

53 Beszélgetés.

Hogy mitsoda hasonlatosága volt. abaráti életnek, az első keresztényeknek életéhez.

A baráti élet, valóságos látható bizonyosága az Isten rendelésének, és gondviselésének,⁴¹⁵ hogy meg maradjon az anyaszent egy házban mind végig, nem tsak atanitásnak tisztasága, de még ajó erkölcsöknek követése is. mivel ha meg olvasák, amit mondtam akeresztényi életről, ennek az írásnak másod-⁵ dik részében, és azt esze vetik aszent benedek regulájival, és aklastromokban lévő szokásokal, meg láthatták hogy a külömbség nem nagy.

Azt mondtam, hogy a keresztények avallást leg főveb dolognak tartották, és a világi dolgot azért el hagyták,¹⁰ abarátok, kik avilági dologtól meg váltanak, ezt követik, hogy szabadosabban. mivelhessék aleg szükségeseb dolgot, ezért nevezik őket⁴¹⁶ religiosusoknak, hogy ugy mondgyam. vallás követőknek, minden jó keresztényeket, így nevezték az előtt.¹⁵

A keresztények, mind közönségesen, mind különösön, gya-[172b:]korta imádkoztanak, a soltárokat. sohult. se job rendel, se szorgalmatosabban nem énekelik, mint aklastromokban, amely mostanában is azon rendben vagon. valamint szent benedek idejében, ennek előtte tizen két száz²⁰ esztendővel, abarátok kezdték a primának, és a Completoriumnak officiumit. annak előtte, azok házi könyörgések valának, minden tselédes gazda, könyörgést tévén regel, és estve, Cassiánus. mondgya, hogy az ő idejében még az uj szokás volt, 3.inst.4.6. mind ezekben. ugy kel a Cannonusokot⁴¹⁷ tekinteni, valamint barátokat, a keresztények gyakorta²⁵ Communicáltak. abarátok hasonló képen tselekedtenek, a szent apollonius tanítványi rufinus mondása szerént, minden

⁴¹⁵ gondviselésének, [s^e szótag n-ből javítva.]

⁴¹⁶ őket [k-t-ből javítva.]

⁴¹⁷ Cannonusokot [a-o-ből javítva.]

nap Communicáltak, abarátok sokáig meg tarták azt a szokást, hogy magoknál meg tartották a szent Eucharistiát. és azt magok bé vették, ha papjok nem volt, st.basil.ep.280. ad Caesar.patr. sokan pediglen. akik ilyen formán nem tarthat-
5 tak magoknak. azok két esztendeig sem Communicálhattak, st Chrysost. hom.17. in ep.ad hebr.

A keresztények. igen gyakorlották a szent irás olvasását, a szent benedek régulája is ezt igen hagyta, főképpen nagy böjtnben, és minden vasárnapokon. st ben. reg 1.C.48.

10 A halgatás abarátok között. amint már meg mondtam, igen szükséges volt, azért hogy el lehesen kerülni a beszédben való vétkeket, amelyek oly közönségesek az embereknél, [173a:] úgy mint azok ember szollás., szóhordás, tsufság, illetlen tréfa, azok haszontalan beszéd, mindenkor is azt
15 tartották. hogy az a leg jób renden lévő klastrom, ahol meg tartták. a halgatást, a keresztények engedelmesek valának püspökhöz, magok között egyesek valának. ahiveknek szállást adtak., és alamisnát a szegényeknek. mind ezeket mostanában is meg tartják a klastromokban.

54. Beszélgetés.

Hogy mi okból különböztetnek meg abarátok külső képpen.

20 Azt mondhatta valaki, hogy ha abarátok csak keresztényi modra, akartanak volna élni, miért kívánták magokat annyira meg különböztetni külső képpen. atöb emberektől.? mire való a meg különböztetés az olyan dologban., a mely tellyeséggel nem szükséges? mire való az a Csufos formájú
25 köntös.? aza különbözés az ételben, le fekvésben, fel kelésben. egy szóval.⁴¹⁸ mire való mind az, ami őket különös nemzeteké teszi. a töb keresztény nemzetek között,? a szerzetesek. miért különböztetik meg magokat egy mástól, olyan dolgokban, amelyeket se nem hagyta, se nem tiltta az Isten

⁴¹⁸ egy szóval. <mind> mire való mind az, [Törlés a sor elején.]

törvénye., úgy tettik, mint ha mind ezekel. tsak magokot akarták volna tiszteltetni anépel, [173b:] és azért, hogy töb jót tegyenek vélek, elegen vannak tehát olyanok, kik eszerént gondolkodnak, és beszélnek, bal ítéletel léven felöllök azért, mert nem tudgyák arégi dolgokot, mert ha valaki valójában meg akarná vizgálni. a barátok, és mi közöttünk lévő külső külömséget, meg láthatná, hogy mind az. a regi szokásokbol valo maradék, amelyet ők annyi saeculumtol fogvást meg tartották. és a melyet avilágiak annyira⁴¹⁹ el változtatták,

Hogy aköntösön kezdgyem el, szent benedek azt mondgya, hogy a barátoknak elég egy hoszu dolmány. egy tsuklya, és egy Scapularis, reg. st ben. C.55. a dolmányt palást nélkül, már annak előtte régen viselték aközönséges emberek, vilia vendentem. tunicato scruta popello.hor. 1 ep.7. a Cucullust, vagy atsuklyát. a⁴²⁰ paraszt emberek viselték, de mint hogy hidegben. és esőben. alkalmas afejet befedni véle, azért nem tsak a közönségesek. de a fő renden lévők is kezdék viselni, pullo maevius, alget in Cucullo. mart. szent benedek amunkára. ad még egy scapularist is, amely sokal széllyeseb, és kurtáb volt. mint sem amostani, ez, a mint a neve⁴²¹ is meg mondgya, arra valo volt. hogy a terh alat avállat bé fedgye. és aköntöst meg kiméllye, ennek is volt tsuklyálya, valamint a Cucullusnak, és azt a két köntöst, különösön viselték, a Scapularist, mikor dolgoztanak, [174a:] a Cucullust atemp-lomban, vagy a klastromon kívül, idővel abarátok a Scapulárist, a köntösök közöt, leg szükségesebnek tarták lenni,

Mind ezekből ki tettik. hogy szent benedek olyan köntöst adot abarátoknak. amitsodást viseltek aparaszt emberek, az ő hazájában, és abban más külömség nem volt, hanem hogy mind egy formáju. és egy színü volt. azért, hogy egy köntöst, egy néhányan viselhessék, nem kel tehát azt tsudálni, hatizen

⁴¹⁹ annyira [ra szótag beszúrás.]

⁴²⁰ az ⋄ [?] paraszt emberek

⁴²¹ neve [n — olvashatatlan betüből javítva.]

két száz esztendőtol fogvást valamely változás lett aköntösben,, a föld, és a sokszori reforma szerént, az olyan barátok között, kik a szent benedek reguláját követik. az olyan szerzetesek pedig kik ött száz esztendőtol fogva álitattak fel,
5 meg tartották a köntöst, a mely akoron szokásban volt. nekünk anehéz dolognak tettzik, hogy fejer ruhát nem viselnek, de a fejer ruha viselést. közönségesen, szent benedek ideje után sokal vették bé, lengyel országban, még most is sok helyt nem viselnek, török országban pedig, lepedő nélkül
10 fekusznak, tsak nem öltözve, nyárban mezitelen. valamint orosz országban. arégula azt hagyja abarátoknak. hogy köntösökben hályanak, még tsak az övököt se tegyék le.

A mi pedig az eledelt illeti, azt már meg mutattam, hogy rend szerént a keresztények. sött még sokan apogányok közül
15 is, kerti veteményel, és halal éltenek. és asztal felet ol-
[174b:]vastattanak, azt is meg mutattam hogy gyakorta böjtöltenek a keresztények, az anyaszent egy ház böjtin kívül is, és hoszu imádságokat mondottanak⁴²² asztal előtt, és asztal után, szent benedek nem parantsolt tehát. semmi rend kívül
20 valo dolgokat, söt még kedvezéssel volt hozzájuk, meg engedvén abarátoknak hogy két féle főt étkek legyen. és egy kevés bort igyanak, reg. st ben. C.39. et 40. az ételnek, és az aluvásnak idejét, amelyet most követik abarátok, régenten azt, mindenek követék,⁴²³ az utolso saeculumig. philip Com.
25 l.2. C.13. ebédet kilentz, vagy tiz orakor ettenek, valamint mostanában amunkások, vatsorát pedig hat orakor, közönségesen nyolcz orakor feküdtenek le. és négy orakor költenek fel.

A dormitorium. vagy hálo ház, a mint arrol emlékezik a
30 szent benedek regulája, leg jobban meg mutattya a közönségesen valo életet, mivel a valóságos társaságban valo élet az, amidön egy házban hálnak, és esznek, jobban is kitettzik abbol a szegénység, és ajó erkölcs, nintsen oly veszedelem-

⁴²² mondottanak [Utána törölt vessző.]

⁴²³ követék, [é-ö-ből javítva.]

ben, mivel asuperiornak. könnyü tsak egy tekintettel meg látni, hogy ha nem tselekeszneké valamit atisztesség ellen, mivel aregula azt hagyja, hogy a dormitoriumban, mindenkor világosság legyen. és az ágyok, egy szalma sákból, és egy pokrotzról állót, apusztában lakozó barátok Cellái, kalyibák, 5 vagy egy másról mesze való kis há-[175a:]zatskák valának, valamint mostanában a Cartusiánusok, vagy a Camaldulok Cellái, némelykor két vagy három barát is lakot együt.

Egy szóval úgy tette, hogy még mostanában is fel találom aklastromokban., a régi romai házaknak formájokat, vala- 10 mint azokat le írják vitruvius. és palladius. atemplom, amelyet leg először találunk. azért hogy avilágiak szabadosan mehessenek bé., úgy tette mint ha a helyet a nagy palota helyet volna,⁴²⁴ a melyet a romaiak nevezték atriumnak. onnét egy udvarban mentenek., a mely körül volt véve 15 folyosók, a melyeknek görögül neve peristylus. a refectorium aromaiaknál, atricinium volt, a kert pedig rend szerent, a klastrom háta meget vagyon, valamint volt aromaiaknál.

De már ez akár mint volt, a leg bizonyosab., hogy azok aszentek kik abarátoknak rendet szabtanak., nem azt keres- 20 ték hogy holmi újságokat hozanak bé, sem hogy magokat meg különböztessék, valamely különös étellel, mert ugyan is miért tette az abarátok oly tsudálatosoknak, azért mert⁴²⁵ avilágiak egészen meg változtatták szokásokat, valamint hogy mostanában tsudállyuk azokat arégi épületeket, a me- 25 melyek annyi saeculumtól fogvást meg maradtak, és valamint hogy mostanában is atudos építő mesterek tanulják azoknak arégi épületeknek formájokat, tudván azt hogy az ő mesterségeket, azok a fő pél-[175b:]dák vitték anyira. hasonló képen,⁴²⁶ akeresztényeknek is kel vigyázni azokra, a miket 30 követnek a klastromokban, ót élő példáit láttyuk akeresztényi tanításnak, azt meg. kel vallani, hogy a klastromok. a régi

⁴²⁴ volna, [v — olvashatatlan betűből javítva.]

⁴²⁵ mert a «barátok» avilágiak [Egyik névelő fölösleges, de nincs törölve.]

⁴²⁶ hasonló képen, [k — p-ből javítva.]

dolgoknak. kints tarto helyei, a leg régieb kéz irások ott talaltattak fel. ót voltak az atyák irási, és a Conciliumok szabot rendi, mostanában is találnak ót minden nap. anyaszent egy ház béli régi irásokot., egy szoval ót maradt még
5 meg leg⁴²⁷ nagyob tisztaságban az évangélium tartása, a mely tartásból. hová tovább el távoztanak, avilágiak.

4 Rész

55 Beszélgetés

Hogy menyire meg bomlottanak. és el távoztanak akeresztények.

Ezt az aláb, aláb valo le⁴²⁸ szállást, szükséges hát hogy még meg magyarázam. és minek utánna le irtam volna arégi keresztények szokásit, szükségesnek gondoltam fel tenni a
10 főveb okait annak anagy külömbségnek., amely azon régi szokások közöt vagyon, és amostaniak közöt, a pedig olyan nagy, hogy sokan léznek, kik a beszédemet, az olyan idegen országban járok beszédgyekhez hasonlittyák, akik nekünk a kinaiakrol beszélnek, mivel a tudatlanok nehezen hiszik azt
15 el, aminek bizonyítását nem értik, az irás tudok előtt pedig világos igasság léssen, nézük meg tehát tsak közönségesen, **[176a:]** mi formában⁴²⁹ eset. az az el távozás.

Mihent Constantinus a kereszténység mellé álla, azonal seregestől kezdének meg térni anépek, hesych.epist. ad
20 august.198. al.79 n.6. és akoron betü szerént bé tellyesedék az anyaszent egy házrol valo jövendölési aprofétaknak, isa.11.3. hogy fel magasztaltatik, valamint avilágon lévő leg nagyob hegy, ahoz folyamodnak a nemzettségek, hogy meg tanítsa őket⁴³⁰ az ur utaira, és ösvényire. ezen kívül, minden

⁴²⁷ leg nagyob [*leg*—beszúrás halványabb tintával.]

⁴²⁸ le szállást. [*le*—beszúrás világosabb tintával.]

⁴²⁹ mi formában [*f*—*sz*-ből javítva.]

⁴³⁰ őket [Utána áthúzott vessző.]

nap látták azokat a fényes tsudákat, amelyek lesznek vala, a
martyrok temetőjén, meg azokat a szent szokásit a kereszté-
nyeknek, és a meg gyözzhetetlen erejét annak avallásnak, a
melyet három száz esztendeig tarto kegyetlen üldözések.
hová tovább még jobban meg erősítették, de még másként is, a 5
bálványozást, és a nevettséges theologiáit⁴³¹ a poetáknak,
anyira meg vetették vala már annak előtte a philosophusok,
hogy nagyob része az okosoknak. azoknak semmi hitelt nem
adot. és tsak amagok hasznokért oltalmazták a nép vallását,
amint hogy azt könnyen el is hagyák, mihent láták, hogy a 10
közönséges hatalom el hagyta, azért, sokan közüllök kereszté-
nyeké lének, mások vallás nélkül maradának. a szabados
szokásért, vagy azért hogy nem akarák értelmeket ahitnek
együgyüségé alá vetni, vagy azért, hogy feslet élettyeket,
roszul kereset jországokot el ne hadgyák. vagy szerentséjeket. 15
rosz uton kereshessék. [176b:]

A valóságos pogányságban. tsak két féle emberek maradá-
nak tehát meg, ugy mint, aközönséges, durva, és tudatlan
nép. akit tsak a bé vett szokás igazgat. és aki tsak aláthato
dolgot szemléli, azután. az olyan különös elméjüek, akik 20
haszontalan valo elme futtatásból., akarták oltalmazni a
bálványozást, arégiséghez valo tiszteletnek kedviért, vagy
azért hogy némely philosophusok,. más féle értelemre magya-
rázák vala. a kí gondolt historiákat, valamint aplatonicusok.
tselekesznek vala abban az időben, távul lévén azö mesterek- 25
nek plátonak, jó értelmetöl, ezek kivevék. azö tanításából,
ami leg aláb valo volt, és azt esze elegyitvén apythagoraséval,
és az egyíptum béliek titkos tudományival. mind ezekből egy
olyan vallást tsináltak, amelynek fundamentuma, boszor-
kányság volt, és ajó, vagy a gonosz lelkekhez valo tiszteletnek 30
szine alat, jóvá hagytanak minden féle ördögösségeket,
ilyen vala a juliánus apostata vallása, annak ágait le írja
apuleus, plotinus, és porphyrius⁴³² st aug, de Civ. VIII.
C.11.12.18.

⁴³¹ theologiáit [e—o-ból javítva.]

⁴³² porphyrius [Második p—h-ból javítva.]

Igen nehéz volt meg oltalmazni, hogy annyi sok számu új keresztények köziben ne szivárkozzék. olyan állapot, a melyet avilági haszon keresés okozot. ugy mint, az elömenetelre valo igyekezet, az attyafiakhoz. és jó akarokhoz valo kedv ke-
5 [177a:]resés, de sokan az illyenek közül, tsak a Cathecumenu-
sok között maradának. aug. in joan. VI.26. tracta.2. és nem adhatván magokot akeresztényi szoros tudomány alá, ake-
reszttséget tsak halogaták, sokan mind halálig, azért hogy
10 meg maradhassanak abban. a nyomorult szabadságban., és vétkezhessenek. penitentzia tartás nélkül,⁴³³ mások pediglen.
meg kereszteltettek., de valóság meg nem tértenek. v.aug. de Cathechiz. C.17. hier. pro catech. akar mely nagy szorgalmatoságal. vizsgállyák vala is meg apüspökök a Competenseket, de emberek lévén, lehetetlen volt. hogy némelykor meg
15 ne tsalták volna öket.

Sokan még azok közül is, kik jó keresztények valának, naprol, napra. aláb szállának mivel a martyrságnak félelme meg szülvén. ahalál nem tették az után oly közel valonak., és atsendeség más fele veszedelmet okoza, mert a vigyázást el
20 hagyatá.⁴³⁴ még az üldözések idejében ki tették akeresztényekben lévő buzgoságnak fogyatkozása,⁴³⁵ az atyák arrol eleget panaszolkodtanak, és a kegyetlen üldözéseket, a vallás béli meg tsökenéseknek tulajdonittyák, leo.serm.6. in epi-
phan. C.3. Cypr. de lapsis. dionys.alex. apud Euseb. VI.
25 hist.34. euseb.VIII. hist.C.2. abuzá, mindenkor elegyes volt akonkolyal, tudni illik,⁴³⁶ az olyan keresztényekel, amint origenes mondgya, kik [177b:] a templomban⁴³⁷ el menvén, apapok előtt, magokot meg hajták. az oltárhoz valo ajándékot meg adták, de arosz szokásokat meg nem jobbitották, se ros
30 erkölcsöket. el⁴³⁸ nem hagyták, orig hom.25 in num. 21. in jos.

⁴³³ nélkül, [Elírás, mert Mikes mindig egy *k*-val írja.]

⁴³⁴ el hagyatá. «már» még [Törlés a sor elején.]

⁴³⁵ fogyatkozása, [Íráshiba.]

⁴³⁶ [Sor végén:] tudni il-[új sor elején:] illik,

⁴³⁷ a templomban [*ban* szótag beszúrás halványabb tintával.]

⁴³⁸ el nem hagyták, [*el*—*e*-je *n*-ből javítva.]

Mi vala tehát már az állandó békeségben., a midön nem
tsak veszedelem nélkül, de betsületel viselték akeresztényi
nevet,? Chrys hom.24. in acta marty. mint hogy akeresztényé
lett fejdelmek, és magistratusok, ajoszágokat meg tarták,
tiszttségeket követék, és keresztényül is éltenek, erre valo
nézve, a hiveknek közönségese, nem kezde annyira tartani
mint az előtt. atiszttségtől, gazdagságtól, és az alkalmazatos
élettől, ugyan ezért is, agyönyörőséghez valo szeretet, a
fösvénység, és a nagyra vágyás, fel serkenének, a világ ha
keresztényé lett is, azal tsak világ marada, lassan, lassan,
külömböztetni kezdék akeresztényeket, a szentektől, és a
buzgoktól, szent chrysostomus gyakorta panaszkodék, hogy
a halgatoi azal mentik vala magokat. hogy ök nem volnának
barátok, nekik feleségek, és gyermekek vagyon, akiknek
keresni kel, chrys. ad fidel.pat. idem. hom 7. in matth. mor.
in fine. mint ha, azok aromai, vagy korintus béli kereszté-
nyek, akiket szent pál int atekélletességre, és akiket szentek-
nek nevezi, nem lettek volna házások. [178a:]

A természetnek meg romlása, mindent meg ront, viszá
kezdének élni azal, ami addig jonak láttzot lenni, avasár
napokon, és anagy innepeken⁴³⁹ lévő vigasságok., meg hala-
dák akeresztényi jozonságnak, és szemérmetségnek határit,
greg naz. orat 6. basil. orat. de ebriet. szükségesnek találák
amint már meg mondtam. anegyedik saeculumban., el
törlni azokat avigasságokat. amelyek lésznek vala, a mártý-
romok innepekor. st.aug. ep.29. nov. és meg tilták, a Clericu-
soknak, alakadalmakban valo jelen lételt. origenes azt jól
észre vette vala, hogy mitsoda nehéz dolog meg egyeztetni az
érzékenység⁴⁴⁰ béli gyönyörőségeket. a lelki vigaságokkal, orig
Contr.Cels. a test olyan mint a szolga, akinek mentől inkább
kedveznek, annál akaratosab, és többet kíván, nem hadgya
szabadá az elmét, hogy a menyei dolgokrol foglalatoskod-

⁴³⁹ innepeken [Második e—beszúrás.]

⁴⁴⁰ érzékenység [érezékenység-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

gyék, it én azokról az időkről szollok,⁴⁴¹ amelyeket le irtam aharmadik szakaszban, és csak leg kisebb fogyatkozásokat sem hagyok el, azért hogy meg mutathassam, a vallásban lévő meg tsökenésnek kezdeteit, de nem akarom azal meg gyengíteni azt, amit mondtam az anyaszent egy ház, közönségesen
5 valo szokásiról, és rend tartásiról, amelyek még akoron a magok erejekben valának, **[178b:]**

Mind azon által, azt meg kel vallani, hogy valának olyan püspökök, a kik kedvelették. a hozájok valo nagy tiszteletet,
10 és némellyeket közüllök, azal vádolák, hogy a kezeknél lévő nagy jóságokal. viszá élnének, meg lehet látni mivel vádolák a Cálcedoniai gyűlésben dioscorust, és ibásiust, Conc.Chalc. act III. atudni valo. hogy mitsodás vala. a nicomédiai eusebius, és⁴⁴² atöb fejek, az áriánusoknak, de nem találunk sok
15 olyan Catholicus püspököt, akiket, ilyenekél vádolhatták⁴⁴³ volna igasságal, és mint hogy az eretnekeknek is vala püspökjök, és papjok, azoknak, rosz magok viselések, meg kisebbittik vala a papi rendhez tartozando tiszteletet.

Az igen nagy botránkozásokra vala apogányoknak, és az
20 együgyü keresztényeknek, hogy az olyan emberek, kik azt a tiszteletes nevet viselték, más püspökök, és papok ellen. haragra indulván, beszédgyekben, és irásokban. egy mást gyalázták, és bestelenítették, az udvarhoz menvén. ott egy más ellen árulkodtanak, az eretnek püspökök. pedig, az
25 ilyeneket mind el követik vala, azt láttyuk, hogy a barátok, helytelen valo buzgoságból, a pusztát el hagyván, aváro-**[179a:]**sokban mennek vala, és ott háboruságokat, és támadásokat indítottanak. az ilyen rendeletlenségek, leg inkább nap keleten történtenek, a hol a nagy melegek miat, az elme
30 mindenben. amod nélkül valot keresi, azonban pediglen avalláshoz. és a papi rendhez⁴⁴⁴ valo tisztelet. nagyon fogy vala,

⁴⁴¹ szollok, [sz – hosszú f betűje a-ból javítva.] amelyeket

⁴⁴² és [Hosszú f betűje t-ből javítva; vö. 292. és 295. sz. jegyz.]

⁴⁴³ vádolhatták [h – t-ből javítva.] volna

⁴⁴⁴ rendhez [Második e – o-ból javítva.]

A pogányoknak, szines jó erkölcsök, oly tör volt, a melyben könnyen estenek. agyenge keresztények.⁴⁴⁵ mert azok között, sokan valának. olyanok. kik külső képen jól éltenek. ígéreteket meg tartották, igasságot szolgáltattak, kik a tsalárdságot., és a fősvénységet gyűlölték, egy szoval avilági életnek rendét,⁵ és törvényét meg tartottak, közönségesen azt tartván, hogy elég az okoság után⁴⁴⁶ élni, és nem kel magokot azokban akérdésekben ártani, amelyek, oly hasonlást tesznek akeresztények között, mint ha, a keresztények. nem követték volna, azt az örökös okoságot., mely, a meg testesült ige, ezek avilági böltsek, meg nem vizsgálván, a profétiákat, se atsudá-¹⁰ kot, se akristus eljövételének titkát,⁴⁴⁷ a hitet gyengeségnek, és az elme elhitésenek, tarták. babonaságnak tarták, pedig, atesti sanyargatást, atiszta élet,⁴⁴⁸ és a világi mulattságtól való távozást. st aug. in joan. tract 45. [179b:]¹⁵

Ha szinte akeresztényi vallást athronuson lehetet is látni, de még oly nagy vala a pogányoknak számok, hogy nem lehetet néki⁴⁴⁹ meg tiltani. hogy ne beszéllyenek. ne irjanak, vagy ne tanítsanak közönségesen ahit ellen, v. st.aug Contr. advers.leg. et proph: emég a filosofusok régi szabados szokásától maradot volt. amelyel még az eretnekek is tudnak vala élni. Cod. de pagan. euseb. III vit. C.54.55. socra.1. C.18. sozom II.C.5. egyebet nem tselekedhetének, azokban az első időkben⁴⁵⁰ lévő tsászárok, hanem hogy atemplomokot. bé záraták, és meg tilták, abálványoknak valo áldozatokat., és²⁰ Cérémoniákat, apoganyok ezekért gyakorta zugolodának, azt ki ki tudgya mitsoda⁴⁵¹ erősen volt azon a romai tanács,²⁵

⁴⁴⁵ keresztények. [Első *e—o*-ból javítva; mert [*e—o*-ból javítva.]

⁴⁴⁶ után «éleni.» élni,

⁴⁴⁷ titkát, «és» [...] és [Beszúrás;] az elme elhitésenek, «es» tarták. [tarták. «es» fölé íra a sor végén;] «boszor» babonaságnak tarták, [törlés a sor elején.]

⁴⁴⁸ élet[et(?)] [A mondat zavaros. Lehet, hogy a fordító a többszörös javításba belezavarodott.]

⁴⁴⁹ néki [Íráshiba lehet *nékik* helyett.]

⁴⁵⁰ időkben [*k—b*-ból javítva.]

⁴⁵¹ mitsoda mitsoda erősen [A szóismétlés íráshiba.] volt azon a «a»

hogy az iffiu valentinianus idejében. agyözedelemnek óltárját
 vissza helyheztesse, st ambr. ad valent de relat. sym.⁴⁵² ep.31.
 némely kor pediglen erőszakra fokadának a keresztények
 ellen, akik ellent⁴⁵³ akarának állani. az ő babonáságoknak,
 5 ettől vagyon hogy martyrokot találunk akeresztény Császárok
 alat is, martyrol. 1 jan. 17 mart. 14 aug. a Császárok. magok
 meg tarták⁴⁵⁴ a pogányoktól vett némely formalitásokat,
 amelyek valo hogy tsak haszontalan titulusok valanak. ugy
 mint az istenségi nevet, a melyet ők is fel vevék, és mindene-
 10 ket⁴⁵⁵ szenttségesnek nevezték, ugy mint, leveleket, kintse-
 ket, jóságokat, hazakot, numen, domus divina. sacrum
 aerar.sacr. patrimon. az ilyen beszéd, oly igen szokásban
 volt. hogy a leg szenteb. püspökök is azal éltenek.⁴⁵⁶

[180a:] 56 Beszélgetés.
 A romaiak meg romlásokról.

Mind az által. aközönségesse apogányoknak., hová továb
 15 jobban meg kezdék romlani, valamit eddig mondottam az ő
 rosz erkölcsök felől, a melyek uralkodtanak az évangyélium
 ki adásakor, mind azok még tartanak vala, és holmi filosofu-
 sok, és némely okosokon kívül, semmi jó nem vala, se a
 görögöknél, se a romaiaknál, ugyan akor is kezdék le esni
 20 abirodalom. napnyugoton. és nap keleten is tsak addig tarta,
 a még nem kezdének erősen ellene fel támadni, ahadak
 közöt, már nem vala rend a fő tisztektől nem függötenek, se
 atanátsot nem követték, se az ország dolgait nem értették,
 nem vala, se erő, se bátorság az iffiuságban, se okosság az

⁴⁵² sym ap.31. [y—i-ből javítva a pont meghagyásával.]

⁴⁵³ ellent [t—e-ből javítva.] akarának állani.

⁴⁵⁴ meg tarták [Ékezhiba tarták helyett.]

⁴⁵⁵ mindeneket [et szórész későbbi beírásnak látszik:] szenttségesk [rövidítéssjellel.]

⁴⁵⁶ éltenek [n—t-ből javítva.]

öregekben, se ahazához valo szeretet, ki ki amaga kedvit és hasznát kereste, azért is, tsak árulás, és hitetlenség volt közöttök, a romaiak el lágyulván, atunya, és kényes életben, magokot, abarbarusok ellen, penzel fogadot más barbarusokkal oltalmazák, v. amm.marcel. 1.14. et 28. azonban önnön magok. akényeségben valának el merülve, végtire, az ő hamiságoknak, és fertelmeségeknék. pohára meg telvén, az Isten példás igasságot tett rajtok, amint meg mondotta vala szent János által, apoc.III.18. a barbarusok [180b:] egy néhány szor, meg vevék, és fel prédálák roma városát, és annyi sok martyromoknak vérekért, boszu állás lett, az északi népeknék. hatalmök alá esék anap nyugoti birodalom, a melyet sok felé el is oszták, etehát avalóságos oka aromai birodalom elesésének, és nem a keresztényi vallásnak fel állítása okozá azt, a mint⁴⁵⁷ azt tartották a koron apogányok, és amint machiavélus. és más egyéb istentelenek merék azt mondani az utolso idökben. 5 10 15

A keresztények, oly meg romlot nemzetség közöt lévén, amint valának, az utolso idökben lévő romaiak, v.salvian. de gubern. dei. lib 6. nehéz dolog vala, hogy az ő jó erkölcsök, valamely fogyatkozást ne szenvedne, főképpen azért, hogy nem lévén ugy el szakadva a pogányoktól, mint az üldöztetések idejében. társaságokot nem kerülték, hanem tsak az ő⁴⁵⁸ barátságokot, keresték, nem kel tehát tsudálni, ha a szent atyák, már anegyedik saeculumban. némely rosz erkölcsököt, a szemekre hányák akeresztényeknek, szent ágoston. azokot el nem titkolá az olyan pogányok előtt, kik meg akarának⁴⁵⁹ térni, nehogy azután. meg bostránkozanak az olyanokon, a sokaság között, mondgya ez a szent. kik aláthato templomokot. bé töltik. látni fogtok, részegeseket. fösvényeket, tsalárdokot, feslet életüeket, mulattság keresöket, varáslokot, szem 20 25 30

⁴⁵⁷ a mint [n—t-ből javítva.]

⁴⁵⁸ az ö«k» barátságokot, keresték, [keresték,—utólagos beszúrás más színű tintával.]

⁴⁵⁹ meg akarának «tért» térni,

fény vesztőköt, jövendő mondokot, noha mind az illyenek, keresztény nevet viselnek. aug. de catechiz. C.5.7.17.25. azt meg vallyá amá-[181a:]nicheusoknak, hogy sokan vannak olyanok, még az igazán valo vallásban is, akik babonások, vagy olyanok., akik annyira követik rosz hajlandóságokat, hogy az Istennek tett ígérettyeket el felejtik, aug. de mor. eccles. C.34. erről gyakorta beszél. adonátisták ellen irt munkáiban., ahol meg bizonyította, hogy az anyaszent egy házban, akonkolynak, együt kell lenni ajó magal, az aratásnak. idejéig, meg másut kárhoztattya, az olyan igasságtalankot, akik közönségesen gyalázták a keresztényeket, vagy abarátokot., valamely roszért. amelyet láttak valamely különös. emberekben. st.aug. in ps.99. C.12. szent Chrysostomus, és a több szent atyák, elég bizonytságot tesznek a keresztényi meg romlásrol, v. Chrys. in matth.hom.61. idem. de Compunct.idem. ad fidel.pat.

Mire valok valának tehát, azt mondhatná valaki, a közönségesen valo penitentzia.⁴⁶⁰ tartások, és agyülekezetből valo ki rekesztések.? arra, hogy az anyaszent egy házban. valo vétkeket ki irthassák, hanem mind is, st aug.⁴⁶¹ enchirid. C.80. apenitentiát ugy adták, ha azt valaki maga kérte, vagy is leg aláb. ha az alá vetette magát, szükséges volt tehát. hogy meg vallyá vétkit, és magát bé vádollya, vagy a penitentiát fel vegye, amidön mások bé vádolták, a gyülekezetből valo ki tiltás. tsak azokra eset, akik fel nem akarták venni a penitentzia tartást. [181b:] mind azáltal, ha szinte elegendő bizonytságot voltanak is ellenek, de az okos püspökök a ki tiltással nem siettenek, orig: trad.35. in matth.hom.21. in jos. ki nem tilttyák vala. az olyan bünösököt, akiket látták hogy oly hatalmasok, vagy oly nagy számuak, hogy a büntetés nem hogy a meg térésre. de söt még a boszu állásra indithatta

⁴⁶⁰ penitentzia<k> tartások, [penitentzia—a-ja á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴⁶¹ st aug. [a—e-ből, u—valószínűleg megkezdett h-ból javítva.] enchirid. C.80.

volna, de⁴⁶² meg az el szakadásra is, azért is a sokaságál. tsak intésel. és feddésel bántanak, és tsak akülönös személyekhez voltanak keményebbek, de előbször,⁴⁶³ meg feddették a bünben valo el merülteket. és elejekben adták, anagy veszedelemben valo léteket. intvén öket arra, hogy azokbol ki térjenek, hogy pedig kemenységeket⁴⁶⁴ meg lágyithassák, a fenyegetést el nem mulatták, az Isten előtt siránkoztnak ö érettek, és sokáig várták meg téréseket, követvén hoszas türésit, az irgalmasság attyának. st. aug. lib III. Contr. parmen. epist. 22. 64. végtire ha látták. hogy más mód abban nintsen, 10
ugy fogtnak ahoz a keserves orvosághoz, valamint az olyan atya, aki hogy meg menthesse. fiának életét, kételen annak inkább valamely tagját. el vágatni, meg lehet látni szent Chrysostomusnak, az anathémáról valo beszedit.

De az olyan titkos vétkeket, a melyeket tsak az Isten 15 tudhatta, és a melyeket meg nem lehetet bizonyítani, az olyanokot nem lehte meg orvosolni, se az olyan személyeket a [182a:] templombol ki tiltani, hogy ha pedig olyan istentelenek voltanak, hogy a szenttség törestöl⁴⁶⁵ nem félte- 20
nek, a szenttségekben valo részesülést, sem tilthaták meg nékik, az üldöztetésekben, meg lehte külömböztetni a magot a szalmától. de mihent azok meg szüntenek. akét színüség holtig tarthata, de azonban. az ilyen meg romlot keresztények, nagy⁴⁶⁶ kárt tesznek vala az anyaszent egy házban. rosz beszédek, és példájok által, főképen a magok tselédgyek 25
közöt, gyermekeket roszul oktatták, noha azokat meg kereszt-

⁴⁶² de söt [...] de <söt> meg [A törlés későbbi, világos tintával vastagon áthúzva.]

⁴⁶³ előbször [b—hosszú f-ből javítva.]

⁴⁶⁴ kemenységeket [Második k—t-ből javítva; et szóréssz beszurás halvány tintával.]

⁴⁶⁵ szenttség törestöl <sem> nem

⁴⁶⁶ nagy <k> kárt [Törlés a sor végén.]

teltették, a tselédgyeket való oktatásnak el mulatása, igen veszedelmes volt olyan⁴⁶⁷ időkben, a melyekben nem láttyuk, hogy közönségesen tanyították volna, a⁴⁶⁸ Catechismusra, a meg kereszteltetett gyermekeket.

57 Beszélgetés.

A barbarusok⁴⁶⁹ el terjedésekről, és szokásokról.

- 5 A barbarusok, kik el pusztították, és el ronták a romai birodalmat, az anyaszent egy ház szokásiban is, nem aláb való kárt tevének, mivel az évangyélium, örökös bölcseség lévén, a véle ellenkező fogyatkozásokat, mind egyaránt meg veti, mert [182b:] se az ostobák, se atsalárdok. se adurva természet-
10 tüek, nem lehetnek jó keresztények. avadság, és a kegyetlen-
ség, ugy ellenkeznek a valóságos vallásal, valamint atunyaság,
nem kel tehát azt tsudálni, ha az anyaszent egy ház, anyi sokat
szenvede amidön északrol azok avad nemzetek oly rendelet-
15 lenségel el terjedének, és⁴⁷⁰ el borították az egész birodalmat,
szent hiéronimus, és más szent atyák, kik akoron éltenek,
ezekről keservesen irnak, hier, in Isai. C.V. in fin. idem.
epist. de fun. nepotiani in fin. et ad gerontiam. et ad
ageruchiam. az életnek, vagy ajoszágnak meg tartása. egy
olyan városban, a mellyet ostromal. vettek meg, vagy hogy
20 feleségit, gyermekit meg menthesse arabságtol, olyan ország-
ban. ahol rablás, és pusztítás volt, mind ezek olyan⁴⁷¹ erő-
szakos kísértetek, amelyek el mulatathatták, aelki dolgokat.
és tsak abátorságu jó erkölcsök segithették, mind azok között
az irtoztato öldöklések, és kegyetlen gyözedelmek között,
25 szent basilus, és szent thomaturgius gergely leveleiből lát-

⁴⁶⁷ olyan <időben.> időkben,

⁴⁶⁸ a <Cathe> Catechismusra,

⁴⁶⁹ A barbarusok <rol> el terjedésekről,

⁴⁷⁰ és [Hosszú f betűje megkezdett l-ből javítva.] el borították

⁴⁷¹ olyan <kísértetek> erőszakos kísértetek,

tyuk, mitsoda penitentziát adtanak azoknak, kik holmi vét-
kekben esének, a midön Cappadociát fel dulák abarbarusok,

A midön afrikában ütének avandalusok., possidius írása
szerént. szent ágoston, tsak alelkek halálan keserget. *mert
látta, mondgya ez az auctor. hogy a templomok, [183a:]* 5
*papok, és egy házi szolgálk nélkül vannak, az Istennek szentel-
tetet szüzek, és más töb szerzetesek. el szállyedtenek, némelyek
el tértenek akinok miat, némellyeket meg öltenek, mások
arabságban. tsonka és bénna testel, elmével, és hittel. siránkoz-
nak vala kegyetlen ellenségek kezében, az Isteni énekek meg* 10
*szüntenek vala atemplomokban. a melyeket még sok helyyeken
el is égettek volt, a szent áldozatokat, és a szentségeket már
nem keresték, és akik keresték is, nem volt olyan. a ki nékik
azokat ki szolgáltassa, apüspökök, és a Clericusok, akiket az
Isten meg oltalmazot volt az ellenség kezétől, vagy akik attol* 15
*meg szabadultanak, mindentől meg valának fosztatva,*⁴⁷² *és
koldulásra jutottanak, és nem lehete. mindenikét szükségiben
meg segíteni. ezekből által láthattjuk, hogy mik történtenek
atöb nagy tartományokban, ugy mint, spanyol országban,
galliában, és illyriában, hogy lehete az olyan zurzavarban.* 20
*anépet tanyítani, és jó papokat rendelni, hogy lehetet volna
apüspököknek nyájokot meg látogatni., gyülest tartani, püs-
pökököt tenni, és arendet meg tartani. szent gergely eszerént
végezi el ézékiásrol valo magyarázattyát, hogy senki rosz-
nak*⁴⁷³ *azt ne mondgya, ha halgatok, a mi nyomoruságaink* 25
*meg szaporodtanak, a fegyver környül vett bennünket, minden
felöl fe-[183b:]nyeket ahalál, némellyek tsonkán jönnek viszá
mi hozánk, mások rabságban estenek, mások meg ölettek, a
midön élni nem lehet. hogy lehetne a szent írásnak titkos
értelmiről beszélleni. az anyaszent egy ház, szentül tselekeszi* 30
*tehát, ha minden imádságiban az Istenből. aközönségesen
valo békeséget, és tsendeséget kéri,*⁴⁷⁴ *mint szükséges dolgot
avallás gyakorolására.*

⁴⁷² fosztatva [f—hosszú f-ből javítva.]

⁴⁷³ rosznak <ne> azt ne mondgya, [Törlés a sor végén.]

⁴⁷⁴ kéri, [é—o-ból javítva.]

A valo hogy a barbarusok meg térének, amagyarok, keresztényeké levének, agotusok, lombardusok., az áriánuságbol az anyaszent egy házban viszá menének, de igen sokáig meg tarták a barbaruságot, itt abarbaruságon értem azt az elmét, a melyet nem az okoság igazgattyá, hanem arosz indulat, és szokás, erről példát latunk. az ámériakai népekben, akiket mi vad embereknek hivunk, hogy mitsoda ereje vagyon abé vett szokásnak, alig üsmérünk olyan népet, aki oly kevesé ragaszkodgyék az⁴⁷⁵ aszonyokhoz, mint az a nép. se aki keveseb haragu legyen, ök igen török, igasságosok, háláadok, adakozok, mind azáltal, mostanáig is nehéz belölök keresztényt tsinálni, hanem az olyanokbol, kik a francziák, vagy a spanyolok között nevedektenek fel, eszek, és elméjek, pedig vagyon, azokra a dolgokra, a melyekben nevelték őket, de lehetetlen afejekben venni uj dolgot., azt meg nem foghattyák, hogy az Isten mindent teremtett, és egyedül valo. [184a:] mind ezeket ök tsendesen halgattyák, jóvá hadgyák, de asok beszéd után, semmit nem lehet vélek el hitetni, ha valamelyik meg akar keresztelkedni, rend szerént a haszonért tselekeszi, és mihent meg keresztelkedet, azonal el felejtí, minden ígeretit, és felekezete köziben menván, ismét ember hust kezd enni, és az el fogot ellenséget, nagy kinnal meg ölni; vannak még más ostoba barbarusok afrikában, ugy mint a feketék, és a Cáfrák, akiknek eppen eszek nintsen, mind ezekből elsöben embereket kell tsinálni, azután keresztényeket,

Nem mondom azt, hogy a hunnusok, vagy az akori nemzetségek ilyenek lettenek volna, de a bizonyos, hogy semmi írást nem tudtanak, tsak a vadászat után eltenek, a mesterségeket nem üzték, se a földi munkákat, tsak a fosztáshoz szoktanak volt, és a romaiak ugyan irtoztanak töllök,

⁴⁷⁵ az <anya> aszonyokhoz.

58. Beszélgetés.

A romaiaknak, abarbarusokkal való esze elegyedésekről.

A két nemzettség, úgy mint aromaiak, és a barbarusok esze elegyedének, de valamint hogy két szín esze elegyedvén, mindenik el veszti amaga erejét, és a kettőből, égy harmadik szín leszen, mely a többit el töröli, így a barbarusok is, meg. **[184b:]** tsendesedének, és aromaiakal lakván, tanulni kezdének töllök, de aromaiak tudatlanabaká, és otrombáká lének, úgy annyira. hogy már ahatodik⁴⁷⁶ saeculumban nagy változást láthatni nap nyugoton. aszokásokban. némely Conciliu-mok meg tiltották vala, a püspököknek, a pogányok könyve olvasását, és szent gergely meg fedde a galliában lévő bétsi püspököt didiust⁴⁷⁷ azért, hogy a grammaticat tanyította, Conc.Carth. IV.C.16. st.gregor.IX.epist.9. ez így lévén, igen kevesen olvasták ahistoriákat, a poétákat, és apogány auctorokat, foglalván csak egyedül magokat avallás béli dolgokban, amelyeknek mind az által, az ilyen külső tudományok, nem haszontalanok, azért, hogy meg maradhasson arégi dolgokrol való tudomány., a mint is hogy, azt nem tudván,⁴⁷⁸ némely irásokot. igen könnyen bé vevének, az anyaszent egy házi auctoroknak nevek alat, és atsudákat igen kezdék hinni, azt bizonyosan tudta ki ki, hogy az apostolok, és az ő tanítványi számtalan sok tsudákat tettek, és hogy minden nap. sok tsudák lettenek, a martyromok temetőjén, azért. nem is kezdék azokat, azután meg vizsgálni, és a mely könyvekben. legg több és legg nagyob tsudákat. láttanak, azok valának leg kedvesebbek., aphysicárol való tudatlanság mi-**[185a:]**at, minden féle. égi tsudát, az Isten haragjának tulajdonították, az ástrologiának hittének. az üstökös tsilagoktól. és anap béli fogyatkozásoktól igen féltének. vita. lud. pii.

De amely fogyatkozás volt egy felől atudomány iránt. azt

⁴⁷⁶ ahatodik [t—d-ből javítva.]

⁴⁷⁷ didiust [Kereszttel jelölt beírás a lap alján.]

⁴⁷⁸ tudván, 'ig' némely irásokot. igen

más felől bővön helyre vitte. a valóságos buzgoság, és a jó erkölcs, valamely⁴⁷⁹ rend tartásról szollottam ennek a könyvnek a harmadik részében, amind meg tartaték a tizedik saeculumig, soha a keresztények. sött még a fejdelmek, és a királyok nagyob szorgalmatosággal végben nem vitték avallás béli szolgálatoikat, mint abban az időben, a melyről itt szollok, soha sem tartották meg szorosabban. aböjtöt. és az innepeket, v.thomass. discip.p.2.lib.1.C.16. p.3. lib.1. C.20. semmi ékeoseb nem lehetet, mint a Carolus magnus kapolnája, mert mint hogy ő mindenkor utazot, magával hordoztatta areliquiákat, az oltári eszközöket, és a mi kívántatot. az Isteni szolgálathoz, és ahoz bizonyos számu Clericusok, voltanak, az ő kápolnájában, az Isteni szolgálat, olyan méltosággal ment végben. mint akár mely Cathedralis templomban. és ezt a példát, az utánna lévő fejdelmek is követék. mind ezen időkben, igen tiszta életü püspököket látunk, kik az imád-**[185b:]**ságban, és ameg térítésben foglalták magokat nagy buzgosággal, példák azok, kik német országban, és északnak leg belseb részeiben⁴⁸⁰ hintették el ahitnek magvát, apüspökökhöz valo nagy tisztelet minden nap, nagyobra nevedék, mert ha apapi méltoságot, és az ő szent élettyeket félre teszem is, de ök jobban értettek a dolgokhoz, és anépet szeretvén, azért öket mindenek betsülték., sött még abarbarus fejdelmeket is meg tartoztatták gyözedelmekben, és avarosokot, a pusztitástól meg mentették, életek veszedelmével is, így menté meg romát szent Leo pápa, átilátol. galliában, szent farkas, troját, valának olyan szent püspökök is, kik halalt szenvedének, anyájokért, amidön pedig abarbarusok keresztényeké kezdének lenni, apüspököket, a tanátsok közibe vevék., és hü ministerek voltanak, a kik is minden tehetségével, a szelidségre, és a kegyelmeségre inditták öket, arabokért gyakorta reménkedtenek, és minden modon azon

⁴⁷⁹ valamely <szó> rend tartásról szollottam [*sollottam*-ból javítva a z betű utólagos beírásával.]

⁴⁸⁰ részeiben <hit> hintették el ahitnek

voltanak hogy a halálra való rabokat meg menthessék, ezért is igyekeznek vala meg tartani a templomoknak adatot szabadságot, a melyet. amartyrok. és más szentek temetőjéhez való tiszteletért engedték vala meg, valamint galliában, meg engedték, a szent. **[186a:]** mártón temetőjének, talám 5 ettől volt az előt az a szokás. hogy a halálra valókat meg vakították, olyan állapotban tévén őket, hogy többé ne árthassanak., időt is adtak nekik a penitentiára. és gyakorta bé zárták őket, a klastromokban is.

A fejedelmek. előtt való tiszteleteket, és hiteleket. apüspökök 10 arra fordították, hogy a népen való huzást, vonást, és az igasságtalanságokat meg gátolják, a közönséges jora, a templom kintsét sem kimélették, meg lehet olvasni hogy miket tselekedtenek a pápák. szent gergelytől fogvást, Carolus magnus idejéig, akik romában igen sokat építettek, 15 templomokat és ispotályokat, és más egyéb közönséges jóra való épületeket, meg megnyit fizettek a barbarusoknak, hogy olosz országot meg menthessék a pusztitástól, olvasák meg a szent arnoldus életét, és atöb szent püspököknek élettyeket, kik azon időkben, a dolgokban forgottanak, meg láthatták 20 hogy a kereszténység, nem hogy ártana a világi dolgoknak, de söt még azoknak fundámentuma, mivel semmi ugy egyesé nem tészí az embereket, mint a felebaráti szeretet, és az, egy másal való békeségben való létel, avalo hogy a keresztényekhez⁴⁸¹ nem illik ugy az országokat való hodítás, mivel azok a 25 nagy **[186b:]** hodítások, és országok nyerése. nem más, hanem nevezetes, és emlékezetes tolvajságok.

A püspököknek, és az apáturoknak, nagy hitelek, esze elegendék tsak lassanként, avilági hatalomal, és uraká lettenek, ugyan azon hatalomal valamint avilágiak, mivel ök is tartoztanak 30 hadi embereket fel álitani, az ország szolgálattyára, söt még magok is tartoztanak ahadban el menni vélek. a nemzetek esze lévén elegendve, a Clericusokat válogatás nélkül kellett tenni, ugy a barbarusok közül, valamint aromaiak

⁴⁸¹ a keresztényekhez <m> nem illik

közül, de igen nehéz vala az elsöknek, meg változtatni egészen szokásokat, és attol el szoktatni, hogy fel szenteltetések után hadban ne menyenek, és avadászatot el hadgyák, egy szoval azt meg kell vallani, hogy mihent avilági uraságokot eszekeverék a papi rendel, az anyaszent egy ház rend tartásiban nagy fogyatkozások lettenek.

59 Beszélgetés

A nap keleti keresztényeknek szokásiról.

Illyen nagy uraságok nem voltak a nap keleti országokban, de más féle okok, sok roszaot okozának, [187a:] a nagy eretnekségek, ót az elméket, igen fel háborították volt, és sokakban meg mozdították ahitnek fundámentumát, nestoriusnak egy felől, eutychiusnak, vagy dioscorusnak.⁴⁸² más felől. sok követői valának, avetekedésnek vége nem szakadhatot, és a vetekedésből, gyakorta. veszekedés lett, a Clericusok, és abarátok. leg buzgobbak valának, és amidön ezek el hagyák aklastromokot. és avárosokban mentenek. hogy szollyanak az igazság mellet, olyankor minden féle erőszakot el követte nek, azt tudgya ki ki, hogy a Calcedoniai gyűlésnek ellenségi. mitsoda vér ontásokot tettenek egyiptumban, és syriában.

A CSászárak, az illyen rendeletlenségeket meg akarván orvosolni, világi hatalmokkal, nagyob rendeletlenségeket okozának. mert ha tsak azon igyekeztenek volna, hogy az anyaszent egy ház végezésit végben vitessék meg büntetvén az olyanokot kik ellene támadának, ugy jó lett volna, de nem, hanem még ahitnek dolgaiban árták magokot, és parantsolatokot adának ki, avetekedések meg tsendesítésire, melyek avallásnak ártalmára lének. az után ahizelkedő püspökkel, rendelést kezdének tenni, az anyaszent egy ház rend tartásiban, vagy is inkább azt el rontani, mivel azután már nem volt más rend, hanem ami nékik tettzet

⁴⁸² dioscorusnak. [Második s (hosszú f) n-ből vagy rövid s-ből javítva.]

Noha abirodalom még egy kevesé fent tartotta magát, mind
azáltal, már nem azok arégi romaiak, se nem azok agörögök
valának, [187b:] hanem tsak anevek, és anyelvek volt meg,
már ezek elegyesek valának minden féle barbarusokal, thrá-
ciánusokal, illyrianusokkal, örményekkel, persákal, scythuso-
kal, sarmatákal, bulgarokkal, avilág historiájában. nem látunk
olylan meg romlot nemzetet mint az utolso⁴⁸³ időkben lévő
görögököt. arégieknek minden gonoszságok benne fel talál-
tatot, de nem atudományok, mind azáltal keresztények
valának mindnyájan, és szorgalmatossággal meg tartották
külső képpen avallást mind a mái napig. 5

Azt el nem kerülheték hogy a törökökkel együtt ne élyenek,
amiolta ezek el foglalák anap keleti országokat, mert a
mahomet nemzettségi fel álitván ahamis vallást, akeresztény
vallást meg hagyák, az avallás tsufos vallás lévén, az okosak
azt bé nem veszik vala, nem is talált volna, annyi követőket,
hogy ha tsak atanitást, nem kezdette volna az ostoba szerecse-
nek közöt, mahomet szerencsés lévén a hadban, aprédát egy
aránt osztotta, akeresztények pedig sokáig nem szokhatának
a muszurmányokhoz. ⁴⁸⁴ 15

De végtire meg szokának, és két száz esztendő mulva a
muszurmány⁴⁸⁵ birodalom meg erősödvén, az ő vallások sem
tették oly tsufosnak, atudatlan keresztények előtt, a maho-
met vallása már régi lévén, aminden féle fabulákal meg vala
rakva, és az álcorán béli pompás bolondságban. [188a:]az
Istennek szent neve mindenüt fel lévén téve, az el altathatta
atudatlanokat, amely mindenüt az Istennek egyeségit tanit-
tya, és abálványozást tilttya, emlékezetet is tészen az itéletről,
a pokolrol, és aparaditsomrol, tisztelettel beszél mojsesről,
nagy ditséreteket ád akristusnak, 20 25 30

⁴⁸³ az utolso [*u*—*a*-ból javítva.]

⁴⁸⁴ muszurmányokhoz. [*musulmányokhoz*.-ből javítva. Alább még kétszer
fordul elő hasonló javítás; Mikes javítása?]

⁴⁸⁵ muszurmány [*musulmány*-ből javítva.]

A valo hogy a muszurmányok,⁴⁸⁶ sok keresztényi külső szokásokat vettek bé, mivel hogy a régi keresztények napjába. hét szer imádkoztanak, ők ött ször imádkoznak, a keresztényeknek negyven napi böjttyök vagyón., ők huszon kilentz
5 napot böjtölnek, estig se nem esznek, se nem isznak. nem is dohányoznak, a keresztények is eszerént tselekesznek vala, azokban az időkben, a keresztények vasárnapot üllik, ők pénteket, mi atemplomokban gyülekezünk az imádságra, az olvasásra, és a predikacióra, ők is imádkoznak az ő csáméjokban.
10 az ő modgyok szerént, ahol az alkoránt olvassák. és prédikálnak, ők alamisnát sokat adnak. és sok ispotályokat építének. ő köztök is vannak szerzetesek. akik együt élnek⁴⁸⁷ igen nagy sanyaruságban, mivel nintsen olyan külső sanyaruság, a melyet a jó erkölcs nélkül valo emberek ne gyakorolhas-
15 sák, a haszonért. és atekintetért, de magokat arra nem adhattyák, hogy magokat el rejtvé, csendeségben, és munkában tölttsék életeket, etsak egy keresztényhez illik. [188b:]

A mi országokat jároink, noha akereszténységben neveltettek fel, mind az által, gyakorta meg útköznek azokon a⁴⁸⁸
20 vallás béli külső szokásokon, és azokon⁴⁸⁹ az emberi jó erkölcsökön, a melyeket látnak ahitetlenek közöt. és gyakorta meg tántorodot elmével térnek viszá, el hitetvé magokal, hogy a vallásbéli dolgokban, semmi külömböztetést nem kel tenni, hogy ne tántorodnának meg tehát azok az együgyű
25 keresztények. kik az ő hatalmok alat nöttek, és nevedektek fel,? és az alat is kel élniek, akik⁴⁹⁰ mindenkor nyomorgatásban voltanak, és a kik láttyák, hogy az attyok hitét el hagyván, állapottyokat meg jobbitthattyák, de azt kel tsudálni hogy mindnyájan el nem tértenek, és mi tehet valóságosab bizony-
30 ságot, az évangyélium⁴⁹¹ nagy erejéről, és a mahumet vallásá-

⁴⁸⁶ muszurmányok, [*musulmányok*-ból javítva.]

⁴⁸⁷ élnek [Utána áthúzott vessző.]

⁴⁸⁸ azokon a «külső» vallás béli külső [Törlés a sor elején.]

⁴⁸⁹ azokon [*k-n*-ből javítva.]

⁴⁹⁰ akik [Szóvégi *k-n*-ből javítva.]

⁴⁹¹ az évangyélium «erej» nagy erejéről,

nak erőtlenségéről, mint azok a sok számu keresztények. kik még meg maradtanak. ahitetlenek között, ezer esztendő alatt.

A mely keresztények a Constancinápolyi Császárok alatt valának. azok is meg változhatnak. a mahométanusokkal, sidokkal,⁴⁹² saracénusokkal, és más egyéb eretnekekkel való czimborálások miatt, theoph. p.336. Cedr. p.450. mivel azt jóvallák isaurianus leó császárnak, hogy a szent képeket rontassa el, Cedr.p.499. mihály császár fél sidó volt, az iffiu harmadik mihály császár, az ő fajtalan életü társaival. min-
[189a:]denek láttára, tsufságokat üzöt a vallás béli Ceremoni-
ákból, sőt még a szenttséges szent áldozatból is, egy kevés idő
mulva, azt látom, hogy egy más Császár, alexander,⁴⁹³ a
philosophus leonak öttse, nyilvánosságosan káromlotta a kereszt-
ténységet, és ohajtotta abálványozást, ap.baron. an.912.
mind ezekre való nézve kételkedem abban. hogy ha nem
agörögök valánaké kezdői annak a szabados életnek., mely
azután olosz országban szívárkozik. de nem gyanakodom
mindnyájukról. hanem csak némely különös nagy renden
lévőkről. mert mind ezekben az időkben, avallás nagy méltos-
ságban volt az egész görög birodalomban, ót nagy doktorok.
nagy püspökök. és nevezetes barátok valának. sőt még
martyrok is, kik a szent képeket oltalmazák.

60 Beszélgetés.

A nap nyugoti szokásokról, és a tizedik saeculumban lévő
rendeletlenségekről

Nap nyugoton ahit maga erejében meg volt, nem is gondolkodtanak arról, hogy a vallásban kételkedgyenek. eretnekség sem volt, de atudatlanság, és abarbarismus nevedeket, Car-
lus magnus azon igen igyekezék, hogy a tudományokat, és az
anya szent egy ház rend tartásit helyre állithassa, de az utánna
valok [189b:] ötöt nem követvén, az anyaszent egy házban.

⁴⁹² sidokkal, «és» saracénusokkal, és

⁴⁹³ alexander [Első a—e-ből javítva.]

nagyob rendeletlenségek lettenek, a hitnek magva el vala
ültetve. saxoniába, bavoriába, es az egész német országba,
hogy pediglen azt meg gyarapithassa. azokban a kemeny
nemzetekben. kénszeriteték fegyverel meg halgatatni a predi-
5 káciot. tehát ót eleinte, sok erőszakal valo meg térítések
valanak, nem is gyakorolhatták, asok változások miat, hogy
azokban az országokban. ahit gyökeret verhetet volna magá-
nak, ugyan ezekben az időkben a saracénusok. nagy rablások
követtek olosz országban, spanyol országot már annak
10 előtte száz esztendővel birták, a magyarok még akkor pogá-
nyok lévén, europának egyik részit fel nyargalták, és így a
romai régi szokások egészen el töröltetének.

A. kárr nem lett volna igen nagy, hogy ha tsak amesterség-
gek, és atudományok vesztenek volna el, és ha avallásnak
15 abban része nem lett volna, mert avallásnak, természet
szerént nem lehetet meg maradni tanítás, és oktatás nélkül,
amely meg tarttya atudományt, és arend tartást, mivel szüksé-
ges hogy a szent írást olvassák, tanítsák, és meg magyarázák
a népnek, szükséges hogy az apostoli traditiok meg tartassan-
20 nak, és némelykor meg is tisztittassanak mind azoktól,
amelyeket az emberek adhatták volna azokhoz, illendő hata-
lom nél-[190a:]kül, mind ezek igen nehezen lehetének meg
azokban anyomorult időkben, a melyekről itt szollunk, leg
nagyob részének a világiak közül, olvasni nem tudot, se
25 könyve nem volt., és ha az uraknak⁴⁹⁴ valamely könyvei
voltanak⁴⁹⁵ aládában, azokat nem értették, mert deákul vol-
tanak, és adeak nyelv akkor igen ritka volt, az Isteni szolgálát,
és az olvasás deák nyelven volt. de azokat ritkán magyaráz-
ták. meg.

30 Az urak, ki ki a magok kastélyokban, és várookban tartvan
magokat, azért hogy gyakorta hadakoztanak egy más ellen,
nem mehettek valamely püspöki városban, fő képpen. ha

⁴⁹⁴ az urak̃k <köz> valamely [A második *k* betűt és a rövidítés jelét utólag
írta be a fordító.]

⁴⁹⁵ voltanak [Utána törölt vessző.]

még magával apüspökel hadakoztanak, azért, tsak amagok kápolnájokban jártanak az Isteni szolgálatra, vagy valamely közel lévő klastromban, de abarátoknak akoron nem vala szabadságok, a közönségesen valo predikálásra, a kilentzedik saeculumban. mar apüspökök azon panaszkodának, hogy az urak, és agazdagok, atemplomokat nem gyakorollyák, noha arra igen intették őket, hogy azt el ne mulassák, leg aláb a nagy innepekben, Conc.ticin.an.855. C.4. Agob. de priv sacerdot. még abban az időben is, négy nap volt esztendőben, a melyen Communicálni kellett minden kereszténynek, ugy mint, karátsonban, nagy tsörtörtökön, husvétban, és pünkösdben. [190b:]

A nemes embereknél, nem vala aközönséges nép jobban oktattva, ki veszem némely városban lévőket, a kiknek jó püspökjök volt, de többire oly ritkán predikáltak., hogy olyan szabot rendeket látunk, amelyek azt hadgyák a püspököknek, hogy leg aláb a hiszek egy Istent, és a miatyánkot tanítsák⁴⁹⁶ aközönséges nyelven, Conc.troslei. C.15. az az, ahitnek leg főveb ágazatit, vagy a mint most mondgyuk.⁴⁹⁷ Catechismust, ki hinné azt el, hogy annyira ment volna atudatlanság abban a mély setettségben, hogy ha. még most is nem látnok annak jelit. aleg régieb legendakban? mivel azon időktől, az az, akilenczedik saeculumtol fogvást, kezdették többire a martyromoknak., és más szenteknek, meg hamisított actáit bé hozni, a melyeket, a helytelen valo áitatosságból találták fel. azért, hogy nagy dolgokat lehesen mondani anépnek, anagy innepekben, ugyan ezen okból, aleg nevezeteseb szenteknek. vagon. meg másolva, rend⁴⁹⁸ szerint az élettyek, azon időben faragták ki, az isodorus hamis decretalisait, amelyek igen segítették, arégi rend tartásoknak. változásit.

A papok, és a Cléricusok., nem igen valának. abban az

⁴⁹⁶ tanítsák [Utána törölt vessző.]

⁴⁹⁷ mondgyuk. a «cathec» Catechismust,

⁴⁹⁸ rend «szern» szerint

állapotban., hogy tanithassanak, kételenek lévén az akori sok hadakozásban fegyverrel oltalmazni az anyaszent. **[191a:]** egy ház jóságit, a melyekből ök éltenek, sokan közüllök, aszegénység miat. magokat illetlen állapotokra adák, vagy pedig-
5 len, egyik tartománybol, a másikában kelleték menniek, hogy valamely püspök, vagy ur mellet elődhessenek, hogy lehetet volna nekik tanulniok. vagy mitsoda rendet tarthatának. erkölcsökben.? azért is, tsak valamely Cathedralis Capitulumokban, vagy valamely klastromokban marada meg
10 atanítás, és akeresztényi életnek rend tartása, de söt még önnön magok. a Canonicusok. és abarátok. igen el távoztak vala a szabot rendgyektől, Conc.aquis gran an.817. Conc. trosi.praefat.3. abarbarusok, a klastromokat fel prédálák, és égeték, a barátok, és a Canonicusok meg öletének, vagy el
15 szélyedének, és a világiak között kelleték lakniok.

El lehet itélni, hogy a szegények, mint el valának⁴⁹⁹ hagyatva, aban aközönségesen valo nyomoruságban, hogy segíthették volna pedig a Clericusok öket, holot magok is alig élhettek,? és hol találtak volna számokra alamisnát, olyan
20 időben, a melyben arettenetes éhség miat, az ember hust is meg ették, glaber.l.II. C.9. IV.C.5. mivel abban az időben. egyik országbol. amásikában semmit nem vihettek, atemplomokban, alig valának szent edények. ugyan azokban az időkben is. **[191b:]** tilták meg, hogy ne tarttsanak. üvegből, szarubol, fábol. vagy rezből valo kelyheket, hanem tsak fejezőnből. Conc.Calchut. in aug.787. tribur 895. C.18. de Consecr. dist.⁵⁰⁰I. C 45 valo hogy az anyaszent egy hazaknak nagy jóságok vala, de azokra szüntelen vágytanak a fejdelmek, és az urak, akiknek mindenkor fegyver volt kezekben, gyakorta
30 olyan emberek foglalták el erőszakoson apüspöki jószágokat. akik azokra tellyeségel érdemetlenek valának, sokszor a szomszédságban lévő ur fegyveres kézel tette oda valamely kis fiát, hogy annak neve alat jobban pusztithassa az egy házi

⁴⁹⁹ el valának <g> hagyatva,

⁵⁰⁰ dist. d. I. C 45

joszágot. de sőt még roma városának is vala része ezekben
arendeletlenségekben, a szomszédságában lévő tyránusok
erősebek valának, és a tizedik saeculumban, tsak asok erőszako-
s választást, és le tévést láttyuk⁵⁰¹ abban az első székben
amelyben mind addig, és mind azután atanyitás meg maradot 5
a maga tisztaságában.

Gyűléseket, ritkán kezdének tartani, azért hogy abban a
közönségesen valo hadakozásban, nehéz volt esze gyűlni. de
sött még, egyik városbol, amásikában sem volt bátorságos
menni, ez így lévén, ha az anyaszent egy ház szenvedése nagy 10
volt, az orvoslás is nehéz volt, a régi példákat el kezdék⁵⁰²
felejtetni, és arégi szabot rendek, lassanként [192a:] fogyni
kezdének, látván a sok büntetetlen valo bünt, a bünhöz
szokának, való hogy minden ember keresztény volt. de az ugy
tettzet, mint ha természet szerént lett volna, és mint ha, 15
embernek, és kereszténynek lenni, egy dolog lett volna, a
kereszténységet szokásban vévén, mind tsak külső állapotok-
ra fordították, avétkekben, és ajó erkölcsökben. a kereszté-
nyek meg nem különböztetnek vala a sidoktól. hanem tsak a
Ceremoniákban, a melyek jobbaká nem teszik az embereket. 20

61. Beszélgetés.

A vallás meg tartásáról.

Ha akeresztényí vallás, Isten munkája nem lett volna, az
ellenséginek, ellent nem álhatot volna. de azt meg mutatta,
hogy anyaszent egy házának közepette vagyon. és hogy azt,
semmi emberi változás meg nem mozdithattya, de sött még
tsudálatosan ki tettzet az évangyéliumnak ereje. ezekben 25
anyomorult időkben, anyi nagy tudatlanság közöt is, mivel a
leg aláb valo aszony is üsmérte, és imádtá az egy Istent,

⁵⁰¹ láttyuk [Utána áthúzott vessző.]

⁵⁰² el kezdék <hagyni,> felejtetni,

mindeneknek teremptőjét, az⁵⁰³ atyát, afiat, és a szent lelket, és az Istennek ugyan azon egy fiát, a jesus kristust, az emberek [192b:] meg váltoját. hitte minden ember az utolso itéletet, és a más életet.

- 5 A vallás béli tudományoknak leg főveb részeit, jól lehet mindenek tudták, de igen roszul követték, és noha senki azokban hibát nem talált is, de igen kevesen valának. olyanok, kik életeket, azokhoz szabták volna, mind azon által. a keresztényi tudomány, nagy hasznot mivele, még arosz keresztényekben is, a sok roszat meg gátolá⁵⁰⁴ abarbarus nemzetekben, a kegyetlenséget meg tsendesité, és őket irgalmasabaká tévé, ha szinte avétket el nem kerülték is, de leg aláb azt meg bánták, egy szoval akeresztényi vallás, oly bizonyos emberséget, szemérmeteséget. és tisztességet hintet el avilág-
- 10 gon, a melyet másut, fel nem találhatni.
- 15

- A tudománynak, és a szokásoknak, tráditioja, még meg tartaték⁵⁰⁵ ezekben az időkben, amelyekben az anya szent egy ház fogyatkozásban láttzik lenni, azon időkben nagy doktorok, és szentek valának. minden féle rendekből, egész nap
- 20 nyugoton. szent romuáldus akoron szerzé a Camaldulensis barátokat, és sok szent tanítványokat hagyta maga után. ugyan azon tálybán. nagy szent püspökö.[193a:]köt látunk. ugy mint angliában. szent dunstánust, szent událicust⁵⁰⁶ német országban, a tsehek apostolat, szent adalbertust, aki
- 25 martyrságot szenvedet,⁵⁰⁷ russiában láttyuk szent bonifacius martyrt, szent brunot prussiában, szent gerardus püspök, velenczei nemes ember lévén, magyar országban martyrságot szenvedet, és sokan meg mások, kik tanyításokal, és tsuda tételekel. meg tarttyák vala. a szent tudományt, és az anya-
- 30 szent egy háznak. rend tartásit, ugyan azon saeculumban, a

⁵⁰³ az [és-ből javítva;] atyát, [ty—tly-ből javítva; először *és attyát*, volt.]

⁵⁰⁴ meg gátolá [Utána áthúzott vessző.]

⁵⁰⁵ meg tartaték [r—t-ből javítva.]

⁵⁰⁶ událicust [d—l-ből javítva.]

⁵⁰⁷ szenvedet, [v—d-ből javítva.]

világiak között is látunk egy néhány szenteket, úgy mint szent István magyar királyt, szent imrét, az ő fiát, szent henricus Császárt, robertus királyt, ugyan ezis csinálta azt az Isteni himnust. *veni sancte spiritus, et emitte Coelitus.*

A szentek, fő képpen az olyanok, kik az ujonnan meg tért 5 nemzetekből valának, úgy mint szent henricus, és szent István, meg mutatták hogy mitsoda. hajlandóságával valának. ajó erkölcsre, az olyan nemzetek, akiket barbarusoknak neveznek vala aromaiak, azok hajlottak az egyeneségre, tiszta életre, meg vetvén agyönyörüségeket, és a testi alkalmatosságokat, az igasságot, szállás adást, és az adakozást szerették,⁵⁰⁸ amidőn pediglen ezek az igaz és bátor emberek. az évangyéliumot meg kostolák, a hoz szivek-[193b:]ből kaptsolák magokat, ravaszággal nem keresték annak magyarázattját, se azon meg nem ütköztenek., a mi nehéznek látzot lenni⁵⁰⁹ nékik, 15 valo hogy az ő magok viselések nem volt mindenkor oly álhatatos, se olyan egyenlő, mint a régi görögöké, és romaiaké, de meg, nem valának olyan két színűek, és kép mutatok, mint agörögök.

Az ilyen szent emberek, szorgalmatosságok által, aközön- 20 ségesen valo bátorságot kezdék fel állítani, meg esketvén az uri rendeket az Isten frigyére. /eszerént nevezték ahadakozástol valo szünést,/ mivel minden héten meg kellett szünni ahadakozásnak, szeredán estvétől fogvást, hetfűn reggelig. glab.lib. IV. C.5. lib.V.C.1.an.1041. de a Clericusoknak, 25 butsujároknak. és szántó, vető embereknek. bátorságban kellett minden koron lenni, ezt a frigyét egy néhány Conciliumban állították fel, ex Communicatio alat, Cap.1. extra. de trev et pa. ugyan tsak abban az időben is kezdék fenyegetni excommunicatioval⁵¹⁰ az olyanokat, kik az egy háziakat⁵¹¹ 30

⁵⁰⁸ szerették, <es> amidőn

⁵⁰⁹ lenni [Utána áthúzott vessző.]

⁵¹⁰ excommunicatioval [u-a-ból(?) javítva.]

⁵¹¹ egy háziakat [a-á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⌘ meg talállyák ütni,

meg találják ütni, az első saeculumokban erről nem is gondolkodtanak. mivel ahozájok való tisztelet őket attól meg őrizte, de azokban az időkben, azok erőszak tétel között voltak,

[194a:] 62. Beszélgetés.

Az Anya szent egy ház rend tartásának helyre állításáról.

- 5 A Normánusok. sok templomokat, rontának. és prédálának el, és atöbbit el hagyják pusztulni, mert minden ember, abban agondolatban volt, hogy az ezeredik esztendőben a vilagnak vége leszen, de amidön láták hogy az ezeredik esztendő eltölt, de avilág még is tart, mindenüt templomokat
- 10 kezdének építeni, nagy fundátiókat tettek, szorgalmatossággal keresének mindenüt reliquiákat, és azokat drága kövekel fel ékesítették, valamint azokat láttyuk a régi templomokban, egy szers mind azon is valának, hogy a tisztelettel való isteni szolgálatokat. és az énekeket, helyre állithassák, a tizen
- 15 egyedik saeculumban talál fel etruriában, egy aretiumi barát, a kotákat, a melyek a mostani musikának fundamentumi, a fellyeb említet szent fejedelmek azon igyekeztenek, hogy az Isteni szolgálatnak, tisztelettel való végben menetelet, helyre hozhassák.
- 20 Nem látok olyan saeculumot, a melyben a hoszu éneklések oly igen szokásban lettek volna mint ebben, azt láttyuk a Carthusiánusok, és más azon idő béli szerzetesek szokásiból, a Clunicumi⁵¹² barátok kezdék leg inkább gyakorlani [194b:] ahalotakért való officiumot, és aboldogságos szüz kis officiuma tsak hamar kezdődék azután, baron.martyrol.2.nov. so-
- 25 kan valának olyanok kik áitatoságból az egész soltáros könyvet minden nap el mondották, petr.dam. libr.VI. ep.32. az officiumokat meg szaporitván, a miséket, és az óltárokat is meg szaporították, a házaknál lévő kápolnaknak száma nem

⁵¹² Clunicumi [c—n-ből javítva.]

vala, mindenik urnak kápolnájának kellett lenni⁵¹³ a maga Castélyában, azért hogy az Isteni szolgálatra el mehessen. amidőn másuvá nem lehetet ahadakozás miat, az áitatoság közti egy kis kevélység is elegyedék, mert azt tiszteletesnek találák. hogy az udvarokban Capellanusok legyenek, és a közönségesen valo templomokban nem kezdenek járni, azért hogy őtt elegyesen ne legyenek⁵¹⁴ a közönséges népel, mind azon által, lehetetlen volt hogy anyi sok féle helyeken. az Isteni szolgálat, olyan méltoságal és⁵¹⁵ tisztelettel ment volna végben, valamint azt apüspök vitte végben a clericusival. az előbbeni saeculumokba lévő szokás szerént, másként is sok Ceremoniáknak. az okait el felejtették volt, noha tráditíoból azokat követték, és sok régi szokásokat el vesztek, ugyan is azt látjuk, hogy azon időktől fogvást, nem vigyáznak arra, ugy mint az előtt, hogy a templomokat tsen-[195a:]des helyre építsék, és távul aházaktól, atemplomokban már kapun állókat nem látunk, se más aláb valo Cléricusokat, kik atisztaságra, arend tartásra, és a tsendeségre vigyáztanak⁵¹⁶ az előtt, az ilyen hivatalokat már mostanában a világiakra bízák, ugy anyira hogy az egy házi gyülekezetekben rendeletlenségek mennek végben. az urak, amagistratusok, és azután, atőb nevezetes renden lévőök a chorusban a Clericusokkal esze elegyednek, és meg bontván egy szer ajó szokást, az egész nép, sőt még az aszszonyok is a sanctuáriumig közelgetének,

De a tizenegyedik saeculumban, még nagyobb viszá éléseket kellett meg orvosolni, ugy mint a Simoniát, és a mértékletlenséget, glab. lib II. C.6. v. petr. dam. opus. VI. XVII. XVIII. atudatlanság, és a szegénység, a Cléricusokat magok hasznok keresőké tevék, tsak eppen az életről gondolkodtanak, az egy házi jóságokat közönségesen el adgyák vala, sőt még apüspökségeket is, nagyobb része a Clericusoknak, ágyasokat

⁵¹³ lenni [Utána áthúzott vessző.]

⁵¹⁴ legyenek [Utána egy megkezdett *k* betű.] a közönséges népel,

⁵¹⁵ és [Hosszú *f* betűje *t*-ből javítva; vö. 292., 295. és 442: sz. jegyz.]

⁵¹⁶ vigyáztanak [A *v* helyén más betűt, valószínűleg *t*-t kezdett.] az előtt,

tartottanak, sokan még közüllök fel támadának atörvény ellen, mely a papoknak tilttya aházáságot, az illyen otromba, és tudatlan Cléricusok. a magok rendeket ugy tartották, mint valamely mesterséget, és ki ki magánoson. [195b:] élvén, se
5 atanulásban. se az imádságban nem foglalák magokot, hanem amajorkodtatásban, erre valo nézve, a papok házások ellen valo törvényt. kegyetlen törvénynek tartak lenni, ez is okozá a 7 dik⁵¹⁷ gergely pápa ellen valo indulattyokot., ezek ellen eleget ira, 9 dik⁵¹⁸ leo pápa akarattyából, szent damianus
10 péter, opusc. XXIV. et XXVII. azon időkben lévő pápák Cannonicusokat rendelének, kik példát adának a Clericusoknak, az együt valo életre. és hogy a szabot rendeket. meg tartsák. ugyan ezek közül is választtyák vala apüspökököt.

63. Beszélgetés

A penitencia tartásban valo változtatásról.

Azon igen igyekeztenek. hogy a világiak között a penitencia
15 tartást helyére állthassák, helyesnek is itélék, hogy a régi szabot rend szerént legyen, de akik leg nagyob bünösök valanak, azoknak fegyver vala kezekben, és engedetlenek valának, voltanak pedig sokan olyanok, kik reá állottanak apenitencia tartásra, de bizonyos⁵¹⁹ szabot rend szerént
20 valora; a mely nem volt oly kemény, petr.dam.opusc.VII sokan a penitencia tartás után. jobbak nem valának, ezért is tsak a vétekben valo [196a:] esést, és a szines penitencia tartást láthatta az ember, valo mindenik véteknek különös penitenciája volt, de így, a mely ember harmintzor eset volna
25 gyilkosságban, és annyiszor házóság törésben, egy nehany saeculumokig kellett volna annak penitenciát tartani, ezért

⁵¹⁷ 7dik [Rövidítésjellel.]

⁵¹⁸ 9dik [Rövidítésjellel.]

⁵¹⁹ bizonyos <rend> szabot rend [Törlés a sor végén.]

is adák idővel azokat az egy néhány esztendőkre való indulgentiákat, a mellyeket látunk némely bullákban.

Mint hogy az Isten lehetlent nem kíván mi töllünk, azok, akiknek holtig valo., penitentiát, vagy még azontul is kellett tartani, egyebet nem tselekedhetének.⁵²⁰ hanem hogy 5
abban töltsék életeket, és bizonyosab voltáért, valamely klastromban zárkoznak, de némely kor a penitentiát meg változtatták, és az első helyet, más félét adtanak, valamint szent damiánus péter mondgya, hogy ezt követték az ő idejében is, vita.st.st.rod. et domin. C.8.10. abban az időben 10
valának olyan szentek, akik mások helyet penitentiát tartottanak,

Leg nevezeteseb szent vala abban azidőben dominicus loricatus, vagy pánczélos, így neveztetvén, mert atestén pánczél inget viselt, és azt tsak akor vetette le. amidőn magát 15
disciplinázta, magát pedig olyan keményen disciplinázta, annyi sokat böjtölt, anyi sok térdet hajtot, magát annyira sanyar-[196b:]gatta, hogy ugyan az ember el rémul amikor olvassa hogy mit mond felölle szent damianus péter, a mi gyenge szoktatásunk, és természetünk, nehezen alkudhatnék 20
meg, az ilyen szoros, és kemény buzgoságal, mind azonáltal.⁵²¹ sok példát látunk ilyeneket.⁵²² az akori szentekben, de azt el kel hinni, hogy az Isten, azért sugarolta nekik az ilyen magok viseléseket, mert akoron ugy volt szükséges, olyan el fordult nemzetekkel volt dolgok, akiket külső állapotokkal 25
kellték meg tartoztatni, az okoskodás, és az intés semmit nem használt olyan durva és ostoba embereknél, kik avér ontáshoz, és apusztitáshoz szoktak vala, semminek is tartották volna, tsak a közép szerü sanyargatást, mivel ők hozá szoktak volt, a sok sanyarusághoz, és a nehéz fegyver viseléshez. 30

⁵²⁰ tselekedhetének. <hogy> hanem hogy

⁵²¹ mind azonáltal. [*á-t*-ből javítva; itt csak a javítás miatt van két szóba írva, másutt: *mind azon által*]

⁵²² ilyeneket. [*ilyet*, -ből javítva.]

De a midön, nagy hidegekben mezt láb látták jární egy olyan szentet mint szent bonifacius, a szent romuáldus tanítványát, meg más egy olyan szentet mint dominicus loricatus, a kin le tsorgot a vér, a disciplinázása miat, abbol
5 észre vették, hogy azok a szentek az Istent szerették, és avétket utálták, az elmével valo imádságot nem tudván mire valo, imádságnak azt tartották, amidön a soltárokot halották mondani, egy soval, abban nem kételkedhetek, hogy az ilyenek⁵²³ ne szerették volna. fe-[197a:]lebaráttýokot, mivel
10 másokért penitentziát tartottanak. az ilyen külső sanyargatásokon meg ütözvén, engedelmesebbeké lettenek, és halgatni kezdvén az ilyen papokot, és barátokot,. kiknek életeket tsudálák, sokan meg térének, azt pedig nem kel gondolni, hogy a disciplina, avas lántz, es más egyéb test sanyargatására
15 valo eszközök, uj találmányok lettek volna, theodoretus, az ő religiosa historiájában. az ilyenekről sok példát ád elönkben. tsak egyedül stylitus szent simon, a rettenetes sanyargatásra. elegendő példát ád, szent Colombánus régulája, a ki is ahatodik saeculumnak a vége felé élt, a barátok⁵²⁴ vétkeít, bizonyos számu disciplinázással hagyta meg büntetni, idővel ezt sok szentek követék.

A büntetésre valo tselekedetek közöt, a melyeket a régi penitentziák helyet adgyák vala, leg gyakortáb a nevezetes helyekre valo butsu járást hagyák, ugy mint jerusálemben.
25 romában, Compostellában. a kilentzedik saeculumban már igen panaszolkodának azon, hogy sokan elnek viszá az ilyen butsu járásal, arosz életű papok, és Clericusok., az által tisztáknak tarták lenni magokot, a fő renden lévök, huzni, vonni kezdék a szegenységet. olyan szin alat, hogy mesze
30 földre kel nékik butsura menni, és a szegényeknek okot adot. a koldulásra, és akoborlásra, valának a többi közöt olyanok, kik egyik tartománybol [197b:] a másikában. koboroltanak

⁵²³ ilyenek [ek szórész beszúrás.]

⁵²⁴ a barátok [ba—utólag írta be a névelő mellé a sor végére; új sor elején: rátok]

mezeitelen. és vas lántz anyakokon, a kiktől mindenek irtoztanak. valo hogy a gyilkosságért, és más egyéb utálatos vetke-kért. penitentziául adták nékik. ilyen formán tölteni életeket. a butsu járások. soha nem valanak olyan nagy nevezetben.⁵²⁵ mint a tizen egyedik saeculumtól⁵²⁶ fogvást, a közönségesen 5
valo hadakozások meg tsendesedvén, a butsu járokat ugy tekinték, mint meg szenteltetet személyeket, és minden ember el megyen vala butsura, a szent helyekre, még a fejdelmek, és akirályokis, a püspökök könnyen el hagyják vala nyájokat. a butsu járásért, a jerusálémi butsu járást, 1033. 10
esztendőben kezdék igen gyakorlani.

64. Beszélgetés

A keresztesekről, és az indulgenciákról.

Innet eredének, akeresztesek, mivel a keresztesek, nem egyebek valának., hanem fegyveres szarándokok, abban az időben, szükségesek is valának, mivel nem vala olyan keresztény fejdelem. a ki magánosan ellene álhatot volna amahomé-¹⁵
tánusoknak, a kik is ellenségi valának mind azoknak, kik az ő vallásokot bé nem akarják venni, ezek szabadosan pusztittyak vala olosz országot, két száz esztendőtől fogvást, siciliát birták, és spanyol országot, tsak nem egészen. a keresztesek
[198a:] erejével hajtátának ki, ezen részéből europának, és²⁰
igen meg gyengülenek egyiptumban, és syriaban. de fogyatkozás lett az anyaszent egy ház szokásiban, és azok ahadakozások, ámbár buzgoságbol. és áitatoságbol valának is, de az én ítéletem szerént. azok valának leg főveb okai, hogy azután
oly szoros penitentziát nem tartának, mert abban az időben²⁵
kezdék, a plenaria indulgentiat. az az, hogy el engedék mind azokat a büntetéseket, a melyekre kötelezték abünöst. a szabot rend szerént valo penitentziák., azt pediglen mind

⁵²⁵ nevezetben. <a> mint a

⁵²⁶ saeculumtól [t—b-ből, o—a-ból javítva.]

azoknak., akik el mentenek, az Isten szolgálattjára., eszerént neveztek azt ahadakozást, villehard.lib.1. és az ilyen rend kívül valo botsánat., viszen vala oda anyi népet, igen kedves dolog vala egy olyan nemességnek. aki tsak a vadászásban, és
5 ahadakozásban töltötte életét, a nehéz penitentiák helyet, hadi szarándokságra⁵²⁷ el menni, mivel azok apenitentiák, böjtölésekből, imádságokból, álottnak, de főképpen régen- te, még lora sem volt szabad ülni, se fegyvert viselni, kedvesé- lön abban az időben apenitentzia tartás, mivel hogy let volna
10 nehéz az uti fáradság olyan embereknek. akik hozá szoktak a hadakozáshoz, de söt még a sok külömb külömb féle tartomá- nyok. amelyeken által mentenek., nékik mulattság volt. nem volt tehát nékik semmi nehezeb. hanem hogy el hagyták hazájokot, házakot. és tselédeket.

15 Mind azon által, oly hoszas, és oly nagy társaságban valo út. **[198b:]** nem igen jó orvoság vala, a bünösök, magok meg jóbbításokra, a töredelmeség sem alkhatek meg. az utozo szorgalmatoságal, hogy pedig az út unadalmasnak ne tessenk, szokás. az időt, sok féle tréfás beszédekkel tölteni. azon is
20 gondolkodik ki ki, hogy mivel élylen, és mitsoda szállása legyen, és a szállásokon, sok féle dolgok történnek, atorko- ság, és atopzodás, sokszor meg történik az uton. nem lehet mértékletes és egy aránsu életet élni, azt is hozá teszem, hogy menyi féle szokásu nép közöt kellett el menni, a még a szent
25 földet érték, a sok veszekedések, és izetlenségek. minden nap meg történhetnek, anyi sok féle nemzet közöt, ugyan láttyuk is azt ahistoriákból, hogy a keresztes had, hamisab volt amás féle hadnál, joinville. pag.32. és hogy minden féle vétek volt közöttök, egy szoval azok a butsujárások, ha
30 valamely vetkeknek meg büntetésére valának, a keresztesek, nem anyira amagokét büntették meg, mint a hitetlenekét, és schismaticusokét, akikre Isten. ostorul botsátotta volt.

Sok számu püspökök, papok. és barátok a keresztet fel

⁵²⁷ szarándokságra [re rag íráshiba ra helyett:] el menni, [menni—e-je i-ből javítva.]

vevék, némelyek, valóságos buzgoságból, sokan pedig a szabad életre való nézve, mivel azt tartották, hogy szabad fegyvert viselni, ahitetlenek ellen, el lehet itélni, hogy mitsoda fogyatkozást nem okozza arendben az ilyen szabadság, [199a:] apápák, magok kételenek valának el szenvedni egy részint, az ilyen sok rosztat, látatlanná kelleték tenni a különös rendelenségeket, hogy a fel tett dolognak. anagya véghez mehesen, sokat kelleték el türni a fő tiszteknek. mind addig valamég a vallás dolgában munkálkodtanak, noha azt meg bestelenítették, roszt élettyekel, idővel az indulgentiát olyan keresztésekre is terjeszték, kik az eretnekek ellen hadakozának.

Nem tették igasságosnak lenni, hogy meg foszák⁵²⁸ ettől akegyelemtől az aszszonyokot, és az olyanokot kik fegyvert nem viselhetének, azért azoknak is indulgentiát adtanak, a midönök is adtanak ahadakozásra, azoknak, kik atemplo-mokra, vagy az ispotályok fundatioira adtanak, egész, vagy meg határozot indulgentiájok volt, a kik a szegényeknek adtanak, azoknak is indulgentiájok volt, ez így lévén, az elég tételek. tsak nem szabad ítéletre hagyatának, a penitentziális szabot rendeket senki sem követvén, tsak hamar elfelejték., és agyonás nehezebbé lön a penitentziánál.

65 Beszélgetés

A Doctorok sokaságáról.

A tizen harmadik saeculumban kezde el fogyni arégi rend tartás, és addig atudatlanságnak setéttségében, meg marada a [199b:] tráditio által, annak pedig nem árta egyedül annyit atudatlanság, mint az új tanítások., mert abban az időben kezdének el távozni a tiszta tanyitástól, és az okoskodásra adák magokot, aristotélest fel kapák. és nagyra kezdék be-tsüleni a dialectikának, és a metaphysikának mélyen való

⁵²⁸ meg foszák [f—sz-ből javítva.]

vetekedését, arégi könyvek ritkák lévén, és a nyelv változása miatt azokat nem értvén, azon időbeli auctorokat kezdék olvasni. grátiánust inkább olvasák. mint sem az atyákat, az írásba inkább keresék a figurális értelmet, mint sem a betű szerént valót.

A tizen kettődik saeculumtól fogvást, többire apüspökök magokat. a prédikacióban, és az oktatásban. nem igen foglalák, a világi dolgokkal magokat meg terhelék, a világiak, de fő képen a fejdelmek. tudatlanok lévén, nem lehetnek vala tanátsok⁵²⁹ nélkül, a püspökökből, vagy az apáturokból tesznek vala Canceláriusokat, és más ministereket, és ezek ítélték az egész dolgokat, noha ezeken kívül is elég dolgot ada nekik az ő világi uraságok, és nagy jóságok, gyakorta kelleték hadakozni, várakat erősíteni, és hadat gyűjteni, de minden időben, nagy udvart, és sok tselédet kelleték tartani, mind ennyi sok foglalatosságok között, a lelki dolog, a melynek elsőnek kelletet volna lenni, gyakorta hátra marada, és így, a tanítások [200a:] a predikaciók, és a szentségeknek ki szolgáltatások, a doktorokra szálla, akik az universitásokban tanulának.

Az universitásokat, úgy tettik, hogy az Isten azért állítja fel, hogy az utolsó időkben, meg tartassanak atudományoknak, és arend tartásoknak tradicioi, idővel, a koldulo szerzetesek is bé vétetének az universitásokban. és nagy segítségére lettenek az anyaszent egy háznak, azokban a tudatlan időkben, de azok a szerzetesek. akár mely szentek, és buzgok valának is, de nem voltanak olyan pásztorok, akiknek magános nyajok lett volna. inkább mondhatni hogy olyan missionariusok valának, kik a superiorjok parantsolattyából,⁵³⁰ egy tartományból, a másikában mennek vala., az eretnekek, és a bünösök meg térítésekre, a munkájok hasznos volt., de nem volt állandó, azért hogy sokáig egy helyben nem maradhattak,

⁵²⁹ tanátsok [tanátyokból javítva; az y-t hosszú f-re javította.]

⁵³⁰ parantsolattyából [Hosszú f betűje y-ból javítva.]

és meg nem gyarapíthatták a meg térőköt a jó útban,⁵³¹ és így a haszon nem lehet oly közönséges, mint mikor, mindenik püspök, és pásztor, csak a maga népének meg szentelésében foglalják vala magokat.

Egy szóval, arend szerént valo hierarchiának hatalma, nem 5
vala oly igen a tudományhoz, és a szentséghez ragasztva,
mint az első időkben. a secularis. vagy a regularis doktorok-
nak nem vala más hatalmok, hanem a melyet⁵³² ad vala
né-[200b:]kik a személyek szerént valo érdemek, a tanítvá-
nyoknak szabad volt. olyan professort választani a mitsodás 10
tettzet, és innét jöttek bé a sok féle kérdések, vetekedések,
és opiniok, thomass.discipl.4. lib 1. C.69. n.21. szabadá lön
avilágiaknak is, olyan predikátort követni, a melyik nekik
tettzet, és Confessariust választani magoknak, a pásztorok-
jon⁵³³ kívül, és így annyi sok számu papok között, arosz 15
keresztények, találának olyanokat., a kik csak könnyen
absolválták, és az olyanok, meg térés nélkül is gyakorolják
vala a szentségeket.

Sokan magok a doktorok is, sok dolgokat el hagyának.,
azért, mert a régi szokásokat nem tudták. és a mely szokáso- 20
kot, egy, vagy kétt saeculumtól fogvást vették volt bé, azokat
tarták régieknek lenni, példának okáért, tsudálatos dolog
hogy szent thomás idejében arról nem emlékeztenek. hogy mi
formában követték a bűnt, az előtt valo saeculumban, mivel
szent bernárd azt mondgya, hogy az ő idejében, minden 25
király, fejdelem. pap, nemes ember, gazdag, és szegény, nagy
bűntben, estig bűntöltenek, serm. in Cap.jejun. mind azon
által. szent thomás, nem csak azt mondgya. hogy az ő idejében
továb nem bűntöltek, hanem csak nonáig, de még azt tarttya,
hogy nem kell a keresztényeknek, más formában bűntölteni, és 30
hogy az estig valo bűnt,⁵³⁴ az ó törvényhez illet, st thom. 2. 2q.

⁵³¹ útban, <eg> és így

⁵³² a melyet [et szórész beszúrás halványabb tintával.]

⁵³³ a pásztorokjon [pásztorjokon]

⁵³⁴ bűnt, [b—l-ből javítva.]

147. art.7. ad.1. **[201a:]** ugyan az Illyen tudatlanság tselekedte., hogy új dolgoknak tarták,⁵³⁵ arégi el felejtet dolgokat, azt el hitetvén magokal. hogy a mostani rend tartás, bizonyosab a régiekénél, a kikfelöl⁵³⁶ azt tartották, hogy az ő szokások különböző volt a miéinktől. azt meg nem vizsgálták, hogy ha az a különbözőzés a kereszténységet illetve, vagy tsak a külső állapotokat, ugy mint aruházatot, és a nyelvet, és mint hogy, minden nap, ujab kérdéseket támasztának fel, és ujab okoskodásokat találának, végtire olyan Casuisták valának, akik tanításokat inkább az emberi okoskodásra fundálták, mint sem az írásra, és atraditiona, mint ha akristus, nem tanyitot volna minket minden igasságra, és jó szokásokra, ugy valamint⁵³⁷ ahitre, vagy mint ha. arégi philosophusokra szorultunk volna,

66 Beszélgetés

Hogy a jó tanítás minden koron meg volt. és minden időkben voltak jó példák.

Nem akarom, külön külön meg vizsgálni azokat a rendeleteket, a melyek követték. a rend tartástól való el távozást, azokat ki ki tudgya, nem is az. a szándékom. hogy arosz keresztények szokásit irjam le, hanem tsak azokat a szokásokat, a melyek a keresztényeket meg különböztetik atöbb. emberektől, az Isten pediglen. soha ugy el nem hagyta az **[201b:]** anyaszent egy házat, hogy azok a szokások abban meg ne maradtanak volna, az anyaszent egy házat, akár kik igazgatták⁵³⁸ az el mult saeculumokban, akár magok apüspökök, akár atöllök rendeltetet papok, vagy a kiket a pápák⁵³⁹ küldének, vagy akár avilági papok, vagy a barátok, arend

⁵³⁵ tarták, [*tárták*, -ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵³⁶ akikfelöl [*f-r*-ből javítva.]

⁵³⁷ valamint [Törlés a sor elején, tollhiba miatt.]

⁵³⁸ igazgatták [Utána áthúzott vessző.]

⁵³⁹ pápák [Ékezethiba *pápák* helyett.]

szerént valo pásztorok, vagy az idegen missionáriusok, de minden koron avallás és a tanítás egyenlő volt, a hit amaga tisztaságában meg maradot, mindenkor azt tanították, hogy az Isten törvényit meg kel tartani, azt ugy is kel magyarázni, valamint atraditio, és a régi szent atyák magyarázták, és hogy⁵⁴⁰ például kel vennünk azokat a szenteket, akiket az anyaszent egy ház. közönségesen tiszteli.

Minden koron valának ilyen élő példák, mindenik saeculumnak, valának apostoli, akik a hitetleneknek prédikállák ahitet, mindenik saeculumban valának martyrok, a szüzek, és avalóságos penitentzia tartok sokan valának. minden koron, mivel a valóságos penitentzia tartásnak. kívánsága. hozá bé atizen egyedik saeculumtól fogvást a sok uj szerzetű barátokot, szent bernárd mondása szerént, serm. de st andr. vita. st malach. az Isten helyel helyel, rend kívül embereket tamaszt vala fel, akik mind a szent tudományt meg tartatták, mind az áitatoságot fel gerjesztették, ki lehet hasonlo szent bernárdhoz, nem találtatéké fel ő benne. a proféták buzgosága, az anyaszent egy ház. béli doktoroknak tudománya, és böltsesége,⁵⁴¹ aki magát ugy [202a:] sanyargatta, mint arégi remeték, az ő tsuda tételeit az apostolokéhoz lehet hasonlítani, sokal tartoznak. harmadik Innocentiusnak, és a több akori nagy tudos pápáknak, szent thamásnak, és másoknak, kik theologiát rendben vették. szent ferentz, külső képen is példát ada, az evangyéliumi betű szerént valo követésben, az ő alázatossága, és maga sanyargatása, méltó lett volna, az apostolok idéjében is, és így saeculumokrol saeculumokra, nemzettségekröl. nemzettségekre. az Isten meg tartotta az ő anyaszent egy házában, a tanításnak, nem tsak a tradicioját, de söt még a jó erkölcsök követésének is.

Igaz tehát a, hogy a kristus ma is az, aki tegnap volt, és

⁵⁴⁰ hogy [Utána egy megkezdett hosszú szárú betű, valószínűleg k törölve.]
például kel

⁵⁴¹ böltsesége, [l-r-ből(?) javítva.]

ugyan azon⁵⁴² léssen örökkön örökké, hejában igyekeznek arosz keresztények. már régtől fogvást azon, hogy el nyomják azt a tiszteletet., a melyel mindenkor voltak⁵⁴³ a régiséghez, és a szentek példajihoz, álitván azt, hogy a kereszténység első saeculumiban, az emberek más természetűek valának, erősebbek lévén, a böjtölést, és a sanyargatást inkább szenvedheték, az elme hajlandob volt a tanulásra, és a jó erkölcsök könnyebbek voltak, ha nékik azt mondgyuk, hogy szent péter. és szent pál a szegénységben. és a dologban töltötték élettyeket, azt felelik reája, hogy azok apostolok voltak, de szent antal, és szent marton, kemény penitentziát tartottanak, erre azt mondgyák, hogy azok szentek voltak, v. st chrys. Compunct. szent agoston mindenkor azon volt. [202b:] hogy a Cléricusi mindenkor egy társaságban élyenek, magais szegény modra élt, noha püspök volt,

Ugy tétettyük. mint ha tisztelnök arégi hagyásokat, noha azokat valóságál meg vettyük. ugy tekéntyük, mint tsudálatos időbéli dolgokat, kettségben esnek, azoknak követésin, azokat nem is akarják meg tanulni, mert ha tudnák, a szemünkre hánnák azok rendeletlenséginket, mi azt lehetetlennek tarttyuk., a mit erőtlenségünk miat nem követhetünk,

Azt mondgyák sokan, hogy az anyaszent egy ház iffiuságában, erejében volt, nemesi nagy jó erkölcsökel birt, de mostanában már hanyotlik, és öregségiben vagyon, olyan volt mint a tavasz, és anyár, már most mint atél, de mire valok ezek a metaphorak,? azt gondollyáké, hogy az anyaszent egy háznak tartása, hasonlit az esztendő forgásához. vagy az emberi élethez,? ki merné azt mondani, hogy nem volt tekéltetésben kezdetekor, hanem idővel lett tekéltetessé, és hogy ugy fogy el, valamint aromlando teremtet állatok, vagy valamint az emberi munka.? de még is miben mondhatyák hogy lett változás, az evangyélium ki hirdetésétől fogvást, az emberi természetbenné,? az egész historiákban el-

⁵⁴² ugyan azon «is» léssen

⁵⁴³ voltak [voltának-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

lenkezőt látunk, az Isten törvényébenné,[?] az ő kegyelmé-
benné? az ő hatalma, és jósága minden kor egy aránsu, és a
kristus nem mondotta azt nekünk, hogy az ő anyaszent egy
házát, az idő szerént⁵⁴⁴ külömb külömb féle. [203a:] valo
rendel kellesék igazgatni. azt tudgyuk, hogy nyilvánságosan 5
meg volt jövendölve.⁵⁴⁵ az ő törvénynek változása, és a
Ceremoniáknak el törlése, de az évangéliumot prédikállani
kell mind az egész világon, s' mind világ végüig. nem tsak
atitkokra kel tanítani, hanem a kristus parantsolatira is. ne
gondollyuk azt, hogy hejában legyen az ő világ végezeitiig 10
velünk valo létele, ne hizelkedgyünk hát magunknak. hejában
valo menttségel, és ha mi fogyatkozás vagyon rend tartásink-
ban, tsak a mi tudatlanságinknak, és gyengeséginknek tulaj-
donittsuk., ahetedik szent gergely pápa azt mondgya, hogy
ollyan veszedelmes az erkölcsöt, és a tudományt illető dolog 15
ellen támadni. valamint ahit ellen. mert mindenikét, a traditio
uttyán vettük. apolog. decretor.

67 Beszélgetés

Hogy mi formában, és mitsoda viszá élést szenvednek el.

A valo hogy az anyaszent egy ház⁵⁴⁶ némelykor a meg
gyükeredzet viszá élést el szenvedí, mind addig. valamég
alkalmatossága lehet hogy azt ki irttsa, söt még némelykor. a 20
kemény szivért, meg is enyhítette a régi rend tartást, a négy
szer esztendőben valo Communionak. rend tartása. még fent
vala a negyedik saeculumba, blesiai péter. azt mondgya. hogy
az ő idejében, az az, atizen kettődik saeculumban., leg
többire, tsak egy szer Com-[203b:]munikáltak a kereszté- 25
nyek. petr. bles. serm.16. az anyaszent egy ház, ehez a

⁵⁴⁴ szerént <valo> külömb külömb féle. [203a:] valo rendel

⁵⁴⁵ jövendölve [Első e fölött hosszú ferde vonallal áthúzott vízszintes vonal van.]

⁵⁴⁶ egy ház <némelykor> némelykor

szokáshoz alkalmaztatván magát. erről rendet szaba, a láteránumi gyűlésben. Can.omn. utriusque. 1215.eszt. a meg vala tiltva, hogy a nagy misék alat, kis miséket mondgyanak, azért hogy el távoztassák arendeletlenséget. mind azon által a szokás erőtt vett a tilalman, Conc.raven.IV. 1317.eszt. rub 5 12. szent thamás idejében. ugy mint, ennek előtte négy száz esztendővel, a böjt nonáig tartot, és tsak egy szer ettenek, az az, dél után három orakor, idővel délre hátra vonák, és a Collatitot is meg engedék, st thom.2.2.q.147. a.7. azt is ide 10 számlálom, hogy a papok akarattyára hagyá apenitentzia adásokot, ha pedig olyan gyakorta ada indulgentiákat, és ha meg könyebité holmi baráti rend tartásokot, azért. tselekedte, mert azt tartották, hogy az olyan barátok, kik nem anyira tekéletesek, mint a szabot rend kívánná, mind azon által, 15 tsak tekéletesebbek a szerszetben.⁵⁴⁷ mint sem ha világiak maradtanak volna, és hogy a nagy böjtöt. meg kel inkább könyebíteni, mint sem azt meg engedni. hogy el hagyák, de az ilyen kedvező engedelmekekre valo nézve, ne gondollyuk azt, hogy mostanában ameny országnak uttya könnyeb. és 20 hogy mi boldogabbak volnánk a régieknél, se azt, hogy az utolso időkben lévő püspökök, és pápák, okosabaknak tartot-ták volna magokot., az előttök valojoknál. [204a:]

Tsak az olyan Constitutiokot, vagy Cannokot⁵⁴⁸ olvasuk meg, a melyekben holmi engedelmekeket. találunk, és meg 25 láttyuk, hogy mitsoda nehezen állot az olyanokra az anyaszent egy ház, vannak meg olyan engedelmek, a melyeket tsak a szokás állította fel, mind azon által, az anyaszent egy ház, sok olyan szokásokot tartot meg, a melyek, még⁵⁴⁹ eszünkbe juttattyák arégieket, a mint is, anonák, vagy vetsernyék, 30 amelyeket énekelünk böjti napokon az étel előtt, és az ordinatioknak formuláji. még meg mutattyák, hogy a régi rend tartásokot meg akarják tartani.

⁵⁴⁷ szerszetben. [szerzetben]

⁵⁴⁸ Cannokot [Rövidítésjellel; *Cannonusokot* vö. 417. sz. jegyz.]

⁵⁴⁹ még <meg> eszünkbe juttattyák

Vannak olyan viszá valo élések, a melyekben mindenkor ellent⁵⁵⁰ tartot az anyaszent egy ház, ugy mint a szent márton, és a királyok napján valo vendégségeket, és a fársángi tobzodásokat, az apostolok, és az ő tanítványi, gondolhat-
táké, hogy még valaha,⁵⁵¹ a böjthöz, és a husvéthoz valo⁵⁵² 5
készület, olyan rendeletlen szokásá változzék.

A szentek, és a valóságos keresztények, mindenkor ellene valának, az ilyen viszá valo éléseknek, azt ki ki tudgya, hogy szent károly mitsoda buzgoságal álla ellene az ilyeneknek, atridentinum gyűlés, nem suhajt semmi után ugy, mint az 10
ilyeneknek, el törléseket, és a szerzetesek közöt valo annyi sok reforma, a melyeket⁵⁵³ látunk, nem más végre valo, hanem hogy az első rendtartást hozhassák helyre, szent therésia,⁵⁵⁴ neheztelt az olyanért. [204b:] amidön, valamely helyes szín alat, el akarták fordítani, az ollyannak buzgosá- 15
gát., aki a régi szenteket akará követni, mondván, hogy azzal, sok lelket vesztenek el, és hogy az ő idejében, lévő keresztények, alkalmatosak valának az első anyaszent egy ház. béli jó erköltsök követésire. vit. de st ther. C.27. in fin.

68. Beszélgetés

Hogy mi haszonra légyen ez az irás.

Az ilyen nagy bizonyos dolgokrol irván, jónak, és szüksé- 20
gesnek gondoltam lenni, hogy mindenek eleiben terjeszem⁵⁵⁵ mitsodások valának, és hogy mitsodásoknak kell lenni, a keresztények szokásinak, semmit itt olyat nem mondottam, a melyet az olvasot emberek nem tudnának,⁵⁵⁶ és azt ollyan

⁵⁵⁰ ellent [Második e—o-ból javítva.] tartot

⁵⁵¹ hogy még valaha, <hogy> a böjthöz, [A törlés későbbi, más színű tintával.]

⁵⁵² husvéthoz valo <sz> [?] [A két betűből álló törlés beszúrás.]

⁵⁵³ [Sor végén:] a [új sor elején:] a melyeket

⁵⁵⁴ therésia, [thérésia,-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵⁵⁵ terjeszem [r—j-ből javítva.]

⁵⁵⁶ nem tudná·k,·nak,

könyvekből vettem ki, a melyek közönségesek, sőt még azt is meg láthatták, hogy sokat el hagytam. de sokan vannak, a közönséges hivek között olyanok. kik ezeket ha tudnák, hasznokra fordíthatnák, azt is meg lehet látni, hogy a keresztényi vallás nem tsak két vagy három tartásból áll, a mint azt sokan gondollyák, hogy tsak egy keveset imádkozanak reggel, s'estve. vasárnapon. egy kis misét halgassanak, a böjtöt, tsak imigyamugy tarttsák meg, a szenttsé-[205a:]gekhez, ritkán járullyanak, és akor is tsak fél készüllettel. és azután a mulattságban⁵⁵⁷ élylenek, valamint a pogányok tselekedte- nek, nem az ilyen keresztények szokásit. igyekeztem én le írni.

Lehet az is, hogy némellyek. azok közül, kik mi töllünk el szakadtanak. a réforma szine alat. meg fogják látni, hogy az el szakadásra. okok nem volt. hogy az első anyaszent egy ház, nem olyan volt, amint ökk gondollyák. és hogy, mind más féle dolgot tanyitanak nálunk, nem olyat, a mint felöllünk tarttyák, azt is meg láttyák, hogy az ő réformátorok., tsak igen könnyen, és figyelmetesség nélkül hagyatá el az ilyen régi szent szokásokat, ugy mint, az egy szin alat valo Commu- niot, areliquiákhoz, és aképekhez valo tiszteletet. a halota- kért valo imádságot. a böjtöt, a tiszta életre valo fogadás tételt. a szerzetes életet, és a babonáság el törlésének szine alat. olyan durva kereszténységet hozának bé, a melyben senki nem követi az évangyéliumi⁵⁵⁸ tanátsot. se a parantsola- tokot jobban végben nem viszik azoknál, mint a kiktől el szakadtanak.

Egy szoival reménlem. hogy az ilyen szent szokásokra valo nézve. figyelmetesebbek lesznek az olyanok. kik annyira meg vakultanak, hogy esze zavarják az igaz vallást, a hamisal, a melyet a tevelygés, vagy a világi haszon keresés hozot bé, ha [205b:] valaki az olyanok közül azt meg visgálná, hogy mitsoda nagy változásokat tett az évangyélium a nemzetek

⁵⁵⁷ a mulattságban [Utána áthúzott vessző.]

⁵⁵⁸ évangyéliumi [v-s-ből(?) javítva.]

szokásiban, és hogy mitsoda különbözés volt. mindenkor., a
valóságos keresztények, és a hitetlenek között. meg láthatná
azt, hogy a kereszténységnek fundamentuma. állandóbb,
mint sem arról gondolkodot. és azt el kell hinni, hogy a
kereszténység., nagy tsudákal állitatot fel, söt még a volna 5
hihetetleneb, dolog. ha egy olyan változás, tsuda nélkül lett
volna meg, azok a tsudák pedig. anyira meg hatották vala az
elméket, hogy tsak igen későre kezdének azokról kételkedni.

Az új eretnekségek, sok rosztat okozának, a vallás funda-
mentumiról való vetekedések., sokakban a hitet el ronták. a 10
kik világi tekéntetből, ha tsak külső képen is a Catholica
vallást követék, de az eretnekek között, sokal többen valának
ollyanok, kik szabadságot adván magoknak, avallás béli
tudományt anyira vivék, a menyire akarák. és végtire, magok
sem tudták mit kellene hinni, és ugy tekinték avallást, mint a 15
világi dolgoknak egy⁵⁵⁹ részit, ez a veszedelmes tudomány
hamar el terjede, az iffiak halván az attyoktól, vagy más
ollyanoktól kik a vallással tréfálodtanak. vagy még roszabat is
mondhattanak, azt elméjekben meg tartották, és továb nem
vizsgálták, azon kívül is a meg egyezet az ő hajlandóságokkal, 20
mivel a ki maga felől sokat tart. az ollyan, könnyen hizelkedik
ma-[206a:]gának, hogy meg különböztesse magát, a közön-
ségesektől, a resttség is kételkedésben tarttya, és bajt nem ád
magának. hogy a dolgot meg vizsgállya, de ökk akár mit⁵⁶⁰
mondgyanak, a miket én mondottam azok meg maradnak. és 25
mindenkor⁵⁶¹ az igaz lészen, valamint origénes mondgya
Celsiusnak, hogy a kristus, reformálván a világot, bé töltötte
olyan jó erkölcsökel, a melyeket. az előtt nem üsmerték.

⁵⁵⁹ egy <ik> részit,

⁵⁶⁰ akár mit [r—olvashatatlan betűből javítva.]

⁵⁶¹ mindenkor [e—o-ból javítva;] az igaz <igaz> lészen, [a törlés későbbi,
más színű tintával.]

69 Beszélgetés
Bé fejezés.

Ezeket akarám tehát ki terjeszteni, az izraéliták, és a keresztények szokásairol, ez az ó, és az uj⁵⁶² testamentumbéli hiveknek, külső képen valo élettyek, az elsöben. meg láttyuk, hogy lehesen leg jobban élni a világi jokal, és ót meg
5 tanulhattyuk az életnek leg okosab módgyát, a másikában meg akartam mutatni, hogy mitsodás életet élnek azok, kik tsak a mennyei dolgokot tekintik, és akik, még atestben élvén, tsak lélek szerént élnek, a mely elet mind lelki, és mind természet felet valo élet lévén, akristus Jesus kegyelmének
10 erejétől függ, boldognak mondhatnám magamot. hogy ha valaki ezen írásra valo nézve, valóságosan meg visgálná az okos, és keresztényi életet, és azt valójában akarná követni.

vege

Légyen üdvezitönk szent nevének ditseretire

⁵⁶² uj [Beszúrás.]

[206b:] Ennek a könyvnek Táblája.

- Először⁵⁶³ ezen könyvnek el osztásáról. pag.1. [82a]
2 beszélgetes Első rész. akristus Jésus eletéről. 1. [82a]
3 beszélgetés. ajerusálemi anyaszent egy házról. 16. [89b]
4 beszélgetés.⁵⁶⁴ [2. Rész] hogy mitsoda állapotban voltak
a poganyok meg térések előtt, — 22. [92b]
5 beszélgetés. a tanításokrol. és a kereszttségről, 27. [95a]
6⁵⁶⁵ beszélgetés. az imádságról. — 32 [97b]
7 beszélgetés. a szent irás tanulásáról. 35. [99a]
8 beszélgetés. a munkáról, és a hivatalról. 39 [101a]
9 beszélgetés. a böjtről. — 42. [102b]
10 beszélgetés. az ételről. — 44 [103b]
11 beszélgetés. a keresztények szemérmetségel valo⁵⁶⁶ ma-
gok viseléséről. 47. [105a]
12 beszélgetés. a házaságról. 53 [108a]
13 beszélgetés. a keresztények egyeségéről. 55 [109a]
14 beszélgetés. a gyülekezetről a liturgiáról. 57. [110a]
15 beszélgetés hogy mitsoda titokban. tartották atitkokot.
60. [111b]
16 beszélgetés. a keresztények ellen valo káromlásról. 61 [112a]
17 beszélgetés. hogy még miket mondtak a keresztények-
ről. 65 [114a]
18 beszélgetés. az ítéletek formájáról. a kinokrol. 70 [116b]
19 beszélgetés. az üldöztetésekről. 72. [117b]
20 beszélgetés. a martyrok tselekedetiről. 75. [119a]

⁵⁶³ Először [Első ő—s-ből javítva.]

⁵⁶⁴ 4 beszélgetés. <2. rész.> hogy [A tévesen törölt 2.rész a 19.beszélgetés utánra került, de visszatettük a szerkezetileg megfelelő helyre.]

⁵⁶⁵ 6 [4-ből javítva.]

⁵⁶⁶ [Sor végén:] va [új sor elején:] valo

- 21 beszélgetés. a tömlöczről. 77. **[120a]**
22 beszélgetés. a reliquiákrol. 79. **[121a]**
23 beszélgetés. a Confessorokrol. 82 **[122b]**
24 beszélgetés. az excommunicatorol 83. **[123a]**
25 beszélgetés. a penitentzia tartásrol. 84 **[123b]**
26 beszélgetés a barátokrol. és a szüzekről. 92 **[127b]**
27 beszélgetés. az özvegyekről. diaconisákról. 93 **[128a]**
28 beszélgetés a szegényekre való gondviselésről. 95 **[129a]**
29 beszélgetés. a szállás adásrol 98. **[130b]**
30 beszélgetés. a betegekrol. 101. **[132a]**
31 beszélgetés. a temetésről.⁵⁶⁷
32 beszélgetés. a püspökökről. 105 **[134a]**
33 beszélgetés a keresztények békeséges türesekrol. 116. **[139b]**
34 beszélgetés. 3 rész, a keresztény fejedelmekrol. 121. **[142a]**
35 beszélgetés. hogy mitsoda formában valának atemplomok építve. 124. **[143b]**
36 beszélgetés. a templomok ékeségeről. 127. **[145a]**
37 beszélgetés. hogy mitsoda külömbség volt. a szent egy ház. és a pogányok temploma közöt. 130 **[146b]**
38 beszélgetés hogy a látható dolgok, avallásnak segéltenek. 132. **[147b]**
39 beszélgetés az Isteni szolgálatnak rendiről 134 **[148b]**
40 beszélgetés. a prédikálásrol 138 **[150b]**
41 beszélgetés. a szent ruhákról. 143⁵⁶⁸ **[153a]**
42 beszélgetés. a szent áldozatrol. 145 **[154a]** **[207b:]**
43 beszélgetés. a Ceremoniaval való Isteni szolgálatrol. 149⁵⁶⁹ **[156a]**
44. beszélgetés. az innepekről, és a butsu járásrol. 151. **[157a]**
45 beszélgetés. a Conciliumokrol. 154. **[158b]**
46 beszélgetés. a penitentzia tartásokrol. 155. **[159a]**
47 beszélgetés. az eretnekekről. 157. **[160a]**

⁵⁶⁷ temetésről. [Mikes nem írta be utána a kézirat lapszámát: 102]

⁵⁶⁸ 143 [4–3-ból javítva.]

⁵⁶⁹ 149 [A 9 számjegy egy másik olvashatatlan számból javítva.]

- 48 beszélgetés. az egy házi renden valok szokásairól. 158 [160b]
- 49 beszélgetés a Cléricusok szegénységéről. 162 [162b]
- 50 beszélgetés. az anyaszent egy házak kintséről. 165 [164a]
- 51 beszélgetés. az ispotályokrol. 170 [166b]
- 52 beszélgetés. a klastromokrol. 172. [167b]
- 53 beszélgetés. a baráti eletről. 181 [172a]
- 54 beszélgetés. hogy mi okbol különböztetnek meg abarátok külső képen. 183 [173a]
- 55 beszélgetés. 4 rész. hogy menyire meg bomlottanak. és el távoztanak a keresztények. 188. [175b]
- 56 beszélgetés. a romaiak meg romlásokrol. 197. [180a]
- 57 beszélgetés. a barbarusok el terjedésekről. és szokásairól 201 [182a]
- 58 beszélgetés. a romaiaknak, a barbarusokkal valo esze elegyedésekről.⁵⁷⁰ [184a]
- 59 beszélgetés. a nap keleti keresztényeknek szokásairól. 210 [186b]
- 60 beszélgetés. a nap nyugoti szokásokrol. és atizedik saeculum-ban lévő rendeletlenségekről. 215 [189a]
- 61 beszélgetés a vallás meg tartásáról 221. [192a]
- 62 beszélgetés. az anyaszent egy ház rend tartásinak, helyre állításáról. 225. [194a] [208a:]
- 63 beszélgetés a penitenzia tartásban valo változtatásokrol. 228 [195b]
- 64 beszélgetés a keresztésekről és az indulenciákról 232 [197b]
- 65 beszélgetés. a doktorok sokaságáról. 235 [199a]
- 66 beszélgetés. hogy ajó tanítás minden koron meg volt. és minden időben⁵⁷¹ voltak jó példák. 239 [201a]
- 67 beszélgetés hogy mi formában. és mitsoda viszá. élest szenvednek el. 243 [203a]
- 68 beszélgetés hogy mi haszonra légyen ez az irás 246 [204b]
- 69 beszélgetés. bé fejezés. 249. [206a]

⁵⁷⁰ elegyedésekről. [Harmadik *a—é*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵⁷¹ időben *j*. voltak jó

[1a:]A SIDOK

és az Ujj
TESTÁMENTUMNAK
Historiája

[3a:] A Sidók.
és az
új Testámentumnak.
Historiája.¹

Első könyv

A Kristus Jésus Menyben menetele² után, az Aposto-
lok. és atanitványok viszá térének Jérusalemben. és
azon házhoz menének. ahová szoktak volt esze gyüle-
kezni. és fel mentenek. a leg felső ebédlő házban. a hol,
a szent. Léleknek. le szállásáig maradának, azt tarttyák. 5
hogy az a ház Máriájé volt, ajános Anyáé, akit Márknak
is nevezik., idővel³ ezt a házat. templomá változtatták,
és az [3b:] Apostolok templomának nevezték. az a ház a
Sion hegyén volt építve, közel a templomhoz, az Apos-
tolok, a szent szüzel. és atöb szent aszszonyokal. az 10
imádságban töltötték áldozó tsütörtöktől fogva. pün-
kösdig valo időt, és a háztol. ki nem mentenek. egyéb-
kor, hanem a mikor a templomban mentenek, mind
eszességel száz huszan valának,⁴ (a) hihető, hogy az
Aszonyokat oda nem számlálták, a kiket, nem számlál- 15
ták az olyan számok közü.

Abban az időben, Péter fel kelvén. az Apostolok, és a
tanitványok közöt, mondá nekik, Atyám fiai. szükséges
hogy valamit a szent Lélek meg jövendölt judásrol. aki⁵

I Rész. A kristus
eszt. 36 An.
vulg. 33.

(a) act I. 15.

¹ [A cím után lapszélességű aláhúzás van a kéziratban.]

² Menyben <met> menetele

³ idővel [ö—v-ből javítva.]

⁴ valának, <b.>(a) hihető, [Mikes a margón és a szövegben zárójelet írt.]

⁵ aki-<k> vezetője volt-<ak> azoknak.

vezetője volt azoknak. kik Jésust meg fogák, hogy bé
tellyesedgyék, ö szintén ugy hivatot volt az Apostoli
szolgálatra valamint mi, de el árulván az urát. el vette
bérit hamiságának, ö magát fel akasztá, és ketté hasada,
5 és minden béle ki omlék, a mezöt pedig, a melyet az ö
árulásáért valo pénzen **[4a:]** vettek, Hakeldámának, az
az. vér mezejének nevezik. az is meg vagyon a soltárban
irva *Légyen puszta az ö lako helyek, és ne legyen. aki*
abban lakjék, és a püspökséget más vegye el. szükséges
10 tehát. hogy azok közül a kik mi velünk voltanak., mind
azon időben. amelyben az ur Jésus mi közöttünk volt,
hogy olyan választassék a ki bizonyosága légyen velünk
együt. az ö fel támadásának.

ps. CVIII 8.

Akoron elő állítának kettöt, Josefet. a ki Barsabásnak
15 hivatatik., kinek a vezeték neve igaz volt, és Mátyást.
Ez a két ember. mindenkor hüségel voltak a kristushoz,
és a hetven tanítványok közöt meg különböztettek.

Szent Mátyás a leg főveb. és régieb tanítváni közül
valo volt az üdvezítőnek, Alexandriai szent kelemen,
20 egy néhány⁶ mondásit írja le. ugy mint, *tsudálljad a jelen*
valo dolgokot., ellene kel állani a testnek, és azt egészen
meg kel gyözni, nem adván semit is meg rosz kívánsági-
nak, ellenben pedig meg kel erősíteni és nevelni a lelket,
[4b:] *a hit, és az üsmerettség által.*

clem alex l. 2.
strom p. 280

25 A midön ezt a két embert elé állították. az egész
gyülekezet e szerént imádkozék, Uram aki az emberek
sziveit üsméred, mutasd meg nekünk. melyikét válasz-
tottad akettö közül, hogy had vegye el a szolgálatnak, és
act. I. 24. 25. 26. az Apostolságnak helyét, a melyből judás ki eset, azonal
30 sorsot vetének, és a sors Mátyásra esék, és az Apostolok
közi számláltaték.

A midön az ötven nap bé tellyesedet volna, és a
pünkösd napja el érkezet volna, egy vasárnapon 24 maji
az Apostolok mind együt lévén, egy szers mind nagy

⁶ néhány <szokot> mondásit

zugás hallaték, mint a sebes szélnek zugása, mely az égből jött, azonnal tüzes nyelveket látának le szállani mindenikére közüllök, azonal bé töltetének szent lélekel, és külömbféle nyelveken kezdének szollani, valának akoron Isten félo sidok jérusalemben, a kik minden féle országokból oda gyülekeztenek vala. pünkösöd innepére,⁷ a mellyet tartozták meg tartani,

A midön az Apostolok a szent Lelket vették volna, és a nyelvekre valo ajándékokot, a tem-[5a:]plomba felmentenek., és az a sok féle nép kik ót voltanak. halván ki ki a maga országa béli nyelven szollani öket. azon álmélkodának, és tsudálák az Isten hatalmának erejét, de meg mások tsufságal illeték öket. mondván hogy részegek volnának. akoron péter elő álván a tizen egy Apostolal, mondá nékik. hogy se ö, se az⁸ ö társai részegek nem volnának, mivel még tsak három volna az ora., ugy mint regel. kilentz orakor. holot az innep, és szombat napokon. tsak a regeli imádságok, és Ceremoniák után ettenek, a melyék délig tartottanak, azután mondá hogy amit ö benne oly igen tsudálnának, a Joel profetának. bé tellyesedése volna, aki meg igerte volt. hogy az utolso idökben., az ur el hintené lelkét minden testre, az ifiu emberekre, az ifiu leányokra, és az öreg emberekre, tsudákot mutatna az égen, és a földön, vért. tüzet. füstöt,⁹ a napnak, és aholdnak meg homályodását [5b:]

Azután az Évangéliumot kezdván nékik hirdetni, mondá nékik. hogy minden igaság nélkül adták volna akristust ahamisak kezében, akik fel feszítették, hogy a kristus. az Istennek választot embere volt, és igen hires a ki mondhatatlan tsudákért, melyeket tett a nép között;

5
10
15
20
25
joseph. de
vita sua.

joël 11. 28.

25
30
A kristus eszt 36

⁷ innépere [Ékezethiba.]

⁸ se az <a> ö társai

⁹ füstöt, <és> a napnak, és aholdnak meg homályodását [homályodását f betűje javítva d-ből.]

hogy nem avétkeiért adatot volt a gonoszok kezében,
 hanem, az Isten rendelésinek, különös akarattából.,
 hogy az Isten ötet fel támasztotta, és ki vitte a koporsobol.
 David is azt mondgya, *nem hagyod a lelkemet*
⁵ *pokolban, se meg nem engeded szentednek, rothadást*
látni, meg üsmértetted velem az élet utait, és bé töltesz
engem vigasságal, ate ortzádal, az után mondá, hogy
 ezeket a szokot nem érthetni Davidra, mivel azt minde-
 nek¹⁰ tudgyák, hogy az ő testét koporsóban tették, és el
¹⁰ temették., de David a Jesus fel támadásáról tett emléke-
 zetet, akit az Isten ki vette akoporsobol, ök annak
 minyáján bizonyági, a fel támadása után. menyekben
[6a:] fel ment., és azután le küldötte nékik a szent
 lelket, a melynek láthato jelit láthattyák a nyelvek
¹⁵ ajándékiban, a melyet oly igen tsudállyák. ő benne,
 azután meg bizonyittá az üdvezitö menyben menetelét
 ezen szokal. *Mondá az ur az én uramnak, üly az én*
jobbomra, míg az ellenségidet¹¹ sámolyá tészem lábaid-
nak

²⁰ Ezek a szók meg haták az egész halgatoknak sziveket,
 és mondák péternek, és atöb Apostoloknak, Atyám fiai
 mit kellesék tselekednünk, péter felelé nékik. peniten-
 ztiát tarttsatok, és hogy mindenik közülletek meg ke-
 resztelkedgyék, a kristus Jesus nevében, hogy meg
²⁵ nyerjétek bünötöknek botsánattyát, és veszitek a szent
 Léleknek ajándekját, mert a mely ígéretet tett Isten.
 hogy szent Lelkét adgya, a titeket illet, és mind azokat a
 kiket hini fóg, ismét tanitván öket a kereszttségre arra
 inté öket, szabadullyatok meg egonosz nemzettségtöl,
³⁰ valának három ezeren. akik akristus tanitványi mellé
 adák magokot., és akiket meg ke-**[6b:]**resztelék ugyan
 azon anapon, vagy más nap. mind azok pediglen. akik
 ahitre, és a kereszttségre állottanak vala. szorgalmato-

¹⁰ mindenek tudgyák mindenek, [Fölösleges ismétlés.]

¹¹ ellenségidet [//—n-ből javítva.]

ság al halgattyák vala az Apostolok tanításit, és hiven követték azokat, együvé gyülekeznek vala, és együt¹² ették az oltári kenyeret., a kristus testét, és vérét, mind azok akik üsmerték az ő tiszta életttyeket, tsudálák, nem lelete őket látni, félelem¹³ nélkül valo tisztelettel, az Apostolok pedig sok tsudákot tesznek vala, amelyek sokakat meg térítnek vala.

5 A¹⁴ kristus eszt 36.

Mindnyáján ezeknek¹⁵ az első keresztyéneknék¹⁶ egy szivek, és egy lelkek vala. nem vala közöttök ugy mondván se szegény, se gazdag, mert minden jovokot¹⁷ közre teszik vala, azok akiknek örökös jóságok volt, azt el adták, és az árrát, az Apostolok lábaihoz teszik vala kiknek¹⁸ gondgyok volt arra. hogy kinek kinek szükségihez képest osztogasanak az el adot jóságoknak árrából, a napnak nagyob részít a templomban töltöték, egyenlő szivel és lélekel, egy szers mind ettenek, ki ki a maga házánál, és [7a:] tselédivel, vagy felesen egy társaságban. ugyan azon egy haznál, örömel, és együgyü szivel, az egész nép szerete őket, az ő tiszta, és ártatlan életttyekért, és a szegényeknek valo adakozásokért, imé eszerént adgya előnkben a szent Lélek a Jerusálemi első hiveket. akik példái valának az szerzeteseknek. kik sok idővel azután fellyeb valo tekélleteségre igyekezének.

II Rész. az első keresztyényekről

10

15

20

act. II. 42... 47.
act IV. 32. 37.

Azon időben Péter, és János fel menván a templomba. a kilentz orakor valo imádságra, ugy mint dél után három orakor, ez¹⁹ estvéli imádság volt, a sidoknál három ora volt rendelve minden nap az imádságra,

25

¹² együt <az> ették az

¹³ félelem <el> nélkül valo [nélkül—sor fölötti beszúrás.]

¹⁴ A <eszt> kristus eszt

¹⁵ ezek [A második *k* utólagos sorközi beszúrás.]

¹⁶ keresztyénekk [A második *k* utólagos beírás a sor végén.]

¹⁷ jovokot <közbe> közre [Előbb a *közbe* alakot javította *közre* alakúvá, majd ezt áthúzta, és újra leírta a *közre* szóalakot.]

¹⁸ <a>kiknek [Törlés a sor elején.]

¹⁹ <ez> ez [Törlés tollhiba miatt, a sor végén.]

regel, délben. és estve, a mint ezt láttyuk Danielnél. vala pedig egy sántán²¹ születet ember, a kit minden nap²² a templom kapujához vitték. a melyet szép kapunak neveztek. hogy alamisnát kérhesen mind azoktol

5 kik az ur házában mentenek, Ez az ember. látván pétert, és Jánost, a Templomba bé menni, kéré őket, hogy adnának néki valami alamisnát, **[7b:]** Péter mondá néki, néz reánk, a koldus reájok nézvén, gondolá hogy valamit adnának néki, de Peter mondá néki, nekem se

10 aranyom, se ezüstöm nintsen, hanem, a mim vagyon, azt adom néked. A názareti Jesus kristusnak, nevében kely fel, és járj, és meg fogván a jobb kezét, fel álltá, és azon órában a sánta lábaira állá, és jární kezdé, és bé mene vélek együt a templomba. ugralván, és ditsérvén

15 az Istent.

Mindenek láták azt az embert, meg üsmérék, és tsudálkozának rajta, és mint hogy pétert, és Jánost, kezeknél tarttya vala, a nép körül fogá őket a salamon folyosójában, akoron Péter mondá anépnek, hogy nem

20 a maga erejével gyógyította volna meg azt a sántát, hanem akristus Jésusnak erejével. akit ök meg veték. pilatus kezébe adák, és halálra ítelteték, akit is az Isten meg ditsöitette, és halotaiból fel támasztotta, hogy ő maga, és atöb Apostolok annak bizonyságí volnának,

25 mind azon által **[8a:]** Atyám fiai, mondá nekik, tudom, hogy ti, és a ti tanáts uraitok, azt tudatlanságból tselekedtétek, és az Isten azt meg engedte. hogy az jövendölések bé tellyesednének, a melyek meg mondoták hogy a kristus halált fog szenvedni, tarttsatok tehát

30 penitentiát, és térjete meg, ugy hogy ati vétkeitek el töröltessenek, mivel az Isten, azért küldötte néktek az ő Fiát. és azért támasztotta fel, hogy meg térjete meg, és örök

²⁰ <Dan IV 8.[?]>10 Dan VI.10

²¹ sántán [Első n—sor fölötti beszúrás, sokkal kisebb betűvel.]

²² nap [Sor fölötti beszúrás, kisebb betűkkel.]

életetek legyen., A Péter intési oly hathatosok valának.
és a kegyelem oly bőséges, hogy azon alkalmatoságal.
öt ezeren térének meg.

A midön az Apostolok anépnek beszéllenek vala, oda
érkezének a papok, a templom örzöknek a feje, és a
sadduceusok, ezek az utolsok nem szenvedheték hogy
az Apostolok. a halottak fel támadását hirdették, és
hogy azt meg bizonyították a kristus személyében,
akinek fel támadását erősítették. mondván hogy fel
támadása után is ettenek, és ittanak véle, A sadduceu-
sok abban az időben ígen hatalmasok valá-[8b:]nak,
aleg főveb tiszttségekben is bé vettek őket, kaifás a fő
pap. sadduceus volt. az Apostolokat meg fogák, és
tömlötzben tevék más napig. mint hogy már késő volt,
azon anapon nem lelete esze gyűjteni a tanátsot, hihető
hogy asántát is a tömlötzbe tették. mivel más nap
atanáts eleiben vitték az Apostolokal együt, másnap
esze gyülenenek a törvény tudo doktorok, a népnek fejei,
a fő papok, Annás, és kaifás, és a papok közül a leg
fövebbek, az Apostolokat, a gyűlésben vitették, és
mondák nékik, mitsoda hatalomal. és kinevével tsele-
kedtétek azt a dolgot, akoron²³ Péter tellyes lévén szent
Lélekel., felelé nékik, A názareti Jesus kristusnak
nevével., a kit ti fel feszítettétek, és akit az Isten
halottaibol fel támasztotta, annak nevében gyógyítatot
meg ez az ember, és a ki²⁴ talpon áll előttetek, a kristus
Jésus az a kö. akit ti áts mesterek, meg vetettétek, és a ki
mostanában az első szegelet kö, az embereknek nem
adatot más név. a mely²⁵ által üdvezülhesenek, hanem
tsak azö neve.

A tanáts látván nagy bátorságát Peternek, és János-
nak, és tudván azt, hogy ezek. nem irás tudok, és tsak a

act.III. 1. 26.
act.IV.1. 2. 3. 4.

act.V.17.

act.IV. 3.....12.

²³ akoron <sz> Péter

²⁴ ki [Sor fölötti beszúrás, kisebb betűkkel.]

²⁵ a mely [e—a-ból javítva.]

közönséges nép közül valok, el álmél-[9a:]kodának beszédekén., a meg gyógyult sánta előttök lévén, a ki több volt. negyven esztendősnél. valóságos bizonyága volt atsudának. atanáts ki küldvén őket. hogy végezhesen, mondák magok között, Imé ezt a tsudát az egész jérusalem tudgya, magunk sem mondhatunk semit is az ellen., mit tsinállyunk azokal az emberekel.? tilttuk meg nékik fenyegetésel. hogy ezután ne beszéllyenek senkinek is a Jesus nevében. az után bé hivaták őket. és elejekben adák ezeket, de Péter, és Janos, azt felelék nékik, itéllyétek²⁶ el magatok, ha az igasságosé, hogy inkább engedelmeskedgyünk néktek, mint sem az Istennek, és ha leheté a mí töllünk, hogy bizonyóságot ne tegyünk arrol. a mit láttunk. és hallottunk. azután el bótstáták őket. nagy fenyegetésekel

act.IV. 13....22.

A mídön viszá tértenek volna házokhoz, meg beszélék atöb Apostoloknak, és tanitványoknak²⁷ hogy mi történt volna vélek, akoron egy szivel lélekel. fel emelvén szovakat, imádkozának, halágot adván Istenek, hogy szolgait meg segítette, ditséretet adának az ő véghetetlen hatalmaságának, aki haszontalaná tészi a királyoknak és a hatalmasoknak ígyekezeteket. kik a kristusnak, az ő Fiának birodalma ellen akarnak állani, azon kérék azután hogy adá meg Apostolinak, az erő-[9b:]nek lelkét, hogy meg vethessék a fenyegetéseket, és a vélek²⁸ valo roszul bánásokot, amidön imádságokot el végezék, a ház a melyben valának meg rendule. és ujontában bé töltetének szent Lélekel, és uj bátorsággal kezdék hirdetni az Isten Igéit.

act.IV. 23....31.

Josef, akit Barnabásnak is nevezték, az az, vigasztalás fiának, elévita lévén, Cyprus szigetiből valo volt, ebben az időben adá el. holmi joszágát, Cyprusban, vagy

act.IV. 36. 37.

²⁶ [Sorvégen:] itéllyé [új sor elején:] lyétek el

²⁷ tanitványoknak [nak — utólag hozzáírva a sorvégi margón.]

²⁸ vélek [k — utólag beszúrva a szóközben.]

Jerusalem mellet, és annak az arrát, az Apostolok lábaihoz tevé. sokan azt tartották a régiek közül, hogy Barnabas a kristus hetven két tanítványi közül valo volt. és hogy szent Pálnak tanulo társa volt, a mint hogy igen is tartot ahoz az Apostolhoz,

5

III Rész

Az első hivek abban az első buzgoságban lévén, egy Ananias nevü ember, és Safira, a felesége, el adák ök is a földgyöket, Ananias pedig egy akaratbol a feleségivel, meg tartá egy részit a föld árrának, és atöbit az Apostolok lábaihoz tevé, de Péter azt meg tudván az Isteni sugarlásbol. arol keményen meg feddé ötet. mondván, hogy nem az embereknek. hanem a szent Léleknek hazudot, semmí nem kénszeritette arra, hogy el adgya örökségit, és azután hogy el adta, szabad volt ma-
[10a:]gának meg tartani egészen az árrát, de nem
kelletet volna olyan hazugságal meg tsalni az Anyaszent egy házat, Ananiás ezeket halván. a földre esék, és ki adá lelkét. és igen meg félemlének.²⁹ mind azok, kik ezt meg tudák, azonal holmi ifiak. a testet fel vevék. és el vivék temetni. mint egy három ora mulva, a felesége a ki semit nem tudá a történt dologban. peterhez mene., aki is kérdé. hogy tsak anyin adták volté el földgyöket, az Aszony felelé hogy tsak anyin, péter mondá néki, hogy végeztétek el együt. hogy a szent Lelket kísérttétek. imé azok. akik a te férjedet el temették. az ajto elöt vannak, hogy tégedet is eltemessenek, azon szem pillantásban holtan le esék a földre, és azok. akik Ananiást el temették,. fel vevék a testet, és el vivék temetni a férje mellé.

10

15

20

25

30

Azon időben az Apostolok sok tsudákat tésznek vala, és minden nap nevedekék ahiveknek számok, ugy anyira hogy még apapok közül is sokan bé vették³⁰

act.IV.7.

²⁹ félemlének. [m—l-ből javítva;] mint azok [íráshiba *mind azok* helyett.]

³⁰ bé vették <vala> ahitet.

ahitet. ahivek minyájan egyenlő lélekben valának, a templomban, a sala-**[10b:]**mon folyosolyaban esze gyülekeznek vala. senki mások közül, nem meré³¹ magát esze elegyíteni vélek, de a nép nagy ditseretet ad vala nékik. atsuda tételeknek ereje igen nagy vala az Apostolokban, fő képen szent péterben. ugy anyira, hogy a betegetek kí tették az utzákra,³² hogy a midön péter ót el menne, leg aláb az ő árnyékja. had fedeze bé őket. és gyógyittsa meg, a környül lévő helyekből is Jérusálemben viszik vala abetegetek, és egéségesen térnek vala visza. az ördöngösök, meg szabadulnak vala agonosz lelkektől

Akoron a fő pap kaifas, és azok a kik véle együtt saducéusok valának, meg boszonkodván azon. hogy látá az Évangéliumnak gyarapodását. meg fogaták az Apostolokat, és meg kötözteték, de az ur Angyala. éttzaka ki nyitta atömlöttz ajtait. ki vivé őket atömlöttzből,³³ bé zárá az ajtokot, és mondá nékik, eredgyetek a templomban. és predikályátok bátran azt a tudományt, és a mi az szövetséget illeti. atemplomban menének tehát még jó hajnalban, és predikálni kezdének. Azonban pedig a fő pap. esze gyűjtvén atanátsot, az Apostolokért küldé atömlöttzben.³⁴ a tiszték a tömlöttzben menvén. ót nem **[11a:]** találák az Apostolokat. a fő paphoz viszá térvén mondák néki, a tömlöttz ajtaját, jól bé zárva találtuk. az örzöket az ajto előtt. de az ajtot meg nyitván. senkit nem találtunk atömlöttzbe. a midön ezeket beszélnék, és tsudálnák hogy hová lettek volna az Apostolok. tudtára adák a fő papnak, hogy azok az emberek a templomban volnának. és a népet oktatnák, akoron atemplom örző fő tiszt az örzökel a tanátsban

³¹ meré [Beszúrás.]

³² az <uty> utzákra,

³³ atömlöttzből, <és> bé zárá az ajtokot, és

³⁴ atömlöttzben. [Első ő—javítva e-ből(?)]

vivé az Apostolokat. erőszak tétel nélkül, mert tartottak a néptől, hogy meg ne köveze őket. A templom őrző fő tiszt, levita volt, aki egy sereg levitának parantsolt. a templom őrzésire., egy romai tiszt is vigyázot arra. hogy valami zenebona ne esék a templomban. 5

Az Apostolok a tanáts eleiben érkezvén a fő pap mondá nékik, nem tiltottuké valameg³⁵ azt tellyeségel néktek, hogy ne tanítsatok a Jesus kristus nevében,? mind azon által bé töltöttétek avárost ati tudományotokkal, és azt akarjátok el hitetni a népel. hogy az az ember igazágtalanul íteltetett volt meg, és hogy mi bünösök vagyunk az ő haláláért, Péter. és atöb Apostolok, tsak rövideden felelének meg néki, Inkáb kel **[11b:]** engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek, azt tudgyuk, hogy ami atyáinknak Istene. fel támasztotta azt a Jesust a kit ti meg ölettetek, mi bizonyási vagyunk fel támadásának, és a szent Lélek, a kít az Isten közlöt mind azokkal. kik néki engedelmeskednek. bizonyásgot téssen³⁶ ugyan azon igazságról. 10 15

A tanáts ezeket³⁷ halván, nagy haragra indula, és azt akarák el végezni, hogy meg ölesék őket, de egy Gamaliel nevü fariseus. törvény tudo doktor, aki tiszteltben volt anép elöt, fel kelvén. parantsolá hogy egy kevés ideig had vinnék ki az Apostolokat, és mondá agyülekezetnek, vigyázatok arra a mit akartok tselekedni ezek iránt az emberek iránt, mivel nem oly régen. egy Theodás nevü ember fel kelvén, magát nagynak akará tartani, mint egy négy száz ember. melléje adá magát. de ötet meg ölék. és mind azok kik benne hittének, el szélyedének, és semivé lének, azután a Galileai judás fel támada, abban az időben, amelyben a népet fel számlálták, és sokan állának meléje, de mind ő, mind az ő része 20 25 30

³⁵ valameg [Értsd: *vala meg*; az *e*–*é*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁶ téssen «a» ugyan azon

³⁷ ezeket «a» halván,

el veszének, és el szélyedének, azt³⁸ jovallom tehát néktek, hogy ne árttsátok magatokat ezeknek dolgai-ban., és hagyatok békit **[12a:]** nékik. mert ha ez a dolog az emberektől³⁹ jö. magában oda lészen, de ha az

5 Istentől. jö, hejában allotok ellene, az Isten tudgya azt meg segíteni ti ellenetek is, ezt a tanátsot bé vévék, és az Apostolokat bé hivaták. arra itélék őket. hogy meg ostoroztassanak, és nagyob⁴⁰ büntetéssel is fenyegetek. hogy ha azután a Jesus nevében fognak tanítani. azutan

10 az Apostolok nagy örömel menének ki atanáts házbol., azért hogy méltoknak itélték arra, hogy valamit szenvedgyenek a Jésus kristus neviért de a tanáts, és apapok hejában tilták meg nékik, mert ök szüntelen⁴¹ predikálák a kristust. a templomban, és a házaknál

atc.V. 33.....42.

act.VI..1. 15 Abban az időben atanítványoknak száma nevedevén., zugolodás támada, az olyan sido görögök közöt, a kik görögül beszéltek, és a sidok közöt,⁴² kik sidoul beszéltek. az zugolodast pedig az okozá, hogy a sido görögök. azon panaszkodának, hogy az ő özvegyek.

20 akiket az Anyaszent egy ház tartotta, meg vettetnek az eledel osztogatásában, erre valo nézve. atizen két Apostolok, esze gyüjtvén a hiveket, mondák nékik, nem igaságos. hogy el mulasuk az Isten Igéjének hir-

25 **[12b:]**detésit, hogy az asztalokra, és az ételnémü osztogatásra legyen gondunk, válaszatok tehát hetet közülletek. a kik igazak legyenek. tellyesek szent Lélekel, és böltseségel. akikre bizhasuk ezt a hivatalt, mi magunk, tsak az imádságban, és a prédikalásban foglallyuk magunkot. imé ezeket választák, Istvánt, filepet, proco-

³⁸ azt [a—A-ból javítva.]

³⁹ emberektől [től—sor fölötti beszúrás.]

⁴⁰ nagyob [g—b-ből javítva.]

⁴¹ szüntelen [Utolsó n—javítva k-ból.]

⁴² közöt, [Valószínűleg közül-ből javítva.]

rust, Nicanort, Timont. Parménást, és Miklost, Antio-
kiai jövevént.

Istvánrol, ezután fogunk szollani. azt tarttyák hogy
filip Cesáriai volt. és négy jövendölo leánya volt. ugyan
öis térített meg kándatzesnek, a szeretsenek királynéjá-
nak komornyikját, és az után a samaritanusokat, proco-
rus a görögök szerént, leg első Nicomémiái⁴³ püspök
volt atöb Diaconusokrol. igen keveset tudnak.

Miklos, az Antioikai jövevény. igen nevezetes arégiek
közöt. és a Nicolaita⁴⁴ eretnekeknek neve. éppen gyalá-
zattyára lehet, hogy ha az igaz. amint sok historikusok
tarttyák, hogy ö adot volna álkalmatoságot. arra az az
eretnekségre. a maga rendeletlen⁴⁵ viselésivel, azt írják.
hogy igen szép felesége lévén, attol el válék. hogy a meg
türköztetésben élne, de meg nem [13a:] gyözhethvén
rosz kivánságit, viszá vévé feleségit és tsak hamar olyan
botránkoztatásokban ejté, a melyek a Nicolaita eretnek-
séget okozák., a mely meg gyalázá ami szent vallásunkot
utálatos tisztátalanságával, mind azon által sokan akik
erröl irtak. mentik Miklost ugy mint.⁴⁶

Az után. hogy a gyülekezet ezt a két személyt válasz-
totta volna, hogy gondgyok legyen az asztaokra, és a
minden napi premendára. az Apostolok imádságal. reá-
jok tevék kezeket. István pedig leg első a többi közöt,
tellyes vala szent Lélekel, és a hitel. és nagy tsudágot
teszen vala anép közöt. nemellyek pedig a libertinusok
synagogájából, hihető. hogy ezek olyan sidok valának a
kiket rabul vitték volt romában Pompeus. és sosius
idejekben, visza váltották volt szabadságokat, és viszá
tervén Jérusálemben. különös synagogájok volt. vala-

act.XXI..9

Epiphan
haeres 25

clem.Alex I.3.
Strom. p. 436.
Euseb.hist
Eccl.1.3. c.29.
Theodoret.
haeres.1. 3.c.1.
Aug.haeres.5.

act VI. 6...8.

⁴³ Nicomémiái [Első *m*—*d*-ből javítva.]

⁴⁴ Nicolaita [Utána felhúzott szárú betűt kezdett, de nem fejezte be.]

⁴⁵ a maga rendeletlen «m» viselésével,

⁴⁶ ugy mint. [Utána a felsorolás a margón.]

mint az Alexandriai, Cyreniai, Ciliciai, az Asiai sidoknak, ezekből a synagogakból való sidok vetekedvén szent Istvánal.⁴⁷ nem álhatának ellene a szent Léleknek. a ki benne szollot, akor alatomban meg tsinált férfiakot
5 küldének. a kik bizonyítának, hogy hallották volna ötet szollani Mojses,⁴⁸ és az Isten ellen, fel indították tehát a népet.⁴⁹ [13b:] és az írás tudokot, reája rohanának, és a tanácsba vivék, és hamís bizonyságokot allítának ellene, akik mondák. hogy szüntelen beszélene a szent
10 hely, és a törvény ellen, és azt is hallották volna tölle. hogy az a Názarethi Jésus le rontaná atemplomot. és meg változtatná a Mojses parantsalait.

A krisztus eszt.37.

IV Rész

act.VI....9.
...15

act.VI.1. et seq

Mind⁵⁰ azok, akik atanásban valának, reája fügesztvén szemeket, álmélkodással láták hogy az ő ortzája
15 fényes volt, valamint egy Angyalé, Akoron kaifás afő pap. aki első volt agyülésben, kérdé töle, hogy ha igaz volnaé. amit mondanának felölle, szent István. a maga menttségire hoszu beszédet kezdet elő. a melyben meg mutatá rövideden a sidok historiáját, Ábrahámotl fogvást Dávid királyig, Mojsesről ditséretel, és tiszteletel
20 beszéle, hogy meg mutatná vádloónak, hogy hamisan vádolnak, hogy Mojses ellen káromkodot volna, de meg azt is meg mutatá. hogy a sídok. mindenkor engedetlenek valának Mojseshez, El nem felejté az ígétertet.
25 amelyet az Isten tett volt Mojses⁵¹ által, hogy olyan profétát küldene nékik a mitsodás ő volna, akinek engedelmeskedni kel, a törvényhez nagy ditséretel lön, noha azal vádolák, hogy azt el akarná rontani. [14a:] azt

⁴⁷ Istvánal. [v—javítva a-ból(?)]

⁴⁸ Mojses, [Mojes-ből javítva.]

⁴⁹ a népet. ataná [13b:] és [...] a tanácsba vivék, [ataná—nincs törölve a lap alján.]

⁵⁰ <M> Mind [Törlés tollhiba miatt.]

⁵¹ Mojses<nek> által, hogy olyan profétát [é—á-ból javítva.] küldene nékik <valamint> a mitsodás [a mitsodás <valamint> fölé írva.]

mondá, hogy a törvényt. az Isten Mojsesnek, az Angyalok által küldötte volt. és hogy mojses, az Isten parantsolattyából⁵² emelte volt fel a sátort, a pusztában, azt is meg mutatá hogy David az Isten sugarlásából volt abban a szándékban. hogy templomot építsen.⁵³ a magoságbélinek., a mely szándékot. salamon vivé végben., mind ebből ki tettik, hogy mely távul volt, roszul beszélleni az ur templomáról. mind azon által hozá tevé, hogy az ur nem lakik az emberek kezei által tsinált épületekben, az után a sidok ellen valo szokal fejezé bé beszédit,⁵⁴ ilyen formán. kemény fejüek, környül metéletlen. szivü, és fülüek, mindenkor ellene állotok a szent Léleknek, és olyanok vagytok, valamint az atyáitok voltak, melyik proféta az, akit a tí atyáitok nem⁵⁵ üldözték volna, meg ölték azokat, a kik nékik meg jövendölték az Igaznak. el jövetelét, akit⁵⁶ a pogányok kezében adtátok volt nem régen, és a kinek gyilkosi voltatok, atörvényt, az Angyalok által. vettétek, és azt meg nem tartottátok.

Ezekre a szokra. nagy haragra indulának. és a fogokot tsikorgaták ellene, de István fel **[14b:]** emelvén az égre szemeit, látá az Istennek ditsöségít, és Jesust a maga felségiben, az Atyának jóbján, fel kiáltá, látom nyitva az egeket, és az Embernek Fiát. állani az Istennek jóbján. akoron az ellenségi minyájan fel kiáltának. és fülöket bé dugván. egy szers mind⁵⁷ reája rohanának. és ki vivén avárosbol. az észak felöl valo kapun, meg kövezék ötet. és a bizonyságok akik bé vádolák, és akiknek kellett a törvény szerent. leg előbször hánni

act.VII.51

lucian. de S.
Stepha C. 5

⁵² parantsolattyából <vonta> emelte [*emelte* <vonta> fölé írva.]

⁵³ építsen. [*tt*—javítva *p*-ből(?)]

⁵⁴ beszédit, [*d*—javítva olvashatatlan betűből.]

⁵⁵ nem <üldözöt volna.> üldözték volna,

⁵⁶ akit [*t*—*k*-ből javítva.]

⁵⁷ egy szers mind [*g*—*f*-ből javítva.]

act. VII.
54.....58.

köveket, le vetek a köntösököt hogy szabadabak lehessenek, és saul nevü ifiunak lábaihoz tevék. akinek neve. igen nevezetese let az Anyaszent egy házban. István eleinte fen állva volt, és amidön kövezik vala, a Jesust.
5 hija vala segítségül. mondván, Uram Jésus, ved magadhoz lelkemet, azután térdre esvén, kiáltá fel szóval, uram ne tulajdonítsad vétékül nekik és ezeket mondván. el aluvék az urban.

lucian. Epist de
revelat. corp S.
Steph. ad
Calcem t. 7 oper.
S. Aug.

Azon időben nagy üldöztetés támada a Jérusalemi
10 Anyaszent egy ház ellen. és a hivek, az Apostolokon kívül el szélyedének egy néhány részire judeának. és Samariának. némely Istenes embereknek gondgyok vala. a szent Ist-[15a:]ván el temetésire. akit is el temetik illendő tiszteletel, imé mit mond szent Gamaliel
15 lucianusnak látásban. a kinek parantsolá fel venni ennek a szent Martyrnak réliquiáit, István meg köveztetvén aváros északi kapuján kívül., a test ót marada, egy nap, és egy éttzaka a sidok parantsolatlyta szerént azért hogy eledelül lenne a madaraknak és a vadaknak,
20 de az Isten meg nem engedé. hogy az oktalan állatok hozzája nyulyanak, Ennek okáért, én Gamaliel⁵⁸ meg szánván a kristusnak azt a szolgáját, és részt akarván venni, annak a szent Embernek hitében, és jutalmiban, el küldék éttzaka üsmeretes, és Istenes keresztyéneket,
25 és adék nékik ami szükséges volt, hogy a testet titkoson fel vegyék, a szekeremet is oda adám nékik hogy azon vigyék az én házamhoz, Cafár Gamalában, Jerusálemhez 7 mély föld, negyven napi gyászt⁵⁹ tartottam neki, az én koporsomban tétettem ötet, a nap kelet felé valo
30 pintzében és az ő temetésire adtam mindent a magamébol a mi kívántatot.

Azonban pedig Saül., akiről már szollottunk, és a ki

⁵⁸ Gamaliel [Szóvégi /—javítva olvashatatlan betűből; <m> [?] meg szánván [törlés a sor elején.]

⁵⁹ gyászt [t—utólag beírva, kisebb betűvel.]

aruhájokat. örzi vala azoknak,, kik Istvánt⁶⁰ kövezék,
nevezetesé lön a keresztyének üldözői [15b:] közöt, E
már maga erejében valo ifiu volt. Ciliciában születet
sido atyától, a ki romai polgár volt, a görög nyelvet meg
tanulta volt. Társis városában. a maga hazájában, iffiu
korában ment volt Jérusalemben, ahol a farisaeusok
részire álla, és a Gamaliel lábainal tanula, nagy buzgosá-
gal volt a törvényhez, és érdeemesnek tartá lenni. az
Anyaszent egy házat üldözni. az házakhoz⁶¹ bé ment.
onnét ki vonta az embereket, és az aszszonyokat, a kik
akristusban hittének, és a tömlötzben tétette, mind
ezek a fő papok parantsolattyából, és engedelmeből
mennek vala végben, aki jóvá hagyá az ilyen erőszak
tételeket. mint hogy a sidok el vesztették volt, ameg
öletesre valo hatalmot, egyébel nem büntetheték a
keresztyéneket. hanem a synagogákban valo ostorozá-
sal., de ezt gyakran tselekedék. oly kegyetlenségel
bánnak vala ahivekel, hogy szent pál⁶² meg valya magais
hogy sokakat a káromlásra ingerelte, és el hagyatta a
hitet sokakal, és hogy mód nélkül üldözte. azokat, a kik
a hitben álhatatosok valának. [16a:]

Ez az üldözes nagy jóvára lön avallásnak, mivel
ahivek közül sokan el szélyedvén atartományokban., a
kristus Jésust hirdeték. és templomokat állittának fel,
sokan Damaskusig mentenek, a többi közöt egy Anani-
ás nevü tanítvány, ez⁶³ igen buzgo és szent életü ember
volt, mások meg féniciaig, cyprus szigetéig, Antiokíáig,
ahol a kristust prédikálák, de tsak a sidoknak, és nem a
pogányoknak, a kiknek tsak az után prédikálák, szent⁶⁴

act X. 1-39.

5

act XXIII-3

10

act. VIII-3

act XXVI-2

15

act XXVI:10.
11. 12.

20

25

act XXII.12

⁶⁰ Istvánt [Szóvégi t— utólagos beírásnak látszik.]

⁶¹ az házak <hoz> hoz [Törlés tollhiba miatt a sor elején.]

⁶² pál [Utólag beírva a sor eleji margóra.]

⁶³ <ez> ez [Törlés tollhiba miatt.]

⁶⁴ szent [z javítva.]

Aug.Serm.
CXVI.c.6.
et CCVI. c 4.

Agoston ezeket a bujdosó tanítványokat., mind anyi fáklyához hasonlítta, a kiket meg gyujtván a szent Lélek Jerusalemben. el szelyeszték őket a sidok, olyan szándékal, hogy el oltsák. és el veszesék őket, de arra
5 nem vigyáznak, hogy azok a fáklyák meg gyujtanák az egész világon azt atüzet, a mely égette őket magokat.

V Rész

filip⁶⁵ a Diaconus, igen nevezetese tevé magát abban az időben, Samariában menvén őt az Évangyéliumot hirdeté, a kristus Jesus után. aki maga meg téritette vala
10 a samaritánusokat. a filip predikaciojival való tsuda tétetek, fel ébreszték a samaritánusokat,

act. VIII-9

A kik gyönyörüséget halgaták ötet, [16b:] és öröme bé vevék az üdveségnek igéjét, vala ugyan azon városban egy simon nevü ember a ki annak előtte ababonaságot üzte volt, és a ki anyira magához hodonttá a Samaritánusokat. szem fény vesztésivel, hogy minyájan ötet követik vala, az Isten erejének mondgya vala magát lenni, az az, mindenek felet való Atyának. némellyek szerént. vagy Messiásnak mások szerént. szent Hieronimus azt mondgya. hogy azal ditsekedék. hogy ő volna az Isten igéje. a szép. a szent Lélek, a minden ható, az Istennek mindenese. hihető hogy nem mindgyárt adá ki ezeket a káromlásokat,

Iren. I. 1. c. 20.
Justin Apolog. 2.

Epiphan. Aug.
Theodoret. de
haeres.
Hier in Matth.
XXIV.

Simon magus tsudálkozik vala atsudákon, a melyeket
25 filip tselekeszik. vala, és látván hogy minyájan a samaritánusok, hinnének, az Évangyéliumot bé, vennék, és meg keresztelkednének., ő maga is ahitre allot, ezt igazán tselekedteé, vagy tsak álnokságbol. valamint az Atyák tarttyák., elég ahogy filip mellé adá magát. és
30 meg keresztelkedék., nem tsudálkozhaték eleget anagy dolgokon amelyeket láttya vala hogy filip tselekedet a Jesus nevében. [17a:] ő pedig a tsudákot, tsak valamely babonaságnak állittá lenni, és tsak azért adá filip mellé

Iren. I. 1. c. 20
Euseb. hist
Eccles I.
2. c 1. alii.

Chrysost. in acta
homil 18.

⁶⁵ filip [A második *i* helyén, úgy látszik, eredetileg *e-t* írt.]

magát remélvén, hogy meg tanulhattya tölle azt a titkot, hogy öis olyan tsudálatos dolgokat tselekedhesék.

Az Apostolok. kik Jérusalemben valának, meg tudván hogy a Samaritánusok bé vették volna az ur Igéjét. oda küldék Pétert, és Jánost, hogy szent Lelket adnának nekik. reájok tévén kezeket, mivel⁶⁶ a tsak az Apostolokot illeté, péter, és János, Samariába érkezvén, imádkozának reájok, hogy a szent Lelket vennék. akoron, a szent Léleknek látható képen valo vétele közönséges volt., ugy a külső kegyelmeknek is vétele., valamint a jövendölésnek, a nyelveknek, és betegek gyógyítására valo ajándékok, Simon magus, látván mind ezeket a tsudálatos dolgokat, az Apostolokhoz. mene. és pénzt ígére nékik, mondván. adgyátok nekem is azt a hatalmot, hogy a kire kezemet teszem, had vegye az is a szent Lelket, azt gondolá hogy az Apostolok. még nagyob erejü boszorkányságot tudnának mint ö, szent Péter [17b:] irtozva hallá a simon magus ígéletit. mondá néki, veszen el pénzed magadal együt. te, aki azt gondoltad. hogy az Isten ajándekját pénzen lehet meg venni, te néked részed nintsen arra a szolgálatra. se azt el nem érheted., mert ate szived nem egyenes az Isten előtt. tarts tehát penitentiáit azért⁶⁷ a hamiságért. és kérjed az Istent. hogy had botsása meg ha lehet ezt a rosz gondolattyát szivednek, mert látom hogy a keserűségnek epéjében, és a hamiságnak kötelében vagy.⁶⁸ Simon magus felelé. imádkozál magad érettem, hogy semi a meg ne történék rajtam, valamit mondottál, Tertullianus azt mondgya, hogy sok köny hullatásokat ejtet, ezt már régi irások is bizonyittyák, de az ö penitentiája haszontalan valo volt., mert nem volt, se alázatos. se ígazán valo.

Iren. I. 1. c.20

Tertul.de
anima c.34.

⁶⁶ [Sorvégen:] mi- [új sor elején:] <a> vel a tsak

⁶⁷ azért [z-r-ből javítva.]

⁶⁸ vagy [Sor fölötti beszúrás.]

Iren.1.1. c.20.

Simon magus. nem hogy meg tért,⁶⁹ és penitentiát tartot volna, a mint szent péter jóvallá néki, de mind hihetlenebé, mind meg⁷⁰ átkodatlanabá lön, az utan még nagyob szorgalmatoságal adá magát a babonaságra., ditsőségnek⁷¹ tartá az Apostolok ellen állani minden tehetségivel.⁷² azért hogy meg tarttssa. vagy szerezhesen hirt nevet [18a:] magának, azután samariát el hagyá, és fel járá mind azokat a helyeket, a hol a kristus nem prédikálot volt, hogy az elméket aroszra vigye Tyrusban. egy közönségesen valo életü aszonyt vett pénzen, héléna nevüt, mindenüvé el vitte magával, minden utálatóságokot el követet véle.

Theodoret
hist 1.1. c.1.

justin-Apolog.
2.Aug haeres.1.

10
15
Azal kérkedet,⁷³ hogy ő volna akristus, aki menyből le szállot, hogy meg válttsa az ő Hélénaját, aki is⁷⁴ az el veszet júh, hogy helyre hozza az egész világot és meg szabaditssa az embereket.

Simon magus seminek tartotta a törvényt, és aprofétá-
kot, mondván hogy azért jöt volna el, hogy azokat el
ronttssa, nem hogy azokhoz valamely engedelmeséggel
20
let volna, de söt még halálal. és örökös kárhozatal
fenyegette azokat, kik azokat meg tartanak. El⁷⁵ lehet
ezekből itélni. hogy mitsoda⁷⁷ életet élt, ez a eretnek. és
az ő követői., az ő élete olyan volt, hogy áttallanak azt le
irni. az ő követői minden féle rendeletlenségekben
25
éltének, magok meg vallották irásokban. hogy azok a

Euseb⁷⁶ 1.2.
c 13.hist Eccl.

⁶⁹ meg tért, <voln> és penitentiát tartot volna,

⁷⁰ meg <t> átkodatlanabá [Utolsó a—fölött törölt vessző.]

⁷¹ ditsőségnek [Elírás.]

⁷² tehetségivel. <vagy> azért hogy meg tarttssa. vagy [Törlés a sor végén.]

⁷³ kérkedet, [Második k—d-ből javítva.]

⁷⁴ is [Utólag beírva a sor elé.]

⁷⁵ El lehet [E—e-ből javítva.]

⁷⁶ Euseb [E—e-ből javítva.]

⁷⁷ mitsoda <ele> életet [Törlés tollhiba miatt a sor végén:] élt, ez a <heretikus> eretnek. [eretnek <heretikus> fölé írva.]

kik leg először hallanak beszélni az ő titkokról hogy azok álmétkodnak. és irtoznak attol., a leg nagyobb szemérmetlen tisztátalanság szabad volt nálok, aborsorkányságok, varáslások. és abálványozás, egy-[18b:]szoval minden féle vétkek uralkodtanak közöttök, Simon magus, sok féle tartományokat fel járván. végtire Romába mene. Claudius császár idejében meg fogjuk látni ezután hogy őt mit tseleket,⁷⁸ és miképen esek le az aerből. a szent peter imádságára.

Péter, és János, bizonyoságot tévén azurol. samariában. és őt hirdetvén az ő beszédit, viszá térének Jérusálemben. ., és samariának egy néhány városiban prédikálák az Évangéliumot, ugyan abban az időben küldének a sidok, a kristus ellenségi. követeket mindenüvé a hol lakos találkozot ebből anemzetből. hogy tudtokra adgyák, hogy közöttök új vallás támadot volna, a mely a Názáreti Jésust. Messiásnak üsméri lenni, hogy az a Jésus Galiléából valo tsalárd volt, akit ők akerezsten meg ölették volt, de a tanitványi éttzaka el lopták atestet a koporsobol ahová tették volt. hogy az ő tanitványi mindeneket meg tsalnának, a bizonyoság tétel. ., hogy fel támadot, és menyekben ment volna,⁷⁹ hogy annak a hitetőnek a tudománya, Istentelen. és [19a:] Szenttség töres volna, hogy az ő követői azt tanittyák hogy nints Isten, és a Mojses törvényit el rontanák, ezek a káromlások el terjedvén a sidok közöt, apogányok is azoknak helyt adának, és igen nagy gyűlölséggel kezdének lenni az első keresztyénekhez. és meg vetésel vallásokhoz, hát még az Eretnekeknek, rendeletlenségek., és esztelenségek is ingerli vala őket. az ilyen gondolatokra, mivel a leg utálatosab eretnekségek is. a

origen. lib 6.
Contra Cels.
Tertull.
praescrpt c 33.
alii

5

10

act VIII. 15

15

Justin. dialog cum
Triphon
pag.234:235
Euseb. et
Hieronym.
in Isai XVIII orig
in Cels. 1.6. p 293
294.

20

25

A kristus eszt 37
An:vul.34

30

⁷⁸ tseleket [*tselekett?* talán elírás a Mikesnél szokottabb *tselekedet* helyett.]

⁷⁹ ment volna, [v—megkezdett *m*-ből javítva.]

Tertull. apolog
c.16. idem. ibidem
p.16.
Tertul. ibid
minut. felix p.7.
Tertul. Apolog
c.42.
origen.1.3.
Contr cels.
Tertull Apolog
c.40 origen.
in cels. 1.6.⁸⁴p 293
Tertull. Apolog
c 8 origen. in cels.
1.3.p.137. Minut
felix p.5.

keresztyéni nével fedezik vala magokot, és a pogányok nem különböztetik vala meg őket, a valóságos hivatól

- Azal vádollyák vala őket hogy a napot imádnák. vagy egy szamarnak a fejét.⁸⁰ vagy akersztet, vagy a szemtelen., és otsmány dolgokot., azt mondgyák vala hogy a keresztyének. haszontalanok a világnak, és az emberi életre; hogy a fejdelmeknek a⁸¹ tartozando tiszteletet meg nem adnák.; és⁸² mindenek ellenségi volnának; ez így lévén akar mely rosz történt az birodalomban. tsak akersztyéneket okozták.; Azal káromlották. hogy azö gyülekezetekben. olyan gyermeknek ették a husát, akit ö magok meg ölték; Hogy az ö vallás béli vendégségeket,⁸³ olyan rokonságal valo paráznság. követi, amely irtoztatob. az oedipusénél; Azt hányák vala szemekre.
- 15 **[19b:]** hogy az ö vallásokon lévök mind tudatlanok, és tsak aleg aláb⁸⁵ renden valok, a kiket ijesztö, de meg bizonyítás nélkül valo okokal vonnyák magokhoz. Mind ezekre ahamis vádolásokra meg felelének nagy igazságal ami Apologistáink, akik apogányoknak elméjekre, valósággal adák. a keresztyéni vallásnak mí voltát, és akersztyéni elet tsak hamar el szélyeszté. ezeket a káromlásokot, a melyeket. a tévelygésnek elméje, és az irigység indították volt ellenek. Ezek a dolgok nem illenek egészen az idöhöz a melyről it szollunk. de azt
- 20 gondoltuk. hogy ezekről szolhatunk mostanában is, a sidok káromlásira valo nézve, a melyek a többinek is azok valának kezdöi.

Filep Tetrárka, a⁸⁶ nagy hérodesnek fia, meg hala. Tiberíusnak huszadik esztendejében., etsendes, és mér-

A krisztus eszt 37.
An.vulg. 34.

⁸⁰ a fejét. <v> vagy [Törlés tollhiba miatt.]

⁸¹ a [Beírás a sor elé, sötétebb tintával.]

⁸² <és> és [Törlés tollhiba miatt.]

⁸³ vendégségeket, [et—utólag beszúrva.]

⁸⁴ 6. [3.-ból javítva.] p <293> [?] 293

⁸⁵ aláb <v> renden valok, [A v helyén először felhúzott szárú betűt kezdett.]

⁸⁶ a </> nagy hérodesnek [Az a után h-t kezdett, de nem fejezte be.]

tékletes fejdelem volt, mikor vala hová ment. tsak keves kísérei voltak, és ha valaki ígaságot kért tőlle, azonal meg állapodot, akár mely helyen volt, széket tétetet, amelyet mindenkor utánna vitték, le ült, meg halgatta mind a két részt., azonal meg ítélte avétkest, és igasságot tett, az ártatlannak, meg hala [20a:] Betzaidában⁸⁷ akit meg nagyobította. és meg ékesítette volt, és akit juliadának nevezé, juliának, az Augustus leányának nevére, ez a testvér atyafiának Herodes filepnek, és a nevezetes Hérodiadának leányát vette volt el feleségül. saloméát.

Joseph Antiq lib
18.c 6.7.

Ezen idő tályban küldé el pilatus Tíbériusnak, írásban. hogy mitsoda törvényt láttak, és mitsoda ítéletet tett volt a kristus Jesusra, azt tarttyák hogy szokása volt a gubernátoroknak Romában küldeni a CSászároknak. írásban. aleg nevezeteseb törvényeket melyeket tettek másokra. vagy mi formában ítéltek meg másokat, és mind azokat is. a mik olyas dolgok történtenek a tartományokban. a hol parantsoltanak, sok szent aucto-
rok bizonyittyák hogy látták volna azokat az actáit pilátusnak. apogányokat. azokra az⁸⁸ actákra szokták vala. igazítani, mint valóságos, és igaz írásra, még mostanában is találkoznak sok olyan írások, kik a pilatus actáinak nevét viselik, de egyikében sem láthatni azt a Caractert, amelyet láthattak a régiekben, A tsudálatos dolog. hogy arégiek el hagyták veszni olyan nagy dologrol valo írásokat. [20b:] amidön más kéttéségeket. és roszakot meg tartottanak, Imé a meg maradot acták közül, ezek hasonlítani inkább az igazakhoz, ezeket florentínius adgya nekünk az ö Martyrologiumjában. p. 113. de nem úgy adom mint⁸⁹ authenticumot,
„Pilatus Tiberius CSászárnak; Tisztelet: A Jesus kris-

5

10

VI Rész

15

20

25

30

justin Apolog 2.
Tertull
Apolog c 5.
Euseb hist
Eccl. 1.2. c 2.
Eph haeres
50.n.1.
Chrysost. seu alius
Author homil. 7 in
pascha. 1.5. edit
savil p. 942.

⁸⁷ Betzaidában <m> akit meg nagyobította.

⁸⁸ az actákra [z-c-ből javítva.]

⁸⁹ mint <authent> authenticumot,

tus, a kiről szollottam volt az utolsó levelemben, ugyan tsak meg öletet. a sídok akarattyokból. de akaratom ellen. abizonyos, hogy soha olyan Istenes, és egyenes embert senki nem látot. nem is fóg látni, de a sido nép,
 5 az írás tudokal, és avénekel. el végezvén halálát. tsak⁹⁰ fel feszítették az igazságnak azt a predikátorát. valamint az ő profétájok, és a sybillák meg jövendölték volt, amidön a keresztén⁹¹ volt, sok tsudák történtenek, a melyek a filosofusok szerént nagy veszedelemel fenyegeté az⁹² egész világot, Annak az Embernek tanítványi. még meg vannak, és a kik nem hogy meg gyaláznák Mestereknek szenttségit rendeletlen életyekel, de söt meg tiszteletire vannak jó tselekedetekel, ha nem tartottam volna anépnek fel támadásától, talám még az a jó
 10 ember életben **[21a:]** volna, noha azt el nem követtem amit el követhettem volna. hogy a haláltól meg mentsem. és ellent állyak vádloinak, mind azon által. az akaratom ellen eset. attól is tartottam hogy valamiben méltoságod meg ne sértődgyék, és azért hagytam el. az
 15 emberek hamiságára. annak az Igaznak avérit, aki ártatlan volt mind arról a miről vádolták de a kinek az ő írások szerént meg kellett halni. az ő üdveségékért. Légy jó egészségben. 2 Aprilis.”⁹³

Vannak mind azon által olyan tudosok akik azt
 25 tarttyák hogy⁹⁴ soha nem voltanak pilátusnak igaz actai, és hogy azokat, a melyeket az Atyák láttak, valamely keresztényének gondolták volt. nem helyes buzgoságból. Mind azon által azokra az⁹⁵ actákra való nézve írják sokan arégiek közül, Hogy Tibérius látván pilatusnak

vide tanaq fab.12.
 Ep.12. vandale.
 dissert de actis
 pilat fabrici de
 Apocryp.
 N.T.p.215

Tertull. Apologet
 c.5
 Euseb.12. c.2.
 hist Eccles.
 Chrys.in 2 cor.
 homil 26. p 740

⁹⁰ tsak <me>fel feszítették [Törlés a sor végén.]

⁹¹ keresztén <vo> volt, [Törlés tollhiba miatt.]

⁹² az <a> egész [Törlés a sor elején.]

⁹³ [Mikes az idézett szövegrészben a margóra minden sor elé kiteszi az idézőjelet. Ezeket elhagytuk, csak a kezdő és záró idézőjelet tartottuk meg. Az alábbiakban is így jártunk el, vö. a 251. sz. jegyz.]

⁹⁴ hogy <sok> soha

⁹⁵ az [Sor fölötti beszúrás:] azokra acták való nézve [a szöveg javítása]

írását. a tanátsnak arról írá., olyan formában. a melyből meg látték hogy azt jóvá hagyná. és azt akarná, hogy meg adgyák az Isteni tiszteletet a Jesus kristusnak, de akoron a tanáts annak nem engedelmeskedék, hihető, azért hogy meg tarttsa a maga auctoritását. **[21b:]** mivel⁹⁶ mások meg adták volt néki. az Isteni tiszteletet. a tanáts engedelme nélkül, a ki azt akarta, hogy tsak az ő hatalmoktól kel függeni egy Istennek, és tsak ugy legyen Isten.⁹⁷ ha ő nekik tettik. Tiberius pedig a keresztyénekhez való hajlandóságát meg mutatá. halálal fenyegetvén azokat, kik őket bé vádolnák, és háborgatnák.

5
10 Tertull. loco citato. Euseb l. 2.C.2.&c.

Fel lehet erre az időre tenni a kisebbik szent Jakab Jerusalemi püspökséginek kezdetit. A kisebbik szent Jakab, Máriának. a Cleofás. vagy Alféus feleségének fia volt, az Évangélium ötöt az ur öttének, vagy bátyjának mondgya lenni. mivel test szerént. néki atyafia volt. az annya Maria által, a ki nénye volt a szent szűznek, talám még az atya Cleofás által is. a kit némely régiek szent jofes testvér atyafiának mondgyák lenni, Az üdvezítő fel támadása után., szent jakab a tudományak ajándekját vevé., és a kristus különösen meg jelenék néki. a midön menyben akara fel menni, reája bizá az Annyának gyermekeit, tudni illik a Jerusalemi Anyaszent egy házat, nékie hagyá székit aföldön, és jegyesit. hogy holta után. néki gyermekeket támaszon. **[22a:]** ez így lévén. el mondhatni, hogy a kristus maga választá, és rendelé ezt a szentet Jerusalemi püspöknek, mind azon által. tsak az üldöztetés után. a

15 Hegesipp. apud⁹⁸ Euseb l. 3.c.11. hist.Eecl.

Clem.Alex. apud. Euseb.l. 2.C.1.

20 1 Cor.XV. 7.Hieronim in galat p. 164. Epiphani haeres 78.

Bernard. de consid. l.2.c 8.

25

félbemaradtnak látszik; Mikes nyelvhasználatának megfelelően kiigazítottuk.]

⁹⁶ mivel <[?]> mások <mások> meg adták

⁹⁷ Istenten [Íráshiba *Isten* helyett.]

⁹⁸ <apud> apud

Clem Alex apud
Euseb. 1.2.c.1
hist Eccl

Epiphan
haeres.29.

Epiphan
haeres.78.
Epiphan ibid

Epiphan.
haeres. 78.

Hieronym¹⁰²
in galat 1

mely szent István halálakor támadot vala, üle a püspöki székiiben., Alexandriai szent kelemen, azt tarttva, hogy szent péter, a nagy szent Jakab., és szent János Évangyélista. választák püspöknek

- 5 Szent Epiphánus azt írja. hogy ez a szent arany pléhet viselt a homlokán, valamint a sidó⁹⁹ fő papok. jelére a püspöki méltoságnak, ez a szent olyan nagy böltseségel. és áitatoságal viselé magát. hogy nem tsak, a hivek, de söt még a sidok is tisztelettel tekintették. holtig szüzeségben marada, ő Názarenus volt bort soha nem ivut. se a haját el nem nyirette, de¹⁰⁰ söt még meg sem feredet. se magát olajal meg nem kente se semmi élő állatot nem ett, semi¹⁰¹ gypjubol valo ruhat nem viselt. hanem lenből., olyan szoros életet elt. és az ő tagjai ugy el
15 valának szaradva. mint ha nem lettek volna élő tagok, oly gyakorta le borult a földre az imádságra, hogy aző homlokán. és térdein valo bőr. oly kemények valának, valamint a tevének a bőre, egy szer. nagy száraságban., esöt nyert imádsági által, mind ennyi nagy jó erköltsökért,
20 igaznak nevezék. nem [22b:] tsak a keresztyének, de söt még a sidok is. még más vezeték nevet is adának reája, ugy mint oblia. az az. az Istennek erősege.

- Szabadságot adtak volt néki, ámbár nem volt is papi familiából a szent helyben bé menni mikor akarta, a
25 mely olyan része volt atemplomnak, ahová minden nap egy pap ment, hogy ót ajánlyon estve, és regel.temjént., olyan nagy tisztelettel valának az ő szenttségihez, hogy kiki azon igyekezet, hogy meg érhesse az also részt köntösének,

⁹⁹ a sidó<k> fő papok.

¹⁰⁰ de söt [e—o-ból javítva.]

¹⁰¹ semi <den> gypjubol valo ruhat nem viselt. hanem lenből.,

¹⁰² Hieronym [H—javítva h-ból(?)]

Azt¹⁰³ olvasák a Thalmudban. hogy egy Eligázer¹⁰⁴ nevü embert akigyó meg marván. Jakabért küldének Samna városában, hogy menne meg gyógyítani azt az embert az áts Jésus nevében, de egy Rabinus azt ellenzé, mondván. hogy Elizagernek nem kel meg engedni hogy az az ember gyógyítsa meg ötet, a midön ezen vetekednének magok között, a méreg el fogá szívít a betegnek, és meg hala a¹⁰⁵ Rabbínus elöt. E pedig boldognak mondá azért. hogy ugy ment volna ki avilág-
bol, hogy meg nem szegte a böltsek rendét, annak idejében fogunk be-[23a:]szélleni a szent Jakab halálá-
rol.

Szent filep Diaconus, hihető hogy még Samariában oktatta ahiveket az Isten Igéjére., amidön az Angyal mondá néki, hogy menne dél felöl valo részére judéának, a Gáza városának uttyára. a mely pusztá volt, filep azonal engedelmeskedék, nem tudakozodván, hogy őt mit keresne, azon az uton elöl találá egy Ethiopiai embert, aki kándaces király nenak fő komornyikja vala, Ez a komornyik hihető vagy sidó volt, vagy azá akart lenni, mivel Isaiás profetát olvasta, és Jérusalemben ment volt imádni az Istent., a szent Lélek mondá filepnek. hogy közelitene a szekérhez. és mint hogy akomornyik fent soval olvas vala, filep kérdé tölle, ha értenéé a mit olvasna, felelé néki, hogy érthetném ha valaki meg nem magyaráza.,¹⁰⁶ és mondá filepnek hogy hágna a szekére, és ülne meléje, az írásnak pedig helye melyet olvasot evala. *mint a jüh vétetett ahalálra, és mint abarány fel nem nyitotta száját. az ötet nyirője elöt., az alázatoságban, el vétetet az ő élete, Az ő nemzésit ki beszélheti meg, mert el vétetik a földről az ő élete,*¹⁰⁷ hihető hogy

VII.Rész
act VII. 26.

15

20

25

30 Isaias LIII.7.

¹⁰³ Azt [t—utólag beírva, sötétebb tintával.]¹⁰⁴ Eligázer [r—l-ből javítva; itt alább *Elizager* alakban.]¹⁰⁵ a [Beszúrás a szóközben.]¹⁰⁶ magyaráza., [Második a—fölött áthúzott vessző.]¹⁰⁷ élete, «hitő» hihető

gö-[23b:]rögül olvasta az írást, mivel a meg egyezik az Actákal, de egy kevesé különbözik a sido nyelvtől.

A komornyk¹⁰⁸ mondá filepnek, kiröl akar it szollani, magárolé, vagy másrol.? Akoron filep a kristusrol¹⁰⁹ kezdé néki beszélleni, és meg mutatá néki, hogy a proféta mondásit. öreája kel érteni, az után a kereszttségnek hasznairol, és szükséges voltárol kezdé oktatni, és minek utánna egy darab ideig mentek volna együt. vizet találának, és mondá akomornyk, ihon a viz. miért nem vehetném fel akereszttséget? meg lehet felelé filep.¹¹⁰ ha hisz tellyes szivedből. hiszem mondá a komornyk. hogy a kristus Jesus az Istennek Fia, azonal le szállának mind a ketten a vízben. és filep meg keresztelé ötet,

15 A¹¹¹ vízből hogy ki menének, azur Angyala el ragadá filepet, és a komornyk többé ötet nem látá, de nagy örömel követé viszá felé uttyát, amidön hazájában érkezék, akristus hitét kezdé hirdetni, még mostanában is azal kérkednek az Abyssinusok hogy tölle vették a keresztyéni vallást, és¹¹² a-[24a:]mikor keresztelnek, el olvasák az ő meg térésinek historiáját. némellyek az Atyák közül azt tarttyák. hogy vette volna kereszttsége után a szent Léleknek természet felet valo ajándékot.

filep a mint meg mondok, el ragadtaték az ur Angyala 25 által, és egy szem pillantás alatt. Azotban találkozá, ahol az Évangeliumot hirdeté. és onnét¹¹³ más helyekre mene. és vegtíre Cesáreában. a maga hazába érkezék, őt néki egy kis házatskája volt, és szent pál. abban a városba érkezvén a kristus eszt 58. filephez szálla, a

Hieronym. in Isai
LIII.7.

Aug.serm
99.p.526.

act VIII. 40.

¹⁰⁸ komornyk [y-n-ből javítva.]

¹⁰⁹ kristusrol <kez><ked>keзде

¹¹⁰ filep. <hogy> ha [ha <hogy> fölé írva.]

¹¹¹ A <ví> vízből [Tollhíba.]

¹¹² és a-[24a:] mikor [é-a-ből javítva.]

¹¹³ onnét <he> más helyekre

negyedik saeculumba az ő házát még meg lehetet látni. és az ő négy leányinak házait, akik mind szüzek, mind jövendőülök valának.

Azonba pedig saul. szüntelen fenyegeti vala az ur tanítványit, akiknek véreket szomjuhozta, a¹¹⁴ fő pap-
hoz kaifáshoz mene, hogy levelet venne tölle a Damas-
kus synagogáira, ugy hogy, ha őt valami férfiat, vagy
aszonyt találna keresztyént hogy azokat fogva vihesse
Jerúsálembe., De a midön az uton volna.¹¹⁵ azokal kik
ötet kísérnék, és a városhoz közelgetne, egy szers mind
dél felé nagy világoságot láta le szállani az [24b:]égből,
sokal fényesebet anapnál, amely meg környékeze ötet,
és avéle valokot, mindnyájan láták azt a fényeséget. és a
földre esének, és saulus szozatot halla, a mely¹¹⁶ néki
mondá sidoul, Saul. Saul. miért üldösz engemet, akris-
tus mondá néki ezeket, Saul kérdé, ki vagy te uram, és
az ur mondá néki. Én vagyok a Názárethi Jesus, a kit te
üldösz, igen kemény néked az ösztön ellen rugodoznod,
tsak hejában igyekezel., el rontani az én Anyaszent egy
házamot, Saul nagy reszketésel, és rettegésel kérdé,
uram mit akarsz hogy tselekedgyem.,? Jesus mondá
néki, kely fel., és meny bé avárosba, és őt meg fogják
mondani hogy mit tselekedgyél. azt tarttyák. hogy ezen
alkalmatoságal. olyan boldog volt, hogy látthatta a
kristust, mivel a a korintiusoknak azt mondgya., Nem
vagyoké Apostol. Nem láttamé akristus Jésust.

A még ezek lennének a saul társai nagy rémulésbe
valának, azt¹¹⁷ hallották hogy saul beszéllet valakivel,
de abban semit nem értettek, se azt nem látták aki véle
beszéllet, vagy ha hallották is, tsak ugy halották mint

Hieronym ep.27.

act.XXI.9.

VIII Rész

act.IX. 1.2.

1 kor. IX.1.

¹¹⁴ a [az-ból javítva.]

¹¹⁵ volna. <nak> [volna a-ja á-ból javítva az ékezet törlésével.]

¹¹⁶ a mely [Az a és az m között felhúzott szárú betűt kezdett írni.]

¹¹⁷ azt [A t betűt utólag írta be Mikes, sötétebb tintával.]

valamely zugást., vagy zengést. [25a:] szent krysostomus azt tarttya. hogy a saul társai meg nem térének. az Isten azt így meg engedé, hogy a¹¹⁸ bizonyosság melyet tennének ezen lett dologrol., bizonyosab, és bé vehetőb
5 legyen, mind azon által. Saul fel kelvén a földről, és a szemei nyitván¹¹⁹ lévén semmit nem láthata. vagy azért hogy a szemeit el fogta volt anagy fényesség, vagy valamint a hályog, olyan jöt volt szemeire, kézen fogva vivék tehát avárosba. egy judás nevü ember házához a
10 hol¹²⁰ harmad napig se nem¹²¹ ett. se nem ivut. az imádságban¹²² töltvén ideit, keseregvén. helytelen való buzgoságán.

Vala pedig Damaskusban egy¹²³ Ananiás nevü tanítvány,, szent ember, és leg nevezeteseb a Damaskusba
15 levő keresztyének közöt., azt is tarttyák, hogy ennek avárosnak püspökje volt, az ur meg jelenék néki. és mondá, eregy az igyenes¹²⁴ uttzában. keress fel őt egy Thársiai embert, Saul nevüt, a ki imádságban vagyon, a Saul nevére Ananiás reszketni kezde, mivel avárosban
20 tudták hogy mi szándékban volna, Ananiás felelé, Uram sokaktol halottam. hogy az az ember. menyi roszat tet ate szenteiddel. kik Jérusalemben vannak, de söt még levelet vett a papok fejdelmétől. hogy meg foga-[25b:]sa azokat, kik ate nevedet segittségül hiják.
25 de az ur mondá néki. eregy hozaja, mert olyan ember. akit én választottam arra, hogy az én Nevemet a nemzetek, a királyok, és az Izrael fiai eleiben vigye, és meg mutatom ő néki., hogy menyit fog szenvedni én¹²⁵

¹¹⁸ a <biz> bizonyosság [Tollhiba.]

¹¹⁹ nyitván [nyitvák-ból javítva az *n* beszúrásával; a *k-t* nem törölte.]

¹²⁰ a hol [*a*—utólagos beírás a sor elé.]

¹²¹ nem [*m*—beszúrás.]

¹²² az imádságban [*g*—*d*-ből javítva.]

¹²³ egy [*e*—fölött áthúzott vessző.]

¹²⁴ igyenes <or> uttzában.

¹²⁵ én [*é*—*a*-ból vagy *o*-ból javítva.]

érettem., az Isten azt is meg üsmerteté Ananiasal. hogy miképen téríté meg.

Ezen idő alatt Saul. mindenkor a judas házában marada, semit nem látván., és ő látást látá, úgy tették néki. mintha egy ember reája tette volna kezeit, és meggyógyította volna szemeit, és csak nem azon szempillantásban érkezék Ananiás és reája tevé kezeit. mondván. Atyám fia saul. az ur Jésus a ki néked meg jelent az uton, hozzád küldöt engemet., hogy megnyitassanak szemeid, és bé tellyél szent Lélekel, azonnal. a Saul szemeiről le hullának mint a hal héjak, és látni kezdé, akoron Ananiás tudtára adá néki, hogy az Isten arra rendelte volna, hogy az Évangéliumot predikáláná minden emberek előtt. kely fel, mondá Ananiás, ved fel¹²⁶ akereszttséget. és mosogasd¹²⁷ meg büneidet. híjad segítségül az ur nevét, fel vevé tehát akereszttséget, és Ananiás reája¹²⁸ tevé kezeit, és vevé a **[26a:]** szent leket, és azután ett, és meg erősödék, egy néhány napig még atanitványokkal marada, a kik Damaskusban valának.

Az után predikállani kezdé a synagógákban, meg bizonyítván erősen, hogy a kristus Jésus volna a Messiás, és az Isten Fia., mind azok akik tudták. hogy mit tselekedet volt Jerusalémben, és hogy mitsoda végre ment volt Damaskusba, tsudálkozásal hallák beszélni a Messiásról., Az ő nagy tudománya., ékes beszéde, és buzgosága., új erőt adnak vala beszédinek. és igen meg hattyák vala elméjeket halgatoinak, Az Évangélium prédikálására, nem volt néki szükséges hogy az emberektől tudakozodgyék. se hogy Jerusalémben menyen. hogy ót tanullyon az Apostoloctól, mivel ő a kristustól

Act IX. 17 Hiero.
in luciferi.c 3.

Galat.1. 16 17.

¹²⁶ <f> ved fel

¹²⁷ mosogasd meg [A második o—s-ből(?) javítva.]

¹²⁸ reája <reája> tevé

magától vette volt avilágoságnak tellyeségit, a melyel véghez vihesse szolgáltyát.

Galat 1. 17

Damaskusban maradván egy darab ideig. szeretsen országban mene, talám a Damaskus vidékire, mivel
5 abban az időben, ez a¹²⁹ város Arétásé, a szeretsenek királyáé volt, es valami nap keletre. vagy délre eset avárosnak. Arabiának [26b:] hitták. Némellyek azt tarttyák. hogy őt predikálota az Évangyéliumot., mások meg, hogy magát oda el vonta volt. azért. hogy készül-
10 hesen a szolgálathoz a melyre Isten rendelé, szent Lukáts nem szolván ezen uttyárol szent pálnak, azt gondolhatni. hogy nem volt hoszas, vagy őt semi nevezetes dolgot nem vit végben. azután viszá tére Damaskusban. a hol három esztendeig marada.

Aug. et Chrys. in Galat 1.

Hieronym. in Galat 1.

Galat. 1. 17.

A kristus eszt 38. An. vulg. 35.

15 Ebben az Esztendőben 35. Lucius vitelliust Tiberius syriai Gubernátorá tevé, a ki ugyan azon esztendőben Jerusálembé mene a husvétí Innepekre. és őt igen nagy tisztelettel fogadák¹³⁰ a sidók, hogy pediglen hozzájok valo háláadoságát meg mutassa, el engedé avárosnak az
20 adot, amelyet szedtek a gyümöltsökért melyeket a piatzokon árultanak, meg engedé azt is nékik. hogy az ő örzések alát légyen a fő papi ruha, és a több papi ruhák, amelyek addig a Hérodes, és Romaíak örzések alát voltak az Antonia tornyában., kaifást, a fő papot le
25 tevé, Jonathást, az Annás fiát tevé helyében, azután Antiokiába mene., a mely fő városa vala a guberniumnak. [27a:]

IX Rész

Minek utánna az¹³¹ Anyaszent egy ház ellen támadot első szélvész, a szent István halálaért.¹³² meg tsendeset

¹²⁹ a város [a—beszúrás.]

¹³⁰ fogadák [Utána áthúzott vessző.]

¹³¹ az <első sz> Anyaszent egy ház ellen támadot első szélvész,

¹³² halála<kor>.ért [Második a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával, a sor végén; ért <kor> elé írva, a sor elején.]

volna, az Anyaszent egy házak békeségben maradának az egész judeába, Galliléába. és samariába, . meg szaporodának, és gyarapodának, járván az Isteni félelemben, és a szent Léleknek vigasztalásában, szent Péter aki Jerúsálembe maradt volt. mind addig valamég az üldözés tartta, Jerusalemet el hagyá. és meg látogatá a körül valo hiveket. Azt tarttyák. hogy ezen idő talyba., hagyák el az Apostolok Jerusalemet hogy az egész világra el menyenek hirdetni az Évangyéliumot. Azt nem tudgyák bizonyoson hogy mitsoda időben. vagy mi formában volt az ő el oszlások, Hanem az Atyák azt írják. hogy tsak akkor hagyák el Judeát, a midön láták hogy a sidók. meg vetnék jobbára az Isten Igéjit. amelyet nékik hirdetnek, nem hogy őket halgatnák, de még halálra keresik őket, A mi leg bizonyosab, a, hogy a midön szent pál Jerúsálemben mene, a vulgáris eszten-dőnek 37. más Apostolokot őt nem találá. hanem szent pétert. és akis Jakabot. [27b:]

Az Apostolok oszlások elöt, el ószták magok között avilágnak különböző részeit., vagy sorsot vetének azokra, vagy valamely más képen, a mint a szent Lélek adá elméjekre, Azt pedig nem kel oly szorosan érteni. hogy egy Apostol. mindenkor tsak amaga tartományában maradt volna, és tsak őt prédikállot volna, másut nem, vagy hogy viszá ne tért volna Jerúsálemben, mivel az Apostolok oda viszá tértenek némelykor. mind addig valamég egészen el nem ronták., vagy az Innepekre. vagy valamely más okokra valo nézve, A szent péter. és szent pál, Historiája lévén leg bővebben le írva, meg láttyuk abbol., hogy az ő buzgoságok. nem vala meg határozva, egy vagy két tartományba, hanem nap keletre, és nap nyugotra terjedet, és avilágnak minden részeire., Némellyek azt tanították, hogy el oszlások elöt. szent Mathé az Évangyéliumát írta, És ha az igaz, hogy pántaenus Indiában találta volna sidó nyelven. a szent Mathé Évangyéliumát. a melyet szent Bertalan

5

10

15

20

25

30

35

Origen. in Matt. Graec p. 225.
Chrysost. in acta homil 25. p.234.
opus imperfect. in Matt. homil 1. p.3.
Galat.1. 18. 19

Leo. serm. 80. c.3. Rufin I. c.9. Socrat. t. 1. c.19. Hieronym. in Isai 34.

opus imperfect. in Matth hom 1. p.3. Baron. Cornel. à lapide.

Euseb. hist. Eccl. 1.5. c.10.

vitte volt oda, azoknak tartások., a kik azt tarttyák. hogy ez az Évangyélista. az el oszlás előtt írta volna. Évangyéliumát. meg bizonyithato dolognak láttzik lenni. [28a:]

Rufinus
de symbolo p. 539

- 5 Azt is tarttyák, hogy az Apostolok, minek előtte, el oszlottak volna, a hiszek egy Istent szerzék, a melynek hit ágazatul kellették lenni minden hiveknek, mint olyanak. amely magában foglallya rövideden a kristus tudományát.¹³³ a bizonyos hogy ezt a symbolumot ugy tekintették a régiek, mint olyat, amelyet az Apostoloktól magoktól vettük, szent Leo, azt mondgya, hogy a tizen két Apostolnak, tizen két Sententiáját foglallya magában., Mint hogy ezt a Symbolumot írásban nem tették. meg is volt tiltva hogy írásba tegyék, valamint ezt mondgyák sokan az Atyák közül. azért nem is volt egy aránsu mindenüt, vagy azért, hogy ahoz tettenek. bizonyos¹³⁴ Anyaszent egy házakban., az eretnekekre való nézve, vagy pedig az időnek hosszasága. és helynek mesze volta miat némely szók elegyetek köziben., a mint a történik az olyan dolgokal amelyek nintsenek írásba téve, hanem tsak az emberek elméjiben maradnak, a mely symbolumal mostanában élünk, bőveb. mint a melyel régenten éltenek a Romai Anyaszent egy házban¹³⁵., de még az is különbözöt a Jérusálemi
- 15 Anyaszent egy házé-[28b:]tol. amint azt meg láthatni¹³⁶ a szent Cyrillus Cathekésésében, szent Ambrus azt tarttya. vigilius Thapsusal, hogy az ő idejekben, a Romai Anyaszent egy ház. azon symbolumal élt, amelyet az Apostoloktól vette volt. abban semi változást
- 20 nem tett.

Aug Serm
212. p. 231 Cyrill
Catech. Hier. Ep.
6. c. 9.

Ruf de symbolo
p 539

Ambros. ep 7.
p 186 a. b.

¹³³ tudományát. [Szóvégi *t-s*-ből(?) javítva.]

¹³⁴ bizonyos <Ay> Anyaszent

¹³⁵ egy házban., [e—megkezdettt *h*-ből javítva.]

¹³⁶ amint azt meg láthatni <amint azt meg láthatni,> a szent Cyrillus Cathekésésében, [*k-s*-ből javítva.]

Szent péter ki menvén Jérusálemből, hogy az Anya-
szent egy házakot meg látogassa, lydda városában
érkezők,¹³⁷ más képen Diospolisban, ahol találta egy ina
szakat embert, Énéás nevűt.¹³⁸ a ki nyoltz esztendeig
fekűt az ágyában. magát meg nem mozdithatta, szent
péter mondá néki. Enéás, A kristus Jésus tégedet meg
gyogyit; kely fel, vesd meg az ágyadot, Enéás azonal fel
kele, az Apostol. nem várá azt hogy a beteg maga kérje
meg gyógyulását, hanem meg előzte, mert szükséges
volt. tsudák által vonni a hitre a sidokot, kik még nem
hittenek, mihent¹³⁹ ennek a tsudának ahire el terjede,
mind avaros béliek, mind akörnyül helyeken lévőök a
hitre térének. [29a:]

act.IX.32

Vala ugyan azon időben jóppé városában, nem mesze
lyddától. egy tábit nevü keresztyén aszszony. /Tábit,
tészen vad ketskét./ ez igen nagy jó erköltsökel vala fel
ékesítve. ez egész életét az adakozásban. és a felebaráti
szeretetnek tselekedetiben töltötte volt el, a ki meg
betegedvén. meg hala, a testét¹⁴⁰ meg mosván, egy felső
házban ki nyujtoztaták. A tanitványok meg tudván,
hogy szent péter lydda városában volna, utánna küldé-
nek. kérvén hogy menne hozzájuk, szent péter oda
érkezővén. a házba fel vivék a hol a¹⁴¹ test volt, ót sok
szegény özvegy aszszonyokot találta, akik nagy sirásal
körülvévék őtet. mutatván néki ruhájokot a melyeket
Tábit tsinálta volt nékik életében. szent péternek meg
esvén a szive sirásokon. és ki küldvén mindeneket
aházból, térdre esék, imádkozék, azután mondá aholt
testnek, Tabit kely fel, Ezekre a szokra fel nyittá
szemeit. és meg látván pétert, fel üle. péter a kezét

15 Act.IX. 36....38.

20

25

30

¹³⁷ érkezék, [r—megkezdett k-ból javítva.]

¹³⁸ <n> nevűt. [Tollhiba.]

¹³⁹ mihent [h—n-ből javítva.]

¹⁴⁰ testét [Az utolsó t—n-ből(?) javítva.]

¹⁴¹ a [Beszúrás.] test volt, <aki> ót

nyujtván, fel segítetté kelni, és szolítván a szenteket, és az özvegyeket, életben viszá adá nékik.

szent péter egy darab ideig marada még **[29b:]** Joppéban. egy simon nevü szigyártonál, tsak közel a tenger parthoz. a meg ebben avárosba volna, az Isten meg üsmérteté véle, a mint meg fogom mondani, hogy az ő akarattya avolna, hogy meg nyilnék az Évangyéliumnak kapuja. a nemzeteknek is, vala Czesarea városában, joppétól tiz mély földnire, egy kornélius nevü Romai százados, akínek seregét, olasz¹⁴² seregnek hitták, aki nem volt se sido, se környül¹⁴³ metélkedet, de a sidokal gyakorta valo léte, vagy is a szent könyveknek olvasása. meg üsmértetvén¹⁴⁴ véle az Istent, nagy tisztelettel szolgállya vala, a szegényeknek sok alamisnát ad vala, gyakorta, böjtölt, és az imádságban foglallya vala magát, az egész háza népe, az Istent szolgállya vala, sőt még a sidok is bizonyaságot tésznek vala az ő jó erköltsiről,

Ugy történek egykor. hogy három orakor dél utan, éhomra, és az imádságban lévén, valóságal látá egy Angyalt bé menni hozzája ember képiben fényes ruhában, és aki neve szerént szollittá ötet, kornélius **[30a:]** meg rémulvén kérdé, uram mit kívánsz töllem? az Angyal felelé néki, ate imádságid, és ate alamisnáid fel hatottak az Istenhez. és azok kedveseké lettek ő elötte, küldgy el mostanában joppéban, és hivasd ide simon péttert, aki meg fogja néked mondani mit tselekedgyél az üdveségre, te, és ate házad, azután azt is meg mondá néki hogy simon péter hol volna szálláson, és azután. el mene, kornélius hivatá kettöt a tselédi közül, és egy Isten félő vitézt, elő beszéllé nékik, az Angyal jelenésit,

¹⁴² olasz <sz> seregnek [Törlés a sor végén.]

¹⁴³ környül [nyül—utólag beírva a sor végére, sötétebb tintával.]

¹⁴⁴ meg <üst> üsmértetvén [Törlés a sor végén; *üs* szórés szor eleji margóra írva, sötétebb tintával.]

és joppéba küldé őket szent péter után, ezek mindgyá-
rást el indulának, és más nap délre joppében érkezének,

Minek előtte oda érkezének, péter a felső házban
mene imádkozni, a még az ételit el készitenék, és őt az
elméjiben el ragadtaték, látá az eget meg nyilva, egy ⁵
nagy¹⁴⁵ abroszt le szállani, épen hozája, az¹⁴⁶ abrosz négy
szegelete fel volt hajtva, ez az abrosz tele volt minden
féle állatokal., mind repülő, mind tsuszo állatokal., és
szozatot halván, mondá néki, kely fel péter, öld meg és
egyél, Isten oltalmazottól. felelé péter, soha¹⁴⁷ sem ¹⁰
ettem tisz-**[30b:]**tátalant, de a szozat mondá. neki, ne
hidd¹⁴⁸ tisztátalannak azt, amit az Isten meg tisztított,
ugyan ezen dolog történék három szor., azután az
abroszt fel vonák az égben.

Szent péter nem tudhatá akor mindgyárt mit tenne ¹⁵
alátás, de tsak hamar meg tudá, mert a kornélius
emberei épen akoron zörgetének a kapuján, és kérdék
ha simon péter őt volna szólva, az Isten belső képen meg
jelenté péternek. hogy az ő akarattyából keresnék azok
az emberek, és semí akadályt ne tegyen el menni vélek. ²⁰
azonal le mene, és bé hívá őket, azon a napon meg nem
indula, másnap el mene vélek. pétert pedig hat jóppéi
keresztyének el kísérek, és másod napján három ora
felé dél után. Czésáréába érkezének.

kornélius minden attya fiait, és jó akaroit magához ²⁵
gyüjtvén, várá a szent péter el jövetelét, a midőn meg
hallotta volna el érkezésit, eleiben mene. lábaihoz
borula földig, szent péter fel emelé, és mondá néki, Én

¹⁴⁵ nagy <pedöt> abroszt [*abroszt*—a sorvégi <le> után írva, sötétebb tintával; <pedöt> a sor elején törölve.]

¹⁴⁶ az [z—utólag beírva, sötétebb tintával;] <pedöt> abrosz [*abrosz*—sor végére írva, sötétebb tintával.]

¹⁴⁷ soha [*so—h*-ból javítva.]

¹⁴⁸ neki, ne hidd [A *neki* helyén először *ne h*-t kezdett írni, majd az *e* betűt összekötötte a *h*-val, és *k*-ra javította.]

is tsak olyan ember vagyok mint magad, mind együtt bé
menének aházban, és szent péter ót látván anagy gyüle-
kezetet mondá, Ámbár ne légyen is szokások a sidok-
nak, **[31a:]** az¹⁴⁹ idegenekhez menni mind azon által ő
5 azt meg tselekedné, azért, mert az Isten meg mutatta
néki hogy semmi embert ne tartana tisztátalanak. és
ferteztetnek.

Kornélius azután elé beszéllé az Angyal meg jelenésit,
és mondá, hogy az a gyülekezet, azért volna, ót, előtte,
10 hogy meg tudhasák, az Isten mit kíván töllök, szent
péter tsudálkozék az Istennek jóságán. a ki ugy hintené
kegyelmit anemzetekre. valamint a sidokra., az után
rövideden elejekbe adá hogy az Isten mi képpen küldöt-
te vala Jésus kristust az ő Fiát hogy békeséget hirdessen
15 Izraelbe, hogy bírája lenne az élöknek, és a holtaknak,
és hogy meg bótsása büneit mind azoknak. kik ő benne.
hisznek, hogy a sidok ígaságtalanul feszítették vala fel.
de az Isten ótet fel támasztá és az ő tanítványí ettenek és
ittanak ő véle, fel támadása¹⁵⁰ után,

20 A még szent péter e szerént beszéllene a szent Lélek
le szálla mind azokra akik jelen valának, és külömb féle
nyelveken kezdének beszélleni., és az Istent Ditsöiteni,
ezen **[31b:]** igen el almélkodának a sidó¹⁵¹ hivek, kik
szent péterrel mentenek volt oda, a szent Lélek azon
25 alkalmatoságal. meg előzé akereszttséget és a bérma-
lást, és a közönséges rend ellen, közlé magát azokal az
idegenekel, akiknek¹⁵² meg tisztította volt sziveket a
hittel, hogy meg mutassa Péternek, hogy az Isten ugy
meg nyitaná¹⁵³ az Évangéliumnak kapuját, a nemzetek-
nek, valamint a sidoknak, és hogy meg kellene keresz-
30

Aug Serm.
266 c 7
Serm 99. c.12.

Act.XV.9

¹⁴⁹ az [Beszúrás a lap első sora elé.]

¹⁵⁰ fel támadása [fel—beszúrás.]

¹⁵¹ sidó<k> hivek,

¹⁵² akiknek [Az a javítva.]

¹⁵³ meg nyitaná<k>

telní azokat., akik még előre el vették az éltető szent
Lelket, és minden kegyelemnek eredetít., Ugyan péter
mondá azonal, Leheté a keresztségnék vizét meg tagad-
ni azoktol. a kik már vették a szent Lelket valamint mi.
és parantsolá hogy meg keresztelnék őket a kristus ⁵
Jésusnak nevében, mert noha vették voltis a szent
Lelket., de szükségék vala akereszttségre, hogy az
Anyaszent egy házban bé mehessenek. és hogy el
vehesék abelső képen valo meg szentelést. amely ake-
reszttség által adatik nekünk, kornélius meg tartoztatá ¹⁰
magánál szent [32a:] pétert egy nehány napig, szent
péter¹⁵⁴ sem láta semmi akadályt, hogy ót ne maradna,

A kornélius meg keresztelkedésinek hire tsak hamar
el terjede a tartományban, és többire az Atyafiak, azon
mindgyárást meg botránkozának, hogy meg engedték ¹⁵
volna anemzeteknek az¹⁵⁵ Évangyéliumban részesülni,
és mihent szent Péter viszá érkezet volna Jérusalemben.
a környül metélt hivek kérdék tölle. hogy miért ment
volna a nemzetekhez. és miért ett volna vélek, de szent
péter. nem tekéntvén elsőségét, se Apostolí hatalmát. ²⁰
alázatoságal. mentegeté tselekedetít, és meg mutatá,
elő beszélvén mind azt a mi történt vala, hogy egyebet
nem tselekedet, hanem az Isten parantsolatit követte, a
kinek nem lehete nem engedelmeskedni, a Jóppé béli
hiveket. a kik jérusalemben mentek volt véle, bizony- ²⁵
ságal hívá tselekedetinek, A hivek halván azokat az
okokot, meg tsendesedének, és ditsöiték az Istent. a ki a
nemzeteknek is részt adot volna a penitentziában, hogy
az örök életet el erhesék. a nem láttzik hogy az Aposto-
lok is zugo-[32b:]lodtanak volna ahivekel, szent Epi-
phanius fel teszi, hogy Cerinthus, akí azután eretneksé-
get kezde, leg első kezdöje volt. annak azugolodásnak.

³⁰ Greg.lib 9 ep. 39.
Epiphan haeres.
28 c.2

¹⁵⁴ péter<t> sem láta semmi akadályt,

¹⁵⁵ az <a> Évangyéliumban

- Aristobolusnak akit az Attya, Hérodés meg öleté, egy fia marada. Agrippa nevü., ezt Romában nevelteté fel., Drusus. a Tiberius fia mellet, aki is baráttságában esék ennek az iffiu fejdelemnek, és mint hogy nemesi természetel bira, el mondhatni, hogy a jóságából. nem tsak¹⁵⁶ bőséget adot, hanem ugyan el tékozolta, valo hogy azal nagy sok jó akarokat tsínála. a Tsászár udvaránál, de az is valo, hogy igen nagy adóságokban esék, ugy anyira hogy Romában betsületesen nem maradhata, a Drusus halála arra kényszerítte Tiberiust, hogy el távoztatná magától mind azokat a kik a¹⁵⁷ fiának baráti valának, mert a jelen valo létekel meg ujitották fia haláláért valo keserüségit, Agrippais, noha az adoságért, de ezen betsületes szin alat, el távozek az udvartól, judéába viszá tére, és egy Iduméai várban bé zárkozek, ahol a szégyen, és a nyomoruság miat, **[33a:]** azt tev fel magában. hogy magát éhel meg ölye, Cypros a felesége, Phásáelnek leánya, azon volt hogy seghitse minden képen amaga jóságából. levelet is küldé Herodiádának., az Aggrippa hugának, a melyben meg irá bátyjának nyomoruságban valo létit, Hérodés, a Herodiada férje. magához hivatá Agrippát a sogorát a Tiberiades városában., ahol városi tiszttséget ada neki, és pénzből álló jövedelmet is rende néki hogy élhesen, de a mely nem volt elegendő arra hogy tisztességesen lehesen. de még az a kevés jövedelem is nem tarta sokáig, Agrippa. nem szenvedheté el. hogy egy vendégségkor. Hérodés a szemére hánná és meg panasználá néki azt a kevés adományát is.
- ³⁰ Agrippa kételenítették tehát Tiberiades városát el hagyni, és magát meg vonni pomponius flaccus mellé, a syriai Gubernátor mellé, aki annak előtte néki jó akaro-

¹⁵⁶ tsak [Beszúrás sötétebb tintával.]¹⁵⁷ a [Beszúrás sötétebb tintával.]

ja volt Romában, flaccus igen jól fogadá Agrippát. annál is inkább, hogy Arístobolus, az Agrippa testvér öttse is mellette. volt. és szerette ezt akét [33b:] egy testvér atyafit, de ő magok egymást nem szerették, aristobolus igen nagy kárára igyekezék a bátyjának a Gubernator előtt, mivel azal vádolá bé ötöt, hogy Agrippának pénz ajándékot adtanak volna a Damaskus béliek., hogy meg nyerjék pereket flaccus előtt. a kik a sidon béliekkel pereltenek holmi határ iránt, flaccus adolognak végire menvén, Agrippán fel hagyta, és ez a nyomorult fejdelem, ujontában a szegenységben viszá esék, és ptolemaides városában mene ahol nem vala mivel élni,

Azután azt gondolá. hogy talám könyebben elhetne olosz országban. és talám még őt valamely szerentsére is mehetne. de pénze nem vala az utra, mársyas¹⁵⁸ az ő hü szolgálja, a Berenicza komornyikjához mene proteushoz, kervén hogy adna néki valamely summa pénzt., a melyért magát kötelezné¹⁵⁹ nékie, protéus arra rea álla, de mint hogy Agrippa még azon kívül is ados volt néki, szükséges vala, hogy marsyas huszon öt ezer dragmárol valo ados levelet adgyon neki., noha abból nem vet is fel többet huszon ket ezer öt száz dragmánál, ezel a pénzel Agrippa., Ánthédonusba mene. és már a hajora [34a:] akara ülni, a midőn Érennius Capito a Tibérius tiszttye. vitézekel meg fogatá, kénszeritvén arra. hogy fizetné meg a három száz ezer dragma adoságát, a mely sumát Romában kérte volt költsön a császár pénziből, Agrippa azt fogadá hogy sohová sem menne, de éttzaka¹⁶⁰ el vágá a hajo kötelét, és Alexandriába mene,¹⁶¹ őt egy sido urtol, akit Alexandernek hitták, két száz ezer

¹⁵⁸ mársyas [á—y-ből javítva.]

¹⁵⁹ kötelezné [z—d-ből javítva.]

¹⁶⁰ de éttza [Íráshiba.] el vágá

¹⁶¹ mene, <és> őt

dragmát kére költtsön, Cyprosnak, a feleséginek keze-
ségire. aki addig kísérte vala ötet.

Agrippa olosz ország szélyire érkezvén onnét egy
levelet ira Tibériusnak. aki akoron Capré szigetiben
5 volt, hogy udvarlására jöt volna. és hogy ő neki ajánlya
szolgálattját, és kéri azon a Császárt, hogy engedgye
meg, had mehesen udvarlására, Tiberius válaszola néki,
hogy örül el érkezésin., és hogy kedvesen látná, a mint
hogy jól is fogadá. de más nap Tiberius a Capito levelét
10 vévé, amelyben tudtára adá acsászárnak. hogy Agrippa.
judéából el szököt, hogy meg ne fizesse a három-[34b:]
száz ezer dragmát, amelyel a Császár ládájába tartozik.
Tiberius ezen ahiren meg haragudván. meg parantsolá
hogy hozája ne botsásák Agrippát, míg meg nem fizeti
15 azt a sumát, Agrippa pedig meg nem ütközék. ezen a
meg esésen, hanem Antoniahoz folyamodék, a Drusus
feleségihez. aki néki költson ada anyira valot. hogy meg
fizetheté adóságát, és ismét Tiberius kegyelmeségiben
vevé, az után egy samaritánusra találá, aki önéki köl-
20 tsön, egy millium dragmát ada, és abbol Antoniát meg
fizeté, és költtségire is marada,

Tiberiusnak maradot volt. Drusustol egy kis fiatskája,
azt is Tiberiusnak hitták, a császár, azt a kis fiát,
Agrippa gond viselése alá adá, hogy viselné gondgyát.
25 és lenne mindenkoron véle, Ágrippa pedig nagyob
hajlandóságot mutata az Antonia¹⁶² kis unokájához
kájushoz. a kit akoron mindenek szerették, kájus is
barátságát mutatá hozája, ugy történék egy kor, hogy
kájus, és Agrippa. szekéren sétálni menének, Agrippa
30 hizelkedésből [35a:] mondá kájusnak. hogy kívánna
látni azt az időt a melyben. az öreg Tibérius nékie
hagyná a helyét, és ugy boldogá lenne az egész világ, a
mi Tiberiust, a Drusus fiát illeti, azt el lehet veszteni.

¹⁶² Antonia <un> kis unokájához

Eutikus, az Agrippa szolgája ezeket a beszedekeket mind jól hallá, de akoron semmit nem szolla. hanem kevés idő mulva, hogy a Romai prefectus eleiben viteték, azért. hogy az urának holmi köntösét lopta volna el, de ő nem a lopásért valo kérdésre felele. hanem mondá a prefectusnak,¹⁶³ hogy valami nagy dolgot akarna mondani a Császárnak. a mely életében járo dolog volna, és a mely Agrippát is tekéntené. aprefectus Eutikust a császárhoz küldé, de Tiberius a ki mindenben lassu, és halogato volt. sok ideig hagyá a vasban. nem tudakozodván semit is adologrol¹⁶⁴

Egy darab idő mulva Capre¹⁶⁵ szigetiböl. freskatiban mene, négy, vagy öt mély földnire Romától, ót levén, Agrippa. sürgetni kezdé Tiberiust Antonia által., hogy halgatná meg a szolgáját, hogy had látná mit mondhatna ellene, [35b:] a Császár azt felelé rea, ha Eutikus hamisan vádolo, a fogság amelyben volt eddig, az ura meg elégedhetik véle, de hanem a,¹⁶⁶ Agrippa vigyázon magára, ne hogy a büntetést a melyet a szolgájával akarja szenvedtetni. maga abban ne esék, mint hogy eza dolog¹⁶⁷ Agrippának betsületiben járt, kezdé ujontában sürgetni ezt a dolgot hogy Tíberius el végezné, Antonia azt az időt választá. a melyben Tiberius ki szokot volt menni dél után szekeren. maga mulattságára, kájus. és maga Agrippa előtte mentenek, Antonia kezdé kérni a Császárt hogy had hoznak eleiben. Eutikust, én nem bánom, felelé a Császár, de az Istenek bizonyságim, hogy akaratom ellen tselekeszem. és tsak azért, hogy kivánságod bé tellyék.

Eleiben vivék tehát Eutikust, és a császár kérdé tölle.

¹⁶³ prefectus-/nak, hogy [Valószínűleg *h* betűt kezdett írni.]

¹⁶⁴ adologrol [rol—későbbi beírás.]

¹⁶⁵ Capre [*e*—fölött áthúzott vessző.]

¹⁶⁶ hanem a, [*a*—beszúrás.]

¹⁶⁷ eza dolog Agrippának <ez a dolog> betsületiben járt,

mit mondhatz te olyan ember ellen akinek rabja voltál,
és fel szabadított,? Eutikus elé beszéllé a Császárnak, az
Agrippa beszédit. melyeket mondot volt a szekérben
kájusnak, a császár ezeknek. hitelt ada. annál is hama-
5 réb, hogy látná Agríppát nagyob szorgalma-[36a:]tosá-
got mutatni kajushoz. mint sem az ifiu Tiberiushoz, erre
valo nézve. nem vizsgálván továbbá a dolgot, parantsolá
Macronak. atest örzök kapitányának. ted lántzra ezt az
embert, meg nem nevezvén hogy kit, macron nem
10 gondolhatván azt hogy Agrippa volna az az ember, meg
várá hogy a Császár a theátrumbol ki menyen, de a
Császár még is látván Agripát. mondá Macronak, nem
parantsoltam valaé meg. hogy lántzra ted ezt az embert,
macron. kérdé ki volna az az ember, a Császár felelé,
15 hogy Ágrippát.

Ez a nyomorult fejdelem hejában kezde könyörögni
Tiberiusnak, mivel azonal lántzot tevének. az ő bársony
palástyára. és¹⁶⁸ atöb sok rabok közü tevék kik a császár
kastéllya elöt valának, a keserüség egészen le nyomván,
20 egy fának a tövire le heveredék, azonal egy bagoly az
ágára szálla. egy német rab ezt látván, hozzája mene. és
mondá néki, ez a madár jelenti ate roszt állapotodnak
jórá valo változását, de arra vigyáz. hogy ha még egy
szer olyan madarat [36b:] fogsz látni a fejed felet, tovább
25 nem élsz öt napnál, Agrippa ezt tsak meg neveté, mind
azon áltál¹⁶⁹ ebé tellyesedék. a mint¹⁷⁰ meg fogjuk latni.

Az igen nagy melegek, és az ő nagy keserüségben valo
léte. igen nagy szomjuságot okozának néki, kájusnak
egy rabjától innya kérvén a ki ót vitte el avizet., a rab
30 innya ada néki, olyan nagy tisztelettel., mint ha szabad-
ságban let volna, Agrippa. igen¹⁷¹ jó neven vevé azt az

¹⁶⁸ és <atömlöttbe tevék> atöb sok rabok <al, a császár háza elött> közü tevék

¹⁶⁹ áltál [Beszúrás sötétebb tintával.]

¹⁷⁰ a mint [a—m-ből javítva.]

¹⁷¹ igen <n> jó neven

emberségit, és meg ígéré néki, hogy ha abban az állapotban lesz., jót teszen véle, és meg emlékeznek az ital vizről. a mint hogy véghez is vitte, meg nyerte szabadságát, és a maga jóságiban prefectusnak tette, ezt a rabot thomastusnak hitták, Antoninának¹⁷² meg esvén a szive, az Agrippa véletlen nyomoruságán, meg nyeré macrontol. hogy a százados a ki véle esze volt lántzolva. a Romai szokás szerént, és a¹⁷³ vitézek akik őrzötték. emberségesen bännának véle, és engedgyék had vehessen holmi segittséget ami meg engesztelyle rabságának sullyát, Ágrippa Roma mellet volt fogságban, a pretoriána militiának taborán, a hol hat holnapig¹⁷⁴ marada. Tiberiusnak haláláig. [37a:]

Ezen időben támada egy tsalárd ember, a kit a samaritánusok betsüleni kezdék, ez, arra vevé a közönséges népet, hogy ő véle mennének fel a Garizim hegyére, a mely hegyet szentnek tartották abban az időben; azt ígérvén nekik, hogy meg mutatná a szent és drága edényeket, a melyeket ót Mojses el ásta volt, ezen hiszemben, fegyvert fogának. és addig a még minden felől esze gyülekezzenek. hogy együt menyenek fel ahegyre, Thyratába városát meg szállák, de pilatus. azt meg halván, feléjek mene. lovas, és gyalog hadal, a Garizim hegyét el foglalá, és azokra üte, a kik avárost meg szállották volt., azokat meg veré, sokakat el foga, és a fővebbeknek. fejeket véteté

Akoron a samaritánusok. panaszra menének Vitelliushoz, a syriai Gubernatorhoz, vádolván azal pilatust. hogy reájok ütöt, és meg öletet sokat közüllök ók nélkül, és azt is mondák. hogy azok akik Thyratába mellé gyülekeztek vala,¹⁷⁵ tsak azért volt. hogy ellent

XI Rész

Joseph Antiq 1.
18.c.5

¹⁷² «Antoniá» Antoninának

¹⁷³ a [Beszúrás.]

¹⁷⁴ holnapig [h—n-ből javítva.]

¹⁷⁵ vola, [Elírás lehet *vala* helyett.] tsak azért volt.[!]

alhassanak erőszakoskodásának, vitellius ezeket hal-
[37b:]ván, Judéába küldé Marcellus nevü jó akaróját.
 hogy ót gondgya lenne. az ország dolgaira. pilátusnak
 pedig azt izené. hogy menne Romába a CSászár eleiben
 5 hogy ót mentené magát a miről vádolnák. pilátus. nem
 mervén el halgatni ezt a parantsolatot, el hagyá judeát
 tiz esztendeig valo ót lakása után. és nagy siettségel
 mene Romában, a hová tsak a Tiberius halála után
 érkezék., azt nem tudhatni hogy különösön ót mi ment
 10 végben ellene., de azt tarttyák, hogy szam ki vetésben.
 küldetet bétsbe, Galliában. holtig, de kéttségben esvén
 maga állapottyárol. maga lön magának hohérja, és a
 maga kardgyával ölé meg magát. az Isten meg büntetvén
 még ezen avilágon, igasságtalanságát ennek a¹⁷⁶ biró-
 15 nak, aki amaga lelke üsmérete ellen. adá a kristust,
 ellenségi keziben

Euseb hist Eccl.
 lib 2 c. 7.
 oros. 1.7 c 5.

Joseph. Antiq
 1.18.c.7.

Hérodés Antipas Agrippának attyafia., el válván, az
 szeretsenek királyának, Arétásnak leányától, hogy He-
 rodiást venné el, veszedelmes hadakozást okozta magá-
 20 nak, a mely a Tibérius uralkodásának a vege felé¹⁷⁷
 tették ki. ez a két fejdelem a Gamala határján veteke-
 dének. **[38a:]** az ő Generalisok pedig meg hartzolván, a
 herodés hadát egészen le vágák, sokan a sidok közül.
 ezt a veszedelmet az Isten igasságának. tulajdonitták a
 25 ki boszut állot.¹⁷⁸ keresztelő szent Jánosnak ígaságtala-
 nul valo haláláért., Herodes tudtára adá Tiberiusnak.
 szerentsétlenségít. Tiberius oly ígen párttyát fogá. hogy
 parantsola¹⁷⁹ vitelliusnak. a syriai Gubernatornak. hogy
 hadakozást kezdgyen Aretásal. akit. vagy elevenen,

A kristus Eszt¹⁸⁰
 40. An.vulg. 37.

¹⁷⁶ a [Beszúrás a szóközbe.]

¹⁷⁷ vege felé [f—v-ből javítva, sötétebb tintával.]

¹⁷⁸ boszut állot. <a szent> keresztelő szent Jánosnak

¹⁷⁹ parantsola [Először *parantsá* volt, majd az *á* betűt *o*-ra javította, és sötétebb tintával hozzáírta a *la* betűket.]

¹⁸⁰ Eszt 40. [E—f-ből javítva.]

vagy holtan küldgye el néki, vitellius a hadakozáshoz készüle, a midön meg hallá a Tiberius halálát, azt tarttyák, hogy Arétas meg jövendölte volna, hogy minden bizonyal. a Romaiak nem mennének pétra városában, és¹⁸¹ elő ször. vagy ö maga, vagy Tiberius, 5
vagy vitellius, de meg halnának.

A Tiberius halálának hire Romában érkezvén, Már-syás, Agrippának egy hü szolgálja, hozája mene a fogság-ban. hogy azt tudtára adgya. Agrippa épen akkor a feredöben akara menni, és mondá néki sidó nyelven. az 10
oroszlány meg holt, Agrippa jól értette, és el nem titkolható örömét, a százados aki véle egy vason¹⁸² volt, azt észre vevé, és kéré hogy mondaná¹⁸³ meg min örülne, a fejdelem nem akará mindgyárt meg mondani. de [38b:] mint hogy jó akarok valának, meg mondá 15
néki, ez a tiszt azon meg örüle, és mindgyárt le vevé Agrippáról alántzot, és vendegséget készítete néki, a midön asztalnál volnának, vivék hirit, hogy Tíberius még elne, a százados¹⁸⁴ azon igen meg íjede, mivel az életét el veszette volna. ha azt meg tudták volna hogy 20
egy¹⁸⁵ rabal ett, el is üzé azonnal az asztaltol. Agrippát., és meg lántzoltatá, és sokal keményeben örizteté, fenyegetvén azal. hogy fejével fizetné meg. arosz hirt, melyet nékie mondot. Az éttzaka nagy nyughatatlanságban telék. a mint azt könyü el gondolni., hanem más nap 25
közönségesen hirdetek a Tiberius halálát. kájusnak levelét vévék. amelyben. tudtára adá atanátsnak. a Tiberius halálát. és más¹⁸⁶ egy levelét, a melyben. parantsolya a Romai prefectusnak, hogy¹⁸⁷ vinné Agrip-

Joseph. Antiq
l. 18. c 8.

¹⁸¹ és <egy> elő ször.

¹⁸² vason [a—fölätt áthúzott vessző.]

¹⁸³ mondaná [a—fölätt áthúzott vessző.]

¹⁸⁴ százados [z—sz-ból javítva.]

¹⁸⁵ egy [e—javítva olvashatatlan betüből.]

¹⁸⁶ más <el> egy levelét,

¹⁸⁷ hogy <ki> vinné [<ki>—sor fölätti beszúrás.]

pát a fogságból., az előbbeni házához, a hol egy darab ideig marada örzés alatt, és csak hamar. egészen szabad-dá lön.

[XII Rész]

Kájus Romába érkezék a Tiberius testével, kevés nap
5 mulva az után kájus magához hivatá Agrippát, a köntö-
sét meg változtatá néki, és diadémát tévén a fejére, a¹⁸⁸
Filep Te-[39a:]trarkaságának királlyá tévé, és a¹⁸⁹ vas
lántz helyet a melyet. hordozot, aranyat ada nékie,

Vitellius, a syriai Gubernator; a Tiberius parantsolat-
10 tyá szerént. hadakozni akarván Aretásal, a szeretse-
nek¹⁹⁰ királyával, két legiot vén maga mellé, és más
seregeket is a kiket a szövetségben lévő királyok
adának, de mint hogy Judeán keresztül akará vinni
ahadait hogy egyenesen petrának mehesen, ahol volt
15 Arétás, a leg eleje a sidoknak ptolemaidában¹⁹¹ jövének
hozája eleiben adván. hogy az ő törvények nem engedi
hogy az ő országokban. képet. vagy bálványt hordoz-
nak, olyanokat. a mitsodások. a Romai¹⁹² zaszlokon
vannak, kérék hogy venne más utat¹⁹³ magának, vitellíus
20 rea álla kérésekre, a hadát scythopolis felé küldé. hogy
ót menne által a jordán vizén. és onnét petra felé, maga
pedig Herodesel. a Tetrárkával, és más jó akaroival.
Jerusálem felé vevé uttyát, a hol áldozatot tet az urnak
az innepekben, Jérusálemben nagy tisztelettel fogadák,
25 ót csak három nap marada, és az alatt le tévé Jonatást. a
nagy áldozó hivatalból, és Theofilust tévé helyébe.
[39b:]

vitellius Jérusálemben hallá meg a Tibérius halálát, és
az új CSászárnak kájusnak,, hűségire meg eskütteté

vide philon.¹⁹⁴
in legat ad cajum

¹⁸⁸ <és> a [a— <és> fölé írva.]

¹⁸⁹ a [Beszúrás.]

¹⁹⁰ szeretsenek [ts—n-ből javítva.]

¹⁹¹ pto<m>lémaidában jövének hozája [hozája a-ja fölött áthúzott vessző.]

¹⁹² a Romai <szó> zaszlokon

¹⁹³ utat [Szóvégi t—n-ből javítva.]

¹⁹⁴ <philon> [?] philon.

anépet. Jérusalem volt az első város. nap keleten., a ki leg először meg tudta a Tiberius halálát, a ki császárnak üsmérte kájust, és a ki áldozatokat¹⁹⁵ tett az Istennek ő érette, vitellius azután az Eufrates felé vevé uttyát, hogy szövetséget tsinályon Ártabánusal. a¹⁹⁶ 5 pártusok királyával, ez a király mindenkor meg vetésel volt Tiberiushoz, és mihent kájust Császárnak üsmerek, maga keresé a Romaiak szövetségit, vitellius, és Artabánus ki ki a maga részéről a hidra menének a melyet az Eufratesre tsinálták vala. Artabánus imádá a zászlokon 10 valo sasokat.¹⁹⁷ az Augustus, és akájus képeit, és a békeségnek árticulust meg tsinálák, azután Herodes Antipas. meg vendégelé Artabanust, és vitellius. egy nagy sátor alatt, az Eufrates közepin.

A parthusok királya. viszá térvén babiloniába, és 15 vitellius Antiokiában., Herodes nagy siettséggel adá tudtára kájusnak a békeségnek [40a:] meg tsinálását, és az ő követi eléb érkezének Romában, mint sem a vitelliusé, a kinek illetet inkább meg írni ezt a hirt, ugyan ezért, a Császár vévén a vitellius levelét. azt¹⁹⁸ felelé reá. 20 hogy már mindent meg tudot volna a Herodes követitől. ez igen nehezen esék vitelliusnak., az oltától fogvást. mindenkor haragot tarta Herodes ellen. kevés idő mulva azután Artaban. Romában küldé a fiát Zálogul, sok ajándékokal, a többi közöt egy Élészár nevü sidot., 25 akit arend kívül valo magosságáért, oréásnak hitták

Tiberius császár uralkodásának avége felé, vagy is a kájusénak a kezdetin. érkezék a Thyániai Apollonius, Antiokiában. az ő okosságának. ártatlanságának. és igasságának hire mindenüt el terjede, ez az ember 30 pogány lévén, némely olyan tselekedeteket is tseleke-

¹⁹⁵ áldozatokat [l—d-ből javítva.]

¹⁹⁶ a «párták» pártusok [pártusok «párták» fölé írva.]

¹⁹⁷ sasokat. «és» az Augustus, és

¹⁹⁸ azt [t—Utólag beírva.]

det, a melyek tsudálatosoknak láttának, és olyan
 jövendöléseket is. a melyeken a pogányok álmélkodá-
 nak, ugy anyira hogy az Apostolokhoz hasonlitták. söt
 még a kristushoz is. az ördög előre el látván avilágon
 5 valo birodalmának tsak rövid idő alat valo el pusztulá-
 sát, nem támaszta soha, se több, se veszedelmeseb
 tsalárdokot mint ezekben az időkben, de az Isten **[40b:]**
 meg nem engedé. hogy a tévelygésre vegyék az válasz-
 tattakot, se hogy meg tántorítsák a hiveknek hiteket, el
 10 veszté atsalárdokot, szájának leheletével, és tsak azokat
 hitették el, akiknek arra kedvek volt, és akik nem akarák
 valóságal meg vizsgálni a tsalárdok magok viselésit,¹⁹⁹ és
 tanításit, Az Évangyéliumnak fényesége, az kristus
 Jesus tudományának tisztasága, az ő Isteni élete, az
 15 Apostoloknak böltseséggel valo tanítási, a mely tudomá-
 nyt. ök nem²⁰⁰ a tanulással, se nem az elmélkedésel
 szerzették volt magoknak, és az ő tsudatételeknek
 ereje, meg némitták azokat a tsalárdokot, és meg
 szégyenítették azokat, kik nékik hitelt adának.

philostrat. vit
 Apollon l.1.c 3.4.

20 Apollonius, Thyas városából valo volt kappadociá-
 ban, mind régi, mind gazdág famíliából valo volt,
 elméje nagy volt, és igen emlékező, ékesen szólló, és oly
 igen szép., hogy mindenek gyönyörüséggel nézték, ti-
 zen²⁰¹ négy esztendős korában thársis varosában küldék
 25 hogy ót Rhetorikát tanullyon, de a philosophiára adván
 magát. a pithagorás vallását választá és tizen hat eszten-
 dős korában azt gyakorolá²⁰² **[41a:]** az állatok husát enni
 el hagyá, tsak füvet, és kerti vetemént ett, a bor italt
 rosznak nem tartá. de maga nem ivék, mert meg
 30 háborittya az elmének tsendeségit. mezit láb járt., len²⁰³

¹⁹⁹ viselésit, [v—n-ből javítva.]

²⁰⁰ nem [Beszúrás a sor végén.]

²⁰¹ tizen <e> négy esztendős

²⁰² gyakorolá [gyakorolni-ből javítva; á—ni-ből javítva.]

²⁰³ <kender> len [len <kender> fölé írva.] vászonbol valo

vászonbol valo köntöst viselt, gyapjubol valot nem akara viselni, mert a gyapjut az állatoktól veszik hoszu haját viselt, és rend szerént valo maradása. az Esculap temploma volt. mondván, hogy az az Isten. kedvelli a betegeteket meg gyógyítani az ő jelen valo létiben

Joszága elegendő volt. de annak felét a bátyjának adá. és amás felét. a szegény attyafiainak osztogatá, és anötelenségben akara élni, mind azon által volt gyanoság ellene atisztátalan szeretet iránt, a pitagorás tanítványit követvén, őt esztendeig nem szolla, de a héjával sokat utozot jelek által beszéllet, és némelykor irásban tette. a mit akart., mint hogy nagy tisztelettel valának hozzája. és sokat tartának az ő jó erkölcsiröl, az ő jelen valo léte meg tsendesitet akár mely zenebonát.

öt esztendeig tarto halgatása után, Antiokiába mene, és őt kezde beszélteni mint olyan embereknek a kiket okosabaknak tartá lenni, meg vetvén atöbbit, az ő beszédi. fontosok. rövidek. és hat-[41b:]hatosok valának, Én nem keresek, mint a²⁰⁴ más filosofusok, mondá, kerestem a még iffiu voltam, már most nintsen ideje akeresésnek, hanem atanitásnak, a bölsnek olyannak kel lenni mint egy törvény tsinálonak, a ki másnak azt parantsollya, a mit maga követ,

Azt tarttyák hogy ezen idő tályban mene szent péter Antiokiába, és állittá fel ennek a városnak Anyaszent egy házát. ahol hét esztendeig üle a püspöki szekiben. nem mind egy más után. hanem helyel. helyel. és különös idökben. Az Atyák azt tarttyák, hogy amidön az Apostolok el oszták magok közöt a tartományokat, hogy őt predikállyák az Évangeliumot, Roma városa, a Romai birodalomnak fő városa, szent péternek eset, de minek elötte oda menyen. Antiokiába mene, nap keletnek fő városában, a hová helyezteté első püspöki szekit, mint első püspökje annak avárosnak, azt nem tudhattyuk menyi ideig marada őt, szent Chrysostomus

5

10

15

20

XIII Rész

25

Leo.serm.
80.c.3. alii.

30

Leo.serm. 80.C.5.
Euseb.in chronic
Hyeron de viris
illust.
Chrystom.
I.homil.
42.p 503. e.

35

204 a [Beszúrás.]

Basil. seleuc
vita S. Teclae. I.
1. p. 276. c.
Gregor. I. 6. epist
37.

Galat. I. 19.

A kristus eszt 41
An. vulg. 38

I petr. I. 1. Euseb.
I. 3. c. 1. p. 71.

Epiphani haeres.
27 c. 6.

I cor IX.
5. Hieronym
in Matt. XXVII

5 azt tarttva hogy őt sokáig marada, a Seleuciai Basilius
tészen emlékezetet a tsudákról melyeket őt tett, és a
[42a:] nagy szent Gergely. azt mondgya. hogy azt tart-
tyák. hogy őt hét esztendeig volt. mint püspök., az az,
5 hogy ezt az Anyaszent egy házat igazgatá, a kristus
esztendejének²⁰⁵ negyven kettőjig, a melyben mene
Romában. de az alat más helyekre is el ment tanítani, és
gyakorta meg látogatá a jerusálemi hiveket., a mint
10 hogy jérusalemben találkozték. a midőn szent pál oda
mene, a vulgaris esztendőnek harmintz hetedikében.²⁰⁶

Hihető. hogy azután mene szent péter predikállani a
sidoknak, a kik el valának szélyedve. a pontus. Galatia,
Bithinia. Cappadocia. tartományban. nem lehet kétel-
kedni abban hogy ne let volna ezekben atartományok-
15 ban., az Évangéliumot hirdetni., alevél melyet nékik²⁰⁷
ira negyven harmadikban, azt meg bizonyította., ki
tettzik a szent pál Galatabéliekhez irt leveléből, hogy a
hamis Apostolok, a kik ellen anyira volt szent pál, a
szent péter neve alat tanítottanak, aki is predikállot
20 volt már azon tartomány béli sidoknak, és meg engedte
volt nékik tartani a törvénynek Cérémoniáit, holot
szent pál. azoknak haszontalanságát. predikállá. a nem-
zeteknek., szent Epifanius azt mondgya. hogy szent
Péter. azután, hogy [42b:] Romában mene, egy néhány
25 izben el hagyá ezt az Anyaszent egy házat. és a Bithynia-
it mene latogatni.

szent péter rend szerent tsak a sidoknak predikál
vala, ő maga meg tartotta. atörvény béli Ceremoniákat,
és meg engedé hogy meg tarttsák a sidok is kik a hitre
30 tértenek, azt is meg engedte, hogy amidőn utozot,
aszszonyok kövessék őtet. akik vigyázanak. a szükséges
dolgokra. enem volt botránkoztato dolog, mivel rend

²⁰⁵ esztendejének <4> negyven kettőjig,

²⁰⁶ <37> harmintz hetedikében.

²⁰⁷ nékik [Szóvégi k — utólag beírva; eredetileg *néki* volt.]

szerént való szokásban volt a sidoknál, és az Apostolok. a kik²⁰⁸ fő képen a sidoknak predikáltak, eszerent tselekesznek vala, Az Apostolok Constitutioinak könyve azt mondgya. hogy az Apostolok az Évangéliumot prédikalván, külömb féle munkákban foglalák magokat, vagy azért hogy másoknak terhekre ne legyenek, vagy azért. hogy a heverést el kerüllyék, de a midön tellyeségel az predikállásban, a tanításban foglalták magokat, akor minden akadály nélkül éltek a kristustol vett hatalomal.. aki²⁰⁹ azt ha-[43a:]gyá nékik, hogy éllyenek az Évangéliumal. amelyet predikállyák, tsak épen Barnabás. és szent pál nem éltenek azal ahatalomal. azt irják hogy szent péter tsak kenyerel, és olajmaggal elt, és ritkán kerti veteményel.

Constit. 1.2.C.63.
p 210.d.

1 Cor. IX.1...14.

Recognit 1.7.c 6.

Az alat amég ez az Apostol eszerént állittya vala fel az Anyaszent egy házakot atartományokban, Saul. vagy is pál Damaskusban predikálá az Évangéliumot a sidoknak, meg bizonyitván nékik az irásokbol. és erős okokal. hogy a kristus Jésus volna az a Messiás a ki ígéletben volt az ő Atyoknak, A sidok nem szenvedhetvén tovább. az ő hathatos. és hasznos predikátioit, feltevék magokban hogy meg ölnék minden törvény látás nélkül, a Damaskusi gubernátor nagy vigyázással örizteté akapukot, hihető hogy a sidok hamisan bé vádolták volt néki. a sidok pedig ejel napal a kapuknál voltak, a sidoknak rossz szándéjkok nem leheté titokban Saulnál, és rea álla atanitványoknak akarattyokra, akik egy étzaka kosárban tevék ötét, és egy ablakon. le botsátták. a város²¹⁰ kö falán. onnét Jérusalemben mene, hogy meg látná szent pétert, az [43b:] Apostolok fejdelmét. nem azért hogy²¹¹ szüksége lett volna hogy valamely

Act IX. 23.

Act. IX. 26 Gal. 1.18.

²⁰⁸ a kik <a kik> fő képen

²⁰⁹ aki·k· azt

²¹⁰ a város [a—v-ből javítva.]

²¹¹ hogy <valamely> szüksége lett volna hogy valamely világoságot vegyen

világoságot vegyen tőle avallás béli tudományra, mivel ötet maga a kristus tanította volt meg, hanem hogy tiszteletét mutassa az Apostolok fejedelmének méltóságához.

5 Jérusalemben érkezvén, a tanítványok mellé akará magát adni, de mindenek tartának tőle, és kerülék. nem tudván bizonyosan meg térésit, Barnabás üsmervén ötet még annak előtte. mivel tanulo tarsak voltak a Gamaliel lábainál, meg tudván magától. vagy mástol, 10 meg térésit, szent péterhez, és a kis Jakabhoz a jérusalemi püspökhöz²¹² vivé, mivel szent pál maga mondgya nekünk, hogy azon alkalmatoságal. más Apostolokat nem látot., szent Barnabás tudokra adá hogy mi formában tert volna meg, és hogy mit tselekedet Damaskusba, 15 ez így lévén, a tanítványok hittének néki. és társaságokban vevék, tsak két hétig marada Jérusálemben, de azt a kevés időt sem tölté hejában, mivel hathatosan prédikállá akristusban valo hitet, és az idegen sidokal²¹³ sokat vetekedék a hitért. **[44a:]**

20 Demint hogy mindenkor gyözedelmes volt rajtok, azon anyira meg boszonkodának hogy meg akarák ölni, de ahivek azt meg sajditván, titkon ki küldék Jérusalemből, és palestina Cesareába vívék. A kristus magais meg jelent volt néki a templomban valo imádságakor. meg 25 parantsolván néki, hogy siettségel menne kí jérusalemből., mivel őt bé nem vennék az ígazságról valo bizonyóság tételét, és hogy mesze akarja ötet küldeni, a nemzeteknek²¹⁴ valo prédikálásra.

30 Cesaréából. atanítványok tharsisba küldék, hihető tengeren, hogy veszedelemben ne legyen. Ciliciába, és syriában predikállá. ilyen formában hagyá el judéát meg nem üsmértetvén magát. az oda valo Anyaszent

Vide vit.
S Barnabae.

Galat.1. 18.19.

Act.IX. 30.

Act.XXII 17. 21.

Galat. 1.22...24

²¹² «püshöz» püspökhöz

²¹³ sidokal [Beszúrás.]

²¹⁴ nemzetek<hez>nek

egy házakai, hanem ahivek azt tudták, hogy aki annak előtte őket üldözte, az akristus²¹⁵ Jésus Évangéliumát hirdetné, és azért hálákot adnak vala Istennek, azt nem tudhatni menyi ideig marada Tharsisba, de azt el lehetni hogy egy nehány esztendőig marada ebben avárosban., és Cilicianak más részeiben, mivel tsak 43 hivataték viszá Antiokiába. amint ezt meg fogjuk látni ezután.

5 Act.XV....41

[44b:]

A mely közt látunk az Anyaszent egy ház historiájában. szent pál Jerusálemben, és Tharsisban menetelétől fogvást, szent peternek Romában valo menetelég 42.. Abban it fel tehettyük mind azt, valamit tudunk. az Apostolokrol. szent Andrásrol. szent Janos Évangyélistáról szent filepről, szent Bertalanrol, szent Mátérol. szent Tamásrol. szent judásrol, szent simonrol. szent Mátyásrol. akikről nintsen emlékezet az Apostolok tselekedetiben, mivel²¹⁶ a többiről, a kikrol szól szent lukáts abban a szent könyvben, azoknak historiáját le irjuk kinek kinek a maga ideje szerént.

10

15

Szent András Galileában. Betzaida városából valo volt. Janosnak fia. és péternek testvér attyafia. eleinte mindgyárt keresztelő szent Jánosnak tanítványa volt. ámbár nem marada is szüntelen melette, mivel némelykor a maga mesterségit üzé, és életét a halászatal keresé, szent János hallotára mondván egy nap hogy a kristus az Isten Báránya volna, a ki el veszi a világ büneit. András az üdvezítő mellé adá magát, Jánosnak egy más ta-[45a:]nitványával, és a kristus szállására menenek, ót is maradának véle azon anapon. másnap elől találvan simont az attyafiát. mondá néki. hogy megtalálta volna a Messiást, azotától fogvást a kristus tanítványi kezdének lenni, noha el nem hagyák mestersegeket.

20 XIV Rész

szent András Ap
historiája
Joan.I. 36. 41.

25

30

²¹⁵ akristus [r-i-ből javítva; előbb *aki* volt.]

²¹⁶ mivel «azokrol» a többiről, [Törlés a sor elején.]

A kristus eszt. 41.
An. vulg. 38.

Matth. IV. 18.

joan. XII. 22.

Theod. in psal.
CXVI

XV Rész.

szent János
Évangyélisa
historiája.

luk. V. 10. 11.
Mark. 111. 17.

Hieronym.
in Matt. X.

Epiphan. haeres.
73. c. 7.

Ugyan azon esztendőnek avége felé, az üdvezítő együt találván őket hogy halásztanak, maga mellé hívá őket, akik²¹⁷ el hagyván mindeneket, ötet követék, és többé el nem hagyák, Némellyek apogányok közül akarván látni a kristust egy nehány napal szenvedése előtt, filepnek szollának. filep pedig meg mondá Andrásnak, és mínd a ketten meg jelenték akristusnak. Theodoretus azt mondgya. hogy szent András vivé a Görögök közü. az Évangyéliumnak fényeségit. azt is tarttyák¹⁰ hogy ő fundálta volna a Bizanciumi Anyaszent egy házat. noha a nem bizonyos. A Moszkák azt hiszik hogy szent András prédikállot volna azö országokban. a mely hihető dolog, mivel többire arégiek ötet, a Scyták Apostolának nevezik. a Moszkák. a Scyták közü szám-¹⁵ láltattak. **[45b:]**

Az ő halálának idejét nem tudgyák, hanem azon meg egyeznek hogy martyrságot szenvedet, és fel feszitetet, egy X forma keresztre, a melyet szent Andras keresztinek nevezik

²⁰ Szent János Évangyélisa. Galiléában születet, a nagy Jakabnak öttse volt, és Zebedeusnak fia, halász mesterseget üzöt, Jelen lévén atsudálatos halászaton amelyet tétetet akristus szent péterrel, el hagyá.²¹⁸ ő. és a battya mindeneket. és akristus mellé adák magokot, Ezt a két atyafit az után, Boánergeseknek nevezék, vagy meny dörgés fiainak, talám azért. hogy nagy buzgoságot mutatának. amidön a menyei tüzet le akarák szállittani samaritának egy városára. azért hogy a kristust bé nem fogadá. vagy is az ő nagy hitekért. vagy is anagy igazságokért, a melyeket fő képen szent János üsmérteté meg velünk Évangyéliumában, ő mindenkor kedves tanitványa volt az üdvezítőnek. és minden alkalmatosá-

²¹⁷ akik <egy> el hagyván [el <egy> fölér írva.]

²¹⁸ el hagyá·k·. ő. és a battya

gokban különös jelt vette szeretetének. és kedvezésinek, sokan az Atyák közül azt tarttyák, hogy az ő tisztasága. és szüzesége²¹⁹ voltak leg inkább okai, akris-
[46a:]tus hozája valo szeretetének, azt látyuk apassio-
ban hogy mitsoda szabadságal kérdé. hogy ki árulná el
ötet, némellyek az Atyák közül azt tartották hogy szent
János lett volna az az iffiu. a ki tsak egy lepedővel lévén
bé fedezve. követni akará a kristust amidön meg fogák
az olaj fák hegyin. de aki el hagyván alepedöt, mezitelen
szalada el, hogy meg akarák fogni, szent krysostomus
azt hiszi, hogy szent János álhatatosan követé a kristust
a kaifás udvarában. oda bé is ment, mert üsmeretes volt
annál aháznál, és hogy öis vivé bé oda szent pétert,

A bizonyos hogy a keresztig kíséré azurát és ahoz
közel állot. A Boldogságos szüzel, a midön az üdvezítő
gond viselése alá hagyá a maga Annyát.²²⁰ meg hagyván
néki, hogy ugy tekintse a szent szüzet mint Anyát., És
azon idötöl fogvást., a szent szüzel lakot. és gondgya
volt reája, Az üdvezítő fel tamadása után. halászván
szent péterel., ő üsméré meg leg hamaréb a kristust. aki
aparton volt. az után véle együt évén, az étel után szent
péter kérdé akristus-[46b:]tol., hát ehová léssen. szol-
ván szent Jánosrol, A kristus felelé néki, ha akarom
hogy ugy maradgyon míg el jövök, mi közöd hozá, te
köves engemet, Ezen szokbol. sokan azt itélék. hogy
szent János meg nem halna, amint is sokáig. és sok
helyeken. azt hitték hogy meg nem holt volna. és hogy
élne akoporsojában, vagy is hogy valamely üsméretlen
helyre ragadtatot volna el.²²¹ Noha. a kristus nem
mondotta vala tellyeségel. hogy meg nem halna, a
közönségesen valo hitel mindenkor a volt, hogy valosá-
gosan meg holt.

Aug. de virginit.
c.49 et in joan
tract 124. p. 235.

5

Ambros.in
ps.XXXVI 24.
Gregor Moral.
l.14.c.23.

10 Beda. Baron.
chrysost in matth.
homil.66. et 85.
Hieron.
ep.16.Aug.
in joan. tract.113.

15

20

25

30

²¹⁹ szüzesége <okozták> voltak leg inkább okai,

²²⁰ Annyát. [t-r-ből, vagy n-ből javítva.] <h> meg hagyván

²²¹ el. <d> Noha.

Clem. Alex. apud
Euseb. I. 7. c. 1.
p. 38.

Aug. quaest.
Evang. I. 2. c. 34.
vide Baron
an. 44. 5. 30

Hieron. de viris
Illustr.

Polycarp apud
Euseb. I. 5. c. 24.
Chris. in Ephes.
hom. 1.
Euseb. I. 3. c. 23.
Tertull.
in Marcio. I. 4. c. 5.

Iren. I. 3. c. 3.
Theod. in Epist
ad Ephes.
prolog. p. 290 291.

Concil. tom. 4.
p. 699. c.

Apoc. II. 1. c. 6.

Nem hozuk ismét elé amiket ide fellyeb mondottunk
szent Jánosrol. az Apostolok tselekedetiből, se azt amit
ezután mondhatunk ugyan azon könyvből, hanem tsak
azokrol szollunk. amit imit amot látunk az Anyaszent
5 egyház historiájában, és Auctoriban, Alexandriai szent
kelemen azt mondgya. hogy akristus fel támadása után
meg adá a tudománynak ajándekját, a kis [47a:] szent
Jakabnak. szent Jánosnak. és szent péternek akik azt
közlék a több Apostolokkal. Azt tarttyák hogy a parthu-
10 sok országa eset volt a szent János részire. az Évangyéli-
um predikálására, it értik a sidokot, kik abban az
országban valának el szélyedve, az első levelét ennek az
Apostolnak gyakorta a parthusoknak irot levélnek ne-
vezték, ugyan ezen titulusa is vagyon. sok régi Exempla-
15 risokban., az Indiaiak azt tarttyák. hogy az ő országok-
ban is predikállot volna, De a bizonyosab. hogy Asiában
predikallott., és²²² őt álitotta fel. és igazgatta az Anya-
szent egy házakot valamint szent Hieronimus mondgya,
azt tarttyák hogy őt sokáig marada, és rend szerént
20 Éphésusban lakot, ugyan őt is holt volna meg. nem tsak
ennek az Anyaszent egy háznak vala püspökje, hanem
az egész Asiának, ő látogattya vala meg azokat, és
azoknak püspököket rendel vala.

Hanem azt nehéz meg tudni. hogy mitsoda időben
25 ment abban atartományba, szent Irénéus, Theodoretus.
és más tobben azt tarttyák, hogy akor ment volna oda,
amidön szent pál onnét ki ment. vagy is ennek az
Apostolnak halála után., szent pál [47b:] Timotheust
rendelte vala maga helyet püspöknek. a mint eki tettzik
30 a néki irt első leveléből. A kalcédoniai gyűlésben valo
Atyák azt mondgyák, hogy Timothéus volt első püspök
Éphésusban,

A midön szent János az Apocalypsist irá, vala egy
püspök abban az városban. a talám szent Timotheus

²²² és <es> őt álitotta <vol> fel. [fel <vol> fölé írva.]

lehetet. és nem szent János, szent Epiphanius azt mondgya, hogy szent János már öreg korában ment²²³ Ephésusba, A Concilium meg azt mondgya, hogy a szent szüz Éfésusban ment, és őt is holt meg, semmiből ki nem tettik, hogy a szent szüz. abban atartományban ment volna. nyoltzvan., vagy nyoltzvan öt esztendő korában, amelyet meg kellene engedni, ha azt meg engednék, hogy szent János hatvan hat esztendeje után a kristusnak, ment volna Éfésusban., a mely esztendőben lett a szent pál halála.

Jóbb tehát azt mondani, hogy szent János egy néhány utal volt Asiában, az első²²⁴ uttyában el vihette magával a szent szuzet. a ki is őt meg holt idővel azután, és azután ismét viszá térvén nem tsak az Efésusi Anya-**[48a:]**szent²²⁵ egy házat igazgatá. hanem az egész tartomány bélieket, meg lehet látni az Anyaszent egy ház historiájában Romában valo martyrságát, pathmos szigetiben valo szam ki vettetésit.

Szent filep Apostol. külömböző A Diakonus fileptől. akiről fellyeb szollottunk, Galiléába. Betzaida városából valo volt. házas lévén egy néhány leányi valának. A kristus el hagyván ahelyt a hol szent János keresztel vala, elől találá filepet parantsolá néki. hogy követné ötet. Alexándriai szent²²⁶ kelemen azt mondgya. hogy ő felelte volna az urnak, midön²²⁷ mondá néki. hogy kövesse. enged meg nékem had temessem el először az Atyámot, az üdvezítő mondá arra, had aholtakra el temetni. aholtakot, filep elől találván Náthánáelt, mondá néki, meg találtuk a Messiást, és a kristushoz vivé ötet, Egy néhányan apogányok közül akarván látni

Epiphan.haeres.
51 C 2.

Concil tom.3.
p 573.

5

10

15

XVI Rész.

Szent filep
20 Apostol historiája.
Euseb.1. 3.c.31.
et 1.5. c 24.

joan.1.43.

Clem Alex.
1.3.strom. p. 436.

25

Math VIII 22.

joan 1.47

30

²²³ ment [*mint*-ből javítva.]

²²⁴ [Sörvégen:] első [*sö*—utólag beírva; új sor elején:] «sö»

²²⁵ Anya [48a:] «A»szent

²²⁶ «szent» Alexándriai szent kelemen

²²⁷ midön [*d—n*-ből javítva.]

joan XII 20. ...22.

joan XIV
8, ...10.²⁸⁰

Theodoret
in ps. CXVI p. 371.

Euseb. I.3. c. 31.

Chrysos. t. 6.
homil 31.

Clem. Alex
strom. I.3. p 448. b.

Euseb I.5. c. 24.

Clem. Alex.
strom 4. p 522:

szent Bertalan.
historiája. Rupert.
in I joan. I. Tostat.
in Matt. X.
Cornelius a lapide.

akristust. meg jelenték filepnek, filep meg mondá Andrásnak, és mind a ketten meg jelenték a kristusnak, az utolsó vatsorán filep²²⁸ kérte a kristust. hogy mutatná meg néki, és a többinek. az Atyát. és az elég vol-
5 **[48b:]**na²²⁹ nekik. akristus felelé néki, a ki engemet lát, az Atyámot is látta.

Azt tarttyák hogy mind a két frigiában predikalot volna. és Hiérapolisban²³¹ temették volna el, ahol nagy tiszteletben tartották, azt is mondgyák hogy a leányi véle laktanak,²³² és őt is holtanak volna meg, Azt tarttyák, hogy szent filep,²³³ mindenkor a martiusi holdnak tizen negyedik napján tartotta a husvétot, valamint szent János Évangyelista, a sidok példájára, azt tarttyák, hogy szent filep sokaig élt volna. némely actai nyolczvan hét²³⁴ esztendő korában teszik halálát, Domitius, vagy Trájánus alatt. Mások meg azt tarttyák hogy Hierápolisban fel feszitetet volna. és azután meg kövezteték, de ez éppen nem bizonyos, meg mások.
20 hogy békeségben holt volna meg.

Szent Bertalan Galiléai volt valamint atöbb Apostolok, az Évangyélium nem mond semmit is az ő²³⁵ hívatatásáról, se életéről, hogy ha tsak nem ő Nathánáel. valamint ezt így tartották sokan²³⁶ atudosok, közül, az Évangyélisták akik Bertalanról emlékeznek. semit
25 nem mondanak Náthánáelről., szent János szól Ná-
[49a:]thánáelről. és semit nem Bertalanról. Náthánáel és filep együt vannak a szent János Évangyeliumában

²²⁸ filep «kérdé» kéré

²²⁹ [A kéziratban hibásan:] vol [48b:] nekik.

²³⁰ «joan XIV 8.....10.» [Lap alján törölve, új lap elején újra leírva.]

²³¹ Hiérapolisban [ié—er-ből javítva.]

²³² laktanak, [Első k—beszúrás.]

²³³ filep, «martiusnak» mindenkor a martiusi

²³⁴ nyolczvan hét«ben» esztendő korában

²³⁵ az ő «vál» hívatatásáról,

²³⁶ sokan «t» atudosok,

valamint Bertalan és filep. atöb Évangyélistakban. ugy tettzik mint ha szent János Náthánaélt az Apostolok közti tenné. amidön azt mondgya, hogy az üdvezítő fel támadása után péter. Tamás, a zebedeus két fiai. Náthánaél, és más ket tanitványok, halaszni menvén, a kristus meg jelenék nékik. Náthánaél kánából valo volt. és némellyek azt tartják hogy az ő lakadalmában változtatá az ur avizet borá, szent Agoston, és anagy szent gergely. nem tartják hogy Nathánaél sohais Apostol lett volna. ilyen formában meg vetik azoknak tartásokat., kik egy személyé teszik Bertalant. Nathánae-
lel.

A leg bizonyosab tartása. mind arégieknek, mind a mostaniaknak, a, hogy²³⁷ ez a szent Indiában predikál-
lot. ugyan oda is vitte el a szent Mathé Évangéliumát. sidoul irva, szent panténus arra a földre menvén. ót találá azt az Évangyeliumot. száz esztendő mulva. sok féle képen irnak az ő haláláról. de a mit leg bizonyosab-
nak tarthatni. arégiek írásiból a hogy, meg nyuzták örmény országban. [49b:]

Szent Mathé publikánus volt, ez amidön avámon ülne A kristus maga mellé hívá ötet, és mindgyárt engedel-
meskedék, nagy vendégséget adván pedig az üdvezítő-
nek, publikánusokat is hiva a vendégségre. a fariséusok azon meg botránkozának, mert az ado szedő hivatal. a sidoknál gyüöltségben volt, A kristus mondá nékik, hogy nem az igazakat²³⁸ jöt volna hini. hanem abünösököt apenitentziára. szent Máté, az ő hivatásától fog-
vást. különös alazatoságot. és szemérmeteséget mutata, meg valván maga apublikanus hivatallyát, holot²³⁹ az, meg alázo dolog volt., Alexándriai szent kelemen. azt

5
Joan XXI. 2.

Aug. in joan. homil
7. p. 29. et
in ps. LXV. p. 263

10
Greg. in jób 1. 33.
c 15.

15
Euseb 15. c 10.
p 175
Hiero de viris
Illustr. c. 36.

20
[XVII.]
XVI Rész
szent Máthé
historiája

25
30
Clem Alex. 1. 2.
paedag. c. 1.

²³⁷ <h> a, hogy

²³⁸ igazakat [k – javítva olvashatatlan betűből.]

²³⁹ <hogy> holot [Törlés a sor végén; *holot* h-ja más betűre írva.]

mondgya. hogy²⁴⁰ hust nem ett, hanem kerti veteményt. gyümölsöt

A historikusok meg nem egyeznek azon hogy mitsoda tartomány esék az ő részire a midön az Apostolok fel oszták magok közöt az országokat hogy őt predikállyák az Évangéliumot, némellyek²⁴¹ azt írják hogy persiában. vagy apárthusoknak prédikála. **[50a:]** mások meg sok számuán. hogy Etiopiában vivé az Évangéliumot. és őt holt meg. mások²⁴² hogy persiában holt meg. sokan tarttyák hogy martyrságban holt volna meg, mások meg hogy tsendes halálal mult ki evilágbol.

A régiek azt írják, hogy minek utánna egy darab ideig prédikállot volna szent Máté judeában. és más tartományokban akarna menni. az Évangélium írásához foga. leg előbször,²⁴³ úgy hogy a hivek, a kiktől meg kellett válni, meg tanulhasák. amire ő maga nem tanithattya őket. Jérusalemben írta sidó. vagy syriai nyelven. a mely közönséges nyelv volt., leg inkább a meg tért sidokot tekinté, a kik arra kérték vala őtet, hogy írja le az Évangéliumot a sidó nyelven lévő originálisa ennek az Évangéliumnak, sokáig meg marada az Anyaszent egyházban. de el veszet. hanem agörög nyelvre fordítot Évangéliuma nálunk meg vagyon. amelyet olyan réginek tarttyák. valamint a sido originálist.,²⁴⁴ a vulgaris esztendő szerént. 35 ben. vagy 36.ban írta szent Maté Évangéliumát. **[50b:]**

Szent Thamás. máskent Didymus, akristusnak²⁴⁵ a leg első tanítványi közül valo. nem tudhatni az²⁴⁶ ideit az ő

²⁴⁰ hogy <so> hust nem ett,

²⁴¹ némellyek [Elírás.]

²⁴² mások [á—javítva e-ből vagy o-ból.]

²⁴³ leg előbször, <a többi közöt.> úgy

²⁴⁴ originálist., [vagy *originális.*, *fi*-ből jav. hosszú *f*, vagy *f*-ből jav. *fi*; a szövegösszefüggés mindkét olvasatot megengedi.]

²⁴⁵ [Sörvégen:] akristus [új sor elején:] <t> nak a leg első tanítványi

²⁴⁶ az <ideig> ideit

paulin Carm 26.
Ambros in
ps XLV.

Gregor in
Rex.IX p 182.

socrat 1.1
c 19. hist

Eccles. Rufin.I.X. 15
c.9. alii.

Clem Alex
strom.1.4. p.502

szent Thamás
historiája.

hivatatásának, amidőn a kristus lázár fel támasztására akara menni, Thamás inté arra az Apostolokat hogy oda kísérik az üdvezitőt, és ha az szükség hozza. meg is halynak ő véle, az utolso vatsorán Thamás kérdé hogy hová menne, és hogy mitsoda uton lehet ötet követni, a kristus felelé néki. Én vagyok az út, az igazság, és az élet. a fel támadás napján, a kristus meg jelenvén az Apostoloknak, szent Tamás távul²⁴⁷ létiben. ő nem akará hinni fel támadását, és meg mondá, hogy addig nem hinné. valamég az ujjait a sebeiben nem tenné, és a kezét az oldalában., nyoltz nap mulva az üdvezítő ujontában meg jelenék az Apostoloknak, szent Tamás is jelen volt. az üdvezítő meg mutatá néki, hogy valóságosan fel támadot volna, szent Tamás mondá, Te vagy az én uram, Istenem, Az Isten Fia. meg jelenék még szent Tamásnak, és némely más Apostoloknak is a Galilea tengere mellet, és ett vélek, az irás²⁴⁸ ezeket adgya előnkben. erről a szent Apostolrol.

A régiek traditioja a, hogy a párthusoknak, [51a:] a Medusoknak. a persáknak, predikállá az Évangyéliumot. vannak olyanok akik azt tarttyák. hogy abban atartományban érkezvén. a hol még életben valának a Magusok. akik²⁴⁹ a böltsüben imádák akristus Jesust, ő azoknak predikállá, meg keresztelé. és az után magával együt a predikálásban foglalá. őket,

Szent Nilus azt tarttya. hogy szent Péter és szent pál után holt volna meg szent Tamás. ugy mint 66. után, a Martyrologiumok közönségesen azt mondgyák. hogy indiában holt volna meg, meg mások., hogy Calaminában martyrságot szenvedet volna, ezen sokan az Atyák közül meg alkuszna Némely régi eretnekek ki koholtak volt a szent Tamás neve alat. hamis Évangyéliumot. Apocalypsist, és utozásokat, azokban fel volt téve egy embernek historiája, a ki pofon tsapván ezt az Apos-

joan. XI 16

5

joan XIV 5

10 joan XX.
24:25,26.

15

joan. XXI. 2.

20

Author, imperf
in Matth. homil 2.
P.17.

25

nil. apud phot. cod
276.

Baron. ad ann. 57.
s. 15.

30

nil. apud phot. cod
276.
Asterius homil X
p. 196.
Apud Aug
de serm. Domini
in monte 1.1.
c. 20 et
faust. 1.22. c 79

²⁴⁷ távul <jelen> létiben.

²⁴⁸ az irás [A két szó közt egy megkezdett betű van.]

²⁴⁹ akik <még> a böltsüben

tolt., meg átkoztaték ő tölle. és azutan egy oroszlány el szaggatá. **[51b:]**

Eusebius írja, hogy szent Tamás kevés idő múlva, az ur menyben menetele után. jérusalemből a Mesopotámiai Édess városában küldé Thadéust. égyet a tanítványok közül, aki igen különbözik szent Thadéustól. vagy Judástól., Abgár Édess városának abban az időben királya volt, ez a fejdelem igen fájdalmas, és meggyogyíthatatlan nyavalyában feküt, némelyek köszvénynek tarttyák. mások bél pokloságnak., meg halván akristusnak sok tsuda tételeit judeában., egy Ananiás nevü emberét küldé hozája, egy levélel, a kristusnak volt intitulálva , az üdvezítő²⁵⁰ Jésusnak, tellyes joságal, és akí Jérusalemben láttatot. A levélben kéré hogy menne Édessben. meg gyógyítására, és lako helyt igére néki avárosban. mondván, ám bár aváros kitsid legyen is. de ketten el férnek benne, mint hogy asidok tsak háborgatnák.

A kristus nem itélé szükségesnek. Edessbe valo menetelét, egy levelet ira Abgárnak. ilyen formában,²⁵¹ „boldog vagy Abgár. hogy nem láttál. és hittél én bennem, mivel rollam írják azt, hogy akik engem láttanak., azok bennem nem hisznek. és akík nem láttak, azok hinni fognak. és életet vesznek, ami a²⁵² kérésedet **[52a:]** illeti hogy hozád menyek, szükséges hogy véghez vigyem mind azt, a miért küldettem. és azután viszá térjek ahoz. aki engemet küldöt. a midön oda viszá térek hozád el küldöm egyikét atanítványim közül, hogy meg gyógyíttson nyavalyádbol,²⁵³ és életet adgyon néked,²⁵⁴ és azoknak akik veled vannak” Euse-

procop de bello
persico l. c 12

²⁵⁰ üdvezítő [z-r-ből javítva.]

²⁵¹ [Idézőjel; alkalmazására vö. a 93. sz. jegyz.]

²⁵² a [Beszúrás a szóközbe.]

²⁵³ nyavalyádbol, [Elírás.]

²⁵⁴ néked, «az» és azoknak

bius azt mondgya., hogy az Édess városának Archivum-
jából. írta le ezt a levelet, szent Agoston. szent Ephre-
mus, procopus. Evagrius, Damaskusi szent János, és
mások sokan. tudták ezt a levelet.

A mely ígéretet tett volt a kristus Abgárnak. a bé 5
tellyesedék, szent Tamás által, aki is az Isten akarattya-
ból Edessben küldé szent Thadéust. hogy őt hirdesse a
kristust. és gyógyítsa meg Abgár királyt. Thadeus oda
érkezvén egy Tobiás nevü emberhez szálla és tsak
hamar el híresedék akristus nevében tett tsudák által, 10
ahir tsak hamar akirály fülében menvén. gondolá hogy
talám a volna az, a kit az üdvezitö meg ígérte volt. hogy
hozája küldi, azonal maga eleiben hivatá. a nagy urak
körülötte valának, mihent meg sajdítá szent Thadéust
bizonyos fényeségre valo nézve a melyet tsak ö vevé 15
észre az ortzáján. a lábaihoz borula, kérdé tölle, [52b:]
hogy ha ötet küldötte volnaé Jésus hozája, és ha ö
gyogyitanáé meg, Thadeus felelé néki, hogy ö volna az,
és ha valóságal hiszen, meg fog gyógyulni, Abgár felelé,
hogy anyira hinne a kristusban. hogy a Romaiak nélkül, 20
maga le vagatta volna asidokot a kik fel feszítették.
Thadeus mondá néki, hogy a kristus meg halván. az
Attya akarattyat követte, és fel támadván, az Attyához
viszá tért. Abgar felelé, hogy hinne ö benne. és az
Attyában, Thadéus reája tevé kezeit, és azon szem 25
pillantásban. meg gyógyula.

Több más tsudákat is tett előtte, és akirály kéré ötet.
hogy a kristusrol. töb különös oktatásokat is adna
nékie, Thadeus mondá néki, hogy más nap gyűjtse esze
az egész népit, akiknek előtte fog beszélni. azért, hogy 30
az életnek Igéje. használhason. sok számu személyek-
nek, A király sok aranyal kínálá. Thadeust. de a szent el
nem akará venni. mondván, ha amagunk jóságát el
hagytuk. hogy²⁵⁵ vennök el amását, más nap a szent

²⁵⁵ hogy <el.> vennök el

kezdé tanítani anépet, és mindenek kezdék tsudálni a kristus hatalmát. a tsuda tételekben. amelyeket a szent tett szemek láttára, és azok, anépet, ahitnek bé vételére kénszerítették, Thadeus az egész várost meg keresztelé.,
5 és az²⁵⁶ Edess városa. sokáig meg tartá a kristus hitét, sokan arégiek közül ezt a Thadé-[53a:] Just a ki tanitvány volt. egy személynek tartották lenni Thadeusal. az Apostolal. noha két különböző személyek voltak.

[XVIII]
XVII Rész.

szent Judas
Apostol historiája.

10 Szent Judas Apostol. más képen Thadeus, etestvér attyafia volt a kis Jakabnak. és test szerént unoka gyermek akristusal. mivel azö Anya maria. egy testvér volt a szent szüzel, ö házas volt. és gyermekei valának, az utolso²⁵⁷ vatsorán, ö kérdé az üdvezítötöl hogy miért tsak az Apostolival akarná magát meg üsmértetni, és
15 nem avilágal. Azt tarttyák hogy lybiában predikállá az Évángyéliumot, azt el hihetni. hogy Jérusálemben találkozik²⁵⁸ 62. a bátyának, a kis Jakabnak halála²⁵⁹ után, mivel az Apostolok, és a kristus atyafiai oda gyülekeztek vala, hogy helyiben valo püspököt válaszszanak, amint
20 hogy szent simont választák, a ki felöl azt tarttyák. hogy testvér attyafia let volna szent Judásnak,

paulin Carm.26.

Euseb. I.3.
c.11. hist Eccl.

Ennek az Apostolnak egy levele meg vagyon még nálunk, a mely utolso a hét közöt, a melyeket közönségeseknek nevezik, azt a levelet fő képpen a hitre meg
25 tért sidoknak írta. és igen ellenkezik azon idő béli eretnekekel, úgy mint a Nikolaitákal, a simoniákal. és a Gnostikákal, a kik a jó [53b:] tselekedeteknek. haszontalanságát tanították. szent Judás igen vagyon ellenek, és némelykor azon szokal is él, amelyekkel szent péter élt
30 ellenek a második levelében, azt gondollyák hogy Jérusálem el romlása után írta levelit, és szent péter halála

²⁵⁶ az [Beszúrás.]

²⁵⁷ utolso <vag> vatsorán, [A g betüt t-re javította, majd mégis törölte.]

²⁵⁸ ta<lal>lálkozik [Törlés tollhiba miatt.]

²⁵⁹ halalála [Elírás.]

után. mivel azt. írja, Emlékezetek meg arol. a mit ami urunk Jésus kristusunk Apostoli meg jövendölték én előtem

judae.vers. 17.

Azt tarttyák hogy szent Judás Edess városában. és egész Mesopotámiában prédikallot. meg erősítvén az Isten munkáját, a melyet őt szent Thadeus el kezdette vala, azt is mondgyák, hogy Judeában. Galiléában. samariában, Idumeaban, és syriaban predikállot volna, mások meg azt írják hogy persiában is predikállot. és őt is holt volna meg.

5 nicephor
1.2.c.40

fortunat 1.8.c.4.
Beda.in acta.p.3.
alii.

10

Szent Simon Apostol., akit zelotesnek is nevezik. az, Évangéliumot prédikálá Egyiptusban. afrikában. Mauritaniaban, és lybiaban. még²⁶⁰ azt is tarttyák, hogy Britaniában is el vitte volna ahitnek világosságát; meg mások azt alittyák hogy persiában holt volna meg. [54a:]

szent simon
Apostol historiája,
luk. VI.15
act.1.13.

fortunat 1.8.c.4
Beda in acta c.1.
V.13

15

Szent Mátyás
apostol.historiája.

Szent Mátyás Apostol. eleinte mindgyárt a hetven tanítványok közül valo volt. az ur menyben menetele után az Apostolok közü téteték. ezeket a szavait fel jedzették önéki, hogy atest ellen kel viaskodni, és meg gyözni egészen, meg nem adván azt, amit az érzékenységn²⁶¹ rendeletlen kívánsági akarnak. ellenben pedig. nevelni, és erősíteni kel alelket a hit²⁶² és az üsmeretség által, mondgyák hogy ez is szava járása volt., Tsudálljad a jelen valo dolgokat. A melynek szép értelme lehet, mivel tsudálni kel mindenben az Istennek böltseségit, Igasságát, és rendelésit., a melyek fényeskednek, mindenben, mind egy Évangéliumot, mind más sok irásokot tulajdonítottanak néki, de az Anyaszent egy ház azokat bé nem vette. A görögök azt tarttyák. hogy Etiopiában predikállot volna, és őt öletet³⁰ volna meg, Az Auctor., aki az életét írta²⁶³ volt sidoul,

Clem.Alex
1.3.strom. p.436.

20

clem Alex
1.3.p.280.

25

²⁶⁰ még «is» azt is [Törlés a sor elején.]

²⁶¹ érzékenységn²⁶¹ [A z helyén fölfelé húzott szárú betűt kezdett.]

²⁶² a hit «alt» és az üsmeretség által. [Törlés a sor elején.]

²⁶³ «irta» írta [Törlés tollhiba miatt.]

és a melyet deákra fordította volt a tizen egyedik Saeculumban egy Treviai szent Mátyás Apaturságból való szerzetes, azt mondgya., hogy szent Mátyás Bethleemből való volt., nevezetes²⁶⁴ famaliabol., hogy pünkösöd után. palestina eset az ő részire. hogy mínek utánna Ananus meg ölette volna akis Jakabot Jérusálemben. szent Mátyást is meg fogták [54b:] Galiléában, Ananus eleiben vitetetvén, és meg kérdeztetvén a hitiről, a kövezesre itélék, és holta után fejit vették. De sokan a tudosok közül ezeket az actakot. se ezeket a traditiokot. igazaknak nem tarttyák.

15

Második könyv

A krisztus esztendejének 41. annus vulgaris 38

Meg mondók ide fellyeb. hogy kájus kaligula Császárá lévén Tiberius halála után, minden jokal, és ditsőségel bé tölté az ő baráttját Ággrippát. és néki adá az Annya báttjának, filepnek Tetrárkiáját.²⁶⁵ Agrippa Romában marada egy ideig kajus mellet, Ez az iffiu Császár eleinte gyönyörüsége volt a Romai népnek, és remelheték aboldogságot az ő birodalma alatt. de tsak hamar az ő rosz természete ki tették egy nehány féle esztelen tselekedetiből., kegyetlenségiből,²⁶⁶ tekozlásiból. és mértékletlen életiből, A leg nagyob bolondsága ki tették, a midön²⁶⁷ ugy akará magát imádatni mint Istent, el kezdvén azon, hogy magát azokhoz hasonlittá

I Rész.

A kajus kaligula birodalma ennek esztelenségi.

²⁶⁴ nevezetes [nevezes-ből javítva; az eredetileg szóvégi s-re t-t írt, utána az es betűket a szóközbe írta. A bekezdés végén, a *Második könyv* előtt lapszélességű kettős aláhúzás van.]

²⁶⁵ <Tetrárkiáját,> filepnek Tetrárkiáját.

²⁶⁶ [Sorvégen:] kegyetlen [új sor elején:] <deségiből,> ségiből,

²⁶⁷ [Sorvégen:] a [új sor elején:] <a> midön

a kiket a Romaiak fel Isteneknek nevezik **[55a:]** vala, 5
ugy mint Hercules. Bacchus, és azutan anagyob Istenek-
hez, a kikhez apogányok nagyob tisztelettel valának,
nevettségre viseli vala azoknak az Isteneknek jeleit.
némely kor a lábaira szárnyakat kötöt. a keziben szár-
nyas páltzát viselt. valamint Mercuriust irják, némely
kor szakál nélkül és fényes korona a fején, a bal kezében
egy tekez. nyilakal együt. valamint Apollo, és némely
kor valamint Martius. kardal. paisal. sisakal. és nagy
szakálal. mutogattya vala magát. 10

Némelykor Jupiter atyafiának. és kedvesinek²⁶⁸ tartá
magát, és némely kor hogy ő volna maga Jupiter, a
midön meny dörgések valának, öis azokat valamiben
követte. és mesterséges villámlásokot tsináltatot, a
mikor a menykö le eset, követ hajigál vala az ég felé, 15
mondván, öly meg engemet, vagy én öllek, azt akará
hogy a holdat²⁶⁹ azö feleséginek tarttsák, és némely kor
magához hija vala, a midön tele volt, Görög országbol a
leg drágáb és szebb kö képeket Romában viteté, és
azokat amaga palotaiban helyhezteté. az után azoknak 20
a fejeket le rontatá és a magáét tevé helyekben. azért
hogy tsak ötet imádgják. azokban a sok féle képekben
[55b:] kik anyi Istenségek valának, egy templomot
épitete a maga kastélyában, és abban magához hasonló
nagyságu faragot képit téteté, meg rakva aranyal, és 25
minden nap olyan köntöst adtanak a képre, a mitsodást
maga viselt. a templomban papokot, és papnékot rende-
le. avárosnak az eleiböl, és drágán fizetteti valameg ezt
a méltóságot. kájus maga is a papjai közöt akara lenni,
és fő papnak tevé magát. de söt még a lovát is. apapjai 30
közi számlálá, az ő képinek pedig drága madarakot

²⁶⁸ kedvesinek [Utolsó e—a-ból javítva.]

²⁶⁹ holdat [a—fölött áthúzott vessző.]

áldoztanak, úgy mint pávákot, fátzánokat. és más illyeneket

A városok,²⁷⁰ a népek, a nemzetek, tiszteletet adnak
vala annak az új Istenségnek, és nevelék méltatlan
5 hizelkedésekkel. akevelységet. és az esztelenséget²⁷¹ a
melyeket ők magok nevelték, avárosok egyik a másiká-
ra valo nézve, óltárokot és templomokat emelnek vala
néki, és az ő faragot képit. az ő Istenek képi köz-
teszik²⁷² vala, A népek az ő nevére esküvének, Egy
10 szoval soha talám nagyob bolondságot egy fejdelemtől
nem láttanak, se a népektől nagyob esztelenséget.²⁷³ Az
Alexándriak első valának. akik meg adák néki azokat
atiszteleteket. amelyek [56a:] tsak az Istenhez tartozan-
dok. Egyedül a sidok nem hajthaták meg térdeket az ő
15 bálványa előtt, ugyan ez is volt az oka hogy kájus
neheztele reájok, vala abban az időben Alexandriában.
egy Avilius flaccus nevű Gubernator. aki tartván akájus
keménységétől, tellyeséggel azon igyekezék hogy meg
nyerhesse, és meg elégittse őtet. az igasságnak kárával
20 is. mivel nagy ditséreteket teszen vala rolla, mind
közönségesen. mind különösön. és méltatlan hizelkedé-
sekkel írot leveleket küld vala néki. flaccusnak azt
jovallák. hogy a sidokal. roszul bányték. ha annak a
kevély fejdelemnek meg akarja nyerni barátságát, tud-
25 tára adák néki, hogy egyedül az a nép nem akarja kájust
Istennek üsmérni, és hogy nem lehet. hogy azal ezt a
fejdelmet meg ne sérttsék. és hogy az ő gyengeséginek
kedvit töltenék, hogy ha²⁷⁴ boszut állanának. azon a
népen. aki őtet meg veti,

philo ibid. p 1015.
vide et joseph.
Antiq I. 18. c 10

²⁷⁰ <A várok.> A városok, [A városok, — az új bekezdésben levő törlés elé írva.]

²⁷¹ esztelenséget [get—sor eleji margóra írva.]

²⁷² teszük [Az *i*-n nincs pont; ez igen ritka Mikes kézírataiban.]

²⁷³ esztelenséget. [*l*—*s*-ből javítva.]

²⁷⁴ <hogy ha> hogy ha [Törlés a sor végén.]

A dolgok ilyen állapotban valának Alexandriában, amidön Agrippa kéré a Császárt²⁷⁵ birodalmának második esztendejében hogy had tehetne egy fordulást Judeában.²⁷⁶ had láthatná meg országának dolgait. és azután viszá terne kájus azt meg engedé, és jovallá²⁷⁷ néki hogy Egyiptum felé venné uttyát. mint leg rövideb utat. **[56b:]** Agrippa hajora üle puzol városaban, és kevés napok után Alexandria mellé érkezék, nem akarván napal bé menni avárosban. hogy a pompát el kerüllye, meg várá az estvét, De azö el érkezése tsak hamar el terjede, az ö test örzöinek fényes és drága fegyverek, irigységre inditták az Alexandriaiakot, nem szenvedheték ezt az uj királyt, gyalázatos tsufságokkal illeték ötet. és illetlen verseket tsinálának ellene. mind ezekre segíté öket titkon a Gubernator flaccus. a kinem szerette a sidokot. és aki²⁷⁸ irigy szemekel tekinté az Ágrippa szerentséjit. a ki is külsö képen minden féle tiszteletet ád vala néki. de titokban. tsufolá, és roszul beszélet felölle.

Alexandriában vala egy Carabás nevü bolond. a ki mezitelen jart az uttzákon., és akivel a gyermekek jádztottanak, a város béliek tsufságbol. a Gymnasiumba vivék, a hol sok féle játékokba foglalták az iffiak magokot., ót Carabást olyan helyre ülteték. a hol mindenek láthasák. a feje körül nád levelet tevének, a hátára egy gyeként királyi palást helyet. és a királyi páltza gyanánt egy darab nádat adának keziben, ezen tsufos öltözetben. az utzá-**[57a:]**kon hordozák²⁷⁹ vala ötet. és a kik kisérték, azoknak bot volt avállakon. halabarda helyet. mint ha ezek örzöi lettek volna annak

Joseph. Antiq I 18.
c.8. philo in flacc.
p.968

5

10

15

20 philo in flaccum.

25

²⁷⁵ Császárt [Az *rt* más betűre írva.]

²⁷⁶ hogy [...] Judeában. <hogy> had láthatná

²⁷⁷ jovallá <de> néki

²⁷⁸ aki <ig> irigy [Törlés a sor végén.]

²⁷⁹ hordozák [*r*–*z*-ből javítva.]

a nevettséges királynak. némellyek²⁸⁰ suplikatiokot adának néki. mások igasságot kértek tőle, mások országos dolgokrol beszéltenek néki, az után fel szóval²⁸¹ köszöntik vala ötet. és kiálták. Maris. az az ur, mint ha azt mondanák Ellyen akirály. ilyen tsufságal illetik vala az Alexandriaiak az Agrippa királyságát.²⁸² gyalázatal illetvén ezt a fejdelmet, valamint a sidok gyalázatal illeték vala a kristust szenvedésekor.

Agrippa nem marada sokáig Alexandriában. bizony-
sága volt maga. mitsoda roszul bánik vala flaccus a
sidokal, ezek is meg jelenték néki a Gubernátornak
minden hozájok valo maga viselésit valamiotától fogva
kajus uralkodnék, azt is tudtára adák, hogy ök irtak volt
a császárnak. a melyben azt fogadták. hogy minden
tisztelettel lésznek hozája. valamit néki adhatnak. a
törvények szerént, flaccus el olvasván ezt²⁸³ az írást
jónak találá, és meg ígéré hogy el fogja küldeni, de el
nem küldötte, a mely bizonyos jele volt [57b:] hozájok
valo rosz akarattyának, a sidok uj levelet írának. hason-
lot az elsöhöz. és Agrippa kezében adák, a ki fogadá
hogy el küldené a CSászárnak, és egy szers mind tudtára
adná néki, a Gubernátornak. hozájok valo rosz magavi-
selésit.

[II Rész]

Az Alexandriaiak.²⁸⁴ látván hogy flaccus nem tsak
meg nem zabolázná az ő hamiságokot de söt még titkon
segitené, esze gyülekezének egy kor. a theátrumban. jó
regel, és kiáltani kezdék²⁸⁵ hogy faragot képeket kellene
tenni a sidok synagogaiban, flaccus arra szabadságot
adván, azonnal avárosbéliek seregenként menének a
synagogákra. némellyeket le ronták egészen. némellye-

²⁸⁰ némellyek <ins> suplikatiokot

²⁸¹ [Sorvégen:] fel szó [új sor elején:] <sz>val

²⁸² királyságát. [l—hosszú f-ből javítva.]

²⁸³ ezt <ir> az írást [az <ir> fölé írva.]

²⁸⁴ Alexandriaiak. [e—a-ből javítva.]

²⁸⁵ kezdék [dék—utólagos beírás a sor végén, sötétebb tintával.]

ket fel gyujták, és atöbbit a kiket el nem ronthatának. mert a sidók védelmeszték, azokban erővel bálványokat tevének.

A leg nagyobb és főveb sinagogában a kájus faragot képit²⁸⁶ tevék. a mely nagyobb lévén atöbbinél, szekére²⁸⁷ 5
tevék. amelyet négy ló vonta, ezek avárosiak minden nap fel írják vala. hogy mi történt legyen Alexandriában. és azt a CSászarnak el küldötték, kájus azt nagy ked-[58a:]vesen olvasa vala, gondolván azt, hogy az Alexandriaiak ezeket hozája valo szeretetből tseleked- 10
ték. jóvá hagyván mind azt. valamit a sidok²⁸⁸ ellen tselekesznek vala, a CSászár jó akaroi, tiszttyei szüntelen valo tsufszágal beszéllenek vala néki arrol a nyomorult nemzetről. tudván hogy atettzék a császárnak. a töb 15
Egyiptumi városok is követék alexandriát, és minden synagogákban bé tevék a kájus képit.

Kevés idő mulva hogy a synagogak el rontattak, meg égetettek. vagy meg fertezettettek volna, flaccus parantsolatot ada ki, a melyben a sidokot idegeneknek hagyá lenni Alexandriában. meg fosztván őket ahazafiuságtól. 20
és hogy avarosiak közi számláltassanak, holot sok CSászároktól nyerték volt ök meg azt a szabadságot. nagy sándortól fogvást, az Alexandriai nép még ezel meg nem elégedék. látván a sidokot oltalom nélkül lenni, és 25
hogy minden büntetés nélkül lehetne nekik azt tselekedni amit akarnának, azt gondolák hogy ideje volna egészen eleget tenni gyűlölségeknek, amelyekel mindenkor voltak ahoz a nemzethez, Alexandria városa öt részre volt osztva, [58b:] a kik az öt első betüknek viselték anevit, az sidok el valának szélyedve mind az öt 30
reszben., de a két résziben. több számuán valának. arra erőltették őket, hogy a városnak mind anégy részit el

²⁸⁶ képit <akarák tenni.> tevék [tevék—beszúrás.]

²⁸⁷ szekére<n> tevék. amelyet [et—beszúrás.]

²⁸⁸ a sidok <tselekesznek> ellen tselekesznek

hadnák, és az ötödik résznek. és kis résziben szorulnának, az Alexandriaiak azután az el hagyot házakban menének,²⁸⁹ és azokat fel prédálák. valamint ahadakozásban. többet négy száz háznál pusztították így el,

⁵ Ugy tekinték asidokat. mint olyanokat. a kiket a Császár, és flaccus az ő akarattjokra hagyták volna, az ő kamarájokat,²⁹⁰ bolttyokat fel verék, és amit akartak onnét el vitték, és azt nem titkon hanem nyilván mutogatván mindennek prédájokat, sőt még azok előtt a kié volt aportéka

A mely részire kelleték avárosnak a sidoknak el vonni magokat, anyi sok számúnak²⁹¹ olyan szoros és kitsid volt., hogy szállások²⁹² nem lehet, hanem a mód nélkül való sütös ferő fényen²⁹³ kelleték lenni egész nap, a mely meg fojtta vala őket. és²⁹⁴ alig vehették a lélegzetet is, a városi iffiuság körül vette volt őket, meg nem engedvén hogy eledelt keresenek, akik el szá-[59a:]ladhattak, azok avárosnak más részire mentenek jó akarojokhoz kenyeret kérni, de mihent az uttzán meg üsmerték őket,

²⁰ meg fogták. meg ölték, lábokal tapodták. az uttzákon vontzolták és el szaggatták. hasonló képen bántanak az olyan sidokal is a kik semit nem tudván adologba a városba érkeztenek., ha pedig a tengeren valamely sidó hajo erkezet, a hajot fel prédálták, és az emberekkel együt meg égették

Sokakat egész tselédekel. egették még a magok hazokban. sokakat a füstel fojtották meg, másoknak meg kötelet kötöttek alábokra. és úgy vonták az uttzá-

²⁸⁹ menének, [Beszúrás sötétebb tintával.]

²⁹⁰ kamarájokat, [Első *k-h*-ből javítva.]

²⁹¹ sok számúnak [*a-o*-ból javítva.]

²⁹² szállások «ne» nem lehet, [Tollhiba.]

²⁹³ ferő fényen [*verő fényen*]

²⁹⁴ és «ali» alig [Tollhiba.]

kon. mind addig valamég darabokra nem szaggatták, hogy ha pedig a holtnak valamely atyafia el akarta a tetet temetni, meg fogták, és halálig kinozták.

Flaccus végit vethette volna ezeknek akegyetlenségnek egy szers mind,²⁹⁵ ha akarta volna. de azokat elszenvedé. látatlanná tevé. és jóvá hagyá el.²⁹⁶ halgatásával., az eleit a sidoknak magához hivatá. mint ha meg akarta volna őket békéltetni avárosiakal, de tsak új alkalmatoságot kerese arra hogy őket nyomorgathasa, harmintz nyoltz [59b:] tanáts²⁹⁷ urat meg fogata²⁹⁸ közülök, a kiket Augustus Császár rendelte volt. hogy igazágot tegyenek a magok nemzeti bélieknek, azokat meg kötözteté valamint ahalálraivalokot, és kötözve viteté őket a nagy piatzon által atheatrumig, a hol a Császár születésinek napját inneplették, az innepnek nagyságáért valamely kedvezéssel kellett volna lenni a sidokhoz, de flaccus azzal nem gondola. hanem minde- nek láttára a²⁹⁹ harmintz nyoltz tanáts urakot meg vereté³⁰⁰ olyan kegyetlenségel., hogy némelyek meg halának. és atöbbi sokáig nyomorgottanak averés miat, atömlöztben, a melyben tették őket. és ahol tsak nem egy holnapig maradának. és mind addig valamég magát flaccust meg nem fogák a Császár parantsolattyából.

A még a Császár innepe tartá. az³⁰¹ alat sok sidokot fogának meg, és keresztre tevék, a városiak minden regel a theátrumban esze gyülnek³⁰² vala, és a mulattságok abbol allot hogy ót a sidokot kinoztak,³⁰³ verték,

²⁹⁵ egy szers mind, <de> ha akarta. de

²⁹⁶ el. halgatásával., [el. — utólag beírva a sor elejére.]

²⁹⁷ tanáts [s—z-ből(?) javítva.]

²⁹⁸ fogata [Szóvégi a—á-ból javítva.]

²⁹⁹ a <tiz> harmintz nyoltz

³⁰⁰ vereté [Első e—a-ból javítva.]

³⁰¹ az alat [z—megkezdett l-ből javítva.]

³⁰² esze gyül [Íráshiba *esze gyülnek* helyett;] vala, és a mulattyágok [elírás *mulattságok* helyett; vö. alább is a 465. sz. jegyz.]

³⁰³ kinoztak, <a> verték,

tsigára [60a:] vonták. az után fel feszítették. az ilyen kegyetlen mulattsága anépnek kilentz oráig tart vala, az után jöttek a tántzosok.a komédiások, és multságok. amelyek az ilyen innepekben szoktak vala lenni. ha a piatzon. az utzákon valamely sidó aszszonyt találtnak.

5 meg fogták. bestelenül, és gyalázatosan bántanak véle.
flaccus azután azt fogá reájok. hogy a sidok házai tele volnának fegyverekkel, hozzájuk küldé egy Castus nevű kapitánt Istentelen vitézekel, de semit nem talál-
10 nak.imé eszerént adgya előnkben philo a flaccus, sidok ellen valo üldözésit Alexandriában, ő maga bizonyosága volt ennek az üldözésnek., talám még része is lehetet benne, mind ezek anyomoruságok mint egy két holnapig tartának,

[III Rész]

15 Agrippa, amint idé fellyeb meg mondok.Alexándriában érkeznén., ót keveset mulata, mert látá. hogy mind a Gubernátor, mind a lakosok roszul volnának hozzája, a maga országában mene, ót mindenek tsudalkozának rajta, annak³⁰⁴ előtte nyomoruságban. szegénységbe, a
20 sok [60b:] adóságban látták, akoron pedig hatalmason látták viszá terni, királyi titulusal, és a császárnak nagy kedviben, el érkezése után, leg első gondgya avolt. hogy mentől hamaréb meg segíthesse az Egyiptumi nyomoruságban lévő sidokot, kájusnak el küldé a sidok levelét,
25 amelyet flaccus nem akará el küldeni, azt könnyen el hihetni hogy azt is tudtára adá a CSászárnak, hogy mitsoda gyalázatosan fogadták volt Alexandriába. és hogy mitsoda kegyetlenségel bánnak ót a sidokal.

A kristus eszt 42.
Annus vulgáris 39

30 A császár levelit vévén azonal egy Bassus nevű századost küldé el vitézekel,³⁰⁵ hogy flaccust meg fogatná, a százados kevés idő mulva Alexandriában érkez-

³⁰⁴ annak <el> előtte [Tollhiba.]

³⁰⁵ vitézekel, [z-l-ből javítva:] hogy flaccust meg fogatná, [fogatná t-je d-ből javítva.]

vén, az estvét meg várá, és elsőben végire mene. hogy
hol volna ahadaknak feje, hogy közölhese véle parantso-
lattyát, és segítséget kérjen tölle ha a szükség ugy hoza,
Bassus elől találván egyet a vitézek közül. meg tudá
tölle, hogy a hadaknak fejek flaccusal vatsoralna egy
Ibephán nevünél, Bassus oda küldé egy vitezit szolgál
köntösben, aki meg vivé néki, hogy flac-[61a:]cus tsak
egy néhány tselédivel volna, és örzök nélkül, Bassus
aházhoz közelgetvén, a kapukot, és az uttát el állatá, és
atöb vitezivel fel mene avatsoralo helyre, ahol flaccus
volt, aki nem gondolkodván másrol hanem az italrol.
eppen akara valaki egészségiert inya, a midön Bassus bé
lépék a házban. flaccus meg látván. mindgyárt fel akara
kelni, de a vitezek környül fogák, és látá hogy haszonta-
lan volna magat oltalmazni, ót mindgyárt meg fogák, és
Bassus el vivé magával., senki mellette nem mére fel
támadni.

A midön meg mondák a sidoknak hogy flaccus fogva
volna, azt gondolák hogy azal tsak meg akarnák öket
tsalni, hogy azután meg nagyob nyomoruságban ejttsék
öket, és tsak akkor kezdének meg vidámulni,³⁰⁶ a midön
bizonyoson meg tudák, hogy az ellenségek. nékik nem
árthat, az Istennek hálákot adának. aki meg szánta
öket. az éttzakat az imádságban, és ahálá adásban
tölték, és más nap atenger parttyára menének, nem
lévén synagogájok ahová esze gyülhesenek. hogy meg
köszönhesék az Isten irgalmaságát. [61b:]

flaccust hajora tették hogy olosz országban vigyék. az
ö uttya veszedelmes, és hoszas volt de végtire Romában
érkezvén, ót ötet, Isidorus, és Lamponius vádolni kez-
dék, ugyan azok, akik leg inkább ingerlék asidok ellen
valo gyülölségre, és üldözésre, A császár meg tudván az
ö igasságtalanságait, és meg boszonkodván rosz maga
viselésin, leg inkább maga volt ellene, arra is itélé, hogy

³⁰⁶ vidámulni, [m—megkezdett l-ből javítva.]

minden jószágát el veszese, és maga szám ki vetésben
menyen, az ő házi, és ládabéli portekáji a melyek
drágák, és gazdagok valának, mind el foglaltaték a
CSászár számára, az ő szám ki vettetésinek³⁰⁷ helye
5 mindgyárt eleinte Gyáres szigetiben rendelteték. a mely
leg pusztáb sziget volt a többi közöt, de a lépidus
kérésire. a³⁰⁸ kinek nagy hitele volt a CSászárnál, meg
engedé hogy Andros szigetiben vigyék, egy néhány
holnapok mulva egy kis földet vet magának, a hol
10 egyedül lakék. de nem élt őt sokáig, mivel kájus meg
öleté a töb szám ki vettetekel együt. a midön flaccushoz
menének hogy meg [62a:] ölyyék, oltalmazni akará
magát és el szaladni. de esze darabolák. és egy verembe
veték. evolt flaccus vége.

[IV Rész]

15 Hérodes Antipas aki oly meg vetésel bánék Agrippával
az ő atyafiával. és sogorával a midön oly szegény
állapotban volt. amint ezt meg mondók ide fellyeb, leg
inkáb báná és busula az ő fel magasztaltatásán. és viszá
térésin ő tsak a Tetrárka nevet viselte. de Agrippa
20 akirályi nevet. Herodiáda. a Hérodes felesége. Agrippa
pának huga. nem nézheté mérges irigység nélkül a
bátyjának szerentséjit., addig sürgeté. és unszolá Hero-
dest.³⁰⁹ és addig beszéle néki, hogy végtire arra vevé
akarattya ellen. hogy Romában mennének. hogy őt
25 királyi nevet nyerhesen magának. el készüle tehát arra
az utra mentől nagyob pompával lehete tölle, Herodiá-
da, gondolván. hogy talám a maga jelen valo létivel a
CSászár nagyob tekintetben veszi a férjtit. reá száná
magát mind a fáradságra. mind a veszedelemre, és el
30 mene a férjivel.

Agrippa könnyen által látván a Herodes uttyának
okát. fel tevé magában, hogy meg gátollya [62b:]

³⁰⁷ szám ki vettetésinek [Az utolsó *e*—megkezdett *k*-ból javítva.]

³⁰⁸ a <nag> kinek nagy

³⁰⁹ Herodest. [*H*—*h*-ből javítva.]

igyekezetit. Romában küldé egy Fortunatus nevü szol-
gáját. a Császárnak valo nagy ajándékokal. és levelekel,
a melyekben azal vádolá Hérodest, hogy része volt a
Sejánus Tiberius ellen valo hüségtelenségiben, és hogy
még mostanában is szövetségben vagyon. a birodalom ⁵
ellen, Artabánal. a Párthusok királyával. hogy pedig
mind ezeket meg bizonyítsa, azt erősíté acsászarnak,
hogy Hérodesnek. hetven ezer embernek valo fegyvere
volna el téve titokban.

Hérodes olosz országban érkezvén, a CSászárhoz ¹⁰
mene és a midön a CSászárál leg első szemben valo
létele volna Fortunatus is oda érkezék, és az Agrippa
leveleit kezében adá, a császár mindgyárt olvasni kezdé
a leveleket. és kérdé Hérodestöl. ha igazé az, hogy anyi
sok fegyvere volna készen, Herodes nem tagadhatván, ¹⁵
kájus el vevé tölle a Tetrárkiáját, és holtig valo szám ki
vetésben küldé francia³¹⁰ országban lyonban. a felesége
Herodiáda az Agrippa huga lévén, ő érette meg akara
néki kegyelmezni. és vissza adatni a penzit. de az aszony
nem akara elni ezel [63a:] akegyelemel. hanem jobban ²⁰
szereté az urával el menni szám ki vetésbe. és részesülni
szerentsétlenségiben a³¹¹ mint hogy öis volt annak az
óka.

Mind ezekre Josef tanitván minket azt mondgya más
helyt. hogy kájus Spanyol országba küldé Hérodest. a ²⁵
mely semmiképen nem ellenkező, a meg lehet, hogy
kájus aki ebben az esztendőben Galliában menvén
Agrippával. lyonba marada egy darab ideig,³¹² akkor meg
valtoztathatá a Herodes helyét. és lyonbol., spanyol
országban küldheté. kájus Agrippának adá a Tetrarkiát ³⁰
a³¹³ melyet Hérodestöl el vevé., és urává tette. minden

A kristus eszt.42.
An.vulg. 39

josef de bello
l.2.c.16.

³¹⁰ fraczia [Íráshiba.]

³¹¹ a [Beszúrás.]

³¹² ideig, <ve> akor

³¹³ a [Beszúrás.]

joszágának. Herodes negyven három esztendeig birta a Galileai Tetrárkaságot. Sephorist a tartomány fő városává tette volt. Tiberiadest. a Tiberius tiszteletire építette volt. juliadát pedig Julia, a Tibérius anyjának tiszteletire. Ez a Herodes volt az, a kihez pilatus a kristust küldötte vala nagy penteken, és a ki vizzá küldé pilátushoz. királyi palástot³¹⁴ adatván reája. tsufszágból. [63b:]

Akristus esztl.43.
An.vulg. 40.

A kájus szándékja, hogy magát Isten gyanánt imádtassa. ujjab alkalmaságot ada a sidok ellenségének hogy üldözést támaszanak ellenek a Császár résziről.³¹⁵ a magok országokban is. Jamnia városa, joppé, és accaron, ezekben avárosokban sidok, és pogányok. laktanak, és egy Capitonus nevü. akoron az egész judeának³¹⁶ fő ado szedője vala, némelyek a jámnia béli pogányok közül. tudván akájus esztelen szándékját hogy Istennek tartaná magát, és Capitonusnak. a sidok ellen rosz indulattyát, azt gondolák egy szers mind hogy a Császárnak valamely téglá oltárt tsináyanak, tudván azt hogy asidok meg boszonkodnak azon. hogy a magok országában. a törvények ellen tselekesznek, az ellen fel kelnek. és valamely támadást fognak indítani, és azal. alkalmaságot adnak a pogányoknak. hogy ő vélek roszul bányanak, ez így is történék mivel a sidok az oltárt le ronták, Capitonus azt meg tudván. a Császárnak meg írta, de az igazságot el titkolá, és a mit a sidok ellen írhatta, azt el nem³¹⁷ mulatá. [64a:]

Joseph. Antiq. l.
18. c. 11 philo de
legat. ad cajum. p.
1040.

[V Rész]

kájus vévén azt a levelet, két embertől kere az iránt tanátsot, Heliconustól. és Apellestől, ezeket a leg aláb való rendből, a leg fellyeb valokra³¹⁸ emelte volt. az egyike Egyiptiusi volt a másika Ascaloni, és mindeni-

³¹⁴ <palás> királyi palástot

³¹⁵ CSászár résziről. <még> a magok [résziről—beszúrás.]

³¹⁶ akoron az egész judeának <akoron> fő

³¹⁷ nem [Beszúrás.]

³¹⁸ [Sorrégen:] va [új sor elején:] <va> lokra

ke³¹⁹ a sidok ellenségei, ezek azt mondák a Császárnak. hogy atégla oltár helyet. amelyet a sidok el rontották, a jérusalemi templomnak a sanctuariumában kel tétetni a maga öntöt képit. aranyal bé boritva, és meg kel parantsolni. hogy ez után aza templom a fényes kájusnak. az új Jupiternek szenteltessék, Ezt a parantsolatot publius Petroniusnak küldék, a vitellius után lett syriai Gubernátornak,³²⁰ azt is parantsolák néki, hogy venné felit maga mellé a hadaknak. kik az Eufrátest örzik, hogy bé töltthese az Császár akarattyát erővel is. ha a sidok nem akarnak szépen engedelmeskedni.

Petronius egy szers mind által látá, hogy mitsoda nehéz volna aparantsolatot végben vinni, mert üsmeré egy felöl kájusnak, hirtelen. és erőszakos természetit, és más felöl. a sidoknak., az ő törvé-[64b:]nyekhez való ragaszkodásokat. mind azon által. engedelmeskedni akara, de mint hogy kájus nem parantsolá néki. hogy a templomban készen való képit tegye, azért feneciából a leg jobb kép faragokot el hivatá. és parantsolá nékik hogy olyan képet tsinálnának, a mitsodást a Császár kíván. az Eufrátes mellől, két légiot hivata. Syriába, és több hadakot is gyújte esze. mind ezeket meg irá kájusnak, a ki meg ditséré serénységit. és arra inté hogy hadakoznék a sidokra. ha nem akarnának engedelmeskedni. Ez így léven. minden hadaival ptolemaidaban jöve. judeának a széllyire. hogy ót teletlyen. és közeleb lehesen a hadakozást el kezdeni tavaszal, hogy ha a sidok ellent állanának.,

A petronius készületin a sidok meg ütközének, azt nem hitetheték el magokal., hogy ellenek akarnának hadakozni, de meg abban nem kételkedhetének., látván azokat ahadakot, a kiknek a Gubernátor maga a fejek.,

³¹⁹ mindenike [Második *i—e*-ből javítva.]

³²⁰ Gubernátornak, [*nak*—beszúrás.]

Azonba petronius magához hivatván a sidok közül, a fő
 renden valokot elejekben adá a CSaszár parantsolat-
 tyát, és más felől, hogy mitsoda veszedelemre teszik
 magokot ha **[65a:]** nem engedelmeskednek, azt gondolá
 5 hogy ezel meg ijesztené őket, és reá állanának kívánsá-
 gára, de semit nem nyere elméjeken. a kik mindgyárt ki
 mutaták keserüségüket sirásokkal. és hajok szaggatásá-
 val, petroniusnak tudtára adák. hogy inkább meg hálná-
 nak hogy sem a templomjokot meg ferteztetve lássák.,
 10 A sidok viszá térének Jerusalemben, és kájus szán-
 dekjának a hire elterjedvén egész judeába. a sidok
 minden parantsolat nélkül el hagyák a városokat.³²¹ és a
 mezőket, noha vetésnek ideje vala, és mindegyüt felesé-
 gestől, gyermekestől. ptolemaidában³²² menének, hogy
 15 meg engesztelhesék³²³ Petroniust. és kénszerittsék a
 Császárnak. irni. hogy vegye vissza parantsolattyát. a kik
 azt a sokaságot láták leg előbször. azt gondolák³²⁴ hogy
 valamely had jöne petroniusra, sietve hirt adának néki.
 de a még valami rendelést tenne az iránt minden felől el
 20 érkezének, és el lépék atartománt valamint a felhö.,
 minden fegyverek a kiáltások, és suhajtások vala, és az
 ő mely veréseknek zörgése, igen mesze hallatot, ez a
 sok nép, hat Clasisban vala el osztva, három egy reszről,
 ahol valának. **[65b:]** az öregek, az ifiak, és a gyermekek,
 25 három a más részről, a hol valának az öreg,³²⁵ az ifiu,
 aszonyok, és a leányok, mihent ezek meszünen meg
 láták Petroniust, a földre esének, nagy kiáltással. és
 jajgatással, petronius mondá nekik hogy kelnének fel, és
 közelitenének hozzája, amelyre nehezen veheték mago-
 30 kot. ugyan tsak végtire hozzája menének, hamvas fövel,

³²¹ városokot. [Az utolsó o—a-nak is olvasható.]

³²² ptolemaidában «erkezének,» menének. [Törlés a sor elején.]

³²³ engesztelhesék [Az *n* helyén először egy hosszú szárú betűt kezdett.]

³²⁴ az gondolák [Elírás.]

³²⁵ az öreg, «asz» az ifiu, aszonyok,

nagy zokogással.³²⁶ és a kezeket hátul esze fogtak.
valamint a halálra ítéltettek,

A leg eleje a sidoknak, mondák a Gubernátornak,
hogy az ő magok meg alázások. a melyben láttya őket
igen távul volna atamadásra valo akarattol., amelyről ⁵
őket vádollyák.: hogy az a sokaság azért jöt volna
eleiben. hogy vagy közönségesen meg botsásanak né-
kik, vagy mind együt meg öllýék őket. hogy a sidok a
CSászárnak, leg engedelmeseb. és³²⁷ leg hüveb jobbá-
gyi.: hogy ők voltak leg elsők az egész nap keleten. a³²⁸ ¹⁰
kik jelít adtak örömökel, és engedelmeségekel. az ő
császárá valo letinek; hogy leg elsőben. az ő templomok-
ban tettek áldozá-[66a:]tot ő érette: leheté tehát hogy
ugyan azon templom legyen első, és egyedül valo, a
kinek meg ferteztessék szenttségít.? vegyék el töllünk ¹⁵
városinkot, házainkot, földeinket,³²⁹ valamiket birunk,
ugy tartanok mint ha azokat adnok, és el nem veszte-
nök. hogy ha meg hagyák nekünk templomunkot.
abban az állapotban. amelyben,³³⁰ azt vettük atyáinktól.
anyi saeculumoktól fogvást. hogy ha pedig azt a kegyel- ²⁰
met meg nem nyerhettyük, örömet meg halunk, tsak
meg ne lásuk azt az utolsó nyomoruságot. a minket valo
meg gyözesre nem szükséges a fegyver,³³¹ a mi vallásunk
nem fegyverrel oltalmazá³³² magát. hanem a szenvedése-
kel, meg halunk mint ártatlanok. és nyomorultak, nem ²⁵
tselekedvén semít is a fejdelem parantsolattya ellen, se

³²⁶ zo-gogásal. [Törlés a sor elején.]

³²⁷ és leg hüveb [s-l-ből javítva.]

³²⁸ a <j> kik jelít [Törlés a sor elején.]

³²⁹ földeinket, <a> valamiket

³³⁰ amely<e>ben, [b-t-ből javítva.]

³³¹ fegyver, [Elírás.]

³³² oltalmazá [Ékezethiba.]

a mi lelkünk üsmérete ellen, mi lészünk első áldozati annak az új Istenségnek, akit³³³ ami templomunkba akarják helyheztenni.

Petronius haragal felelé ezeket nékik. Hát azt gondol-
5 lyátoké hogy én a Császár parantsolattya ellen tseleke-
szem ezekben, ha adolog az én hatalmomba állana, úgy
még is. valamely okal³³⁴ [66b:] mondhatnátok nékem
azt amit mondotok, de azt tudgyátok hogy nékem
engedelmeskednem kel, valamint nektek is. Ha azt
10 tartod, felelék a sidok, hogy tartozol engedelmeskedni
a császárnak. enged meg, hogy mi is azt tarttsuk, hogy
tartozunk engedelmeskedni az Istennek, és törvényünk-
nek, mind egyike, mind a másika, méltó a tiszteletre,
nintsen olyan veszedelem, a melyre ne tegyük magun-
15 kot. azon kettőért, reméllyük hogy az Isten meg halgat-
ván kiáltásinkot, és vigyázzván³³⁵ a maga tiszteletire,
gondunkot tudgya nekünk viselni, és meg oltalmazni a
templomához való tiszteletet, az egész nép az után el-
oszlék, petronius pedig, hogy jobban meg üsmerhese. a
20 tartománynak miben való állapottyát, és a sidoknak
erejit, egy néhány jó akarójival Tiberiádes városaban
mene. a mely város Agrippáé volt. ahadát pedig ptole-
maidában hagyá, ot lévén az eleit a sidoknak magához
hivatá, és a nagy számú nép is eleibe mene, ot elejekben
25 adá aveszedelmet a melyre tennék magokot. ha a
Császárnak nem engedelmeskednek, azután a kájus
fenyegetésit. a Romaiak hatalmát. és mind ezek után.
egyebet töllök nem kíván, hanem azt. a mit mindnyájan
atöb jobbágyi a Császárnak. már meg tselekedték volna.
30 [67a:] az ő feleletek tsak avolt, hogy petroniust³³⁶ arra
kénszerítették, hogy a törvényeket meg akarván ferteztet-

³³³ akit <a kit.> ami

³³⁴ okal <beszél-> [66b:] mondhatnátok

³³⁵ vigyázzván [*i*—*á*-ból javítva;] a maga tiszteletire, <is> [törlés a sor elején.]

³³⁶ petroniust [Szóvégi *t*—utólag beírva, halványabb tintával.]

ni, őket az utolsó kénszerítésre ne tegye, Hát én nem tartozomé magam is engedelmeskednem atörvénynek, és a fejdelemnek.; mondá petronius, és én azt meg szeghetemé. életem el vesztese nélkül? de sőt még az én halálom sem ment meg titeket attól, hogy azt ne tselekedgye veletek a mit akar. Erre a sidok.fel kiálták, hogy nem volna olyan halál. amelyet elne szenvedgyék törvények³³⁷ meg tartásáért, El végeztéteké tehát magatokban. mondá Petronius. hogy a CSászár ellen hadakozatok? Mi minden nap áldozatot teszünk két szer felelének a CSászárért, és a Romai népért. de ha szándékját végben akarja vinni hogy a képit a templomunkba³³⁸ tegye, fejit vegye elsőben minden sidonak, mi fegyvert nem fogunk, az erő ellen. erővel nem állunk,; hanem meg hadgyuk magunkot öletni, és erre mindnyájan a földre³³⁹ esének, hogy meg öletessenek.

Petronius ezeket látván meg esék a szíve rajtok, és a midőn viszá tért volna amaga házában, Aristobolus. az Agrippa atyafia, Helcías. és más több királyi vérből való fejdelmek, a fő-[67b:]renden lévő sidokal. hozzá menének, és arra kénszerítették hogy ne vetné kétségsbe anépet, hanem engedné meg nekik. hogy had külgyenek követeket a császárhoz., vagy is irjon maga. tudtára adván hogy a sidok készebek minyájan inkább meg halni, mint a képit el szenvedni templomokba, talám a császár ezeket az okokat tekintetbe veszi, és meg vizsgálja hogy mi következhetik abból, de ha szinte mind ezek után is. a császár tellyeséggel akarná szándékját végben vitetni, a követek viszá térések után is ideje leszen a hadakozást el kezdeni. Petronius tanátsot tarta erről a dologrol, és örömel látá hogy azok a kik mindgyárt eleinte a hadako-

³³⁷ törvények <a t> meg tartásáért,

³³⁸ templomunkba [ba—beszúrás.]

³³⁹ földre <esél> esének.

zás³⁴⁰ mellett voltak, meg tsendesettenek. és atöbbivel³⁴¹
 az kegyeségre hajolnak, El tekellé tehát magában, hogy
 maga írna a császárnak, noha előre látá aveszedelmet a
 melyre magát tenné, meg tiltá tehát a sidoknak hogy
⁵ követeket küldgyenek kájushoz, A császárnak azt meg
 nem írta hogy a sidok mint ellenzenék parantsolattyát, és
 hogy mitsoda nagy akadályokat tésznek, néki engedel-
 meskedni ebben a dologban., hanem akoron tsak azt írta
 neki hogy még a képit a templomban nem teheték,
¹⁰ mert [68a:] ahoz idő kivántatik hogy el készüljön, a³⁴²
 sidokat pedig nem mérték most arra³⁴³ kényszeríteni, ne
 hogy a földi munkájokat el hagyván,³⁴⁴ a föld pusztán
 maradjon. és az adot meg ne fizethesék, és hogy a
 szükség, sok számu tolvajokot támasztana,³⁴⁵ A mi a
¹⁵ sidokat illeti. függöben hagyá elméjeket. és a földi
 munkájokra küldé őket, semit töllök meg nem tagada,
 se semit nékik meg nem igére ebben a dologban. a³⁴⁶
 mester emberéket pedig a kik a képen dolgoztanak.
 nem hogy sietette volna, hanem még azt izené nékik.
²⁰ hogy elegendő időt adgyanak magoknak amunkára, és
 amely munka. olyan légyen. a melyhez hasonló ne
 találkozzék.

Petronius siettségel el küldé Romában. a Császárnak
 szólló levelét, más leveleket is küldé jó akaroinak,
²⁵ kérvén őket arra hogy tsendesítsék meg a Császár
 haragját., és igyekezzenek azon. hogy ne vigye olyan
 mód nélkül valora adolgot. és ne tegye³⁴⁷ a sidokat

³⁴⁰ hadozás [Elírás; másutt *hadakozás* alakban írja Mikes.]

³⁴¹ atöbbivel [*vel*—beszúrás.]

³⁴² «a» a sidokat [Tollhiba.]

³⁴³ arra «kesz» kényszeríteni,

³⁴⁴ el «ha» hagyván, [Törlés tollhiba miatt.]

³⁴⁵ támasztana, [Első *t—r*-ből(?) javítva.]

³⁴⁶ a «munk» mester embereket

³⁴⁷ ne tegye «öket,» a sidokat [*a sidokat* «öket» fölé írva.]

akétségben való esésre, De Petronius akár mely mértékletessel. irais. és akár mint igyekezék is azon hogy haragra ne indítsa kájust, mind azon. [68b:] által a levele oly igen fel gerjeszté ezt akegyetlen fejdelmet, hogy mennél tovább olvasá alevelet, a mérég³⁴⁸ annál inkább fel gyulada benne., alig végezé el az olvasást., hogy ki tették sok jelekből. hogy petronius magára várhattya. az engedetlenségért való büntetést. mind azon által. el fedezé haragját. amég boszut alhatna veszedelem nélkül, mivel tartot az olyan Gubernatoroktól, a kik sok hadaknak parantsoltanak,³⁴⁹ valamint a syriai Gubernátorok, és a kik zenebonát indithattak atartományokban kevés idő mulva azt iratá petroniusnak, hogy ditsérné okoságát., de azt hagyta néki, hogy minden idő halasztás nélkül. akepit a templomba tenné.

Agrippa ezen közben bé mene a császárhoz köszönteni szokása szerint, nem tudván semit is a petronius levele iránt. se az annak előtte való dolgokban., mindgyárt meg üsméré a kájus rendeletlen keze mutogatásiról, és az el fordult szemeiről hogy haragban volna, De ami leg inkább az elméjit [69a:] kezdé haborgatni. ahogy, kájus a szemeit el nem vevé rolla, azonal. nagy és kitsid tselekedetit kezdé³⁵⁰ vizsgálni, hogy meg láthasa miben bánthatta volna meg, de semiben magát vétkesnek nem találván. egy kevesé meg bátorodék, és noha egy néhány izben akará kájustól meg kérdeni neheztelésinek okát, de magát meg tartoztatá. nehogy kérdésivel még nagyobbra ne ingerelleye, kájus által látvan az Agrippa gondolattját., mivel senki a gondolatokat nem vizsgálhatta jobban nálánál, Akarnád tudni, mondá³⁵¹ néki kájus. haragomnak okát, mindgyárt meg mondom, A te

³⁴⁸ mérég [A g helyén először felhúzott szárú betűt, k-t(?) kezdett.]

³⁴⁹ parantsoltanak, [Második t—javítva olvashatatlan betűből.]

³⁵⁰ tselekedetit kezdé <tit.> vizsgálni,

³⁵¹ mondá [o—a-ból javítva.]

sidoid, azok a tsudálatos emberek. egyedül a több emberek között., nem akarják kájust Istennek üsmérni. úgy tettzik mint ha szán szándékal. akarják magokat nyomorultaká tenni, az én parantsolatomhoz való engedtlenségekért, Azt parantsoltam. hogy a Jupiter képit a templomokban tegyék, ők pedig. azon szín alatt hogy kérjék töllem parantsolatomnak **[69b:]** meg változtatásat, mindenüt fel támadtanak,

Agrippa ezekre a szokra olyanná lön, mint ha a meny kö ütötte volna meg, a színe szüntelen változék, az ijedség el foga, minden tagjai kezdének reszketni, és el erőtelenedvén el ájula, és a földre eset volna segítség nélkül, a Császár felben hagyván beszedit. a szállására vivék, a hol más nap estig úgy feküt mint a holt., akoron fel nyitván egy kevesé szemeit, a mellette valokot meg tekinté. és ismet el szunyada. A harmadik napon egészen magához³⁵² tére, és azt kérdé hogy hol volna, és ha a Császár jelen volnaé, mondák néki hogy a szállásan volna, a jó akaroí, és hü tselédi között, a Doktorok mindeneket ki küldének aházbol. hogy eröt adhassanak néki a feredő, vagy más³⁵³ egyeb orvoságok által, de egyebet nem akara, hanem egy kevés ételt., tsak épen a szükségért, mondván hogy a mitsoda nyomoruságban vagon, az a kevés étel elég volna, azt is köny hullatásal ette, mondván, hogy nem kívánna többé elni. ha nem reménlené, hogy még meg segítheti hazáját³⁵⁴ abban a keserves állapottyában. **[70a:]**

Agrippának mihent az ereje meg jöve. egy hoszu levelet ira kájusnak, a melyben fel tevé, hogy a természet szerent való szeretet, amelyel vannak az emberek hazájokhoz, és törvényekhez, kénszeritené³⁵⁵ őket arra.

³⁵² magához [h—sz-ből javítva.]

³⁵³ más egyeb [á—e-ből javítva.]

³⁵⁴ hazáj.át [j—t-ből javítva.]

³⁵⁵ kénszeritené [i—e-ből javítva.]

Az Agrippa nagy
anya az Asmonea
famiából való
volt, amely
famiában együtt
volt a királyságal.
a papság.

hogy párttyát fogná a sidoknak, akiknek az ő eleji már régtől fogvást. Királyi.³⁵⁶ és fő papjai valának, A tisztelet amelyel a Császárhoz vagyon., azt tanátsoló néki, hogy ne szoval, hanem irásával szollana mellettek.; Hogy a mely jo akarattyát méltoztatta hozzája mindenkor³⁵⁷ mutatni. reménséget ad néki. hogy meg nyerheti azt, a mi a CSászárnak. mindenél leg kevesebé telik, és a mit a sidók³⁵⁸ mindeneknél nagyobra fogják betsülni,: Hogy a Jerusálem városa. nem volna méltatlan kegyelmeséginek el vételére, mivel nap keleten. az a város volt első. a ki ötet Császárnak üsmeré,: Hogy annak avárosnak templomát tisztelték. Tiberius. Augustus. és Markus Agrippa. a kiknek tisztelné kájus emlékezeteket, és követni kellene példájokat.: A mi ötet magát illeti. mind azok anagy jók, amelyekel. a CSászár ötet bé töltötte, terhére lennének, hogy ha tsak azt a kegyelmességit meg nem nyerheti. a [70b:] melyre kéri,: Hogy inkább maga halálát kívánnya. tsak meg ne lássa nemzeti- nek a kegyelemből valo ki esésit, és a Templomnak meg ferteztetésit.: Hogy hazája árulonak, és a CSászár kegyelmiből ki esetnek tartanak, hogy ha illyen állapotban. a halgatásban maradna, és meg nem nyerné kérésit: Ezt a levelet³⁵⁹ kájusnak el küldé, bé petsételve, maga pedig bé zárkozva marada szállásán., nyughatatlanságal várván aválaszt, a melyen álla az egész Impériumban lévő sidoknak szerentséjek.

Kájusnak nem hogy meg eset volna a szive az Agrippán előtte történt dolgon., de söt még annál inkább felgerjede a sidok ellen, Nézétek, el, mondgya vala, mitsoda fejesek azok az emberek a magok vallásokban.,

³⁵⁶ Királyi. [K—R-ből javítva.]

³⁵⁷ mindenkor [kor—beszúrás.]

³⁵⁸ a sidók <mi> mindeneknél [Tollhiba.]

³⁵⁹ Ezt a levelet [...] <ezt a levelet..>

mivel még Agrippa is. a kit én bé töltöttem anyi jokal, és tiszteletel, nem halhatá a szándékomot hogy a képemet Templomokban tegyék. ájulás nélkül. az Agrippa leve-
lét olvasván eleinte mindgyárt haragra indula azért.

⁵ hogy ez a fejdelem ellent tartana olyan dologban. a melyet ő oly erősen [71a:] ohajttya, mind azon által a levelben³⁶⁰ fel tett okokra valo nézve meg tsendesedék, némelykor kárhoztatni kezdé magában Agrippát azért, hogy miért fogná pártytát egy olyan népnek. aki ellensé-
¹⁰ ge volna az ő Istenséginek, némelykor meg ditséré az ő³⁶¹ bátor szivét, a ki, ki mondatta véle szabadságal gondolatit. azt pedig az ő nemesi vérinek tulajdonittá. helyesen.

Agrippa nem vevé válaszát a Csaszárnak. de a sok
¹⁵ volt, hogy kájus meg nem érezteté véle haragjának sulyát, Agrippa tehát a Császárt magához hívá vendeg-
ségre, avendégség. nagy pompával. és bőséggel mene végben. kájusnak az igen tették, a jó lakás, és az italközben mondá néki, hogy az igen kevés volna, amit
²⁰ eddig aző szolgálattyáért, és hüségiért tett véle, de még azokhoz nagyobakot is akarna tenni. hogy ötet szeren-
tsésé boldogá tegye. Agrippa felelé. hogy a haszon keresésnek nem volt része. az ő néki tet szolgálattyá-
²⁵ ban,; Hogy hajlandoságból. kötelezte magát hozzája; Hogy ha pedig mind azok ajók amelyekel ötet bé
töltötte.³⁶² kevesek volnának a császári Méltosághoz, azok ajók igen felyeb ha-[71b:]ladgyák mind azt, a mit valaha mért volna reménleni, kájus ezeket tsak udvari
³⁰ szoknak.tartván. arra sürgeté Agrippát. hogy kérne valamit tőlle. Agrippa akoron mondá, Uram annyi

³⁶⁰ a levelben <v> fel tett okokra valo

³⁶¹ az ő <nemesi> bátor [*bátor* <nemesi> fölé írva.]

³⁶² bé töltötte, <a> kevesek volnának a

jokal terheltél meg engem, hogy már többet nem kívánhatok,.: De egy kegyelmeségedet meg nem vonhatod töllem. amelyért amenynek áldása léssen rajtad, és a mely valóságos bizonyysága léssen. hozám valo jó voltodnak; a mely³⁶³ nem más, hanem hogy, ted le azt a gondolatot. hogy a Jerusálemi templomban tétessed képedet. 5

kájus a ki szereté Agrippát. és a³⁶⁴ ki azt fogadta volt hogy meg adná amit kérne, szégyenlé meg nem adni kerésit, meg is adá azt mindgyarást, és még inkább 10 betsüllé azért hogy nem volna haszna kereső, és nem hogy még több jóságokat kért volna³⁶⁵ tölle, hanem azal meg elegendet, hogy a nemzetének³⁶⁶ tsendeséget szerezen, és hasznot vallásának, azt pediglen életének. és szerentséjinek veszedelmével, hogy ha a császárnak 15 nem tettzet volna kérése, kájus tehát egy³⁶⁷ levelet [72a:] irata petroniusnak. a melyben ditséré szorgalmatoságát, hogy hadat gyüjtöt parantsolattyának végben vitelére,.: Hogy³⁶⁸ ha pedíg a képe már a Jerusalemi Templomban volna, tsak ót kel hadni, hogy ha pedíg 20 még ót nintsen, ne gondolkodgyál³⁶⁹ már arol, hanem küld viszá a hadakat a magok quártélyokba, és vid végben a több parantsolatimot. amelyet ennek előtte adtam volt néked, mivel ami aképet illeti, az iránt meg változtattam szándékomot, az Agrippa tekéntetiért.³⁷⁰ a 25 kitöl semit meg nem vonhatok, De azt ís meg irá néki,

³⁶³ [Sorvégen:] <a> [új sor elején:] a mely

³⁶⁴ a [Beszúrás.] ki

³⁶⁵ [Sorvégi margón:] vol- [sor eleji margón:] na [eredetileg kért tölle volt az állítmány.]

³⁶⁶ nemzetének <tsed> tsendeséget

³⁶⁷ egy levelet [gy—g-je megkezdett l-ből javítva.]

³⁶⁸ Hogy [H—h-ből javítva.]

³⁶⁹ gondolkodgyál [k—g-ből javítva.]

³⁷⁰ tekéntetiért. [Első e—fölött áthúzott vessző.]

hogy ha valaki templomot, vagy faragot képet akarna néki szentelni akár mely helyen Jerúsálemen kívül, azt szabadosan meg tselekedheti, és ha találkoznék olyan vak merő sidó. a ki az ellen allana, mindgyárt meg büntessék, vagy nékie el küldgyék, de az Isten meg nem engedé hogy senki is akoron néki templomot szentelyen.

A császár könnyűségből. vagy más képen, tsak hamar meg báná a sidokal tett kegyelmet, és azon öntöt kép helyet. a melyet sidonban el kezdették volt, mást³⁷¹ tsináltata aranyas rezből Ro-[72b:]mában, egy igen nagyot, olyan szándékal., hogy titkon el vinné magával a midön amásik esztendőben Egyiptumban menne, és akoron alatomban a Jerusálemi templomban tétesse. minek előtte a sidok azt meg tudgyák, a melyért az egész sidó nemzet fel támadot volna, ha az Isten meg engedte volna végben vinni szándékját. kevés idő mulva petroniusnak meg irá, mint hogy³⁷² inkább vigyázot a sidoktól vet ajándékokra, mint sem az ő akarattyára, azért azt parantsollya néki. hogy ítéllye meg maga.³⁷³ magát, és büntesse meg magát. mint³⁷⁴ olyan arra érdemest, a kinek másoknak³⁷⁵ kellett adni példát a fejdelem parantsolatihoz valo tiszteletre. ezel mint ha azt irta volna, hogy magát meg öllye. De az Isten ugy adá. hogy a kik ezt a parantsolatot vivék. három holnapig maradának atengeren, és az után egy holnapal. érkezének syriában. hogy petronius vette volt már. a kajus halálának híret

A sidok ellen valo üldözés amelyet Alexándriában láttuk volt hogy tamadot flaccus idejében, ennek a Gubernátornak esetével el nem végezödék., a háboru-

[VI Rész]

³⁷¹ mást <ontete> tsináltata

³⁷² mint hogy <a> inkább [Törlés a sor elején.]

³⁷³ maga<ϕ>. magát, [A törlés előtti a—á-ból javítva.]

³⁷⁴ mint <olyat> olyan

³⁷⁵ másoknak <példát> kellett adni példát

ság még tartot a városban, és hogy azt le tsendesithesék. szük-[73a:]séges vala. hogy a sidok, és a pogány városiak. kiki amaga részéről. követeket küldgyenek a császárhoz. a városiak küldék Appionust más kettővel, és a sidok philot más négy sido urakal³⁷⁶ együt, Appionus Egyiptumi volt, és igen hires³⁷⁷ a régi tudományokban. ez igen sok könyveket ira, atöbbi közöt egyet a sidok ellen, a melyben fel tette. mind azt. a mivel káromlották őket, ezt Tiberius. a világ Cymbalmának szokta vala hini.

Joseph. Antiq. l.
18. c. 10 philo legat
ad Caïum

5

10

Philo a követeknek feje, sidó volt, papi familiából, és a nemzete közöt az főveb renden közül valo. philo sok könyveket ira, a melyek meg vannak még mostanában is, és a melyek nagy betsületben vannak. azt tarttyák hogy üsméretségben lett volna Romában szent péterel., az Alexandriai sidók azért küldék kájushoz. hogy oltalmazza avárosi polgárságnak jusát. és hogy viszá kérje a synagogájokot.

15 Euseb. l. 2. c. 17.

philo idős volt amidön követtségben küldék, Romában érkezvén, a Csaszárt ót nem találák aki galliában volt meg várák tehát a sido köve-[73b:]tek amég visza térne, azonban pediglen egy mémorialist küldének a CSászárnak. a melyben fel volt téve.³⁷⁸ hogy mitsoda nyomoruságokot szenvedtettek vélek az Alexándriak. és hogy mit kérnének acsászártól. Az alexándriai követek³⁷⁹ pedig alatomban meg nyerék magoknak Heliconiust. a császár kameráriusát. ez³⁸⁰ Egyiptumi vala, és pénzt adának néki. hogy segitené dolgokot kájus előtt, A sidok meg tudván hogy az az Ember. mitsoda nagy

20

25

³⁷⁶ urakal [urat.-ból javítva világosabb tintával; Mikes a *t* betűt *k*-ra javította, és a sorvégi margóra beírta az *al* betűket.]

³⁷⁷ <hi> hires [Tollhiba;] a régi tudományokban. [*m*—*d*-ből javítva.]

³⁷⁸ fel volt téve. <m> hogy mitsoda

³⁷⁹ követek <is> pedig [Törlés a sor elején.]

³⁸⁰ ez [és-ből javítva világosabb tintával.]

kárt tenne nékik. hamis vádlásával. csufságival. és káromlásival, meg akarák ök is nyerni. de véghez nem viheték.

El végezék tehát magokban hogy egyenesen a császár-
5 hoz menyenek, és kezében adgyák a memorialisokot, kájus akoron a Martius mezején volt. a Tiberis vize mellet. és az Anna kertyéből jöt volna ki, amidön a követek eleiben menének, vidám ábrázatal. fogadá őket, és tiszteségesen, és keze mutogatásával. értékre
10 adá hogy örömet látná őket, meg mondatá nékik, hogy első alkalmatosságál. meg halgatná őket.³⁸¹ ilyen kedvezéssel nem vala a töb követekhez akik őt jelen valának, mindenek azt gondolák, látván hogy mitsoda [74a:] jól fogadá őket a császár. hogy a pereket meg nyérték
15 volna. De philo, akit mind az idő. mind atudomány okosabbá tette volt atöbbinél, és aki gyanakodot a dologban. tarta attol. hogy mi követné azt a szép fogadást. mivel nem látá okát hogy kájus miért tenné őket eléb atöbbinél, gyanakodék abban, hogy talám
20 már meg nyerték volna őtet az Alexándriaiak,³⁸² és hogy azért akarná maga őket meg halgatni, hogy jobban el veszthesék pereket.

Azonban kájus ki mene Romából, és a tenger parton lévő ékes³⁸³ és drága palotait mene látni, A sidó követek
25 tartván attol hogy akor ne híják a Császárhoz, amikor meg sem gondolnák, kételenek valának utánna meni. a mikor puzolba volnának, egy ember tudokra adá, hogy mitsoda veszedelemben volnának, nem az Alexandriai dologért. hanem azért. hogy veszö félben láthattyák
30 nemzeteket, és vallásokot mivel kájus meg parantsolta, hogy a templomba tennék a képit, jérusalemben. és

³⁸¹ őket. <igen> ilyen [*ilyen* <igen> fölé írva.]

³⁸² Ale<x>xándriaiak, [Törlés a sor elején, tollhiba miatt.]

³⁸³ ékes és [*k-s*-ből javítva.]

amelynek historiáját ide fellyeb meg mondtuk, Illyen keserves állapotokban épen nem remélheték hogy valamely igazságot nyerhesenek. az Alexandriai sidoknak, ugy anyira hogy philo, és atársai el veszt-[74b:]vén minden reménségetek tsak viszá tértenek volna. hogy ha ameg lehetet volna betsületel. és azoknak károk nélkül. kik őket küldötték, De philo meg bátorittá őket mondván. talám ez a szélvész tsak arra valo hogy meg próbállya ami jó erköltseinket, és ami álhatatoságinkot.: Minden emberi segittségtől³⁸⁴ meg fosztattunk, azért ne nyughatatlankodgyunk; vessük egyedül az Istenben bizodalmunkot; ő száma nélkül ki vette a mi nemzetünket a veszedelemből. a melyben ugy tettzet semit nem lehetet reménleni; Ha meg kel halnunk, halyunk meg betsületesen a törvényünk meg tartásáért, az illyen halál valóságos élet.

Végtire audentiájok volt Romához közel. a Császár mulato házaiban, a kiket hiták³⁸⁵ Mecenásnak, és Lámiának. mert annak elötte ezek birták., kájus nem hogy értelmes emberektől kért volna tanátsot hogy a sidok dolgát meg vizsgálhasa, hanem, a Mecenás, és lamia. két udvar házakban lévő palotáknak ajtait meg nyitató, hogy azo-[75a:]kot egyik a másik utan meg lássa. illyen foglalatosági közöt eleiben hivatá a sidokat. a kik nagy tisztelettel köszönték a Császárt, de a kiket olyan formában fogadá., hogy mindgyárt oda³⁸⁶ lén a remenségek. adolgoknak jól ki meneteléről. de söt életek el vesztésitől³⁸⁷ is tartának, mivel mérges mosolygásal mondá nekik, Ellenségi vagytok ti hát az Isteneknek, ti nem³⁸⁸ akartok engemet Istennek üsmérni, noha minyá-

³⁸⁴ segittségtől [Második g—k-ból javítva.]

³⁸⁵ hiták [Sor eleji margóra írva.]

³⁸⁶ oda [o—a-ból javítva.]

³⁸⁷ el vesztésitől [A v betűt egy megkezdett hosszú szárú betűből javította, emiatt nagyobb a többi betűnél.]

³⁸⁸ <ne> nem [Tollhiba.]

jan a töbi azt tselekeszik. és ti jobban szeretitek egy olyat imadni, akit még meg sem nevezhetitek,? akoron. fel emelvén kezeit. az ég felé, olyan káromlást monda a melyet philo nem mérte le irni.³⁸⁹

- ⁵ Az Alexandriai követek is jelen lévén, azt gondolák látván hogy kájus mint fogadá a sidó követeket, hogy meg nyerték pereket. el sem titkolák örömeiket. és kájusra adák minden Istenségeknak neveket, a mely tették nékie, és hogy hová tovább a sidokra ingerellyék a
- ¹⁰ Császárt. egy Isidor nevü. a követek közül. mondá. Uram, még inkább irtoznál a sidoktól, ha tudnád mint gyüölnek tégedet, mivel tsak ök egyedül nem **[75b:]** tettek áldozatot egészégedért, amidön azt minden népek meg tselekedték. ezekre. a sido követek fel kiálták,
- ¹⁵ hogy atiszta káromlás volna,; hogy három leg nagyob³⁹⁰ áldozatot tettek Istennek a szerentséjiért, Elhiszem mondá kájus hogy áldoztatok, de más Istennek, és mitsoda tiszteletemre lett a nékem, mivel nem énnekem áldoztatok, Ezekért az irtoztato szokért. az egész testünk³⁹¹ reszketé. mondá philon, és az ábrázatinkon meg láthatták indulatinkot.

- Azonban pedig kájus házrol. házra futkos vala,³⁹² el járta a férfiaknak, és az aszonyoknak valo házakot. meg vizsgálta a felső és az also palotákat, és ha valami
- ²⁵ fogyatkozást látot.³⁹³ arra parantsolatot adot, a sidó követek pedig kénszeritetének mindenüt utánna járni., a kiket mindenek nevelték és tsufolták, az után a Császár a sidokhoz fordula és mint ha valamely nagy okos kérdést tet volna töllök, azt kérdé, Miért nem
- ³⁰ esztek diszno hust.? mind azok akik jelen valának,

³⁸⁹ le irni. [Szóvégi *i*—*a*-ból javítva.]

³⁹⁰ leg nagyob [*e*—olvashatatlan betüből javítva.] <al> áldozatot

³⁹¹ testünk [Beszúrás.]

³⁹² futkos vala, <meg> el járta

³⁹³ látot [Beszúrás.]

némelyek hizelkedésből.³⁹⁴ némelyek. mert a kérdés nevettségre való volt, nagyon kezdének [76a:] nevetni. úgy anyira hogy némely tiszték azt rosznak találák, A sidok pedig felelék, hogy minden nemzetnek volna maga szokása. és törvénye, és hogy volnának mások is. kik sok félet meg nem esznek, erre egy a jelen valok közül mondá. hogy volnának a sidok közöt is olyanok kik a bárány hust nem eszik, azt jól tselekeszik mondá kájus nevetve. mert annak ahusnak nintsen ize.

Mind ezek a bolondságok után azt kérdé töllök, mi okbol kíványák ök avarosi polgárságnak jussát, a következők elé kezdék számlálni az okokat, de³⁹⁵ látván hogy azok igen erősek volnának, félben hagyatá beszédgyeket, és más palotában futa, ahol meg fordulván parantsolá hogy az ablakokra bizonyos köböl valot tegyenek, a mely világos. és olyan mint az éveg. onnét ki menvén, azt kérdé a sidoktól. egy kevesé tsendeseben, ha vagyone még véle beszédek, a mikor el akarák kezdeni beszédgyeket., kájus el fordula töllök. és más palotában mene., ahová sok szép képeket tétetet volt. a sidok nem tud-[76b:]ván mit tenni. és³⁹⁶ látván hogy az a tsudálatos természetü fejdelem meg nem halgatná öket. az Istenhez folyamodának. és kérék hogy tsendesitené meg. dühöségit annak a nevettséges Istenségnek, meg is halgattatának, az Isten meg változtatván³⁹⁷ szivét kájusnak, végit veté az audentiának, mondván, ezek az emberek nem olyan hamisak. mint nyomorultak, és esztelenek, hogy ök azt³⁹⁸ eszekben nem vehetik hogy

³⁹⁴ hizelkedésből. <m> némelyek. mert

³⁹⁵ de <let> látván

³⁹⁶ és [s—t-ből javítva;] látván hogy az a tsudálatos [tos szórész utólagos beírás a sorvégi margóra.]

³⁹⁷ változtatván [változván-ből javítva, tat sor fölötti beszúrásával.]

³⁹⁸ azt <az> eszekben

én Isten vagyok, Imé eszerént mene végben az audien-
tia.

Volt még más audienciájok is. amelyben Appionus
ígen³⁹⁹ illetlenül kezdte a sidok fejeségek ellen beszelleni.
5 mondván. hogy tsak egyedül ök nem akarják kájust
Isteneknek üsmérni, philon erre felelni akarván, a
császár nem engedé szollani. és gyalázatosan el üzé
maga elől. fenyegetvén. hogy még roszab ís esik rajta,
Akoron philon mondá a véle lévő sidoknak, meg ne
10 ijedgyünk baratim. mert kájus ellenünk táadván. az
Istenünk gondviselésiben. bizonyosok lehetünk. sze-
rentséjek valának, hogy életben meg⁴⁰⁰ szabadulának a
keze közül, de philo nagy veszedelemben forga. [77a:]
azt nem tudgyuk⁴⁰¹ hogy a császár mitsoda igaságot tett a
15 sidoknak, se azt. hogy mitsoda kimenetele lett adolgok-
nak. hanem azt tudgyuk. hogy egész kájus idejében ez a
nemzet anyomoruságban volt., és Alexandriában min-
denkor üldöztettek.

Ezen idő tályba nagy bajban esének az Euphrátesen
20 tul valo, a Mesopotámiai, és a Babyloniai sidok, Az
Assyriai,⁴⁰² és Caldéai kiralyok alat, arabságoctol fog-
vást a sidok igen felesen valának azokban atartomá-
nyokban, de főképen sokan valának az Euphrates
mellet Nisibé, és Naharda városiban, ekét erős város
25 lévén. a pénzt ót teszik vala le, amelyet a párthusok
országában levő sidok, küldenek vala Jérusalemben.
mivel azt tudgyák mindenek, hogy minden sido tartozot
minden esztendőben egy fél siclust fizetni a templom-
nak, azt a pénzt szokot időkben viszik vala Jérusalem-
ben. és olyankor sok számuan kisérték apénzt. nehogy a

Joseph de antiq.
I. XVIII c. 10.
philo legat.
p. 1043.

A kristus eszt. 43.
An. vulg. 40.⁴⁰³

VII Rész

két egy testvér
atyafinak.
Asineusnak. és
Anileusnak
historiajok,

Joseph. Antiq
I. 18. c. 12.

³⁹⁹ <igen> ígen [Törlés tollhiba miatt;] illetlenül [szóvégi l—s-ből javítva.]

⁴⁰⁰ meg <sz> szabadulának [Tollhiba.]

⁴⁰¹ tudgyuk [g—k-ből javítva.] hogy a <sz> császár

⁴⁰² Assyriai, [A—a-ből javítva.]

⁴⁰³ 40. [Alatta:] <ket> VII Rész két

párthusok. vagy a szeretsenek fel prédállják az uton.
két Náhárda béli sidok, Asineus. és Anileus. tesvér
atyafiai. fegyvert fogának, mert egy takáts. akinek ő
legényi valának. vélek roszul bánék, az Euphrátes vize
öt egy nehány részre sza-[77b:]kadván, egy szigetben ⁵
meg erősíték magokot, anyi sokan kezdének hozzájuk
gyülekezni. hogy még a parthusok királyi is kezdének
töllök tartani, a Babyloniai gubernátor ellenek menvén
lopva, meg verék. A parthusok királya Ártabánus.
tsudálván vitézségeket, akará őket látni, és Asinéusnak ¹⁰
adá a Babyloniai Gubernátorságot amelyet tizen öt
esztendeig birá egész hatalma lévén az egész Mesopotá-
mián.

Aniléus az öttse.⁴⁰⁴ egy parthus urnak meg szeretvén a
feleségit. hadakozni kezdé azon ellen, meg győzé. meg ¹⁵
ölé. és a feleségit elvevé, ez az aszony bálványozó lévén,
az Isteneit⁴⁰⁵ magával elvitte volt, és azokat imadá, a
sidok azon igen zugolodának. és Asinéus a bátyya. azt
sokáig el halgatván, de végtire nem álhatván az öttse
vétkit⁴⁰⁶ mondá néki. hogy a botránkoztatás mind addíg ²⁰
tartana, valamég el nem válna feleségitől, Aniléus arra
nem veheté magát, az aszszony tartván attol. hogy a
sidok erő szakoson viszá ne küldgyék. el tekéllé magá-
ban. hogy Asinéust el veszese. véghez ís vivé. és meg
éteté, Aniléus ilyen formában feje lön a Mesopotá- ²⁵
[78a:]miami sidoknak,

Aniléus olyan esztelen volt. hogy esze vesze a szom-
szédival,⁴⁰⁷ és főképen Mitridatesel. az Artabánus veji-
vel, ennek tartományát kezdé pusztítani, Mitridates⁴⁰⁸
hadat gyűjte. és a sidok ellen mene, de meg vereték és el ³⁰

⁴⁰⁴ öttse. <m> egy parthus urnak meg szeretvén

⁴⁰⁵ Isteneit <vi> magával elvitte

⁴⁰⁶ vétkit <és> mondá

⁴⁰⁷ a szomszédival, [v—megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

⁴⁰⁸ Mitridates <g> hadat gyűjte.

fogatek, és Anileusnak küldék. a ki igen méltatlanul bánván véle, az után viszá botsátá, Mitridátes igen meg boszongodék azon hogy Anileus olyan rozsul bánt volna véle.⁴⁰⁹ és a felesége még jobban fel indítván ötet,
5 meg más hadat gyűjte, Anileus ellene mene, véle meg hartzola. de meg⁴¹⁰ vereték, és viszá kellették térni, mind azon által. még egy darab ideig oltalmazá magát. mind addig valamég a Babyloniaiak⁴¹¹ akik gyűlölték. a szigetyit éttzaka⁴¹² meg vevék. magát meg ölék minden
10 embereivel együt.

Ámbár a Babyloniai sidoknak nem volt is részek. amiket a két atyafiak tselekedtenek. mind azon által a Babiloniaiak rozsul bánának vélek. ugy anyira. hogy nem lévén anyira valo erejek hogy ellenek álhasanak. se
15 elegendő békeséges türések hogy el szenvedgyék, séléuciában menének a Tigris mellé. ezt avárost.⁴¹³ se-[78b:]leucus Nicanor epitette volt, a melyet görögök és syriaiak lakták, és ez a két nemzet. két részre volt oszolva. és avárosban szüntelen valo meg hasonlás
20 volt., a sidok a syriaiak részére állának. és erősbé tevék, a görögök⁴¹⁴ azon valának hogy el válaszák egymástol, de véghez nem vihetek. hat esztendő mulva, ök magok is meg egyezének a syriaiakal, egy szers mind a sidokot meg ölék, többet ötven ezernél, a kik meg
25 maradhatának Ctesíphonba szaladának, gondolván hogy ót meg maradhatnának, mivel a párthusok kiralya, ót szokta vala atelet tölteni

De ót sem maradhatának nyugodalomban. mivel a

⁴⁰⁹ bánt volna (b) véle. és a felesége

⁴¹⁰ meg [Beszúrás.]

⁴¹¹ Babyloniaiak [Utolsó a — megkezdettt k-ból javítva.]

⁴¹² [Sorvégen:] éttza [új sor elején nem folytatta.]

⁴¹³ ezt avárost. [...] «ezt avárost» a melyet [a melyet «ezt avárost» fölé írva, sötétebb tintával.]

⁴¹⁴ görögök [ök — beszúrás.]

syriaiak. az az a föld népe. a seleuciaí görögökkel el végezék⁴¹⁵ veszedelmeket, ugy anyira. hogy az egész Mesopotámiában., és Babyloniában, anyí sidokot ölének meg. hogy anyit nem olvasunk a historiában, kénszeritetének végtire míndnyájan el hadni. az országot,⁴¹⁶ nisibe, és Nahardába menni, ezek leg erőseb városok valának. és ahol leg inkább oltalmazhaták magokot. mert ót leg több szamuán va-[79a:]lának. az Istennek haragja eszerént kezdé le szállani avilág meg váltojának gyilkos nemzetére.

Ugyan azon időben nevezetes dolog történék⁴¹⁷ Adiabena országban., a mely atigris mellet vagyon. Héléna. annak az országnak királynéja. a királynak, Monobazusnak. egy szers mind. mind huga, mind felesége volt. a kiralytol két fia volt. a nagyobik. Monobazus. a második Izát, ezt a király leg inkább szerette. a töb fiai közül. mivel más feleségeitől. több fiai is valának, a királynak hozzája valo szeretete. a bátyainak öttseinek, szivekben az irigységet fel gerjeszté, hogy pedig abbol valamely rosz ne következék, el küldé ötet Abennericus királyhoz A tigris mellé,

A midön azon a földön volna, ót találá egy Ananiás nevü kereskedő sidot. aki meg tanitá ötet. és az Abennericus feleségeit, hogy mint imádgják az Istent. a sidok szokása szerént. idővel Monobazus idősnek látván magát, és közelitvén halálához. a fia Izát után küldé. és néki adá a Ceron nevü tartományt. josef azt mondgya hogy még ót láthatták [79b:] a Noé bárkájából valo darabokot., tehát az a tartomány az Ararát hegye mellet volt, Izát viszá érkezvén. az Attya meg hala. 38.dikban.⁴¹⁸ az közönséges esztendő szerént., Helena

⁴¹⁵ el végezék <el rontásokat,> veszedelmeket,

⁴¹⁶ országot, <és> nisibe, és

⁴¹⁷ történék <a> Adiabena

⁴¹⁸ 38.dikban. [Rövidítésjellel.] ..

A kristus eszt.44.
An.vulg. 40. 41.

VIII Rész.

Héléának, az
Adiabéniek
királynéjának.és
Izának. az ő
fiának historiája

Joseph. Antiq
l.20. c.2.

Joseph. loco cit.

esze gyűjtven anagy urakat., azt⁴¹⁹ jóvallá hogy Izátot tegyék királyá. a meg holt király akarattya szerént, Héléna pedig a még Izát viszá érkeznék. a Ceron tartományából. tsak ideig, a nagyobik fiát Monobázust
5 maga meg koronázá, hihető azért. hogy anép valamely zenebonát ne indittson a még avalóságos királyok el érkeznék, Monobázus is meg hagyá magát koronáztatni, azért, hogy az öttse el érkezvén, jól bännék véle, de akár mint esék, Izát nagy siettségel. viszá érkezvén.
10 Monobázus. a koronát viszá adá néki.

Izát, az uralkodását, szép kegyelmes tselekedeten kezdé el. meg szabaditván az öttseit. a kiket mindgyárt a király halála után fogságban tettek volt. hogy valamely háboruságot ne kezdgyenek az országban., de nem
15 adhatván nékik tellyes hitelt, el küldé őket mint zalogokot Artabánusnak.,⁴²⁰ a párthusok királyának, akinek ő [80a:] vazalusa volt. Monobázust egyedül maga mellet meg tartá, Az Ananiástol vet sido vallás. oly igen meg hatotta volt a szivét., hogy el nem felejtheté, Ananiást is
20 arra vevé. hogy jöne melléje Adiabénába, ugy történék. hogy az Anya Helenais. a sidó vallásra álla., valamely más sido által: ezen Izát igen meg örüle, és olyan szándékja lön, hogy nyilván gyakorollya a sidó vallást, és magát környül meteltesse, de az Anya azt nem
25 jóvallá, tartván attol. hogy az a változás a népit fel ne indittsa. Ananiás is jóvá hagyá a királyné tanátsát, eleiben adván akirálynak, hogy a sidó vallás, atörvénynek meg tartásából állana., és hogy az Isten nem tekéntené bene a környül metelésnek el hagyását. mivel
30 szükségből tselekedné, és nagy veszedelemnek el kerülesiért

Egy kevés idő mulva pedig, egy Galiléai Eleázar nevü sidó, a királyt, a Mojses könyveit látván olvasni, értésire

⁴¹⁹ azt [t—utólagos beírás a szóközbe.]

⁴²⁰ Artabánusnak., [r—t-ből javítva; nak—beszúrás.]

adá, hogy atörvény parantsolatit meg nem tarthatná. a
környül metélés nélkül. Izát meg fogadá, és azonal
környül metélteté magát, az után az Anyának, és
Ananiának. tudtokra adá, tsudálák buzgoságát és attol
is tartának. hogy abbol mi következhethék, **[80b:]** De ⁵
az Isten ugy adá hogy jó vége lenne, és Izát sok
esztendökíg uralkodék, mindenek szerették és tisztel-
ték, monobazus az bátyya, és az ötsei az ő példájára, a
sido vallásra állának, de némellyek az urak közül nem
szervedheték azt. hogy ugy elhagyák az elejek vallását, ¹⁰
segítsegekre hívák Abiát, az Arabiai királyt, meg
igérvén néki, hogy a hartz alat, akirályokot el hadnák.
Abia a hadával. oda ment, Izátot pedig⁴²¹ sokan el
hagyák, és kételeniteték. a tábor⁴²² helyit el hagyni, de
más nap az Arabusokra ute. meg veré, és Ábiát⁴²³ magát ¹⁵
meg ölé. hogy kezében ne akadgyon. Izátnak. ⁴²⁴

A pártos urak azal meg nem elégedének hanem
vologeshez, a párthusok királyához folyamodának, vo-
loges Adiabena mellé érkezék, sok hadakal, Izát lát-
ván⁴²⁵ hogy ellene nem álhatna, az Isten eleiben a földre ²⁰
borula, hamvat téve fejére. és böjtöle feleségivel. és
gyermekivel, és buzgoságal kére a minden hatonak
segítségit, az ő imádsága meg halgattaték, vologesnek
még azon éttzaka hirit vivék hogy az ő országára ütöt
volna az-**[81a:]**ellenség. azért nagy siettségel viszá is ²⁵
tére. az Isten sok irgalmaságát mutatá Izáthoz. sok féle
veszedelmekben. a sidó vallás abban az időben. nem
vala a valóságos vallás, de az Isten meg segitti azokat,⁴²⁶
kik ő benne biznak.

⁴²¹ pedig «a maga had» sokan el hagyák, [sokan—törlés fölé írva.]

⁴²² a tábor «el» helyit el hagyni.

⁴²³ Ábiát «ot» [t. ot]—utólag írva a sor végére, sötétebb tintával.]

⁴²⁴ Izátnak. [Utólag írta be, sötétebb tintával, a sor végére és új sor
elejére.]

⁴²⁵ látván [v—a-ból javítva.]

⁴²⁶ aokot, [Elírás.]

Héléna. az Izát Anyja., tsendes bóldogságba látván a fiát, Jérusálembe mene 44ben., és ót igen nevezetése let. a népnek valo sok adakozásáért, az also városban volt a háza,

- 5 Izat huszon négy esztendeig uralkodék.⁴²⁷ és meg hala ötven öt esztendős korában., huszon négy fiat hagyta maga után, mind azon által azt akará hogy a bátyja lenne király utánna, a kí⁴²⁸ néki oly hüségel. meg tartotta vala akoronát, Hélena viszá tére a fia halála után. Adiábénéba és ót hala meg⁴²⁹ kevés idő mulva, Monobazánus. az Anya tsonttyait az Izátéval. Jerusalembé küldé., némellyek az Izát attyafiai és fiai közül jérusalemben valának. a midön Titus meg szállá a várost. meg nem öleté őket, hanem zálogul el vivé magával., elé beszéllök egy más után a helena. és Izat historiáját, noha sokal eléb. és utánna volt a kristus 41 esztendejének. **[81b:]**

A kristus eszt. 44.
An vulg. 41.

IX Rész.

A kajus haláláról.
claudiusrol.

Dio lib 59 p.650.
et 651.
Sueton.
in caño. c 58.

- 20 Kájust, az ő kegyetlenségiért és rendeletlenségiért tovább nem szenvedheték, hanem meg ölék 41 ben. 24 januarý.⁴³⁰ fel tettük ide fellyeb valamely részit életének, de fő képpen ami azt az esztelenségit⁴³¹ illeté. hogy Istennek tartá magát. hogy meg láthasák menyire el hatot volt benne a bolondság, tsak a lovához valot kel meg látni, akit incitatusnak nevezte. akit vatsorára hija vala, meg aranyozot árpával tartotta,⁴³² arany csészéből ád vala néki bort inya., márvány kőből valo istálot tsináltatot volt neki, és a jászla éléfánt tsontbol. bársony takarodtzói. gyöngy nyakra valoja, melléje⁴³³ szolgákat

⁴²⁷ uralkodék. [Szóvégi *k-s*-ből javítva.] és

⁴²⁸ a·kí·kí

⁴²⁹ hala meg <darab> kevés idő [*kevés* <darab> fölé írva, sötétebb tintával.]

⁴³⁰ januarý. [Második *a-r*-ből javítva.]

⁴³¹ esztelenségit [*le-n*-ből javítva.]

⁴³² tartotta. [Szóvégi *a-f* fölött áthúzott vessző;] arany csészéből [*böl*—utólag beszúrva a szóközbe.]

⁴³³ melléje <szolgáko> szolgákat [*k-j*-ből javítva.]

rende, drága házi eszközöket., hogy nagy tiszteséggel fogadgyák azokat, a kiket incitatus vatsorára hivat, az ő életére, és szerentséjire esküszik vala, és azt igéri vala neki. hogy Consulá tészí. a melyet véghez is vitte volna. ha tovább élt volna, a mely templomban magát imádtatá, azon templom béli fő papok közí volt a lovais számlálva [82a:]

A mi az ő kegyetlenségít illeti, az⁴³⁴ leg inkább uralkodásának amásodik esztendejében tették ki. E leg tsudáb természetü, leg könyeb, leg változob ember volt atöbbi közöt, némelykor igen tekozlo. némelykor fösvény, mindenkor olyan projektumi. és szándéki valónak. a melyeket nem lehete vegben vinni. ételben., köntösben bujálkodo, el fogyasztotta volt a birodalom gazdagságít és kételenítették ezer erőszak vételt követni, hogy meg elégittse esztelen költtségit, négy esztendeje vala. hogy abirodalom suhajtozot. annak atsudának kegyetlensége alat, de mint. hogy kegyetlenséginek. vége nem volt, senki nem is méré. az emberi nemzetet meg szabadítani attol, mind azon által. Cassius Cheréás egyik a⁴³⁵ test örzö seregnek fő tiszttye. el tekéllé magában hogy meg ölye. leg első sebet ő ejte rajta, kájus mindenkor tsufollya vala chéréást, mint olyat a kinek se szive, se batorsága nem volna, és a midön chereas estve parolátot⁴³⁶ ment venni tölle. mindenkor valamely tsuf-ságra valot ada neki hogy meg mutassa neki. hogy olyan volna mint egy aszony, tegyük ezekhez. atársai tréfájokot. amelyek meg annál inkább fel⁴³⁷ [82b:] indították. és fel tevé magában, hogy mentöl hamaréb véghez vinné szándékját.

⁴³⁴ az<ok>leg inkább <a> uralkodásának amásodik

⁴³⁵ a [Beszúrás a szóközbe, sötétebb tintával.]

⁴³⁶ parolátot [ot—beszúrás a szóközbe, sötétebb tintával; alább *parolát* alakban.]

⁴³⁷ fel [82b:] fel indították.

Kájusnak játékokot komediákat kellett adni a maga udvarában. Augustus tisztességire, a melyeknek négy napig kellett tartani, az után Alexandriába akara menni, ugyan ezt az időt választák a párt ütők hogy meg
 5 öllék ötet, az első három napot tsendesen hagyák el mulni, hanem anegyedik napon chéréas atöb párt ütökel egy setét sikátorban meg várák hogy őt menne el. a komedia után, chereas hozzája közelgeté. és parolát⁴³⁸ kéré tölle. kájus rend szerént. tsufságost. és⁴³⁹ bestelen
 10 parolát ada néki. chéreás viszá mondá néki, és azonal nagyot vága rajta, és tsak anyak tsont tartoztatá meg, hogy a seb nem volt halálos, kájus el akara szaladni, de Cornelius sabinus egy a párt ütők közül. más vágást tet rajta, a melyért atérdeire esék, és atöbbi fel adának
 15 rajta, kiáltván, kezd elől. mivel ez a szó. volt az ő jelek, ilyen vége lön kájus kaligalának, azt is tarttyuk. hogy zakarias proféta. ötet tekintette az esztelen⁴⁴⁰ pasztor-
 20 nak neve alat, a ki el hagyta anyáját, aki meg eszi juhainak husát, és aki addig fáraszttya. hogy meg romolnak akörmök. az Isten azal fenyegeti. hogy kardot ejt a karjára, és jobb szemére, a karja meg asz, és setéttséget botsát szemekre. **[83a:]**

A kájus halálának hire a théátrumon el terjedvén, a hol mind anép, mind a fő renden valok voltanak, a hir
 25 mindgyárt nagy ijedségben hozá őket. anép kájust szerette, mivel hozzájok adakozo volt, és sok multságó-
 30 kot adot néki, a tanáts urak, és a⁴⁴¹ fő renden valok utálták, a hadi renden valok hivek valának hozzája, a német test örzői. nagy haragban lévén, meg ölék mind
 azt akit találának, azután körül vévék a theatrumot

⁴³⁸ poralát [Íráshiba *parolát* helyett.]

⁴³⁹ és <p> bestelen parolát

⁴⁴⁰ esztelen [*le-n*-ből javítva.] <parszt> pasztorinak

⁴⁴¹ a [Beszúrás.]

hogy meg ölnék az egész népet. de végtire meg tsendesedé-
nének, és ki ki házához mene. A tanáts urak esze
gyülvén azon tanátskozának. hogy ha válaszanaké⁴⁴² új
császárt, vagy ha. a szabadságot viszá állítsák, de az ö
lasuságok. és egyenetlenségek. minden végezéseket ⁵
haszontalaná tevé,

Claudius. kajusnak közelről valo attyafia volt. ugyan
ő is lön császárá helyében, Claudius⁴⁴³ kájus mellet volt
egy kevesé annak előtte hogy meg ölték volna. de meg
tudván halálát. egy setet szegeletben el rejté magát. egy ¹⁰
superlat megi, őt sokáig marada, de némelyek⁴⁴⁴ a
vitezek közül a palotákban jarván hogy valamit el
kaphasanak, egyik a Claudius lábát meg sajditá, ezt
Gratusnak hitták. onnét erővel ki voná, és meg üsmér-
vén. a lábaihoz borula. és császárnak kiáltá. a töb társai ¹⁵
hasonlo képen tselekedének. és egy székbén tévén
atábora vivék. **[83b:]** avaroson kívül anép láttára. az
egész had jól fogadá, de mint hogy félénk volt természet
szerént, nagy nyughatatlanságban tölté az egész éttza-
kát, és nem gondolá hogy császárá tennék, A tanáts ²⁰
hozája küldé Verániust, és Braccust, kik eleiben adgyák
hogy nem kellene magát erőszakal császárá tétetni,
hanem a tanátsra kellene. hagyni, a Respublika gond-
gyát, Hogy ha pedig a tanáts szándékához szabná
magát. örökös ditsőséget nyerne magának, és meg ²⁵
érdemlené egy szers mind. mind. a népnek. mind
atanátsnak ditséreteket, azért hogy nagyobra betsülte.
a Respublikának hasznát. a maga fel magasztaltatásá-
nál,: Hogy ha mind ezek után is. a birodalmat kezéhez
akarná venni. a tanáts azt fel tette, hogy annak ellene ³⁰
ályon minden erejével, az után a követek térdre esének

⁴⁴² válaszanaké <ugy> új [új <ugy> fölé írva.]

⁴⁴³ <clad> Claudius

⁴⁴⁴ némelyek [ek – beszúrás.]

alábaihoz, kénszeritvén ara, hogy Romában. ne okozon
hazafiak közöt valo hadakozást. A követek látván hogy
környül volna véve. a sok vitézekel. a kik. minden féle
segittséget ígérnek vala néki. arra kérék, hogy ha ugyan
5 tsak magában el végezte hogy a birodalmot. el vegye,⁴⁴⁵
leg [84a:] aláb azt tselekedgye meg, hogy atanáts
kezéből vegye el azt.

Claudius eleinte mindgyárt. a birodalmat kész vala
meg vetni, és viszá adni a tanátsnak., de Ágrippa meg
10 bátoritván ötet, és azt is meg sajdítván hogy mitsoda
bajban volnának atanáts urak, aköveteknek mértéklete-
ségel valo feleletet ada, mondván nékik. Hogy azt nem
tsudállya, hogy oly igen tartanának az Egyedül uralkodo
hatalmaságtol., a mint azt nem régen meg próbálták, de
15 reménli⁴⁴⁶ meg mutatni nékik, hogy az igasságos, és
arendel valo. gubernium, mitsoda hasznos, A mi ötet
illeti, ha a birodalmat el venné is, tsak a fejdelmi nevet
viselné, és meg osztaná vélek a hatalmat.: azokba pedig
adolgok olyan állapotban volnának már most, hogy
20 ellene nem mondhat az örökös hatalomnak, és hogy a
kik azt ő reája adták, azt elnem szenvednék.

Ágrippa pedig ebben a dologban magát ugy viselé. a
mely illetlen vala. királyi hivatallyához, és a melyben
eszének több jelit adá. mint igaz szívének. Ágrippa, a ki
25 minden szerentséjit kájusnak köszönhetete, a testét az
ágyra téteté. és azt mondá hogy nem holt volna meg,
hanem borbélyra volna szüksége. de mihent meg hallá.
hogy Claudius a vitézek ataborokra vitték volna. nagy
gyorsaságal hozzája mene, meg [84b:] bátorittá. és azt
30 tanátsolá néki. hogy élne ajó szerentsével, és az alkal-
matóságal. amelyben császárá lehet, azonban. atanáts

⁴⁴⁵ el vegye, [vegye—az utolsó sorban levő *el*, alá írva a lap aljára, sötétebb tintával.]

⁴⁴⁶ reménli <meg> meg mutatni

Agrippáért küldé. kéretvén ötét. hogy menne atanátsban. azonal magát meg fésülé. meg füstölé, és atanátsba ment. mint ha asztaltol költ volna fel, és ugy tétetvén magát mint ha semit nem tudna a dologba, azt kérdé atanáts uraktol. hogy hol volna Claudius? 5

Elé beszéllék neki egészen adolgot. noha ő azt mindennél jobban tudta. és arra kérék hogy mondaná⁴⁴⁷ meg. az akori dolgoknak állapottyárol. mit kellene tselekedni, ő pedig felelé hogy kész volna még az életét is fel áldozni atanáts ditsőségiért. és hasznáért, hogy ha 10 magoknak viszá akarják venni az örökös hatalmat. az ő tanátsa az, hogy elsőbe visgállyák meg, ha vagyone elegendő fegyverek, és pénzek, és hadi emberek, ha olyan nagy dologhoz akarnak fogni, a tanáts felelé neki. hogy mind ezek elegendők volnának. és szükségben. 15 sok számu rabokot. fel fegyveresithetne,⁴⁴⁸ Agrippa erre mondá. hogy igen gyenge segittség volna. az ujonan fel⁴⁴⁹ fegyveresitet rabokot arégi tanult hadak eleiben tenni, mint a kik Claudius mellet vannak, Hanem azt jovallaná, hogy küldgyenek Claudius-[85a:]hoz. kérjék 20 ötét, hogy tegye le szándékját. ő magais el fog. menni a követekel, ezt atanáts helybe hagyá, Veranius, és Braccus atáborra ki menének Agrippával. a hol⁴⁵⁰ volt Claudius, De Agrippa modot találván abban hogy Claudiusal.⁴⁵¹ különösön szolhason. meg mondá néki. 25 hogy mitsoda fel háborodásban volna atanáts, azért. azt jovallya néki, hogy ugy beszéllyen a követeknek, mint olyan fejdelem. a ki már acsászári székbén vagyon, ide fellyeb meg mondok. hogy mit mondának akövetek, és hogy Cláudius mit felele nékik. 30

⁴⁴⁷ mondaná meg. [Második *a*—*á*-ból javítva.]

⁴⁴⁸ fegyveresithetne, [Szóvégi *e*— fölött áthúzott vessző.]

⁴⁴⁹ fel <ve> fegyveresitet

⁴⁵⁰ a hol<v> volt [volt—beszúrás sötétebb tintával.]

⁴⁵¹ Claudiusal. [Második *u*—*s*-ből javítva.]

Joseph. Antiq. l.
19. c 3. et de bello
I. 2. c. 18.
vide et sueton.
in Claudio.

A krisztus⁴⁵³
eszt 44 An vulg 41
[X Rész]

Dio. lib
60 p 670.

Ágrippa. és a követek meg vivén aválaszt, atanáts
mondá, hogy soha magát akarattyából, a szolgálat alá
nem vetné. és hogy attol nem tartana., hogy arra
kénszerittsék. ez anyi volt, mint ha atanáts hadakozást
5 hirdetet volna, A mint hogy. Claudius meg tudván
végzéseket. hozzájuk küldé Agrippát, meg izenvén né-
kik, hogy ha ebben a szándékban meg maradnak,
kételen lészen. ellenek hadakozni. noha ő néki arra.
tellyeségel szándékja nem volna, de azon kéri a tanátsot.
10 hogy leg láb avároson kívül mutassanak arra valo
helyt, ugy hogy az Istenek templomi meg ne ferteztesse-
nek⁴⁵² [85b:] a hazafiaknak, a hazafiak ellen fegyvert
fogot vérekel. végtire a nép tellyeségel csaszárt kíván-
ván, és többire a tanáts urak el oszolván., kételenek
15 valának Claudius. császárnak üsmérni.

Claudius hogy meg hálállya Agrippának, ezen alkal-
matoságal tett nagy szolgálatit, ahoz adá a mit⁴⁵⁴ akoron
birt. Judéat a déli Iduméával egyut, és samariát, ugy
anyira. hogy birtoka alá esék mind a. valamit a nagy
20 Herodes, az ő nagy atya birt. még ezeken kívül. néki
adá, Abilenát. és a libanum hegyét, ugy mint. azokat
ajoszágotok a melyeket. lysaniás birta. Claudius azt
akará, hogy ezt a donatit. réz tablára irná. és a
Capitolba tennék. még ezeken kívül a császár⁴⁵⁵ szövett-
séget köte véle, a melyet hittel petsétlék meg, a Romai
nagy piatzon. még ezen kívül meg adá Agrippának a
Consularis tiszteleteket, hatalmat atanátsban valo me-
netelre. és hogy görögül köszönhesse meg ajándékit.
mivel rend szerént a császárnak deákul. beszéltenek.

30 Az Alexandriai sidok tellyeségel el levén nyomatva
kájus alat. meg bátorodának [86a:] Claudius alat, ugy

⁴⁵² meg ne ferteztesse nek <avérel> [85b:] a hazafiaknak, [...] vérekel.

⁴⁵³ krisztus [ri—szórész javítva.]

⁴⁵⁴ a mit akoron birt.

⁴⁵⁵ a császár <kötést tsina> szövetséget köte

anyira hogy még fegyvert fogván támadást kezdének avárosba. és avárosiakal rozsul bánának. a CSászár a ki magát egészen Agrippának. és Herodesnek adta volt., vagy nem tudta, vagy el halgatta ezt a támadást, ez a herodes mind testvér attyafia,⁴⁵⁶ mind veje volt Agrippának. kájus fogságban tétette vala lysimakust a philo attyafiát. de Claudius a ki szerette, meg szabadítá. A császár, a sidok mellet valo parantsolatot ada ki, a melyben a sidoknak. az Alexándriakal valo pereket. a varosi polgárságok iránt meg itélé,⁴⁵⁷ ezt a parantsolatot pedig el küldé Alexándriába. és syriába, a melyben tudtára adgya mindennek hogy a sidoknak mindenkor hasonló privilegiumok volt. valamint az Alexandriai több polgároknak,⁴⁵⁸ és minden időben volt arra hatalmok hogy magoknak egy Gubernatort válaszanak, és a magok törvénye, és vallások szerént élhesenek. és azt parantsolya hogy őket senki ne háborgassa.

Ugyan azon esztendőben. meg más parantsolatot ada ki az egész Impériumba lévő sidok mellet, a melyben azt mondgya. hogy⁴⁵⁹ Agrippa, [86b:] és Hérodés barátynak tekintetekért, az egész impériumban lévő sidoknak meg engedi.⁴⁶⁰ hogy törvények szerént éllyenek. valamint azt meg engedte az Alexandriaknak. de azt hadgya nekik. hogy ezel a szabadságal meg elégedgyenek, és az idegen vallásokrol. meg vetésel ne beszéllyenek. azt is parantsollya. hogy az olosz országi városok, söt még a fejdelmek is párját vegyék annak a parantsolatnak, és azt egy holnapig tarttsák fel fügesztve a piatzokon., ugy hogy mindenek meg tudgyák, De Claudiusnak, mind ezek a sidokhoz valo nagy hajlandosági után is. azt irják,

Joseph. Antiq. l.
19. c. 4.

⁴⁵⁶ attyafia, [Első *t*—*f*-ből javítva.]

⁴⁵⁷ meg itélé, <a> ezt a [*a*—beszúrás.]

⁴⁵⁸ polgá-gá-roknak, [Törlés elválasztás után, új sor elején.]

⁴⁵⁹ hogy <az> Agrippa, [86b:] és <a> Hérodés

⁴⁶⁰ engedi. [*g*—*d*-ből javítva.]

5 hogy meg engedvén nekik atörvények szerént élni. meg tiltá nekik a gyülekezetet, és ha Romában meg hagyá őket. azt tsak azért. hogy sok számuán valának hogy őket ki üzhese valamint ki üzettettek vala Tiberius alatt, mind azon által Claudius is ki üzé őket idővel. amint azt meg fogjuk látni.

10 Agrippa kevés⁴⁶¹ idő mulva. meg indula Romából., és nagy siettségel mene az új országában. a császár levelet küldte a Gubernátoroknak valahol⁴⁶² el menne. hogy tisztelettel fogadnák [87a:] ötöt, Mihent Jérusalemben érkezek. aháláadásnak áldozatit ajánlá az Istennek, és végben vivé fogadását sokaknak el borotváltatá⁴⁶³ hajókot. akik fogadást tettenek. a Nazáreuságra. mivel ha valaki részt akart venni a más fogadásának⁴⁶⁴ érdemi-
15 ben. szükséges volt, az ő meg szenteltetésiért valo költséget is segiteni. Agrippa véghez vivén mind azt. valamit a törvény parancsol. A templomnak ajándékozá. az arany lántzot. amelyet annak előtte hordozta volt. a templom folyosoin belől. a pénzes láda felibe
20 fügestteté, örök emlékezetire az emberi változásnak, és az Istennek, akirályokon valo örökös hatalmának, aki fel emeli, és meg aláza őket amikor néki tettzik.

Ez a fejdelem el vevé a fő papságot az Ananus fiától. Theophilustól. és a Boethus fiának adá Cantharas
25 simonak. de kevés idő mulva meg fosztá attól améltóságtól, hogy az Anna fiának adgya. Jonathásnak, a ki már birta volt azt a méltóságot Caiphas után, de jonathás nem akará el venni. mondván, hogy [87b:] nem volna érdemes masodszor is birni azt améltóságot.
30 meg elégszik azal. hogy olyan szerentsés volt. hogy egy szer birhatta, hanem volna egy attyafia., akit arra

⁴⁶¹ kevés <ind> idő mulva. meg indula

⁴⁶² valahol [Előtte a *h* kezdővonalának látszó betűrés.] el menne.hogy

⁴⁶³ el boroltváltatá [Íráshiba(?)]

⁴⁶⁴ fogadá<sub>sab>ának [Törlés a sor elején.]

méltonak gondollya lenni. az ő artatlan, és tiszta életi-
ért. Agrippa ditseré jó erköltsét. és az ő atyafiának
Mátyásnak adá,

Agrippa közönségesen sok buzgoságot mutata vallá-
sához. szorgalmatoságal. el kerülte, a törvény béli ⁵
tisztátalanságokat, és igen meg tartotta a törvényeket.
egy nap sem mulatá el, hogy áldozatokat ne tett volna,
ezen okból igen szerette a Jerusalemi lakást. Claudius
örökös uráva tette volt. és mindenkor őt is lakék, nagy
jóságot. és kegyelmeséget mutat vala anéphez, tartván ¹⁰
azt. hogy az, avalóságos bélyege egy fejdelemnek,
szerette a jó tételt, és azt hogy szeresék. mindenhez
adakozo volt, népinek nyomoruságán szánakodot, segí-
tette szükségekben. és mindenben pompás volt, szerette
mulattyágot⁴⁶⁵ adni a népnek, de a buzgo sidok, rosznak ¹⁵
tarták. a kardosok hartzának mulattságát,, a mely egy
szer. tizen négy száz embert vesztete el, Egy Simon
nevü [88a:] ember esze gyűjtven⁴⁶⁶ a népet, nagyon
kezde beszélteni ellene, mondván, hogy nem kellene
ötet a templomba bé botsátani. avalóságos Izraelitákal. ²⁰
mivel az Attyárol. Idumeus familiából volna, Agrippa.
ezeket meg tudván. Csézáréába magához hivatá simont,
aki amidön oda érkezék. Agrippa a théatrumon lévén.
maga mellé ülteté, és kegyesen kérdé tőlle, hogy ha a
komédián, a melyen jelen volnának, nem volnaé valami ²⁵
atörvény ellen. Simon nem találvan abban semmi gán-
tsot, botsánatot kére tőlle. a király meg elégedvén. az ő
maga meg alázásán, meg ajándékozván, viszá küldé
ötet.

Agrippának, Siláshoz valo háláadatlanságát⁴⁶⁷ rosz- ³⁰
nak tarttyák, akinek ő jokal tartozot. és a kinek nagy

⁴⁶⁵ mulattyágot [Vö. a 302. sz. jegyz.]

⁴⁶⁶ gyűjtven [Másutt gyakrabban: *gyűjtven*.]

⁴⁶⁷ háláadatlanságát [*lanságát*—sorvégi margóra írva, sötétebb tintával.]

hasznos szolgálattját vette. az első szerentséjiben. Agrippa⁴⁶⁸ néki adá az egész⁴⁶⁹ hadain valo Generáliságot, De silás viszá élvén a szabadságal. melyet szolgálati adnak vala néki, Agrippával ugy bánt mint magához
5 hasonloval. és nem ugy mint urával, szüntelen a⁴⁷⁰ szolgálattját hántorgatta. [88b:] a királynak mindenkor az első szerentsétlenségít, szegénységít hozza vala elő, Ágrippa el unván az ilyen beszédeket. el vevé tölle a tiszttségít. és fogságba téteté, de mihent a haragja el
10 mulék, és magában tért volna, Agrippa viszá akará tenni tiszttségiben. de Silás, a gyalázatért valo nagy haragjában, mindennek mondgya vala, hogy soha meg nem szünnék szemire hanni szolgálattit. és háláadatlan-ságít., a melyekel fizette ötöt, a király is a fogságban
15 hagyá. Herodes király aki igen gyűlölte silást. a bátyya Agrippa halála után, meg is öleté.

A kristus eszt 45
An.vulg 42.

joseph Antiq
I.19 C.5

Agrippa nagy tsendeségben látván magát. az országában. azon igyekezék hogy népének⁴⁷¹ kedviben lehesen., azt könnyen véghez is vivé, és hogy jelít adgya
20 hozájok valo jó akarattjának, el engedé az adot. a melyel tartozot néki mindenik ház, az után ahoz foga, hogy erős köfalal bé kerittse a házakot. a melyeket Jérusálem mellé építették volt észak felé, és ebből mint egy új várost akara tsinálni. azt a helyt Bezethának
25 hiták. ugy mint új vá-[89a:]rosnak, és a király, nem kiméllé, se a magáét, se a népe penzit, hogy a Császártol szabadságot nyerhesen. hogy azt meg erősittse. Claudiustol azt könnyen meg is nyerék. a mit kérenek, el is kezdék a munkát, de vibius Marsus. a ki petronius után
30 lön gubernator. a CSászárnak tudtára adá. hogy Agrippa mitsoda erőseget akarna tsinalni., és azt is eleiben

⁴⁶⁸ <Agg> Agrippa

⁴⁶⁹ egész [Ékezethiba.]

⁴⁷⁰ a.<m> szolgálattját

⁴⁷¹ né<pi>k-pének kedviben

adá. hogy tarthatni attól., hogy a sidok valamely támadást ne kezdenének, erre való nézve,⁴⁷² Claudius meg parantsolá hogy hadnák félben a munkát.

szent péter minek utánna a kristus Jésust hirdette volna, pontusba. Galatiában. Bitiniában. és mas tartományokba, Romában mene, Az Apostolok ugyan azt ahelyt is hagyták volt leg inkább néki részül. az osztásban. azÉvangyélium prédikálására., oda pedig mint egy huzson öt esztendővel mene halála előtt., a claudius uralkodásának második esztendejében. azt tarttyák. hogy 10 Euseb.lib 2.c.14. Hist Eccl. Hieron.de viris illustr. c 1⁴⁷⁴
szent Márk. véle lett volna. mivel arégiek azt mondgyák hogy hü tanítvá-[89b:]nya volt szent péternek, ez az Apostol., ót sok számuakot térítte meg, nem tsak a sidok⁴⁷⁵ közül, hanem apogányok közül is, és ez az Anyaszent egy ház, tsak hamar el hiresedék az egész világon. hitiért, és engedelmeségiért. azt tarttyák hogy szent péter Romában, üsmerettséget tett volna⁴⁷⁶ a sido philoval., De főképen, a szent péter, Romában valo menetelének az oka a volt, hogy simon magus ellen ályon.⁴⁷⁷ ki el hagyván samariát fel jarta azokat atartományokat. ahol még akristust nem hirdették vala, és végtire Romában ment Claudius császár idejében

Romában kezdé leg inkább ki mutatni azö titkos boszorkányságít, a nép előtt annyi szem fényvesztéseket tet. hogy ugy tekinték mint Istent, és Isteni tiszteleteket adnak vala néki, ha a régieknek hitelt adunk. De szent péter meg mutatá az tsalárdságít. mind beszédivel. mind valóságos tsuda tételeivel., és a midön Romából ki

XI Rész
5 szent péter romában megyen

leo.Serm 80⁴⁷³

10 Euseb.lib 2.c.14. Hist Eccl. Hieron.de viris illustr. c 1⁴⁷⁴

Iren.1.3. c.1.

15

Euseb.1.2.c.14. Justin. Apolog.1.

20

25 Justin. Apolog.2. Iren.lib 1.c.20 Tertul. Apologet.⁴⁷⁸ c 13.

⁴⁷² nézve, [v—k-ból javítva.]

⁴⁷³ 80. «Euseb» [Törlés—80. alatt; lejjebb újra leírva:] Euseb

⁴⁷⁴ c 1 «Rom. 1.8.»

⁴⁷⁵ a sidok «h» közül, hanem

⁴⁷⁶ tett volna «p» a sido philoval.,

⁴⁷⁷ ellen ályon. «a» ki

⁴⁷⁸ Apologet.«13». c 13. [et—törlés utáni beírás.]

kelleték menni, feles, és virágzo Anyaszent egy házat hagyta őt. a ki el széleyezthette. a setéttséget, a melyel simon magus [90a:] akará bé borítani az Évangélium igazságát.

- 5 Ezen esztendőben. némely Cyprusi. és cyrénei hivek, kik az Apostoloknak az első tanítványi közül valók valának, és azok közül akik a szent István üldöztetésekor el szelyedtek vala, Antiokiában menének, és prédikálni kezdenek. a görögöknek. az az. a meg tért pogányoknak, a kiknek meg nyitott vala az Évangéliumnak kapuja, a kornélius meg térése. és meg keresztelkedése által, és sok lelkeket nyerének meg az Istennek, A lehet hogy ezek között a predikátorok között leg fövebbek valának. a Cyrenéai lukats. a fekete Simon. és
- 10 Manahem. a kikiről szó leszen ezután.

Act.XI. 21.22.

- 15 A jérusalemi Anyaszent egy ház. meg tudván hogy mitsoda fogatosok voltak azok a predikációk. és hogy nevedeknek Antiokiába a hiveknek számok, oda küldé szent Barnabást, aki látá hogy mitsodá tsudágot tett
- 20 vala⁴⁷⁹ az Istennek kegyelme. szivekben, arra kezdé inteni azokat az új hiveket. hogy lennének hivek az ur szolgálattjában, és ő magais meg [90b:] nagyobitá számokat tanításival és jó erköltseivel. mert ő valóságosan⁴⁸⁰ jó volt, tellyes volt hittel és buzgoságal. a mások
- 25 üdveségihez, sőt még jövendő lö lélek is volt benne, és az Isten, tudományal, és hathatos beszédekkel meg áldotta volt, látván azt hogy Antiokiába az aratás bövolna, de az aratok kevesen vannak. Társisba mene. fel keresni szent pált, akit annak elötte sokal üsmérte volt,
- 30 a kit fel találván Antiokiába vivé, a hol két esztendeig maradának együt. őt⁴⁸¹ anyi sokakat meg térítének,

⁴⁷⁹ [Utólag írva a sor végéhez:] va [új sor elé:] la

⁴⁸⁰ valóságosan [an—beszúrás sötétebb tintával:] jó volt, tellyes volt [utóbbi volt—beszúrás sötétebb tintával.]

⁴⁸¹ <h> őt

hogy a hiveknek számok minden nap nevedvén,
keresztyéneknek kezdék őket nevezni, és őt kezdődék
ez a név, és onnét az egész tartományokba el terjede,
mivel addig akristus tanítványit másnak nem nevezték,
hanem atyafiaknak, szenteknek, vagy hívőknek. ⁵

Az Agrippa királyi bö kézel tett tselekedetit Josef fel
magasztalván., azok közi számlállya a theatrumokat. az
Amphiteátru-[91a:]mot. a feredő házakot. a folyoso-
kot, a melyeket epítete féniciában Berythbe. az uj
theátrumon. sok féle musikákat, és mulattságokat vite- ¹⁰
te végben, hogy pediglen meg mutassa a népnek. a
hadakozásnak formáját. az Amphiteatumba. tizen
négy száz halálra ítéltet⁴⁸² embereket vitete. azokat
két részre osztá. és egy másal hartzoltatá. az ő hartzolá-
sok olyan kemény volt hogy anyi sok számu. ember ¹⁵
közül. egy nem marada életbe.

Agrippa. Berythből. Tiberiadesben mene. és mint hogy
ő nagy tekintetbe volt a szomszédságban lévő fejdelmek
előt öt királyok menének látogatására. Ágrippa nagy
tiszteletnek tartván látogatásokat, királyi modra foga- ²⁰
dá. és vendégelé ezeket a királyokat., Amidön mind
együt volnának. Marsus. a syriai Gubernator, is hozzája
mene Agrippa meg halván jövetelét, a Romaiakhoz
valo nagy tiszteletből. egy kis mélyföldnire eleibe me-
ne, ⁴⁸³ egy szekérbe lévén véle együt, mind az öt királyok. ²⁵
Marsusnak nem tették a királyok között valo eza nagy
egyesék. tarta attol. hogy ab-[91b:]bol mi következhet-
nék. tudtára adá mindenikének, hogy ki ki viszá térne.
amaga országában, ezen Agrippa oly igen meg sértődék.
hogy mindgyárt a császárnak ira. kérvén azon. hogy ³⁰
tenné ki Marsust a Gubernátorságából. de az ő levelére
a midön Marsust letevék. mar ő meg holt volt.

⁴⁸² ítéltetet [Beszúrás.]

⁴⁸³ eleibe mene. [Beszúrás.]

A krisztus⁴⁸⁴ eszt 45
An.vulg.44.

XII Rész.

Act.XII.1.

Apud Euseb.
I.2.c.9. hist.Eccl.

Epiphan. haeres.
58 c 4. p.491 492.

vide Baron
an.816. S.71.72

Kevés idő múlva Agrippa Jérusalemben mene. és a fő papságból ki tevé Mátyást, az Ananus fiát, és Elionét tevé abban a hivatalba, és mint hogy mindenben kedvit akará keresni a sidoknak. maga is buzgó lévén vallása-hoz, az Anyaszent egy házat kezdé üldözni, meg fogatá a nagy Jakabot., és fejít véteté, Alexandriai szent kelemen. azt mondgya, mint bizonyos dolgot, hogy az örzö aki meg fogá szent Jakabot, és abirák eleiben vivé, látván hogy mitsoda bátorságal tenne vallást akristusrol, azon a szive ugy meg esék, hogy ö maga magát keresztvének vallá, és mindgyárt ötet is ahalálra itélék, a midön együt vinnék öket a halálra, az örzö uttyában botsánatot kére az Apostoltol, aki egy kevesé magában gondol-[92a:]kódván, egy szers mind. meg ölelé ötet. és mondá néki, békeség legyen veled, és mind akettőnek fejít vevék, szent Jakab nem azon gondolkodék ha⁴⁸⁵ meg botsásaé neki azt. hogy meg fogta volna ötet. hanem azon., ha meg adgyaé a békeségnek tsokját⁴⁸⁶ egy ollyannak, a ki nem volt meg keresztelve, Azt tarttyák hogy szent Jakab egész életében meg tartotta volt a szüzeséget. valamint azö öttse szent János, soha ezek a hajokot meg nem nyirették. soha meg nem feredtenek.⁴⁸⁷ se hust. se halat nem ettenek.tsak vászon dolmánt. és palástot viseltenek, A spanyolok. azal kérkednek. hogy szent Jakab volt az ö Apostoljok, de arra jó bizonyságok nintsen

Szent Jakab egy kevesé husvét elöt öleték meg, Agrippa látván hogy ennek a szent Embernek halála tettzenék a népnek, szent Pétert is meg fogatá. aki akoron Jérusalemben találkozá, a pogátság napján fogatá meg, várván ahusvétí napok el telésit. mivel a husvétí napokban nem volt szokás valakit meg öletni,

⁴⁸⁴ krisztus [k-r-ből javítva.]

⁴⁸⁵ ha <k>[?] meg botsásaé [Törlés a sor végén.]

⁴⁸⁶ tsokját [Beszúrás.]

⁴⁸⁷ soha meg nem feredtenek. <soha> se hust.

Agrippa példát akarván tehát adni az Apostolok fejedelmének halálával, hogy az egész nép [92b:] láttára ölesse meg, atömlöztbe téteté. két lántzal meg kötözteté ket örzöhöz., akik szüntelen mellette valának, a töb örzök pedig atömlözt ajtaja elöt örizték. 5

Azonban pedig az egész Jerusálemi Anyaszent egy ház. nagy buzgoságal kéri vala Istentől, a szent Péter meg szabadulását, azon a nap⁴⁸⁸ elöt valo estve. pedig, a melyet Agrippa rendelé az ő halálára. egy Angyal. a tömlöztbe le szálván, és meg taszítván a péter oldalát fel ebreszté, és mondá néki, hogy kelne fel, öltöznék fel, és menne utánna, akoron alántzak, a melyekel. meg vala kötözve a kezeiről le hullának, és az Angyal meg nyitván az ajtokot, keresztül vivé az örzökön. olyan világoságal. amelyet tsak ő látta. mind az utolso kapuig 10
a mely vas volt, és a mely magától⁴⁸⁹ meg nyilék. már akoron a városban valanak, az Angyal a⁴⁹⁰ még egy uttzán végig vezetné pétért, el tünék elötte. 15

Szent péter. aki adig mind ezeket tsak álomnak tártá. észre véné akor, hogy az Is-[93a:]ten tsudálatosan meg 20
szabadította volna ötet. a Hérodés kezéből. és a sidok dühösegektől. akik várak látni más nap halálát, meg üsmervén tehát a helyt a hol volna., a Mária házának kapuját kezdé zörgetni. a ki is a Janos Márk anya volt, és ahol⁴⁹¹ sokan a hivek bé léven zárkozva, imádkoztának, egy roda nevü szolgáló a kapuhoz futván kérdé 25
hogy ki volna, és meg üsmervén⁴⁹² a péter szavát, tsudálkozásában. és örömben,⁴⁹³ nem hogy a kaput

⁴⁸⁸ a nap <on> elöt [elöt <on> fölé írva.]

⁴⁸⁹ a mely magától <me magától> meg nyilék.

⁴⁹⁰ a még [a—későbbi beírás a sor előtti margóra, sötétebb tintával;] egy uttzán végig vezet <vé>né [né—beszúrás sötétebb tintával.]

⁴⁹¹ ahol <a hol> sokan

⁴⁹² meg üsmervén [üsvén-ből javítva, mer beszúrásával; v—n-ből(?) jav.]

⁴⁹³ örömben, <visza> [Törlés a sor végén;] [...] vissza futa. meg mondani hogy péter [p—javítva.]

meg nyitotta volna. hanem vissza futa. meg mondani
hogy péter volna akapun, senki nem akará hinni. hanem
azt mondák hogy az ő Angyala volna, azonban pedig a
kapun zörgetvén. meg nyiták neki, és meg láták hogy ő
5 maga volna, el lehet ítélni, hogy mint tsudálák, és
örülének meg szabadulásán. és hogy mitsoda sietséggel.
akarák meg tudni, hogy let volna meg szabadulása,
péter pedig inté nekik hogy halgasanak, és azután elé
beszélé nekik hogy az Isten mi formában szabadította⁴⁹⁴
10 volna meg ötet, és azután mondá nekik, hogy adatnák
tudtára a kis Jakabnak. a Jérusalemi püspöknek. és a
más töb hiveknek, [93b:]

Más nap pedig nagy zenebona let az örzök közöt, nem
tudhaták hová lett volna az ő rabjok, Ágrippa kerestet-
15 vén ötet, meg nem találák. az örzöket meg kinezatá. de
semit nem tudhatván meg töllök, meg öleté őket.
Azután tsak hamar Agrippa Csézareában mene, ahol
sok féle játékokot ada anépnék. a Császár tisztességére,
és ahova. minden fő renden lévő⁴⁹⁵ gyülekeztenek
20 vala, A Tyrus. és sidon városi béliek. akik meg bántot-
ták vala Agrippát, oda el menének sok szamuán, hogy
botsánatot kérnének tölle. a kiknek napot rende-
szembe lenne vélek. a rendelt napon jó idején a theat-
rumba mene. és a királyi székiben üle.,⁴⁹⁶ rajta pedig
25 ezüsből szöt palást vala. a mely tsudálatra méltó munka
vala, ugy anyira, hogy anap fel jötekor. az ő köntöseire
sütvén, oly fényeséggel tsillámlottanak, hogy ugyan féle-
lemel kellették azokra nézni. és tisztelettel, A király el
kezdé beszédit a Tyrusiaknak. és a Sidoniaknak, és
30 amidön beszéllene. a nép, és a hizelkedök, fel kiál-

Act XII. 19.
joseph de antiq.
l. 19. c 7.

⁴⁹⁴ szabadította [Második *a-i*-ből javítva.]

⁴⁹⁵ lévő *<oda>* gyülekeztenek

⁴⁹⁶ üle., *<a kin>* rajta pedig [*<a>* sor végén törölve, *rajta*—sor eleji margóra írva; pedig *<kin>* fölé írva, a sor elején, sötétebb tintával.]

[94a:]ták, hogy nem⁴⁹⁷ ember, hanem Isten beszéllene. és más több ilyen ditséreteket. adának⁴⁹⁸ néki.

Agrippának igen tetzvén a népnek hozzája valo szere-
tete. meg nem veté az⁴⁹⁹ ilyen Istentelen és hizelkedő
kiáltásit anépnek, ugyan azon orában, mondgya Josef a 5
feje⁵⁰⁰ felet valo sinorán a sáornak, egy baglyot láta.
esziben is juta mindgyarást neki. a jövendölés a melyet
tettek volt néki Romában fogságakor. hogy a midön
először ilyen madarat láta feje⁵⁰¹ felet, a meg szabadulá-
sát jelentené, de ha masodszor is illyet látna feje felet. 10
akor nem élne tovább öt napnál, Ágrippa meg látván
abaglyot, meg rettene, és egy szers mind az ur Angyala
meg veré ötet Mondgya⁵⁰² szent lukáts. mert nem ada⁵⁰³
ditsőséget az Istennek, és magát Istennek hagyá monda-
ni, igen nagy sziv fájást érze, és rettentő fájdalmakot 15
abéliben. Akoron mondá azoknak. akik annak előtte
egy kevesé Istennek mondák lenni, Imé ihon vagyon
akit Istennek nevezétek, halálán vagyon, láttyátok,
hogy [94b:] nem igazat mondottatok. de az Isten akar-
tyát kel akarni, igen boldog voltam, és nem vala ollyan 20
fejedelem, akinek irigyelhettem volna boldogságát, eze-
ket mondván, a fájdalmi nagyobodának, és azudvará-
ban kellették bé vinni ötet

Tsak kevés idő mulva, oly igen roszul. lén hogy
halálán valo letinek a hire el terjede. azonnal a nép 25
sákban öltözék. meg alázá magát. és⁵⁰⁴ imádkozék ezért
a fejdelemért. tsak a sok kiáltás és sirás hallaték.

⁴⁹⁷ nem [*m*—beszúrás a szóközbe.]

⁴⁹⁸ adának [*ada*-ból javítva, *nak* beszúrásával.]

⁴⁹⁹ az <Isten> illyen Istentelen

⁵⁰⁰ a feje·t· felet

⁵⁰¹ feje·t· felet,

⁵⁰² Mondya [Elírás lehet a Mikesnél szokásos *mondgya* helyett.]

⁵⁰³ nem ada <há> ditsőséget [Törlés a sor végén.]

⁵⁰⁴ és [*é*—*a*-ból vagy *á*-ból javítva.]

Agrippa pediglen. a leg magosab házban fekvén. és⁵⁰⁵
a földre borulva látván anépet, köny hullatás nélkül
nem nézheté, de az ítélet ki mondatot volt reája meg is
hala öt nap mulva, rakva férgekel. Mihent meg hallák
5 halálát, a Csészárabéliek, és a Samaritánusok. örömök-
ben egy mást vendéglék, illetlen dolgokat mivelének, az
ö emlékezete, és a leányi betsületek ellen, a melyekben
a maga vitezinek is részek volt, El lehet itélni hogy
mitsoda keveset remélhetni az olyan néptől, a ki a
10 fejdelminek életében, mód nélkül valo tiszteletet⁵⁰⁶
szokot adni A leányinak képeket a bordély házakban
vitték. sok féle bestelenségeket követvén azokal, ame-
lyeket nem [95a:] szabad ki mondani, az utzákon
vendégeskettének, virág koszoru lévén fejeken, káro-
15 nak. áldozatokat tettenek. mint egy meg hálálván néki.
fejdelmeknek halálát, és a pokolban valo vitelit., (ezek
mind pogányok valának.)

Joseph. Antiq. l. 19. c. 7. et de Bello l. 2. c. 19.
20 Az Ágrippa halálával, Judéa. ismég a Romaiak alá
esék, és a Császár tartományá tevé, és Cuspius Fádust
küldé Gubernátorjáva, meg tiltván a syriai Gubernátor-
nak. hogy magát semmiben ne elegyittse, azért hogy
Agrippával esze veszet volt. a császár meg hagyá Fádus-
nak. hogy keményen meg inttse a Csezáréa bélieket.
és⁵⁰⁷ a Samaritánusokat, az ö illetlen tselekedetekről. a
25 melyeket követtek az Agrippa emlékezete. és a leányi
méltosági ellen., meg parantsolá azt is néki., hogy
ennek a két városnak alovass regimenteit. és gyalog
regimenteit., kik a lakosiból állottanak pontusba küld-
gye. és helyetek, syriából.⁵⁰⁸ hozason más hadakat. de
30 ez a parantsolat nem mene végbe, mivel ez a két város
követeket küldé Claudiushoz. a kik meg engesztelék, és

⁵⁰⁵ és [Beszúrás.]

⁵⁰⁶ tiszteletet <ád> szokot adni

⁵⁰⁷ és a [é-a-ból javítva.]

⁵⁰⁸ syriából. [r-javítva o-ból.]

Joseph. Antiq.
l. 19. c. 7. et de
Bello l. 2. c. 19.

Joseph. Antiq.
c. 1. l. XX.

meg engedé hogy⁵⁰⁹ judéában maradgyanak. ez is lön
akezdete a nyomorusagnak a melyben esék, és a hada-
kozásnak szikrája. a mely kezdődék Florus Gubernátor-
sága alatt. [95b:]

Azonban pedig akeresztyéni vallás igen⁵¹⁰ nevedék,
szent pál, és szent Barnabás Antiokiában igen szaporit-
ták a hivek számát, akoron nagy éhség lön A melyet
meg jövendölte vala Agabus proféta, a ki annak előtte.
nem sokal. jérusalemből. Antiokiában ment volt. a
Jérusálemi hivek kik⁵¹¹ el hagyták vala jóságokat, igen
nagy szükségben valának, : erre⁵¹² valo nézve az Antioki-
ai hivek, el végezék magok közöt. hogy meg segittsék
öket. ki ki amaga tehetsége szerént., szent pál. és szent
Barnabás magokra vállalák, hogy Jérusálemben vigyék
azt az alamisnát, a melyet az Anyaszent egy ház öregi
kezekben adák, hogy el osztogassak kinek kinek szüksé-
gihez képest. Az után szent pál. és szent Barnabás. viszá
térének Antiokiában, el vivén magokkal Márk Jánost,
hogy szolgálna nékik az Apostoli szolgálatba.

Valának pedig akoron az Antiokiai Anyaszent egy
házban. némely proféták, és némely Doktorok, ugy
mint, Barnabás, simeon. vagy a fekete simon, a Cyrene-
ai lukáts, Manahem, Saul, vagy Pál, Ezek a szentek. ki
kí a maga [96a:] szolgálattyának különös hivatallyában
foglallyák vala magokat, az imádságban. és a böjtölés-
ben, a midön⁵¹³ ezekben foglalják magokat, A szent
Lélek meg jelenté nékik valamely proféta által, hogy
választanak el néki pált, és Barnabást, a munkára,
amelyre rendelte őket, ugy mint az Apostoli szolgálatra.
és az Évangelium prédikálására, A koron az egész

5 XIII Rész

Act.XI. 27. 28.

10

15

Act.XII. 24. 25.

20

Act.XIII. 1.

25

30

⁵⁰⁹ hogy <u> judéában

⁵¹⁰ igen <szap> nevedék. [Törlés a sor elején.]

⁵¹¹ kik <egy> el hagyták vala

⁵¹² erre <ne> valo nézve

⁵¹³ a midön [m—v-ből(?) javítva.]

Anyaszent egy ház, böjtöle. és imadkozék. lukáts, és Manahem a kezeket reájok tevék, és el küldék őket prédikallani, a hová a szent Lélek vezetné, őket, ezek leg inkább a Nemzettségeknék való predikálásra rendeltetének, és az Isten gondviselése alá hagyák őket.

A krisztus eszt 47.
An.vulg. 44.
2.Cor XII. 2. 3. 4.

Hihető hogy ebben az esztendőben⁵¹⁴ valának szent pálnak azok anagy látási a melyekről szól a korinthus bélieknék, hogy a harmadik égben ragadtaték, paraditsomban. ahol olyan titkokot hallot, amelyeket egy embernek nem szabad. ki mondani, és a melyeket ez⁵¹⁵ életben lévő emberek meg nem foghatták. azt maga mondgya nekünk. hogy azt nem tudhattya ha testestöl. vagy tsak lélek-[96b:]ben ragadtatotté el, De abban nem lehet kételkedni. hogy bé ne lett volna⁵¹⁶ töltve, azal atellyes világoságal, tudományal, hüségel, és buzgoságal, a mellyek ki tettzenek leveleiben. némely régi eretnekek, és némely értelem nélkül való áitatosok, azal kérkednek⁵¹⁷ vala régenten, hogy nekik olyan könyvök volna. a melyben fel volnának tévé mind azok a tsudálatos dolgok, és titkok, a melyeket szent pál nem akará meg mondani a hiveknék, még azal erősítették. hogy azt a könyvet. Társysban, a szent pál házában találták volna, De ez a könyv. mostanában. a feledékenységben el temetetet, és abizonyos hogy az Anyaszent egy ház semit nem vesztet rajta, mert az a setettségnék. és nem avilágoságnak munkája volt. inkább rontot. mint épitet,

Epiphan haeres.
38. c. 2.
Aug. in Joan. tract.
98 p. 199. 200.
Sozomen. 1. 7. c 19

A midön Cuspius Fádus judéában érkezék. a jordánon tul való sidokot fegyverben találá a filadelfi város ellen. hármat aleg fővebbiket közüllök fádus meg fogatá, aleg elsöt Annibas nevüt. meg öleté. a más kettöt ki

⁵¹⁴ esztendőben [*d-t*-ből vagy megkezdett *b*-ből javítva.]

⁵¹⁵ a melyeket <az> ez életben [*ez z*-je megkezdett *l*-ből javítva.]

⁵¹⁶ volna [Beszúrás.]

⁵¹⁷ kérkednek [Középső *k-d*-ből javítva.]

küldé az országból, meg tisztítá az után Judeát. a tolvajoktól. a kik fosztogattyák vala, és a leg fővebbiket közüllök⁵¹⁸ meg öleté [97a:]

Joseph Antiq
I. XX. c. 1.

Az éhség. amely az elmúlt⁵¹⁹ esztendőben kezdődöt vala, még tartá judéában, Josef azt mondgya. hogy egy néhány esztendőig nyomorgatá. Héléna, az Adiabéni királyné. akiről ide fellyeb szollottunk. Jérusálemben érkezvén, igen segítetté anépet. ebben a nyomoruságban. Alexándriából igen sok buzát vitete. és Cyprusból. igen sok száraz figét. és azokat ki osztogattya vala, és nagy hirt. nevet szerze magának adakozásáért. A fia. Izat király meg tudván mitsoda szükségben volna Jérusálem. nagy summa pénzt küldé a polgár mestereknek. hogy meg segítenék a szegényeket

5

Antiq li 20. c. 3.

Antiq. I. 20. c. 2.

10

Claudius császár hogy meg mutassa. mint betsüllené Agrippának. a sidok királyának emlékezetét,⁵²⁰ le tevé Mársust, a syriai Gubernátorságból. valamint arra kérte volt. halála előtt. és Cassius Longinust tevé helyében, a ki is Jérusálemben érkezvén. Magához hivatá az áldozó papokat, és a város eleit. azt hagyá nekik a császár parantsolattýából hogy a fő papi ruhákat tennék viszá az Antonia tornyában. hogy ót lenne a Romaiak őrizete⁵²¹ alat, mint annak előtte., A papok, és a birák nem merék ellenzeni. ezt a parantsolatot. [97b:] nem is lett volna tanátsos, mivel a Gubernator sok hadakat vit volt avárosban.

15

20

25

Mind azon által. a papok, és a⁵²² birák kérék arra Longinust. és Fadust. hogy engednék meg nekik, had küldgyenek követeket a császárhoz, a kik meg nyerhesék, hogy ő magok őrizék a fő papi köntöst, ezt a

30

⁵¹⁸ [Sorvégen:] kö- [új sor elején:] közüllök

⁵¹⁹ elmúlt [u —javítva, olvashatatlan betűből.]

⁵²⁰ [Sorvégen:] emléke [új sor elején:] tét,

⁵²¹ őrizete <all>alat,

⁵²² a [Beszúrás sötétebb tintával.]

Császár nékik meg engedé, és az ifiu Agrippának kérése
ebben az dologba igen használa, e fia vala Agrippa
királynak, Romában nevelték. a császár mellet, de azt
ollyan ók alat nyerek meg, hogy a fiokot zálogul adnák,
5 a melyet örömet meg tselekedék, claudius ugyan azon
idöben 45. 28 juný azt irá fadusnak. és a sidoknak is,
hogy az ifiu Agrippának tekéntetiért meg engedi hogy ö
magok örízék a fő papi köntöst, és a koronát. valamint
10 azt vitellius a syriai Gubernátor. nékik meg engedte
vala. ennek elötte. tiz esztendővel. a koronán, azt az
arany pléhet kel érteni., a melyen az Isten neve volt
irva, és a melyet a fő pap a homlokán hordozta,

Herodes a calcidiai király, Agrip-[98a:]pának öttse,
meg nyéré acsászártól, hogy had lenne hatalma a temp-
15 lomon. az Istennek szenteltetet pénzen. és hogy had
adhassa a fő papságot. a kinek néki tettzik. ez a hatalom
a Hérodos halála után. az⁵²³ bátyta fiára, szálla, az iffiu
Agrippára.

A Fadus Gubernatorsága alat, egy tsalárd, vagy egy
20 varasló. Theudás nevü, aki profetának tartá magát, sok
számu sidokot tsala meg, azt jovallá nékik, hogy vennék
magokhoz minden jovokot, és mennének által véle
együt a⁵²⁴ jordán vizén, azt igérvén nékik, hogy tsak
szovával⁵²⁵ meg állittyá avizet, és száraz lábál mehetnek
25 által., az illyen igeretekel. sokakat tsala maga mellé, De
Fadus lovas seregeket küldé utánnok, akik sokakat meg
ölének, és meg fogának, és a többi közöt Theudást, a
kinek fejít vevék, és Jérusalembe vivék, ennél nevezete-
tebb dolog. mondgya Josef. nem történt, a Fadus.
30 Gubernatorsága alat

szent pál, és szent Barnabas. arra rendeltetének hogy
a Nemzeteknek menyenek⁵²⁶ predikállani az Évangyéli-

⁵²³ az <unokajára,> bátyta fiára, [A javítás a törlés fölé írva.]

⁵²⁴ a [Beszúrás.]

⁵²⁵ szovával [a—fölkött áthúzott vessző.]

⁵²⁶ menyenek [nek—n-je k-ból javítva.]

umot, el indulának Antiokiából, el vivén magokal. Márk Jánost. a ki el kísérte volt őket jérusalemből, leg [98b:] először Séleuciában. menének. ahol hajóra ülven, Cyprus szigetében ki szállának, és a fő városba. Salaminába menének, ahol már az Évangyélium predikaltatott volt. szent István halála után, szent pál, és szent Barnabás mind azon által. a hiveket oktatták, és meg erősítették ahitben. Salaminából páfosba menének, a más részire a szigetnek, a melyet végig járták, Cyprus szigetében vala akoron egy Romai tisztarto. sergius. paulus nevü, ez okos, és értelmes ember vala. akinek elméjiben volt valamely sengéje avalóságos vallásnak, ez ohajtá hallani az üdveségnek Igéjit, magához hivatá tehát. Saul. és Barnabast. de mellette egy⁵²⁷ ördögös hamis proféta vala, Bárjesu nevü, aki ellene volt az ő predikálásoknak, és azon volt, hogy a tisztarto a hitre ne ályon,

5 Act.XIII 4. 5.

Act XIII. 8. 9.

10

15

Akoron. Saul. vagy is pál, mivel szent lukáts tsak etályban adgya reá apál nevet, mint ha Saul. a Sergius paulus meg térése után vette volna magának a pál nevet, vagy is akor vett volna magának egy deák nevet. a midön a nemzettségeknék kezdé prédikallani, elég a hogy, pál mondá Bárjésunak.⁵²⁸ óh ember, aki tele vagy tsalárdságal, es hamiságal. az ördögnek fia vagy, és ellensége az igazágnak, nem szünölé meg. valaha⁵²⁹ az urnak egyenes uttyait el fordítani, az ő szandéki ellen fel kel kelni, és meg nem gátolni azokat, kik az igazság-[99a:]nak uttyára akarnának menni, de mostanában az urnak keze rajtad lészen. és meg vakulsz, bizonyos⁵³⁰

20

25

⁵²⁷ <egy> egy [Törlés a sor végén.]

⁵²⁸ Bárjésu-s-nak [Törlés a sor végén.]

⁵²⁹ valaha [ha—beszúrás.]

⁵³⁰ bizonyos [nyos—szótag utólag írva a sor végéhez, félig a margóra, bizomellé.]

ideig a napot meg nem látod. azonal meg setétedének az ő szemei, és mindenüvé fordula, hogy valaki nyujtaná neki kezét, a tisztarto látván ezt a tsudát. a hitre álla, és tsudalá az urnak. tudományát.

- 5 A tisztarto meg térése után. pál. és Barnabás el indulának Cyprusbol. és hajora ülvén a pamfiliai pergébe érkezének, perge nintsen a tenger parton. de földön menének oda, akoron Márk János, a sok utozásban el fáradván. és a veszedelmes hajokázásba. el hagyá palt.
- 10 és Barnabást. viszá tere tengeren Jérusalemben., ez az álhatatlanság épen nem tették pálnak. meg is láttyuk ez után. hogy más uttyában. nem akará ötet, maga mellé venni. mind azon által. idővel maga mellé vevé, és hasznos Évagyéliumi szolgálattyát vevé néki.

A kristus eszt. 48
An vulg. 45

- 15 Nem mulatának. pergebe. hanem a pisidiai Antiokiában menének. e fő városa annak a tartománynak, ugyan őt is kezdék el főképpen szolgálattyokot., mivel Cyprusban mint egy által me-[99b:]nöleg tanítottanak. bé menvén tehát egy szombaton a synagogában. atöbbivel
- 20 együt le ülének, és az olvasás után. a synagogának fejei betsülettal akarván vélek bánni, mint idegenekel, hozájok küldének. a szokás szerént. hogy beszélhetnek a népnek, szent pál fel kelvén. és intvén akezével. hogy tsendeség legyen. Magasztalni kezdé. az Izraelhez valo
- 25 minden kori jószágát az Istennek, a mely jószág ki tették. a midön Egyiptumbol meg szabaditá népit, a midön el osztá néki akanaán földit, a midön birákokt ada nékik, azután sault, és Davidot. ez az Istennek szive szerént valo Ember vala, akinek magvából kellették születni a
- 30 Messiásnak, ugyan tölle is származot a Jesus, akit a minden hato fel támasztá, hogy üdvezítője lenne Izraelnek, keresztelő szent János, a Jésusrol⁵³¹ tevé ezt a bizonyóságot. mondván, nem én vagyok az, akit vártok.

⁵³¹ Jésusrol [o—ó-ból javítva.]

más fóg utánam jöni, akinek nem vagyok méltó hogy meg öldgyam a saruit, titeket illet atyám fiai az üdveségnek ez az igéje, mivel a Jérusalem lakosi, és az ő fejedelmi. nem üsmervén Jésust **[100a:]** halálra itélék., és bé tölték nem tudva, mind azt a mit mondottak volt felölle. ő harmad napon fel támada, és a tanitványi. sok napokig látták a kik a mái napig bizonyásgot tésznek erről az igazságról, a melyet az írások is bizonyították a melyek meg mutatták, hogy a kristusnak meg kellett halni, de rothadást nem szenvedni, tsak egyedül ő általa, nyerhetitek büneiteknek bótánattyát, ez olyan⁵³² különös kegyelem, a melyet,⁵³³ Mojses törvénye által. meg nem nyerhattétek volna.

Az egész gyülekezetnek oly igen meg tették a szent pál beszéde, hogy arra kéré ötet. hogy a következő szombaton is beszéllene nékik azon dologról. És még azon a napon. sokan a sidok közül, szent. pál,⁵³⁴ és szent Barnabás mellé adák magokat, és a hitre térének. azonban⁵³⁵ pediglen szent pál és szent Barnabás oktatják vala mind azokat. a kik őket halgaták, időközben pedig a kézi munkát gyakorolák. hogy magokat táplálhasák, mivel se szent pál, se szent Barnabás nem éltenek azal a szabadsággal mint a több Apostolok hogy olyan szent **[100b:]** Aszonyokat vigyenek el magokal., a kiknek gondgyok legyen az eledelekre, holot eközönséges szokás volt a sidoknál, ök pedig tsak magok jártanak, és rend szerént olyan helyeken predikálottanak. a⁵³⁶ hol. még az Évangyélium nem volt hirdetve, El lehet itélni mind ezekből. hogy mitsoda kemény életet élte-

5

10

15

20

25

1 Cor.IX. 1.15.
1.Thess.II. 7. 9.

1 Cor.IX. 5. 6.

Rom.XV. 20. 21.

⁵³² olyan [a—o-ból javítva.]

⁵³³ a melyet, <a> Mojses [Az <a> helyén összefutott a tinta, így nem dönthető el pontosan, hogy törölte-e Mikes.]

⁵³⁴ szent. pál<t>, és

⁵³⁵ [Sorvégen:] azonban [új sor elején:] ba

⁵³⁶ a <hog> hol.

nek. mitsoda fáradsággal járt szolgálattyok, eleinte mindgyárt a sidokon kezdik vala el az oktatást, és ha ezek meg vetik vala az igazságot. akor a pogányoknak prédikáltak,

- ⁵ A következő szombaton pedig tsak nem az egész város a synagóban gyülekezék, hogy halyák az Isten szavát, Ez a rend kívül valo gyülekezet, a sidokat irigységre, és haragra ingerlé, és káromlo szokal álnak vala ellene a szent pál beszédinek, szent pál, és szent
- ¹⁰ Barnabás, látván ezeket, bátorsággal mondák nékik, Ti valátok első. a kiknek kellették hirdetni az Isten Igéjét, de mint hogy azt meg vetitek, és magatokot méltatlannoknak tartjátok az örök életre. Már mostanában. a pogányokhoz megyünk. mivel a meg vagyon írva, a
- ¹⁵ pogányok **[101a:]** vilagoságává tettelek tegedet. hogy üdvésre légy a földnek végiig, a pogányok ezeket halván örülének, tisztelettel, és örömel halgaták az Isten Igéit, és mind azok. a kik közüllök az örök életre rendeltetek vala, a hitre állának. ugy anyira. hogy az
- ²⁰ Évangéliumnak jó hire, el terjede az egész tartományba,

A hitetlen sidok pedig azon meg haraguván. hogy anyin térnének ahitre, aitos, és tiszteletes Aszonyokat lázasztának fel pál, és Barnabás ellen, és fel indították az

²⁵ egész várost ellenek, akik üldözni kezdék őket, Akoron pál és Barnabás. reájok rázván alábokrol valo port, Antiokiát el hagyák,⁵³⁷ Ikoniumba menének, ez az üldöztetés, nem hogy meg tántoritotta volna, ahivekben lévő hitet. de bé tölté őket, örömel. és buzgosággal.

Ikoniumba lévén. szokások szerént. a synagóban menének, és az Isten ugy meg áldá tanításokat. hogy nagy számu sidokat térítének meg. ugy pogányokat is: ebben avárosban. sok tsudákat tének, és sokáig is mara-

⁵³⁷ el hagyák, [k-t-ből javítva.]

dának, noha a sidók [101b:] igen ellenzették,⁵³⁸ és végtire fel lázaszták ellenek a pogányokat is. ugy anyira, hogy tsak nem meg kövezék őket. és kételenek valának el hagyni Ikoniumot.

Azt tarttyák. hogy Ikoniumba térített meg szent pál, szent Theclát, és jovallá néki. hogy hadná el azt, aki ötet el akarja venni, és maradna meg a szüzeségben. szent Chrysostomus azt mondgya, hogy ez a szüz minden aranyát fel áldozta, tsak hogy láthasa szent pált, a ki akoron fogva volt. azt irják felöle, hogy a fülben valoit az Anya⁵³⁹ kapun állójának adá, tsak ki botsása, és az ezüstös⁵⁴⁰ tükörét a tömlözt tartanak. hogy bé botsása szent pálhoz, Az Atyák igen nagy Ditséreteket⁵⁴¹ adtának ennek a szent szüznek, El lehet itélni, hogy mely nevezetes volt. még az Anyaszent egy háznak a kezdetin. mivel még az Apostolok idejében. egy Asiai pap. egy⁵⁴² könyvet ira. a melyet szent pál. és szent Thecla utozásinak nevezé, de söt még szent pál munkájának tulajdonittá ezt a könyvet. de idővel meg tudák hamiságát. és a papságból ki tevék.

Ímé rövideden a szent Thecla élete. a melynek régiségit senki nem ellenzi, és a melyet az Atyák [102a:] mind helyben hagyták, szent pál. Ikoniumban érkezyén. on-siphorushoz szálla, és őt kezdé predikállani az Évangyéliumot. Thecla az uttzának más részin lakván, és által ellenben a szent pál szállásával. ejel. napal halgattya vala az ő tanitasit, ugy hogy semmi arrol el nem fordithatná, Theoclia, az Anya., ezt tudtára adá Thairysnak, a ki Theclát el akará venni, Ez az ifiu. a kinek már oda ígérték volt Theclát, avaros elei közül valo volt,

5[XV Rész]

Aug.in faust.1.
30.c.4

Ambros.
de virginib.12.1.3.

10

Chrysost homil.30
in acta. p 272.a.

15

vide Tertull.
de Baptismo

20

25

30 Epiph haeres.
78.c.1.

⁵³⁸ ellenzették, [z-k-ből javítva.]

⁵³⁹ Anya [y-a-ből javítva.]

⁵⁴⁰ ezüstös [e-a-ből javítva.]

⁵⁴¹ Ditséreteket [D-k-ből javítva.]

⁵⁴² egy <követ> könyvet

chrysost homil 72
tom 1.

vide chrysost
ibidem

Ambros. 12. de
virginib. p 469.

vide Ambros.
loco citato

Damas. de iis qui
in fide
dormierunt. p 591

szép termetű. gazdag. bő kezű. mindent el követe hogy
meg változtassa Theclával. a szüzeség meg tartására
való szándékját, a Thecla anyja, a tseledivel. azon volt
5 hogy⁵⁴³ el hagyasa szándékját. vagy ölelgetésével, vagy
intésével. vagy fenyegetésével. de csak haszontalan volt.
látván hogy semmit nem tehetnének, a bironak bé adák.
aki atüzzre itélé. Thecla keresztet vetvén magára. a
tüzbe mene. de a láng semit néki nem árta, a föld alatt
nagy zugás hallaték. a föld meg nyilék és egy nagy eső, a
10 tüzet el oltá.

Thecla Ikoniumot el hagyta. és szent pal. után mene,
akíis⁵⁴⁴ el szaladot vala evárosbol. az Apostol Antiokia-
ba vivé. a hol Alexander, a városnak [102b:] gubernato-
ra, nagy szerelemben esek véle, de Thecla keményen
15 viselvén magát hozája, arra ítelteté hogy avad állatok
köziben vettessék, egy néhány nap mulva Theclát. a
Theatrumhoz vivék. ezel az írásal. Sacrilégium. mint ha
szentség törésben taláztatot volna. az első napon, a
mely oroszlánt botsátanak reája hogy el szagasa, nem
20 hogy azt tselekedte volna. hanem még mint egy tisztelet-
ből. a labaihoz fekvék. és nyalogatni kezdé, az után
viszá vivék egy Trisina nevű aszszonyhoz, a kinek annak
előtte kevéssel. meg holt volt falconilla nevű leánya,
akoron falconilla meg jelenvén az Annjának, arra kéré,
25 hogy⁵⁴⁵ kérné Theclát arra, hogy nyerné meg⁵⁴⁶ az
Istentől. had mehesen nyugodalmas helyre., Thecla.
imádkozék, és mondá. Menynek Földnek ura Istene.
kristus Jesus. ad meg falconillának az örök életet.

Más nap Theclát simét a theatrumra vivék. a nép
30 eleibe. oroszlányokat, és medvéket botsátanak reája,
de egy oroszlány a lábaihoz mene. és meg oltalmazá

⁵⁴³ hogy [Beszúrás.]

⁵⁴⁴ akíis [ekis-ből javítva.]

⁵⁴⁵ arra kéré, hogy <arr> kérné Theclát arra, [Törlés a sor elején.]

⁵⁴⁶ meg [e-a-ból javítva.]

atöb állatoktól., Thecla egy darab ideig ót álván, és látván hogy ót közel egy tó volna tele vizele. belé ugrék. mondván. már ideje hogy meg mosatassam, abban a tóban tengeri bornyuk [103a:] valának, a kik nem hogy el szaggatták volna, de mind meg döglének, és egy fekete felleg környül vevé, hogy ne láthasák mezitelen. akoron a biro vad bikához kötöteté, hogy négyé szakaszák,⁵⁴⁷ de a kötelek tsudálatosan el szakadozának, a fő biro magához hivatá, kérdé tölle hogy ki volna, köntöst adata reája. és szabadoson el botsátá.

Egy nehány napig még. Antiokiában marada, és meg tudván hogy szent pál Alyrében volna, férfiu köntösbe öltözék. és utánna mene. sok más férfiakal, és aszonyokal, szent pál tsudálkozék rajta hogy meg látá, de Thecla mondá néki, én meg kereszteltettem, és a ki tégedet segitet⁵⁴⁸ az Évangyélium predikálásában, engemet is segitet hogy meg kereszteltessem. azután mindeket elő beszéle néki. valamik történtek volt, és onnét a maga hazájában mene. Ikoniumba, a ki ötet el akará venni a meg holt volt, az után azon igyekezék. hogy az Annyát meg térítse. de azt véghez nem vihetvén. a tengeren viszá ment, és Seleuciában érkezvén. ót sok személyeket meg keresztete, ugyan ót is hala meg békesegbe. [103b:]

A szent pál tsuda tételei közöt amelyeket tett ebben az első uttyában, szent lukáts tsak egyet teszen fel, a midön listriába meg gyógyita egy Énéás nevü embert. a kinek esze lévén az inai sugorodva, születésétől fogvást sántált. ez az ember jelen lévén a szent pál prédikációján, az Apostol sokáig nézé, és látván hogy nagy bizodalma volna annak az embernek a meg gyógyulásában, mondá néki fel szoval, kely fel, és ály egyenesen

vide Tertull.
de baptismo. c.17.

act.XIV 7.

⁵⁴⁷ szászkaszák,

⁵⁴⁸ segitet [Beszúrás sötétebb tintával.]

lábaidon, azonal ugralva fel kele, és jární kezdé, a lystriai nép látván ezt a tsudát. nagy fel szoival kezdé mondani, ihon vannak az Istenek, a kik ember képiiben mi hozánk le szálottanak. Barnabást Jupiternek nevezék, hihető azért hogy nagy⁵⁴⁹ szál ember volt, és pált, Mercuriusnak, talám az ő ékesen valo szollásáért, és hogy rend szerént, ő kezdi vala el a beszédet. azonban a templom áldozo papja. bikákat, és koszorukot vive az Apostolok szállása eleiben. hogy áldozatot⁵⁵⁰ tenne nékik. a népel együt, De Barnabás. és pált. meg tudván szándékjokot, futva menének a kapuhoz, meg szaggaták ruhájokot, **[104a:]** és a sokaság közí menván, kiálttyák vala. atyámfiái, mit akartok tselekedni, mi tsak emberek vagyunk, valamint magatok, és olyan gyengék. azért jöttünk, hogy néktek azt hirdesük hogy azok az Istenek akiket imádtok, tsak semik, hanem térjetek ebből a babonaságból az Élő Istenhez, aki amenyet és a földet teremtette, a tengert. és mindeneket, a ki az el mult időkben el hagyá a magok uttyokban a nemzeteket, mind azon által meg nem szünék⁵⁵¹ őket bé tölteni jóvaival. és meg bizonyítani valóságos létit.

De akár menyit beszélének. nehezen vevék le anépet arról. hogy nékik ne áldozna, kevés idő mulva pedig holmi sidok érkezének a pisidiai Antiokiából, és Ikoníából., fel lázaszták a népet az Apostol ellen, úgy anyira hogy köveket hajigálnak rája, aki is a földre esván, úgy hagyák mint holtat, azután az városból ki vontzólák. hogy valamely verembe vessék. De a tanítványi körül vevén. fel kele. és viszá mene a városba. és más nap el indula Barnabással, hogy Derbébe menyenek. a hol el kezdék a tanítást, az Isten meg áldá tanításokot. és sok tanítványokot szerzének az urnak. azután viszá térének

⁵⁴⁹ nagy [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁵⁵⁰ áldozatot «n» tenne nékik.

⁵⁵¹ szünék [szünt-ből javítva.]

lystriában. [104b:] Ikoniumba.⁵⁵² és Antiokiában. meg erősítvén mindenüt a hiveket a hitben. és inték az állhatatoságra, az után papokat rendelének minden városban. és azokat, az Isten gondviselése alá hagyák, magok pedig viszá térének pámphiliában, Pergében 5 prédikálának, az után Attaliában menének. amely város atenger parton vagon, ót hajora ülvén, Seleuciában ki szállának, és Antiokiában érének. mint egy két eszten-deig tarta az ő⁵⁵³ utozások.

A syriai Antiokiában érkezvén, a tanítványokat esze gyűjték. és elé beszéllék nekik hogy az Isten mitsoda nagy dolgokat mivel ő általok, hogy miképen nyitotta meg a hitnek kapuját a nemzeteknek, azután sokáig maradának azon helyben. a tanítványokkal, Azonba pedig szent péter a maga résziről sok tartományokba. 10 prédikálá az Évangéliumot azt el lehet hini hogy a közönséges esztendőnek 45 dikében ír az első levelét, a pontusí, Bithyniai, Asiai. Galatiai.⁵⁵⁴ Cappadociai meg tért sidoknak, a levelét Babiloniából dátállya, mivel Romát, ezen a neven nevezi vala, alevél-[105a:]ben. 20 keresztyén nevet ad a hiveknek, a melyben az Apostoli fejdelemségnek. méltán valo Felségivel beszél. abban ahiveket. a békeséges türesre inti. az igasság, és az ártatlanság követésire. letzkét ad a házas⁵⁵⁵ személyeknek, az öregeknek. és az ifiaknak, egy szoval. nintsen 25 olyan rend, és hivatal. amely ebben a levélben ne talállyon. magának oktatására, és elő menetelére valot. Azt tarttyák. hogy szent Márk. a ki mind tanítványa. mind tolmátsa volt., segített ezen level irásában. Ezt a levelet sylvánus által küldé el. 30

1 petr. V. 13.
2 petr. IV. 16

Hieron. Ep.
150. qu. 11.

⁵⁵² Ikoniumba. [ba—beszúrás.]

⁵⁵³ az ő <utty> utozások.

⁵⁵⁴ Galatiai. [l—t-ből javítva.]

⁵⁵⁵ házas [a—fölött áthúzott vessző.]

Clem Alex apud
Euseb 1.2. c 15.

S. Athanas.
Betricid⁵⁵⁷
chronic alex.

Tertull. contra
Marcion 1.4. c 15

josef Antiq
1. XX. c. 3.
et de bello
1.2. c. 19.

Act XXVI. 20

Rom XV 19.

Chrisost. in Rom.
hom. 19. p 372.

Ezen idő tályba ír a szent Márk Évangéliumát a Romai hívek kérésekre,⁵⁵⁶ akik arra kényszerítették, hogy hadná írásban amit szent pétertől hallot volna, némelyek arégiek közül azt tartották hogy szent péter diktálta volna szent Marknak. vagy hogy maga írta volna, Tertullianus úgy tettik mint ha szent péternek tulajdonittaná de azt inkább lehet gondolni. hogy csak aprobálá, és a⁵⁵⁸ Romai híveknek adá olvasni és hogy szent Márk csak⁵⁵⁹ ír. a mit szent pétertől hallot vannak olyan régi írások. a melyek azt mondgyák hogy Deákul ír a Évangéliumát. de közönségesen azt tarttyák. hogy Görögül ír. **[105b:]**

A judeai Gubernátor, Cuspius Fádus. meg változtatték. és Tiberius Alexánder, a sidó philon. Attya fia. 15 tétették helyiben. ennek az embernek az elei sidok voltak. de a vallását el hagyta, volt. E judeát tsendesen igazgatá. valamint fadus, és az ország békeségben marada egy néhány esztendőig., Tiberius Alexander keresztre vonatá Jakabot, és simont. a Galileai Judásnak a fiát. a herodianusoknak fejit, a ki annak előtte⁵⁶⁰ negyven esztendővel fel támasztotta vala anépet; hihető hogy ebben az időben prédikállá⁵⁶¹ szent pál judeában. és judeából, Illyriában vivé az Évangéliumot. Ez⁵⁶² így lévén, el terjeszté az Évangéliumnak világóságát kapadociában. pontusba, és Tráciában. És⁵⁶³ lehet hogy ezekben az utozásiban. a melyekről szent lukás semi

⁵⁵⁶ kérésekre, [Első *k-s-ből* javítva.]

⁵⁵⁷ Betricid [*e-* javítva.]

⁵⁵⁸ a [Beszúrás.]

⁵⁵⁹ csak «írta» ír. a «h» mit

⁵⁶⁰ előtte «fel» negyven esztendővel fel támasztotta

⁵⁶¹ prédikállá [*i-a*-ból javítva.]

⁵⁶² Ez [*E-e*-ből javítva.] így lévén, el «h» terjeszté

⁵⁶³ És [*É-e*-ből javítva.]

különös dolgot nem mond., hogy az Apostol. a sidoktól. öt izben.⁵⁶⁴ harmintz kilentz tsapást vett., akik e szerént szokták vala meg ostorozni a synagogában, azt akit gondolták hogy atörvény ellen tselekedet. a Romaiaktól is kétszer ostoroztaték meg. három szor volt hajo törésben. egy nap, és egy étzaka atenger fenekén, mind eze-[106a:]ket annak előtte szenvedé. hogy a korintus bélieknek írta volna a második levelét,

2 Cor XI. 24 25.

Hérodés a Calcidiai király. Agrippa királynak az öttse, minek utánna el vette volna afő papságot Joseftól, hogy azt Ananiásnak. a Nebedeus fiának adná, meg hala. Claudiusnak nyoltzadik esztendejében. A császár., az országát az ifiu Agrippának adá, a nagy Ágrippa fiának, ezen idő tályba. ventidius, Cumanus. judéának gubernátorá téteték, Alexandriai Tiberus helyében. ennek idejében kezdődék a sok haboruság ebben az országban, a mely haboruság tsak a Jérusálem el romlásával végeződék el.

A kristus eszt 52. An.vulg. 49

joseph. Antiq.I. 20.c.3.

Mint hogy a sidok. anagy innepekben. mindenünén esze gyülekeznek vala Jerusálemben. agubernátoroknak szokások volt. egy néhány kompánia vitezeket fegyverben. a templom mellet tartani. hogy valamely rendeletlenség ne történék, ennek az esztendőnek husvét Innepiben, a negyedik napon. egy romai vitéz. mezítelen kezdé mutogatni mindenek elöt. a mit az emberség. és a szemérem leg inkább el takarja. A nép azon fel indula. és kiáltani kezdé. hogy az a gyalazatos dolog. nem tsak őket [106b:] tekintené, hanem az Istent magát, A kik leg inkább azon fel indulának., azok Cumanus ellen kezdének beszélleni, mondván hogy ő parantsolta volna⁵⁶⁵ a vitéznek. azt tselekedni. a Guber-

XVI Rész

20 Cumanus gubernator. jérusálemben haboruság.

⁵⁶⁴ öt izben. <3> [Valószínűleg <4> ból javított <3>] harmintz [n-tz-ből javítva;] kilentz [k-ts-ből javítva.] tsapást vett.,

⁵⁶⁵ volna [n-t-ből javítva.]

nátor igen meg sértődék az ilyen beszédeken. mind azon által. a békeségre. atsendeségre inté őket. de nem hogy engedelmeskedtenek volna néki. hanem még bes-telen szokal illeték, azért atemplom mellé viteté minden hadait, az sidok azon ugy meg rémuléneek, hogy egy másra todulának. hogy el szaladhasanak, gondolván hogy üznék őket, és a szoros utakon a melyek atemp-lomban mennek, oly nagy⁵⁶⁶ szorulás volt, hogy több volt tiz ezernél. vagy harmintz ezernél, a kit vagy el tapodának, vagy a szoroságban halának meg, ez így lévén az Innepnek öröme, szomorúságra változék,

Némelyek ezek közül a kik el szaladának. elől találván jérusálemtől öt vagy hat mély földnire a császárnak. István nevü rabját, meg foszták, és minden portéká-
15 **[107a:]**ját el vevék, Cumanus azt meg tudván. hadi embereket küldé utánnok., meg parantsolván hogy dullyák fel a falukot, és az eleit a falusiaknak vinnék hozzája. mint vétkeseket hogy meg nem fogták azokat atolvajokot., a midön a falukot fel prédálák. egy hadi ember a Mojses⁵⁶⁷ könyveire találá. el szagatá. és meg egeté káromlásokal,⁵⁶⁸ A sidok azon mindenüt fel indu-lának, és Csézaréában menének Cumanushoz,⁵⁶⁹ kérvén arra hogy büntesse meg azt az embert aki a szent könyveket el szaggata volna. Cumanus meg halgatván
20 kéréseket, meg öleté szemek láttára.

Szent péter minek utánna Romában maradot volna egy darab ideig, Judeában mene. a közonséges eszten-dőnek 50 dikében azt el lehet hinni hogy olosz ország-ban. és más helyekre el küldé tanítványit. mivel azt bizonyosnak tarták a következő saeculumokban,

⁵⁶⁶ nagy>szoroság> szorulás

⁵⁶⁷ Mojes [Elírás.]

⁵⁶⁸ káromlásokal, [a—o-ból javítva.]

⁵⁶⁹ Cumanushoz, [u—a-ból javítva.]

hogy olosz országban, Galliában. spanyol országban. Afrikában. és siciliában. és más szigeteken, hogy szent péter, az ő tanítványa, vagy utánna valoi, fundálák azokat⁵⁷⁰ az Anya-[107b:]szent egy házakat, és noha ez atraditio a melyet meg tarttyák még mostanában is arégi Anyaszent egy házakban. ne légyen is tellyeségel bizonyos, de azt nem lehet tagadni, hogy azok az Anyaszent egy házak ne vették volna eredeteket szent pétertől. vagy azoktól. akiket ő, vagy az utánna valoi oda küldöttenek predikállani. mivel azokat úgy tartották mint szent pétertől küldötteket. noha szent péter már meg holt volt, annak előtte sok idővel.

szent Márkot szent péter küldé Egyiptumba, hogy a kristust hirdesse, és az Alexandriai Anyaszent egy ház. úgy tekénté⁵⁷¹ mindenkor ötet, mint fővebb Apostolát. a mely Évangyéliumot irt, azt oda vitte. és azt tarttyák. hogy ő előtte. senki még abban az országban. nem predikalotta volt ahitet. a mely ország el vala merülve ababonaságban. leg előb ször mindgyárt Cyrénea városában szalla ki, ahol. sokakat meg terite. és sok tsudakat tett, onnét más egyéb részeibe mene lybiának, és végtire Egyiptumban,⁵⁷² és Thebaidban., mivel azt tarttyák hogy mind ezek atartományok tölle vették az üdve-[108a:]ségnek üsmerettségit.

Leg utolyára mene Alexándriába. és minek utánna arra az Isten parantsolattyát vette volna, hajora ülvén két nap mulva Alexándriában ére, azt irják. hogy amidön avárosban ére. a saruja el szakada, és egy vargának oda adá hogy meg foldoza, avarga a kit Annianusnak hitták. a mint foldozta volna a keziben ütötte az árrat, és a fájdalomban. fel kiáltá. óh én Istenem, szent Mark, ezt jó jelnek tartá. hogy az uttya hasznos lészen; Ezek a szók pedig alkalmatoságot adá-

Epiphan haeres.51
c.6.Gelas. papae.
decret. Concil.t.4.
p.1262. Euseb.1.2.
c.16.

Chronic orient
p 109. et seq.

A kristus eszt 64
An vulg. 61

⁵⁷⁰ azokat [ot—beszúrás sötétebb tintával.]

⁵⁷¹ tekénté [e—fölkött áthúzott vessző.]

⁵⁷² Egyiptumban. [E—e-ből javítva.]

nak néki hogy arról az Istenről beszéllyen Anniásnak,⁵⁷³ a kit segítségül hívá, noha nem üsmérné, És a kristusrol az ő Fiáról, a kinek érdemi. és hatalma által remélheti sebének meg gyógyulását,

⁵ Annianus ezeket tsendesen halgatá, és szent Mark egy kevés sárt tsinalván. anyálával, meg kené a sebet, az urat segítségül hívá, és azonnal. az Anniás keze meg gyógyula, ennek az embernek a tsuda meg hatván a szivét, arra kéré szent Márkot. hogy menne hozzája
¹⁰ szálni, az után. ételt ada néki, és sok féle kérdéseket [108b:] tett néki, a tudományrol. melyet tanitot, elegendő képen meg tanulvan tehát mind azt, ami szükséges volt, meg keresztelkedék. az egész házával együt, sok féle személyeket., szent Márknak. az élettye, tsuda
¹⁵ tételei, és tanitási,⁵⁷⁴ ahitre téritének, Ezeknek az Alexandriai első keresztyéneknek, abuzgoságok. olyan volt, hogy sokan közüllök mindennek ellene mondának, hogy követhesék. a leg tekélteseb rendit akeresztyéni vallásnak, sokan arégiek közül azt tartották, hogy a
²⁰ Therapeütusok, a kiket le írja philo az elmélkedésről valo könyvében, nem mások, hanem a szent Márk tanitványi, philo. tiszteletet akara adni nemzetinek, és vallásának,⁵⁷⁵ ezekkel atekéltetes tanitványival. akristus Jésusnak, mert tsak nem minyájan születet sidok valónak és tsak nem minyájan követék a törvény Cérémoniáit.

Azt tartották hogy a Thérápötusok, leg első kezdői valának a szerzetesi életnek, A bizonyos hogy azok a barátok akik régenten.⁵⁷⁶ oly hiresek valának, sokakban
³⁰ követték a Therápötusokat. és az Esseniánusokat,: de

⁵⁷³ Anniásnak, [A – a-ból javítva.]

⁵⁷⁴ tanitási, [Első i – a-ból javítva.]

⁵⁷⁵ vallásának, [sá szórész utólag írva a sor előtti margóra, elválasztás után; eredetileg *vallának* alakban írta Mikes.]

⁵⁷⁶ akik régenten. <a kik> oly [<a> sor végén, <kik> új sor elején.]

Euseb. I. 2. c. 17.

Epiphan
haeres. 29.

Hieron. de viris
Illustr. c. 8. et alii.

XVII Rész.

A Therapö-
tusokrol. Cassian.
I 2. c 5. Sozom. I. 1. 25
Hist Eccl. c. 12.

azt nem mondhatni el tellyeséggel, hogy a Thérápötu-
[109a:]sok és az Esseniánusok,⁵⁷⁷ szerzették volna. a
szerzetes életet, hanem tsak első példái valának. valosá-
gal mondván. Egyiptumban. tsak aharmadik saeculum-
ban kezdének. barátokat látni. már beszéllettünk az
Esseniánusokrol, szükséges it egy szót mondani a The-
rapötusokrol is, ebben akönyvben., természet szerint
valo⁵⁷⁸ helyek vagyon. akár ugy mint sidoknak, akár
mint keresztyéneknek, mivel arra köteleztük it magun-
kot hogy a sidoknak, és az Anyaszent egy ház kezdeti-
nek historiaijt le irjam, A mi szandékunk nem a, hogy
elő hozam mind azokat avetekedéseket a mellyek voltak
és vannak ezen dolog iránt. és melyen még mostanában
sem egyeznek meg a tudosok.

A Thérápötus név⁵⁷⁹ Görögul. egy doktort téssen,
vagy egy szolgát, vagy egy imádot. az Istennek egy
szolgáját, Azok a kik Egyiptumban ezt a nevet viselték.
fő képen az elmélkedő életben foglalják vala magokat,
valamint az Essenianusok. a munkálodo életben, igen
sok számuán valának a Therapötusok. mind a férfiak.
mind az Aszszonyok résziröl. abban az országban. de
főkép-[109b:]pen⁵⁸⁰ Alexandria vidékin, az ő társaságok
más⁵⁸¹ egyéb reszeire is el hatt vala avilágnak, Azok a
kik erre az életre adgyák magokat. mondgya philo. nem
szokásbol. se nem valaki kérésire, vagy unszolására
tselekeszik, hanem⁵⁸² tsak a buzgoságokbol, természet
felet valo sugarlásbol., és abbol az égő kívánságbol, a
melyel ohajtyák az örök, és boldog életet, ugy tekintvén

philo de vita
Contempla.
p.892 D.

philo de vita
Contempl. p 891

⁵⁷⁷ Esseniánusok, [E—javítva egy megkezdett betűből;] szerzették volna.
a <sz> szerzetes [törlés tollhiba miatt, a sor végén.]

⁵⁷⁸ valo [a—o-ból javítva.]

⁵⁷⁹ név [v—m-ből javítva.]

⁵⁸⁰ főkép-[109b:] Alexandria

⁵⁸¹ más <egyéb> egyéb [Törlés a sor végén.]

⁵⁸² hanem <a> tsak a

már magokat mint meg holtakat avilágnak, a gyermekeknek, atya fioknak, vagy ha atyafiok nintsen, ajó akarójoknak hadgyák még éltekben valamit aföldön birtak. hogy a boldog szegénységben élhesenek, Ellene⁵ mondanak. nemzetiségeknek, szokásoknak, atyafioknak. hazájoknak, és magokat el rejtik avárosokon kívül, akertekben.⁵⁸³ vagy távul valo helyekben, hogy ót éllyenek minden emberi társaság nélkül.

A legg tekéltesebbek a Térapötusok közül egy¹⁰ dombot választának magoknak a Méris toja mellet, a hol sok számuán laknak együt (:ezeket⁵⁸⁴ philo beszéli felöllök:) fő képen azért választották magoknak ezt a helyt. mert az Áer tiszta, a hely maganos, és [110a:] azért is, hogy ót nem tarthatnak atolvajoktól, mivel egy¹⁵ felöl a Meris toja őket oltalmazta, más felöl pedig a sok faluk, és majorok valának, az ő házok távul vagyon egyik amásikától építve, hogy inkább különöseben lehessenek. de ígen távul sintsenek egy mástól. azért hogy szükségben egy mást oltalmazhasák atolvajoktól. és egy²⁰ társaságban élhessenek, azok a házak. parasztosok és szegények, tsak épen ami szükségre valo hogy magokat meg oltalmazhasák ahidégtől, és amelegtől. a házokban maradnak egész héten, se ki nem mennek. se tsak ki sem néznek, anyira foglalatások, mindenik Therapötusnak,²⁵ imádkozo helyevagyon. a melyet ök nevezik semnejonak, vagy Monasterionak, a melyben ök a lelki életnek foglalatóságában töltik az időt. oda ök nem visznek semi étel némüt, se semi testi szükségre valo dolgot. abban ök a törvényről., a profétakrol elmélkednek, és szent énekeket énekelnek, az ő elméjek mindenkor az Istenről foglalatoskodik., de söt még álmokban sem felejtik el, ugy anyira hogy vannak olyanok a⁵⁸⁵

philo de vita
Contempl.
p.892.E.

philo.de vita
Contempl. p 893

⁵⁸³ akertekben. [t-j-ből javítva.]

⁵⁸⁴ ezeket [et—beszúrás sötétebb tintával.]

⁵⁸⁵ a [110b:] a kiknek

[110b:] kiknek az Isten. álmokban nagy igazságokat nyilatkoztat ki.

Napjában kétszer imádkoznak, regel. és estve, regel, nap feljötekor, arra kéri az Isten, hogy töltsse bé őket viláosságával. és szerentsés napot adgyon nékik, estve 5
pedig. arra kéri, hogy azö elméjek meg menekedvén a nem szükséges gondtol. és az érzékenységi figyelmetlenségtől, tsendesen foglalhasák magokat az igazságnak tanulásában. a regeltől esvélig valo idő az olvasásban. és az elmélkedésben foglaltatik. 10

Ök énekeket tsinálnak. sok féle kótákra, de azok mind áitatos énekek,⁵⁸⁶ szombat napon együvé gyülekeznek a közönséges orátoriumba, amely egy kö fallal két részre vagyon osztva, úgy hogy az aszszonyok el legyenek rekesztve a férfiaktol. de az oktatásokat hal- 15
hassák. noha őket ne láthassák, ót rendbe ülnek, az öregebbek elöl. azután az ifiak, mind közönséges ruhákban, akezeket el takarjak. a jób kezeket a melyekre teszik a szakállok alá. és abalt. az oldalra, aleg régieb és a leg tanultab közöttök, közébbe megyen. és nékik 20
beszél, az ő beszéde fontos, de nem tzifrázot, mindenek nagy tsendeségben halgattyák.

philo de
contempl. p.894

A mértékleteséget nálok, ajó erköltsök fundámen-
[111a:]tumānak tarttyák, senki semi eledelel nem él nap le menetele elöt. adván a napot alélek gondgyára. 25
és atanulásra.⁵⁸⁷ és az éttzakát atesti gondra, de még annak is⁵⁸⁸ tsak egy kevés részit adgyák atestnek, vannak olyanok a kik harmad napban tsak egy szer esznek, mások⁵⁸⁹ akik hat napban egy szer. A szombat nap nálok nagy tiszteletben vagyon, minden testi munkát azon 30

⁵⁸⁶ énekek, <szob> szombat [A törlésben nek csak a szárát írta le.]

⁵⁸⁷ atanulásra. [ta szórészt utólag írta be a sor végére, sötétebb tintával, az a mellé, elvlasztás után.]

⁵⁸⁸ is [Utólag beírva a sor végére, sötétebb tintával.]

⁵⁸⁹ mások [o-i-ből javítva.] akik

félben hagynak, de azon anapon esznek, ugy bánván atestekel. valamint egy oktalan álatat. akinek eni adnak. a munka után. Az ő eledetek tsak közönséges. és kevésből áll, tsak száraz kenyeret esznek sóval, és vizet
5 isznak, A leg kényeseb. Isopot teszen a kenyérhez. Egy szoval tsak anyit isznak. hogy szomjuhal meg ne halyanak, és anyit esznek. hogy a gyengeség, és az éhség⁵⁹⁰ le ne nyomja őket., az ő köntösök igen közönséges. tsak épen hogy magokot bé takarják, ahidég vagy a nagy
10 melegek ellen., télben vastag posztobol való palástot viselnek. nyárban len⁵⁹¹ vásznat hordoznak. mindenben a szemérmeteséget követik. mint az igazságnak leányát, és kerülük a hejábanvalóságot. és a szükségen felyül valot. mint a hazugságnak leányit.

p.8.99.B

15 A hét szám közöttök nagy tiszteletben vagyon, **[111b:]** nem tsak meg nyugosznak. minden hetedik napon. ugy mint, minden szombaton, de az ő fő Innejek, hét hét mulva esik, tudni illik a Pünkösöd, azon a napon mind esze gyűlnek, fejr köntösben. hogy imádkozanak, és
20 egyenek örömel, Az ebédülő házban léven. mind fent álva. sorjában, fel emelik kezeket. és szemeket. az ég felé, és azon kéri az Istent hogy áldgya meg az eledeleket, meg engedik hogy az Aszonyok őt jelen legyenek, de azok mind szüzek, és idősök többire, a kik
25 szabad akaratbol adták magokot a szüzeségre, az imádság után, az asztalhoz ülnek, a kik a szerzetben leg régiebbek. azok elől ülnek. azutan az ujjabbak, mivel ő közöttök nem vigyáznak az öregségre. hanem a szerzetben való régiségre., az asztalnál a férfiak jobb kéz felől
30 ülnek, az Aszonyok bal kéz felől, ők az asztalnál. nem ülnek, hanem feküsznek a régi szokás szerént. gyékényeken, Az asztalnál oly nagy tsendeség vagyon, hogy

ibid p. 900.

⁵⁹⁰ éhség <el ny> le ne nyomja

⁵⁹¹ len [e—o-ból javítva.] vásznat

még a lélegzetet is lassan kel venni, Azokat, a kik asztalnál szolgálnak. a leg iffiabbak, és leg jobb erkölcsü-
ebbek közül választtyák, mivel közöttök nintsen szolgál-
azok örömel szolgálnak, [112a:] söt még azon igyekez-
nek. hogy meg előzék kinek kinek. szükségít, hogy 5
semit ne kellesék kérni. Azok a kik szolgálnak, ugy
tekentik az asztalnál valokat mint Attyokot, és fiui
szeretettel. és tisztelettel vannak hozzájuk, ót bort, vagy
más részegítő italt nem isznak, se hus, se semmi gyenge
eledel ót nintsen. hanem az öregeknek, és a gyengék- 10
nek. meleg vizet adnak, és hideget a többinek, A kenyér
mellé, semit mást egyebet nem tesznek a sónál, hanem a
kényesebbek, tehet Isopot a kenyér mellé, Imé ilyenek
az ő leg nagyob vendégségek

Az ebéd alat valamelyik a szent írásbol valamely 15
kérdést teszen. amelyet vagy maga. vagy másnak hagyja
meg fejteni, azt pedig rövid, és értelmes beszédekkel, A
jelen valok. azt nagy tsendeséggel halgattyák, és valamely
jel által. értésire adgyák. hogy meg értették amit mon-
dot, abeszédnek vége léven., minden ditséretet ad néki 20
örömel, és aki beszéllet, fel kél, és az Isten ditséretire
valo éneket énekel, a többi is mind fel kelnek és
figyelmeteséggel halgattyák, és avége⁵⁹² felé mind reája
felelnek. az Aszszonyok, valamint a férfiak.

Az után az ifiak. akik szolgáltnak, az asztalt a 25
melyről szó volt. elé viszik. a melyen vagyon A szent
eledel,⁵⁹³ [112b:] ameg költ kenyér., a só, és az Isop.,
emlékezetire annak a szent asztalnak a mely a szent
helyben vagyon, Azok akik azt tarttyák hogy a Thera-
pötusok keresztyének lettek volna, azt akarják, hogy az 30
az asztal, és az a szenttséges eledel. az Eucharistia lett

⁵⁹² avége [e—későbbi beírás a szóközbe, sötétebb tintával.]

⁵⁹³ A szent eledel, [Az utolsó sor alá írva a lap jobb oldalára, de nem
örszóként; mellette kb. 2 cm hosszú vízszintes vonal van.]

volna. A melyről philo oly homalyoson szollot., mivel az első hivek nehezen beszéllenek vala az idegenek előtt, arrol atitokrol; philo azután azt mondgya, hogy az étel után. az éttzakát szent foglalatoságokban töltik, ez⁵ is az első keresztyéneknek gyülekezetekre lehet szabni. a kik gyakorta virasztottanak egész éttzaka.

A férfiak, és az Aszonyok fel kelvén tehát, a közepin a vatsoráló⁵⁹⁴ haznak, két részre oszolnak, egy részre. a férfiak. másra⁵⁹⁵ az aszszonyok. és mindenik résznek az¹⁰ előtte valoja, olyan személy. a melyik leg tiszteleteseb, és aki leg jobb énekes, ezek külömb féle⁵⁹⁶ énekeket énekelnek az Isten tiszteletire. némelykor mind egy szers mind énekelnek, némelykor külön külön, azután. minek utánna sokaig tántzolt volna akét rész külön¹⁵ külön, mind a két rész esze elegyedik., mint valamely szent el ragadtatásból, ugy anyira hogy az férfiakból, és az Aszonyokból álló, két Chorus, egy Chorusá lészen., annak atántznak követésire, **[113a:]** a mely volt averes tengeren valo által menetel után. a hol Mojses tantzolt.²⁰ a férfiakal, és Mária ahuga az Aszonyokal, A férfiaknak vastag szavok, esze elegyedvén. az Aszonyoknak vékony szavokal. gyönyörködtető zengést okoznak, E szerént töltik el a pünkösd éttzakáját. ugy anyira hogy más nap reggel. még frisebbek. mint mikor esze gyüle²⁵ keztek vala.

Mihent a nap kezd fel tettzeni, minyájan nap keletre fordulnak, és fel emelvén kezeket az ég felé kérik az Istent. hogy szerentsés napot adgyon nékik, hogy üsmértesse meg vélek az igazságot, és értelmes lelket³⁰ adgyon nékik. Ezek az imádságok után, kiki a maga lako helyében megyen. és a rend szerént valo foglalato-

⁵⁹⁴ vatsoráló [v—e-ből javítva.]

⁵⁹⁵ másra [s—r-ből javítva.]

⁵⁹⁶ féle <es> énekeket

ságokat követik. Illyen vala a Térapötusok élete, a kik Egyiptumba éltenek philo idejében, a ki is Alexándriában élt. abban az időben. a melyben szent Márk ót fundálá a keresztyéni Anyaszent egy házat

A sok számu hivek, a kiket szent Márk a hitre térítette 5
vala Alexándriában, fel serkeszték⁵⁹⁷ a bálványozo papokot. és a buzgo pogányokat, fel lázaszták az egész várost szent Márk ellen, és fel tevék magok között hogy meg öllýék, Szent Márk, **[113b:]** pedig, hogy oly ók nélkül a halálra magát ne tegye, azt gondolá hogy magát 10 A kristus eszt.64.
An vulg. 61
valahová el vonnya, de nem akarván az Anyaszent egy házat pásztor nélkül hagyni. Anianust választá arra, a kít leg először meg térítette volt, és⁵⁹⁸ Alexandriai püspöknek szentelé. Ez igazgatá leg előb ször ezt az Anyaszent egy házat Szent Márk után, Azt mondgyák. 15 vide chronic
orient Euseb.1.
1. c.24.
hogy szent Márk. három papot, és hét diakonust ada melléje, és ezeken⁵⁹⁹ kívül. tizen egy személyeket. a kik segittsék. maga pediglen viszá tére pentapolisba, ahol két esztendeig marada, onnét viszá jöt Alexándriába, és örömel látá. hogy a hivek meg szaporodtak. mind a 20
számba, mind a lelki kegyelmekben. ujontába el hagyá Alexándriát, és talám Romában mene. mivel az Orientalisi Chronica. azt tarttya. hogy jelen volt, amidön ót szent Péter, és szent Pál meg öletének, a közönséges eszt 66 dikában 25

Azonban pedig szent pál, és szent Barnabás Antiokiában valának, a midön némellyek Judeából érkezvén. azt akarák el hitetni., hogy a környül metelés nélkül. nem lehet üdvezülni azoknak pedig nem vala semi parantso-
latok az Apostoloktól. hogy ezeket tanittsák, némellyek 30 Epiphan
haeres 28. c 4
az **[114a:]** Atyák közül azt tarttyák, hogy az eretnek XVIII Rész.

⁵⁹⁷ fel serkeszték [Szóvégi k utólag beszúrva a szóközbe.]

⁵⁹⁸ és <püs> Alexandriai püspöknek

⁵⁹⁹ ezeken [k-n-ből javítva.]

A krisztus eszt 54.
An.vulg. 51

Galat.XI 2.

A jerusálemi
gyűlés.

Act XV

Cerinthus és az ő követői akarák tanítani, hogy a törvénynek Céremoniái szükségesek az üdvéségre. Pál és Barnabás, fel kelvén az Évangéliumi szabadság mellett., azt el végezzék, hogy ök. meg más Atyafiakal

5 Jérusalemben mennének az Apostolokhoz és az régiekhez, hogy vélek közöllyék ezt a dolgot. az Isten magais meg jelenté nekik hogy oda el mennének. Pál. és Barnabás el indulának tehát Antiokiából, Titus el mene vélek. és talám még mások is, által menvén Phenicián,

10 és samarián. meg beszéllik vala mentekben a hiveknek, hogy az ur mitsoda kegyelmeségit mutattya apogányokhoz is. a hitre híván őket. Jérusálemben érkezvén pedig szerentsésen,⁶⁰⁰ igen jól fogadák őket, De ez az Anyaszent egy ház is, tsak nem olyan bajban volt, valamint az

15 Ántiokiai, a törvénybéli Ceremoniák iránt, mivel némely keresztyének, akik farisaeusok. valának, azt akarák, hogy a meg tért pogányokot, a környül metélésre, és atörvény meg tartására kel kénszeríteni,

Az Apostolok,⁶⁰¹ és az öregek, gyűlést tartának, szent

20 péter. szent János, és a kis Jakab, valának elsők a gyűlésben, lehet hogy mások is vol-[114b:]tak⁶⁰² az Apostolok közül. nem számlálván szent pált. és szent Barnabást, egy szoval. a gyűlésben valának mind azok. akik a Jérusalemi Anyaszent egy házba elsőbbek valának,

25 Minek utánna mindent jól meg vizgáltanak volna, szent péter fel kele, és monda, Atyám fiai, azt tudgyátok, hogy az Isten már régen választot engemet arra, hogy anemzetek az én számbol. halgasák az ő Igéjít. (it a kornélius meg térést érti:) és a hitre vezese őket. Az

30 Isten a ki a sziveket üsméri. bizonyságot tett rollok, és meg előzte itéletünket, szent lelkét adván a nemzetek-

⁶⁰⁰ szerentsésen, [Második s (hosszú f) g-ből javítva.]

⁶⁰¹ [Új bekezdésben:] «Les» Az Apostolok,

⁶⁰² vol-[114b:] voltak

nek, valamint minékünk., semi külömbséget nem tet közöttök és közöttünk, meg tisztítván sziveket ahit által, Miért akarják tehát mostanában az Istent kísérteni, olyan jármat adván atanitványokra, a melyet se mi, se a mi Atyáink nem viselhettük. Es mi azt hiszük, hogy az Isten kegyelme által.⁶⁰³ szintén ugy üdvezülnek, valamint mi.

Az egész gyülekezet erre semit nem mondá, hanem azt halgaták. hogy pál és Barnabás elé beszéllék.⁶⁰⁴ hogy az Isten mitsoda tsudákat tett volna általok. a nemzetek közöt, azt hogy el végezék, Szent Jakab. a Jérusalemi püspök, erősíté mind azt, a mit szent péter monda, ezekel a szokal, hogy az Isten előre meg mondatván a nemzeteknek meg térésit. és hivatását ahitre, bé is tölti munkáját, és [115a:] véghez viszi szándékját; annak okáért, mondá, én azt itélem, hogy nem kel háborgatni azokat akik a nemzetek közül meg térnek, hanem tsak arra kel őket kötelezni, óhják magakot abálványozástol. a paráznaságtol. a fojtot hustol, és avértöl.: Mert Mojsesnek régi időktől fogva⁶⁰⁵ vannak minden városokban kik ötet hirdesék a synagogakban. ahol minden szombaton olvastatik.

A koron az Apostolok, az öregek. az egész Anyaszent egy hazal. el végezék. hogy valakit Antiokiában küldenének pálal. és Barnabással, aki oda el vinné a gyűlésnek végezésit,

választák tehát Judást, a kit Barabásnak⁶⁰⁶ is nevezték, és silást, ezek fővebbek⁶⁰⁷ valának az Atyafiak közül. a kiknek egy levelet adának kezekben. a melybe⁶⁰⁸ evala irva. „Az Apostolok, az öregek. és a Jérusa-

⁶⁰³ [Sorvégen:] ál- [új sor előtti margón:] tal.

⁶⁰⁴ elé beszéllék. [be e-je é-ből javítva.]

⁶⁰⁵ fova [Íráshiba fogva helyett.]

⁶⁰⁶ Barabásnak [r-s-ből javítva; másutt *Barnabás* alakban írja Mikes.]

⁶⁰⁷ fővebbek [Első b-k-ből javítva.]

⁶⁰⁸ a melybe [be—beszúrás sötétebb tintával.]

lemi Atyafiak, azoknak a pogányságból való meg tért atyafiának, kik Antiokiában. syriába, és ciliciába vannak köszönetünket, Hallottuk, hogy némelyek közülünk meg háborítottak titeket. fel háborították lelkeiteket. kiknek nem volt arra parantsolatok, Tettzet nékünk egybe gyülteknek, hogy férfiakot válaszunk, és hozátok küldgyük a mi szerelmesinkel. Barnabásal. és pálal, oly emberekkel. kik az ő lelkeket. a mi Urunk Jésus kristus nevéért adták. **[115b:]** küldöttük azért Judást, és silást, kik magok is azokat meg beszéllik néktek szoval, Mert tettzet a szent Léleknek és nékünk, hogy semi töb terhet reátok ne tegyünk, hanem ez szükségeseket, hogy meg tartoztassátok magatokot abálványoknak áldoztattaktol, avértől, a fojtot hustól, és aparáznaságtól, melyektől meg örizvén magatokot, jól tselekesztek. legyetek egészségben.”⁶⁰⁹

A kristus eszt 54. 10
An vulg. 51

Galat:XI 2.

Szent pál ebben az uttyában, a hivek, és az Apostolok eleiben terjeszté közönségesen. atudományt a melyet a nemzeteknek prédikálá, és arrol különösön tanátsot tartot a főveb rendüekel, Barnabás, és Titus Jelen létekben, nem azért hogy szükségé lett volna arra hogy magát bizonyosá tegye a tudomáynak igaz voltárol. a melyet prédikál vala, vagy hogy szüksége lett⁶¹⁰ volna annak atudomáynak arra. hogy mások jóvá hagyak, meg erősítsék mivel ő azt, a kristustol, magától vette volt, de szükséges volt, bizonyosá tenni másokat. predikálásának igazságos voltárol. meg mutatván azt. hogy semit olyat nem tanit. a mit minyájan az Apostolok jónak⁶¹¹ ne hagynák, szent péter, szent Jakab, és szent János, a kikel az iránt. végeze. semi fogyatkozást nem találának, se ahoz nem tettek, ezek örömel láták

Chrys. homil in Galat.p. 803.d.e

⁶⁰⁹ [Idézőjel; alkalmazására vö. a 93. sz. jegyz.]

⁶¹⁰ lett <vola> volna

⁶¹¹ [Sorvégen:] jó- [új sor előtti margón, sötétebb tintával:] nak

akegyelmet. a melyet az Isten tett volt véle, és által láták, hogy az Isten ötet a Nemzetek Apostolává rendelte volna, valamint szent péter a sidóké volt, Erre [116a:] valo nézve meg egyesülének véle, és Barnabásal, keze-
ket is nyujták nékik az egyeségnek, és a szövetségnek 5
jelül, hanem a szegényekre valo gondviselést hagyák nekik, ugy mint, hogy a pogányságból meg tért hiveket arra inttsék hogy segítségel legyenek ajerusálemi atyokfiaihoz, mivel ezek eleinte mindgyárt, minden jo-
szágokat eladván. és azt közre tévén, igen nagy szegény- 10
sége jutottak vala, az után hogy az sidok üldözni kezdék őket, és ki fosztani őket még abból akevésből. a mi még maradot volt nékik, szent pál öröme-
st véghez vivé ezt a dolgot, és meg fogják látni. ebben ahistoriá-
ban. hogy mit tselekedék. a jérusálemi szegényekért. 15

Hebr.X. 34.

Titus, a kit szent pál Jérusalemben vitte vala el magával. pogány szüléi valának, és a hitre térvén, szent pál nem itélé szükségesnek hogy a környül metélésre kényszerítse,. Azok⁶¹² akik azt tarták hogy szükséges volna az Anyaszent egy házba meg tartani a törvénynek 20
Cérémoniáit, igen kezdék arra erőltetni szent pált hogy Titust környül metéltesse, azért hogy el mondhasák hogy magais szükségesnek itélné a környül metélést. de pál nem akara soha is arra állani, a több Apostolok sem kényszerítették arra; nem azért hogy⁶¹³ az Apostol. kárhoz-
tatta volna a környül metélést, holot kevés idővel 25
azután. [116b:] még maga metelé környül szent Timotheust, hanem nem akará semmiben is meg sérteni az Évangéliumi szabadságot, nem tudgyuk Titusnak se hazáját, se kik voltak az ő szüléi, se hogy mi formában 30
volt az ő meg térése, hanem azt tudgyuk hogy szent

Galat.XI. 1. 2. 3.

⁶¹² A <z> zok [Tollhiba.]

⁶¹³ hogy <k> az Apostol. kárhoztatta [A törlésben csak a <k> kezdővonalát írta le.]

pálhoz mindenkor hűségelt volt, a régiek azt mondgyák, hogy az ő tolmácsa, és secretariususa volt. ő rolla gyakorta léssen szó ebben ahistoriában.

Judás, és Silás. a kiket a Jérusalemi gyűlés Antiokiába
5 küldötte vala, mind a ketten proféták valának, és első, a Jérusalemi atyafiak között. és lehet, hogy a hetven tanítványok közül voltak, A historia nem mond nekünk semit is a judás életéről, a kít Barsabásnak is neveztek, hanem silás eleinte mindgyárt szent péterhez adá magát.
10 ugyan ő is vivé el alevellet, amelyet ez az Apostol ira az Ásiai hiveknek. a pontusi, Galatii. és a Bythíniaiaknak, a Jérusalemi gyűlésnek is levelét. egyik ő vivé Antiokiában. a hol mulata, és azután, egészen szent pál mellé adá magát, és akit elsem hagyá többé se utozásiban. se predikálásiba. az ő neve. gyakorta emlékezetbe
15 vagon. ennek az Apostolnak leveleibe.

A Jérusalemi gyűlésnek követyi Antiokiába érkezvén, a tanítványokat esze gyűjték. és alevellet [117a:]
meg adák nekik. a melyet atemplomba el olvasván. igen
20 nagy örömet. és vigasztalást ada ahiveknek. Judás, és silás, tellyesek lévén ömagok a szent lelekel, és a jövendölésnek, és a beszédnek ajándékja lévén benne, meg vigasztalák. és meg erősíték az atyafiakat beszédel, és minek utanna egy darab ideig maradtanak volna
25 Antiokiában. a hivek viszá küldék őket Jerusálemben., de silás jobban szereté őt maradni, hanem judás viszá tere jerusálemben az Apostolokhoz. pál és Barnabás még őt maradának egy ideig, szent péter maga is oda mene. a keresztyének látogatásokra,⁶¹⁴ és hogy maga meg lassa
30 mitsoda rendbe volna az az Anyaszent egy ház. a kinek ő volt a fővebb fundátora.

Ez az Apostol eleinte mindgyárt. apogányságból meg tért hivek közü eleyíté magát. és ett vélek. valamint a

⁶¹⁴ látogatásokra, [Második t—s-ből javítva.]

⁶¹⁵ Galat. <XI> 11 [II <XI> fölé írva.]

sidokal., nem ís vigyáza atörvénytől meg tiltatot husokra. ebben, ahoz akará magát szabni. a mit maga végezet vala el a Jerusálemi gyűlésben. de holmi keresztyén sidok Ántiokiában érkezvén jérusalemből., az Apostol el kezdé magát vonni a pogányságból. meg tért hivektől. nem akarván vélek enni, mint egy tettetésből, és emberi tekintetből. a jérusalemből jöt sidokra **[117b:]** való nézve, a mely tselekedetből. azt gondolhatták. hogy a törvénybéli Cérémoniáknak meg tartását szükségesnek tartaná leg aláb a sidoknak, és hogy azok alá akarná vetni még anemzeteket is. Ez így lévén meg sértené a Gyűlésnek hatalmát, a melyet maga tartotta. és meg mozdítaná az Anyaszent egy háznak rend tartását,

A szent péter. példája. arra vivé az Antiokiai keresztyén sidokot, hogy ők is tettetésből, és emberi tekintetből. el vonák magokat a meg tért pogányoktól. akikkel. adig a hitnek szabadságába élének, nem kötelezvén magokat. a törvénybéli tartásokra, de sőt még Barnabás is a példát kezdé követni, szent pál pedig látván hogy nem egyenesen járnának, és nem az Evangyéliumnak igazsága szerént. Meg feddé szent pétert, és szemben állá véle, mindenek hallottára, mondván néki, hogy nem jól tselekeszik, a maga példájával arra kötelezi a nemzeteket hogy a sidok törvénye szerént élyenek A mint is hogy, ha a szent péter példáját követték volna, szükséges let volna a nemzeteknek. a⁶¹⁷ törvény Cere-
moniait meg tartani, és a hiv sidoknak, nem kellett volna. oly igen esze⁶¹⁸ elegyíteni magokat ameg **[118a:]** tért pogányokal, valamint azt el kezdettek volt, a miolta a nemzeteknek egy szer meg nyitatók a hitnek kapuja szent péter, alázatoságal, és tsendeségel vevé a pál

⁶¹⁶ kötelezi [*kötelezné*-ből javítva.]

⁶¹⁷ a [Fölötte áthúzott vessző.]

⁶¹⁸ esze <egy> elegyíteni

feddésit. és a semmiben meg nem kisebbité az egymáshoz való betsületet. és szeretetet. mivel ők egyebet nem⁶¹⁹ kerestek, hanem az igazságot, és az Anyaszent egy háznak épületit.

Act.XV.36.
XIX Rész⁶²⁰

5 Idővel az után pál mondá Barnabásnak, hogy szükséges volna meg látogatni az Anyaszent egy házakot. a melyek fundáltak volt Asiában., és másut, had látnák meg mitsoda állapotban volnának., Barnabás arra reá álla, de akará magával vinni Mark Jánost. akí is amint
10 ide fellyeb meg láttuk volt el hagyta vala őket az első utozásokban. tsak könnyen, pál kéré arra. hogy gondolná meg⁶²¹ azt, hogy nem volna⁶²² helyes viszá venni magok mellé azt. a ki őket el hagyta vala pámfiliában, és a ki őket nem akará követni a szolgálatban, szent
15 Barnabás nem álhatván a szent pál mondásira. akor⁶²³ meg válának egy mástol., mind azon által a tekélletes szeretetnek kötele meg marada közöttök., Barnabás maga mellé vevé Márk Jánost. és Cyprus szigetiben mene, ahol meg erősítte a hiveket ahitbe,

A krisztus eszt 55.
An.vulg 52

20 szent pál pedig maga mellé vevén silást, el in-
[118b:]dula hogy meg latogassa a syriai, és a Ciliciai Anyaszent egy házakot, mindenüt ahol. el mene, azt hagyá a hiveknek. hogy meg tartanak mind azt, valamit. a Jérusalemi gyűlés parantsolna, és erősíti vala az
25 Anyaszent egyházakot ahitben intésivel, ugy anyira hogy a hiveknek számok minden nap nevededik vala, ilyen formában Derben érkezék, azután Lystriában. ahol egy Timotheus nevü tanítványra találá, ennek az Annya sidó aszony lévén. akeresztyenségre tért volt. az
30 Attya pediglen meg maradot volt. abálványozásba,

Act.XVI. 1. 2.

⁶¹⁹ nem <kereset> kerestek

⁶²⁰ <T> [vagy megkezdett <R>(??)] XIX Rész

⁶²¹ meg [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁶²² volna [n-t-ből javítva.]

⁶²³ akor <egy szer> meg válának

Timotheus még gyermek korában meg tanulta vala ahit agazatit. azö Anyától Eunicatol, és meg más attya fiától Loidától, akik mind aketten idején a hitre állottak vala, szent pál. Timotheusban. sok tudományt, buzgoságot, és ártatlanságot látván. maga mellé vevé, és⁶²⁴ környül metélteté, nem azért hogy azt szukségesnek tartotta volna lenni, hanem azért. hogy asidok⁶²⁵ azon meg ne ütközenek, akik nem társalkodhattak. az olyanal. aki nem volt környül metélve. szent pál pedig mindenkor a sidokon kezdí vala el a prédikalást, a midön valamely városba megyen vala, a tartományban lévő sidok pedig minyájan tudgyák vala, hogy a Timotheus attya bálványozo lévén, nem volt környül metélve a nyoltzadik napon mint a sidok, azt is el gondolhatni. hogy ako-
[119a:]ron már az ö Attya⁶²⁶ meg holt volt, mivel szent pál környül metélteté. minden akadály nélkül. Timotheus sem ellenzé, tudván hogy szent pál azt jó okért tselekedné.

Act.XV. 6. 7.

A midön pál, silás. és Timotheus keresztül mentek volna, frigián, Galatián, A szent lélek nékik meg tiltá hirdetni az Isten Igéjét Ásiában. és Mysiában menvén, által akarának menni Bitiniában, de a Jésus lelke. azt nékik meg nem⁶²⁷ engedé. ez így lévén Troádba menének, szent pálnak ebben avárosba látása volt. a melyben egy olyan embert láta. a kit mind nyelvéről, mind köntöséről Mácédoniainak⁶²⁸ tartá lenni, az az. ember arra kéré ötet. hogy menne által Macedoniában, hogy azt meg segitené. Azt tarttyák, hogy az az Macedoniái ember., a gond viselő Angyala volt Macedoniának.

⁶²⁴ és <me> környül metélteté.

⁶²⁵ asidok [s—z-ből javítva.]

⁶²⁶ már az ö Attya <már> meg holt volt,

⁶²⁷ nem [e fölött áthúzott vessző van.]

⁶²⁸ Mácédoniainak [Első i—n-ből javítva.]

kérvén arra szent pált. hogy vinné oda a hitnek világoságát.

Szent lukáts
historiaja

Más nap. pediglen *el készülénk*⁶²⁹ hogy Mácédoniában által menyünk, Mondgya szent lukáts. aki az Apostolok tselekedetét írta, *nem kételkedvén abban. hogy az Isten minket oda ne hina. az Évangélium predikálására.* Azt el hihettyük, hogy szent lukáts még akkor adá magát szent pál mellé. akit azután el sem hagyá, szent lukáts syriában lévő Antiochiai volt. és minek előtte a hitre nem tért volna, pogány valláson volt. **[119b:]** az ő mestersége doktori mesterség volt. azt tarttyák hogy nem volt ház. semi különös dolgot nem tudnak az ő meg téréséről, szent Hieronimus, ötöt, szent pál lelki fiának nevezi, ezel mint ha azt adná értésünkre. hogy az Apostol ténitette volna meg, szent lukáts az Apostolokat igen gyakorolta, és szorgalmatosággal esze gyűjtötte mind azt, amit hallot volt tőlök a kristus tsuda tételeiről, és tudományáról, az is ki tettzik írásiból, hogy üsméretes let volna a szent szüzel.⁶³¹ a kiről sok különös dolgot ad előnkben Évangéliumában, azt tarttyák hogy az Apostolok tselekedetét, szent pálal, Romában való létiben ír. ezekről beszélünk ez után.

Hieron de viris
Illustr. c

luk.⁶³⁰. 1. 2.

szent pál, silás, Timotheus és lukáts hajora ülének, hogy Troádból. Mácédoniában menyenek, leg először, Sámotraca szigetét érék más nap neapolisban érének, a mely atenger parton való városa Mácédoniának. és onnét filippiben. efő városa Mácédoniának, a Romaiak birták, őt maradának egy néhány napokig. szombat napon pedig ki menének a városból. a folyó viz mellé. ahol vala a proseuquium. vagy is az oratorium, a hol⁶³²

⁶²⁹ készülénk [sz hosszú f betűje l-ből javítva.]

⁶³⁰ luk [Fölötte törölve:] <Act.>

⁶³¹ szüzel. <mivel> a kiről [a kiről <mivel> fölé írva.]

⁶³² a hol [a — későbbi beírás a szóközbe.]

rend szerint imádkoztanak, a sidok,⁶³³ mivel a filippi sidoknak hihető hogy [120a:] nem vala synagogájok se avárosba. se avároson kívül. hanem proseuquiumok vala. eszerént nevezik vala. az oratoriumokot. a hová gyülekeznek vala ímádkozni. Ezek a proseuquiumok. nagy keritet helyek valának. a mezőben. théatrum formára. de fedetlen.

Addig amég a sidok azon helyre gyülekeztenek volna, pál atársaival le üle, és beszéleni kezde az aszszonyoknak akik őt jelen valának, akristus Jésusrol, vala atöbbi között egy lydia nevü aszony,⁶³⁴ Thyatiratiabol valo, bársonyt árult, e nem volt sido nemzet, hanem a sido vallásra állot volt, és az Istent szolgálta, a ki halgatván a szent pál beszédit az Isten meg nyitá szivit. és a hitre álla, és meg keresztelteté az egész tselédivel, azután arra kénszerité az Apostolokot hogy hozzája⁶³⁵ mennének szállásra, a kik meg nem vetheték kérésit.

Ugy történék egy más szombaton, hogy pál atársaival. a imádkozo helyre menvén. egy rab leányt találának elől. ez ördögös volt, aki jó szerentsét vagy jövendöt mondatot véle, és azért, agazdájának nagy hasznot kereset, ez a leány kiáltani kezde, szent pál, és a társai után, mondván, ezek az Emberek a magóság béli Istennek a szolgálai. a kik néktek az üdve-[120b:]ségnek uttyát hirdetik, egy nehány napokig meg nem szünek ezeket kiáltani. Az ördög ez által. azt keresé, hogy szent pál ellen vagy üldözést indittson ha ötet ki üzi a leánybol. vagy magának még nagyob hitelt tsinályon, hogy ha szent pál a leányba szenvedt ötet. De szent pál nem szenvedhetvén azokat a ditséreteket. a leányhoz

⁶³³ a sidok, [Utolsó sor alatti beszúrás, a lap alján.]

⁶³⁴ aszony, <Th> Thyatiratiabol [Törlés a sor végén; *Thyatiratiabol* második *ti* szótagja *cz*-ből(?) javítva;] valo, [*a*—*o*-ból javítva.]

⁶³⁵ hazája [Íráshiba *hozája* helyett.]

⁶³⁶ vagy <va> magának

⁶³⁷ azokat [*azo*—*eze*-ből javítva.]

fordulva, és mondá az ördögnek. A kristus Jesus nevében parantsolom néked meny ki ebből a leányból. és az ördög azonal el hagyá.

A gazdái pedig ennek aleánynak látván hogy meg
5 fosztattak anyereségtől, meg fogák pált. és silást. és a bírák eleibe vivék, vádolván azal őket. hogy a várost fel háborítanak. új vallást, és szokást akarván fel állítani., a melyek ellenkeznek a Romai törvényel, és hogy aző városokat sok Romaiak lakják, Anép arra fel lázadván,
10 kiáltani kezde ellenek. A bírák pediglen meg nem vizsgálván adolgot. se időt nem adván nekik a magok menttségére. a köntösököt el szaggattaták, és mindenek láttára meg ostoroztaták az ő hátokat, és vállokat, az ilyen állapotban. akit meg ostoroztak. a köntösit lenem
15 vették rolla, hanem el szagatták, a verés után szent pált, és silást a tömlöztbe küldék. meg parantsolván atömlözt tar-[121a:]tonak. hogy vigyázásal lenne reájok. a ki is atömlöztben tévén őket. a labokot kalodában tevé, a kiknek. a sebes hátokon kellették fekünni.

20 Pál, és silas éjjél tályban. imádkozni kezdének, és az Isten ditséretire valo énekeket éneklének, akoron egy szers mind nagy föld indulás lön, ugy anyira. hogy aháznak fundamentumi meg mozgnak, a tömlöztnek minden ajtoi meg nyilának, és a foglyokon valo lántzok.
25 el szakadoznak, A tömlözt tarto. fel serkenvén. és látván atömlöztnek minden ajtait nyitva. ki huzá akardgyát.⁶³⁸ hogy magát meg ölye, gondolván. hogy arabok mind el szaladtnak volna, anéki életében járó dolog volt. De páln nagyon kiáltá néki. meg ne ölyed magadot.
30 mivel minyájan it vagyunk. A koron a⁶³⁹ tömlözt tarto gyertyát hozatván, bé mene atömlöztbe, és a lábaihoz borulván pálnak, és silásnak, ki vivé atömlöztből, és a

⁶³⁸ akadgyát. [Íráshiba *akardgyát* helyett; a. m. a kardját]

⁶³⁹ a [Beszúrás sötétebb tintával.]

magá hazához vivé⁶⁴⁰ őket. és mondá nékik, uraim. mit tselekedgyem hogy üdvezülheselek. felelek néki. hidgy az ur Jésuban. és üdvezülsz mint te. mind az házad népe, azután az ur Igéjét hirdeté néki, a⁶⁴¹ tömlözt tarto hitt az egész háza népével. meg is kereszteltetének ugyan [121b:] azon étzaka, a tömlözt tarto meg mosá azö sebjeket.⁶⁴² eniek ada, és nagy örömbe vala az egész háza népével. akegyelemért. hogy azurban hiszen

Más nap regel abirák meg izenék atömlözt tartonak hogy botsátaná⁶⁴³ el pált és silást, atömlözt tarto mindgyárást mene a⁶⁴⁴ város szolgálival. pálhoz és siláshoz. akik viszá mentenek vala atömlöztbe. hogy meg mondaná nékik a parantsolatot, De pál mondá aváros szolgálinak. Minek utánna minket mindenek láttára meg ostromoztak volna minden törvény nélkül, mí akik Romai polgárok vagyunk, és minek utanna a tömlöztbe tettek volna. már mostanában titkon akarnak el botsátani. az úgy nem lészen. Hanem jöjjenek ö magok⁶⁴⁵ meg szabadítani minket., Azt közönségesen tarttyák. hogy pál Romai polgár let volna. de hogy silás alet volna. a nem bizonyos. törvény nélkül pedig egy Romai polgárt. se meg nem verhették. se atömlöztben. nem tehették.

A város szolgálai viszá térvén tehát a birokhoz, meg mondák apál válaszáat. akik meg ijedvén hozája menének botsátatot kérni. és minek után-[122a:]na a tömlöztből ki vették volna őket. arra kérék hogy a városból mennének ki, ne hogy a sidok. vagy a filippí béli pogányok ujab erőszakot ne tegyenek rajtok, ki menvén tehát atömlöztből., a gazda aszszonyokhoz lydiahoz

640 vivé [Első *v*—*n*-ből vagy megkezdett *m*-ből javítva.]

641 a <tol> tömlözt

642 sebjeket. [*j*—*e*-ből javítva.]

643 botsátaná [Második *t*—*n*-ből javítva.]

644 a <bir> város szolgálival.

645 magok [*a*—*e*-ből javítva.] meg szabadítani

2 Cor. XI 9.
philipp. IV. 16.
philipp.
IV 9.14 18.

XX Rész

Sz. pál
thessalonikába
megyén.
Act XVII 1. 2.

1 Thess. 1. 5.

1 Thess.
1,6,7,9,11.
tűrésben.

2 Thess. XI 5.

menének, és őt találván az atyafiaikat meg vigasztalák⁶⁴⁶ őket. és azután el indulának Az oltától fogvást a filippi béli hívek mindenkor nagy szeretettel valának szent pálhoz. és minden alkalmatoságokban. meg mutatták valojaban. hozzája valo hálá adóságokat. küldvén néki pénzből álló segítséget, és más egyebet, pénzt küldöttek néki korintusban. kétszer Thessalonikában, és Romában.

Szent pál atársaival. el hagyván filippit. Amphipolisba menének. ez a város közel vagy on atengerhez, és onnét Thessalonikában érkezének, Macedoniának fő városa., a sidoknak őt egy synagógájok volt, pál szokása szerint oda mene egy szombaton., és a szent Irásokból beszéle nekik azon anapon, és a következő ket szombaton, meg mutatván nekik hogy a kristus Jesus volt az a Messiás akit aproféták meg jövendöltek volt, a kinek mind szenvedni. mind fel támadni kellett. némellyek a sidok kö-[122b:]zül hittének, pál és silás mellé adák magokat. a nemzetek közül pedig sok számuan Isten félők. nagy renden lévő aszonyokal. a hitre állának, az Isten sok tsuda tételekel erősíté meg a pál prédikatioit. és a szent Léleknek egy néhány féle hatalmával. Ezen város béli hívek idővel sokat szenvedének amagok felekezetektől. ugy anyira. hogy szent pál őket a több híveknek. például adgya, ajó erköltsben., és abékeséges tűrésben

Szent Jáson nevü keresztyénél volt szálláson, ahol az Apostoli munkák nem tartoztaták hogy kézi munkat is ne dolgoznék, azért hogy senkinek terhére ne lenne. és azért is hogy példát adna a munkás életre. akristus tanítványinak, Egy napon, a Thessalonikai sidok nem igazán valo buzgoságból. magok mellé vévén holmi hamis alá valo embereket. avárost fel lazaszták. nagy seregel menének a Jáson házára. hogy onnét ki vonnák pált, és silást, és a piatzra vinnék anép eleiben, de őket

⁶⁴⁶ vigasztalák [A g helyén először egy hosszú szárú betűt kezdett.]

nem találván. Jásont és más keresztyéneket a birák eleiben vivék. kiáltván. ihon ezek há-[123a:]borítyyák fel avárost, Jáson szállást adot nékik, ezek tsak háborúság indítottok, a kik fel akarják támasztani a föld népit, bizonyítván azt. hogy az a Jésus a kit predikállanak, az a valóságos király akinek kel engedelmeskedni, az ilyen kiáltásokal. fel indították a népet. és a birákot, akik halgáták őket. de Jáson. és a többi kezest állitván és fogadván hogy pált, és silást elé állittyák ha a szükség hozza. el botsáták őket, és azon éttzaka. lopva ki vivék pált. és silást avárosbol, hogy Béréa városában mene. a Thessálonika béliek. pedig nem látván többé őket. Jásont sem kénszerítették semire. az után

Béréa nem mesze vagyon Thessálonikához, és a Béréai⁶⁴⁷ sídok sokal emberségesebek, és tsendesebek valának a Thessálonikai sidoknál. szent pál a synagógában menván. a sidok kedvesen. és buzgoságal halgáták ötet. meg vizsgálván az írásokat. hogy⁶⁴⁸ ha a mit pál mond, igazaké. és hogy ha meg egyezneké a profétákal mind azok, a mit Jésusrol mondanak, sokan a sidok közül meg gyözetetvén az igazságtol. a hitre állának. söt feles számu pogány férfiak, és elő kellő aszonyok a⁶⁴⁹ kereszttiséget fel vevék, De a midön a Thessalonikai sidok meg tudák hogy pál Béréában predikálana. oda menének, és a né-[123b:]pet fel indították ellene, az atyafiak nagy siettséggel ki vivék pált a városbol. silás, és Timotheus ót maradának, hogy meg erősitenék az új hiveket.

szent pál. hajora ülvén. Béréába,⁶⁵⁰ Áthénesbe érkezék. azokal. akiket melléje adták volt hogy oda kísérjék. Athénes. abban az időben. leg hireseb város vala. mind

Act.XVII 14. 15.

⁶⁴⁷ Béréai [Második é—á-ból javítva; a—fölötte áthúzott vessző.]

⁶⁴⁸ hogy 'ig' ha a mit pál mond, igazaké. [Törlés a sor elején.]

⁶⁴⁹ a [Beszúrás.]

⁶⁵⁰ Béréába, [Béréában] Áthénesbe érkezék. *

atudományokra. mind a filosofiára, mind az ékesen
 szollásra valo nézve. az egész Imperiumbol. oda men-
 nek vala tanulni. minden féle szép dolgokat. De a
 babonaság oly nagy volt ót, hogy minden féle Isteneket
 5 imádnak vala. nem is választhata szent pál szeb theátru-
 mot akristus Jésust predikálására, az Isten oda vezetvén
 ötet Béréában viszá küldé azokat akik el kísérték vala
 ötöt, meg izenvén silásnak. és timothéusnak, hogy
 mentől hamaréb Athenásba jöjenek, A még pedig oda.
 10 érkeznének szent pálnak fel indula a lelke benne,
 látván. hogy egy olyan város, aki oly tudos, még is oly el
 merült a bálványozásba, minden nap beszélget vala a
 piatzon a filosofusokal, a sinagogában is el megyen vala
 beszélleni a sidoknak és azoknak kik az Istent félik vala,
 15 némely Epicurius, és stoikus filosofusok. veteked-
 [124a:]vén véle, szó szaporitonak. szofia beszédünek
 tarták lenni, vagy olyanak aki uj Istenséget akarna fel
 állítani. mivel ök azt gondolták. hogy a kristus Jésus
 akiről szent pál beszél vala nékik. olyan Isten volna,
 20 valamint az ő hamis Istenek., vagy egy olyan új Isten. a
 ki judéában mutatta meg magát, vagy tsak talám pál
 találmánya.

Meg fogák ötöt. és az Areopagusba vivék mondván
 néki, meg tudhatnoké mi azt te tölled hogy mitsoda új
 25 tudomány. az. a⁶⁵¹ melyet te hirdesz.,? nem vala szabad
 egy különös embernek, magától új Isteneket bé venni,
 az a hatalom, az Areopagusba lévő birákokot illetve. szent
 pált pedig arrol vádollyák vala, az Athénás béliek pedig.
 és az idegenek. kik közöttök laktanak, az időt tsak
 30 abban töltötték. hogy hireket mondgyanak. és halya-
 nak, evala az ő leg nagyob⁶⁵² foglalatóságok Ez okáért,
 azt nem lehet tsudálni, hogy szent pál aki oly rend kívül

⁶⁵¹ a <k> melyet

⁶⁵² leg nagyob <az indulattyok,> foglalatóságok [foglalatóságok — törlés
 fölé írva, sötétebb tintával.]

valo dolgot hirdetet nékik, ha a fel indította elméjeket,
és ha a bírák eleiben vitték az olyan dolgot. a mely a
vallások fundámentumát illetné. pál a birak elöt lévén
tehát. mondá nékik. Athenás béli urák. ugy tettik hogy
felette szorgalmatosok vagytok az Istenek szolgálata-
tyá. [124b:]ba, mivel meg vizsgálván faragot képeit Iste-
niteknek, egy olyan oltárt láttam. a melyen avagyon
irva. Az üsméretlen Istennek. ugyan⁶⁵³ azt az Istent
hirdetem tehát én ma néktek, akit ti imádgjátok és nem
üsméritek, Azután a menynek foldnek Istenéről beszél-
le nékik. aki nem lakozik az emberi kéz által tsinált
templomokban. önitsen mesze egyiküinktől is. mivel ő
benne élünk. és ő általa élünk, és mozgunk.: Az Isten
öröktől fogva. és tiszta lélek lévén. nem lehet néki
semmi testi formát adni: ő mindnyájunkot a penitentzia-
ra hi, és egy nap meg fogja itelni az eleveneket, és a
holtakat, a kristus Jesus által. akit minden embereknek
birájává tette. és a kit fel támasztotta. aholtak közül.

Ezekre a szokra, félben hagyaták beszédit. némellyek
meg neveték a halottak fel támadását. némelyek mon-
dák, mászor meg halgatunk erről adologrol. szent pál
ezek után az Areopágusból ki mene. mind azon által az
ő beszéde nem vala haszontalan. mivel némelyek a
halgatok közül melléje adák magokat. atöbbi közöt.
egy Dénes nevü tanáts ur, es egy Damaris nevü Asz-
szony., és más többek, némellyek arégiek közül azt
tartották, hogy ez az aszony, a Dénes felesége [125a:]
let volna. Dénes volt leg első Athenasi püspök. marty-
ságot szenvedet, és semi különös dolgot nem tudnak
életeről.

Szent Timotheus szent pál mellé érkezék Athénás-
ban. de silás oda nem mene, noha az Apostol várta,
talám a Macédoniai Anyaszent egy háznak szorgos

Chrisost
de sacerdot
l.4. c.7.

A kristus eszt 56.
An vulg. 53

1 Thessa. XI. 1.2.

⁶⁵³ ugyan [Elötte egy megkezdett hosszú szárú betü.]

dolgai nem engedték., vagy egészségének meg változása, Timotheus egészen eleiben adá, hogy a⁶⁵⁴ Béréai. és a Thessalonikai Anyaszent egy házak mitsoda rendben volnának, tudtára adá azt is. hogy a Thessalonikai
5 hívek. üldöztetnének. a magok felekezetektől. szent pál örömet el ment volna látni őket, hogy meg erősítse. és vigasztalja őket., de tsak Timotheust küldé viszá hozá-
jok, meg fosztván magát társaságától, és segittségítől, hogy meg segíthese jó akaroit. és kedves tanitványit
10 azokban. az első. és kemény próbákban.

Act.XVIII 1. 2.

Idövel az után szent pál el hagyá Athénást, és korinthusba érkezék. ákjának fő városában, a leg szebb, és gazdagab városában görög órszágnak, de azt is el mondhatni. hogy a⁶⁵⁵ leg meg romlottab, és fesletteb
15 város atöbbi közöt. atudomá-[125b:]nyok betsületben valának. noha nem anyira mint Áthénásban, mert korintusban a⁶⁵⁶ lakosok inkább foglalatoskodnak vala akereskedésben szent pál, ót egy Áquila nevü sidonal
20 vala szálva, a feleségit priscillának hitták, ezek nem régen érkeztenek vala Romából. mivel Claudius meg parantsolá a sidoknak. hogy mennének ki Romából, Aquila pedig sátor tsináló volt. a hadi embereknek bőr sátorokot tsinált, szent pálnak is azon mestersége volt,
25 és együt dolgozot véle, hogy senkinék terhére ne lenne, de a mellet, meg nem szünek az Isten Igéjét hirdetni. és nagy buzgoságal munkálodni. akorintus béliek üdveségin, hirdetvén nékik akristust. és igyekezvén azon, hogy el hitethese, mind a sidokal, mind apogányokal, hogy a
30 krisztus Jésus egyedül valo üdveztöje, és meg váltoja az emberi nemzetnek. tizen nyoltz holnapig marada korinthusba

⁶⁵⁴ a [Utólag írva a sorvégi margóra, sötétebb tintával.]

⁶⁵⁵ a [Beszúrás.]

⁶⁵⁶ a «nép» lakosok

5

10

15

20

25

30

A mi a sidok, Romából valo ki üzetéseket illeti. Claudius császártól, és amelyről szent lukáts teszen emlékezetet, azt el hihetni hogy ebben az esztendőben történt volt, vagy az előbbeni esztendőbe mivel Aquila, és priscilla tsak kevés idővel annak előtte. érkeztek volt korintusba, se josef, se Tacitus [126a:] erről nem szolnak. talám azért hogy ez a ki üzetés nem tarta sokáig. a mint is hogy. a sidok hamar meg nyerék a viszá térést. Suetonius azt mondgya nékünk, hogy a sidok ki üzetéseknék oka avolt, hogy szüntelen valo zenebonát indítottak.⁶⁵⁷ *egy bizonyos Chrestnek ingerlésire. ez a pogány auctor. eszerént teszi fel, a ki azt gondolta. hogy a Chrest. vagy a Christus. olyan fő volt a sidok közöt. aki öket. a háboruságra, és a fel támadásra ingerlette. de azt inkább el lehet hinni. hogy avalosagos oka annak a zenebonának. nem más volt. hanem hogy a hitetlen⁶⁵⁸ sidok. üldözék az olyan sidokot. kik a kristusban hitteknék. A császár tartván attól. hogy vallásbéli⁶⁵⁹ vetekedés valamely támadásra. ne változék⁶⁶⁰ a sidok közöt akik igen felesen valának avárosban., a császár azért helyesnek találá, meg előzni a rosztat, ki hajtván Romából a sidokot. még a keresztyéneket is, akiket ugy tekintették akoron., mint a sido vallástól el szakadtakot.*

A midön ezek adolgok. Romában mennek vala⁶⁶¹ vegben. judeában a sidok is háborgattatnak vala a szomszéditól., Nemely Galliléiaiak samarián menván keresztül hogy jérusalemben mennyenek, a samaritánusok beléjek veszének. és meg is ölé-[126b:]nek egyet közülök, azon meg boszonkodván a több haza béli társai. meg verekedének a samaritánusokkal. mind a két részről felesen elesének, A Gubernátort Cumanust, a

⁶⁵⁷ indottak. [Elírás.]

⁶⁵⁸ hi>he>tetlen sidök. [Ékezethiba.]

⁶⁵⁹ vallásbéli [li – beszúrás sötétebb tintával.]

⁶⁶⁰ ne változék <a nép> a sidok [a sidok <a nép> fölé írva.]

⁶⁶¹ <va> vala [Tollhiba a sor elején.]

samaritánusok meg tsinálván apénzel, tsak el halgatá a sidok panaszit. amelyeket néki tettek, ez annál inkább fel boszontá a Galiléa bélieket, a kik azon kívül is hajlandok valának a⁶⁶² fel támadásra, ugy anyira, hogy

5 fegyvert fogván, és segítséget véven Jérusalemből. a samaritánusok tartományara ütének, sok falukot fel prédálanak, sok embereket is meg ölenek, más kapitányok nem vala, hanem egy Éléázár nevű a tolvalyoknak feje, és egy bizonyos Alexander nevű. mivel az eleje a

10 nemzetnek. igen ellenzé ezt a fegyverkezést.

Cumánus a tartománynak Gubernátora ellenek mene. a samaritánus hadal, meg ölé egy részit ezeknek a pusztitoknak, és atöbit el szélyeszté. A sidok hová tovább jobban meg boszonzkodván fel tevék hogy ujontában samariara üsének, de a népnek az elei, hamuval, és sákal takarván bé magokot. arra kénszerítették őket hogy magokot meg tartoztatnák, és ne hozanak hadakozást hazájokban, mivel az el romlására lenne Jérusá-

15 [127a:]lemnek. és a templomnak. végtire el hagyák szándékjokot. de ameg nem menté az országot. hogy a nyughatatlan elmék, és a kik a tolvajsághoz szoktanak, hogy el ne szélyedgyenek atartományokban. és őt ne kövesenek véghetetlen lopásokot. és huzás vonásokot, a sidok. és a samaritánusok, mindenkor egymás ellenségi, lévén, mindenkor volt valamely kis tsatályok egymással, egy másnak lest hánynak vala, és némelykor kis hartzok is vala⁶⁶³ egymással, eleinte mindgyárt tsak kevésbe tarták ezt a kis hadakozást. de söt még segítették kéz alat. A Cumánus, és felix Gubernátorok, a kik a

25 koron atartományban valának, és akiknek részek volt a prédában, De Cumanus tartván attol. hogy a dolognak ne lenne rosz ki menetele., regularis hadakot küldé

30

Tacit. Annal.
XII c 54.

⁶⁶² a [Beszúrás.]

⁶⁶³ [Sorvégen:] va [új sor elején:] <el> la egymással, eleinte

ellenek, de annak egy reszit meg ölek a partolkodok, és abból közönségesen valo hadakozás let volna, A syriai Gubernator. Numidius quadratus nélkül. akinek segítettését kérék a samaritánusok, Tyrusban.

A sidok pedig⁶⁶⁴ a magok részekről oda küldék Jonathást, a fő pap Annásnak fiát, és más több eleit Jérusalemnek, ezek minden rosztat a samaritánusoknak tulajdonították. és Cumánusnak, Quadratus, akinek a Császár hatalmat adot volt. hogy meg büntethese még [127b:] a Gubernátorokat is ha vétkesek lesznek, nem akara semmit is végezni akoron. hanem kevés idő mulva samariában menvén., hogy meg ijeszze azokat, akik Cumánus, és felix Gubernátorokat akarnák vádolni, felixet az ítélő bírák közti tevé. kedvezvén néki mert ennek az attyafia, igen hatalmas volt, Claudius Császár mellet. el végezzék tehát hogy a samaritánusok voltak kezdői azenebonának, de azt is meg mutaták. hogy sokan a sidok közül apártolkodásra hajlandok volnának, Quadratus fel fesziteté mind azokat a sidokot a kiket Cumanus rabbá tette volt és akik fegyvert fogtak volt, a Romaiak ellen., és liddába menvén. őt meg vizsgálá Cumanus dolgát, és meg halgatá az ellene⁶⁶⁵ tett panaszokat. azután. arra itélé őtet. és egy Celer nevü tribunust, hogy Romába menének. számot adni tselekedetekről a Császárnak, és az erőszak tételekről. melyeket⁶⁶⁶ követtek, ugyan azon városba. fejét véteté őt sidonak. kik a népet atámadásra ingerlék.

Quadratus a sidoknak, és a samaritánusoknak eleit Romába küldé lántzolja, hogy őt ítéltesse meg. az sidok közül valának, Jonathás. az Annás fia, Ananiás a fő pap. és a fia Ananus. a templom örzö léviták⁶⁶⁷ feje.

⁶⁶⁴ pedig [g—k-ból javítva.]

⁶⁶⁵ ellene [Szóvégi e—későbbi beírás.]

⁶⁶⁶ melyeket [et—beszúrás.]

⁶⁶⁷ léviták <a> feje. A samaritánusok,

A samaritánusok, és Cumánus Romában érkezvén. meg egyezének egy másal, [128a:] mert az ő perek közönséges volt. és sok párt fogokot találának az udvarnál, fő képen a szabadosok párt yokot fogák. Azt jó meg tudni hogy kik legyenek azok a szabadosok, a Romaiaknál. közönséges volt, valamint a törököknél, rabokat szolgáltatni magokot de azok. olyan rabok. akiket a hadakozásban fogták el, azok közül. a kik érdemesek voltak, vagy a kik tudták a Császároknak. vagy az uraknak kedvetket keresni., az olyanokot fel szabadították. és szabadosoknak hitták, A sidokot pedig igen segített Aggrippa. a Calcidai király, ugy anyira. hogy a Császár, meg halgatván. mind a két részt. a samaritánusokot halálra ítélé. mivel ök kezdették volt el⁶⁶⁸ a veszekedést, a sidokot pedig viszá ereszté békeséggel, Cumánust szám ki vetésbe küldé. és parantsolá hogy a tribunus Celer, viszá vitetnék Jérusalembe, a sidok keziben adasék. a városon meg hurtzoltasék. és az után meg ölesék

XXII Rész
felix judéának
gubernatorja

20 Quadratus Judéában lévén, Jérusalembe mene ahusvét Innepire, ót mindent tsendeséggben találván. viszá tére Antiokiaba,, ilyen formában. a békeség viszá helyezteték Judéában egy darab [128b:] ideig, felix. a ki attyafia⁶⁶⁹ vala pallásnak, a CSászár szabadosának. 25 judeában volt. Cumanust pedig hogy le⁶⁷⁰ tevék, a sidok ötöt kérék Gubernátorjoknak, aki királyi hatalomal igazgatá. azt a tartományt,⁶⁷¹ mondá tacitus. de rabhoz illendő észel. nintsen olyan, kegyetlenség. se huzás vonás. a melyet el nem követe a sidokon gondolván 30 hogy minden szabad a pallás atyafiának, tegyük ezekhez anyomoruságokhoz. aprédálásokat. gyilkosságokat. és

A kristus észet 56
An vulg 53.
joseph antiq 120.
c.5.6.

⁶⁶⁸ el [és-ből javítva.]

⁶⁶⁹ attyafia <vall> vala pallásnak,

⁶⁷⁰ le [Beszúrás.]

⁶⁷¹ tartományt, [to szótag *m*-ből javítva.]

tolvajságokat. a melyeket sok számu tolvajok követik
vala, kik az országot pusztíták. felix kergetni⁶⁷² kezdé
öket, és fel akasztata benne véghetetlen számuakat,
Éléázár, a Dineus fia aki husz esztendőtl fogva pusztí-
totta a tartományt egy sereg tolvajjal, felixnek meg adá
magát parolára, hogy semi bántása nem léssen., lántzra
tétetek, és Romában küldék más sokakal,

Ezeknek atolvajoknak, kik az utozokot meg foszták,
következének agyilkosok, ezek meg más féle tolvajok
valának, ezek rövid két élü kést hordoztak aruhájok
alat, a töb emberek közü elegyedtenek. és fenyés napal
meg szurták azt akit akartanak. ugy hogy senki nem
láthata. hogy ki tselekedte, söt még ök kiáltották leg
előbször, hogy fogják meg agyilkost, e szerént bännak
vala a [129a:] magok ellenségekel, és azoknak ellenségi-
vel. kik öket meg fizették, hogy azokat meg öllyék, fő
képen anagy innepekben, vásáros napokon, vagy a nagy
szoroságba tselekeszik vala agyilkoságokat, ezek mara-
déki valának. a Gallileai Judásnak. aki annak előtte
negyven esztendővel. a követöinek, a párt ütést. és a
senkitöl nem függést jóvallá, ezek a gyilkosok idővel
azelator nevet⁶⁷³ vevék magokra. méltán tulajdonityák
nékik, hogy ök voltak leg főveb okai a hazájok el
pusztulásának,

Meg más nyomoruság is uralkodik vala judéában. a
melyet meg jövendölte volt az ur. sok idővel annak
előtte. azok valának ahitetök. és a hamis proféták. a kik
meg tsallyák vala anépet rend kívül valo dolgokat
mondván néki. és ugy tétetvén. mint ha az Isten sugarla-
ná nékik, a pusztában viszik vala anépet, hogy meg
mutassák néki az Istennek tsudálatos lathato gondvise-
lésit rajtok,⁶⁷⁴ biztatván hejában valo szabadságat, ke-

5
10
15
20
25
30
joseph. Antiq. I
XX c.6.7.
de bello
I.2.c.23.

Matth. XXIV.11.
joseph. Antiq. I.
20 c.6.

⁶⁷² kergetni kezdé [t—é-ből javítva.]

⁶⁷³ nevet [t—n-ből javítva.]

⁶⁷⁴ rajtok, <hiz> biztatván hejában

szitvén ilyen formában az ő elméjeket a szabadosagra, és a párt ütésre, felix ezekből sokakat el veszte. lovas. és gyalog. hadat küldvén ellenek, mind ezek jelenték. az elméknek közönségesen való hajlandóságit a fel támadásra. a mely or-[129b:]voságokal akarák ezeket a nyomoruságokat meg orvoslani, azok egy ideig meg tartoztaták, de a gyükér tsak meg marada,

Joseph. Antiq. I.
20 C 6.

Jonathás a ki fő pap vala. 36 ban. leg többet munkálodék abban. hogy felix Gubernátora lenne Judeának, leg inkább az ő kérésire adá azt meg császár, ez így lévén, azt gondolá. hogy ha tsak valamiben is. ő adna számot a felix maga viselésiről. az okáért, tanátsot kezdé néki adni, hogy miképen igazgasa atartományt; a Gubernátor végtire azt helytelenségnek tartá lenni. fel is tevő magában. hogy annak végit⁶⁷⁵ vetne, egy Dorás nevű embert pénzel el tsinála. és arra vevő hogy Jonathást meg ölye. Jonathásnak pedig egész hitele volt abban az emberben., Ez a gyilkosság büntetetlen marada. mivel annak volt része benne, akinek. boszut kellett volna állani. ez a büntetlenség meg bátoritá a gyilkosokat. és bé tölté a tartományt⁶⁷⁶ gyilkoságal. és gyilkosokal.

Claudius császár, az ifiu Aggripának adta volt a Calcidus országot, de négy esztendő múlva. viszá vevő, és helyében. a Tetrarchiát adá, a mely fileppé volt, a Hérodes fiáé. Néro [130a:] idővel ezt meg szaporitá valamivel ez az ország nagyob is volt a Calcidus országnál. Agrippának három hugai valának. ugy mint. Berenitza. Máriamna, és Drusila.

Antiq. I. 20. c. 5.

Antiq. I 19. c 7.

Berenitza. férjhez mene Herodeshez. az atya testvér atyafiához. ez a fejdelem meg halván. sokáig marada özvegyen, végtire a pontusi királyhoz polemonhoz mene ferjhez. hogy le tsendesittse a rosz beszédet mely volt

⁶⁷⁵ végit [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁶⁷⁶ tartományt [ny fölött áthúzott vessző van.]

felölle, és a mely a bátyára eset, de tsak hamar el válék a férjítöl. ezel meg erősíté a roszt gondolatot a melyel valának⁶⁷⁷ maga viselése felöl., hogy inkább szeretné. a bátyyát a férjínél polemon is el.hagyá a sidó vallást. a melyre tsak a felesége kedviért állot volt.

5

Mariámna. meg mátkásodot volt még idején Archélausal, de attol el válék. és Demetriushoz mene férjhez ez Alexandriában. leg első. és leg gazdagab volt a sidok között.

Drusilát meg mátkásították Epiphanus királyal. a ki meg ígérte vala hogy a sido vallásra fog állani, de nem akarván magát környül meteltetni.⁶⁷⁸ Agrippa sem akará néki adni a hugát. 53.ban. az Emesiai királynak Aziznak.adá férj-[130b:]hez, a kí mind a környül metelésre, mind a sidó vallásra rea álla. de ez a Fejdelem aszony keves esztendőök mulva el válék tölle, és felixhez. Judeának Gubernátorához mene. egy pogányhoz.

10

Joseph. Antiq. I
XX c 5.

15

Azonba pedig szent pál korinthusba vala, a hol tsudálatos buzgoságal; békeséges türesem és hűségel predikálá mind a sidoknak, mind a pogányoknak. az Isten országának titkait., meg téríté őt Stephánt, vagy Istvánt. az egész tselédivel, meg is keresztelé őket, azt mondgya hogy azok akájának első sengéji, az után meg keresztelé Crispust, a synagogának fejt. és Cajust. atöbbit. a kik meg térének, nem ő keresztelé meg, mert nem azért küldetet volt. hogy keresztelyen. hanem hogy prédikályon, Timothéus, és silas korinthusba jövének hozzája, és⁶⁷⁹ tudtára adák, hogy mitsoda állapotban hagytták a Mácedoniai Anyaszent egy házat, és fő képen a Thessálonikait. szent pál akoron sok szükségeket. és fáradságokot szenvedé, igen kívánta volna, maga meg

Szent pál
korinthusból írja
első levelét.
Thessaloniaknak

20

1 Cor. XVI 15

25

1 Cor. XVI. 17.

30 Act. XVIII. 5. 6.
1 Thessal.
III. 7. ...9.
1 cor. II. 3.

⁶⁷⁷ valának [nak—későbbi beírás a sorvégi margóra, sötétebb tintával.]

⁶⁷⁸ meteltetni [mételettemi-ből javítva.]

⁶⁷⁹ et [Íráshiba és helyett.]

látogatni. és meg vigasztalni az Anyaszent egy házakot, de más el mulathatatlan⁶⁸⁰ foglalatosságai. nem engedék azt meg néki, onnét ír a leg első levelét a Thessá-
[131a:]loniaiakhoz, és a⁶⁸¹ mely első. a töb levelei között.

A krisztus eszt. 56: 5
An vulg. 53.

A levélnek a kezdetin fel teszi a silás és a Timotheus neveit a magáéval együt., ditseri a Thessaloniaknak buzgoságokat. álhatatoságokat az üldöztetésekben., az ő adakozásokat⁶⁸² a Mácédoniai hivekhez, Arra inti őket, hogy szentül élyenek aházaságal., kerüllyék el
10 atunyaságot, kézi munkat mivelyenek. és ne adgyák magokot a mód nélkül valo keserüségre az attyokfia haláláért, a kik a hitben hálnak meg, és a fel támadásnak reménségiben, a világ végiről beszél nékik, és tanátsot ad nékik. hogy az Ante krisztus meg ne lepje őket, ez a levél
15 korintusbol. a krisztus esztendejének. 53 dikában iratot.

Második levele
szent pálnak a
Thessáloniakhoz

Egy néhány holnapok mulva. szent pál meg tudván. hogy az első levelét roszul magyarázták volt.⁶⁸³ holmi részeiben, némely rosz szándékba lévőök, a kik azt akarák el hitetni a Thessáloniakal hogy az Apostol. azt mondotta volna, hogy az urnak napja közel volna. és akik még hamis levelet is tsináltak volt az Apostol neve alatt. hogy a sziveket meg ijeszék., és pénzt vonyanak rajtok. Az Apostol hogy meg tsendesittse őket, ezt a levelét ír. a [131b:] melynek kezdetén. nevezi silást, és
20 Timothéust, és a melyben⁶⁸⁴ arra inti őket. hogy erősen meg maradgyanak a traditiok mellet melyeket tölle vettenek. és álhatatoságal szenvedgyék az üldözéseket. meg fedgyék keményen azokat, a kik élettyeket a heverésben töltik Azt akarja hogy az olyan személyek

2 Thessal. XI. 1 3.

⁶⁸⁰ mulathatatlan [*lan* szótag beszúrás sötétebb tintával.]

⁶⁸¹ a mely [*a*—beszúrás.]

⁶⁸² adakozásokat [*d*—*k*-ből javítva.]

⁶⁸³ magyarázták volt. <némely> holmi részeiben, némely [*holmi* <némely> fölé írva sötétebb tintával.]

⁶⁸⁴ a melyben [*a*—sor előtti margóra írva.]

jegyesek legyenek, magokra hagyák. úgy hogy leg aláb a szégyen követesse vélek, kötelességeket. Azt mondgya, hogy a hamiságnak titka már is munkálodik, de nem nyilatkoztattya ki még olyan hamar magát. végtire a veszedelemnek fia magát meg mutattya, aki mindenél. 5
felyeb magasztalya magát. az Isten templomában is fog ülni. de végtire el rontatik az Igének fuvallása által. és fel forditatik az ur jelen valo létinek fényesége által, végtire arra kéri a Thessaloniakot, hogy vigyázanak jól az ő keze írására. nehogy valaki hamis levelet írjon az ő neve alat. azt el lehet hinni hogy rend szerént másal iratta alevelleit. hanem maga, tsak anevét írta fel. 10

szent pál sok⁶⁸⁵ ideig prédikalván akorintus béli sidoknak, és látván.⁶⁸⁶ nem hogy hasznokra fordították volna oktatásit, hanem még elle-[132a:]ne volnának. káromló 15
beszédekkel, reájok ráza a köntösét. mondván. Ati fejetekre esék a ti véretek, én azért ártatlan vagyok, én ezután a Nemzetek közüi megyek, ezen okbol az Aquila házát el hagyá, a ki sidó volt, és justushoz mene szállani, a ki a pogányságból. keresztyéné let volt, úgy tettzik a Romaiakhoz irt leveléből, hogy kájusnál is volt szálvá, a 20
kit meg keresztelte vala, és a ki az egész Anyaszent egy háznak gazdája volt. úgy mint az olyan hiveknek kik masunan jöttek, és akiket jó szivel fogadta, ez a kájus pogany volt. minek előtte meg tért volna. 25

Minek utánna szent pál meg vált volna illyen formában a sidoktól, sokan apogányok közül. a kik már oktatást vettek volt. ahitre állának, és meg kereszteltetének. silás, és Timotheus segittik vala ötet. mind anyi sok hamisági, és ellenzési után⁶⁸⁷ is a sidoknak, mind anyi nyomorusági, és szegénységi utan is. amelyekben volt. félbe nem hagyá munkájit. A kristus Jésus meg 30

Act.XVIII 5. 6.

Rom.XVI 23.

1 cor.XI 3. 2 cor.
XI. 9.

⁶⁸⁵ sok <áig> ideig

⁶⁸⁶ látván <hogy>. nem hogy

⁶⁸⁷ után <n> is [Törlés a sor elején;] a sidoknak, mind anyi [anyi—beszúrás.]

jelenvén néki étzaka hogy meg vigasztallya, mondá nékie, ne fély, hanem beszély szüntelen., mert veled vagyok,⁶⁸⁸ senki ellened nem álhat. mert sok népem vagyon ebben avárosba, Ezek a szok ujjab bátorságal tölték meg szent pált, és a néki, nagy kedvére lön. látván hasznát prédikálásanak, **[132b:]** mivel sok számuan térének meg, mind korintusba, mind a körül lévő tartományba, mivel abban nem lehet kételkedni, hogy tizen nyoltz holnapig maradván korinthusba, hogy a körül valo helyekben is ne predikallot volna

A kristus eszt 57
An vulg 54
Tacit. Annal I.
15. senec lib 4.
natur quaest.
Act. XVIII 12.

Akájának vala abban az időben Novatus nevü tisztartója, senekának attyafia, a ki fogadot fiúságból a Gallio⁶⁸⁹ familiaban vétetvén. a Gallio nevet vette magára, Ez okos, kegyes, és kelemetes ember volt. és épen nem kegyetlen, A korintus béli sidok egyenlő akaratból fel kelének egy nap pál ellen, és a Gallio széke eleibe vivék, mondván, Ez azt akarja el hitetni az emberekkel., hogy az Istent a mi törvényünkkel ellenkező képen kel imádni, Ez se nem sidó, se nem pogány, és ez, se a Romaiak. se a Mojses törvényit nem követi. pál készen lévén. hogy magát mentse, A tisztarto mondá a sidoknak; Hogy ha it olyan⁶⁹⁰ dologról volna kérdés amely ellenkeznék a mi törvényinkkel,⁶⁹¹ vagy az igaságal., kötelesnek tartanám magamot titeket meg halgatni tsendeséggel, de mint²⁵ hogy a vetekedés tsak a szoról. és a törvényetekről vagyon osztozókat⁶⁹² el magatok között amint értitek. mert annak adolognak bírája. nem akarok lenni. **[133a:]** az után el küldé maga elöl a sidokat., a kik meg fogák sosténezt a synagoga fejedelmét. gyalázatosan bánának

⁶⁸⁸ vagyok, [A g helyén először egy hosszú szárú betűt kezdett.]

⁶⁸⁹ Gallio-*n* familiaban

⁶⁹⁰ olyan [a—o-ból javítva.]

⁶⁹¹ törvényinkel, [Második *n*—beszúrás; alig észrevehető, kicsi betű.]

⁶⁹² osztozókat <mege> el [el <mege> fölé írva.]

véle, söt még Gallio láttára, azt hiszük, hogy sosténes jó akaroja volt szent pálnak

Az Apostol még jó darab időt tölte korintusba, de végtire. tizen nyoltz holnapig ót valo maradása után korintust el hagyá, és Czenkrisbe hajora üle, hogy syriába és Jerusálembé menne. hogy ót tölthetné a pünkösd Innepét, de minek előtte meg indula Czenkrisből, a haját el nyireté, mivel Názaraeus fogadást tett volt, a mely fogadás abból állot. hogy se bort. se semi részegítő⁶⁹³ italt nem kellett inya, és a haját meg nem nyirni, mind adig még a fogadás tartot.,⁶⁹⁴ azt el hihetni hogy a fogadásnak vége. volt. a midön hajora üle, mivel czenkrisbe nyireté el ahaját. de Jerusalemben kellett lenni, hogy a templomba tölthesék bé a fogadást. áldozatokat tévén a törvény szerént

Czenkrisből meg indulván Aquilával, és priscillával. Ephesusba érkezék, a hol el hagyá őket, A synagógában menvén, beszélgete a sidokal, a kik arra kérék hogy maradna töb ideig Ephesusba. de mint hogy siete Jerusálembé menni. el butsuzék töllök, mondván, hogy még viszá terne látogatásokra, hogy **[133b:]** ha a volna az Isten akarattyá. hajora ülvén, szerentsésen Csezáreában érkezék. és onnét Jérusalembe, ót veghez vivé fogadását, köszönté a hiveket, azután Antiokiában mene, a hol egy darabig mulatván hihető hogy földön mene Galatiába, és frigiába oktátván mindenüt atanitványokat:

Szent⁶⁹⁵ pálnak ezen uttyában, és egy kevés idővel. Ephesusból valo el menetele után érkezék oda egy Apollo nevü sidó, ez Alexándriai volt, ékesen szollo férfiu, és hatalmas az írásokban., ez üsmérte a kristust, és buzgoságal prédikálya vala hogy ő volna a Messias,

XXIII Rész
szent pál
Jerusálembé
megyen

⁶⁹³ részegítő $\dot{\iota}$ italt [Tollhiba.]

⁶⁹⁴ tartó, t., [tarta,-ból javítva.]

⁶⁹⁵ Szent [Előtte egy tollhiba miatt vastagon írt S betű, félbehagyva.]

de ő még csak Cathecumenus volt, mivel csak a szent Janos keresztelésit vette volt, a tudalatos dolog, hogy az üdvezítő halála után husz esztendővel, valának még olyanok egyiptumban, akik nem ismerék akristus kereszttségit, és hogy Apollo, egy olyan meg világositatot buzgo tanítványa az urnak, és aki tudta tudományát, de sőt még másoknak is prédikálotta, hogy nem⁶⁹⁶ tudta mitsoda szükséges az üdveségre a kristus kereszttsége, mind azon által, a nintsen más képen., és meg fogják ezután latni, hogy szent pál olyan tanítványokat találá Efesusba. a kik csak a szent János kereszttségit vették volt. és [134a:] a kik anevét sem⁶⁹⁷ tudták a szent Léleknek.

Act.XIX. 1.

Apollo bátorságal, és szabadoson kezdé beszélteni a synagogában. erősítvén. hogy a kristus Jésus volna a Messiás. Aquila. és priscilla a felesége, ezek meg tért sidok valának, Apollot a magok házokhoz⁶⁹⁸ vivék, és böveb oktatást, adának néki, az ur uttyárol,⁶⁹⁹ Apollo az után, Ákájában, és korintusba akara menni, a tanítványok arra fel biztaták, és azt igen tanátsolak, és amidön látnák hogy állandó volna szándékjában, Aquila, és priscilla, akik nem régen jöttek volt abbol atartománybol. levelet irának az ót lévő tanítványoknak, a melyben nagy ditséretel. irának Apollo felöl., a ki is korintusba érkezvén, igen nagy hasznára let a hiveknek, a sidokot mindenek hallottára meg gyözte, és meg mutatta nékik az írásokbol. és más erős okokbol hogy Jesus volna valóságal a Messiás

Act.XVIII 26. 27. 15

20

25

Szent pál fel járván a kis Ásiának tartományit, Efesusba érkezék. ahol három esztendeig marada., Azonba pedig Claudius Császár meg hala hatvan négy esztendő

Act XIX 1. 2.

30

⁶⁹⁶ nem <üsm> tudta

⁶⁹⁷ sem <sem> tudták

⁶⁹⁸ házokhoz [á—o-ból javítva.]

⁶⁹⁹ uttyá-ban>rol,

korában, ezt a felesége Agrippina éteté meg. a fiáért Néróért. a ki is. a mostoha apja után Császárá téteték. [134b:] Néró sok szép tartományokat nagyobita meg az ifiu Agrippának országát, felix is meg marada. a Gubernátorságában

Néró alat támada Judéába egy hamis proféta, ez Egyiptumi fi volt. de sido vallásu, epálestinában men-
vén, harmintz ezer embert gyűjte maga mellé a pusztá-
ban, a kiket meg tsalá varáslásival, babonaságival,
ennek az Egyiptusnak. atanitványi közöt négy ezer
gyilkosok valának, a kik mindenkor készen valának
meg halni emellet a tsalárd hitető mellet, a kinek
szándéka a volt, hogy⁷⁰⁰ minden követőit az olajfák
hegyére vigye, hogy onnét meg lássák a Jérusalemi
falaknak le dölésit. mivel azoknak le kellett omlani.
tsak az ő egy⁷⁰¹ szavára, azután erő szakosan akara
avarosban menni. a Romai hadat onnét ki üzni, és fel
álitani a maga uralkodását. De felix a ki akoron jérusá-
lemben vala, meg előzé ötet, ellene mene a Romai
hadakal, és a Jérusálemi sidokal., meg hartzola véle,
négy száz emberit le vágatá, két százat el fogata, és a
többit el szélyeszté, az Egyiptus el szalada, és többé
hírét nem hallák. mind azon által a Romaiak. azt igen
bánták. [135a:] mivel, egy néhány esztendő mulva,
midön szent pált meg fogák Jérusálemben a Romai
tiszt. azt kérdé tölle, hanem ő volnaé azaz. Egyiptus.

De valamint a szokot lenni, hogy anyavalyás testben.
aki tele vagyon rossz nedveségekkel, hogy egy nyavalya,
más nyavalyát okoz, és hogy az orvoságok ki nem
gyükerezhetik a nyavalyáknak eredetit, ugy Judéa is.
alig szabadult meg egy nyomoruságtól, hogy a másiká-
ban eset. A sok nép tsalok, a hamis proféták, a

Claudius császár
meg hal.

Joseph Antiq.
1.20. c 5

Joseph. de bello.
12 c 23.

Act XXI 38.

Joseph Antiq. 1.20
c 6. de bello
1.2. c 23

⁷⁰⁰ hogy <m> minden [Tollhiba.]

⁷⁰¹ egy [Beszúrás.]

támadások. egyik a másikat követte, úgy tettzet, mint ha egyik. amásikából vette volna eredetét. őt seregestől látták atolvajokot, és a boszorkányokat. akik nyilván kezdék anépet, a Romaiak ellen valo támadásra eröltetni, fenyegetvén, halálal, és pusztítással.⁷⁰² azokat. a kik nékik engedelmeskedni akarnak, és a szabadság keresése alat, a gazdagokat meg ölék, ajószágokat el prédálák, a falukot fel égeték. és bé tölték a hazát. kegyetlenségeknek jeleivel. ezek közöt az ellenségek közöt, legveszedelmesebbek valának a gyilkosok. a kik a szabadság szeretetinek⁷⁰³ és a közönséges jónak szép szine alat, minden féle gyilkosságokat. és rendeletlenségeket követnek vala el. [135b:]

1 Cor.XI. 5. 6. 15 Apollo a mint meg mondok. ákájában menvén és korintusban érkezvén. őt meg öntözé a mit szent pál elvetet volt. predikálván a synagogákban közönségesen, és különösön aházakban, meg mutaván az írásokbol, hogy a kristus Jésus az az üdvezítő akit a proféták meg igérték volt. Az Apollo beszédire valo nézve, a korintusi 20 Anyaszent egy házba oszlás kezdődék, némelyek pál pártýára állának, némelyek, az Apolloéra, némelyek Cepháséra, vagy a szent péterére, akinek hihető valának valamely tanítványi korintusba, ezeknek az Apostoloknak, mindenikének valának tanítványi, szent Hieronimus azt mondgya, hogy Apollo oly igen meg szomorodék azon hogy láta⁷⁰⁴ íránta valo fel haborodást korintusban. hogy kréta⁷⁰⁵ szigetében mene. egy Zenus nevű törvény tudo⁷⁰⁶ doktoral, a háboruság pedig meg tsenedvén a szent pál levelére, a melyet ira akorintus

Hieronym, in Tit.
111.

⁷⁰² pusztítással. [Elírás.]

⁷⁰³ szeretetinek <szép szine.alat.> és a közönséges jónak szép szine alat, [Törlés a sor elején.]

⁷⁰⁴ láta <az ő> íránta valo

⁷⁰⁵ kréta [r-v-ból(?) javítva.]

⁷⁰⁶ tudo <k> doktoral,

bélieknek. ezen dolog iránt, Apollo viszá tere korintus-
ba. de ebben vagyon valamely nehézség, szent pál.⁷⁰⁷
korintusbéliekhez irt első levelében. melyet Éfésusból
irá a kristus esztendejének 59 dikében, és a közönséges
esztendőnek 56 dikában. azt mond-[136a:]gya nekünk,
hogy Apollo minden bizonyal Éfésusban⁷⁰⁸ volt. és hogy
az Apostol arra⁷⁰⁹ kéré Apollot hogy menne korintusban
az atyafiakal a kik⁷¹⁰ által a levelét küldi, de arra nem
vehető, mind azon által meg ígéré. hogy oda el menne
mihent ideje leszen

Az alat a még szent pál Éfésusban vala,⁷¹¹ a Jérusálemi
uttyától fogvást, ő véle valának Gájus, és Áristárkus,
ezek Mácédónaiak⁷¹² valának, Timothéus, Erastus, Ti-
tus, szent lukáts, és Apollo, ezek külömb⁷¹³ külömb féle
időkben mentenek oda, ahárom esztendő alat, amelye-
ket Éfésusban tölté az Apostol. Illyen formában Ásiá-
nak ennek a fővárosában⁷¹⁴ annyi munkás találkozik
amenyi kívántaték hogy viaskodgyanak ababonaság, és
abálványozás ellen. és hogy ót fundamentumot vesse-
nek. akeresztyéni vallásnak, szent pál amidön Éfésus-
ban érkezék. ót egy néhány tanítványokat találja, és
kérdé tőlök: vettéteké a szent Lelket.? a miolta a hitre
állottatok.? azt felelék nekik. Mi tsak azt sem hallottuk.
ha vagyoné szent Lélek. az után kérdé töllök. mitsoda
kereszttséget vettetek fel tehát, azok felelék A jánosét,
A koron pál. elejekbe adá, hogy mitso-[136b:]da⁷¹⁵

1 Cor. XVI. 12.

5

10

15

20

25

XXIV Rész

szent pál viszá tér
Éfésusba

Act. XIX. 1. 2.

⁷⁰⁷ szent pál. <akorisn> korintusbéliekhez [Törlés a sor végén.]

⁷⁰⁸ [Sorvégén:] Éfé<s> [új sor elején:] susban volt.

⁷⁰⁹ arra [Szóvégi a fölött áthúzott ékezet;] kéré <a> Apollot

⁷¹⁰ a kik <a> által a

⁷¹¹ vala. [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁷¹² Mácédo<niai>naiak [Az első <i>-t <a>-ra javította Mikes.]

⁷¹³ külömb <f> külömb féle [Törlés a sor elején.]

⁷¹⁴ fővárosában [ó—íráshiba ö helyett; o—a-ból javítva.]

⁷¹⁵ mitsö [136b:] da külömbség [Ékezethiba.]

külömbőség volna. a két kereszttség között, a szent jános, és a kristus kereszttsége között. azután meg keresztelék őket az ur Jésus nevében, és a kezeit reájok tévén. a szent Lélek le szálla reájok. külömb féle nyelveken szollának. és jövendölének, ezek a hivek tizen ketten valának.

Az után pál a sidok synagogáját⁷¹⁶ gyakorolá három holnapig. nagy bátorsággal beszélvén és vetekedvén vélek, az irásokot meg magyaráza valanékik. a melyek¹⁰ meg bizonyittyák hogy a kristus Jésus volna a Messiás. De látván hogy némely sidok oktatásit nem hogy hasznokra fordítanák, de még inkább meg⁷¹⁷ keményednének, és gyaláznák a kristus vallását. el távozék töllök. és a tanítványit is el választá töllök Azután tanítani kezde minden nap. egy tsendes, és alkalmatos helyben., a melyet egy Tyranus. vagy Tirannius nevü ember ada néki. ugyan ót is tarta. mint egy Iskola formát. a hová mentenek. mind azok, akik akarának tölle tanulni; az ilyen tanítást. két esztendeig gyakorolá. ugy anyira²⁰ hogy mind azok akik Asiában laknak vala, vagy sidok.⁷¹⁸ vagy **[137a:]** pogányok, az ur Igéjét hallják vala, hogy pediglen az ő predikálasi foganatosabbak legyenek. Az Isten rend kívül valo tsudakot teszen vala a pál keze által, ugy anyira. hogy a keszkenök, és a⁷¹⁹ ruhák.²⁵ melyek az ő testéhez értenek. a beteget meg gyógyították. és a gonosz lelkek ki mennek vala az emberekből., a kikhez értették ruhájit.

Abban az időben valának olyan sidó Exorcisták. kik városrol. városra mennek vala Exorcizálni., Ezek Éfesusba menvén,³⁰ hogy ót is ördögököt üznének, azt merék próbálni. hogy az ur Jésus Nevét hívák segítségül az

A kristus eszt 58.
An vulg. 55.

⁷¹⁶ synagogáját [o— a-ból javítva.]

⁷¹⁷ meg <keny> keményednének,

⁷¹⁸ sidok. [d— k-ból javítva.]

⁷¹⁹ a [Beszúrás.]

ördögösre. mondván néki. mi tégedet kényszerítettünk
arra a Jésusra., akit pál hirdet, akik ezeket tselekeszik
vala, heten valának mind sidok, A papok fejdelmének.
Scívának fiai, De a gonosz lélek⁷²⁰ felelé nékik. én
üsmérem a Jésust, és tudom ki légyen pál. de ti kik
vagytok, azonnal az ördögös ember. az Exorcistákra
rohana, akik ketten valának. és oly rutul bánék vélek.
hogy ki kellett szaladniok aházból. ahol valának.
sebesen. és mezitelen. ezt a dolgot meg tudván az
Éfésusba lako sidok, [137b:] és pogányok, meg rémulé-
nek, és ditsőséget adának. az üdvezítő nevének.

Sokan azok közül akik hittének, és keresztelve valá-
nak. meg látván abból. hogy mitsoda vetkes ababona-
ság. és amás titkos mesterség. oly közönséges Éfesus-
ban. meg vallyák vala tett vétkeket., és mind azt valamit
meg térések előtt tselekedtek volt., sokan pedig azok
közül. a kik a titkos mesterségeket követték, a könyve-
ket. mindenek láttára meg égeték. azoknak a babonás.
és ördögös könyveknek pedig számok. oly nagy vala,
hogy ötven ezer ezüst pénzre betsüllék azokat akönyve-
ket, Az Isten Igéje, ilyen formában. igen terjed vala
abban a tartományba.

Szolhatunk itt tsak rövideden. a sidó Exorcistákról.,
azt láttyuk az Évangyéliumban. hogy a sidok közöt
valának olyan emberek. kik azt a hivatalt üzték, hogy
ördögököt üzenek, *Ha én az ördögököt a Belsebub*
nevében üzöm ki. mondá akristus, hát⁷²¹ *ati fiaitok ki*
nevében üzik ki. Némellyek azt tartottak⁷²² hogy a
Jehova. nevében üzik valaki. Josef azt mondgya, hogy
Judeában [138a:] bizonyos fü terem, a melyet Bárásnak
nevezik. és a melynek ereje vagon az ördögöt ki üzni.

5
10
15
20
25
30
ugy mint 12 ezer
német forintra

Matth. XII 27.

⁷²⁰ lélek <reájok> [Törlés a sor elején;] felelé nékik. én üsmérem [ümerem-
ből javítva.]

⁷²¹ hát [ha-ból javítva világosabb tintával;] ati [i—e-ből javítva.]

⁷²² tartottak [Szóvégi a—o-ból javítva.]

másut meg azt mondgya, hogy egy bizonyos Élézár nevü sidó az ördögösököt egy gyűrűvel gyógyittya vala meg. a gyűrűben olyan gyükér volt foglalva, a melyet Salamon nyilatkoztatta volna ki; a gyűrüt az ördögösnek az órra alá⁷²³ tették, és a szagjától. a földre eset. akoron az Exorcista. arra kényszerítette. az ördögöt, hogy többé viszá ne térjen annak az embernek testében. elegyítvén a kényszerítésiben a Salamon nevét.

A mi az Éfésiusi titkos mesterségeket illeti. az Éfésiusoknak, bizonyos babonás betüi valának, és olyan bizonyos barbarus szók, amelyek felöl azt tartották, hogy természet felet valo ereji vannak, azokat pedig el mondattya vala⁷²⁴ az ördögösökkel hogy meg gyógyuljanak, Imé azok a szók, *Askion, kataskion, Dix, Tetras, és Damnameneus.* Az⁷²⁵ Éfésiusok azt tartották, hogy ezek a szok a veszedelemtől meg mentették őket. és a gyözedelmet bizonyosá tették.

Az alat amég szent pál Éfesusba valo-[138b:]ságos tsudákat teszen vala, ót a hitnek világóságát el terjeszté, és ót ki akará irtani ababonáságot. és a boszorkányságot, a Tiani Apollo oda érkezék. 54 ben, mint ha az ördög meg irigyelvén az Évagyéliumnak el terjedésit. és a szokásoknak meg jobbitását, akart volna a kristus Jésusnak. és az Apostolinak olyan ellenkezöt tamasztani a Tyani Apollo személyiben, a ki kéttségesé tegye tsuda tételeknek valóságát., ugy hogy akik ötet tsudálatos embernek tartanak, meg maradgyanak abálványozásba. Apollo Efesusban érkezvén tehát. Indiából valo visza jövetele után. Görög órszágnak a leg hireseb jövendölöi az ő ditséretire valo énekeket énekelnek vala, és ugy tekinték mint egy fél Istent. mindenek

⁷²³ alá [Sorvégi margóra írva, sötétebb tintával.]

⁷²⁴ vala [Beszúrás, sötétebb tintával.]

⁷²⁵ Az [a-ra írva, sötétebb tintával.]

követék ötet, a városok követeket küldenek vala hozája, kérvén barátságát, és tanattsát. aleg nagyob dolgokban, Éfesus városa abban az időben el merült vala a mulattságokban. játékokban. tántzokba. musikákban. A hejában valóság. tunyaság. bujalkodás ót uralkodának, Azt tarttyák, hogy ez a filosofus. [139a:] el hagyatá vélek, ezeket a külső rosz szokásokat. és rendeseb életre vivé őket. 5

Ugy történek egy szer. hogy a midön avárosbélieket intené hogy egy mást segittsék, közre tévén jországokat. vagy is leg aláb közönségesen segittsék a szegényeket, közel a helyhez a hol⁷²⁶ tanitot. bokrok valának, és a bokrokon kis madaratskák., egy más madár közikben repüle, és éneklésivel mint ha valami jo hirt hirdetet volna nékik, azonal. a többi is énekléssel felelvén néki, minyájan el repülének, Apollonius félbe hagyván beszédit mondá. egy ember. buzát vivén a hátán. ilyen uttzában le eset. és a buzának egy részit el ontotta. ez a kis madár azt látván, ide jöt hogy hirt adgyon atöbinek. hogy ők is részesüllyenek a jó szerentsében. az után követvén beszédit. és a madarak példáját adá elejekben. hogy a halgatojinak jóvallya. hogy egymásal közöllyék jországjokat. nagy siettségel futának az uttzára a melyet nevezet vala, és a dolgot mondása szerént találák. [139b:] 20 25

A ki az Apollonius életét irta, azt tarttya hogy Mésopotámiában tanulta volna meg, a madarak szavát meg érteni, Abban nintsen kéttség. hogy⁷²⁷ az állatoknak. ne légyen bizonyos kiáltások, bizonyos szavok, amelyek által. meg⁷²⁸ értetnek bizonyos dolgokat a 30

philostat. I. I. c. 14.

⁷²⁶ a hol <volt>. tanitot [tanitot <volt> fölé írva.]

⁷²⁷ hogy <minden> az [Törlés a sor elején; az—törlés elé írva, a sor eleji margóra;] állatoknak, <vagyon> ne légyen [ne légyen <vagyon> fölé írva, sötétebb tintával.]

⁷²⁸ meg [g—r-ből javítva.] értetnek

magokhoz hasonlok. és aki azt jól meg tanulná. talán sokára meg tudhatná hogy mit jelentenek azok a szok. és kiáltások. de esztelenség volna azt tartani. hogy az állatoknak magok között olyan nyelvek. volna. a mely
5 által egy másal meg⁷²⁹ értethetik gondolattyokot. az ördög tudtára ádhatta Apolloniusnak mind a buzás embernek adolgtát. mind a madarak él repülését.

philostat 1.3. c 3.

Éfésusból ez a tsalárd Smirnában ment, onnet Athénásba, ahol anépet látván hogy igen szorgalmatos az
10 áldozatokra, azért arravalo rendet is ada neki, a tántzokot el hagyatá véle. és a kardosok mulattságát végít szakasztá, Athénásba lévén,. a midön magyarázná. az áldozatok Cérémoniáinak titkos okait. egy ifiu ót lévén nevetni kezdé, hogy mitsoda okokat adna, De Apollonius
15 mondá hogy ördögös volna. a mint is jeleit adá. Apollonius parantsolá az ördögnek [140a:] hogy menne ki az ifiuból. és bizonyságul. egy kö képet forditana fel. az ördög engedelmeskedék., és az ifiu Apolloniushoz adá magát. A tellyeséggel nem hihetetlen dolog, hogy
20 egy olyan nagy babonás ember mint Apollonius., a kinek szövetségé⁷³⁰ volt az ördögökkel. a mint ezt a pogányok is hirdették, ne értet volna egyet az ördögkel., hogy az emberekbemenyen. és ki menyen mikor parantsolni fogja. De mi nem felelünk mind azokrol, a mit
25 Apolloniusrol mondanak. atudni valo dolog. philostrates aki az életét írta. tele vagyon fabulákkal. és hazugságokkal.

A kristus eszt 64
An vulg. 61

philostat 1.3. c 16.

Apollonius jelen volt az olympiai játékokon. az után Romában mene. de onnet ki kellett menni mivel Néró
30 császár ki üzé onnet a filosofusokot. onnet spanyol országban mene Cádizba. hogy ujjab boszorkányságot tanulhason, kevés idő múlva az Éfésiusok. viszá hiva-

⁷²⁹ meg <érthet> érthe<tnek> tik [tik <tnek> fölé írva sötétebb tintával.]

⁷³⁰ szövetségé [ö-v-ből(?) javítva.]

ták. hogy a pestistől szabaditaná meg őket. oda érkez-
vén. esze gyűjté a várost, és mondá, ne félyetek, ma
meg szabaditalak titeket attol abetegségtől.⁷³¹ azután a
theátrumra vivé őket. őt egy szegény rongyos öreg
embert látván a ki alamisnát kért, Mondá a népnek. ezt
üssétek.,⁷³² [140b:] ezt az Istenek ellenségit kövezétek
meg. avárosiak nem akarák meg kövezni. szánakodván
rajta, az öreg ember is esedezék nékik hogy ne bánta-
nák, de Apollonius adig sürgeté őket, hogy meg köve-
zék és nagy rakás kö alá temeték, egy kis idő mulva
Apollonius mondá nékik. hányátok el rolla a köveket,
és meg láttjátok mitsoda állatot öltetek meg, a köveket
hogy el hányák. az öreg ember helyet. egy nagy komon-
dort találának., akor senki nem kételkedek abban hogy
az öreg ember, kísértet. és gonosz lélek ne let volna.

Térjünk viszá szent pálhoz, akí akor Éfesusban volt.
vagy a körül valo helyekben., azt adgya előnkbe. hogy
abban avárosban avad állatok közti vettetet volt. az
emberek szerént. valamint ezt sokan a veszedelmekre
értik. a melyekre tétetet volt az emberektől,⁷³³ a sidok-
tol, és a pogányoktól., De meg mások betü szerént
értik. és azt tarttyák. hogy ugyan valóság a vad állatok
közti vettetet volt. az Amphitheátrumba.. és hogy onnét
az Istennek tsudálatosan valo hatalma által szabadula
meg. De a bizonyos, hogy az Apostol szüntelen valo
veszedelemben volt. az életét el veszteni.

Azt el lehet hinni, hogy a még Éfesusba lakék, a
[141a:] szomszédtságban lévő Anyaszent egy házakot is
meg látogatá. azt tarttyák, hogy korintusban is el mene.
és a mitsodá rendeletlenségeket őt találá, anéki nem
tették., azokat meg orvosolá, de azok néki valóságos
keserüséget okozának, a második levelében azal fenye-

5

10

15

A kristus
eszt 58.59.
An vulg. 55.56.

1 Cor XV. 32.

20

Chrysost
in corinth
XV.homil 40p454

25 1 Cor XV. 30. 31

2 Cor.XII 13. 14.

30

1 cor XII. 21.

⁷³¹ abetegségtől. [s-t-ből javítva.]

⁷³² üssétek., <m> [140b:] ezt [...] kövezétek meg.

⁷³³ az emberek <szerént>-től, [től—beszúrás.]

geti a korintus bélieket, hogy ha harmadik szor viszá tér hozájok meg nem⁷³⁴ botsát többé azoknak. a kik vétkeznek.

5 Szent pál Éfesusból⁷³⁵ ira egy levelet a Gálata bélieknek, Ezt a népet. szent pál térítette vala ahitre. ugy halgatá az Apostolt., valamint az Isten⁷³⁶ Angyalát, valamint a kristust magát, ugy annyira. hogy ha lehetet volna a szemeket ki vájták volna. és örömet nékie adták volna. ezek sokat szenvedének ahitért, és erősen

10 futnak vala az Isten uttyán, és az igazságnak engedelmeségiben: de némely olyan hamis Apostolok fel háboríták őket akik ellenségi valának a kristus kereszttyének, a kik el akarván kerülni a sidok, és a pogányok üldöztetésit, azt taníták., hogy a hiveknek, meg kellene tartani
15 a Mojses törvényinek Cérémoniáit.; esze⁷³⁷ elegyítvén ilyen formában. akereszttyenséget, a sidóságat., és el törölvén azt a szabadságot, a melyet a kristus Jésus nyert nekünk vére árrán, Illyen képen [141b:]⁷³⁸ azok ahamis Apostolok a pogányok közöt sidoknak tartatának. a kiket nem merék háborgatni, mivel a sido vallást mindenüt el szenvedték. a Császárok parantsolattyából. a sidok pedig nem ellenzettek olyan tanítást, a mely a sidoságnak elömenetelére volt, és a mely le nyomná⁷³⁹ az üdvezítő keresztének botránkozttatását. fel állitván.
20 az üdvezítő keresztének botránkozttatását. fel állitván.
25 szükséges voltát. atörvény béli környülmetelésnek,

A Galatabéliek. Galliából eredtenek, szent pál előtt sok idővel telepedtenek vala meg Ásiába de még meg tarttyák vala, az ő régi otrombaságokat. olyan együgyü-

⁷³⁴ nem <fog> botsát többé <botsátani> azoknak. [botsát <fog> fölé írva, sötétebb tintával.]

⁷³⁵ Éfesusból [bal—íráshiba bol (ritkábban ból) helyett.]

⁷³⁶ az Isten<t> Angyalát,

⁷³⁷ <es> esze [Tollhiba.] elegyítvén

⁷³⁸ [141b:] <ap> azok ahamis Apostolok a pogányok

⁷³⁹ le nyomná [l—n-ből javítva.]

ek valának. hogy meg hagyák magokat tsalatni ahamis tanitoktol. a kikiről szent pál keményen ir., A hitet felyeb magasztallya a tselekedeteknél. Meg mutattya hogy az Istentől vette az Apostolságát, és a kristustol atudományát. Es mint hogy sokan tsak a szent péter 5 nevént emlegetik vala. aki is atörvényt meg tartotta, és rend szerént tsak a sidoknak prédikállot, a kik meg térések után is meg tartották atörvenyt. mint annak előtte., szent pál meg mutattya hogy semiben nem aláb valo a több Apostoloknál a kik semit nem találtnak 10 öbenne. mivel ő egy értelemben vagon péterel. Jaka-bal. és Janosal. a [142a:] kik az Anyaszent egy háznanak oszlopai. ezt a levelet egészen a maga kezével ír, hogy meg mutatná. hogy az ő szivit meg hatotta. a dolog, a melyről ir nékik

Galat. VI 11

15

A Kristus eszt 59
An vulg. 56

Az alat a még szent pál Efesusba tanit vala, az egyenletlenség, a melyről már szóllottunk., még tart vala korintusba. Az oda valo hivek. talám azt gondolák. hogy a keresztyeni Anyaszent egy házban ugy volna valamint a filosofusoknál. sok féle iskola, és hogy 20 Céphás, Apollo, és pál. külömb féle vallásoknak volná-nak kezdői. és hogy mindenikének külömb tanitványi volnának., A korintus béliek igen nagyra betsüllik vala még a világi tudományokat. és ékesen valo szollásokot, a hejában valóságot. még el nem hagyták vala, és sokan 25 közüllök fel magasztallyák vala magokat a természet felet valo ajándékokért, rendeletlenségek is valának az gyülekezetekben., meg hasonlás. és perlekedés vala közöttök. a pogány birák elöt perlekedtenek., egy Efésiusi keresztyén, a mostoha anyával vétkezék. hogy 30 az ur vatsorája elöt, a magok vatsoráját eszik meg. és hogy agazdagok. abő vatsorájokbol a szegényeket nem részeltetik., némellyek közüllök [142b:] tagadák a fel támadást. szent pál pedig mind ezeket a kloes házábol

I levele szent
pálnak. a korintus
béliekhez

Chrysost
Argum⁷⁴⁰
in Épist ad Corinth

25

30

I Cor. I. 1.

⁷⁴⁰ Argum <ad> in

1 Cor VII. 8.

valoktól tudá meg. és a kik levelet is vittek volt néki Éfésiusba. akorintusbéliektől. a kik tanátsát kérik vala sok Dolgokrol. ugy mint a tisztaságról, aházaságról. és a bálványoknak ajánlot husrol.

1 Cor. XVI.5.6.

5 Szent pálnak szándékja avolt, hogy a más esztendőnek pünkösdye után Éfésiusbol⁷⁴¹ meg indulyon, mácedonia által, korinthusba⁷⁴² menyen, a hol sok ideig kellették maradni, és talám még atelet ís⁷⁴³ ót tölteni, hogy azután Jérusalembe vigye az alamisnát melyet gyűjtöt volt, de amég ezt a szándékját véghez vihetné.⁷⁴⁴ akorinthus bélieknek írá az első levelét. a melyet stephan, fortunatus, és ákáiakus által küldé el, sosthénésnek anevét fel teszi alevelében. aki véle volt Éfésiusba. és aki talám ugyan az, aki érette szenvedet volt korinthusba.

act.XVIII 17.

15 Meg aláza őket levelébe egyenetlenségekért, és meg mutattya nékik hogy még testiek, mivel, nem hogy tsak egyedül a kristushoz ragaszkodnának, hanem még azal ditsekednek némellyek. hogy pál tanitványi. némellyek. péteré. meg mások Apolloé, mint ha [143a:] akristust el lehetne osztani. vagy mint ha az Apostolokban kellene hinni. és reménleni, feddi őket, a paráznáért, a ki a mostoha anyával vétkezet, és azt mondgya. hogy ha távul vagyon is. de meg itéli azt a vétkest, és a sátának adgya atestét, hogy meg menthese a lelkét., abban az időben közönséges dolog volt., hogy akiket ki rekesztettek a gyülekezetből. azokban az ördög ment. vagy nyavalyákban estenek.

Az Apostol. azt akarja. hogy se ne egyenek se semi barátságai közösködések ne legyen az olyan hivekel. a kik abálványozásban, tisztátalanságban. vagy fösvenységben⁷⁴⁵ esnek, vagy valamely olyan rendeletlenség-

⁷⁴¹ Éfésiusbol [*iu* szórész *us*-ból javítva.]

⁷⁴² korinthusba [*ba* — beszúrás, sötétebb tintával]

⁷⁴³ ís <el> ót tölteni,

⁷⁴⁴ véghez vihetné. [Íráshiba *vihetné* helyett.]

⁷⁴⁵ fösvenységben [Első *e* — fölött áthúzott vessző.]

ben, a mely ellenkezik a keresztyénségnek szenttségivel. az ilyen⁷⁴⁶ el tiltás. akis ex Communicationak formájavolt. Azt mondgya, hogy már arosz. akinek perlekedési vannak, jobb volna inkább valamely igazságtalanságot vagy kárt szenvedni, azt kívánja. hogy ha valamely perlekedések vagyon egy másal. azt valamely keresztyénel igazításák el., azt mondgya hogy a leg aláb valo ahivek közöt., elegendő jó **[143b:]** arra, hogy ítéletet tegyen az olyan kis dolgokrol, és sokal jobb. mint sem egy pogány., az ilyen ítélet, tettzés szerént valo ítélet volt, de az elegendő volt, sokáig is volt az, az Anyaszent egy házban., hogy nem perlekedtenek. a pogány birák elöt.

5

10

Constit Apost. I.:2.
c 45. 46.

A mi aházáságot illeti. azt akarja. hogy a házások meg adgyák, amivel egymásnak tartoznak, és ha meg tartoztattyák is magokot. a kevés ideig legyen. és egyenlő akaratbol., hogy az imádságban foglalhasák magokot, azt mondgya hogy a házáság kötelét nem lehet meg oldani. és ha a férfiu, vagy az aszszony el válik. ugy kel maradniok., mert másokal. meg nem hazasodhatnak. jóvallya a szüzeséget, és a meg tartozkodást. azoknak. kik nintsenek a házáságban, de arra senkit nem kénszerit, az ilyen tudományt nem igen üsmerték korintusba mivel görög országban nem volt ennél meg romlottab város, a szemérmertlenség ót mint egy tiszteletben volt, volt ebben a városban egy templom venus aszozynak szentelve, a mely templomhoz ezer rab leányok tartoztanak, ezek közönségesek valának, és ezeket mások adgyák vala ajándékba ennek az Isten aszozynak. hogy az ő szolgálattyára lenné-**[144a:]**nek⁷⁴⁷ szentelve. a nagy dolgokba ezekhez folyamodtanak. hogy az egész nép-

15

1 Cor. VII

20

25

30

⁷⁴⁶ ilyen [i—e-ből javítva.]

⁷⁴⁷ lenné-[144a:] szentelve.

nek nevében kérjék segítségit ennek az Isten aszonynak akinek volt szentelve⁷⁴⁸ korintus városa.

1 Cor. VIII 4. 5. 6.
IX. X. 20.

A mi abálványoknak ajánlot eledelt illeti, arra tanit hogy a bálvány semi, és hogy amely hust annak ajánlanak,⁷⁴⁹ a se meg nem szenteltetet, se meg nem ferteztetet; de azt akarja, hogy felebaráti szeretetből attol az ételtől meg tartoztasák magokat, ne⁷⁵⁰ hogy apogány azt látván. azt ne gondolya. hogy valamely tisztelettel vannak a bálványhoz, vagy ha a hivek. azon meg botránkoznának,⁷⁵¹ nem tudván menyire terjed a szabadság. melyet a kristus nyert nekünk halálával mivel nem tsak azt kel tekénteni. a mi szabad, hanem a mi hasznos. Tilttya a férfiaknak hogy fedet fővel imádkozanak. vagy beszéllyenek atemplomba, a hoszu haját is tilttya nekik, Az aszonynoknak pedig azt parantsollya. hogy fedet fővel imádkozanak a templomba, és hoszu haját visellyenek. ami atemplomban valo vatsorát illeti. azt akarja. hogy egy mást meg várják. a gazdagok részeltésék abbol a szegényeket. a gazdagok. és a szegények együt egyenek, azt akarja. hogy ki ki meg próbállya magát. minek **[144b:]** előtte a kristus testét. és vérét vegye, hogy azt érdemetlenül ne vegye, Azt mondgya. hogy a ki méltatlanul eszik abol. akenyerből., vagy iszik abbol apohárból, vétkezik, és itéletet eszik és iszik., nem külömböztetvén meg akristus testet.⁷⁵² ugyan améltatlan kommuniokért vagyon az a büntetés. hogy közöttetek sok betegek vannak és alusznak sokan
A szent Léleknek természet. felet valo ajándéki oly

1 Cor. XI.

act XI. 20

⁷⁴⁸ szentelve [t-v-ből javítva.]

⁷⁴⁹ ajánlanak, [Második a-fölött áthúzott vessző.] a<v> se meg nem szenteltetet,

⁷⁵⁰ ne [Beszúrás sötétebb tintával;] hogy <ha> apogány azt látván. azt ne [ne-beszúrás sötétebb tintával;] gondolya. [gondolná-ból javítva.]

⁷⁵¹ botránkoznának, [ná szótág beszúrás sötétebb tintával.]

⁷⁵² testet. [s-t-ből javítva.]

közönségesek valának ahivek között. hogy nemelleyekben maga hittséget okozának, ugy anyira hogy szent pál. kényszeríték arrol rendelést tenni, Azok az ajándékok között a leg fővebbek ezek valának A bölttségnek ajándékja. Atudományak⁷⁵³ ajándékja, A hitnek, és atsuda tételnek ajándékja. A betegek meg gyógyításának ajándékja, A jövendölésnek ajándékja, azaz, a⁷⁵⁴ beszédnek, az oktatásnak, atemplomban valo prédikálásnak., és még ajövendőnek meg mondása. A külömbféle nyelveknek ajándékja, A magyarázásnak ajándékja. a lelkek meg választásának ajándékja, hogy meg tudhasák., ha jó vagy gonosz lélek beszéllé valakiből., mivel, a pogányoknak is [145a:] vala olyan hamis profétájok. akik követik vala azokat, akikben valóságosan vala az Isten lelke. szent pál meg⁷⁵⁵ mutattya. hogy mind ezek az ajándékok. ugyan azon szent Léleknek. lévén ingyen valo ajándékji, és hogy a hivek tagjai⁷⁵⁶ lévén ugyan azon egy testnek, senkinek nem kel magát azért el hini ha töb, és főveb ajándékokot vett másoknál. se azon nem kel szomorkodni ha azokat nem vette. Mind azokat, a közönséges haszonra kel fordítani. és az Anyaszent egy háznak épületire, továbbá, azt is parantsollya. hogy a gyülekezetekben, avet ajándékokal ugy élyenek. hogy épületre lehesenek, és hogy ki ki amaga sorjában beszélyen., tsendesen. rendeletlenség⁷⁵⁷ nélkül, Az aszonyok atemplomban ne beszélyenek, és ha valamit meg akarnak. tudni. azt kérdgyék meg férjektől. különösön. Ez igy lévén, azokban a gyülekezetekbe. a szent Irásokot olvasták. azokat magyarázták, a soltárokat. és más lelki énekeket éneklettenek. és az után. a

1 Cor. XII. 8.9.10.
 XIII. XIV.

⁷⁵³ Atudományak [A — a-ból javítva.]

⁷⁵⁴ a <ŷ> beszédnek,

⁷⁵⁵ meg [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁷⁵⁶ tagjai [g — j-ből javítva.]

⁷⁵⁷ <ŕ> rendeletlenség nélkül, [A nélkül ejtett alak is lehet!]

szent asztalnál. a krisztus Jézus testében. és vérében. részesültenek.

1 cor. XV.

Azután meg bizonyította a fel támadásnak hit ágazat-
tyát., a krisztus Jézus fel támadása-[145b:]val, a melyet
5 nem lehet kétségbe venni. és a melyet sok olyan
bizonyosságok bizonyították. akik még akoron életben
valának. Azt meg valya, hogy látta maga is akristus
Jésust: Hogy ha pedig akristus Jézus fel nem támadot. és
ha nekünk⁷⁵⁸ sem kel fel támadnunk. a mi hitünk. és
10 remenségünk hejába valok. Hogy az Apostolok. nem
tsak leg nyomorultabbak. hanem még mindennél leg
hamisabbak, mivel szán szándékal⁷⁵⁹ bizonyították a
hamiságot, és hogy minden féle nyomoruságra adgyák
magokat minden haszon nélkül., ezt is hozzá teszi, Mit⁷⁶⁰
15 fognak mivelni azok. akik a holtakért kereszteltetik
meg magokat. ebből láthatni, hogy abban az időben
valának olyanok, kik meg kereszteltetik vala magokat a
holtak üdvességéért. vagy könyebségekért., ezt a szokást
ugy tettzik hogy szent pál sem hagyta jónak.

1 cor XVI

20 szent pál alevelének vége felé. inti a korintus⁷⁶¹
bélieket hogy el ne mulasák az alamisnát. melyet szed-
nek⁷⁶² vala a Jérusálemi szegények számokra, ezt a
dolgot az Apostol magára vállalta volt., a Jérusálemi
gyűléskor. Mindenik a hivek közül amit akart adni, azt
25 minden vasárnap félre tette, és amidön az Apostol.,
vagy akit maga helyében küldöt. oda érkeztenek. apénzt
esze gyűj-[146a:]tötték, és Jérusálemben küldötték⁷⁶³

Galat XI 10

1 Cor. XV. 2.

⁷⁵⁸ nekünk sem [Első *k-m*-ből javítva.]

⁷⁵⁹ szándékal [*n-d*-ből javítva.]

⁷⁶⁰ <*m*> Mit

⁷⁶¹ korintus [*n-s*-ből javítva, sötétebb tintával.]

⁷⁶² szednek [*d-n*-ből javítva.]

⁷⁶³ küldötték <*biz*> meg hit

meg hit emberektől., vagy az Apostol maga vitte el ha
ugy kivántatott az után köszönti őket az Asiai Anyaszent
egy házak részéről. és különösen az Aquila. és Priscilla
neveket., akiknél volt szállva, és akik igen üsméretesek
voltak korintusba azt hagyá nekik hogy egy más kö-
szöntsék a szent tsokat. Imé aveleje a szent Pál korin-
thus béliekhez irt első levelének.

Az Apostol. annak előtte egy kevés idővel Timothé-
ust Mácédoniában küldötte vala. a honnét korintusba
kelleték menni. akit is. a korinthusbélieknek ajánlya,
mint hű szolgát. meg más egy tanítványal, akit. meg
nem nevezi, szent Titust, a korinthusbéliek tisztelettel.
és mint egy félelemel. és rettegésel fogadák bizonyága
is volt annak, hogy őt mitsoda tsudálatos hasznót okozta
a szent Pál levele, A mely, azokba a kik valamely
vétekekben estenek vala, hasznos szomorúságot, és szé-
gyent szerze, valóságos töredelmeséget, szent nehézsé-
get azok ellen. akik őt botránkozást okoztak vala,⁷⁶⁴
igazán való akaratot, eleget tenni az Istennek. a peni-
tentiával, és szent⁷⁶⁵ Pálnak, arendeseb maga viseléssel,
Mindenek fel kelének a mostoha anyával paráználkodo
ellen, és gyalázatal illeték, amely gyalázatot szent Pál,
ele-[146b:]gendőnek itélé, a vétkiért való botsánatra
Titus pedig semit nem akara el veni a korinthus béliek-
től. akarván követni az Apostolt. és nyomdokába járni,
mesterének

Éfesusba egy olyan támadás történek, amely kénssze-
rité szent Pál, hamaréb el hagyni ezt avárost. mint sem
szándékába volt. Az Éfésumi Diána temploma,, a
világnak egyik tsudája volt, sok királyok, és városok.
négy száz esztendeig nagy költségeket tettenek hogy
azt a templomot meg építhesék. és fel ékesíthesék, A
templomnak hosza négy száz huszon ött lábni volt, a
szélyesége, két száz. husz lábni, a templomot belől. száz

5

Act.XIX 22 1.cor
4. 17.

10

1 cor.XVI 11

2 Cor XII 18.

15

2 cor.VII 8.9.10.
11. 12.

20

25

A kristus eszt 60.
An.vulg. 57.

30

XXVI.Rész

szent Pál
kénsszerítetik
Éfésust el hagyni
macedoniába
megyen

⁷⁶⁴ vala, «és» igazán

⁷⁶⁵ szent «szent» Pálnak,

huszon hét oszlopok tartották, az oszlopok, hatvan lábni magoságuak valanak, a melyeket száz huszon hét királyok ajándékozták, a szaru fák. Cedrus fábol valónak, és az ajtok Cyprus fábol. A Diána képe igen kitsid⁵ volt, némelyek azt tarttyák. hogy hébénum fábol volt,⁷⁶⁶ némelyek meg. hogy szöllő fábol, de enem a vadász Diána volt, a ki tegezel. és nyilal. irják le, hanem a sok tsitsü Diánna, mivel ennek aképe. a melyitől fogvást. alábáig. rakva volt tsitsekel. a mely kövön pedig akép¹⁰ állot. azon kutya fejek, [147a:] ökor fejek. és szarvas fejek valanak ki faragva, ilyen vala tehát. az Éfésumi Diánna, mindenünét elmentenek látni azt ahires templomot, hogy tisztellyék azt a hamis Istenséget. Az idegenek pedig arra igen vigyáztak, hogy magokal. el¹⁵ vigyék atemplomnak formáját. ugy a Diana képinek is formáját, ezüsből ki tsinálva.

Act. XIX 24

Egy Demetrius nevü ötves, tsinállya vala azokat a kis templomotskákot ezüsből, a mely munka meg gazdagittya vala ötet. sok mester legényeket is tartot., a kiket²⁰ egy szer esze gyűjtván töb ötves legényekkel együtt. akiknek elejekbe adá, hogy a pál predikálasi el rontanák a kereskedést. mivel azaz ember. azt tanittya, hogy az embereknek kézü munkáji nem Istenek, hogy már sokakat meg nyert volna, nem tsak Éfésusban. hanem²⁵ az egész Ásiába, sok tanítványi volnának, akik mind ellene volnának, az Istenekhez valo tiszteletnek, szerentsések leszte. hameg nem láttyátok. esetit. mind mesterségteknek, mind nyereségteknek, de söt még hogy meg ne vessék a nagy Isten aszonymak templomát.³⁰ a melyet. Éfésus, és az egész Ásia tiszteli. Az ötvesek ezeket halván. haragra gerjedének, és kiálta-[147b:]ni kezdék. éllyen az Éfésiusok Dianája, azonal az egész város fel zendüle. és a nép futva mene ajátékos piatzra,

⁷⁶⁶ volt, <m> némelyek meg.

a hová szoktak volt esze gyűlni, meg fogván Gájust, és Aristarkust, apál tarsait, pál magais a piatzra akara menni, hogy meg tsendesittse a népet, De a tanitványi nem engedék, sőt a pogány fő papok is kéreték hogy a nép közü ne menne, és ne tenné veszedelemre magát. 5

Azonban pedig. némellyek egy képen kiáltoznak vala. mások meg más képen, mivel az egész nép nagy zenebonába volt, és felesem tudta hogy mibe van adolog. akor egy Alexander nevü sido a nép közü akara menni, hogy szollyon. de a nép látván hogy sidó volna. 10 kiáltani kezdé. tsak nem két oráig. Élyen az Efesusok Diánája, az után az⁷⁶⁷ város író Déákja. meg tsendesitvén. mondá,⁷⁶⁸ Éfesusok, vagyoné valaki aki azt ne tudná hogy Éfesus varosa. különös⁷⁶⁹ tiszteletet ád a nagy Diánának, a jupiter leányának, mint hogy meg 15 vallyák, tsendeségbe kellene néktek maradni és semmit nem tselekedni gondolatlanul, mert a kiket ide hoztatok. azok se nem szenttség török. senem káromlok, az Isten [148a:] Aszonyotok ellen. hogy ha pediglen. Demetriusnak, és atársainak valamely panaszok vagyon 20 valaki ellen. ítélő gyűlések vannak. tisztartok vannak, azok meg halgatnak titeket,⁷⁷⁰ hogy ha pedig más peretek vagyon., atörvény szerént valo gyűlésbe el végezhetitek. mivel tarthatunk hogy bé ne vádolyanak azendülésért, és hogy ilyen zenebonával gyűltünk esze 25 ók nélkül, ezeket mondván. a népet el botsátá, és ez a nagy zendülés. tsak hejában valo volt.

Mind azon által. szent pál nem tartá helyyesnek hogy tovább maradna Éfesusba, annak okáért esze gyűjté atanitványokat, akiket, a békeséges tülésre, és az álha- 30

Act.XX.1.
2. et seq

⁷⁶⁷ az <író Deák.> város író Déákja.

⁷⁶⁸ mondá, [n—beszúrás.]

⁷⁶⁹ különös [k—t-ből javítva;] tisztelet ád [elírás.]

⁷⁷⁰ titeket, [Első e—i-ből javítva a-pont meghagyásával.]

2 Cor.⁷⁷¹ 12. 13. tatoságra inté, el butszuzán⁷⁷¹ töllök. Mácédonia felé indula, Timothéust maga mellé vevé, de hajora nem üle Efesusba, hanem Troásba mene. olyan szándékba hogy 5 ót prédikálaná az Évangéliumot, Az Isten ót nékie kívánatos utat nyitot volt. De az elméje ót helyén nem⁷⁷³ volt. mert ót nem találá Titust., akit korinthusba küldötte vala, a mint azt meg mondók, és azt szerette volna tölle meg tudni, hogy az ő első levele mit okozot a korinthus béliek elméjiben Ez okáért. tsak hamar el 10 butszuzék az Atyafiaktól kik ót valának. és Macédoniában mene. ót marada egy⁷⁷⁴ **[148b:]** nehány holnapokig meg látogatvan az⁷⁷⁵ Eklésiákat a melyeket az első uttyaban fundálta vala, és intvén a hiveket a⁷⁷⁶ nyomorúságokban valo hüségre, és a jó tselekedetbe valo álhatatoságra⁷⁷⁷

Act.XX:2.

2 Cor VII
5.6.et seq.

De sokat szenvedé ebben az uttyában, mível viaskodni kellették apogányokkal. és nyughatatlanságban lenni a hivekért. a kik közül sokan még gyengék valának, test szerént ót semi nyugodalma⁷⁷⁸ nem vala, De az Isten aki 20 meg vigasztallya az alázatosokat. és akeredettek. meg vigasztalá a Titus el érkezésivel, akitől meg tudá a korinthusi Anyaszent egy háznak. jó rendbe valo voltát. és hogy mitsoda szent változást okozot alevelé, mivel ahivek parantsolattya szerént mindnyájan el távoztak 25 volt aparáznás embertől. és hogy az az. ember. magát meg jobította, A korinthus⁷⁷⁹ béliek szent Timotheus, és

⁷⁷¹ el butszuzán [s—z-ből javítva.]

⁷⁷² 2 Cor. [C megkezdett k-ből javítva.]

⁷⁷³ nem [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁷⁷⁴ egy [148b:] egy nehány

⁷⁷⁵ az <E> Eklésiákat [Tollhiba a sor végén.]

⁷⁷⁶ a <hüségre,> nyomorúságokban valo hüségre,

⁷⁷⁷ álhatatoságra [ta szótag — beszúrás.]

⁷⁷⁸ nyugodalma [g—d-ből javítva.]

⁷⁷⁹ korinthus [Íráshiba; másutt *korinthus* vagy *korintus* alakban írja Mikes.]

szent Titus által. arra kérték volt szent pált. hogy botsáson meg annak az embernek. Titus tudtára adá azt is, hogy az alamisna a melyet akorintus béliek akarnak adni. a Jérusalemi szegényeknek. készen vagyon. Erre valo nézve szent pál kezdé a Macédoniai hiveknek javasolni. hogy ők is tartanak készen az övéket. a melyet végben vivék. olyan buzgoságal, amely,⁷⁸⁰ felyül haladá tehetségeket. [149a:]

Az Apostol. meg örülvén a jó hirnek. melyet Titus vit volt néki korintusból. arra kéré Titust. hogy térne viszá még oda, és vinné el még egy más levelét, a melyet akarna irni nekik, Titus örömet rea álla., és szent pál néki adá ezt a második levelét. a mely, a korintusbélieknek, és az Ákájába lévő hiveknek szollot, hasonlot kel mondani. a szent pál több leveleiről is. a melyeket a fő városoknak írta, mivel azok nem csak azokat avárosokat illették. hanem a környékbe lévő hiveket is, és a tartományba lévő városokat

Ebben alevelbe, elejekben adgya hogy mit szenvedet Ásiába, és hogy meg változtatta szándékját, és ha hozzájok nem megyen, amint azt meg ígérte volt az első levelében, azt nem álhatatlanságból. se nem emberi tekintetből tselekeszi., hanem azért, hogy se őket, se magát meg ne szomorítsa. meg intvén azokat. a kik vétkekért valo penitentiát nem tarottak, meg botsáttya vétkit a mostoha anyával vétkezet embernek, mert töredelmeséggel volt vétkiért, és hogy a korintusi Anya-szent egy ház is. arrol meg feddete volt

Valának abban az időben sok álnok sidó Apostolok. atartományokba el szélyedve, akik. akristust predikálván, a törvény cériemoniáinak, és a kör-[149b:]nyül metelésnek szükséges voltát tanították, amellyeket szent pál ellenzette. Ezek a hamis munkások korintusba menvén. azon igyekezének hogy bé vétethesék tanitáso-

Második levele
szent pálnak a
korintus
béliekhez

2 Cor.1.

2 Cor.11.

⁷⁸⁰ amely, <et> felyül haladá

2 Cor.X. 10. kot az oda valo hivekel, az Apostol. a⁷⁸¹ második levelének nagy részibe, azon vagyon hogy fel magasztal-
 2 Cor XI. 10. 15 20 25 30
 2 Cor XI. 10. 15 20 25 30
 Act 2 Cor XII 15 20 25 30
 20 se egy Apostolnak szemér-[150a:]meteségehez. hogy maga magát ditsérje.
 Azután a látásirol,⁷⁸⁴ és el ragadtatásirol beszél., atitkokrol. és a magóság béli igazságokrol. amelyeket az Isten nékie ki nyilatkozttatta., De azonal viszá tér a maga gyengeségeire. és azt mondgya, hogy azok a nagy dolgok ötet fel ne emellyék, tehát testi ösztön adatot néki, és a sátának egy Angyala. artzul tsapdoz engemet, a mely, vagy a testi kisértetet teszi. vagy a hivalkodást, az után mondgya. hogy három szor kértem az urat hogy attol szabaditson meg engem, De azt felelte rea, Elég néked az én kegyelmem, mivel az én hatalmom. atest-

⁷⁸¹ a [Beszúrás.]

⁷⁸² azok «közöt» az álnok doktorok közöt.,

⁷⁸³ kérkedést, [Második *k—d*-ből javítva.]

⁷⁸⁴ látásirol, [Először *látásit.* volt; *r—t*-ből javítva, *ol*—szóközi beszúrás.]

nek gyengeségiben fényeskedik leg inkább, azután menti magát a korintusiak előtt. hogy semit nem akara⁷⁸⁵ töllök el venni, nem azért hogy nem szeretné, őket. hanem azért. hogy nem⁷⁸⁶ a jószágokat keresi, ha nem magokat, büntetéssel fenyegeti azokat, a kiket a rendeletlenségben fogja találni. nem fog kedvezésel báni vélek, hanem ahatalom szerént ítéli meg. a mely adatot⁷⁸⁷ neki. és meg bünteti azokat. a kiket. aversengésben. irigységben. viszá vonásba. ragalmazásba talállya. De azon kéri az Istent, hogy ne kényszeritessék ahatalomal⁷⁸⁸ élni a melyet vett tőlle. az építésre. és nem arontásra Imé a korintusiakhoz irt második levelnek a veleje. **[150b:]**

szent pál nem tsak egyedül küldé el Titust korintusba, ket társat ada melléje, akiket meg nem nevezi, hogy fel vegyék az alamisnát. amelyet az Akajai hivek küldenek palestinában, kevés idő mulva magais korintusba mene harmadikszor, Azt valójába hogy őt mit vit végben, nem tudgyuk.⁷⁸⁹ szent Agoston azt tarttya, hogy őt rendbe vevé mind azt, valami a szent Aldozatot illeti, és hogy mi modon kel azt ajánlani, különösön. hogy éhomra vegyék⁷⁹¹ akristus testét, és vérét a melyeket, a temp-lomba valo vatsorakor⁷⁹² veszik vala akoron, amely szokásba volt abban az időben, a melyben⁷⁹³ szent pál ír a első levelét a mint már azt lattuk.

2 Cor⁷⁹⁰ VIII.10.

Act. XX.2.
2 Cor. XII.
14. Aug.
Ep. CXVIII. c 6.

⁷⁸⁵ akara [ra—beszúrás.]

⁷⁸⁶ nem <a> a jószágokat [Törlés a sor végén;] keresi, [második e—i-ből javítva, a pont meghagyásával.]

⁷⁸⁷ adatot [Második a—o-ból javítva.]

⁷⁸⁸ ahatalomal [h—r-ből(?) javítva.]

⁷⁸⁹ nem tudgyuk. [Sor fölötti beírás, sötétebb tintával.]

⁷⁹⁰ 2 Cor VIII.10. [Fölötte törölve a margón:] <A kristus eszt 61 An vulg. 58 XXVII Rész szent pál Romaiakhoz irt levele.> [a törölt margószöveget alább, a következő bekezdés elé újra leírta Mikes.]

⁷⁹¹ vegyék [e—javítva o-ból vagy a-ból.]

⁷⁹² vatsorakor [va—beszúrás sötétebb tintával.]

⁷⁹³ a <melyben> a melyben

Szent pál minek előtte korintusból Jérusálembé indul-
lyon., levelét a Romaiaknak meg írta. Ez a levél noha
nelégyen is régieb atöbbinél, mind azon által. a szent pál
levelei között., leg előbb tétetet. mind az Anyaszent egy
5 háznak, mind a Romai városnak. elsősegekre való
nézve, vagy is. mind a dolgoknak. és az oktatásoknak
nagyságokra való nézve. Az Apostolnak. sok idővel.
annak előtte szándékja vala Romába menni. azt tudta
hogy abban az Anyaszent egy házba. sok számu hívek
10 valának, akiknek hitek, híres volt mindenüt, mindenüt
hirdették [151a:] az ő tudományokat. felebaráti szerete-
teket. és engedelmeségeket, Azt tudtára adták volt.
hogy a hamis Apostolok., haborgattyák vala azt az
Eklésiát. az ő veszedelmes tanításokkal., tanítván. hogy
15 a környül metélés nélkül, és a törvénynek Ceremoniális
tselekedeti nélkül. üdvezülni nem lehet. A környül
metélt sidok. ezeket a tanításokat erősített vala, és
ditsekedének⁷⁹⁴ sok olyan első jusokkal. amelyek., azt
gondolák. hogy őket fellyebbeké téstik. apogányoknál.
20 mint ha meg érdemlették volna az Évangéliumnak,⁷⁹⁵
és a hitnek kegyelmét. az ő előbbeni jó tselekedetek
által, A pogányok pedig, az Istennek ingyen való
irgalmaságából hivattak ahitre

Ellenben pedig apogányok meg tanítván a szabad-
25 ságra. amelyet a krisztus nyert nekünk, és a környül
metélésnek. és a törvény béli Ceremoniális tselekedete-
knek haszontalanságokra, Azt felelik vala, hogy ha
törvényt nem vettek az Istentől. azt meg sem szegték. se
meg nem vetették. valamint a sidok tselekedének,
30 hogy⁷⁹⁶ a pogány tudosok. és filosofusok az Istent
üsmérték. és a külső jó erköltsöknek törvényit olyan

⁷⁹⁴ erősített vala, és ditsekedének <vala.> sok

⁷⁹⁵ az Évangéliumnak, <kegyelmét.> és a hitnek kegyelmét.

⁷⁹⁶ hogy a <tudos> pogány tudosok.

hiven követték valamint magok a sidok.: Hogy ha a kristus Jésus a sidok⁷⁹⁷ közti jött volt el, a sidok ötet meg ve-[151b:]tették, és fel feszítették, ellenben pedig apogányok ötet bé fogadták, és imádták, és ilyen formába. a sidoknak⁷⁹⁸ nintsen semmí is olyan jusok, ami őket, 5 náloknál felyeb tehesse, és a mivel ditsekedhesenek.

Szent pál, a Romaiakhoz irt levelében. meg aláza. mind a meg tért pogányokat, mind a sidokot, és meg mutattya, hogy fogyatkozás vagyon abban. a mit magok felöl tartanak, előre meg aláza apogányok hivalkodásit, 10 és meg mutattya, hogy a pogány böltsek, és filosofusok, az Isten igazságát. az igazságtalanságnak⁷⁹⁹ fogságában tartották, mivel az Istent meg üsmervén ötet nem ditsöitették amint kellett⁸⁰⁰ volna, és azal tartoztanak, ez így lévén, az ő nagy elméjek tsak arra valo volt, hogy 15 őket még vétkesebbeké tegyék, az elmének vakságában. és a bálványozásba estenek, Hogy ezekért avétkekért meg büntettessenek, az Isten el hagyá őket. az ő rosz hajlandóságokban., amelyek vélek olyan utálatoságot követtettek, hogy a természetnek gyalázattyára 20 vannak.

Rom.1.

Azután a sidokhoz tér. és meg mutattya nekík az ő kevélységeket. feleségeket. és meg keményedéseket, ők atörvényt vették. volt, de azt nem követték, vagy ha követték is annak Cérémoniáit. azért ditsekedtenek. és a ditsőséget magoknak adták. holot azt. az Isten- 25 [152a:]nek kellett volna adni. Ez így lévén. semí őket az érdembe fellyeb nem teszi a pogányoknál., egyik a másikánál jobban meg nem érdemlette az Évangéliumnak kegyelmét. mindnyájan. egyenlő vétkesek valának. 30

Rom XI. 17.

⁷⁹⁷ a sidok <közöt> közti

⁷⁹⁸ [Sorvégen:] a sidok- [sor eleji margón sötétebb tintával:] nak

⁷⁹⁹ igazságtalanság<na>nak [Tollhiba.]

⁸⁰⁰ kellett volna, [Elírás.]

az Isten hatalmára egyaránsu szükségek vala. hogy meg
 igazitassanak akegyelem által, a kristus Jéusban valo
 hitekért.. meg mutattya azután. hogy a sidoknak nem
 kel meg vetni apogányokat, se a pogányoknak a sidokat,
 5 A pogányok a kik követői az Ábrahám. hitének. és
 engedelmeségének. azok az igaz fiai Ábrahámnak. és
 Rom IV. valóságos örökösi. a pátriárkáknak tett ígéreteknek, A
 test szerént valo sidok. a kik nem lélek szerént valo fiai
 Ábrahámnak, nintsen apogányoknál több érdek,
 10 Ámbár közönségesen a sidó nemzet meg vettette legyen
 is, mind azon által ez a nemzet gyükere annak a fának
 Rom XI. 18. 19 amelyben óltattak ameg tért pogányok. A gyükérnek
 nem kel meg vetni az ágakat, se az ágaknak a gyükéret
 Rom XIV 15 A Romaiaknak hasonló rendet szab. mint a melyet
 szabot volt. a korintusbélieknek a bálványoknak ajánlot
 hus iránt, azt akarja hogy abban okoságal járjanak, hogy
 meg ne botránkoztasák a gyengéket. és a tudatlanokat,
 Azt⁸⁰¹ hagyja nékik. hogy engedelmes-[152b:]kedgyenek
 Rom.XIII avilági hatalmasoknak., hogy jora fordítsák a profétiát,
 Rom.XII 20 és a lelki ajándékokot, azt mondgya nékik hogy az
 Rom.XV.19 Évangyéliumot prédikalotta. a tenger szélyin lévő he-
 lyeken. Jerusalemtől fogvást Illiriáig, nem is épitet a
 más fundámentumára, hanem fő képen azoknak prédi-
 kálót, akik még nem hallottak volt beszélleni a kristus
 25 felől, Tudtokra adgya. hogy kevés idő alatt, jérusálembé
 mégyen. hogy a szenteknek vigye. a segittséget., melyet
 a Macedoniai, és az Ákájai hivek küldenek nékik.:
 Reménli hogy ezen uttya után. véghez viheti a régen fel
 tett szándékját, hogy Romába mennyen. és spanyol
 30 országban is. kéri segittségit a Romaiak könyörgésinek,
 hogy az Isten menttse meg ötét a sidok⁸⁰² töretől. a
 melytől tart. és hogy aző szolgálattya, vagy az alamis-

⁸⁰¹ Azt [A – a-ból javítva.]

⁸⁰² sidök [Ékezethiba; l. 658. sz. jegyz. is.]

na⁸⁰³ melyet fog vinni. kedves ajándék lehesen a Jéru-
salem szentek előtt.

szent pál el végezvén alevelét. Romában lévő sok
személyeket köszönt. a kiket. görög országba. vagy
Ásiába üsmérte volt. Ajánlya nékik fébét. a Diakonis-
sát. ki tzenkrisbe vagon korintushoz közel, köszönti
Priskát. és Aquilát, a kik viszá tértek vala Romába,
köszönti aző házok béli gyülekezetet is, köszönti Epené-
tust, első sengéjét Asiának a kristusban. Máriát. aki
sokat munkálodot Romába, Andronikust, és Juniát, a
rokonit. a kik régieb keresztyének nálánál.⁸⁰⁴ [153a:] és
a kik fogságba voltak vele együt, köszönti az Aristo-
bolus házából valokot, ugy a Narcissus házából valokot
is. talám azt a hires Narcissust a Claudius szabadosát. a
kit Agripina meg öleté, végtire köszönti Hermest.
ezeken kívül még sokakat köszöntet, a kik hihető hogy
leg fővebbek. és leg szentebbek valának a Romai Anya
szent egy házban

köszönti azután őket⁸⁰⁵ Timothéusnak. segítőjinek
névében, lutziusnak, jasonak, és sosipaternek. a maga
rokonának nevekbe, Tertius. a ki irodeákja volt szent
pálnak.⁸⁰⁶ végtire köszönti őket a gazdája. kájus nevé-
vel. Erástus, a korintusi kints tartonak. és a Quartus
nevekel., Azt tarttyák hogy a Romaiaknak irot levelet
fébé vitte volna el, a kit ajánlya a Romaiaknak. hogy
ugy fogadgyák. a mint illik fogadni a szenteket., és
legyenek hozzája⁸⁰⁷ mindenbe segittségel. valamint hogy
öis sokakat meg segitet. és még magát az Apostolt is.

⁸⁰³ alamisna [m—s-ből javítva.]

⁸⁰⁴ nálánál. <és a kik> [153a:] és a kik

⁸⁰⁵ őket <a> Timothéusnak [éu szórész ás-ből javítva.] segítőjinek <v>
névében,

⁸⁰⁶ pálnak. <köszönti őket.> végtire köszönti őket [...] a <vár> korintusi
kints tartonak. és a [a névelő beszúrás.]

⁸⁰⁷ hozzája [zá szótagot utólag írta a sorvégi margóra, sötétebb tintával; ja
szótag a következő sor elején.]

szent pál minek utánna három holnapot mulatot volna. görög országba. és macédoniába fel tevé magában hogy pálestinában menne. oda vinni az alamisnát., az első szándekja avolt hogy oda tengeren menyen. de
 5 meg tudván hogy a sidok el állottak volna az uttyát. azért jobban szereté Macedonia felé veni utyát. és onnét ál-[153b:]tal menni Ásiába, ót hajora ülljön. és pálestinában menyen, eszerént is tselekedék sosipater,⁸⁰⁸ Aristarkus. Secundus, Gajus. Timoteus, Tysikus, és Trofimus. filippiig kísérek szent pált. és onnet előre el küldé őket Troásba, ahol meg várák⁸⁰⁹ ötet, szent pál pedig filippibe marada szent lukátsal, és ót tölté akovasztalának napjait. és a husvét Innepét., a mely a kristus esztendejének ötven nyoltzadikában volt, szombaton
 10 huszon ötödik martý szent pál hajora ülvén ót nap mulva Troásba érkezék atöbihez. és nyolcz napig ót marada,

Aug. Ep. 86. p. 148.
 nunc. 36. c. 12.
 n. 28. Hier. Ep 18.

Vasárnap a Troásba lévő hivek. esze gyülekezének. a kenyér szegésre. ugy mint az ur vatsorájára., a gyülekezet pedig a harmadik felső⁸¹⁰ rend házba volt, a hol szent pál éfélig tanita, mert más nap meg akara indulni és mint hogy a szent pál tanítása sokáig tartá. egy Eutikus nevü iffiu az⁸¹¹ ablakba ülvén. el aluvék. és a harmadik rend hazbol. le esék. és holtan marada, szent pál nagy
 20 siettségel. le szalada és a holtra borulván meg ölelé, és mondá azoknak kik ót valának. meg ne háborodgyatok. mert áll. azután fel menvén. az iffiat ís fel vivék. és mindenek meg vigasztalodának, [154a:] szent pál a kenyeret meg szegvén. és évén az atyafiakkal, ísmét
 25 vírattig beszéle nékik.

⁸⁰⁸ sopater, [Elírás a 153 rectón is előforduló *sosipater* helyett.]

⁸⁰⁹ várak [Első *a* – *o*-ból javítva.]

⁸¹⁰ felső [Beszúrás sötétebb tintával.]

⁸¹¹ <az> az [Törlés a sor végén.]

szent pál Troasbol. Assonba mene földön, a több társait pedig a tengeren küldé oda, Assonba szent pál hajora üle a többivel. és mitelenbe érkezének. más nap Xio mellet menének el. más nap Sámosba érkezének. azután valo nap Milétumba. Miletumba lévén, szent pálnak nem vala kedve Éfésusba menni. a mely város tizen két. vagy tizen öt mély földnire vagyon Miletumhoz,⁸¹² még izené az Éfésumi papoknak és püspököknek. hogy jönének Miletumba., szent Timoteus a koron szent pál mellet volt. hihető hogy valamely más püspök volt a koron helyében Éfésusba

5 Act.XX 17.
Iren.I.9. c.14.
vide Christost
homil 44. in acta
initio

A midön oda érkezének mondá nékik. Tudgyátok mint viseltem magamot. mind azon idő alatt. amég veletek voltam, Az első naptól fogvást melyben Ásiában jöttem, Én az urat nagy alázatosággal, és köny hullatással szolgáltam. a kísértetek között a melyekbe voltam. a sidok leselkedések miat. semit néktek el nem titkoltam., amihasznotokra⁸¹³ lehetet, és semi meg nem tartoztatot, hogy titeket ne oktassalak mind nyilván. mind különösen. prédikalván a sidok-[154b:]nak. valamint apogányoknak. az Istenhez valo penitentziát, és a kristus Jésusba valo hitet. Mostanában meg kötöttetvén a szent Lélek által. Jérusálembe⁸¹⁴ mégyek, nem tudván hogy őt mi fog történni rajtam, hanem hogy, valahol el mégyek, a szent Lélek tsak a lánttzokot. és keserüségket adgya tudtomra hogy következnek reám., De ezektől én nem tartok, És kész vagyok a veszedelemre tenni életemet, tsak el végezhesem futásomot. és bé tölthesem szolgálatomot, a melyet a mi urunk Jézustól vettem, a mely a, hogy prédikályam az Isten kegyelmének Évangéliumát., Azt tudom hogy az én színemet többé

10

15

20

25

30

Act XX.

⁸¹² Miletum<tol.> hoz, [Törlés a sor végén.]

⁸¹³ amihasz<t>notokra

⁸¹⁴ <J> Jérusálembe [Tollhiba.]

meg nem láttyátok, ti mindnyájan. kik közöt által mentem. prédikálván az Isten országát,. tudtotokra adom tehát a mái napon hogy ártatlan vagyok ati véretekért, mert az Istennek semi akarattját tölletek el
5 nem titkoltam vigyázatok⁸¹⁵ tehát magatokra, és anyá-
ra, a melyre az szent Lélek titeket püspökökké tett, hogy igazgassátok az Isten Anya szent egy házát, a melyet amaga vérevel nyerte meg, mert tudom, hogy az én távul valo létemkor, közitekbem ragadozo farkasok
10 jönnek, kik anyájat nem fogják kimélleni, Es⁸¹⁶ hogy ti közülletek olyanok fognak támadni, kik meg romlot tudo-[155a:]mányokat fognak hirdetni. hogy tanítványokat⁸¹⁷ tsalhasanak magok mellé., az okáért szüntelen vigyázatok, és azt⁸¹⁸ tudgyátok hogy három esztendő
15 alat, meg nem szüntem, se napal, se éttzaka, könyves szemel inteni mindenikét közülletek. Mostanában az Istennek ajánlak titeket, és az ő malaszttya⁸¹⁹ Igéjének, hogy végeze el az Epületet. amelyet el kezdette, és hogy minden szentekkel. részesítsen titeket amaga örökségi-
20 ben. senkitől nem vettem se aranyat. se ezüstöt. se ruházatot, és azt tudgyátok. hogy ezek akezek akiket láttok. szerzették meg nékem a szükségre valokat. és azoknak a kik velem voltanak, mindenekben példát mutattam néktek, és meg mutattam néktek, hogy segíte-
25 ni kel a gyengéket a munkával, és meg kel emlékezni az urnak ezen szavairol. hogy nagyobb boldogság adni, mint venni.

Ezeket el végezvén. térdre esék. és imádkozék atöbivel, akik azonal nagy zokogással kezdének sirni, és a pál
30 nyakára borulván, tsokollyák vala ötet. az ő leg nagyobb

⁸¹⁵ vigyázatok [z—t-ből javítva.]

⁸¹⁶ Es [E—e-ből javítva.]

⁸¹⁷ tanítványokat [ot—beszúrás sötétebb tintával.]

⁸¹⁸ azt «meg» tudgyátok

⁸¹⁹ malaszttya [malattya-ból javítva, sötétebb tintával, az sz beszúrásával.]

keserőségek avolt. mert azt mondotta vala nékik hogy
többé ötet meg nem láttyák. az után a hajójg kísérék
ötet, és nehezen válának meg tölle. pál hajora ülven
atársaival [155b:] együt. egyenesen a kos szigetében
menének, más nap Rodusba, és onnét patarában., ót
olyan hajora üle, a melynek Tyrusba kelletek ki rakodni.
Cyprus mellet el menven. Tyrusba érkezék, ót tanitvá-
nyokat talalván, hét nap marada vélek. a szent Lélek
mindenüt azt adatta tudtára pálnak, hogy Jérusalemben.
fogságban esik, ahivek is hozzája valo szeretetekből, azt
jovallyák vala néki hogy oda ne menyen. de semmi meg
nem tartoztathatá ötet.

Act. XXI 1. 2.

5

10

15

20

25

30

Minek utánna hét napot töltöt volna Tyrusba. a
hivek., feleségekel. és gyermekekel. ki kísérék ötet
avaroson kívül. ót atenger parton, mindnyájan térdre
esvén. imádkozának. és meg ölelvén egy mást. el
butsuzának, szent pál atársaival hajora üle. ahivek
pedig viszá térének házokhoz. pál ptomaisba érkezvén
ót marada egy nap atanitványokal., onnét földön meg
indulván. Cezáréaban érkezék. és az Évangyelista
filephez szálla ez egyik volt. ahét⁸²⁰ diákonusok közül.,
ennek négy szüz leánya lévén. mindenik jövendölő volt
a három. vagy négy napok alatt. a melyeket Cezáréaban
tölté szent pál, érkezék Jérusalemből egy Agabus nevü
keresztyén proféta. a ki szent pálhöz mene. el vévén az
övit tölle. a maga lába-[156a:]it, és kezeit azal meg
kötözé. és mondá imé mit mond. a szent Lélek. Az
ember, akié ez az öv. e szerént kötöztetik meg, a
Jérusálemi sidoktol., és a pogányok keziben adgyák
ötet.

XXVIII Rész

szent pál
jérusálembe
érkezik

Mindnyájan ajelen lévő⁸²¹ hivek. kik hallák ezeket a
beszédeket, kénszeríteni kezdék szent pált hogy vesze-

⁸²⁰ ahét <tanitványok> diákonusok [diákonusok <tanitványok> fölé írva, sötétebb tintával;] közül., ennek <négy> négy [törlés a sor végén.]

⁸²¹ lévő <kik> hivek. kik

delemre ne tenné magát. és ne menne Jérusalembé, De pál felelé nekik, Mit sirtok, és miért sanyargattyátok szivemet. tudgyátok meg, hogy kész vagyok Jérusálembé. nem tsak fogságot szenvedni hanem még halált is az

⁵ ur Jésus neviért, atanitványok látván szándekját. nem kénszeritték többet. hanem mondák, legyen meg az Isten akarattya, egy nehány napok mulva meg indulának. és pünkösdre Jérusálembé érének. a mely abban az esztendőben. vasárnap volt. 14 maji. Az Atyafiak. nagy

¹⁰ örömel fogadák őket. és más nap. szent Jakabhoz. a Jérusálemi püspökhöz⁸²² menének. hihető hogy abban avárosban. tsak egyedül ő volt jelen az Apostolok közül. A jérusalemi öregek, és keresztyén papok. minnyájan oda⁸²³ gyülekezének. és szent pál kezekbe adá az

¹⁵ alamisnákot. melyeket gyűjtöt vala. és tudtokra adá mind-[156b:]azt, valamit az Isten tselekedet az ő szolgálattya által. a pogányok között.

Meg halván mind ezeket. minnyájan ditsöítették az Istent. és mondák néki, látod atyám fia. menyi sok ezer

²⁰ sidok állottak ahitre, mind azon által. mindnyájan buzgoságal tarttyák meg. atörvénynek Céremoniáit. azt mondották pedig nékik hogy atartományokban lévő sidoknak azt prédikálottad., hogy hagynák el. a Mojses⁸²⁴ törvényit, a gyermekeket környül ne metéllýék. és

²⁵ ne élyenek a sidok szokása szerint hanem tselekedgyed azt a mit jovallunk néked, végy négy férfiakot magad mellé: szenteld meg magadot vélek együt, és fizes érettek, mutasd meg ez által. hogy a törvény szerint jársz. A meg szentelés, amelyet it szent páltol kívánnak.

³⁰ nem az. hogy a haját el nyirese. sem hogy olyan fogadást tegyen vala mint Názáréusok. hanem hogy meg tisztul-

⁸²² püspökhöz <mene> menének. [Törlés tollhiba miatt.]

⁸²³ oda gyülekezének. [A két szó közt egy megkezdettd *k* van.]

⁸²⁴ Mojses [*Mojes*-ből javítva.]

lyon és abban az állapotban lehesen hogy ajánlhassa az áldozatokat, amelyekhez nagy tisztaság kívántatott.

A Jerúsálemi Anyaszent egy háznak vénei mondák, A mi ameg tért pogányokat illeti, mi azt nem kíványuk hogy a törvénynek Ceremoniái alá [157a:] vettessenek, 5 mi tsak azt parantsoltuk nékik hogy tartoztassák⁸²⁵ meg magokat a bálványoknak áldozot hustol. avértől. a fojtot hustol. és a paráznaságtól. szent pál könnyen meg fogadván amit kívánának tölle, maga mellé vévé a négy férfiakot, meg tisztula vélek. és más nap a templomba 10 mene, tudtára adá a papoknak. mitsoda napon végezöd-nék el fogadása. és hogy mitsoda napon kelletnék ajánlani érettek az ajándékokot, és az áldozatokat. Azok az ajándékok ezek valának, egy kosár kovásztalan kenyér. olajal meg kenve, pogátsák, és bór az öntözésre. 15 Az áldozat ebből állot. egy bárányt áldoztanak, egy juhot. a vétekért, és egy kost. hálaadásul.

Num.VII 14.

De el érkezésinek a hetedik napján, némely Asiai sidok, meg látván ötet atemplomba. fel lázaszták az egész népet, meg fogák. kiáltván. segittségre Izraéliták, 20 Imé ez, a ki mindenüt a törvény, és a szent hely ellen tanit, és aki magával pogányokat vit bé atemplomba. és meg fertezettette azt a szent helyt, Ezeket azért mondák, mert szent palt a városon együt látták Trofimusal. a ki meg tért pogány vala, azt gondolák hogy ezt szent pál 25 atemplomba vitte volna. azonal az egész város fel zudula és nagy todulás lön a nép közöt. szent pált meg fogák a templomból ki vivék. és a kapukot bé zárák.

Act XXI 27

A tisztarto Lysias, a ki a város örzésire [157b:] rendeltetet Romai seregnek parantsolt, és akinek mindenkor készen valának vitézi fegyverben atemplom körül. fő képen a nagy Innepekbe. hogy meg ne engedgyék azenebonát, meg halván a kiátásokat. nagy siettsé-

⁸²⁵ tartoztassák [tártoztassák-ból javítva, az ékezet áthúzásával.]

gel oda mene avitézivel, hogy meg láták, meg tsendese-
dének azok a kik szent pált verék. és meg akarák ölni.
Lysias ki ragadá kezekből. és lántzra téteté. Azután
látván hogy minden tsak azt kiáltaná hogy meg kellene
5 ötet ölni, és semmi bizonyost ki nem tanulhatván felöle,
se az okát annak azenebonának., parantsolá hogy vin-
nék ötet. az Antonia erőségibe. a midön pedig szent pál
a gráditson volt, a vitézeknek kelleték ötet vinni. a
népnek erőszak tételiért, mivel nagy sokaság kíséri vala
10 ötet. kiáltván, öld meg ötet, pál az erőség előtt lévén.
mondá Lysiasnak. leheté az a szabadságom hogy vala-
mit mondgyak néked Lysias felelé, tudtze görögül, nem
te vagyé az az Egyiptiai. aki anapokban négy ezer
gyilkosokat vit magával a pusztában. pál felelé neki,
15 abban bizonyos légy, hogy én sido vagyok. Ciliciába.
Társisba születtem. oda valo is vagyok, kérlek enged-
meg, had szollyak a népnek, Lysias azt meg engedé, pál
a graditsokon lévén. inte kezével a népnek, és nagy
tsendeség lön, és ilyen formába be-[158a:]széllé nékik
20 sidoul,⁸²⁶ Atyám fiai. kérlek hogy halgasátok meg. a mit
magam menttségire mondok néktek

A midön sidoul hallák beszélleni. még annal jobban
kezdék halgatni., mondá tehát nékik, hogy Ciliciában.
Tarsiai volna, Jérusalembe. a Gamaliel lábainál nevelte-
25 tet,⁸²⁷ az atyai törvénynek igasságára oktattatot, buzgo
volt a Ceremoniák meg tartásiban. üldözteis azokat
akik akeresztyéni vallást tartották. az után elő beszéllé
nékik. mi formaban volt meg térése mikor Damaskus-
ban menne, azt is mondá nékik hogy jérusálemben
30 menván. egy nehány esztendök mulva, és imádkozván
atemplomba, az elméjiben el ragadtaték, és akristust
látván.⁸²⁸ aki mondá neki, meny ki szaporán Jérusálem-

⁸²⁶ sidoul, <k> Atyám fiai. kérlek

⁸²⁷ neveltetet, <és> az

⁸²⁸ látván. <m> aki mondá

böl. mert bé nem veszik a bizonytságot melyet tész
felölem nékik., de el küdelek mesze., hogy predikály a
pogányoknak, a sidok mind eddig tsendesen halgatván
ötet, fel zudulának. kialtván. vedd ki evilágbol ezt
ahamisat, és azonal. el kezdék hánni köntösöket., és a 5
port az ég felé vetni,

A tisztarto látván hogy a nép oly igen volna⁸²⁹ szent
pál ellen, és nem tudhatván az okát. az erősebbe vivé, és
le fekteté a földre., hogy mind addig verese.⁸³⁰ a még
vallani fog.magára. de a **[158b:]** lántzal együt. hogy le 10
fektették volna ötet. monda egy századosnak, szabadé
néked meg ostorozni egy Romai polgárt, a kit meg nem
ítéltek. a százados ezt tudtára adá atisztartanak, a ki
mindgyárást pálhöz mene. és kérdé tölle. Romai polgár
vagyé tehát? aki felelé a vagyok, A tisztarto mondá 15
néki, énnkem⁸³¹ a sokba tölt hogy azá lehettem., Én
pedig abban születtem felelé szent pá. akik kinosni
akarák ötet. azonnal el hagyák. és lysias fel oldatá.
ötet., de a nem látzik hogy a lántzot le vétette volna
rola, amint kellett volna a Romai törvény szerint, a 20
mely⁸³² tilttya. hogy egy Romai polgárt lántzra tegyék
Más nap meg akarván tudni valóságal hogy a sidok
mivel vádolnák, esze gyűjteté apapokot. és az egész
tanátsot, és levétetvén alántzot szent párol elejekbe
vivé. 25

Szent pá. eszerént kezdé beszédit, Atyám fiai. mind
eddig az óráig a magam lelke⁸³³ üsmérete szerént visel-
tem magamot az Isten elöt, Erre a szora a fő pap
Ananias parantsolá hogy tsapnak artzul, A koron szent
pál mondá néki. Az Isten tégedet is meg ver, fejeritet 30

Act XXIII

⁸²⁹ volna <ellene.> szent pá. ellen,

⁸³⁰ verese. <verese> a még

⁸³¹ énnkem a <pedig> sokba tölt

⁸³² a mely <h> tilttya. hogy

⁸³³ lelke [Beszúrás sötétebb tintával.]

fal, azért ülsz it. hogy a törvény szerént itély. mind azon által. atörvény ellen azt parantsolod hogy engem meg tsap-[159a:]janak,⁸³⁴ a fejeritet falon. szent pál érté, a főpap két színüségit. és a fenyegetés a melyet tett néki.
5 hogy az Isten ötet is meg veri, ez olyan jövendölés volt, a mely bé tellyesedik ezen dolog után nyoltz esztendővel. mivel a sidok magok ölék meg, a maga fia volt elől járojok.

Azok pedig a kik jelen valának mondák pálnak, hogy
10 mered átkozni a fő papot. pál felelé nekik, nem tudtam atyám fiai. hogy ő legyen a fő pap. mivel a meg vagyon irva., hogy ne gyalázzad szoval. a népednek fejedelmét. Az igen lehető dolog volt. hogy szent pál nem tudható ki volt akoron. a fő pap. mind azért, mert akoron a fő
15 papok nem voltak örökösök. se rendel egy más után nem következtenek mint annak előtte. gyakran változtatták. és le tették őket. mind pedig azért is hogy huszon öt esztendőtol fogvást szent pál Jérusálemben nem lakot. és hogy négy esztendőtol⁸³⁵ fogvást tellyeséggel öt
20 nem volt. és ha tudta volnais hogy Ananiás a fő pap. személyiben nem üsmérhette.

szent pál pedig tudván hogy egy része azoknak a kik jelen voltak, Saducéusok valának. a más része pedig farisaeusok, nagy szoval mondá a gyűlésbe. atyám fiai.
25 én farisaeus vagyok, és farisaeusnak fia. és a más életnek reménségiért. és a holtak [159b:] fel támadásáért kárhozzatnak engem amái napon, A bizonyos, hogy a sidoknak leg főveb ellene valo gyűlölségeknek. oka⁸³⁶ azért. volt. hogy a kristusnak halotaiból valo fel támadását hirdette. hogy néki a templomba meg jelent. és hogy apogányok közü küldötte predikállani. A Saducéusok

⁸³⁴ meg tsap⟨ja⟩ [159a:]janak,

⁸³⁵ esztendőtol [d-t-ből javítva.]

⁸³⁶ oka [Beszúrás.]

akik nagy tekintetbe valának a gyűlésbe, tellyeségel tagadák aholdtak fel támadását. A fariseusok pedig azt tartották, de tagadták a krisztus fel támadását, szent pál nem tartozék ki mondani a sidoknak mind azt amit gondola, és lehele néki olyan mesterségel élni, hogy a biráit egy más ellen támasza, és hasonlást okozon. amint is hogy, mihent eszerént kezde beszélni, a farisaeusok, és a Saducéusok közöt nagy vetekedés támada, és a gyűlés meg oszlék. Némely farisaeusok mondák, mí semi roszat nem látunk ebben az emberben. mit tudunk mi abban. ha egy lélek. vagy egy Angyal nem beszéletté néki, azonba pedig azenebona nagyobdván, a tisztarto tarta attol. hogy pált esze ne szaggatnák. azért parantsolá avitézeknek. hogy vinnék ki a gyűlésből és vinnék viszá az erőségbe.

A következő északán az ur meg jelenék szent pálnak. és mondá. légy bátor, mert valamint bizonyágot tettél rollam Jérusálemben. ugy Romában bizonyágot kel tenned én rolam. Más nap némely **[160a:]** sidok esze beszélének hogy pált meg ölyék, ezek töben valának negyvenél, meg is esküttek volt. hogy addig se nem esznek, se nem isznak. valamég meg nem ölik ezek pedig tudtára adák a papok fejdelminek, és a tanáts uraknak szándékjokot. és mondák nékik, tselekedgyétek azt, hogy a tanáts nevével kérjétek arra a tisztartot. hogy holnap küldgye elötökbe pált. mint ha még az ö dolgát jobban meg akarnátok tudni, és mi meg ölyük. minek előtte hozátok érkezék. De a szent pál hugának a fia meg tudván a sidok szándékjokot, szent pálnak meg jelenté, pál pedig a tisztartohoz küldé ezt az ifiat. akinek titkon. mindeneket meg monda. a tisztarto. pedig, meg hagyá az ifiunak., hogy senkinek ne mondaná hogy ő néki tudtára adta volna adolgot. azonba pedig magához két századost hivata., és mondá nékik. az éttzakának harmadik oráján. (ugy mint kilentz ora felé estve.) tartsatok készen száz gyalogot., hetven lovást. és két

Act. XXIII 11. 12.

A krisztus eszt 61
An vulg. 58.

száz nyilast, hogy Czézáréában vigyék azt az embert. azt is meg parantsolá hogy tarttsanak készen egy lovat pál alá. és vinék vigyázásal. Claudius felix gubernátorhoz, a ki rend szerént Czézáréába lakot. Lysiás tarta attol.
5 hogy asidok az uton el ne ragadnák. és meg ne ölnék és azután azal vádolnák. hogy a si-[160b:]doknak pénzért adta volna kezekbe.

XXIX Resz

szent pált félíx
gubernátorhoz
viszik

Lysiás meg irá felixnek, hogy az embert a sidok kezekből ki vévén., a Romai polgár volna, azt meg nem tudhatta hogy miről vádolnák. hanem tsak azt mondgyák felöle., hogy valamit tselekedet volna a sidok törvénye ellen, meg tudván hogy halálára igyekeznének. azért helyesnek ítéltém hogy hozád küldgyem. avádlok-
nak is tudtokra adtam. hogy hozád menyenek. A
15 vitézek el indulván tehát étzaka szent pálal., más nap regel Antipatrisba érkezének, a honét a gyalogok viszá térének Jérusálembe. a lovasok pedig követék uttyokot. és azon a napon Czezáréába érkezének., félíx kérdez-
kedvén szent páltol., mondá. néki, hogy meg fogja
20 visgálni a dolgát, mihent avádloi el érkeznek. és parantsolá. hogy vinnék szent pált fogságba. azudvar házba. melyet Hérodés épitetet vala Czézáréában

Act. XXIV 1.

öt nap mulva érkezék oda a fő pap Ananias egy néhány tanáts urakal. és egy Tertullus nevű prokátoral,
25 a kinek pál ellen kellették perlekedni, Tertullus el kezdvén beszédit félíxhez valo hizelkedő ditséretekel, szent pál is félíx elöt lévén. Tertullus mondá, hogy pált. azt a veszedelmes embert, ugy találták. hogy mindenüt nagy támadásokat tet a sidok ellen. feje volna a Názáre-
nusok szakadásának, de söt [161a:] még meg akarta
30 ferteztetni a templomot. a sidok pedig meg fogván ötet. és a Mojses⁸³⁷ törvénye szerént akarván ötet meg ítélni, Lysiás oda érkezvén. erőszakoson vette ki kezekből., a Jelen lévő sidok. erősítették a Tertullus vádolásit.

⁸³⁷ Mojses [Első s – e-ből javítva.]

A koron a Gubernátor inté szent pálnak. hogy⁸³⁸
menttse magát, pál mondá. jó szivel mentem maga-
mat,⁸³⁹ tudván azt. hogy már egy néhány esztendőktől
fogvást. vagy bírāja ennek a nemzetnek. mivel azt meg
tudhatod., hogy nintsen több tizen két napjánál hogy ⁵
Jerúsálembe érkeztem. azért hogy eleget tegyek ama-
gam áitatoságanak. azt néked meg vallom. hogy az
Istent a vallás szerént szolgálom, a melyet a Názarénu-
sok eretnkséginek tarttyák. lenni. Hiszem a törvényt,
és a profétákat., És⁸⁴⁰ reménlem. a holtak fel támadását. ¹⁰
sok esztendők mulva mentem Jerúsálemben, és a nem-
zetemnek alamisnákot vittem. Engemet tisztulva talál-
tanak atemplomba. senkivel nem vetekedtem. se a
népet esze nem gyűjtöttem. se semi zenebonát nem
okoztam. Imé ebből ál adolog, és többet nem bizonyít-
hatnak ellenem. A zenebonának kezdői és a kikiről ¹⁵
panaszolkodhatnám. azok némely Asiai sidok., a kik
engem azal vádolának hogy pogányokat vittem volna bé
atemplomba, azokat kellett volna tehát elődbe hozni.,
ha let volna valamit mondaniok ellenem. **[161b:]** ²⁰

felix meg halgatván mind ezeket abeszédeket, a pál
vádoloit viszá küldé. mondván. hogy akor fog itéletet
tenni, a midön ki tanulhattya jobban a dolgot. és a
midön maga lysiás meg fogja néki mondani. a mikor
Czézáréába fog jöni. szent pált pedig egy századosnak ²⁵
az örzése alá adá, meg hagyván mind azon által néki.
hogy elegendő szabadságot adgyon néki, és az övéit ne
tiltsa el tőlle. felix egy néhány nap mulva. egy kevés
fordulást tévén. viszá tére Czézáréába a feleségivel
Drusillával, az ifiu Agrippának hugával. a ki a mint már ³⁰
meg mondok. el⁸⁴¹ vált vala az Aziz királytól. és félixhez

⁸³⁸ <hogy> hogy [Törlés a sor végén.]

⁸³⁹ magamat, <m> tudván azt. hogy már

⁸⁴⁰ És [É—é-ből javítva.]

⁸⁴¹ [Sor végén:] el- [új sor elején:] el vált vala

ment vala, Ez az Aszony sidoné lévén, látni akará szent pált, felix az⁸⁴² felesége eleibe hivatá ötet, szent pál. szokása szerént valo kemény, és buzgo beszédekkel szolván. a kristusban valo hitről, az igazságról., atisztságrol. és az utolso itéletről. felix azon meg rémulvén.
5 mondá néki, már mostanában elég., tsak⁸⁴³ menyel. amidön idöm lészen meg halgatlak. és mint hogy azt várta hogy szent pál pénzt adgyon néki, azért sok izbe hivatta magához. és beszélgetet vélè. Es noha látta
10 artatlanságát., de el nem botsátá ötet. hanem két esztendeig tartá fogságba Czézáréában. [162a:]

An. vulg 58

Ebben az esztendőbe az ifiu Agrippa ki tévé afő papságbol. Ananiást, és Ismaelt tevè helyében, abban az időben a letet fő papok, meg tarttyák vala mind a
15 nevet. mind a fő papsághoz tartozando hatalmat, a közönséges papokal., és a Jérusálemben lévő fő rendel. esze veszének. ezek a fő papok fegyveres embereket kísértetik vala magokat akiket anép közül választtyák vala. és akik leg hamisabbak. leg veszekedőbbek valának. ezek a veszekedést az egy más ellen valo szitkon
20 kezdik vala el. és akö hajigálásón végezék., és senki nem áll vala ellene ennek arendeletlenségnek, mint ha Jérusálem, rend nélkül. és magistratus nélkül valo város let volna, ahol mindent szabadon tselekedhettek, Azt
25 könnyen el lehet hinni. hogy ezeket a veszekedéseket, a tizednek ki osztogatása okozá. A⁸⁴⁴ rend szerént valo szokás a volt. hogy a lévíták. fel szedték⁸⁴⁵ mind atizedet, azután a papoknak abbol ki adták atizedet, olyan formában. hogy a fő papnak, abbol., az ö méltóságához
30 illendő resze volt. A fő papok a kik abban ahivatalban

Joseph. antiq.
120, c 6

levit. XXVII.30.

⁸⁴² az <ferje> felesége [A javítás a törlés fölé írva, sötétebb tintával.]

⁸⁴³ tsak [t— megkezdett m-ből javítva.] menyel.

⁸⁴⁴ A [a-ból javítva.]

⁸⁴⁵ fel szedték <a> mind atizedet,

valának, azt kívánták. hogy a letételek után is anyi részt vegyenek atizedből valamint annak, előtte, de látván hogy nem követnék kívánságokat, az embereket, a kö-[162b:]zönséges papoknak tsürjökbe küldék, és el vitették a dézmát. a mely ezeké volt. ugy anyira, hogy azok a kik nem valának. gazdagok éhel meg halának azoknak a fő papoknak kegyetlenségekért.

Hihető hogy ezen veszekedéseknek alkalmatoságával tétete lántzra felix egy nehány papokat tsak kívés dologért, és Romába küldé őket, hogy számot adgyanak tselekedeteikről. a Császárnak, akik ót maradának fog-ságban mind addig valamég. josef a historikus. Romá-ban nem mene hogy meg szabadittsa őket⁸⁴⁶ 62. vagy 63 dikban. amint hogy azt véghez is vivé Poppéa segítségi-vel., ez a Néro császár felesége vala. és a sidokhoz sok jó akaratal volt., Ez a historikus, ditséri ezeknek apapok-nak áitatoságokat, a kik hogy a pogányok ételekből ne egyenek, tsak dioval. és figével táplályák vala magokat.

Mint hogy Josefről kezdettünk beszélteni. a ki is ebben a historiában mind végig. nagy nevezetben lé-szen., és a kinek sokal tartozunk., mind azért valamit tudunk a Makabéusoktól fogvast a sidokrol, az igazsá-gos dolog. hogy meg üsmértesük ötet, és le írjuk rövideden az életét, ö Jérusálemi fi volt. papi familiából, Matthatiásnak fia, A szüle Attya, az Asmoneusok familiájokból⁸⁴⁷ valo fő pap-[163a:]nak Jonathásnak. vette volt el aleányát. az Anya, ugyan azon familiabol valo volt, ö a kájus uralkodásának első esztendőjében születék. tizen négy esztendős korában már olyan tudos volt., hogy a fő papok tudakozottak tölle a törvény dolgárol, tizen hat esztendős korában. egy Banus nevű remetének, akeze alá adá magát. és a pusztában marada

joseph. de vita sua

A historikus
Josefnek
20 historiája.

⁸⁴⁶ őket [Utána áthúzott vessző van.]

⁸⁴⁷ familiájokból

véle. tizen kilentz esztendös koráig. ót valajában igye-
keztvén meg üsmerni a három féle szakadást mely
akoron a sidok közöt vala, a fariseusokét választá
magának, tizen kilentz⁸⁴⁸ esztendös korában. Jérusálem-
5 be viszá tére, és a közönséges dolgokban kezdé magát
foglalni, tizen három esztendö⁸⁴⁹ mulva. Romába mene,
hogy meg segíthesse némely papokat jó akaroit, . akiket
felix küldötte vala oda, a mint már ezt meg mondtuk,
ót is marada mint egy három esztendeig. a sidok közöt
10 valo támadás. már el kezdödöt volt. meg fogjuk látni
ezután. hogy mitsoda része volt az akori időben valo
dolgokban

Josef nekünk négy nevezetes munkát hagyot A sidok-
nak, a Romaiak ellen valo hadakozásoknak historiáját.
15 A sidoságnak régiségit. A⁸⁵⁰ maga életet, és Appionus
ellen két könyvet. A hadakozásrol valo historiáját
Romában ír. vespasiá-[163b:]nus Császár alat ír.
eleinte mindgyárt sidó nyelven ír. és az elterjede
mindenüvé valahol sidok valának, Azután azt tevő fel
20 magában hogy görög nyelven is le írja ugyan azon
historiát. azt véghez is vivé, fel menvén agörög királyo-
kig. és a Makabeusokig, Azután ahistoriáját. Vespasia-
nusnak, Titusnak, és Agrippának bé mutatá. akik nagy
ditséretet adának néki, Titus meg nem elégedék azal.
25 hogy mindenek eleiben ki botsásák, hanem még azt
akará, hogy olyan bibliotékában tegyék., ahol minde-
nek olvashasák, és a maga⁸⁵¹ keze irásával meg petséte-
lé. hogy meg⁸⁵² bizonyítsa annak igaz voltát, ahasznára
30 meg jövendölte volt az üdvezítő, és amely irtoztato

⁸⁴⁸ tizen kilent [Íráshiba a Mikesnél szokásos *kilentz* helyett.]

⁸⁴⁹ esztendö [d—t-ből javítva.]

⁸⁵⁰ A maga [A—a-ból javítva.]

⁸⁵¹ mága [Íráshiba *maga* helyett.]

⁸⁵² meg <bizonyositts> bizonyítsa

boszu állása volt az Istennek, egy olyan nemzeten, a ki gyilkosa volt Fiának, egy olyan bizonyág írja le. akiben nem kételkedhetni. és amelyet igaznak⁸⁵³ találták, mind a sidok, mind apogányok

Az után a maga nemzetének. közönséges historiájá-⁵hoz foga. avilág kezdetitől fogvást a Néro uralkodásának tizen kett esztendejéig. a melyben kezdődék a sidok fel támadások. **[164a:]** azt tarttya hogy ebben a historiában. se semit nem tett, se elnem vett, azokbol. amik meg vannak az ó testamentum béli szent könyvekben,¹⁰ de még is találnak abban valamely hüségtelenséget, és el hagyásokot, némely kor. el titkol bizonyos tsudálatos dolgokat, ugyan ebben ahistoriájában téssen fő bizonyágot akristus Jésusnak. szenttséges voltárol. és tsuda tételeiről. De az Isten nem adta néki azt a kegyelmit,¹⁵ hogy ötet meg üsmérje. és ötet imádgya⁸⁵⁴ ugy mint Istent, és ugy mint Messiást

A több munkáihoz akará foglalni. a maga életének historiáját, mivel akoron sokan valának olyanok. akik meg hazutolhatták volna. ha el távozot volna az igazságtól.²⁰ A Diocletianus halála elöt kezdé el. le is írja egészen., hogy mit tselekedet Galiléai Gubernátorságában. minek elötte vespasianus hadakozni ment volna abban atartományba

Mint hogy sokan kételkedének a sido nemzetnek régiségiről. mondván, hogy ha a sidó nemzet olyan régi volna, valamint²⁵ josef mondgya, tehát az idegen historikusok. arrol irtanak volna. Erre valo nézve josef két könyvet ira Appionus ellen a ki leg nagyob ellensége vala a sidoknak. amelyek **[164b:]**ben³⁰ meg mutattya apogány auctorokbol is. nemzetének régiségit. és a

⁸⁵³ igaznak [z-n-ből javítva.]

⁸⁵⁴ imádgya [á-o-ből javítva.]

⁸⁵⁵ valamint <n> josef mondgya, [Megkezdett <m>(?)]

⁸⁵⁶ amelyek [164b:] meg mutattya apogány auctorokbol [k-b-ből javítva.]

¹⁵ Antiq. I. 18 c. 4.

²⁵ Appionus ellen. I. 1.

³⁰ Hier. de vir Illustr. c. 13.

melyekben lehet tsudálni az ő mély tudományát. Illyen vala tehát Josef, és illyenek valának az ő irási, hihető, hogy a Domitiánus uralkodásának, avége felé hala meg.

XXX Rész.

A sidok meg
oszlások
cezáréában.
An.vulg. 58. és 59.

Térjünk viszá a historiankra. amelyet félbe szakasz-
5 tottuk vala. Az alat amég szent pál fogságban vala
Cezáréába. ebben avárosba nagy oszlás történek a
sidok, és a pogány lakosok közöt. mivel Hérodés a
midön építetté, templomokat is epitte. és bálvány képeket
álította fel. valamint egy pogány városba, és meg telepítetté
10 sidokal, és syriaiakal, Ez a két nép mindenkor ellene
volt egy másnak, és szüntelen azon vetekedének. hogy
melyike elsőb adolgok igazgatásában. A sidok őt leg
erősebbek. és leg gazdagabbak valának, de⁸⁵⁷ a Romai
presidium. akinek őt volt maradása, többire syriai. és
15 samaritanus vitézekből állot. és kedvezet a syriaiaknak.
sok szor avetekedéseket. veszekedések. és verekedések
követték. ugy anyira. hogy az őt lako⁸⁵⁸ Gubernátornak.
leg nagyob gondgya vala az, hogy meg zaboláza mind
hatalmával. mind büntetésekkel. azokat kik fegyvert
20 akarnának fogni. és aközönséges tsendeséget fel habori-
tani. [165a:]

A kristus eszt
61. és 62.

Antiq l. 20. c.6.
de bello l.2.c.23.

Ugy történek egy szer, hogy a sidok fegyvere kezdék
hini a syriaiakat. és egy kis hartz⁸⁵⁹ lön közöttök. a
melyen sokan sebbe esének. és mások meg öletének, a
25 gyözedelem pedig a sidok részin tették lenni. a midön
felix közikbe mene. és parantsolá nekik hogy házokhoz
mennének, de ők meg neveték. mind parantsolattyát,
mind fenyegetesit. ugy anyira hogy kénszeriteték. oda
hivatni egy néhány sereg vitézeket.⁸⁶⁰ a kik sok sidokot
30 meg ölenek, és prédálni kezdék aházakat, és még
roszabat is tselekedtenek volna, hogy ha az okosabbak,

⁸⁵⁷ de de [Sor végén és új sor elején.]

⁸⁵⁸ lako [Az o betű utólagos beszúrás a szóközbe, sötétebb tintával.]

⁸⁵⁹ hartz [z—utólagos beírás, sötétebb tintával.]

⁸⁶⁰ vitézeket. [z—k-ból javítva.]

és a leg fövebbek a sidok közül,⁸⁶¹ nem mentenek volna kérni a felix kegyelmet. és azt. hogy küldgye viszá a seregeket.

Mint hogy az egyenetlenség mindenkor tsak tarta a sidok, és a syriaiak közöt, félix Romában küldé akét részén valo fellyeb valokot. hogy kérjenek acsászártól olyan parantsolatot a mely, el rendellye közöttök kívánóságokot. és bizonyosá tegye. hogy mi formában kellesék folytatni a város dolgait. De a sidok nem nyerék azt meg a mit kívánának, Beryllus, a Nero császár iro Deákja. és preceptora, akit meg nyerték volt a syriaiak. olyan rendelést adata ki acsászáral., amely meg fosztá a sidokot. a Czezaréai polgarságtól, és a syriaiaknak itélé aváros ígazgatásának.⁸⁶² minden tiszteletét.

[165b:] Harmadik könyv

Két esztendővel azután hogy pált meg fogák Jérusálembe. Nero Császár. Porcius festust pálestinába küldé. hogy Gubernátor lenne. félix helyébe. aki Gubernátorságának avége felé. azon igyekezék hogy kedvit nyerhesse a sidoknak, ugyan ezen okbol is tartá fogságba olyan sokáig szent pált Czézáréában, De a sidok azt nem tekintvén, az eleje közüllök, panaszra menének ellene a császárhoz, az igasságtalanságokért. amelyeket tselekedet anemzetekel. el sem kerülte volna. az erőszaktételeiért valo büntetést, abáttya. pallás nélkül. akinek nagy hitele volt a császárnál,⁸⁶⁵ és aki nagy kérelem után nyere kegyelmet félixnek,

⁸⁶¹ közül. [közül]

⁸⁶² ígazgatásának. [Második g—t-ből javítva.]

⁸⁶³ An vult.60. [Íráshiba a szokott *vulg.* rövidítés helyett.]

⁸⁶⁴ Antiq l. 20 c 7. [Alatta törölve:] «Antiq. l.»

⁸⁶⁵ császárnál. [l—k-ből javítva.]

5

10

Antiq l.20 c.7.

15

A kristus eszt.63.
An vulg.60.⁸⁶³

20

porcius Festus
Judeába
gubernátora
tétetik
Antiq l.20 c 7.⁸⁶⁴

25

act.XXIV 27.

30

Antiq l.20 c 7.

Harmad nap mulva hogy festus Czézáréába érkezék. Jérusalemben mene, a hol a fő pap. a förenden lévök. és anép. nagy kiáltással kérék ötet, hogy itélné meg pált, akinek vérit, és halálát kívának, De festus azt felelé
 5 nékik hogy a Romaiak szokása a volna hogy minek előtte meg itéllyenek valakit. meg halgattyák, a bizonyságok, és avádlok elöt,⁸⁶⁶ az után arra kérék. hogy leg aláb hozasa Jérusálemben. az itéletre. mert az ő szándékjok avala hogy meg öllék az uton., festus pedig
 10 vagy azért hogy által látá szándékjokot, vagy igaságbol. meg [166a:] nem halgatá kéréseket. hanem azt felelé nékik. hogy Czezáréába menne, ahol pál is ot volna, és akik vádolni⁸⁶⁷ akarják. oda el mehetnek, és őt meg halgattya őket. festus nyolcz vagy tiz napot⁸⁶⁸ mulatván
 15 Jerusalemben onnét meg indula. és a sidok véle együt érkezének Czézáréába, más nap⁸⁶⁹ Cérémonióával szembe let vélek., pált is oda hozatá, a sidok sok vétkekröl kezdék vádolni., de egyet sem bizonyithának meg, szent pál pedig magát menti vala, mondván. Én semit
 20 nem tselekedtem. se a sidok törvények ellen, se a tplom ellen. se a Császár ellen

festus kedvezni akarván a sidoknak, mondá pálnak. akarszé Jérusálemben jöni, hogy őt előttem meg itéllyenek. mind azokrol amelyekel tégedet vádolnak, pál
 25 felelé néki. Én it a Császár itélő szeke előtt vagyok, ugyan őt is kel meg itéltetnem. ha olyan vétket tseleked-

paul. recepta sentent 1.5.tit. 26. lege julia de vit publica. damnatur qui aliqua potestate praeditus civem Romanum ad Imperatorem appellansem necarit.

tem amely halált érdemel, kész vagyok ahalálra. de ha az ellenem valo vádolások nem igazak, senki engem

⁸⁶⁶ elöt, [t—k-ból javítva.]

⁸⁶⁷ vádolni [á—o-ból javítva.]

⁸⁶⁸ napot [ot szórész beszúrás.]

⁸⁶⁹ <m> [?] más nap [Tollhiba; a törölt betűnek csak az első szárát írta le.]

kezekbe nem adhat., Én it a Császár örzése⁸⁷⁰ alatt vagyok. A császár eleiben is hívok, A Romai törvények tilták abiráknak, és más tiszteknek meg ítélni, meg veretetni. vagy tömlöttbe tenni egy olyan Romai polgárt. a ki a Császár eleiben appellált, A koron festus a tanátsival végezvén. mondá. A császárhoz appellaltál. elis mégy acsászár eleibe. [166b:] 5

Egy néhány napok mulva Agrippa király, és ahuga Berenitza Cezáréába menének, hogy köszöntsék festust., meg mondtuk vala ide fellyeb hogy Berenitza elvált volt polémon királytól. és a bátya Agrippa mellett lakot. Agrippa és Bérénitza sokáig mulatván Czezáréába, festus elő hozá a királynak apál dolgát. mondván néki, it vagyon⁸⁷¹ egy olyan ember. akit felix rabságba hagyot. és a kit a sido papok. és tanáts urak, vádolák előttem midön Jérusalembbe volnék, kérvén arra engemet. hogy halálra ítélném. de azt felelém nékik hogy a Romai szokás szerént senkit meg nem ítélnék a vádolok szovára, hanem annak is jelen kel lenni akit vádolnak, és szabadságot adnak néki a maga menttségire A vádolok hogy ide jöttek volna, pált elejekbe hozatám. de semiről olyanról nem vádolák a melyről vártam hogy vádollyák, hanem tsak valamely bizonyos vetékedésért törnek reája. amely az ő babonaságokat illeti, és egy bizonyos Jésusért. aki meg holt, és pal. azt erősitti hogy életbe vagyon., Nem tudván tehát mit végezni ezen dolog iránt, meg kérdettem tőlle, hogy ha akaré Jérusalemben menni. hogy ót ítélyék meg adolgot. amelyről vádollyák., de ő a Császára⁸⁷² híván. és azt akarván hogy 10
15
20
25

⁸⁷⁰ örzése [r—z-ből javítva.]

⁸⁷¹ [Sor végén:] va [új sor elején:] vagyon

⁸⁷² Császára [C—t-ből javítva.]

az ő dolga a Császár eleiben menyen., meg parantsoltam⁸⁷³ hogy [167a:] addig őrizék, amég Romában küldhetem.

Agrippa mondá festusnak, már régen kívánom hogy
5 halhassam beszédit⁸⁷⁴ annak az embernek, holnap meg halhatod mondá festus. Más nap tehát Agrippa és Berenitza, nagy pompával. menének festushoz, és bé menvén egy nagy palotában. a hová gyülekezének a Romai fő tiszték, és avárosnak eleji. pált a festus
10 parantsolattyából a gyülekezetbe vivék, és festus mondá Agrippának. ó Agrippa király, és ti mindnyájan kik jelen vagytok, láttjátok ezt az embert. a ki ellen a sidok nékem nagy panaszt tettenek, mondván, nem méltó hogy tovább éllyen, de ötet meg vizsgálván. és nem
15 találván semit olyat öbenne a miért méltó volna ahalálra. de mint hogy ő maga a Császár eleiben appellál. fel tettem magamba. hogy oda el küldöm. Mind azon által., mint hogy nintsen semmi olyan bizonyos dolog a mit irhasak a Császárnak felölle. azért hozattam. agyülekezet eleiben, és fő képen elődbe ó Agrippa király. hogy minek utánna meg visgaltad volna az ő dolgát., hadd tudhasak mit irni felölle, mert nem lehet egy rabot el küldeni, és azt fel nem tenni, hogy mivel vádollyák

Act. XXVI 2.

A koron Agrippa mondá⁸⁷⁵ palnak. meg engedik hogy
25 szoly a magad menttségire, pál azonál ki terjesztvén kezeit, eszerént kezdé magát menteni, szeren- [167b:]tsésnek⁸⁷⁶ tartom magamot ó Agrippa király hogy a mái napon magamot menthetem előtted. mind

⁸⁷³ meg parantsoltam [Szóvégi *a*—*á*-ból javítva.]

⁸⁷⁴ beszédit [*d*—*t*-ből(?) javítva.]

⁸⁷⁵ modá [Íráshiba.]

⁸⁷⁶ szerentsésnek [Első *s*—*c*-ből vagy *e*-ből javítva.]

azokról. amelyeket a sidok engemet vádolnak, mert te egészen tudod a sidoknak minden szokását, és mind azokat a kérdéseket. melyek közöttök vannak, Azután szent pál. menté a különösön való maga viselésit, mondván. hogy meg fedhetetlenül élt, a farisaeusok szakadásába, a melyet leg jóbnak tarttyák asido vallásba, atöbbiről amit ellenem mondanak, abból áll hogy remélek az ígéletbe a melyet az Isten tett a pátriárkáknak, és a profétáknak, a fel támadás iránt, Azután Agrippához fordítván beszédit.: hihetetlen dolognak tettiké anéked. hogy az Isten fel támasza a holtakat, Én azt gondolám mindgyárt eleinte, hogy mindent kellene el követnem a Názárethi Jésus ellen. üldöztem azokat Jérusálemba a kik benne hitenek, azokat a tömlöttzbe tétettem. a papok nékem adot hatalomal, jönak tartottam halálokat. és kinozásokat. fel kerestem őket. még a synagogákban is., arra kénszeritettem őket. a kinokal,⁸⁷⁷ hogy káromlást mondtak, anyira vit az ellenek való döhöségem. hogy még az idegen városokba is el mentem őket üldözni.

Egyszer hogy Damaskusba mentem volna ugyan ezen [168a:] avégre, a papi fejdelmeknek hatalmával. és szabadságával, a midön utba volnék óh király. délbe. nagy fényeséget láték az égen., amely fényeseb vala anapnál, a mely engem körül véve. és mind azokat kik engem kísérenék. és a földre esvén. egy szozatot hallék. a mely mondá nékem sidoul, saul saul, miért üldösz engemet.? igen nehéz néked. az ösztön ellen rugodoznod. Én mondám ezekre. ki vagy uram. És az ur mondá nékem, Én vagyok a Jesus a kit üldösz., kely fel, és predikálljad. a dolgokat a melyeket láttál. és a melyeket néked meg mutatok., a nemzetekhez foglak küldeni, hogy meg térjenek, és fel nyisák szemeket az igazságnak

⁸⁷⁷ a a kinokal, [a—ismételve, sor végén és új sor elején.]

világosságára. nem állék tehát ellene. a menyei látásnak
 óh Agrippa király., hanem Damaskusba menék., és ki
 hirdetem a mit láttam vala, azután Jérusalemba menék.
 és fel jártam az egész judeát. predikalván a sidoknak. és
 5 apogányoknak, hogy penitentziát tarttsanak, és térje-
 nek az Istenhez, Imé ezen okbol fogának meg enge-
 met⁸⁷⁸ a sidok a templomban, és igyekezének azon hogy
 meg öllyenek, de az Isten segittségivel mind a mái napig
 életbe maradtam, bizonytságot tévén mindennek., hogy
 10 Jésus bé töltötte mind azt. valamit a Messiásrol, mon-
 [168b:]dottak⁸⁷⁹ Mojses, és aproféták, aki halált szenved-
 det, fel támadot,⁸⁸⁰ és aki el hozta avilágosságot. a
 sidoknak, és a nemzeteknek.

A midön pál ezeket mondá, festus fel kiáltá. esztelen
 15 vagy pál, és ate nagy tudományod. esztelenné téssen
 téged, Esztelen nem vagyok. jó festus, felelé pál. mert a
 miket mondok, az igazságnak. és az okoságnak szavai.
 tudom hogy akirály aki előtt beszéllek. tudgya amit
 mondok, mivel mind ezek a dolgok. nem titokban
 20 mentek végbe, óh Agrippa király⁸⁸¹ hiszé a profétáknak.
 tudom hogy hisz, A koron Agrippa mondá pálnak. tsak
 alig hogy el nem hiteted⁸⁸² velem hogy keresztyéné
 legyek, pál felelé adná Isten. hogy leg kiseb akadály se
 volna. hogy mind magad. mind azok akik engemet
 25 halgatnak. olyanok ne lennének mint én vagyok. a
 köteleken kívül, A király. a Gubernátor.⁸⁸³ Berenitza,
 és mindenek fel kelvén helyekből mondák magok közöt.
 ez az ember se ahalált. se a rabságot nem érdemli.

⁸⁷⁸ engemet [Első *e*—*a*-ból javítva.]

⁸⁷⁹ mon-[168b:]dottak

⁸⁸⁰ <fel> fel támadot,

⁸⁸¹ király [*r*—egy megkezdett hosszú szárú betüből javítva; *ly*—*l* betűje
 hosszú *f*-ből javítva.]

⁸⁸² hiteted [Második *t*—*d*-ből javítva.]

⁸⁸³ a Gubernátor, <és> Berenitza, és

Agrippa mondá festusnak. el lehetne ötöt botsátani. ha a Császára nem apellált volna.

Act. XXVI

Minék utánna el végezték volna hogy pál Romába küldések, atöb rabokat együt, Julius nevü százados gondviselése aláadák, aki az Augustus serégé-[169a:]böl 5
való tiszt volt, szent lukáts, és Aristarkus el kísérek ötöt, és meg sem válának tölle. a rabokat Adrumétumi hajora 5
tevék fenicia széllyire tartának. hogy az után az Ásiai partok mellet menyenek el.⁸⁸⁴ és onnét olosz országba valamely más hajon., más nap sidonában érkezének, és 10
a hajos kapitány. a ki nagy emberséggel vala szent pálhoz, meg engedé néki hogy avárosba mehetne. a jó akarójához, és utra valot is vegyen magának. meg indulvan sidonából, és Cyprus szigetén alol vevék⁸⁸⁵ utyokot. mert a szél ellenkező volt és minek utánna által 15
mentenek volna a Ciliciai. és pámfiliai tengeren. lystrában érkezének, A százados Julius. ót egy hajot találván. a ki olosz országban igyekeznék. a rabokat arra ahajora téteté, sok napi⁸⁸⁶ lassu hajokázások után. Gnidus szigete mellé érkezének nagy nehezen., és onnét kréta⁸⁸⁷ szigete 20
mellet mentenek el Sálmona felé, és boniportus nevü helyre érkezének Thálássza varosa melle. mint hogy a Mediterráneum tengerén⁸⁸⁸ valo hajokázásnak a vége közelgetet, és hogy veszedelmesé kezdé lenni ahajokázás., mivel mar a sidok böjtyének is vege volt. a 25
mely Septembernek a vége felé kezdődik, pál ezt a tanátsot adá a hajos kapitánynak.. és a hajosoknak. Barátim. látom hogy a hajokázásunk. igen [169b:] veszedelmes, nem tsak ahajojért. és a terhiért, hanem még mi magunkért. és ami életünkért, is. de a százados 30

A kristus eszt. 64.
An vulg. 61

⁸⁸⁴ menyek el. [Íráshiba *menyenek*, azaz *menjenek* helyett.]

⁸⁸⁵ <ve>vevék

⁸⁸⁶ sok napi <ha> lassu hajokázások

⁸⁸⁷ kréta [r—javítva e-ből(?)]

⁸⁸⁸ tengerén [Első n—r-ből javítva.]

Julius, inkább hitt a hajos kapitánynak, és a hajosoknak.
mint sem apál mondásinak., és mint hogy az a portus
nem arra valo volt, hogy ót tölttsék atelet, tsak nem
minyájan azt jóvallák, hogy elhagynák, és ha lehetne
5 feniceába menyenek. amely portus. kréta szigetének
dél felől valo részire esik. hogy ót telelnének,⁸⁸⁹

A déli szél fel kelvén, a vas matskát is fel vonák, és
apartol el indulván. kréta szigetének a nap keleti részin
menének el, de lassanként olyan nagy szélvész támada,
10 a melyel a hajo nem bira. és el kellették botsátani a hajot
a szélnek, a mely kauda szigete mellé vivé, A koron
nagy bajal fel vonák a tsonakot ahajoban. és a hajosok
meg kötözék ahajot vastag kötelekel, és lántzokal.
tartván attol hogy valamely fövényre ne vesse ahajot.,
15 Azután le vevék az árbutz fát. és el hagyák magokot a
haboknak, És mint hogy a szélvész tsak tartot. más nap
a tengerbe hányák a kereskedésre valo portékákat.
három nap mulva. oda hányák ahajohoz valo eszközo-
köt, se anapot, se a tsillagokot nem láthatták egy
20 nehány napokig. és a szélvész olyan nagy volt, hogy már
minden reménségek oda volt **[170a:]** a meg szabadulás-
ra, De mint hogy jó darab ideje volt hogy senki az ételről
sem gondolkodot, pál fel álla közöttök. és mondá
nékik. Minden bizonyal barátim. jobban tselekedtétek
25 volna. szavamnak engedni. és krétából meg nem indul-
ni; mind azon által⁸⁹⁰ arra intelék. hogy legyetek bátrak,
mivel senki közüllünk el nem vész. és tsak a hajo fog el
veszni,⁸⁹¹ mivel ezen éttzaka az Istennek Angyala, a kié
én vagyok. és akit szolgálók nekem meg jelent, és azt
30 mondotta, pál ne fély. mert a Császár eleibe kel mened,
és azt tudodra. adom. hogy az Isten néked ajándékozta

⁸⁸⁹ telelnének, [t—b-ből javítva.]

⁸⁹⁰ által <de> arra intelék. hogy legyetek [Törlés a sor elején.]

⁸⁹¹ el veszni. <v> mivel ezen éttza [sor végén, éttzaka helyett.]

mind azokat. a kik veled a hajóba vannak, Erre való nézve legyetek barátim bátrak, mert én bizom abban hogy a mit nekem mondtok, bé is tellyesedik. hanem bizonyos sziget mellé vettünk.

A tizen negyedik éttzakán, a midön az Adriaticum tengerén,⁸⁹² vagy is a sicilia tengerén volnának, éjféltályba. a hajosok azt gondolák, hogy valamely föld mellé közeliténének. és le vetvén a fenék méröt. husz ölni vizet találának, és egy kevesé továbbá. tizen öt ölet találának, A koron tartván attol. hogy valamely kösziklához ne ütközenek, négy vas matskát vetének le. a hajó faránál nagy nyughatatlansággal várván a napot. mint hogy [170b:] pedig ahajosok azt keresék hogy ki szabadulhasanak a hajobol.⁸⁹³ a hajobol le bortsáták atsonakot. olyan szín alatt hogy a vas matskákot tennék más helyre. pál mondá a századosnak, és a vitézeknek, ha azok a hajosok ahajóban nem maradnak. ti meg nem szabadulhattok, akoron a vitézek el vágák a tsonak kötelit, és atengerbe hagyák esni, viradta felé. pál arra inte mindeneket. hogy ennének. mondván ma tizen negyedik napja. hogy rend szerént nem ettetek, és ugy mondván éhomra vagytok, várván a szélvésznek végit, de arra intelk hogy egyetek, és eröt vehesetek, mivel tsak egy haj szálátok sem vész el, azonba kenyeret vévén akezében. mindenek láttára hálákot ada az Istennek, meg szegé és evék, az ő példájára mindenek meg bátorodván. enni kezdenek.,

A hajóban két száz hetven hat ember vala mindenestől fogva, és a midön jól laktanak volna, ahajot meg könnyebítették⁸⁹⁴ abuzát atengerben veték mikor meg világosodot volna, nem üsmérheték meg hogy mitsoda

[II Rész]

⁸⁹² tegerén, [Íráshiba.]

⁸⁹³ a hajobol., <és> a hajobol

⁸⁹⁴ meg könnyebítették <e> abuzát

szigethez volnának oly közel: de egy tenger szakadékot látván. amelynek parttya vala, el végezék. hogy ót a hajot el sülyesztenék, fel vonák tehát a vasmatskákot,⁸⁹⁵ és meg botsáták a kormány köteleit, és el hagyván magokot a tengernek. ket öszve⁸⁹⁶ szaka-[171a:]do tengernek. a parttyánál. a hajo el sülyede, ugy anyira hogy ahajonak⁸⁹⁷ az orra, meg mozdulhatatlan vala, de a hajo farát. a habok el ronták, a vitézek azon valának hogy a rabokot meg ölyék. nehogy ki uszván. el ne szaladgyanak. De a százados Julius meg akarván tartani pált. meg parantsolá hogy azok akik uszhatnak, menyenek ki előre a partra. A többi deszkákra ültenek., vagy hajo⁸⁹⁸ darabokra. és így minyájan a partra érének. és meg szabadulának.

Act.⁸⁹⁹ 28

15 A földre hogy ki jutának. meg tudák, hogy a szigetet Máltának hinák, alakosok, pedig. akik. se deákul, se görögül nem tudtanak. és akiket azért. szent lukáts Barbarusoknak nevezi. jól fogadák őket.⁹⁰⁰ alehet, hogy azok abarbarusok leg régieb lakosi valának a szigetnek. 20 a kik feniciai nyelven beszélettenek. vagy Áfrikai nyelven. mivel Máltát. a kárthágobéliek birták. minek elötte, a Romaiak el vették volna tölök. Azok alakosok tehát minden féle segittséggel valának hozájok. nagy tüzet tsináltak nekik. mivel. mind hideg volt. mind az 25 esö eset, pált pediglen sok venikét gyüjtvén esze. a tüzre hányá, a melyből a meleg miat egy vipera kigyó. a pált kezére ugrék. a midön azok abarbarusok apált kezén látán fügeni [171b:] a kigyot. mondák egy más közöt, kétség nélkül ez az ember valamely gyilkos lehet. mivel

⁸⁹⁵ vasmatskákot, [sm betűk ts-ből javítva.]

⁸⁹⁶ öszve [ö-e-ből javítva.]

⁸⁹⁷ ahajonak [Elírás.]

⁸⁹⁸ hajo [h-a-ból javítva.]

⁸⁹⁹ Act. <X> 28

⁹⁰⁰ őket. [k-t-ből javítva.]

meg szabadulván a veszedelemből. az Isten boszu állása,
it is rajta vagyon. és nem akarja hogy tovább élyen. De
pál a kigyot atüzbe rázván. semi gondgya nem volt, A
barbarusok pedig tsak azt varák. hogy meg dagadozna.
vagy egy szers mind halva le esnék, de minek utánna ⁵
sokáig várták volna. és látván hogy semi baja nintsen.,
akoron más képen itélének felöle, és Istennek mondák
lenni. Az óltátol fogvást bizonyoson mondgyák. hogy
Málta szigetiben semi mérges állat nintsen, söt hamásu-
nan visznek is oda valamely mérges állatot, tsak hamar ¹⁰
meg döglük.⁹⁰¹ fő képen azon ahelyen a hol pált meg
marta vala akigyó., az a hely pedig egy barlang,⁹⁰² a
honnét most is minden nap., földet. és követ vesznek ki
orvoságul. a mérges állatok marása ellen. vagy azért.
hogy el üzék őket. ahol sok vagyon. azt pedig a szent pá ¹⁵
imádságának. és áldásának tulajdonittyák aki azt tart-
tyák. hogy azt a kegyelmet⁹⁰³ az egész szigetnek nyerte
volna meg. ahol annak előtte a mérges állatok igen
közönségesek valának, a mint eki tettzik⁹⁰⁴ a mint
történék szent pálal. **[172a:]** ²⁰

Publius pedig. a Romaiak részéről valo Máltai Guber-
nátor, meg tudván ahajo törést. igen emberségesen
fogadá mind azokat a kik a hajoban valának, és harmad
napig mind szálásal. mind étel meg vendégelé őket. a
Publius attya pedig mind hideg lelésbe. mind vér hasba ²⁵
feküt. pá hozzája menvén. imádkozék. a kezeit reája
tévén. meg gyógyula, Ezen tsuda után, mind azok akik
betegek valának a szigetbe. hozzája menének. és meg
gyógyulának igen nagy tisztelettel valának hozzája. és az
ő tekintetiért. a midön onnét el indulának. mind pálnak. ³⁰
mind a társainak elegendöt adának mindent, ami szük-

⁹⁰¹ meg döglük. fő képen azon ahelyen [ahelyen — első e-je a-ból javítva.]

⁹⁰² egy barlang, «vala,» a honnét [Törlés a sor végén.]

⁹⁰³ azt kegyelmet [Elírás:] az egész [é—y-ból javítva.]

⁹⁰⁴ tettzik «hogy» a [a «hogy» fölé írva.] mint

séges volt az utra. Azt tarttyák. hogy szent pál három holnapig maradván abban a szigetbe., az alat. nagyob része a szigetieknek meg térének.

Három holnap mulva egy Alexandriai hajóban ül-
nek, a mely hajó máltában töltötte vala atelet., és a mely
5 Castor. és pollux Czimereket viselte, ezeket az Istene-
ket igen hiják vala segítségül a szélvészkor a pogányok,
és a hajosok nagy áitatoságal valának hozajok, a fabula,
azt tarttya. hogy ezek egy hasal let fiai valának Jupiter-
nek, és Ledának; syrákusba érkezvén tehát.ót maradá-
nak harmad napig. ez a város [172b:] igen nevezetes
10 Siciliában. onnét meg indulván Rhegiumba értenek.
olosz ország⁹⁰⁵ szelyire. kálábriaban, és másod napján
érkezének puteolisba, ez a város kámpániába vagon.
15 Neapolistol. nyolcz mély földnire., pál. és a társai. ót
keresztyéneket találának, a kik kérék. hogy maradna
nálok vagy hét napig., azután Roma felé vevék uttyo-
kot:, meg lehete látni aszent pál uttyának historiájából,
hogy mitsoda keveset tudtanak abban az időben a
20 tengeren valo járáshoz, és hogy leg kiseb által⁹⁰⁶ menete-
lért. mitsoda sok kerületeket tettek. a hajosok ugy
mondván nem merték el venni szemeket a tenger
szélyiről., hanem tsak apartok mellet jártak.

A midön Romában lévő keresztyének meg hallák a
25 szent pál érkezésit. eleiben menének, az Appius piatzá-
ig, és ahárom tabernákig, *ad tres tabernas*. a három
vendég fogadokig. pál hogy meg látá őket. hálákot ada
az Istennek. és nagy bizodalomal lön. a midön Romában
érkezék. meg engedék néki, hogy ót⁹⁰⁷ lakhatnék. a hol
30 akarná a vitézel. a ki ötet őrizte, és akinek őrzése alá
adták volt. még mikor ahajobol ki szállot, a töb rabokot,

⁹⁰⁵ ország «szesz» szelyire.

⁹⁰⁶ [Sor végén:] ál- [törlés tollhiba miatt;] által [ál szótag sor eleji margóra írva.]

⁹⁰⁷ ót «m» lakhatnék.

Julius százados. a prefectusnak Afranius Burrusnak kezébe adá, azt el le-[173a:]het hinni, hogy a százados nyeré meg szent palnak hogy a városon maradhatna., és nem arend szerént valo tömlöztbe. de ugy mind azon által. hogy a jobb kezín lántz lévén, a lántznak a más vége, a vitéznek a ki ötet orizte. a bal. kezín volt., és ennek felelni kellett rolla. A Romaiak, eszerént bának vala az illyen féle rabokal mint szent pál volt

Harmad nap mulva, szent pál arra kéré az eleit a sidoknak, hogy mennének hozzája, mivel nem volt szabad ki menni szálásáról, és amidön oda mentenek volna. mondá nékik Atyam fiai, ámbár semit nem tselekedtem is a nép ellen, se ami Atyáinknak szokási ellen. de Jérusalemben meg fogának, és a Romaiak kezében adának, a kik engemet meg vizsgálván. szabad-ságban akarának tenni. mert semi halálra valo vétket nem találának bennem, de a sidok. abban ellent tartván. kénszeritetém a Császára appellálni. nem lévén mind azon által arra semmi szándékom., hogy valakit a magam felekezeti közül bé vádollyak, Erre az okra valo nézve kértelek bennetek hogy ide jöjjetek, azért hogy veletek beszélhesek. mivel az Izrael reménségiért vagyok ebben a lántzba. A sidok felelék néki., te rollad semi levelet nem vettünk Jérusalemből. se senki abbol az ország-[173b:]bol olyan nem jöt. aki rosztat mondot⁹⁰⁸ volna felöled. De mi azt akarnok meg tudni, hogy magad mondanád meg amagad gondolatyát: mert mi tsak⁹⁰⁹ azt tudgyuk a keresztyéni szakadásról. hogy azt mindenüt üldözik.

Szent pál napot adván nékik, sok számuan menének hozzája, és az Isten országát prédikállá nékik. meg erősítvén mondásit sok bizonyágokal. és regeltől fogva

⁹⁰⁸ mondot <mondot> volna

⁹⁰⁹ mi tsak <azt> azt [Törlés a sor elején.]

estig. azon igyekezék hogy el hitesse vélek a kristusba
 valo hitet a Mojses törvényéből, és a profétákból,
 némellyek bé vevék mondasit, mások meg veték, és
 nem egyezhetvén meg magok között, el oszlának, Erre
⁵ valo nézve mondá pál nekik. Igen nagy okból mondatá a
 szent Lélek Isaiásal, Eredgy⁹¹⁰ mond meg annak anép-
 nek, fülel halyátok. és nem értitek, látni fogtok, és által
 nem láttyátok, mert meg nehezedet aszive ennek anép-
 nek, és a fülök meg süketült, és magokot meg vakították.
¹⁰ hogy szemekel ne lásanak, és fülökkel ne halyanak,
 és szívekel ne érttsenek, és hogy meg térvén, meg ne
 gyógyítsam őket. tudgyátok meg azt, hogy az üdveség-
 nek uttya, meg nyitatot a Nemzeteknek, én hozzájuk
 küldettem. meg is halgatnak engemet, amidön ezeket
¹⁵ mondá, a sidok el menének. és igen nagy⁹¹¹ vetekedések
 valának közöttök. [174a:] pál pedig két egész esztendeig
 marada a szállásán. és magához fogadgya vala mind
 azokat. a kik ötet latni mentenek. predikálván az Isten
 országát, és hirdetvén akristus Jésust egész szabadság.
²⁰ és ötet attol. semi meg nem tartoztatá. se a lántz a
 melyet hordozot. se a vitez a ki öržötte, se a sidoktol
 valo félelem

Joseph. antiq.⁹¹²
 I.20 C.7.

Azonban pedig festus, a judeába valo Gubernátor,
 azt a tartományt. siralomra méltó állapotba találá, a
²⁵ mitsoda nyomoruságokat követnek vala ót el a tolvajok,
 szabadoson pusztitnak. égetnek vala mindenüt, A gyil-
 kosok, akiknek számok minden nap nevededik vala,
 mindenüvé el terjeszték gyilkosságokat. A népel, a ki
 mindenünét Jérusálemben megyen vala, esze elegyed-

⁹¹⁰ Eredgy [E—I-ből(?) javítva.] <mond> mond meg

⁹¹¹ nagy <kérdezkedések> vetekedések [vetekedések—az utolsó sorba a lap
 aljára írva, <kérdezkedések> alá:] valának [nak—szintén utolsó sor alatti
 beszúrás.]

⁹¹² antiq. ⚭ I. 20 C. 7.

vén, azt ölték. meg, a ki nekik tettzet., de söt még
fegyveresen mennek vala a falukra, a melyeket fel
prédálták,⁹¹³ fel égették. és meg ölték. akikre haragud-
tanak, Egy ámitó, aki boszorkányságot is üzöt. sok
számu embereket. el ámitván. a pusztába vivé. azt igéré⁵
nékik. hogy minden féle nyomoruságoktól meg menten-
né őket, festus. mind gyalog, mind lovas⁹¹⁴ hadat küldé
ellenek, akik el szélyeszték őket

Azon⁹¹⁵ idő tályba. Agrippa király, aki gyakorta
mégyen vala Jérusalembe, és a kinek atemplom mellet¹⁰
volt a háza, uj házakot epitete a királyi udvarháznak.
tornáztához közél, onnét meg lehete látni, az [174b:]
egész várost. és amezöt, és akirály láthatta, amaga
házából mind azt a mit tselekedtenek atemplomba söt
még az áldozat tételeket is. Ez a dolog. a sidoknak eleit¹⁵
igen meg sérté, mivel az ő törvények. azt meg nem
engedé hogy kívül nézenek bé a templomba hogy ót mit
tsinálnak, fő képen az áldozatnak Cerémoniáit. A
templomnak belső résziben lévő házakon⁹¹⁶ felyül, nap
nyugot felé, olyan magos kö falat emelének, a mely el²⁰
vevé a templomnak belső résziben valo látást, nem tsak
akirály házából, de még a Romai örzök sem láthatának
oda bé. akik az innepekben., a templom tornáztára⁹¹⁷
valának helyheztetve. Azok avitezek atemplom torná-
ztaira azért valanak helyheztetve. hogy lássák⁹¹⁸ onnét²⁵
mit tsinálnak a templomba. hogy ha valami zenebona
tamadna. hogy oda futhassanak. nem tsak nap nyugot

Joseph. Antiq.
l.20 c.7.

⁹¹³ fel prédálták, «és» fel 'égették. és

⁹¹⁴ lovas [lovás-ból javítva, az ékezet áthúzásával.]

⁹¹⁵ Azon [z és o-r-ből javítva; úgy látszik, Arra szót kezdett írni.]

⁹¹⁶ házakon [on—utólag írva a sor végéhez;] «nak nap felib» felyül, nap nyugot [törlés a sor elején.]

⁹¹⁷ tornáztára

⁹¹⁸ lássák [ss—n-ből javítva;] onnét mit tsinálnak [tsinálnak—i-je á-ból javítva.]

felöl valanak örzök hanem még a templomnak. körös körül lévő folyosoin.

Agrippa király. és festus Gubernátor ugy tekénték a sidoknak azt a tselekedeteket. mint nékik tett gyalázatot., és el végezék magok között hogy le rontassák a falat., festus parantsolatot is ada az iránt de a sidok. arra kérék. hogy ne banná ha követet küldenek a CSászár-hoz. mondván hogy ahalált örö-**[175a:]**mesteb el veszik. tsak azt meg ne lássák, hogy atemplomnak valamely részit le ronttsák, festus azt nékik meg engedé, a városnak eleiből, tiz követeket küldének Romában. a nagy áldozo papal, Ismaeel, és a szent kints örzőjével. selciásal. A császár meg halgatá őket, meg botsáta nékik. és meg engedé hogy a köfal fent maradna, a Császárnénak poppéának kérésére, a ki áitatos volt. mondgya josef. poppéa. a⁹¹⁹ kinek josef anyira ditséri áitatoságát., a maga seculumában, leg fertelmeteseb,⁹²⁰ és leg mértékletleneb aszszony vala, A kit Néro meg szeretvén. sok számu gyilkoságra vivé ezt a fejdelmet., és kegyetlenségre, az Imperiumba lévő fő urakhoz. poppéa arra kénszeritté Nerot, hogy válnék el Octáviától. küldené el⁹²¹ mesze valahová. és öletné meg, hogy ő lenne helyébe. ennek az aszszonynak volt valamely hajlandósága a sidokhoz, és talám a hiteté el josefel hogy áitatos volna, ez a historikus. azt mondgya. hogy poppéa viszá küldé a tiz követeket, Jérusalemben, és meg tartá. Ismaelt, és seltiást. mint egy zálagul.

Agrippa idővel le tevé Ismaelt. a fő áldozo papságból. hogy boszut állana rajta. a buzgoságért. melyet ellene mutatot ebben adologban. és ezt a méltóság-**[175b:]**got Josefre adá, akinek vezeték neve. kabis vala, Ismaelt nem tudgyák hová let. hanem Josef mondgya felölle,

⁹¹⁹ a a kinek [a — ismételve új sor elején.]

⁹²⁰ leg fertelmeteseb, [leg — beszúrás.]

⁹²¹ küldené el <valamely> mesze valahová. [Törlés a sor elején.]

hogy Cyrenában, fejit vették volna, de nem teszi fel se az időt, se az okát halálának.

Az alat amég szent pál vasban vala Romába, akristus Jesus vallása, igen nevedekék azö munkája által, A⁹²² pál név. nevezetesé let még a Néro udvarában is. ahol feles keresztyének valának, Az ö bátorságal valo predikálása az Évangéliumot.⁹²³ okozá. hogy azt mások is prédikallák. Noha azt némelyek, az irigységnek lelkével tselekedék, és azért. hogy a Nero dühössége fel gerjedjen. látván szaporodását. a keresztyénségnek, Azt tarttyák. hogy rabságakor. ismerettséget tett volna. a filosofus Sénékával. akinek, abban az időben nagy hitele volt. a Császár udvarába söt még olyan leveleket is láthatni. mint ha szent pál írta volna Senekának. és seneka szent pálnak. ugy tettzik, mint ha szent Hieronimus. és szent Agoston. azokat valóságosoknak tartották volna, de mostanában, azok iránt más gondolatba vagon az egész világ.

Mácédoniába. a filippibéli keresztyének mindenkor nagy szeretettel lévén szent pálhoz. és akik sokszor meg mutatták vála. hozzája valo adakozásokat. a melyet meg ujiták ezen alkalmatoságal is. Mivel meg tudván **[176a:]** Romába, fogságba valo létit, hozzája küldék Epafroditust. pénzből álló segittségal, és aki néki sokat szolgálá rabságában, söt még nagy veszedelmekre is tette érette magát., de veszedelmes nyavalyában esvén, kénszerite-
ték sokáig Romában maradni.

A filippi béliek meg tudván betegségit. azon igen meg szomorodának, Erre valo nézve. mihent meg gyógyula, szent pál siettségel küldé viszá. és a filippi bélieknek. egy levelet küldé általa, a melyből tudgyuk mind ezeket a különös dolgokot, szent pál a levelében nagy szeretet⁹²⁵ mutat az oda valo Anyaszent egy házba lévő

Joseph. de bello.
1.7.c.9.

5 filipp. IV. 22.

filipp 1. 14. 18.

15 Hier.de viris
Illustr. c.12.Aug
Ep.152 c 5.n.14.

20
filipp 1.12.13.

25

A kristus eszt 65.
An.vulg. 62.

30

III Rész⁹²⁴

Szent pálnak
a filippi béliekhez
valo levele.

⁹²² A [Javítva a-ból.]

⁹²³ Évangéliumot. <h> okozá. hogy

⁹²⁴ <szén> III Rész. szent

⁹²⁵ szeretetet [Szóvégi et—beszúrás.]

hívekhez, és noha ditsérje is adakozásokat. és jó sziveket. de azt tudtokra adgya. hogy meg szokta a szegénységet. és hogy tudgya magát alkalmaztatni. minden féle rendhez, a melyben az Isten ötet tészí, és hogy ajó tételben. melyet véle tésznek, nem tekénti⁹²⁶ anyira a maga hasznát, mint az övékét. és a jutalmat. melyet azért érdemlenek Isten előtt. keményen beszél. a sidó hamis doktorok ellen. a kiket, a kristus Jesus kereszttye. ellenséginek nevezi, a kiknek vége ahalál, a kiknek a hasok az Istenek. akik tsak a földi dolgokat kíványák. akik olyanban ditsekednek. a melynek gyalázattokra kellene lenni, Inti a filippieket a békeségre, az alázatosságra. a békeséges tüzésre., hogy a kristus Jésust kö-
[176b:]vesék, a ki magát meg alázta. a keresztnek haláláig.

filip IV. 18.19.

Hihető. hogy a filippi Anyaszent egy házba. valamely egyenetlenség vala ezen két személyek között úgy mint Evodia⁹²⁷ és syntikas között, ezek nevezetesek valának a jó tselekedetekbe. részek is volt. a⁹²⁸ szent pál Évangéliumi munkáiban., aki is arra kér valakit a fők közül., hogy békéltesse meg őket, azt igéri a filippi bélieknek, hogy rövid idő alatt, hozzájuk küldi Timothéust., aki mellette volt Romába és azt a remenséget is adgya nékik. hogy még magais el mégyen látogatásokra,
amidön az Isten ki veszi a fogságbol.

filip IV. 2. 3.

szent pál Romában lévő rabságában.⁹²⁹ téríté meg onesimust. philémonak arabját, onesimus minék utánna⁹³⁰ meg lopta volna az urát, Colossusból frigiába szalada, onnét Romába mene. meg tudván hogy szent

Szent pál meg teríti onesimust

⁹²⁶ tékenti [Ékezethiba.] [A margón:] filip XI. [IV. helyett] 18.19.

⁹²⁷ Evodia<» és syntikas [a—e-ből javítva.]

⁹²⁸ a a szent pál [a—ismételve új sor elején.]

⁹²⁹ rabságában. [ban—javítva;] téríté.<té> meg [Törlés a sor elején.]

⁹³⁰ utánna<a> [?]

pál az urának jo akaraja Romába volna. fel keresé ötet.
melléje adá magát. meg vallá néki tselekedetit. és meg
esvén a szive. az Apostolnak intesin. és oktatásin. meg
tére. és meg keresztelkedék, szent pál kívánta volna
maga mellet meg tartani. hogy szolgálattját vegye, a
melyet még magais filemon meg tselekedte volna, de
jobban sze[177a:]reté viszá küldeni, és egy levelet küldé
általa filémonak. a melyből láttyuk mind ezeket., azt
irja néki hogy reménli rövid idő alat. meg látni ötet
kolossusba, és arra kéri hogy készittsen szállást, köszön-
ti Appiát a feleségit. és Arkippust. aki valamely egy házi
szolgálatba volt kolossusba, szent pál mellet valának
akoron. Timotheus, Epafrás, Aristárkus. Demás lukáts.
és⁹³¹ Márk., filémon az Apostol levelét vévén. viszá
küldé néki onésimust, hogy szolgállya ötet. a mint is
hogy, szent pál sok hasznát vevé. mint⁹³² hü szolgának.
és mint Évangyéliumi méltó szolgának. azt tarttyák.
hogy az Apostol. püspöké tette volna ötet Mácédoniaba
Beréába. és hogy onésimus, ót Mártirság által végezte
volna el életét.

Const Apost I.
7.c.46.

A mi pedig filemont illeti. szent pál ditseri az ő hitét, a
szentekhez valo nagy szeretetét.⁹³³ adakozását, nagy jó
erköltsit. azt mondgya. hogy a házábol szent egy házat
tsinált volt. vagy azért hogy a hivek oda gyűljenek a
szent Aldozatra, vagy pedig azért. hogy minden tselédi
a hitre tértenek volt. és ugy éltenek aházánál. valamint
egy templomba, azt mondgya még szent pál felöle, hogy
a háza, minden szegényeknek szállása volt. Theodore-
tus idejében, még meg volt a háza kolossusba, azt is
mondgyák. hogy ugyan ót. [177b:] szent filemon mar-

⁹³¹ és [Beszúrás.]

⁹³² mint [r-d-ből javítva.]

⁹³³ szeretét. [Mikesnél többször is előforduló (írás hibás?) alak; a. m. szeretetét.]

tyrságot szenvedet volna. a feleségivel Appiaval, Nero Császár idejében

Szent pál meg értvén némely levelekből⁹³⁴ melyeket onésimus vitte vala néki. láodicéabol. és Épafrásbol. aki akoron⁹³⁵ véle volt rabságban Romában. hogy némely hamis Apostolok meg akarnák rontani a kolossabéli hiveknek hiteket. egy levelet ira nékik, hogy meggyarapithasa őket a hitben. a melyet⁹³⁶ az ő Apostoloktól., Epafrástol vették vala, kolossus. frigiai város vala, és laodicéának szomszédságában. szent pál nem prédikálót abban a tartományba, de az ő buzgosága minden Anyaszent egy házakra el hatván, el nem titkolható aveszedelmet⁹³⁷ a melyben valának a⁹³⁸ kolossa béliek. a miolta meg tudta annak az Anyaszent egy háznak meg térésit. szüntelen imádkozot érette. az ellenséges ember, őt ajó mag közü konkojt hintet volt. A hamis Apostolok. azt tartották hogy az Istenhez nem kel akristus által folyamodnunk, mert igen felyeb valónálunknál, hanem az Angyalok által, a kiket. mondgyák vala, hogy ők a mi közben járóink.⁹³⁹ a sidó tar-
[178a:]tásokra ís akarják vala kötelezni a kolosabélieket. és új jármat akarának reájok tenni.

Hogy meg torkolya azokat a veszedelmes Doktorokot. és eleit vegye. tanítások el terjedésinek, az Apostol. egy levelet ira a kolosa⁹⁴⁰ bélieknek, a melyet Tikikus. és onésimus által küldé el. A melyben. fel magasztallya nagyságát. és felségit a kristusnak, a ki az Atyának

⁹³⁴ levelekből «a» melyeket

⁹³⁵ akoron [*k*—javítva *r*-ből.]

⁹³⁶ a melyet «Épa» [Törlés a sor végén;] az ő [ő—beszúrás.] Apostoloktól., Epafrástol

⁹³⁷ aveszemet [Elírás.]

⁹³⁸ a [Utólagos beírás a szóközbe.]

⁹³⁹ járóink. [*i*—*n*-ből javítva.]

⁹⁴⁰ a kolosa «s» bélieknek, a melyet Tikikus. [*T*—*k*-ből javítva.]

képe, az Anyaszent egy háznak feje, a ki elhinti minden tagjaiba. az életet. és alelket, a ki az Istenel való⁹⁴¹ közben jaroja. és meg békéltetője az embereknek, inti arra, akolosabélieket, hogy álhatatosan meg maradgyanak ahitben melyet Épafrástól⁹⁴² vették, és ne halgasák a hitetőket, a kik tsak atévelygésben akarják őket vetni, igen szép rendet ad nékik. a magok viselésire., azt hagyá nékik hogy a laodicéai hiveknek is olvastásák el levelét. akik szomszédságokban valának. azt is akarja hogy el olvasák a kolosabélieknek. a levelet, a melyet a laodicea béliek irtak volt néki

A midön szent pál ezt a levelet írá Romából. akolosabélieknek, akoron mellette valának, Timotheus. Aris-tarkus. Márk. Jésus, az igaz. szent lukáts, Démás. és Epafrás; köszönté őket. ezeknek [178b:] nevel, és nagy ditséretet téssen Epafrásrol, azt tarttyák hogy Epafras Collosusba⁹⁴³ püspök volt, és ugyan ót martyrságot szenvedet volna, a Martyrologiumba 19 júly. vagyon fel téve az Innepje.

Senki arégiek közül tudunkra nem adgya, hogy mi formába szabadult meg szent pál a fogságból, se maga nékünk arol nem szol. hanem tsak azt tudgyuk. hogy szabadságba tették, minek utanna. mint egy két eszten-deig maradot volna avasba., a szabadulása. vagy azért volt, hogy a sidok nem vádolták a Császár elöt, vagy azért, hogy a bírák meg üsmerték ártatlanságát szent pál. még olász országba volt. vagy is talám Romában, a⁹⁴⁴ midön a sidoknak írá levelét., de minek elötte meg vizsgállyuk azt a levelet, szükséges először. egy kis fordulást tenni Judeéába, ugy hogy, meg tekéntsük

Hebr XIII 24.

⁹⁴¹ való <m> közben jaroja. és meg békéltetője

⁹⁴² <E> Épafrástól [Elöször *Efrástol* volt; *Épa* szórészt <E> fölé írta Mikes.]

⁹⁴³ Collosusba [C—E-ből javítva.]

⁹⁴⁴ a <midoknak> midön a sidoknak [a névelő beszúrás.]

mitsoda állapotba vagyon az őt való Anyaszent egy ház, akinek írja levelét.

IV Rész.

A kis szent
jakabot meg ölik

5 Festus a Judéai Gubernátor 62⁹⁴⁵ esztendőnek a kezdetin. meg hala. abban az országba. Néro azt meg tudván. Abbinust küldé helyébe,⁹⁴⁶ azon idő tályba, Agrippa király. el vevé a [179a:] fő papságot Joseftől. Ananusnak adá. az Annás fiának. aki oly nevezetes az

10 Évangéliumba, Ezt az Annást mondgya Josef. ugy tekintették mint leg boldogab embert avilágon., mivel ez addig maradván a fő papságban. a még nékie tettzet az ő ött fia mindenik birta a fő papságot, ő utánna, a mely soha meg nem történt soha másal. Ananus a kiről vagyon a szó. ötödik fia volt Annásnak, Ez igen bátor. és mérész ember volt. mondgya Josef. ez a Sadducéusok

15 vallásán volt. ezek igen kemények valának az ítélet tételbe. Ez a festus halála után. minek előtte Albinus el érkeznék. atanátsot esze gyűjté. és oda hivatá a kis Jakabot a kristus Jésus atya fiát. a Jerúsálemi püspököt. és még⁹⁴⁷ másokot is. hogy törvényt látnának reájok, azért. mert a Mojses törvényit el hagyták volt. Jakabot, és a többit arra ítélik hogy meg köveznék., epedig tellyeséggel nem tették az Isten félő embereknek. és azoknak. kik atörvényt és avallást szerették. Ezt Josef mondgya nekünk.

Antiq XX. c 8.

Euseb.1.2.
hist Eccl. c. 23.

25 De Eusébius Hégésippus után. a szent Jakab haláláról. sokal bővebben beszél nekünk [179b:] azt mondgya tehát. hogy a Doktorok, a farisaéusok. és más több sidok. a kristus Jésus vallásának el terjedésin igen meg háborodván, a szentet mindenek eleibe hivaták. és

30 mondák néki. hogy az egész nép tévelygesbe volna a jésus iránt. anyiban hogy kristusnak tartanak. néked kel tehát. mondák néki. abbol atévelygésből ki venni. mivel

⁹⁴⁵ <6> 62 esztendőnek [Tollhiba.]

⁹⁴⁶ helyébe, [be, — új sor előtti margóra írva, elvlasztás után.]

⁹⁴⁷ még másokot [é—á-ból javítva.]

mindenek azt fogják hinni. a mit te⁹⁴⁸ fogsz mondani; Ez a dolog husvét tályba volt, a mely időben. véghetetlen sidok valának Jérusálemben., avilágnak minden részeiről., egy toronyra, vagy is atemplom tornáztára. fel hagaták szent Jakabot., és fel kiálták neki. mond meg 5 nekünk Igaz ember., hogy mit kellesék hinnünk a Jesusrol.,⁹⁴⁹ a kit meg feszitettek, mert mi bé veszük a te bizonyságodot azt felelé fel szoval. az egész népnek. Jesus, az Ember Fia akiről beszéltek. mostanában az örökös Felségnek. a jóbján üll. mint Istennek Fia. és a 10 menyei félhöken fog még egy nap el jöni.

Sokan akik jelen valának ezeket halván asziveket meg hatá, ditsöitték a Jésust, és kiáltani kezdék, osánna a Dávid fiának.,⁹⁵⁰ De **[180a:]** az irás tudok, és a farisaeusok. meg boszonkodván ezen abizonyság tételen,⁹⁵¹ el 15 végezék hogy el veszesék az igazat. kiáltani kezdék. hát az igaz is el tévelyedik; és fel menván a helyre ahol volt. le taszitották amagos köfalrol. a völgybe, az esésbe meg nem hala, hanem térdre álván imádkozék ellenségiért, és⁹⁵² botsánatot kére üldözőinek, a kik látván még 20 életbe., telyeségel meg akarák ölni. köveket hajjigálának hozzája, de mint hogy távul volt tollök. semi halálos sebet nem ejthetének rajta. egy Rékabita ót jelen lévén. szemekre hányá kegyetlenségeket. hogy az igazat meg akarják ölni, aki ő érettek imádkozik, végtire egy 25 ványolo a fejét bé töré, aposztó ványolo botyával. és meg ölé. Ez a szent, a Jérusálemi Anyaszent egy házat. huszon nyoltz esztendeig igazgatá, a kristus menybe menetelétől fogvást, a kristus 62 dik esztendejének husvéttyáig, a templom hegyén temeték el, ugyan azon 30

⁹⁴⁸ te <m> fogsz mondani;

⁹⁴⁹ Jesusrol., [Második s—r-ből javítva.]

⁹⁵⁰ fiának., <mas> De

⁹⁵¹ tételen, <kial> el végezék hogy el veszesék [veszessék] az igazat. kiáltani

⁹⁵² és <botsánat> botsánatot [Törlés tollhiba miatt.] mitsoda [m—javítva.]

a helyen, a hol meg ölék, és őt köből való épületet tsinálának, a mely fent volt. mind addig, amég a romaiak el nem ronták atemplomot, és avárost.

Közönségesen a sidók. a mitsoda hiszemben valának
5 a szent Jakab szenttsége iránt., aleg oko-[180b:]sabakal közülök, azt el hiteté., hogy az ő halála okozá mind azokat a nyomoruságokat, a melyek reájok szállának, A jérusálemi lakosok közül némelyek. Albinus eleiben menének, aki már meg indult volt Alexandriából, és
10 panaszt tettenek neki az Ananus erőszak tételiről. és hogy mitsoda⁹⁵³ igaságtalanul ölette meg szent Jakabot. eleiben adák. hogy Ananusnak nem volt hatalma esze gyűjteni a tanátsot az ő engedelme nélkül. Albinus haragal ira Ananusnak. büntetéssel fenyegetvén ötet.
15 Agrippa látván Albinusnak ellene valo haragját. le tevé afő papságból. a melyben tsak négy holnapig birta vala, és azt a méltoságot, Jésusnak, a Damneus fiának adá.

A Jérusálemi szék üresen⁹⁵⁴ maradván. a szent Jakab halála után, az Apostolok, a Tanitványok, és a kristus attya fiai, a kik közül még egy néhányan valának életbe, esze gyülének hogy szent Jakab helyében mást válaszanak. mindnyájan egy szóval⁹⁵⁵ szent Simeont választák Simeon a Cleofás fia volt, és Máriáé, a szent szüz nényié. ez így lévén akristus Jesusal unoka gyermek
25 volt. test szerént,; és test vér attyafia a kis jakabnak, a kinek helyében választák szent Épifanus azt mondgya, hogy a midön a sidok köve-[181a:]zik vala. szent jakabot., siméon az öttse. szemekre hányá kegyetlenségeket, A siméon választását, szakadás követé. a Jérusálemi Anyaszent egy házba, egy Thebuthus nevü meg neheztelvén azon. hogy miért ötet nem választották.,
30

orige.in Cels.1.1.
p. 55

Euseb.hist Eccl.1.
3. c.11.

Epiphan.
haeres.78. c 14.

Euseb.ex
Hegesippo:
1.4. c 22.

⁹⁵³ igaságtalanul [á—e-ből vagy é-ből javítva.]

⁹⁵⁴ üresen [en—beszúrás.]

⁹⁵⁵ szóval [l—n-ből javítva.]

boszut állá, ellenkező dolgokat kezdván⁹⁵⁶ tanítani abban az Anyaszent egy házban. a mely mind addig szüzen maradot volt, és semi eretnekségel meg nem ferteztetet volt

szent Jakabnak egy levele vagyon, a mely első ahét ⁵ közönséges levelek között, szent jakab ezt a levelet⁹⁵⁷ az egész lévő meg tért sidoknak írta. azt nem tudgyák mitsoda időben írta.: De ugy tettik hogy a szándékja főképen avolt., hogy azoknak, ellent állyon, a kik azt tanították hogy a hit egyedül elegendő a meg igazulásra, ¹⁰ a jó tselekedetek nélkül. és a kik viszá élnek vala a szent pál szavaival. a ki egy nehány helyt a leveleiben. azt erősitti. hogy a törvénynek tselekedeti. hit nélkül. haszontalanok, és hogy a szeretet által valo munkálodo hit. igazit meg minket., szent Jakab meg mutattya., ¹⁵ hogy a magtalan hit. haszontalan. hogy a meg holt. és jó tselekedetek nélkül valo hit, nem avalóságos keresztyéni hit. sok szép jó erköltsökre valo letzkéket ad. a **[181b:]** hiveknek, nem vigyáztván igen arra, hogy a mondásit esze foglallya., igen hadgya a felebaráti szeretetet. az egyeséget., abékeséget, a békeséges türest, ²⁰ beszél arosz gazdagok ellen. és azok ellen. akik a gyülekezetekben igaságtalanul⁹⁵⁸ személy válogatok voltak., hogy a gyónást. az imádságot. és a betegeket. az olajal valo meg kenést. mind a testnek, mind a léleknek. ²⁵ meg gyógyulásokra

Szent pál meg tudván hogy a hivek Jérusálembé, és pálestinában, üldöztetnének ameg keményedet hamis sidoktol., és hogy mitsoda szánakodással voltak rajta. rabságában, egy levelet ira nékik olosz országból. mi- ³⁰ hent meg szabadula Ebben⁹⁵⁹ alevelbe valo szándékja a,

A kristus eszt 66.
An.vulg. 63.

V. Rész

szent pál levele
a sidokhoz,
Hebr. X:32 33.34.
Hebr. X 34
Hebr XIII 24.

⁹⁵⁶ kezdván [zd betüket a sorvégi margóra írta, nyilván utólag.]

⁹⁵⁷ levelet <a> az egész [az egész <a> fölé írva.] világon

⁹⁵⁸ igaságtalanul [ul—beszúrás világosabb tintával.]

⁹⁵⁹ Ebben [E—e-ből javítva.]

hogy meg mutassa, hogy a valóságos igasság, nem a törvénytől vagyon., hanem a kristus Jésus adgya azt nekünk a hit, és alelke által, alevelében. nagyon fel magasztallya a kristus Jésust az Angyalok, és Mojses
5 felet, meg bizonyította az üdvezítő áldozatjának. erejét., és az ő⁹⁶⁰ Papságának felségét, a honnét ki hozza, az Aaron papságának el töröltetésit, és az ő általa fel álitatot áldozatokat. szent pál fel nem teszi anevét. ennek alevelének se a kezdetin, se [182a:] semi résziben,
10 se nem emlékezik Apostolságáról. talám az olyan keresztényekre való nézve. akik még a sidó vallást is követték., és a kik gyanakodtanak ellene. mint ha el akarná rontani a Mojses törvényt.

Ebben alevelbe szent pál azt írja a sidoknak. hogy
15 Timotheus meg szabadult a fogságból. azt igéri nekik, hogy ha rövid idő alatt viszá tér judéába, véle együtt meg látogattya őket. ezt véghez is vivé. amint ezt ezután meg láthatni. sokan a régiek közül azt tartották hogy szent pál Romából spanyol országba ment volna, és hogy
20 mentiben Gallián ment volna által. A bizonyos hogy ennek az Apostolnak szándéka volt spanyol országba menni, minek utánna Romában ment volna. valamint maga írja a Romaiaknak.: De azt bizonyosan nem tudhatni. hogy őt let volna. hanem azt tudgyák. hogy
25 viszá tére nap keletre, és lehet hogy kréta szigetibe mene, ahol fel álitván az Anyaszent egy házat őt püspöké tevé Titust, meg parantsolván neki. hogy minden városokba. papokat püspököket tégyen., a mint már a szükséges lészen ahiveknek.

*
Tit 1.5 Hieron.
Theodoret. et
Chrysost in Epist.
ad Titum. Tit 1.5.

Athanas. ad Dracont. Chrysost. ad hebr. praefat p 696 Greg. Mag. in Job. 1.31 c 22. Baron. ad an. 61 S. 1 Boll. 1 febr. Rom XV. 28.

⁹⁶⁰ az ő <fel> Papságának felségét, [Törölés a sor végén.]

Albinus judéának Gubernatorja, Jerúsálembe érkez-
vén. leg első gondgya avala, hogy tsen-[182b:]deségbe
tehesse atartományt, meg fogatván. és meg büntetvén,
sok számu tolvajokot, és gyilkosokot. kik azt pusztított-
ták., A gyilkosok pedig a magok részekről. azon valá-⁵
nak hogy meg maradhasanak., Egy innep napon. ezek
éttzaka Jerúsálembe menvén, meg fogák Élézárnak a
templom kapitányának az irodeákját. aki⁹⁶¹ Ananiás-
nak., a fő papnak fia vala a gyilkosok. meg mondot-
ták.⁹⁶² hogy addig azt az embert ki nem adgyák.,¹⁰
valamég az ő társokot. a kik fogságban vannak a
varosan. el nem botsátták. Ananiás pedig olyan ember
volt, a ki mind nagy tiszteletbe, mind adakozo⁹⁶³ volt,
ugy anyira, hogy a sok ajándekokal. magához hodittá
Albinust., és azt is véghez vivé, a fia szabadulásáért,¹⁵
hogy el botsátanak a fogságba lévő gyilkosokot. Albinus
azt könnyen meg engedé, De ez a könnyiség. igen
veszedelmes dolgokot. okozza az országba, mert agyilko-
sok az olyan alkalmatoságokba., soha sem mulattyák
vala el. Ananiásnak valamely atyafiát meg fogni, hogy²⁰
a magok közül valokot rajta ki válthasák. ez is okozá
hogy azok aveszettek. anyira el szaporodának, és meg
bátorodának. Albinus magais sokakat botsáta el⁹⁶⁴
apénzért. Illyen for-[183a:]mában a szabadság mindent²⁵
tselekedni, és a melyet könnyen lelete meg venni ettől a
Gubernátortól. bé tölté Jerusalemet és az egész országot
pártolással. és vétkekel. Albinus maga. is huzta bitang-
lotta. predálta mindennek ajószágát. az országot a sok
ado alá vetette, és azok meg érzették haragjának sulyát,
a kik bé nem tölthették az ő fősvénységít.³⁰

⁹⁶¹ aki Ananiás <fia vala.>nak., a fő papnak fia vala

⁹⁶² meg mondották. [*d*—*o*-ból javítva.]

⁹⁶³ adakozo [*d*—*k*-ból javítva.]

⁹⁶⁴ botsáta el [*el*—beszúrás;] apénzért. Illyen formában [ékezhethiba.]

- Azon időben az egyenetlenség. a fő papok közi is elterjede, Agrippa, el vévén a fő papságot Jesustól. a Damnéus fiától. Jésusnak, a Gamaliel fiának adá. közöttök igen nagy veszekedést okozá, Ez a két fő pap,
- ⁵ olyan sereg Isten nélkül való emberekkel kísérteték magokat, akik, a midőn esze találkoztanak. egy mást szitták. és averekedésen végeztek. Ananiásnak, a kiről már szollottunk, valának⁹⁶⁵ néki is különös pártosi. ennek. a szolgálai el mennek vala. a mezőn lévő szérőkre
- ¹⁰ a hol abuzát tsepelték., és erővel veszik vala el. apapoknak való dézmát., úgy anyira hogy sokan a papok éhségre jutának, Más felől pedig, kostobárnak. és saulnak. kik királyi familiából valának, sok hadi emberei valának a kikért tartottanak töllök az országba., úgy annyira. hogy a köz nép. úgy volt, mint prédára [183b:]
- ¹⁵ való, anyi sok féle rész közöt. a kik készen voltak. mindenkor, erőszakot tenni. a szegényeken. és az⁹⁶⁶ erőteleneken. mind ezek elöl járói valának, a sido nemzet el romlásának.
- ²⁰ Azonba pedig Ágrippa. magát⁹⁶⁷ igen gyűlölteté a maga népivel, mivel sok suma pénzt veszen vala rajtok. és a sok szükség nélkül való költésiért, a melyet tett, mind ben, mind kívül. az országán, meg nagyobitá Csézarea filippit. és nerodiádesnek nevezé. Néró tiszteségire. Berit városában is igen szép theátrumot építete,
- ²⁵ a hol minden esztendőben a népnek sok féle mulattságokat⁹⁶⁸ ád vala. alakosoknak pedig buzát, és olajat osztogattata, és hogy fel ékesittse ezt a várost, a mi leg ritkáb. és nevezeteseb volt az országába. oda vitette, úgy a sok
- ³⁰ drága kö képeket is. az ilyen dolog tellyeséggel nem tették a népnek, aki nem szenvedheté. hogy meg fosza

Joseph.
Antiq.l.20. c 8.
et de bello
l.2.C.24.

⁹⁶⁵ valának néki [v-n-ből javítva.]

⁹⁶⁶ az <gyen> erőteleneken. [az-z-je utólag írva a törlés elé.]

⁹⁶⁷ magát <igy> igen [igen <igy> fölé írva.]

⁹⁶⁸ mulattságokat [mulattyágokat-ból javítva.]

városokat. az ő leg drágáb ékeségektől. és azokkal idegen⁹⁶⁹ várost gazdagiton fel.

A Léviták pedig arra rendeltetvén. hogy a templomba énekelyenek, mind addig olyan ruhát viseltek valamint avilágiak, Mojses az iránt semi rendeletet nem tett. Arra kérék tehát Agrippát, hogy had legyen szabad nékik. atem-[184a:]plomba, lenből való palástot viselni., valamint a papok hordozták, azt az Agrippa tanátsi, nékik meg engedék., Ez a fejdelem gondolá. hogy az ő uralkodásának a ditsőségire volna, hogy ha magát meg különböztetné⁹⁷⁰ olyan nevezetes változtatásal. mint avala, A több léviták pedig a kik atemplomba más egyéb hivatalokba. és foglalatoságokba valának, a papok parantsolatok alat, meg nyerekök is a szabadságot. hogy énekelnit tanulhasanak. és ök is len palástot viselhesenek, valamint a töb társai. E pediglen ellenkezet. az Isten törvényével. mondgya Josef. és azt soha meg nem szegték büntetetlenül.

A templomhoz való munkák. el végezödvén, tizen nyoltz ezer mester ember dolog nélkül marada, Erre való nézve. a Jerusálemi lakosok. dolgot akarván nékik adni., és⁹⁷¹ hasznosra fordítani a szent kintsnek. pénzit, ne hogy a Romaiak azon kívül is el ne vigyék, azt tanátsolák Agrippának, hogy tsináltassa meg a folyosot a mely kívül volt a templomon⁹⁷² nap nyugot felöl, és a mely romlando félben volt. A falak négy száz könyökni magoságuak [184b:] valának. négy szegeletü, és igen fejr kövekből állottak, egy könek a hossasága husz könyökni volt, és a vastagsága hat. Agrippa meg gondolván mitsoda nagy dolog volna ahoz fogni. és mitsoda iszonyu költtségel kellene azt véghez vinni, hogy olyan

⁹⁶⁹ igeden [Elírás *idegen* helyett.]

⁹⁷⁰ különböztetné [k—javítva b-ből(?)]

⁹⁷¹ és <arra> hasznosra [Törlés a sor elején.]

⁹⁷² a templomon <ny> nap nyugot

nagy munkát könnyű volna le rontani. de nehéz felépíteni. nem itelé helyesnek kérésekre állani., hanem azt meg engedé. hogy ha akarják. pádimentumoztasák⁹⁷³ meg avárost fejr kövekel.

- 5 Negy esztendővel előtte⁹⁷⁴ a Romaiaknak a sidok ellen való⁹⁷⁵ hadakozásoknak, és hét esztendővel. ött holnapal. Jérusálem meg szállása előtt, amidön még ez a város tsendeségbe, és jó állapottyában vala, egy Jesus nevű paraszt ember, Ananusnak fia. a sátoros Innepek-
10 re menván. egy szers mind kiáltani kezdé. Jaj a Templomnak,. Jaj a Templomnak,: szózat nap kelet felől, szózat nap nyugot felől, szózat a négy szelek felől; szózat Jérusálem ellen, és a Templom ellen,: szózat a házas férfiak. és aszonyok ellen; szózat az egész nép
15 ellen: ez az ember meg nem szünt az utzákon jární. és ezeket kiáltani. mind napal, mind éttzaka, E nem tettzvén némely városi fő renden lévőeknek. meg fogaták. és meg vereték. ő pediglen se egy szóval⁹⁷⁶ [185a:] magát nem menté. se a versébe nem jajgata. mint ha
20 semit nem érzet volna. és mindenkor azon dolgot kiáltotta.

- A koron a birák. gondolván hogy az Isteni dolog volna, a mint hogy az is volt. a Gubernátorhoz Albinus-
25 hoz vivék., a ki mind addig veszözteté. a még a tsonttyait látták. de mind ezek után is egy szót sem vehetének ki belölle, se egy tsep könyvet nem ejtet, söt még minden⁹⁷⁷ ütés után. keserves szóval kiáltá, Jaj Jérusálemen. És a midön Albinus kérdé tölle. hogy honnét való volna, és miért kiáltozna olyan formában.
30 semi szot ki nem vehete belölle.⁹⁷⁸ hanem tsak minden-

⁹⁷³ pádimentumoztasák [Első á—é-ből javítva.]

⁹⁷⁴ előtte [Beszúrás.]

⁹⁷⁵ való [a—o-ból javítva;] hadakozásoknak, [ok szórész beszúrás;] és [beszúrás.] hét esztendővel. «és» ött holnapal. «a» Jérusálem

⁹⁷⁶ szóval «nem» [185a:] magát nem menté.

⁹⁷⁷ minden [en—beszúrás a sor alatt.]

⁹⁷⁸ belölle. [Első e—o-ból javítva.]

kor Jerúsálem ellen kiáltozot. a Gubernator ezt látván, el botsátá mint egy esztelent. Mind azon idő forgása alatt, a még a sidok hadakozása el kezdődék a Romaiak ellen. soha azt az embert nem látták senkivel is beszélenni. hanem szüntelen tsak azt kiáltoza vala, Jaj, Jaj, Jerúsálem, se soha meg nem haragudot arra a ki meg ütötte. se soha meg nem köszönte. ha enni adtak, soha egyéb beszédet tölle nem hallottanak. hanem a miket mondánk. az Innepekben pedig az ő szava. mind erősebb. mind hangosabb vala, [185b:]

E szerint gyakorolá tehát szüntelen valo kiáltásit. mind addig valamég Jerúsálemet nem kezdék vini. az ő szava. pedig se meg nem erőtelenedék. se bé nem rekede, és mind addig a még nem⁹⁷⁹ látá jövendölésinek kezdetit., mivel aváros kö falait körül járván, még erősebben kezdé kiáltani. Jaj. Jaj, a városan. Jaj anépen. Jaj a templomon. azután hozá tévé. Jaj én rajtam is. azonal. a midön ezeket mondaná. egy kö a mellyet a városra löttének meg tanálá. és meg ölé

szent pál el hagyá olosz országot. a mint azt láttuk, és judeában mene, amint azt meg ígérte vala a sidoknak, anékkik irt levelében. Asiaban is volt, és a midön onnét ki mene, szent Timothéust Éphésusba hagyá. hogy gondot viselne. az ót lévő Anyaszent egy házra. Azután Mácedoniába vevé uttyátt, hogy eleget tenne a filippibélieknek tett ígéretnék, hogy látogatásokra el mégyen. Azt tarttyák, hogy Mácedoniából irá Timotheusnak az első levelét. A melyben azt írja,⁹⁸¹ hogy reménli rövid idő alatt hozája mégyen, de mint hogy az el mulhatot. azért igen fő oktatásokat ad néki. hogy mi-[186a:]formában viselje magát az Isten házában, és az Anyaszent egy házba. a melynek ő a püspökje. arra inti hogy

5

10

15

20 VI Rész.

A krisztus eszt 67.
An vulg. 64.

25 Hebr. XIII 19. 23.

2 Tim. IV 13.
1 Tim. I. 3.⁹⁸⁰
filip. XI 24.szent pál
Timothéusnak
írot első levele

30

1 Tim. IV 2.
1 Tim. I. 19. 20

⁹⁷⁹ nem <j> látá jövendölésinek

⁹⁸⁰ filip. [Fölötte törölve:] <filip> [ennek második *i*-je beszúrás.]

⁹⁸¹ írja, [*i*—*a*-ból javítva.] hogy reménli <hogy> rövid

vigyázon ahamis Apostolokra, akik új tudományt hite-
nek vala el. Éfésusba,⁹⁸² és akik mély tudományokkal, és
okosságokkal. tévelygéseket tanítottanak a hívek között,
Igen hasznos oktatásokat ad néki, a püspökök, papok,
5 és Diákonusok meg választásokra. hogy mi formában
igazgasa az özvegyeket és mindenféle személyeknek
magok viseléséről. azt tudtára adgya hogy Hymenéus
és Alexander a hit hajójából ki estenek, és a sátánnak
adta,⁹⁸³

10 Azt akarja, hogy könyörgések legyenek akirályokért.
és améltóságban lévőkért úgy hogy az ő igazgatások
alat. tsendes. áitatos. és tisztességes életet élhesünk.
Hogy a férfiak minden helyen könyörögjenek, harag, és
vetekedés nélkül., az Aszonyok is hasonló képen kö-
15 nyörögjenek. tisztességes öltözetben. fel ékesítvén ma-
gokat. szemérmeséssel. tisztasággal, és jó tselekedete-
kel, és nem hejában való ékeséssel. és fodorított hajjal,
nem akarja hogy az Aszszonyok tanítsanak a templom-
ban, hanem hogy tsendeséggben halgasák az oktatáso-
20 kot. és engedelmesek legyenek férjekhez, [186b:]

Hogy a mely püspököket fog tenni. azok egy feleségü-
ek legyenek. és akiknek tsak egy feleségek volt. püspök-
ségek előtt, a kik jó gondgyát visélték tselédeknek, akik
nem ujak a kereszttségbe. Hogy a Diákonusok. tiszták,
25 igazak. jozanak. és ne fősvények legyenek, akik a
vallásnak titkát, a tiszta lelki üsméretbe meg tarttsák,
meg fedhetetlenek legyenek, elsöben meg próbállyák,
minek előtte a szent szolgálatra vegyék őket., a kik tsak
egy feleségüek. és akik tisztességesen igazgatták tseléde-
30 ket.⁹⁸⁴ Hogy Diákonisák. tiszták és mértékletesek legye-
nek. jozanok,⁹⁸⁵ nem rágalmazok, és hívek mindenben.

⁹⁸² Éfésusba, [É—e-ből javítva.]

⁹⁸³ adta, <m.>

⁹⁸⁴ tselédek. [d—k-ből javítva.]

⁹⁸⁵ jozonak, [Elírás jozanok, helyett.]

Azt hagyja Timothéusnak, hogy olyan formába élyen, hogy senki ötöt meg ne vethesse, ifiúságára való nézve, hanem légyen példája nyájának, követvén minden féle jó erkölcsöket, gyakorollya az olvasást, az intést, az oktatást, rendet szab néki. hogy miképen visellye magát ⁵ az özvegyekhez, az öregekhez. és az ifiakhoz. Azt akarja, hogy⁹⁸⁶ a mely özvegy Aszonyt választanak az egyház szolgálattárá, leg aláb hatvan esztendő legyen,⁹⁸⁷ kinek tsak egy férje volt, a kinek jó⁹⁸⁸ [187a:] tselekedeteiről bizonytságot téznek. a kik gazdálkodok ¹⁰ voltak., a kik a szentek lábait meg mosták, a kik a keseredeteket meg segítették., akik gyermekeket⁹⁸⁹ jól nevelték. de tiltya hogy erre a hivatalra vegyék az ifiu özvegy aszonyokat., a kik minek utánna lágy életet éltenek volna. a kristus szolgálattárában. ujointában ¹⁵ férjhez akarnának menni.: Hogy a papok, akik jól igazgattyak a⁹⁹⁰ községet, dupla tiszteletet vegyenek. vagy meg jutalmaztassanak., fő képen az olyanak, a kik prédikálnak, és tanítanak, Azt hagyja Timotheusnak. hogy egy pap ellen való vádolást. tsak két. vagy három ²⁰ bizonytságnak a szovára vegye⁹⁹¹ bé. Azt hagyja néki. hogy tsak könnyen. a kezeit senkire ne tegye, ne hogy részt vegyen a mások vétkeibe. fedgye meg nyilván a vétkeket, azért hogy a többi is tartalékba legyenek, azt is hagyja néki. hogy tsak aviz italt ne gyakorollya. ²⁵ hanem élyen kevés boral is. a gyomrának gyengeségiért., és más egyéb nyavalyáiért. végtire arra inti Timotheust. hogy a nála letett hitet meg örize, távoztassa el

⁹⁸⁶ hogy a mely [h—a-ból javítva.]

⁹⁸⁷ legyen, «a» kinek

⁹⁸⁸ jó- [187a:] jó tselekedeteiről

⁹⁸⁹ gyermekeket [gyermeket-ből javítva; az első ke szótagot utólag írta a sorvégi margóra, világosabb tintával; ket—sor elején.]

⁹⁹⁰ a [Beszúrás.]

⁹⁹¹ vegye bé. [Első e—beszúrás a szóközbe.]

beszédiben a hejában való ujtításokat, és a hamis nevü tudománynak ellen vetésit., Imé ezek a főveb részei az oktatásnak, melyet látunk a Timotheusnak irot levélbe.

[187b:]

- 5 szent pál Macédoniában lévén, fel tevé magában. hogy Nicopolisba⁹⁹² menne teelni., vagy is talám már ebben avárosba volt. a midön azt irá Titusnak. hogy hozája jöne azután hogy krétába küldené⁹⁹³ Tikikust. vagy Artemást aki az alat igazgasa a szigetbe lévő hiveket. Mint hogy Titusnak aleg főveb hivatally kréta⁹⁹⁴ szigetében avolt. hogy ót püspökököt rendelyen. Szent pál eleiben adgya hogy mitsodásnak kell lenni egy püspöknek. A ki meg fedhetetlen. és egy feleségü légyen. mivel ö az Isten házának az első szolgája, a
- 10 kinek a fiai hivek.⁹⁹⁶ és jó erköltsüek legyenek. maga haragos ne légyen. se részeges. se erőszakos. se ne szereze a gyalázatos nyereséget. szereze a szállás adást, legyen józan, nyájas. szent, igaz. mértékletes. kaptsollya magát ahitnek igazságihoz, úgy hogy alkalmazos
- 15 legyen a hiveket inteni, és meg gyözni a meg átalkodtakot. kik az igazság ellen állanak,

- szent pál arra inti Titust, hogy a⁹⁹⁷ krétaiakon sok hatalmat vegyen. keményen bányék vélek, és keményen fedgye meg őket. mivel azon sziget béliek felöl azt tartották. hogy rend szerent hazugok, hamisak. restek. torkosok, Egy nehány **[188a:]** féle oktatást ad néki az öregekröl. az öreg Aszszonyokrol. a két részröl való ifiakrol. és arabokrol. Mint hogy abban a szigetbe sok
- 20
- 25

szent pál Titusnak
irot levele.
Tit. XI. 1 2.
Hieronym in Tit.

Tit. 1.5.⁹⁹⁵

⁹⁹² Nicopolisba [is—y-ból javítva.]

⁹⁹³ küldené <Tisikiust> Tikikust. [Tikikust—törlés fölé írva.] vagy Artemást aki <k>

⁹⁹⁴ kréta [r—e-ből(?) javítva.]

⁹⁹⁵ Tit. 1.5. [Alatta törölve:] <Tit. XI. 12.>

⁹⁹⁶ hivek. <hivek.>

⁹⁹⁷ a [Beszúrás.]

meg tért sidok valának, a kik⁹⁹⁸ mindenkor tsak a fejekbe tartották a régi Céremoniakot. szent pál azt⁹⁹⁹ akarja, hogy Titus arra intse őket. hogy azokat vessék ki a fejekből. hagyák el. a sidó fabulákat., és az emberi hagyásokat, tanítsa őket arra, hogy az ételbe való válogatás már el töröltetet. hogy minden tiszta., atisztáknak, Azt hagyja még Titusnak. hogy távozzék el, egy eretnektől. az első. vagy a másod intése után, és oktassa ahiveket a békeségre. és a földi hatalmasokhoz való engedelmeségre. Azt is hagyá néki. hogy Zénást. és Apollot szorgalmatosan előre el küldgye. és semi fogyatkozások ne legyen Ezekből áll. a Titusnak irt levél.

Agrippa, elvevé a fő papságot Jesustól. a Gamaliel fiától. és Matthiásnak. a Theophilus fiának adá. a kinek főpapsága alat kezdődék el két esztendő mulva ahadozás. úgy mint a közönséges esztendőnek, 66. kában. Albinus minek utánna két esztendeig let volna Gubernátorja sidó országnak, Néro ötet viszá hivatá. és helyében Gessius Florust küldé., a ki Cleopátra nevü feleségit is el vivé magával. ugyan a felesége is [188b:] nyereté meg néki azt a Gubernatorságot., mivel poppéánál kedveségbe volt. Albinus meg tudván hogy Gessius Florus helyében jöné, hogy anépnek kedvét talállya, meg öleté az olyan rabokot. a kik tellyeséggel meg érdemlék ahalált, iszonyu vétkekért, szabadságot ada pedig az olyan tolvajoknak. és gyilkosoknak, akik eleget tehetének fősvénységinek, a fogságban hagyá pedig az olyanokot, akik néki pénzt nem adhatának,

Gessius Florus a maga Gubernátorságába érkezhén, olyan kevés maga meg türköztetéssel viselé magát. és a maga hatalmával, oly rendeletlenül viszá éle, hogy az előtte valójának vétkeit el felejteté, és tsak nem meg bánatá el menetelét. mivel Albinus,¹⁰⁰⁰ a rosztat leg aláb

⁹⁹⁸ a kik <nek>

⁹⁹⁹ azt [arr-ból javítva.] akarja, hogy Titus arra intse őket.

¹⁰⁰⁰ Albinus, [A—a-ból javítva;] <de> a rosztat leg aláb [aláb—beszúrás.]

titkoson tselekedé. de Florus. még azal ditsekedék,
benne nem volt. se emberség. se szégyen, minden féle
nyereség. nagy, kitsid, titkos. nyilvánóságos. néki mind
jó volt, meg nyomorittya vala avárosokat. és a tartomá-
nyokot, a tolvajokal meg osztozot, és azö vétkeknek
büntetetlenességét. pénzért adgya vala el nekik nem ugy
viselé magát. mint olyan biró a kit anép igazgató-
[189a:]sára küldöték¹⁰⁰¹ volt. hanem mint egy olyan
hohér, akit¹⁰⁰² a vétkeksek büntetésire küldenek

10 Ez így lévén. azt¹⁰⁰³ nem tsudálhatni. ha a sidok anyi
nyomoruságokal szorongattatván., végtire a Romaiak
ellen támadának, sokan közüllök el hagyák az országot.
és más tartományokba menének lakni. pusztán hagyván
sok helyeket az országba A többi pediglen. nyilván
15 kezdének a Romai uralkodásnak¹⁰⁰⁴ ellent állani, de
florus, nem hogy a párt ütésnek eleit vette volna, és azt
kezdetekor le tsendesítette volna, hanem még azon volt
hogy kénszerittse őket a fegyver fogásra, azt pedig vagy
azért tselekedé, hogy örömel látta volna őket mind egy
20 szers mind el veszni. vagy pediglen azért. hogy más utat
nem láta. hogy magát meg menthese.¹⁰⁰⁵ a sok vétkeiért
valo büntetéstől.

Azon időben, amelyben sidó országban nagy háboru-
ság, volt, és minden készen volt. apárt ütésre, Néro
25 Császára, igen gyanakodának, hogy ő gyujtata volna fel
Roma városát, az éges tizen nyoltzadik july kezdődék.
ugyan azon anapon. a melyen. annak előtte sokal. a
Gallusok Romát meg égették volt, Az éges hat napig. és
hét [189b:] éttzakáig tarta, A város tizen négy részre
30 lévén osztva, a három része. egészen el ége. és a töb hét

[VII Rész]

vide Dion. l.62.
Tacit. Annal. l.15
c.37.38.39.
sueton in Neron.

¹⁰⁰¹ küldöték [ö-e-ből javítva.]

¹⁰⁰² <a> akit [Törlés a sor végén.]

¹⁰⁰³ azt [zt-beszúrás a szóközbe.]

¹⁰⁰⁴ uralkodásnak [l-r-ből javítva.]

¹⁰⁰⁵ meg<t> menthese. [g-n-ből javítva.]

részeiben, tsak imit amot maradának meg egy néhány házak, és minek utánna a tüzet meg tartoztatták volna, le rontván sok házakot, az égés ujontában el kezdődék, és mind egészen kilentz napig tarta, igen sok számuak veszének el, és akik el szaladhatának, a tzintermekben. 5 és avároson kívül valo rosz házakban keresének szállást. Azt pediglen sokan észre vevék, hogy avitézek, a kiket a tűz oltásra szoktak olyan alkalmatoságokban rendelni, és a Császár tisztei. fenyegetéek. és nem engedék azokat munkalodni kik a tüzet el akarják vala oltani, de söt még 10 ő magok gyujtogaták, Néro császár akoron Antiumba volt. Romához egy napi földre. és tsak akkor tére viszá, a mikor meg hallá hogy a tűz közelgetne az udvar házához, noha az is elége. A koron egy magos toronyba fel menvén, ahonét egészen ki láthatá az égést, és őt 15 musikás köntösben., a maga tsinált verseit kezdé énekelni. a Troja városának el égéséről.

Mind ezen tselekedetit, akik jól meg visgá-[190a:]llák, könnyen el hiteték magokal. hogy ő maga volna a kezdője annak az égésnek. azt pedig vagy oktalanságból 20 tselekedé. vagy azért hogy olyan rendkívül valo dolgot láthason. vagy hivalkodásból tselekedé, hogy nevezete fent maradgyon., hogy Roma városát fel építette. és szebbé tette., minden tehetségivel azon volt. hogy mindenel el hitesse. hogy semi része nem volt. az 25 égésbe, abban munkálodék. hogy a népet meg segítse,¹⁰⁰⁶ el szállítsa. és avároست meg építtse, magára válalá hogy meg tisztittattya az uttzákat. és az el éget házaknak helyeit. mind ezek után is. a Romai nép. tsak néki tulajdonittá az égést, Néro pedig haszontalanul igyekezék 30 azon, hogy akeresztyéneket okozák, mivel még azok is a kik akeresztyéneket nem szereték. szánakodással tekinték őket, mint olyanokat, a kik a Néro kegyet-

¹⁰⁰⁶ meg segítse, «és» el szállítsa. és

lenséginek. áldozatra valói. és akik olyan vétekért szenvednek, amelyhez semi közök nintsen.

Ez a kegyetlen¹⁰⁰⁷ Császár meg fogatá azokat, a kik nyilván való keresztyének valának., és azoktól, más sokakrais. találának, akiket mind meg ítélek. nem anyira ugy mint az égésért való vétkeseket, hanem mint az emberi nemzet¹⁰⁰⁸ gyűlötséginek áldozatra valóit. mondgya Tacitus. [190b:] ilyen¹⁰⁰⁹ hamis itélettel valának a pogányok, akeresztyének felől, nékik is tulajdonnittyák vala. aleg nagyob vétkeket. és aleg utálatosab tselekedeteket, holtok után is tsufságal¹⁰¹⁰ illeték őket. Némelyeket, valamely állatnak a bőriben takarák, és ugy szagattaták el a kutyákal. másokat keresztre vonták, némelyek atüz langja által veszének el, meg égetvén őket éttzaka. hogy fáklyák helyet vilagosittsanak, mind ezek a Néro kerttyeiben menek vala végben. a ki magais ót volt. kotsis köntösbe. és szekereket futtatot

Hihető, hogy a keresztyéneket az égetéssel¹⁰¹¹ való vádolásnak alkalmatoságával., tsinalák a törvényeket. és adának ki parantsolatokat. a melyek. tilták akeresztyén vallásra való állást, és azt nem tsak Romában. hanem az egész birodalomba. sok Martyrokot számlálnak, akik ebben az üldözésben szenvedének, ugy mint, szent Paulinus. a ki pisa városaba szenvedé, szent Románus. szent Gervasius. és szent Protasius. Ravenában pedig ugyan azon időben szent Vitalius. és szent váléria. Atyok. és Anyok. szent Gervásiusnak. és protásiusnak., és még többek.

Azonba pedig sido országban igen ké-[191a:]szülnek vala a hadakozáshoz, és azt a nyomoruságot sok féle

Tacit. Annal. I.
15 c 44.
Baron. An. 66.

¹⁰⁰⁷ kegyetlen [*len* – beszúrás.]

¹⁰⁰⁸ nemzet<nek>, gyűlötséginek

¹⁰⁰⁹ <il> ilyen [Tollhíba.]

¹⁰¹⁰ tsufságal [*g* – *s*-ből javítva.]

¹⁰¹¹ az égetés<nek>sel

tsudák jelenték meg, a melyekről szól Josef. azok a tsudák husvét napján történének, ahadakozás előtt, esztendővel, három ora tályba. éjfel után a templom olyan világóságban láttzot lenni, valamint fényes napal. eztet az okosak arra magyarázák, hogy a¹⁰¹² világóság tüzet jelentene., a mely meg is emészté egy nehány esztendőök mulva, ugyan azon innepen, egy réz kapu, a mely a templom belső részét zárta bé, és a mely olyan nehéz volt. hogy husz ember. nehezen zárja vala bé minden estve. éjfel tályba, meg nyilék magától, azt ítélék abbol, hogy az Isten meg nyitaná templomát ellenségeinek

A következő Májusnak. huszon egyedik napján. egy kevésé nap lemenetele előtt. az áerbe hadi szekereket láttanak, minden tartományokba. és mint nagy sereg vitézeket kik a felhőken által menvén. a városokat környül fogák., mint ha meg akarták volna szállani. Pünkösöd Innepében. ugyan azon Májusnak huszon nyoltzadik napján A papok a szokás szerént, a templomnak a belső résziben menvén éttzaka, hogy a szolgáltat-tyokot végben vigyék. hihető. hogy a lámpásokot meg gyujtsák. és füstölököt ajánlyanak. valamint aföld indulásnak a zugását kezdék hallani és olyan zudulást mint mikor tolyongással sietnek ki menni valamely hely-**[191b:]**ről, és azután. szozatot hallának. a mely hirtelenségel kialtá; *Menyünk ki innét* Azt tarttyák. hogy azok Angyalok valának, a kik el hagyással fenyegeték azt a szent helyet, és hogy el hagynák a sidokot is. ha az urhoz meg nem térnének.

Josef azt mondgya, hogy olyan üstökös tsillag is láttzot. a mely esztendeig tartá, és hogy Jérusálem felet olyan rend kívül valo fényeséget lattak, a melynek kard formája volt. De a sidok, meg keményedések, és vaksá-

A kristus eszt. 68.
An vulg. 65
josef de bello.
l.6. c 31

josef de bello. l.6.
c.6.

Chrystost. in Joan.
homil.64.

Josef de bello. l.6.
c 31

¹⁰¹² a <v> világóság tüzet jelentene., a mely [mely—meg-ből javítva.] meg is emészté

gok. olyan. vala. hogy mind ezek meg nem lágyították sziveket. Meg tsalák őket a sok. hitegetők., akik hizelkednek vala. rossz indulattyyoknak, azért is mind a magok hasznokra magyarázák ezeket ajeleket. hizelkedvén azal magoknak, hogy a mely rosszat azok jelentenek. a mind az ellenségekre fordul. De a min leg inkább meg tsalatkoznak, mondgya Josef. és a mi leg inkább vivé őket arra. hogy fegyvert fogjanak, és meg szabadítsák magokat a Romaiak járma alól., az Irásnak ígéreti valának., amely azt ígéré nekik hogy abban az időben. olyan fejdelem támad azö nemzetek közül, aki az egész világot fogja birni, Ez a historikus. ezt vespasiánusra akará szabni. De ezek ajövendölések már egészen bé tellyesedtenek vala a kristus Jesus személyében. akinek birodalma. már akoron el kezdődöt vala. el terjedni [192a:] az egész világra, ugy anyira. hogy tsak hamarjába végzetetlen imádói valának, kik a hitnek jármát felvevék, avilágnak mind részeiben

2 petr I. 14. 15.

Azon idő tállyba, az Isten meg jelenté szent péternek, hogy halálának ideje közelgetne, és hogy követné rövid idő mulva. akristus Jesust az ö Mesterét. Ez a szent Apostol. tudván tehát hogy rövid idő mulva. el hagyná halando testét. haszonra akará fordítani azt akevés időt, és fel¹⁰¹³ ébreszteni a hivekben az igazságokat., a melyekre őket tanította vala, ugy hogy holta után az elméjekbe tarttsák, a miket tsak rövideden írásban hágy nekik, erre valo nézve is ír a második levelét, a melyet azon hiveknek ír a kiknek írta¹⁰¹⁴ volt az elsöt, valamint ki tettzik ezekből a szokbol. *Imé a második levél. a melyet irok nektek.* Az¹⁰¹⁵ első levelét tehát ír a hivek-

2. petr. XI 1.

¹⁰¹³ fel[...] lyekre [...] elméje[...] [Ezeket a szövegrészeket egy ferde irányú, három sort érintő tintafolt miatt Mikes újra leírta. A *fel* és *lyekre* részeket a margóra, a harmadikat a sorban.]

¹⁰¹⁴ írta [*t-n-ből*(?) javítva.]

¹⁰¹⁵ <Az> Az [Tollhiba.]

nek. *kik el valának szélyedve. pontusba Galatziába. kapadociában, Asiában. és Bythiniában.* a levelében. fő képen. a keresztyénségre meg tért sidoknak beszél.

Azt hiszük. hogy Romából írta ezt a levelét. és talám, a jelenés után, melyet látot amidön Romából ki akara menni a Néro¹⁰¹⁶ üldözése elől. a mi-[192b:]dön Roma kapujában let volna. a kristus meg jelenék néki. szent péter el álmerkodván. kérdé. *Uram hová mégy.*, a kristus felelé néki, *En Romában jöttem. hogy it ismét fel fészitsem.* szent péter ezen szokbol. meg erté hogy tsak hamar el kellene végezni az áldozattyát., és bé tölteni amit az üdvezítő mondot volt neki, *Mostanában nem követhet engemet, de mászor fogsz engemet követni,* És meg másut. *Amidön ifiu voltál. magad övedzed vala magadot. és oda mentél a hová akartál, de amidön meg öregszel. más fóg fel övedzeni, és oda viszen. ahová nem akarnád.* tudtára adván, hogy mitsoda féle halált fog szenvedni, ugyan ezért is monda szent péter a levelében. hogy kész el hagyni evilágot, ugy valamint a kristus azt néki ki nyilatkoztatta.

Ebben alevélbe meg mutattya a jó tselekedeteknek szükségít az üdveségre. ahiveket arra inti, hogy vigyáznak ahamis Doktorokra kik meg ronttyák vala a szent tudományt., és botránkoztaták az Anyaszent egy házat. rosz példa adásokal. inti arra is őket. hogy legyenek. álhatatosok. az Apostolok tanításában, azt tarttyák. hogy leg inkább a simon magus tanítványira, és a Nicoláitakra tzéloz, akiket ugy írja le, mint [193a:] olyanokat akik tsak azt keresték. hogy másokat el amittsanak, a kik tsak a rosz kívánságokat követték. a kik tagadák a fel támadást, az Istennek ígéretit, és ítéletit.,¹⁰¹⁷ nagy ditséretet téssen szent párol. és alevelleiről, a melyekbe.

origen. G.L.
in joan. t21 p. 218.
Ambros. Serm. 68.

joan. XIII 36.

joan. XXI 18. 19.

2 petr. XI 3. 4.

¹⁰¹⁶ Néro [ro szótag beszúrás a szóközbe.]

¹⁰¹⁷ ítéletit., [Első i—e-ből javítva.]

2.petr.XI.15. 16.
Hieronym de viris
Illustr. c 1.
Greg.Mag.
in Ezech. homil 18 5
Euseb. hist Eccl.
13.c.3.

Jud.V.17. 18.2
petr. XI. 5.

VIII Rész

szent pál Romába
mégyn utol szor.
1 Tim XI. 14.
2 Tim IV. 13.
2 Tim 1.4.
2 Tim. IV. 20.
Euseb.1.2. c 25

chrysost in
acta. homil 46.

azt mondgya hogy vannak olyan dolgok. amelyeket nehéz meg érteni, a melyekel a rosz elméjük vizsá élnek. valamint atöb irásokal., hogy a magok tévelygéseket meg erősítsék. némellyek az Atyák közül kételkedtek abban¹⁰¹⁸ hogy ez a levél szent péteré lett volna., de a leg régiebbek ugy tartották, mint Isteni irást. szent judás maga alevelében olyan verseket hoz elé, a melyeket a mi urunk Jesus kristusunknak Apostoli mondoták.

10 Azon idő tályba szent pál is Romában mene, Asián mene által, valamint meg ígérte vala Timotheusnak. Troadesbe érkezven. karpus nevühoz szálla., ahol hagyá a palásttyát. és az irásit Éfesusba meg látogató Timothéust., Milétumba érkezvén. ahol Trofimust betegen hagyá. onnét korintusba. mene, és ót hagyá Erasmust. egyikét atanitványi közül, végtire Romában érkezék, ahol szent pétert találá, mind egyike, mind a másika. ujjab buzgoságal kezdék hirdetni a kristus Jésust. a sidoknak és a pogányoknak, az Isten olyan ál-[193b:]dását hinté az ő tanításokra. hogy sokakat meg térítének. a többi közöt Néronak egy ágyasát teszik fel., akit szent pál térített meg., és aki el hagyá az előbbeni életét. A császár nem szenvedhetvén a keresztényeni vallásnak Romában valo¹⁰¹⁹ elterjedésit. a tömlözt-be téteté a két Apostolt.

20 Sokan a regiek közül azt tartották,¹⁰²⁰ hogy a két Apostolnak meg fogatása. és meg oletése.¹⁰²¹ azért volt. hogy gyözedelmesek voltak simon Máguson. Ez az Istentelen kristusnak tartván magát. és meg akarván mutatni, hogy valamint a kristus Jesus, öis fel mehet a menyekben. fel emelteté azért magát az áerbe két

¹⁰¹⁸ abban <h> hogy

¹⁰¹⁹ valo <meg sza> elterjedésit.

¹⁰²⁰ azt tartották, <a> hogy a két

¹⁰²¹ meg oletése. [s—t-ből javítva; ékezethibá.]

ördögel. tüzes szekérben. a mely boszorkányos szekér volt. a sok nép aki jelen volt, már ötet úgy tekénté mint Istent, és nagy kiáltásokkal. néz vala fel felé utánna, De a két Apostol. szent péter, és szent pál. az imádsághoz fogván, a tsalardot az ördögök el hagyák. és a földre esék. a lábait el töré. onnét fel emelék. és a városnak Brunda nevü helyére vivék, a hol bánván, és szégyenelvéen esetét. a háza tetejéről¹⁰²² le ugrék. és nyomorultul meg hala., sokan akik ezt láták meg térének. mások pedig meg maradának vakságokba **[194a:]**

Azt tarttyák. hogy Néro is jelen let volna ezen az eseten. és bizonyága volt. a simon gyalázattyának. a kinek kedvez vala. Suetonius is azt mondgya, hogy a közönségesen valo játékokba egy ember a CSászár láttára repülni akara, de tsak hamar le esék a földre., és a vére a székig fitskánkozék a hol a Császár ült hogy néze,

A Simon mágus halála után tevék tehát szent pétert. és szent palt egy tömlötzbe, a hol sokakat meg térítének., nyoltz holnapja volt fogságoknak. a midön meg téríték. szent Processust, és szent Martinianust, ezek valának az ő leg főveb örzői, és más negyven személyeket. kik mind martyrságot szenvedének. szent pál a Timotheusnak. Romából irt¹⁰²³ második levelében. azt mondgya. hogy az első meg igazulásakor., mindenek el hagyák. de az Isten meg segíté, és meg erősitté ötet, azért hogy ő általa az igazságnak ki hirdetése. el terjedgyen apogányok közöt. és hogy az ur¹⁰²⁴ meg szabadította az oroslánynak torkából., az az, a Néro haragjától. de tellyeségel., még azért. meg nem menekédék aveszedelemtől., az Isten tsak azért halasztá halálát. hogy meg nagyobitaná érdemit **[194b:]**

¹⁰²² tetejéről [A második e—é-ből javítva;] le ugrék. [ékezhiba.]

¹⁰²³ irt <levelében.> második levelében.

¹⁰²⁴ az ur <ur> [Törlés a sor elején.]

5
philastr. c 29.

10
Sueton in
Nerone c 19.

15
20
vide Bolland.
14.mart p.343.
Surius.2. jul.

25
30
2 Tim IV. 16.

Chrysost contra
vituperat vitae
Mon I. c 4.

1 Tim 1.20.

2 Tim 4.14.

2 Tim.1.15.

2 Tim 1.16.

szent pál levele az
Éfésziusokhoz

Basil. I.2. advers.
Eunom. vide. et
Hieronym. in
Ephes. I.

vide Tertull.
I.5. Contr.
marcion. c 17.

A fogság. meg nem gyengítheté azö buzgoságát. a néro ágyasát akiröl szollánk. meg nem szünék oktatni, és ennek a CSászárnak. egy inya adoját meg térité. Alexander. aréz mives, talám ugyan az. akit exCommunikálta volt annak elötte valo idövel, ellene volt. és sok bajt okozta néki. Az Ásiaiak kik Romában valának. nem hogy segítették volna., de tölle el távozának, az Isten pedig meg vigasztalá ötet. hozája küldvén Onesiforust, aki Ásiából érkezvén. minek utánna sokáig kereste volna ötet, végtire reája találá. és minden tehetségivel segített ötet.

Az Apostol., azon idö tályba irá alevelét az Éfésziusokhoz., azt tarttyák elegendö jó ökböl, hogy ez a levél nem tsak egy városnak. hanem. az egész Ásiában lévő Anyaszent egy háznak szollot, mivel azt irják, hogy a régi Exemplarisokban avárosnak a neve a melynek kellett volna küldeni. nem volt fel téve. hanem tsak eszerént volt, pál. akristus Jesus Apostola — — — a szenteknek. a kik. — — — és a hiveknek... & Az Apostol. eleinte mindgyárt ditséri a hivek.¹⁰²⁵ hitét. és felebaráti szeretetét, elejekbe teszi egészen aváltságunknak¹⁰²⁶ és a meg igazulásunknak titkait. a kristus Jesus érdemi által, fel teszi nékik a **[195a:]** predestinatiót, és a pogányoknak, ahitre valo hivatásokat, a sidoknak, és apogányoknak²⁵ egy testbe valo meg egyezéseket. a mely testnek, a kristus a feje., ennek az Isteni főnek a ditsösége, és fel magasztaltatása, fellyeb valo minden lelki, és testi teremtet állatoknál., az olyan sidokra, és keresztyénekre támad, akik atörvény béli Cérémoniákra adták mod nélkül magokat, azután beszél a simon Mágus tanítványi ellen, és azon idö béli¹⁰²⁷ eretnekek ellen., a kiket

¹⁰²⁵ hivek. [v—t-ből javítva.] hitét.

¹⁰²⁶ aváltságunknak <titkait.> és a meg igazulásunknak titkait.

¹⁰²⁷ idö béli <tanítványok> eretnekek [eretnekek—törlés fölé írva.]

Gnostikusoknak nevezték. végtire igen szép letzkét ad az Éfésiusoknak, hogy mi képen éllyenek keresztyéni életet minden féle hivatalba. el végezvén levelét, arra kéri őket, hogy imádkozanak érette, hogy az Isten adgyon néki bátorságot. erőt. és szabadságot, az Évangélium prédikálására. a hamisak ellenzések. és üldöz-⁵ tetések ellen is. alevellet Tikikus¹⁰²⁸ által küldé el. akit kedves atyafiának nevezi. az ur hü szolgájának, és az Isten szolgálattjában valo társának,

Kevés idővel az után irá¹⁰²⁹ szent pál. amásodik levelét szent Timothéusnak, Az Apostol fogságban volt abban az időben, és olyan bizonyosnak tartotta Martyr-¹⁰ ságát., hogy magát ugy tekinté., mint **[195b:]** olyan áldozatra valot, aki készen volt. hogy fel áldozák. szent Chrysostomus ezt a levelet ugy tekénti mint szent¹⁵ pálnak testámentumját. szent Timotheus Asiában volt, vagy is Éfésusba. amidön szent pál arra kéré levelében, hogy sietve menne hozzája. és még a tél előtt. vegye maga mellé Márkot ís. és köntösit¹⁰³⁰ a könyveivel vigye el. amelyeket karpusnál hagyta volt²⁰

Azután a Demas eseteröl ir neki., aki a világ szerete-²⁵ tére adván magát. el hagyta ötet. és Tessálonikában ment., az után hogy Himeneus, és filétus. a hitet el hagyták., és sokakat. azal. hitegették, hogy a fel táma-³⁰ dás már meg volt, emlékezetet tészén azután a Timoteus nagy anyárol. loisbéröl, és az Anyárol Euniczéröl. a kik azt a kedves tanitványt. az áitatoságban. és a szent tudományban nevelték volt Arra inti, hogy nevellye magában a szent Léleknek kegyelmét, amelyet vette volt fel szenteltetésekor, egy néhány féle tanátsot ad³⁰ néki a hamis Doktorok iránt, és azon idő béli Eretnekek

10 Timotheushoz
valo második
levele.

2 Tim. IV. 6 8. 18.

15 Chrysost hom
IX. in 2. Tim. p.
615.

1028 Tiki-kost [?] kus által [kus – törlés fölé írva.]

1029 irá [Beszúrás.]

1030 köntösit [i – t-ből(?) javítva.]

íránt. arra inti, hogy soha el ne feletkezzék arról. amit tőle tanult, azon meg ne ütközék, ha némelyek el távoznak az igazságtól.¹⁰³¹ [196a:] hanem azt keményen prédikállya, álljon ellene annak, aki az¹⁰³² ellen támad,
5 és aki csak az ujságot keresi, a mely csak a fülnek. és arosz kívánságnak hizelkedik. a levélnek avégin köszönti szent Timotheust¹⁰³³ Eubulus, pudens. linus. és klau-
dia nevel. ezek régi Romai keresztyének valának., a kiket Timotheus üsmérhette, Romában valo létekor 62
10 esztendőben.

A kristus eszt 69.
An.vulg.66.

Baron.an. 69. 5. 8.

Végtire. Szent Péter. és szent pal Apostolok, ditsősé-
ges Martyrságal. koronázák meg életteket. és munká-
jokot. mind a kettő Romában, és egy napon, ugy mint
29 juny, azt tarttyák. hogy meg ölettetések előtt. meg
15 veszőék őket. még mostanában is mutattyák Romában
az oszlopokat. a melyekhez mondgyák. hogy valának
kötözve, együt vitték ki őket avárosbol. az Ostia kapu-
ján, Prudentius azt mondgya hogy ugyan egy¹⁰³⁴ helyt
szenedék ahalált., a Tiberis vize mellet valo tónál,
20 szent pétert fel feszíték. fővel alá, valamint maga kérte
volt arra a hohérokot, Ezt azért tselekedé hogy a
fájdalom még nagyob legyen, vagy azért hogy nem
tartotta magát méltonak arra hogy ugy feszitessék fel
mint akristus, fővel fel., azon [196b:] helyre temeték. a
25 melyet¹⁰³⁵ vaticánumnak nevezik

prudent de martyr
12. p. 144.
Euseb.1.3. c. 1.
prudent. Aster.
Chrysost. alii
Ambros. in ps. 118.
Aug. serm 203.

Greg. mag. 1. 12
Ep 9. Euseb. 1. 2.
c 25 Hieronym. de
viris illustr. c. 5.

Greg. Mag.
1.3. Ep. 30.

Szent pál A Salviána vizeinél öleték meg, nekie fejét
vevék. és az ostia uttya mellet temeték el. A nagy szent
Gergely azt mondgya, mint bizonyos dolgot, hogy
minek utánna akét Apostolt meg ölték volna, némely
30 nap keleti keresztyének a hazájokban akarák vinni

¹⁰³¹ igazságtól. [tol. — a sor alá írva utólag, a lap alján.]

¹⁰³² azt t ellen

¹⁰³³ Timotheust [h—e-ből javítva.]

¹⁰³⁴ egy [Utólagos beírás a sor végére, sötétebb tintával.]

¹⁰³⁵ a melyet [Az et szórészt utólag szúrta be a szóközbe.]

atesteket, de a midön ket mély földnire lettek volna Romától, tovább nem viheték arettentő villámlás és meny kövek miat., A koron a Romai keresztyének ki menvén avárosbol., viszá hozák a testeket., a szent péterét. a vaticánumba temeték, és a szent pálét, az Ostia uttya mellé. még mostanában is láthatni az ő temető helyeket a melyekhez minden időkben mind a romai. mind az egész világon lévő hivek. nagy tisztelettel voltanak.

szent Péter után következék a Romai székben. szent kelemen, a kiröl emlékezik szent pál. a filippi béliekhez irt levelében, és akinek azt mondgya. hogy aneve. az élet könyvébe vagy on irva., szent péter és pál. midön életbe valának. sokszor kénszeritetének Romából ki meni az Anya szent egy ház hasznáért. olyankor, helyettek, vagy [197a:] püspököket.,¹⁰³⁶ vagy vicegerenseket rendelnek vala a kik az ő távul valo létekből igazgatyák. és oktattyák vala azt az Anyaszent egy házat, szent linust, azt tarttyák, hogy szent pál rendelé., szent kelement pedig szent péter, szent Cletust, vagy Anacletust is az Apostolok rendelék. és igazgatá azt az Anya szent egy házat., De az Apostolok halálok után, a hatalmat, tsak egy személyre kelletek adni, hogy a meg hasonlóság el távoztassék, Erre valo nézve szent péter, hogy eleit vegye. a meg hasonlásnak, halála elöt szent kelement rendelé hogy helyébe¹⁰³⁷ légyen székiben.

De ez a szent pápa., vagy alázatoságból. vagy valamely más okból., amelyet nem tudhatunk, nem vevé kezéhez valójában az Anyaszent egy ház igazgatását, hanem tsak szent linus., és szent Cletus. vagy Anacletus halálok után., szent linust a régiek mindgyárást szent péter utánvalonak üsmerték a Romai székben Azt tarttyák hogy szent linusrol. téssen emlékezetet szent

5

10 [IX Rész]

Filipp. IV 3.

15

Epiphan haeres. 27. c 6. Beda Baron. & Constit Apost 1.7. c 46.

Epiphan haeres. 27. c 6.

20

Tertull. praescript. c 32. Baron. an. 69.

25

Rufin. Recog. p. 398.

30

Epiphan haeres. 27. c. 6. Iren 1.3. c 3. Euseb. 1.2. c. 2.

2 Tim. IV. 11

¹⁰³⁶ püspököket., [Első k-p-ből javítva.]

¹⁰³⁷ helyébe<n> légyen székiben.

pál. a Timothéushoz írott levelében. szent linus tizen két esztendeig és egy néhány holnapokig igazgatója az Anyaszent egy házat., az ő pápasága alatt let a Jérusálem elrontása, a melyről fogunk [197b:] beszélteni, a kristus esztendejének 78 dikában hálta meg, a deákok huszon harmadik¹⁰³⁸ szeptemberben teszik az innepét, a Görögök pedig ötödik novemberben.

A Simon mágus eretneksége az ő esetével el nem szélyede. mivel ötet, nem csak élteben, hanem még holta után is. Isten gyanánt imadgyák vala. szent Justinus azt mondgya hogy a második Saeculumnak a közepén, a samaritánusok. és más tartományokban, ötet. az Istenek között. leg nagyobnak tartották, a Romaiak, sőt még atanáts is, valamint a régiek írják. Isteni tiszteletet adnak vala néki. és kö képet emelének néki a Tiberis szigetében a melyre reá volt írva. Simoni¹⁰³⁹ Sancto, Deo., Alexandriai szent kelemen. azt mondgya, hogy az ő követői. imadgyák vala ötet. az ő idejében.

Menandrius a simon magus tanítványa. samariai fi volt. emég az Apostolok idejekbe kezde tanítani, hasonlita. vagy is felyül haladá mesterét az ördögi tudományba, valamit simon magának tulajdonit vala, manandrius is magának tulajdonitá, mind azon által nem tartá magát örökös erőnek lenni. mint simon, hanem [198a:] azal ditsekedék, hogy a minden ható ötet küldötte volna el az emberek váltságára., azt tanittá. hogy az¹⁰⁴⁰ Angyalokot az Isteni értelem nemzette volna, hogy a világot. és az ember testét. ök teremtették volna, a mi ötet illeti. ö úgy jöt el mint meg váltó, hogy adgyon az embereknek az ö ördögi mestersége által. elegendő tudománt arra, hogy meg gyözhesék. az Angyalokot, kik a világot teremtették. a kiket úgy lehet meg gyözni. ha azö

Justin. Apol.
2. p. 69.

Justin. Apol.
2. p. 69.
Tertul. Apol. c. 13.

Justin. Tertull.

Clem Alex.
Strom. I. 2. p. 383.

Iren. I. 1. c. 21.
Justin. Apolog. 2.
Euseb. I. 3. c. 16.
Tertull.
praescript c 46

¹⁰³⁸ harmadik <tes> szeptemberben teszik

¹⁰³⁹ Simoni Sancto. [i-a-ból javítva.]

¹⁰⁴⁰ az Angyalokot

boszorkányságát meg tanulják, és ha azö nevében valo kereszttséget fel veszik.

Azt tanítá. hogy az ö kereszttsége. fel támadás volna, és akik azt felvenék. se meg ne hálnának, se meg nem rohdnának,¹⁰⁴¹ se soha meg nem vénülnének, de mind 5 ezekre az ígéretekre, . igen kevesen vevék azt fel., senki nem meré magának ígérni a meg halhatatlanságot Menandrius leg több tanítványokat. Antiokiába szerze magának. ezek kereszttyéneknek hivatattyák vala magokot. és így gyalázák vala meg akereszttyéni vallást.¹⁰⁴² 10 apogányok közöt. akik nem tudgyák vala meg külömböztetni, avalóságos kereszttyéneket. ahamisaktol., azok a kik leg inkább üsmérek,¹⁰⁴³ a Menandrius tanítványit. Menandriánistaknak hiják vala., a leg hireseb tanítványi Menandriusnak., saturnius. és Basilides valának ezekről még lehet emlékezet¹⁰⁴⁴ másut [198b:] 15

A Thiáni Apollonius. Romában mene. a simon mágus halálának idejében., Musonius, stoiciánus filosofus¹⁰⁴⁵ is ót volt. rabságban, és nem akará hogy Apollonius látogatására menyen., filolaus, más filosofus.,¹⁰⁴⁶ elől 20 találván Apollonius Romától hat mély földnre, azon vala, hogy Apollonius ne menne Romában, mondván. hogy ót nem volna meg maradás., az Apollonius tanítványi. a kik harmintz négyen valának. ezen meg ijedének. tsak nyoltzan maradának melette. atöbbi. viszá térének, 25 Apollonius pedig még inkább meg bátorodván, bé mene avárosba, mondván. meg mutattya. hogy egy valóságos filosofus. semitöl¹⁰⁴⁷ nem tart, Apollonius Romába lé-

¹⁰⁴¹ rohdnának, [Első *d-t*-ből javítva.]

¹⁰⁴² vallást. [*v-a*-ból javítva.]

¹⁰⁴³ üsmérek, [*r-g*-ből javítva.]

¹⁰⁴⁴ emlékezet [Utolsó *e-t*-ből javítva.]

¹⁰⁴⁵ filosofus [Íráshiba;] is ót volt [ót—beszúrás.]

¹⁰⁴⁶ filosofus., [Első *o-i*-ből javítva.]

¹⁰⁴⁷ semitöl [semi—sime-ből javítva.]

- vén. Télésinus. egyik a Consulok közül magához hivatá., tudakozodék tőlle. mind köntöse felöl. mind¹⁰⁴⁸ hivatalyárol., mind pedig arrol., hogy mi formában könyörög az Isteneknek, tudosnak találván avallásba,
- 5 meg engedé néki. hogy meg látogathasa a templomokat, és meg parantsolá az áldozo papoknak. hogy jól fogadják. Apollonius egyik templombol. amásikában men-
vén. mondá hogy az igasságos, hogy mindenik Istenhez valo köteleséginék eleget tegyen **[199a:]**
- 10 Tigellinus¹⁰⁴⁹ Néronak leg kedveseb embere, vala gyanakodásba esvén Apolloniusrol., nagy szorgalmato-
ságal. vigyáztata minden tselekedetire, és beszédire. azon időben anapban fogyátkozás lön, és meny dörgés egy szers mind, Apollonius az égre tekintvén mondá,
- 15 Valamely nagy dolog fog lenni, és nem fog leni, azt tarták hogy azt akará meg jövendöltni a mi harmad nap után történék. mivel Néró asztalnál lévén, a meny kö az asztalra esék. és a Császár el ejté a pohárt a kezéből a melyből inya akart., ha szinte figyelmeteségel vigyazais
- 20 Apollonius a maga beszédire, mind azon által olyan tréfa szokot ejte a melyekért Trigellinus bé vádola, mint olyan szókért, a melyek a Császárhoz illendő tiszteletet meg sértették. De a könyvet a melyben a vádolás volt irva. fel nyitván, a papirosat fejéren találá. az irás oda
- 25 volt. Trigellinus gondolá hogy¹⁰⁵⁰ azördögi mesterség volna. azután kérdé titkon Apolloniusrol., hogy mit tartana az ördögi jelenésekről, valamit, a gyilkosok, és az Istentelenek felöl tartok felelé Apollonius. szemire hányván ezeket avétkeket alatomba Trigellinusnak.
- 30 Még Romában valo létiben., egy nagy familiából valo leány ugy tettzet, mint ha meg holt vol-**[199b:]**na, a

¹⁰⁴⁸ mind [*d-t*-ből javítva.]

¹⁰⁴⁹ Tigellinus [Alább többször: *Trigellinus*]

¹⁰⁵⁰ hogy [*h-a*-ból javítva.] azördögi

leány férjhez menőleg volt. a leányt temetni vitték a szokás szerent egy ágyon ki nyujtoztatva. és ki takaratlan., a mátkája siránkozva kiserte, Apollonius az uttán találkozáán. mondá, tegyétekle az ágyat a földre. a sirastoknak végit szakasztom., kérdé a leánynak anevét, 5 meg illeté. és holmi szokot monda suttogva. akoron a leány fel serkene, szolni kezdé, és viszá tére az Attya házahoz, a szüléi nagy summa pénzt akarának adni. Apolloniusnak. de el nem vevé, hanem aleánynak adá., jegy ruhára. még azok is a kik jelen valának. meg nem¹⁰⁵¹ merék bizonyítani., hogy a leány valósággal meg holt volna.

Mind azon által. Néró Császárnak, kegyetlenségi, és üldözési. ellen. a tsalárd boszorkányok ellen, és a filosofusoknak. sok beszédi ellen is, a keresztyéni vallás. 15 inkább inkább terjed vala, szent János Évangyelista. minek utánna egy nehány izbe let volna annak elotte akis Ásiába, végtire oda mene. hogy ót lenne rend szerént valo maradása, 66 esztendőben, Az igen meg lehető. hogy Mária Magdolna.,¹⁰⁵² a ki felöl mondgyák hogy Éfésusba holt volna meg, Szent Jánost oda kíséré, és mellette volt. valamint a kristus mellet volt, mivel, szent pálon. és szent Barnabáson [200a:] kívül. a töb Apostolok aszonyokot tartottak magok mellet. akik az ételekre viseltek gondot., szent János tehát Éfésusba helyhezteté maradását, a mely városnak szent Timothé- 20 ust rendelte vala püspöknek szent pál, De szent Jánost inkább kel ugy tekéntenünk mint Apostolt, és az Anyaszent egy házaknak Mesterét, mint sem különös Anyaszent egy háznak püspökjét, Eusébius azt mondgya. 30 hogy az utolso öregségiig. az Ásiai tartományokot fel járja vala, hogy ót püspökököt rendelyen.

X Rész.

szent János
Évangyelista
Éfésusba megyen

15 Euseb.I.5. c.22.

Chrysost in Ephes
homil. 1.

20 Phot.cod. 275.

1 Cor.IX. 15.

25 Hieronym.
de viris Illustr.c.9.
Tertul.in Marcion
1.4.c.5.

Euseb.hist
Eccl.3. c.23.

30 Epiphan.
haeres. 51.

¹⁰⁵¹ nem [Beszúrás sötétebb tintával.]

¹⁰⁵² Magdolna., [l-d-ből javítva.]

Abban atartományba pedig, a szent léleknek különö-
sön valo vezérléséből mene, hogy őt viaskodgyék a
Cerinthiánusok, és Ebioniták eretnekek ellen, akik azt
tarták. hogy a kristus Jésus tsak tisztan Ember lett
5 volna, Azt írják ez iránt, hogy ez az Apostol., aki soha
nem feredet. egy szer oda mene, vagy különös sugarlás-
bol., vagy egészségének valamely változásáért, de meg
tudván hogy Cerinthus a feredőben volna, tsak hamarjá-
ban viszá tére, tartván attol mondá, hogy a feredő le ne
10 esék, az Istennek, és az igazságnak, annak az ellenségi-
ért. szent¹⁰⁵³ Iréneus azt mondgya. hogy ezt a dolgot,
szent Polikárpustol hallották, a ki is szent János tanitvá-
nya volt

Mint hogy Cerinthusrol kezdénk beszélteni. **[200b:]**
15 szükséges it fel tenni az ő historiáját. és rövideden az ő
tévelygésit, ugy az azon idő béli Eretnekekét¹⁰⁵⁴ is.
valamint a Nicoláitakot. a kizről szol szent¹⁰⁵⁵ János a
látásában. és atobbit, a kik ezektől veszik eredeteket
és¹⁰⁵⁶ kiket azután, közönségesen, a Gnostikusok neve
20 alat üsmerték., Az Ebioniták.¹⁰⁵⁷ és a Nazareanusok
más időhöz tartoznak. ezek Jérusalem el romlása után
támadának, Theodoretus fel teszi közönségesen.¹⁰⁵⁸
hogy az Anyaszent egy házat, még kezdetében, két¹⁰⁵⁹
egymásal ellenkező Eretnekség háboritá meg, a mely
25 mindenike közüllök. sok szakadásokra. vagy ágakra
terjede, Az egyike erede a Samaritánusoktol. Simon
magus által. és a másika. a sidoktol. Cerinthus által, a¹⁰⁶⁰

¹⁰⁵³ szent [s—a-ból javítva.] Iréneus azt

¹⁰⁵⁴ Eret·ke·nekekét [E—e-ből javítva.]

¹⁰⁵⁵ szent [Beszúrás.]

¹⁰⁵⁶ és <a> kiket

¹⁰⁵⁷ Ebioniták. [io—on-ból javítva.]

¹⁰⁵⁸ közönségesen. [közönségesen.-ből javítva, az ékezet áthúzásával.]

¹⁰⁵⁹ két <Eretnekség háboritá meg.> egymásal ellenkező Eretnekség hábo-
ritá meg,

¹⁰⁶⁰ a [Szóközi beszúrás.]

simon leg főveb hit ágazattya a, hogy két Isten vagyon. a teremtő, és meg más felyeb valo., azt tanitá., hogy a kristus nem valóságos ember volt. se a halála nem volt valóságos. Cerinthus ellenben. hitte az Istennek egyeségét. és egy kezdetét, az emberi természetnek valóságát a kristus Jésuba, életének halálának igazságát. De tagadá Istenségit. tsak tisztán Embernek tartván ötet, A törvény béli Ceremoniákat igen tartá, a melyeknek meg tartását. szükségesnek hívé lenni az üdveségre.

Cerinthus sidó nemzet lévén. Egyiptumba so-
[201a:]káig lakék, a hol meg tanulá atudományokat, és a filosofiát. azután Asiában mene, a hol kezdé a Cérinthiánus vallást, azt tarttyák, hogy még az Apostolok idejében és az Anyaszent egy háznak kezdetekor kezde tanítani, és hogy ő ingerlette volna fel a sidokot hogy zugolodgyanak szent péter ellen. azért hogy meg keresztelte volna kornéliust., hogy az ő társai valának azok, akik Antiokiába a környül metélésnek. szükséges voltát¹⁰⁶¹ predikálák mondván, hogy a nélkül, a hitre meg tért pogányok nem üdvezülhetnek, a mely haborúságot okozza az Anyaszent egy házba., és¹⁰⁶² okot ada arra. hogy Jérusálemben gyűlést tarttsanak. a melyben a Cerinthus tartásit, meg veték, és kárhoztaták, az igen lehető, hogy a hamis Apostolok. és a gonosz munkások, akikről oly gyakorta panaszkodik szent pál¹⁰⁶³ a leveleibe., a kik el akarják vala rontani az Évagyéliumi szabadságot, fel álitván a törvény Ceremoniáinak szükséges voltát. hogy azok a Cerinthus tanitványi valának, Az keresztyéni¹⁰⁶⁴ Anyaszent egy ház. nem kárhoztatya vala tellyeségel. a törvény béli Cere-[201b:]moniák-

Epiphan
haeres.28.

Act XV.1.

¹⁰⁶¹ voltát <prédalák.> predikálák

¹⁰⁶² és <alkalmat> okot

¹⁰⁶³ pál [Beszúrás.]

¹⁰⁶⁴ Az keresztyéni Anyaszent [k—A-ból javítva; Az—z-jét nem törölte.]

Iren.13. c.12

Justin. dial. Cum
Tryphone
p.263.266.

sulpit sev. 13.hist
p.149.

orig.in Cels.1.2.
p.56.

Epiphan
haeres.28. c.2.
Iren 11. c.25.

nak¹⁰⁶⁵ követésit, meg is engedé a meg tért sidoknak
hogy meg maragyanak szokásokban ha akarják, szent
péter, szent János, szent jakab Apostolok keményen
meg tarták a törvényt, szent Justinus martyr., a második
5 saeculumnak a közepe felé. még azt tarttya vala, hogy a
sidó Cérémoniak. semiben nem ellenkeztek az üdvesé-
gel., sulpitius severus. azt tarttya. hogy Adriánus alatt. a
sidoknak egészen való el pusztulásokig, a keresztyén-
ségre meg tért sidok. a törvénynek meg tartása alatt.
10 imádák az Istent., Origénes azt mondgya. hogy az ő
idejében. valának olyanok a sidok között. akik egészen
el hagyták volt. a törvény Cérémoniait. de meg valának
olyanok akik szorosán meg tartották., a Cerinthus
eretneksége, nem abban álla tehát tellyeséggel., hogy a
15 törvényt meg tarttsák, hanem abban. hogy kényszeríteni
akará közönségesen. mind a meg tért pogányokat és
sidokot. a törvény béli Cérémoniákra, mert más képen
nem lehetne üdvezülni., az ilyen tanitást. kárhoztatá
mindenkor az Anyaszent egy ház.
20 Cerinthus, el hagyván sido országot. [202a:] Ásiába
mene lakni, szent János Évangyeliata. utánna mene.
hogy ellene ályon. Az első tévelygési ennek az eretnek-
nek., mint egy első graditsa vala esetének. Azt tanitá,
hogy a mojses törvényének a kezdője. gonosz volt.
25 Hogy tsak egy¹⁰⁶⁶ világ Istene vagyon. de az az Isten nem
volt teremtő, Hogy a világ sokal aláb való hatalom által
teremtetet. a láthatatlan lételeknél, a kinek vélek nin-
tsen semi közösülése. és akinek nintsen semi üsmerett-
sége az Istenről, Ennek a teremtőnek egy fiat is adot, de
30 a ki időben születet, és különbözöt az Igétől., sokan az
Atyák közül. Tertullianus. szent Epifánus. szent Agos-
ton. és Theodorétus. azt mondgyák. hogy Cerinthus a
világ teremtésit. az Angyaloknak. és egy néhány féle

¹⁰⁶⁵ Ceremoniák<ot,>nak

¹⁰⁶⁶ egy <Isten vagyon> világ Istene vagyon.

aláb valo hatalmasoknak tulajdonittá. és hogy ezektől jöttek a törvény. és a proféták: Hogy a sidok¹⁰⁶⁷ Istene tsak egy Angyal. volt az is gonosz Angyal, ha szent Epifanius mondásának hiszünk.

Mind¹⁰⁶⁸ ezek után nehez volna el hinni. hogy a Cerinthianusok., hitték volna atörvénynek [202b:] szükséges voltát.¹⁰⁶⁹ és hogy ők azt. hiven követték volna, a lehető, hogy tsak külsőképen követték, és hogy tsak azért akarták követetni., mert tartotak attól. hogy őket is ne üldözék a sidok. és a pogányok. valamint akeresztyéneket., ugyan is szent pál a hamis Doktorok felől azt mondgya hogy a törvényt meg nem tarttyák, és amit tselekesznek, tsak arra valo. hogy ditsekedhesenek a székben. akiknek predikálanak, és hogy el kerülhesék az üldözést., szent János a maga látásában, fel kel az olyan káromlok ellen. a kik magokat sidoknak tarttyák, és nem azok, hanem a sátán sinagogái. vegtire, szent Ignátz Martyr. azt mondgya. hogy sokan valának olyanok. a kik a sidóságot tanították, de nem valának környül metélve.

A mi, a mi urunkot illeti, Cerinthus, meg választtya vala a Jésust, valamint szent János mondgya. el választtya vala Jésust, a kristustol. azt tanítottá, hogy Jésus tsak tisztan Ember volt. joseftől,¹⁰⁷⁰ és Mariától születet. valamint mások, de minden emberek felet valo igassága és böltsesége volt: Hogy Jesus meg kereszteltetvén. [203a:] az örökös Istennek a kristusa. tudni illik, a szent Lélek, le szálla reája Galamb képében. és ki nyilatkozatta néki az Atyát, a ki még üsméretlen volt: Hogy a kristusnak erejével, tselekedte Jésus atsudákat.: Hogy Jésus halált szenvedet, és fel támadot: de a kristus el

5

10

Galat VI. 12. 13.

Galat.V. 11.

15

Apoc.XI 9.

Ignat Ep.
ad philipp.

20

I joan IV 3.

25

30

¹⁰⁶⁷ a sidok <Angyala> Istene tsak egy Angyal. [Istene <Angyala> fölé írva.]

¹⁰⁶⁸ Mind <ez><ez> ezek [Tollhiba miatti törlések.]

¹⁰⁶⁹ szükséges volták. [Elírás.]

¹⁰⁷⁰ jeseftől, [Íráshiba *joseftől*, helyett.]

hagyta volt szenvedésekor, és viszá tért a maga tellyeségében szenvedetlenül.

Iren 13. c 11.

Epiphan
haeres.28.

2 Cor.XV. 29.

Euseb.13. c 28.

Iren.1.1. c.2.

Epiphan.
haeres.25.
August. haeres.5.

Ez a tellyesség, a Cerinthianusok titka vala, valamint ahalgatás. a mélység, a láthatatlan¹⁰⁷¹ és ki mondhatatlan lételek. a teremtő felet.: ezek nagy szók., de tsak arra valok. hogy el bodítsák atudatlanokat, Azt tarttyák hogy némely Cerinthianusok tagadák a fel támadást és hogy ő felölök mondgya szent pál, a korinthus bélieknek. hogy meg kereszteltették magokat a halotakért. szent János leg inkább ezeket az Eretnekeket tekinté hogy ellenek állyon az Évagyéliumában, és leveleibe. Cerinthus leg első kezdője a Millenárius Eretnekségnek, a kik azt tartották hogy a kristus ezer esztendeig fog uralkodni a földön. a fel támadás után.

15 [203b:]

Ennek előtte már szolottunk Nicolausrol, a vulgaris esztendőnek, 33 kában.¹⁰⁷² A nicoláisták azal ditsekédének. talám nem hamisan. hogy Nicolaus let volna aző fejek., ezek azt taníták, hogy avilágot nem az Isten teremtette volna. hanem bizonyos felső hatalmaságnak a munkája, A házasság töres. és a balványoknak¹⁰⁷³ áldozot eledel., közöttök tsekély dolog volt. az olyan eledeleket meg exorcizálták. azután belölle ettenek. a házasság töröt, nyoltz¹⁰⁷⁴ nap mulva fel szabadították, minden féle szabados és fertelmes élet, és hogy az aszonyok közösök legyenek, nálok meg volt engedve. A pogányok babonaságit. széltiben követték, bizonyos szokot találtak fel., ugy mint Angyal. és hatalmaság. hogy a halgatojok tsudálkozanak rajtok. és el bodítsák az együgyüeket valamely rosz könyvből tanítottanak,

¹⁰⁷¹ a láthatatlan «lételek» és ki mondhatatlan lételek.

¹⁰⁷² 33 kában. [k—d-ből javítva.]

¹⁰⁷³ balványoknak [nak—sor eleji margóra írva, sötétebb tintával.]

¹⁰⁷⁴ nyoltz [o—l-ből javítva.]

amelyet talám Cerinthus tsinálta volt. Alexandriai szent kelemen. hozelő némely szokot abbol a könyvből, a melyekből ki tettzik. hogy az Istennek tulajdonitták fertelmeségeket [204a:]

Clem Alex
strom.1.3.
p 437:438.

A nicolaiták nem sokáig tartának, a kainistus eretnekeket, esze elegyedének., a kiket is ugy tekintették, mint a valentinianusoknak egy ágát A Nicolaiták, egy olyan erőt vallottak, aki fellyeb valo¹⁰⁷⁵ a teremtő erónél, az elsöt nevezték böltseségnek. a másikát felső erőnek, Azt tartották hogy azok, akiket az¹⁰⁷⁶ ó testamentum gonoszoknak tarttya lenni. ugy mint. kaint, Esaut, korét, a sodomitákat és még judást is, hogy ezek a bölcseséghez tartoznak., és hogy azok, akik felöl ditséretet¹⁰⁷⁷ téssen, azok ateremtőhöz tartoznak ugy mint Abraham, Isák, jákob, Josef., Hogy a teremtő hejában támadot az¹⁰⁷⁸ első ellen. akiket soha meg nem győzhette. mert a böltseség segítette őket, és magához vette őket, Hogy tsak egyedül judás tudta ezeket a titkokot, és ugyan azért is adá el a kristus Jésust. Akarván avilágnak szerezeni azokat a nagy jókót. a melyeket annak szerze a kristus halála és akarván megátolni, hogy a kristus meg ne ronttsa az igazságot., káromlák a törvényt, és a törvénynek Istenét. a fel támadást tagadák. [204b:]

5 Euseb:l.3 c 29.
Tertull praescript
c. 33

10 Iren.1.1. c 35
Epiphan
haeres.38.

Az erköltsökről valo tanítások szintén olyan¹⁰⁷⁹ megromlot volt valamint ahit ágazattyok, azt tanították, hogy az üdveségért. minden féle tselekedetet kel mivelni. A világóságban tselekedték a setéttségnek tselekedetit., a melyet a szemérmetesség¹⁰⁸⁰ nem engedi hogy fel

¹⁰⁷⁵ fellyeb valo [a—o-ból javítva.] a teremtő«nél.» erónél,

¹⁰⁷⁶ az «Ira» ó testamentum

¹⁰⁷⁷ ditséretet [Szóvégi et utólagos beírás a szóközbe, sötétebb tintával.]

¹⁰⁷⁸ az [Utána nagyobb szóközt hagy Mikes tintafolt miatt; alább még kétszer fordul elő tintafolt miatti nagyobb hézag.]

¹⁰⁷⁹ ollya [Íráshiba.]

¹⁰⁸⁰ szemér«t»metesség [Törlés a sor elején.]

tegyék, Azt¹⁰⁸¹ tanították. hogy mindenik tselekedetnek különös Angyala vagyon, aki akor jelen vagyon., és azt az Angyált. segítségül hitták atselekedetkor, olyan könyvből tanítottanak, amelyet, a judás Évangéliumának neveztek, és még egy olyanból, a¹⁰⁸² melyet a szent pál menybe menetelének hitták., ez a két könyv tele volt fertelmes tanításokkal, és tsak arra valok valának, hogy az embereket inttsék. a teremtő munkáját el rontani.

A gnostikus
eretnekekről.

10 A Gnostikusok, nem valának anyiban különösön valo Eretnekek, mivel az első két vagy három saeculumokban., tsak nem mindnyájan az Eretnekek. az ő neveket viselik vala, hogy a többtől meg különböztesenek, mint tudosabbak. mivel görögül ez a szó *Gnostikus*.
15 *tudost* tészén, azt el lehet hinni. hogy szent pál ezekről akara szollani. a midön ezt írá Timo-[205a:]theusnak. *tarsd meg a mi nálad levagyon téve, ugy mint a hit. és kerüld el arosz uj beszédeket., és minden tudományt, a mely hamisan viseli a tudos nevet:* A Gnostikusok, az ő vallásokot simontol. Menandrustol, saturninustol, Basilidestől, Carpocratestől és valentinustól vették volt. Eusebius azt¹⁰⁸³ mondgya. hogy Carpocrates volt az Attya ennek a szakadásnak, hihető hogy ő szaporította meg a tévelygéseket, A valentiniánusokot. közönségesen a Gnostikus név alatt nevezték., szent Iréneus.. ugyan olyan formában is ira ellenek

Tim VI. 20.

Euseb.1.4. c.7.
Hist Eccl.

Epihan
haeres.26.

Iren 1.3. c.4.

Aug.et Theod.de
haeres.

A Gnostikusok. két kezdetet tartottanak, az egyikét ugy mint jót. amásikát roszat, azt tartották, hogy nyoltz ég vagyon. és mindenik égben. egy fejdelmet tettenek. aki azt igazgasa, A felső hetedik égnek a fejdelve. *Sabaoh*. aki teremtője volt az égnek. és a földnek, és az alatta valo hat egeknek, és a sidok törvénye kezdőjének.

¹⁰⁸¹ <Az> Azt [Tollhiba.]

¹⁰⁸² a <k> [?] melyet, [A törölt betűnek csak a szárát írta le.]

¹⁰⁸³ az [Íráshiba *azt* helyett.]

akiről azt mondták. hogy számár. vagy sertés formája
vagyon. A nyoltzadik leg felső égben volt az ő Bárbelo-
jok, a kinek aszony haját adnak vala. és akit némelykor.
avilág Attyának, némelykor Annyának¹⁰⁸⁴ nevezék, a
kristusrol valo sok féle tartások közöt. azon meg egyez-
tek, hogy tagadák. az Igének meg tes-[205b:]tesülésit, 5
azt mondták. hogy az Isten Igéje, és a kristus, a földre
jöt volt. de meg nem testesült. nem születet evilágon, se
valójában nem szenvedet, hanem tsak tettzet mint ha
szenvedet volna 10

Némellyek közüllök. élnek vala az ó, és az uj testá-
mentum könyveivel. a mi nékik azokban ellenkező
volt., azt avilági elmének tulajdonitták, a mit pedig
gondolták hogy nékik kedvez, azt az igazság lelkének
tulajdonitták., de nagyob része közüllök. meg vetik 15
vala. a törvényt, és a profétákat, és azoknak kezdőjét,
káromlással valának az ó testámentum Istenéhez, és
mind azokhoz, akikről ditséretet téssen. az ó testámen-
tum. ugy mint. Ábrahámrol. Mojsesről. Illyésről: azt
tanították. hogy a mi lelkünk egy az Isten lelkével, 20
közöttök az Aszszonyok. közösök valának. és oly gyalá-
zatban valának az ő fertelmes. és szemtelenségekért.
hogy mások¹⁰⁸⁵ enni sem akartanak vélek. hihető. hogy
ellenek irá szent péter az első levelét, ezek nem hitték se
a fel támadást. se az ítéletet., hanem azt tartották. hogy 25
egy olyannak a lelke, ki nem az ő vállásokon vagyon.
valamely élő allatban megyen holta után [206a:]

Ezeknek sok hamis Évangyéliumok vala, némely
Apostoloknak nevek alat, olvasák vala az Ádam kí
gondolt jelentésit. és más könyveket. seth. neve alat. és 30
a Noria könyvét. a Noé feleségit eszerént nevezék.
végtire. a *Bár-cabás* nevü könyvet. az az, a syriai

¹⁰⁸⁴ Annyának [a—á-ból javítva.]

¹⁰⁸⁵ mások [Beszúrás, sötétebb tintával.]

plotin 1 18. p.203

Epiphan haeres.1.
26 c 14. Hier.in
vigilant c 2.

XI Rész

szent márk
mártírságot
szenved
Alexandriába
68.eszt.

Chronic
orient p 110

Beda. Martyrol.
25 apr.

nyelven. *tisztátalanságnak fia*, ezekben a könyvekben.,
mind nevettségre, mind utálatoságra való dolgok valá-
nak, Ezek ellen ira Plotinus a harmadik saeculumban.,
és meg mutatá. hogy minden tudományokat plátoból
5 vették volt. hanem holmi uj szokot tettek volt hozája, és
abbol formálták az uj szakadást. A Gnostikusok még
fent valának a negyedik saeculumban. szent Epiphánus.
és szent Hiéronimus irások szerént.

Szent Márk¹⁰⁸⁶ Évangyélisa jelen lévén amint mond-
10 gyák, a szent péter. és szent pál halálakon. viszá tére
Alexandriában. mint hogy pedig őt sok tsudágot tett, és
sokakat meg téríte. a keresztyenek is tsufolván a bálvá-
nyokat. azért a pogányok el végezék. hogy el veszesék
szent Márkot, és kezdék kiáltani hogy boszorkány
15 volna, az Isten el rejté egy darab ideig, de végtire, a
midön a¹⁰⁸⁷ pogányok a serapis innepét tartották volna.
némellyek közüllök el menének keresni a szentet. akit
ugy találák **[206b:]** hogy az Istennek ajánlya vala az
imádságnak ajándékát, vagy is a szent áldozatot.,¹⁰⁸⁸
20 mivel vasárnap volt, meg fogák tehát ötet. és egy kötelet
kötven anyakára. és hurtzolni kezdék. kiáltván. hogy
ezt az ökröt a Bukolhoz kellene vinni, az a¹⁰⁸⁹ Bukol
pedig a tenger mellet valo hely volt. ahol igen magos kö-
sziklák valának. a még így vontzolták volna, regeltől
25 fogva estig. és az uttzákat meg festette volna vérivel, a
szent áldgya vala az Istent. és hálákat ad vala néki azért.
hogy érdemesé tette. neviért szenvedni

Estve pediglen a tömlöztbe tevék. addig a még el
végeznék magokba hogy mitsoda félehalálal ölnék meg.
azon ettzaka, a szentnek két látása volt, az első egy
30 Angyal volt. aki atömlöztbe menvén nagy föld indulást

¹⁰⁸⁶ Márk [*M—m*-ből javítva.]

¹⁰⁸⁷ a <p> pogányok [Tollhiba.]

¹⁰⁸⁸ áldozatot., [Szóvégi *t—n*-ből javítva.]

¹⁰⁸⁹ a [Beszúrás.]

tsinált, és mondá a szentnek. hogy a neve. az élők könyviben iratot. a második látás. a kristus Jésus meg jelenék néki. amidön hálakot ád vala. az első meg jelenésért. az üdveztő olyan formában jelenék meg néki, a mitsoda formában volt a földön, és mondá néki. *Békeség legyen veled.* Más nap a pogányok ismét vonzolni kezdék. mind addig még alekét ki nem adá., 25 aprilis let halála. 68 eszt a mint gondollyák. A pogányok meg égeték **[207a:]** a testét, de nagy¹⁰⁹⁰ zápor eső támadván. ki ki el szélyede, a keresztyének a tüztől meg maradot darab részeit esze szedék. és a Bukol mellet el temeték. ót is volt helye. az ő gyülekezeteknek., ennek a szent Évangyelistának a palásttyát sokáig meg tarták Alexandriában., a hol még a hatodik saeculumba az uj püspökre adgyák vala. a szent Márk. palásttyát, és ugy ültették székibe, Szent Márk után Anianus. a kiről már volt szó. let püspöké.

Térjünk viszá már mostanában. és nézük meg mitsoda állapotban vagyon sido ország, ahol. azür zavar. hová tovább nagyobra szaporodék Lactántius azt mondgya. hogy szent péter, és szent pál, Romában, kevés idővel holtok előtt., meg jövendölték vala, hogy az Isten rövid¹⁰⁹¹ idő alat olyan fejedelmet küldene el. a ki meg gyözné a sidokot, a városokot le rontaná, és minek utanna sok nyomoruságot szenvedtetne vélek. egészen maga igája alá vetné őket. és azt büntetésül azért. hogy olyan gyalázatosan bántanak az Isten Fiával A vespasianus ellenek valo hadakozása. egy néhány esztendővel az után, meg bizonyítá. ezeket a jövendöléseket. **[207b:]**

Florus még Gubernátora vala Judéának,¹⁰⁹² mindenkor tsak követé a sidokal valo roszul bánást, Cestius

liberat.
c 20.p.142.

lactan. Instit.
1.4.c 21.

¹⁰⁹⁰ nagy <ſ> zápor eső

¹⁰⁹¹ rövid [v-d-ből javítva.]

¹⁰⁹² Judéának, <és> mindenkor [Törlés a sor végén.]

Cestius, meg
számláltatta
husvétba a sidokot

joseph,¹⁰⁹³de
bello. 1.6 c 45

Gallus, a syriai Gubernator, Jérusalemben mene ebben az esztendőben, a husvét Innepét is ót tölté, a mely Innepre. véghetetlen sidok gyülekeztenek vala a világnak minden részeiről. Cestius. tsak a tudásnak kedviért, a sidoknak számát. kik akor Jérusalemben valának meg akará tudni, azért ís, hogy meg mutassa a Császárnak, hogy ez a nemzet nem volna olyan meg vető, a mint gondollya. arra kéré tehát az áldozo papokot, hogy számlálnák meg. menyido volna akoron Jérusalemben
5 hogy azt véghez vihesék, a bárányokot olvasák meg, akiket a templomba ajánlották husvetra, az Innep elöt valo napon. tsak a sidoknak vala szabad bárányt ajánlani, és a sidök¹⁰⁹⁴ közül is. azoknak., a kik a törvény béli tisztaságban valának., egy bárányhoz némelykor husz
10 személy volt, de soha sem keveseb tiznél, meg olvasák tehát abárányokot. és két száz, ötven öt ezer, hat százat találának, egy bárányhoz tsak tiz embert számlálván., a tészen két millium öt száz ötven ezer személyt, Josef azt tarttya hogy valának ót akor háram millium személyek
20 A sidok régtől fogvast¹⁰⁹⁵ boszonkodván Florus ellen, [208a:] Cestius¹⁰⁹⁶ Gallus eleiben terjeszték panaszokot. ugyan jérusalemben., aki meg halgatván rövidséget, reménséget ada nekik hogy Florus jobban fog vélek bänni. de eza Gubernátor nem hajtván az ellene tet
25 panaszra. Césáriáig kisére cestius Gallust. meg tsinálá elötte adolgát. és viszá térvén Jérusalembé. ujra kezdé a sidokal valo roszul bánást. azért hogy fel támadásra kényszerittse őket., tudván azt, hogy tsak azal amodal kerülheti el a sidoknak, ellene valo panaszokot. azt
30 pediglen könnyen véghez vihette. a mitsoda állapotban

¹⁰⁹³ joph. [Íráshiba a *joseph* (azaz Josephus Flavius) helyett.]

¹⁰⁹⁴ sidök [Többször előforduló ékezethiba.] közül

¹⁰⁹⁵ fogvast [fogvan-ból javítva.]

¹⁰⁹⁶ Cestius <Florus> Gallus [*Gallus* <Florus> fölé írva.]

valának akoron adolgok., és a mitsoda¹⁰⁹⁷ keszen vala arra a sidok elméje már régtől fogvást

A Cezáriai sidok el vesztvén a pereket a város lakosival. a mint ide fellyeb meg mondok, azotától fogvást. aháboruság nem szünék közöttök. azon időben egy olyan dolog történék. amely még inkább meg boszontá a sidokot, egy syriai, egy olyan épületet tsinála az ő synagogájok mellé. a mely nékik nagy alkalmatlanságokra vala, egy néhányan a sidok közül., hogy azt az épületet meg ne engedgyék.¹⁰⁹⁸ Gallusnak nyoltz tálentumot ígérének. ugy mint kilentz ezer hat száz forintot.¹⁰⁹⁹ Gallus a pénzt el vevé. mindent meg igere, [208b:] de czezéreából samariában menvén. nem gondolkodék ígéletit meg tartani. sem arrol hogy mi követ-heti még ezt adolgot,

Mindgyárt más nap. a mely szombat nap vala, az alat amég a sidok a synagogában valának, egy avárosbol valo pogány., a synagoga ajtajánál. egy föld fazakot fel fordítván a fenekén madarakot áldozza fel., A sidok ezt a tselekedetet nem tsak ugy tekinték mint ellenek tet bestelenséget, hanem még mint vallások ellen valo gyalázatot., Az okosabbak, és a mértékletesebek, azt tanátsolák, hogy azért a városi tiszteteknek kellene panaszt tenni. hogy igasságot tegyenek., de az ifiak, meg nem tartoztathatván magokot, tsak hamar averekedéshez fogának, Jucundus. egy sereg lovasnak a kapitánya és akit azért hagyták volt avárosban., hogy arendeletlenséget meg ne engedgye. a fazakat mindgyárt el véteté. az ajto elől. és azon volt hogy a zenebonát le tsendesitt-

XII Rész.

haboruság
Cesareába.
és Jerusálembe.
josef antiq.
I.20.c 7

5

10

15

20

25

¹⁰⁹⁷ a mitsoda [Az első a—beszúrás; a kérdő-vonatkozó értelmű névmást vonatkozóra javította.]

¹⁰⁹⁸ meg ne engedgyék. <Florusnak> Gallusnak [A javítás a törlés fölé írva, sötétebb tintával.]

¹⁰⁹⁹ forintot. <Florus> Gallus [*Gallus* <Florus> alá írva, sötétebb tintával, az utolsó sor alatt, lap alján.]

se. de semit nem tehete. a sok számu syriaiak ellen, a sidok pedig érezvén erőtlen voltokat, kételenek¹¹⁰⁰ valának, nárbatában vonni magokat. el vivén magokal. a törvénynek könyveit, a mely város czezariához. tsak
5 három mély föld, tizen¹¹⁰¹ kettő az eleje a sidoknak samariában [209a:] mene¹¹⁰² Gallushoz panaszra. atörtént dolog iránt. remélvén. hogy párttyokot fogja. atöllök fel vett pénzért, de semit nem hajta reájok, sőt még a tömlöttbe téteté őket, vétkül tulajdonitván azt
10 nékik. hogy miért vitték volna el atörvény könyveit.

A Jérusalemi sidok. mód nélkül meg boszkonkodának a Czezariai lakosoknak tselekedetin, és még inkább a Florusén, de a mi őket. leg inkább fel háborittá. ahogy,¹¹⁰³ Florus. ki vétete a Templom¹¹⁰⁴ kintséből. tizen hét
15 tálentumot. ugy mint husz ezer négy száz forintot, mondván hogy azt a Császár szolgálattýára forditaná. A nép azon fel zudala. a templomba futván nagy kiáltásal., a Császár nevét hija vala segittségül. a Florus kegyetlen-ségi ellen., de még gyalázatos szokot is mondának
20 ellene,¹¹⁰⁵ valának olyanok., akik még hogy jobban meg gyalázák, egy erszényt tartottak kezekbe és alamisnát kértenek számára, Florus pedig örülvén annak hogy okot adtanak néki nagy siettségel Jérusálembe mene., nem gondolván azal. hogy Czezáriában menyen., ahol
25 tudta. hogy háboruság vagyon, a Jérusálemi nép tartván attol hogy mi következhetik abbol. a mi történt volt [209b:] avaroson kívül. a Gubernator eleiben mene. tiszteletnek okáért, de ötven elől járo lovas viszá üzé

¹¹⁰⁰ kételenek <v> valának [Tollhiba.]

¹¹⁰¹ tizen <ke> kettő [Tollhiba.]

¹¹⁰² mene <Florushoz.> Gallushoz [A javítás a törlés fölé írva, sötétebb tintával.]

¹¹⁰³ a, hogy, [a, -ból javítva, *hogy*, hozzáírásával.]

¹¹⁰⁴ Templom [T-től javítva.]

¹¹⁰⁵ de még [...] <de még> valának

anépet, mondván hogy Florusnak nem volna szüksége tiszteletekre. a gyalázat után., amelyel illeték.

Florus a királyi udvar házhoz szálla. és másnap a székiben üle, a fő áldozó papok. és a város fő renden lévői eleiben menének, azokat kéré töllök, a kik bestelenségeket mondottak felöle. Azt felelék néki. hogy olyan nagy városban lehetetlen hogy embertelenek ne találkozanak, akiket nehéz volna meg választani atöbbitől., de közönségesen anép nem ohajt egyebet hanem tsak a¹¹⁰⁶ békeséget, hanem azon kéri hogy felejtén el embertelenségit kevés számu vétkeseknek, anyi sok ártatlanoknak tekintetiért akik ötet arra kerik De semi menttséget nem akarván bé venni. parantsolá a vitézinek. hogy mennének fel prédalni a felső piatzot, és ölnék meg, akiket ót találnak, A vitézek többet is¹¹⁰⁷ tselekedének mint a parantsolattyok. mivel közel három ezer, hat száz embert ölének meg. nem tekintvén. se az Aszonyokat. se a gyermekeket sok fő renden lévőket meg fogának, akik között valának olyan sidok. kik a Romai lovas titu-[210a:]lust¹¹⁰⁸ viselték. Florus semi tiszteletel nem lévén hozzájuk. meg veszözteté őket a széke előtt. és azután a keresztre vonatá.

Ezen időben. Ágrippa király Alexandriába ment volt Tiberius Alexánderhez. a ki unokája volt a sidó filonak. Ez a Tiberius Alexánder el hagyta vala a sidó vallást, és pogány vallásra álla. Nero Császár Egyiptumi préfectusnak tette. ebben az esztendőbe 66. Agrippa tehát ennek ment volt látogatására Alexandriában, a midön ezek a dolgok mennek vala végben, Berenicza, a huga. Jerusálemben lévén., mindent el követe hogy meg tsendesíténé Florust. egy néhány szor küldé hozzája a maga tiszteit.,¹¹⁰⁹ kérvén arra, hogy ne követne. olyan erősza-

joseph de bello.
l.2. c 26

¹¹⁰⁶ a [Beszúrás.]

¹¹⁰⁷ is [Beszúrás.]

¹¹⁰⁸ titu [210a:] <Flor·dust> lust viselték. Florus

¹¹⁰⁹ tiszteit., <hogy> kérvén arra, hogy

koskodást. és ne engedné. hogy anyi vért onttsanak. de Florust meg vakitván a fösvenység. nem hajta a kérésire., de söt még veszedelemben is forga élete, és kényszerítették. nagy siettségel viszá térni a maga udvar házához,
5 más nap tizen hatodik maji, meg esvén a szive anyi nyomorúságon. Florushoz mene meztláb, akit a szekiben találá. és kéré a népért. de Florus semi tiszteletet nem [210b:] ada néki, söt még az élete veszedelemben is volt. Ez a Fejdelem Aszony. holmi vallás béli fogadásert
10 maradot volt Jérusálemben.

Más nap a nép esze gyülekezék a felső piatzon, nagy jajgatásal. szánakodván anyi meg holt személyeken. De az áldozó papok,¹¹¹⁰ és a fő renden lévők, oda menének nagy siettségel. szakadozot köntösbe. kérvén, és kényszeritvén,
15 hogy ne tenné magát ujjab veszedelemre. Florus pedig¹¹¹¹ egyebet nem kerese tsak a zürzavart. és egyebet nem ohajta tsak a támadást, mondá a városi fő renden valoknak, hogy ha a nép engedelmeségit akarja hozzá mutatni., menne eleiben a két sereg gyalognak. a
20 kinek Czézáriából jérusálemben kel jöni. A nép arra igen nehezen állá, és a templomba esze kellették gyűjteni. és ót az áldozó papok. és a léviták. fogván a szent edényeket. és a musikákat. hamvas, fővel és szakadozot ruhában, a nép lábaihoz borulának,¹¹¹² kényszeritvén
25 arra hogy ne vetnék utolso nyomorúságra hazájokot., hanem mennének előttök ki a városból, a Romai had eleiben [211a:]

Florus pedig meg parantsolta vala a¹¹¹³ tiszteknek, hogy semi köszönetet ne adgyanak a sidoknak a midön
30 elejekbe mennek, és üsenek reájok hogy ha azért meg haraguszna. vagy morgolodna, A dolog ugy történék

¹¹¹⁰ papok, [pápok-ból javítva, az ékezet áthúzásával;] és a [a—beszúrás.]

¹¹¹¹ pedig «ellenbe.» egyebet

¹¹¹² borulának, [borunak,-ból javítva, lá—beszúrásával.]

¹¹¹³ a [Beszúrás.]

a mint meg gondolta volt, mivel a nép közül a háborúságot¹¹¹⁴ szerzőbbek. látván hogy meg nem felelnének az ő emberségeknek, kiáltani kezdenek Florus ellen. és a vitézek a kik csak azt várták. hogy reájok rohanyanak. botozni kezdék őket. és igen sok¹¹¹⁵ számuán veszének el. vagy averésben. vagy a szaladásban., mert a sok nép egy másra tódulván egy mást tapodta a nagy szorulásba. fő képen a város végén, a midőn láták hogy a lovas had üzné őket., a ki előre akart volna bé menni a Bezéta kapuján. hogy a templomot el foglalhasa. 5

Florus akoron ki menvén a királyi udvarházból. a maga hadaival., olyan szándékal hogy az erőseget el foglallya, de a nép ellene kezdvén allani. a házak tetejére méne, és onnét meg állittá a florus hadát. köveket hajigalván reája. florus kénszeriteték viszá 15
térni a több seregekhez a kik a királyi udvar háznál valának, Azon idő[211b:]ben, a nép tartván attól., hogy Florus el ne foglallya a templomot az Antonia erősegi-
vel, nagy siettségel le ronták a folyosot a mely ezen erőség,¹¹¹⁶ és atemplom közöt volt, Florus látván az 20
által. hogy oda a remenség, a melybe volt. hogy a templom kintsét fel predálhasa, Florus azt igéré atanáts uraknak, és a fő áldozó papoknak, hogy a városból ki menne, de úgy hogy a városba egy néhány sereget hagyna örzésire. azt felelék¹¹¹⁷ reá, hogy egy sereg elegendő volna, hanem arra, kerik.¹¹¹⁸ hogy az a sereg ne legyen azok közül valo, akik oly roszul bántak anépel, erre reá álla. és Czézáréába mene. 25

Florus Czézáréában érkezvén.egy levelet ira Cestius Gallusnak. syriai Gubernátornak. a kitől. függöt mint Judaeának Gubernátora. a mely a sidokot okozá min-

XIII Rész

30 Cestius Gallus judeaba küld, hogy meg vizsgálják a florus tselekedetit. De bello. 1.2.c 28.

¹¹¹⁴ háborúságot [ot szórészt utólag írta be a szóközbe.]

¹¹¹⁵ sok [Beszúrás, sötétebb tintával.]

¹¹¹⁶ erőség, «a» és atemplom

¹¹¹⁷ felelék [Második l—k-ből javítva.]

¹¹¹⁸ kerik. [i—e-ből javítva.]

den rosztrol. ami történt volna, A¹¹¹⁹ sidok is a magok
részekről., és Berenicza királyné, tudtára adák Cestius-
nak. a Florus kegyetlenségit. és erőszak tételeit. Cestius
nem tudván mitsoda ítéletet tenni. Antiokiából. judaeá-
5 ban. küldé egy Neapolitánus nevü Tribunust, hogy
[212a:] végire mene a dolognak. Ez a tiszt Jámniába
találá Agrippa királyt. aki akor tért viszá Egyiptumból.
és a királlyal a Jérusalemi fő renden valokot a kik a király
eleiben jöttek volt Jámniába, ezek Jérusálemben mené-
10 nek. ahol a nép elejekbe menvén, segítségüket¹¹²⁰ kéri
vala Florus ellen, Neapolitánus meg vizsgálá az egész¹¹²¹
várost, és bizonyosága lön a pusztításnak. a melyet a
Florus emberei tselekedtenek. azután fel mene a Temp-
lomba és a népet oda gyűjteté. sokáig beszéle. néki.
15 meg valván, hogy meg elégednék hűségekkel., inté arra,
hogy lennének hívek a Romaiakhoz, és minek utána¹¹²²
az Istent imádta volna. nem menvén atemplomba bel-
lyeb, tsak a mint a törvény azt néki meg engedte, viszá
tére Antiokiában, hogy Cestiusnak meg beszéllyen
20 mindeneket

Ennek el menetele után. az Áldozo papok. és a nép
arra kérék Agrippát. hogy engedné meg had küldgyenek
követeket Nérohoz. akik eleiben tegyék Florus ellen
valo panaszokot. De Ágrippa aki jól üsmérte a császárt.
25 nem álla kérésekre, hanem a népet esze gyűjteté. a
kinek [212b:] hoszu beszédivel. el akará fordítani az
elméjit a hadakozásról, a melyet sok pártolkodok ohaj-
tották. ellenbe az okosok abékeséget kívánták. Agrippa
elejekbe adá hogy a hadakozást mitsoda¹¹²³ nyomorusá-
30 gok követik., meg mutatá nekik a Romai birodalomnak

¹¹¹⁹ A sidok [A—*a*-ból javítva.]

¹¹²⁰ segítségüket. [*k—t*-ből javítva.]

¹¹²¹ az egész <val> várost, és bizonyosága [*ga*—beszúrás.]

¹¹²² utána [*a*—utólagos beírás a sorvégi margóra, sötétebb tintával.]

¹¹²³ mitso [Sorvégi elválasztás után nem folytatta az új sor elején.]

rettentő nagyságát. és erejít, hogy mitsoda lehetetlen volna ellenek állani. hogy a hadakozás. a melyre akarjak magokat adni. az egész nemzetet a veszedelemre fogja vinni. Az Agrippa beszédi foganatosak valának anyiban, hogy meg tartoztaták egy darab ideig a benne való kivánságot, hogy nyakokrol le vesék a Romai igát erre való nézve fel építék. az Antonia erősege, és atemplom közöt való folyosot, és hamarjában esze szedék¹¹²⁴ az adot a melyel még tartoznak vala a Romaiaknak.

De a midön Agrippa azt akará nékik jovallani hogy engedelmeskedgyenek Florusnak adig a még a CSászár más Gubernátort küld nékik, erre a nép oly igen fel háborodék, hogy gyalázatos szokal ki üzé avárosbol.és némellyek köveket is vetének utánna. Agrippa pedig a maga országaba mene. és a sidok **[213a:]** az után tsak a hadokozásrol gondolkodának. némely partosok. a gyilkosok közül, titkon a Masáda kastélyába menven. a mely közel vagyon Jérusálemhez, a Romai örököt őt mind meg ölék., és magoknak el foglalák. Azon időben Élázár.¹¹²⁵ a templom kapitánya azt jóvállá azoknak akiknek gondok volt az áldozatokra, hogy az idegenektől elne vennének semi áldozatra valot. se semi ajándékot, és így ki akarák rekeszteni az áldozatra valokot a melyeket mind adig szokták volt ajánlani a császárért. és jele volt. hogy hadakozást hirdetnek néki

A papok, a farisaeusok. és mind azok a kik a békeséget ohajták. minden tehetségekel ellent állának. ennek az uj dolognak, de látván hogy semit nem tehetnek, Florushoz. és Agrippához küldének kérni segittséget.hogy ellent alhasanak apártosoknak, Florus nem küldé, hanem Agrippa három ezer embert küldé. a kik a felső városba szállának. A partosok pedig az also varost

¹¹²⁴ szedék [Beszúrás, sötétebb tintával.]

¹¹²⁵ Élázár. [a–z-ből javítva.]

tartották. még a Templomot is. A koron a sidok
kövekel. és nyilakal. kezdének egy más ellen verekedni.
és gyakorta esze is elegyedének. A pártosok bátrabbak
valának. de az Agrippa vitézi., inkább tudták avereke-
5 désnek **[213b:]** modgyát., a veszedelem egyaransu volt
mind akét részről. mind addig amég hét nap mulva. sok
számu gyilkosok a partosok részire álván, a felső¹¹²⁶
városra ütének Az a nap xylophoria napja vala. a mely
Innepben a sidok igen sok fát szoktak vinni a templomba
10 a holocaustum oltárán szüntelen valo égő tüzre., A
pártosok nem akarák meg engedni hogy a nép végbe
vigye azt a köteleségit. és azokra rohanván kik a
templomba akarának menni, viszá üzék őket. akirály
vitézi pedig kevesen lévén. kételenek valának nekik el
15 hagyni a felső várost

A pártosok fel gyujták a fő pap Ananiás házát, a ki
Attya vala Éléázárnak. a magok fejinek, azután az
Agrippa, és a Berenitza udvar házát. Az után körül
vették. és fel égették az épületet a hol aváros leveleit¹¹²⁷
20 szokták volt tartani., hogy el égesék. a Contractusokat,
és az adóságrol valo leveleket amelyek ót valának, azért
hogy a magok részire hodítsák az adosokat. akiknek
adoságít. eszerént fizetik vala meg., Akoron az Agrippa
vitézi a felső udvar házba menének. a fő papal. Ánaniá-
25 sal. a többi a pintzékbe, rejték el magokat. Más nap.
ugy mint tizen ötödik **[214a:]** Augusti, az Antonia
tornyát környül vevék, két nap mulva meg vevék. és fel
égeték, azután meg szállák a felső udvarházat. és
hatodik septembris meg hágák., A Romai vitézek nem
30 remélvén semi engedelmet a sidoktól., a Hippik, fázáel,

¹¹²⁶ felső «ro» városra ütének [Törlés a sor végén.]

¹¹²⁷ leveleit [Beszúrás.]

és Mariamna tornyaiba szaladának, A sidok,¹¹²⁸ és az Agrippa vitezi meg esküvének hogy az életeket meg hagyják nekik. a partosok pedig bé menvén az udvarházba valakit őt találának meg ölék, a Romaiak tábor¹¹²⁹ helyét fel égeték, a fő papot Ánániást, egy más atyafiával. a rejték helybe. meg találván az udvar háznál. meg ölék.

de bello 1.2.c 32

Mánahem, a Hérodianusoknak a fejek. akikről már másut szollotunk. ez elől jároja volt egy sereg tolvajnak, akik Zélátoroknak vagy zelozusoknak nevezték magokat, és akik az Istenen kívül más királytól nem akartak fügeni., Ez a Manahem akor¹¹³⁰ érkezék Jérusálemba a maga népivel a midön az erőseget ostromlották. és a meg vételt igen segité, azért is a pártosok. fejeknek üsmerték lenni. de hamar¹¹³¹ [214b:] meg bánák, mivel Manahem egy nap királyi köntösbe menvén a Templomba, Eléázár és a több pártosok reája rohanván. és atöb Zélátorokra. még a templomba, sokakat meg ölének Manahem egy néhányad magával el szalada, de kevés idő mulva meg fogák és meg ölék. Éléázár a Manahem unokaja, esze gyűjtvén a meg maradot Zélátorokat, a Masáda várába mene vélek. és őt marada egy darab ideig a gyilkosokal. a kik őt valának.

A Romaiak pedig azonban környül valának véve a tornyokba, a nép azon volt hogy hagyják nyugodalomba őket, de a partosok még annál inkább szorongaták őket, ugy anyira hogy a Romaiak kételenek valának azt kérni, hogy tsak az¹¹³² életyeket hagyják meg nekik, és el

¹¹²⁸ sidok, [A k betűt utólag írta be Mikes a szóközbe;] és az Agrippa vitezi <hitre ki menének> meg esküvének [a javítás a törlés fölé írva; nek n-je k-ból javítva.]

¹¹²⁹ tóbor [Íráshiba *tábor* helyett.]

¹¹³⁰ akor [o—a-ból javítva.]

¹¹³¹ de hamar <Mana> [214b:] meg bánák, mivel Manahem

¹¹³² az <ely> életyeket hagyják meg nekik, <és> és [és—sor végén.]

hagyák fegyvereket. és amijek vagyon, meg ígérék kéréseket. de mihent a fegyvereket le tevék, Eléázár. a partosok feje. mind meg öleté őket. noha szombat napja vala, és tsak Métellust a fő tiszttyeket hagyák életben.
 5 mert e meg ígérte volt hogy sidó vallásra fog állani,¹¹³³ Egy ilyen tselekedet után,¹¹³⁴ az okosa az sidoknak, előre el láták, hogy már nem volna reménség [215a:] a békeséghez, és hogy a Romaiak boszut fognak állani. az egész sido nemzetén. az ilyen hit szegésért. és kegyetlenségért.
 10

[XIV Rész]

Ugyan azon anapon azon az orában, a melyben a jérusalemi sidok meg ölék a Romai város özöket, a Cézariiai pogányok nyakokat¹¹³⁵ szegék a nálok lakozó sidoknak, mint egy husz ezeren veszének el, a kik pedig
 15 meg szabadulhatának., azokat Florus a gályákra küldé, A szomszédságban lévő sidok.¹¹³⁶ meg boszsonkodván ilyen nagy kegyetlenségen. ök is amagok résziről fel kezdék gyujtogatni prédálni. pusztítani a körül való pogány városokat. ugy mint filadelfiát, Gerását. pellát.
 20 Gázát, Ascalont, és meg másokat., sok károkat tettek ptolomaida, és Cezaria körül, samariát is fel égeték, és valakit meg ölhetének meg ölék, A syriaiakis hogy boszut állyanak a sidokat nem kiméllék. akik avárosokban lanknak vala, Ez így lévén, syria. és pálestina,
 25 na, ket részre oszlék. és az olyan helyeken ahol a sidok és a syriaiak egyaransu számuak valának. éjel, napal készen valának egymást meg ölni, és mindenkor nyughatatlanságba és tartalékba kelleték lenniék, akár mely féle ment [215b:] az ember, tsak a sok vér ontást,
 30 gyilkoságot. pusztitást láthatta,

Joseph. de bello.
 1.2 c 33

¹¹³³ fog állani, [á-o-ból javítva.]

¹¹³⁴ után, [u-e-ből(?) javítva.]

¹¹³⁵ nyakokat [Első k-g-ből javítva.] szegék a a nálok [a-új sor elején ismételve.]

¹¹³⁶ sidok. <azon> meg boszsonkodván <ige> ilyen

Scythopolis város, ebben a belső és egymás ellen való hadakozásba. még nagyob¹¹³⁷ kegyetlenséget mivele mint sem atöbbi, a midön a körül való sidok avárosra ütének, hogy azal is ugy bányanak mint atöbбивel., a városba lakozo sidok., a töb pogány lakosok mellé adák magokot., hogy vélek együt meg örizék avárost a magok felekezetektől, azért fegyvert fogának,¹¹³⁸ és bátran meg verekedének akün lévő sidokal, mind azon által a scythopolisi¹¹³⁹ pogányok nem hihetének nékik. tartván attol. hogy éttzaka avárost el ne foglalyák. és a töb sidoknak kezekbe ne adgyák. azt mondák tehát nékik, hogy ha meg akarják hozájok való hüségeket bizonyítani, menyenek ki egy nehány napra. minden tselédekkel. aváros mellet lévő erdőben., a sidok arra reá állának, és tsendeségel töltének el öt két napot., a harmadik éttzakán., avárosi pogányok rajtok menének, és tsak nem mind aluva találván öket., mind a tizen három ezeret meg ölék és jószágokot fel prédálák.

Egy simon nevü sidó ezen alkalmatoságal **[216a:]** hiressé tevé magát dühössége által, E nevezetes familiából való volt. látván hogy az erdőben a scythopolisiak mint ölnék, vagdálnák a sidokot, szánakodo és el fordult dühöségel való szemekel nézvé¹¹⁴⁰ a szüléit, és tselédit. kik körülötte valának, meg fogá az Attyának a haját. egy tsapásal meg ölé, az Anyával hasonló képen bánék. azután feleségit. gyermekeit mind meg ölé, ezek pedig örömel veszik vala el a halalt keziből. tsak az ellenségek keziben ne esenek, az után a rakás testekre fel menvén. és fel emelvén akarját. hogy mindenek láthatásák., magát által üt a fegyverével.

¹¹³⁷ nagyob [b—k-ból javítva.] kegyetlenséget

¹¹³⁸ fogának, [Sor előtti margóra írva.]

¹¹³⁹ scythopolisi [Szóvégi i utólagos beírás sötétebb tintával.]

¹¹⁴⁰ nézvéⁿ <a> a szüléit,

- Ezen idő tályba a Makeronta nevű vár. a jordanon¹¹⁴¹ tul, fel adá magát a sidoknak. a Romaiak tartván az ostromtól. a pártosok meg vevék még a Cypros. és Jériko kastélyit. és meg ölék a benne való vitézeket. és
- ⁵ el ronták a kastélyokat., Alexandria varosa. a sidoknak mindenkor ellensége léven, belejek vesze tsak kevés dologért., Az Alexandriaiak esze gyülekezének., hogy követeket küldgyenek Nérohoz. a magok dolgaiba, sokan a sidok kö-**[216b:]**zül, ők is közikbe elegyedének.
- ¹⁰ mint avarosnak polgári, Azonal a Görögök reájok rohanának. kiáltván hogy úgy jötenek volna mint ellenségek, és hogy a dolgokat el ronttsák. a sidok el szaladának, és hármat meg fogának közüllök, és hirtelni kezdék. mint ha meg akarnák őket égetni, A
- ¹⁵ sidok mindnyájan oda futának hogy ki vegyék őket akezekből, és köveket¹¹⁴² hajigálának a Görögökre, és tüzet vévén kezekben., azal fenyegeték. hogy mind meg égetnék őket a théátrumba, ha viszá nem adnák nekik a sidokat.
- ²⁰ Tibérius Alexander. aváros Gubernátora, az sidokat inté és azon igyekezék hogy meg tsendesitené a zenebonát. de látván hogy szépen semire sem megyen., két Romai légiot küldé reájok. és más féle öt ezer embert, meg parantsolván hogy ölnék meg a kik nyakaskodnának, a házakot prédállják¹¹⁴³ és égesék fel, a sidok fegyvert fogván. sokáig oltalmazák magokat., de végtére¹¹⁴⁴ el nyomatának, és el szaladának, ötven ezer embert olvasának el veszni azon a napon. vagy fegyver, vagy tűz által, egy sido **[217a:]** sem szaladot volna el, ha
- ³⁰ Tibérius Alexander, meg nem tartoztatta volna, a vitézi kegyetlenségit. de az Alexándriai népet, aki kegyetle-

¹¹⁴¹ jordanon [Szóvégi *n-l*-ből javítva.] tul

¹¹⁴² köveket [*et*-beszúrás, sötétebb tintával a szóközbe.]

¹¹⁴³ prédállják <fel> és égesék fel,

¹¹⁴⁴ végtére [*e-i*-ből javítva.]

neb volt a vitézeknél. nehezeben lehet meg tartoztatni az ölésben,

A sidoknak számok akik el veszének a más több városokban. igen sokra megyen., az Ascaloniak két ezer, öt százat ölenek meg. A ptolemaidak két ezeret, A 5 de bello lib 2, c 35
több syriai városok, ahhoz képest bánának vélek. a mint vagy a gyűlölségek, vagy a tartalékjok volt hozzájuk,¹¹⁴⁵ Antiokia. sidona, Gerasa. és Apámé városai valának egyedül. a kik nem háborgaták őket, Az Agrippa orszaga, a mely Trachonitába terjedet, és más helyekre 10
a jordanon túl, nem vala ment aháboruságtól, Ez a fejedelem Cestius Gallushoz menvén Czezáréaban., várust hagyá maga helyet Gubernatornak, A Bathanéa tartománya követeket küldé hozzája, arra kérvén hogy küldene hozzájuk. valamely hadat, a mely a pártosokat 15
félelembe tartsa, nem hogy a követeket el fogadta volna, vagy kéréseket meg halgatta volna, hanem éztaka elejekbe küldé, és meg öleté őket [217b:]

Cestius Gallus a syriai Gubernator., meg tudván hogy mint folynának adolgoz Judéába. Antiokiából. a hol 20
lakot rend szerént, oda mene nagy siettséggel, a tizen kettődik¹¹⁴⁶ légioval. a légiokból ki választot két ezer emberel, három ezer hat száz más féle gyalogal, és négy ezer lovasal, még¹¹⁴⁷ ezen kívül a szomszédságban lévő királyok¹¹⁴⁸ hadat adának melléje. az¹¹⁴⁹ Antiokiai király 25 de bello. l.2.c 37
három ezer gyalogot, és két ezer lovast, Agrippa király ezer lovast, és három ezer gyalogot, Soémé király, négy ezer embert, a kinek két harmadgya lovas volt, Ez az ármáda több volt husz ezer gyalognál, és¹¹⁵⁰ közel öt ezer

XV.Rész.

Cestius Gallus
judéába megyen.

¹¹⁴⁵ hozzájuk, [Szóvégi o—á-ból javítva.]

¹¹⁴⁶ kettődik [ik szórész beszúrás a szóközbe, sötétebb tintával.]

¹¹⁴⁷ még <ez> ezen [Tollhiba.]

¹¹⁴⁸ királyok [ok szórész beszúrás a szóközbe, sötétebb tintával.]

¹¹⁴⁹ az [Beszúrás.]

¹¹⁵⁰ és <mint> közel

lovasnál., Cestius ezel ahadal. ptolemaidába mene, és onnet a Zabulon városa ellen., a mely város Galiléába vagyon, a lakosok pedig mind a hegyekbe szaladának, a Gubernátor fel prédáltatá avárost, és azután meg égeté., a körülvaló helyeket el pusztitá és a falukot fel gyujtá. az utan viszá tére ptolemaidában, ez a viszá valo térés, meg bátorittá a sidokot,. és többet ölének meg két ezernél olyanokot. a kik el maradoztak volt a prédálásért, **[218a:]**

¹⁰ Cestius Galiléában küldé Gallust, atizen kettődik légyionak a fő kapitányát, hogy ezt a tartományt meg hodoltassa, sephoris, a leg erősebb város, a kapuit néki meg nyitá, és ennek példájára a több városok is azt tselekedék, némelyek a pártosok közül az Amazon hegyére menének. Gallus utannok menván, ezeret le vága közüllök. a többi más erős helyekre szaladának, Gallus látván hogy Galiléában többet nem tselekedhetik, a Cestius Gallus táborára visza tére. a ki Cezaréában volt, Cestius hadat küldé joppéhoz, aki meg vévén avárost, fel égeté, nyoltz ezer. négy száz lakosokot meg ölének. és avárost fel prédálák, Cestius Jerusálem felé vevé uttyát. Antipátridán mene keresztül, ót meg tudván. hogy sok számu sidok volnának valamely erőségbe, a melyet áfek tornyának nevezték, hadat küldé ellenek, ²⁵ de a sidok meg nem merék várni, és a Romaiak. fel prédálván az erőséget, fel is égeték.

Anti pátridából. Cestius lyddában mene, ahol tsak ötven lakosokot találá, a többi Jerusálemben mentek volt. a satoros Innepre, avárost fel égeté, és a sidokot a ³⁰ kiket ót találá. meg öleté. **[218b:]** azután eléb mene egész Gabaonig, a hol táborba szálla, Gabaon pedig Jerusálemhez tsak két mély föld. A sidok olyan közel látván a Romaiakot a fő városokhoz, el hagyák az Innepet. a Ceremoniákat. még a szombatot is. fegyvert ³⁵ kapának. és nagy sebeséggel Cestiusra rohanának, úgy anyira hogy meg tántorították a Romai hadat., és meg is

bontották volna arendeket. hogy ha a lovasa nem ment volna segítségire a gyalognak, a sidok ezen ahartzon, tsak huszon két embert vesztének, a Romaiak pedig öt száz tizen öt embert, gyalogot, vagy lovast, Cestius Bethoronba vivé a hadát. Giorás, a simon fia. egy néhány vitezit meg ölé., és egy néhány szekereit el nyeré.

A Romai had, három nap marada azon a helyen., de a sidok, akik a dombokon valának, körül vették volt, fenyegetvén hogy reájok ütnek. ha meg indulnának, De Agrippa király a sidokhoz. küldvén. és meg izenvén nékik hogy meg botsáttják pártolásokat. tsak a fegyvert tegyék le, enagy hasonlást okozta közöttök. Cestius élvén az alkalmatoságál., oly keményen üte reájok. hogy el szaladának. és bé menének Jérusalemben. Cestius táborba szálla nyoltz száz. ötven lépésnire a várostol. [219a:] scopos nevü helyre, és öt marada harmad napig tsendeségbe, abban areménségben lévén, hogy azon alat. a sidok magokban térhetnek. A negyedik napon ugy mint¹¹⁵¹ 30 octobris. a hadát egészen ki rendelé., és Jérusálemhez közelgete. A sidok azon oly igen meg rémulének, hogy atemplomban rekeszkedének és avárosnak az utolso kerítésiben, Cestiusnak hagyván atöb részeit avárosnak. aki is fel égeté. és a felső városba szálla, a királyi udvarház mellé.

Josef azt erősitti, hogy ha Cestius mindgyárást ostromlani kezdette volna a várost, meg vehette volna, és el végezte volna ahadakozást., De a fő tiszttyei közül arrol le verék. a kiket Florus pénzel el tsinálta volt, söt még a kö falakon valának Ananus, és némely elei avárosnak, akik¹¹⁵² azal kínálák Cestiust. hogy meg nyittják a kapukot néki, de nem mére nékik hinni. és.

¹¹⁵¹ mint [Beszúrás, sötétebb tintával.]

¹¹⁵² akik <azal> azal [Törlés a sor végén.]

joseph.de bello.
l.2. C 38.

De bello l.2.c 39.

meg veté kínálásokat, a pártosok pedig meg sajdítván.
 az Ananus. és atöbbinek szándékját. köveket hajigálá-
 nak utannok. és ketelenek valának le ugrándozi a kö
 falrol. Cestius öt napig mind azt keresé. hogy mitsoda
 5 helyt vehetne el a sidoktol. de a sidok mindenüt oly nagy
 vigyázásba valának hogy nem találhata¹¹⁵³ semi alkalma-
 toságot., A hatodik **[219b:]** napon, a Templomnak
 észak felöl valo egyik kaput¹¹⁵⁴ erősen kezdé ostromol-
 tatni, A sidok pedig anyi sidát kezdének le hajigálni a
 10 kapu felül a Romai vitezekre. hogy kételenek valának
 hátráb menni, egy nehány izbe, De a Romaiak. bé
 fedvén magokot a paisokal, /a mint ök nevezik vala./
 valamint a tekenös béka, se a sida, se anyil nékik nem
 árthata., és veszedelem nélkül kezdének munkálodni a
 15 fal rontásán, és azon hogy meg gyujtsák¹¹⁵⁵ a templom
 kapuját. ezen oly igen meg rémülének apártosok., hogy
 sokan ki szaladának avárosbol., és ha az ostrom még
 egy darab ideig tartot volna., a nép már készen volt a
 kaput meg nyitani. és Cestiust bé fogadni De az Istennek
 20 haragja igen nagy volt. ezek a pártosok ellen., hogy meg
 engedhese. a hadakozásnak oly könnyen valo el végezésit
 Cestius pediglen nem tudván igazán abé rekesztettek
 szándékit. és dolgait, az ostromot félbe hagyatá, és a
 scopos tábor helyére mene. a pártosok ezt látván. igen
 25 meg bátorodának, és a hátul járo seregből, sokakat meg
 ölének, Cestius más nap fel szedé atáborát, és Gabaon
 mellé szálla., a sidok pediglen mindenüt anyomában
[220a:] hol odalt, hol hátul, ölik vala a sok számu
 vitézit, és prédálták a szekereit, Cestius két nap mulata
 30 Gabaonba, nem tudván mitsoda tanátsot adni magának.
 végtire aharmadik napon, ugy mint 8 novembris, látván

¹¹⁵³ találhata [Szóvégi *ta* – beszúrás, sötétebb tintával.]

¹¹⁵⁴ kaput [*put* – sor előtti margóra írva, sötétebb tintával; a szöveg értelme szerint *kapuját* kellett volna írni.]

¹¹⁵⁵ [Sorvégen:] gyuj- [új sor elején:] <tt> tsák [<tt> második t-je s-ből javítva.]

hogy a sidok hová tovább szaporodnának, utra indula, el
hagyván a szekereket, és meg öletven az ökröket.
lovakot. akik terhet vontak. vagy vittek. és tsak azokat
hagyá meg a kik avár viváshoz valo Machinákot¹¹⁵⁶
vitték. és a sidákat, a sidok kergették de tartozkodva,
hanem a midön a Romai hadnak le kellették Bethoronba
menni a keskeny és vallus uton, akoron minden felöl
reája ütének, a Romai had senem hartzolhata, se magat
nem oltalmazhatá. és egészen el veszet¹¹⁵⁷ volna, hanem
az ettzaka¹¹⁵⁸ segített meg, hogy Betoronba bé mehete,
Cestius azon alkalmazoságal. négy ezer gyalogját, és
négy száz lovasát veszté el,

A sidok el állák Bethoron körül mindenüt az utakat.
hogy Cestius onnét ki ne mehesen, de ugyan azon
éttzaka onnét el indula az egész hadával. nagy tsendesé-
gel, hanem avárosba négy száz választot vitézeket ha-
gya, meg parantsolván nékik hogy a házak tetején
kiálttsák erősen, ki jár ót. va-[220b:]lamint a strásák
szokták kiáltani, hogy a sidokal el hitethese hogy az
egész had ót volna, a Machinákot is ot hagyá. amelyek-
nek nagy hasznát vevék a sidok, a midön jérusálemet
meg szállák, Cestius olyan siettségel ment. hogy amidön
a sidok észre vevék el menetelét, már négy mély
földnire volt avárostol, a sidok a városban maradot négy
száz embert könnyen meg ölék. az után Cestius után
menének. egész Antipatridáig. de ötöt ót nem érvén,
viszá térének Jérusálemba nagy gyözedelmesen. Tacit-
us,¹¹⁵⁹ és suetonius tesznek emlékezetet Cestiusnak
errol a meg veretetésiröl. és azt is fel teszik, hogy azon
alkalmazoságal el vesztette a légioknak egy sasát.

Tacit I. 5 c 10. hist
sueton. in vespas.
c 4.

¹¹⁵⁶ Machinákot [a—i-ből javítva.]

¹¹⁵⁷ el veszet [t—s-ből javítva.]

¹¹⁵⁸ ettzaka 'menté' segített [segített 'menté' fölé írva.]

¹¹⁵⁹ Tacitus [c—t-ből javítva;] és suetonius [a to szótag javítva.]

De bello I.2. c.42.

Euseb.I.3 C 5

Iuc.XXI. 20.21.

Epiphan haeres.29
c.7.et haeres.30
c.2.

XVI Rész.

vespasianust¹¹⁶³
küldi Néro a sidok
ellen

Ez a győzelem a pártosokat kevélyeké tevé, és
areménségeket fel emelé, de az okosa a sidoknak előre
el láták, hogy azutan nem lehetne békeséget reménleni,
és hogy a Romaiak viszá térnek Jérusálemre, és boszut
5 fognak álláni az egész nemzetén a Cestiuson tett gyalá-
zatért. ugyan is sokan avárosnak elei közül, el hagyák
avárost, valamint ki szaladnak az el merülő hajobol., A
keresztyének hasonló képen tselekedének. ök meg
tudták volt az üdvezítötöl, hogy a midön Jérusálemet
10 ahadak körül veszik [221a:] ahegyekre szaladgyanak,
A¹¹⁶⁰ régiek nékünk azt mondgyák hogy az Isten ezt
nékik meg parantsolá még az hadakozás elöt,. meg
jelentvén ezen akarattyát némellyeknek a Jérusálemi
hivek közül de söt még egy Angyal által. akit hozájok
15 küldé, szent Epifánus szerént aki meg hagyá nékik.
hogy a jordánon¹¹⁶¹ tul. pella nevü városba menyenek, a
mely város az Agrippa¹¹⁶² országában volt, a melyben a
hadakozás el nem terjede, azt nem lehet valójában
tudni, hogy mitsoda időben hagyák el Jérusálemet
20 akeresztyének hanem azt el lehet hinni hogy ebben az
időben sokan pella városában menének., és amidön
Titus meg szállá Jérusálemet, akik még avárosba valá-
nak, hogy onnét másuvá menének

Cestius meg menekedvén aveszedelemtöl Nérohoz. a
25 ki akoron ákájában volt. követeket küldé olyan elő
kellő sidokot¹¹⁶⁴ a kik hivek valának a Romaiakhoz. arra
avégre. hogy egészen tudtára adnák a CSászárnak hogy
a dolgok.mitsoda állapotba volnának, és hogy Florust
okoznák mindenről Néro jól által látá hogy ezt ahadako-

¹¹⁶⁰ A régiek [A—*a*-ból javítva.]

¹¹⁶¹ jordánon [á—*o*-ból javítva.]

¹¹⁶² az Agrippa «nevü» országában [Törlés a sor elején.]

¹¹⁶³ vespasianus [Íráshiba *vespasianust* helyett.]

¹¹⁶⁴ sidokot [Utána áthúzott vessző.] «a kik» a kik

zást mi követheti. és hogy ehez ahadakozáshoz,¹¹⁶⁵ olyan fő kivántatik a ki értelmes, és bátor legyen., Néro vespásiánusra [221b:] veté szemeit. aki mindenkör hires, és szerentsés Generalis volt. Enem volt. se olyan rendből. se olyan familiából valo a kitől a Császár
5 valamit tarthatot volna, vespasiánus azon időben nem vala kedvében a Császárnak, mert nem tsudálta az éneklésit. és tsak ahalált várja vala magára, a midön a syriai hadnak Generálisává téteték. és a sidok ellen valo hadakozást reája bizák
10

A Damaskus béliek meg tudván hogy a¹¹⁶⁶ Romai hadat meg verték volna. el végezék magok között, hogy a nálok lako sidokot mind el veszések, de mint hogy jobbára a városi aszonyok a sido vallásra állottak vala. azért igen el titkolák előttök szándékjokot, ugy történék
15 tehát, hogy egy nap a sidok mindnyájan a piatzon a játékos helyre gyülekezvén., a városiak reájok rohanának, és tiz ezeret meg ölének minden védelmezés nélkül

A sidok a kik Cestius után mentek volt, viszá térének Jérusálembe. és minden képen azon valának hogy magokhoz hodithasák azokat is a kik még a Romaiakhoz tartottanak, nagyob része hozájok hodola. vagy szabad akaratból. és [222a:] hajlandóságból, vagy kéte-
20 lenségből. A templomba nagy tanátsot tartának, és egyenlő akaratból fő tiszteket választanak, akik mind Jérusálembe, mind a több tartományokba parantsolyanak. Josefet, a Gorion fiát. és a fő papot Ananust, a város fejejivé tevék. Élézárt az Ananiás fiát. és a pártolásnak kezdőjét. hogy Idumeába parantsolna. Josef a historikus. a Matthiás fia. pedig a két Galiléában.
25 Ezeken kívül meg más Gubernatorokat is küldének az
30

De bello 1.2.c 42

¹¹⁶⁵ ahadakozáshoz, [ahadazáshoz-ból javítva, ko beszúrásával; harmadik a—o-ból javítva.]

¹¹⁶⁶ a [Beszúrás.]

erőségekben, Ezek a Gubernátorok a magok rendelt helyekre érkezvén. ki ki azon igyekezék hogy a Romaialkal meg ütközhesék. vagy is leg aláb magát oltalmazhasa ha reájok ütnek.

- 5 Josef ahistorikus. Galiléában érkezvén, atartományba¹¹⁶⁷ valo fő renden lévőeknek barátságokat magának meg nyéré. közölvén vélek hatalmát, ezekből akik leg értelmesebbek valának, hetvent választá, ezeket mint egy atartomány Administrátorinak rendelé, és egy szers
- 10 mind. mint egy zálogok is valának¹¹⁶⁸ mellette. a Galiléaiak hűségéért. de még minden városba hét birot rendelete, a kik a [222b:] kis dolgokat itéllyék, mivel a nagy dolgokat magának meg tartá., mindenek felet azon igyekezék hogy a tartomány békeségben legyen, és
- 15 a tolvajokal a fegyvert le tétése, akiknek atartományal olyan fizetést adata, valamint a vitézeknek, ő maga az igasság ki szolgáltatásáért, se pénzt, se ajándékot nem vet, és ezen okért. a Galiléaiak. mind betsületel, mind bizodalomal valának hozzája. El látván pedig előre, hogy
- 20 a Romaiak fegyveres kézel fognak bé menni az országba. azon igyekezék. hogy meg erősítse az also Galiléának fő varosit. ugy mint Tárísét. Tiberiadest, Totapát. Beersabét, Salamaimot, Peresét, Jafát, Sigofot. és¹¹⁶⁹ az Ithaburiust, vagy is aThabor hegyét, és még a Genezáreth toja mellet lévő barlangokat. A mi a felső Galiléát illeti, őt is meg erősíté Petrát, Sefetet, Jamnitot. és Mérot, és Golanita tartományában Séléuciát, Sogánt. és Gamalát, a Séforisi lakosoknak pedig meg engedé hogy a várost kö falal bé keritenék. mert ezek gazdagok
- 30 és hadakozok valának, igen nehéz is volt. ezeket igazgatni. [223a:]

¹¹⁶⁷ atartományba ‹lévő› valo fő renden lévőeknek [valo ‹lévő› fölé írva.]

¹¹⁶⁸ valá [Elírás valának helyett.]

¹¹⁶⁹ és és az Ithaburius, t, [Szóvégi t, — utólagos beírás, világosabb tintával.]

Azután Galiléába többet száz ezer embernél fegyver-
 sete fel, akik közöt azon igyekezék hogy fel állithasa, az
 engedelmeséget. és a hadi rendet., a mellyek tették a
 Romaiakot. oly győzhetetlenké; és hogy őket hadi
 embereké tehesse, mint olyanokat. a kiknek, hadakozni ⁵
 kellették. avilágon lévő leg vitézéb, és¹¹⁷⁰ leg jobb hada-
 kozo nemzettségel. Ezt a hadat a városok tartották,
 avárosok lakosinak fele a¹¹⁷¹ hadba volt, a más fele pedig
 azokat tartotta. jofef pedig hat száz hü, és válogatot
 vitézeket tartot maga mellet., Az¹¹⁷² alat amég atartom- ¹⁰
 mány dolgainak el rendelésiben foglalatoskodék, Gis-
 kalai János. aki igen tsalárd ravasz, nagyra vágyo, és
 hazug ember vala, négy száz tolvajokot gyűjtöt vala
 esze, és ezekel prédálni kezdé Galiléát, az után Josef
 szolgálattýára ajánlá magát, és szabadságot kére tölle, ¹⁵
 hogy had erősithese meg Giskálát, Josef azt néki meg
 engedé. nem gyanakodván semit felöle, erre amunkára
 pedig János sok pénzt huza ki avárosiaktol, de még
 többet nyere az olaj kereskedésen. mivel azt igen
 [223b:] oltsan meg vévén, drágán adá el, látván hogy ²⁰
 sok pénze volna, azal hizelkedék magának. hogy talám
 még Josefet ki foszthattya a Galiléai Gubernátorság-
 bol.¹¹⁷³ hogy pedig azt el érhesse. azt gondola hogy
 szükséges volna fel zavarni a tartománt, úgy hogy
 jofefet meg ölhese. ha az ellen akarna állani, vagy is meg ²⁵
 utáltasa ötet¹¹⁷⁴ a népel, és le tétesse. ha tiszttséginek
 hivatallyát el mulattya, De még annak előtte. azt hirdet-
 te volt, hogy Josefnek a volna a szándékja, hogy a
 Romaiak kezében adgya a Galiléai tartományt.

Egy sereg iffiuság az Ágrippa és Berenicza királyné- ³⁰

¹¹⁷⁰ et [Íráshiba és helyett.]

¹¹⁷¹ fele a <fele> hadba volt, a más fele

¹¹⁷² Az <all> alat amég atartomány [mány—utólag írva a sorvégi margóra.]

¹¹⁷³ Guber<ber>nátorságbol. [Törlés a sor elején.]

¹¹⁷⁴ ötet [Első t—k-ból javítva.]

nak a tiszteikre¹¹⁷⁵ ütvén. a szekereket a melyek vélek¹¹⁷⁶
 valának fel prédalák, a szekereken pedig drága köntö-
 sök. ezüst mivek, valának és ezeken kívül hat száz
 arany. ezek atolvajok, nem rejthetvén el anyi sok drága
 5 portékát, Josefnek tudtára¹¹⁷⁷ adák., a ki akoron Tárisé-
 ben léven. igen rosznak találá tselekedeteket, és parantsolá nékik, hogy valamit el vettek. azt mind a város
 eleinek a keziben adnák. azok az ifiak meg boszonkod-
 ván azon. hogy leg aláb egy részit a prédájoknak nékik
 10 nem adgyák. azt kezdék **[224a:]** hirdetni hogy Josef
 árulo volna.: ugy anyira hogy másnap regel, száz ezer
 fegyveres ember gyülekezék Tarisé mellé. némellyek
 azt kiálttyák vala, hogy meg kellene Josefet kövezni.
 mások¹¹⁷⁸ hogy meg kellene égetni, az ő jó akaroi. és
 15 örzői, oly igen meg ijedének. hogy mind el hagyák ötet
 négyen kívül. akoron pedig Josef aluszik vala amaga
 szállásán., és már fel akarák gyujtani a midön fel
 ébrede, azt jovallák neki szaladna el. de ő meg nem
 ijedvén., annak a sokaságnak eleiben¹¹⁷⁹ mene, szakado-
 20 zot ruhában, hamvas fővel, a kezei hátra kötve, és a
 kardgya. anyakán függöbe, A Tárisé lakosi így látván
 ötet, nagy szánakodásal. valának hozzája, de a körül valo
 paraszt emberek. kiáltani kezdék hogy adgya viszá az el
 vett pénzt, és vallya meg árulását. Josefnek a vala a
 25 szándéka., hogy közöttök valamely oszlást mivelyen,
 azért is mondá asokaságnak, hogy semi szándékja nem
 volna, Ágrippának viszá adni a pénzt a melyről vagyton a
 szó. se magának azt meg tartani., hanem Tárisé városát
 akarná azal meg erősíteni aki egészen **[224b:]** nyitva

¹¹⁷⁵ tiszteikre [Második *i*—beszúrás halványabb tintával *e* és *k* közé.]

¹¹⁷⁶ vélek [*k*—beszúrás halványabb tintával a szóközbe.]

¹¹⁷⁷ tudtára [Az *a* betű szárát felhúzva, *k*-t kezdett írni.] adák.,

¹¹⁷⁸ mások <meg.> hogy meg kellene égetni,

¹¹⁷⁹ eleiben [Az *i* betűt utólag írta Mikes a sorvégi margóra; *ben*—új sor elején.]

vagyon. hogy ha pedig ezt a szándékját nem talállyák
jonak. apénzel azt tselekedhetik a mit akarnak.

A koron a Tarisé lakosi nagy ditséretet adának néki,
mint hogy pedig ezek valának leg aláb negyven ezeren.,
Josef ezeket kotzodni hagyá, a töb városoknak lakosi-⁵
val, a kik nem akarák hogy tsak Tárisé vegye hasznát
annak a pénznek, minek utánna josef meg ígérte volna
hogy szándékja volna a több városokot is meg erősíteni.
a sokaság el oszlék¹¹⁸⁰ de a midön a szállására viszá tert
volna, két ezer ember. a kik leg inkább valának ellene.¹⁰
a szállását körül vévé, ezek kiáltozni kezdének reája,
Josef hogy a veszedelmet elkerülhese. a háza tetejére fel
mene., és onnét kezével intvén nékik, mondá. hogy
anyi sok zaj közöt. nem tudhatná kivánságokot.: hanem
ha akarják, küldgyenek hozája olyanokot., akiktől¹¹⁸¹¹⁵
meg tudhasa szándékjokot. és eleget teszen nékik. azok
tehát hozája küldék. a magok közöt valo eléb valokot.
Jo-[225a:]sef azokot meg fogatá. es a háznál lévő leg
titkosab helyre viteté, és őt addig el vereté., a még az
oldalok tsonttya. meg láttzék, az után el botsáttá őket.²⁰
A többi látván ezeket oly véresen, meg ijedének, és el
szaladának.

Giskálai János betegé tevén magát, és levelet ira
Josefnek. hogy engedné meg., had menne Tiberiades-
be. vizez inya., két nap mulva hogy oda érkezék, a város²⁵
fő tiszteit el tsinálá. kit pénzel, kit tsalárdságival. és¹¹⁸²
arra akará őket venni. hogy Josefet hadnák el. silás
pedig az ő jó akaroja. tudtára adá ezt néki. Josef
mindgyárt meg indula. és egész éttzaka menvén. jó
regel Tiberiadesbe érkezék. Az egész nép, azokon kívül³⁰
akiket János magához hodította vala. eleiben menének.

¹¹⁸⁰ el oszlék [é—á-ból javítva.]

¹¹⁸¹ akiktől [Második k—beszúrás.]

¹¹⁸² és «akará» «arra» arra akará [«arra» beszúrás.]

János hozája küldé. követetvén. hogy betegsége miat hozája nem mehetne. meg tudván hogy josef esze gyűjtötte volna anépet a piatzra, János fegyveres embereket küldé oda. hogy Josefet meg ölnék a midön a nép⁵ látná hogy fegyvert huznának, kiáltani kezde, josef hátra tekinté. és látván öket szaporán a tó part-**[225b:]**tyához sieté. és egy tsónakba ugordék tsak harmad magával ahadi emberei pedig fegyvert akarván fogni hogy meg büntessék azokat a gyilkosokat. josef¹⁰ nem engedé, tartván avárosi hadakozástól.

Giskálai János. látván hogy a szándékát véghez nem viheté, tudván azt is hogy atartomány béli had gyülekez-
nék. és reája készülne. nagy siettségel. Giskálába mene, Josef¹¹⁸³ pedig meg elégedék azal. hogy szám ki vetés-
¹⁵ be¹¹⁸⁴ küldgye azokat, akik meg akarák ölni. azt is ki hirdetteté. hogy jószágokat. el foglalnák, házokat. és tselédeket fel égetnék. mind azoknak. akik ött nap mulva el nem hagynák azt az árulot, ez a parantsolat olyan foganatos vala. hogy három ezeren Jánost el²⁰ hagyák, és fegyvereket a Josef lábaihoz veték. János pedig el hagyá Giskálát, és félre el voná magát két ezer gyülevészekel. Titkon pedig Jérusálembe küldé. azal vádolván Josefet, hogy sok hadat gyűjtöt esze, olyan szándékal. hogy azt a fő várost magáévá tegye, hogy ha²⁵ eleit nem veszik; a Jérusálemi **[226a:]** nép erre avádolás-
ra semit nem hajta. mert már tudta. hogy mitsoda dolgok történtek volt. mind azon által. némellyek avá-
ros elei közül. pénzt küldének Jánosnak. hogy gyűjtsön hadat. és hadakozék Josef ellen., akinek parantsolatot³⁰ küldének. hogy a mellette lévő hadnak ne parantsol-
lyon, és négy Jérusálemi nevezetes embereket küldének két ezer, ött száz emberel., hogy Josefet kénszerittsék.

¹¹⁸³ Jesef [Íráshiba *Josef* helyett.]

¹¹⁸⁴ szám ki vetés-be [?] be [be-törlés fölé írva, sötétebb tintával.]

engedelmeskedni ennek aparantsolatnak., és hogy a Galiléákat tölle el idegenítsék. Ezek Galiléában érkezének, olyan szándékal. hogy Josefet erőszakosan is kénszerítsék. ha nem akarna engedelmeskedni., ha pedig engedelmeskedik, szabadosan hagyják vélek együtt Jérusálembe meni. hogy őt számot adgyon a maga viselésiről ⁵

Josefnek¹¹⁸⁵ Jérusálemben lévő jó akaroi tudtára adák, hogy hadi embereket küldenének hozzája, de töbrről nem tudosithaták. mert igen titokba volt adolog. ¹⁰ Minek előtte pedig jofef rendelést tehetet volna, azok ahadi emberek ellen. Gamá-[226b:]Jla, Scytopolis. Giskála, és Tiberiades ellene támadának, Josef azokat¹¹⁸⁶ erőszak nélkül le tsendesitvén, négyet a fejek közül meg fogatá, úgy az eleit is azoknak. kik fegyvert fogtanak ¹⁵ volt ellene, ezeket Jérusálembe küldé. a hol kevésbe mult el, hogy a nép meg nem kövezte őket

A Tiberiades lakosi azt fogadák Agrippának hogy keziben adgyák avárost, de ez a fejedelem oda nem mene a fel tet napra. hanem tsak egy nehány Romai ²⁰ lovasokot küldé hozzájok, akik oda érkezvén, aváros Josef ellen támada, a ki Terisében volt. amidön ezt a hirt meg vivék néki, de akoron nem lévén semi had melleste, hanem mesterséggel akará meg tsalni a Tibériádes lakosit, két száz harmintz kis hajotskát gyújte esze ²⁵ atón, azokba mindenikébe négy embert tett. ezekel igen jó regel Tiberiádes felé indula. és meg állittá a hajotskákot még mikor mesze volt a várostol., a honét tsak nehezen láthaták ötet, meg parantsolván ahajosoknak. hogy a vizet verjék a lapátyokkal. ő pediglen maga ³⁰ hét vitézivel fegyver nélkül. a városhoz közelite. tsak anyira hogy ötet meg üsmerhették, [227a:] a városiak

¹¹⁸⁵ Josefnek <a> Jérusálemben

¹¹⁸⁶ azokat [ot szórészt utólag írta be a szóközbe.]

pedig látván megszire azt a sok számu hajotskát, a
fegyvereket le tevék. és kegyelmeségihez folyamodá-
nak, mondá nékik. hogy küldyenek követeket hozzája a
kik ötet meg kövessék, küldének mindgyarást hozzája
5 tizet avárosnak eleiből, Josef azokat egy hajoban téteté.
és el küldé mesze avárostol., az után azt kíváná. hogy
ötvent aváros tanátsi közül adnák kezében, ameg lévén,
mind addig szaporitá kérésit. valamég a városnak min-
den tanatsit a kezében nem adák, a kik hat százan
10 valának, két ezeret pedig atöb lakosok közül. és ezeket
mind egy más után fogva Tárísében küldé, Akoron az
egész nép kezdé kiáltani, hogy Clitus volna az oka
atamadásnak, Josef egyet avitézi közül a partra küldé
hogy messe el neki a kezeit. de meg irtozván végben
15 nem viheté parantsolattyát. Josef azt látván ugy téteté.
mint ha maga akarna ki szállani a partra, hogy maga
messe el. Clitus arra kéré. hogy leg aláb tsak az egyik
kezt messék el. Josef azt meg engedé. de ugy hogy
maga messe el magának a kezét. Clitus azonal. ki
20 **[227b:]** huzá a kardgyát. és el vágá¹¹⁸⁷ amaga bal kezét.
Josef ilyen formában szerzé viszá Tiberiades városát

Cestius viszá érkeztén syriába. Ptolémaidában küldé
egy Placidus nevü kapitánt, hogy pusztításokat tenne
Galiléába. Séforis városa Cestiushoz küldé segittséget
25 kérni. ezt¹¹⁸⁸ hogy meg tudák a több Galiléaiak., nagy
számuán menének¹¹⁸⁹ a Séforisiak ellen. avárost meg
vevék, és elis pusztitották volna, hogy ha Josef szán
szándékal. azt a hirt nem hirdette volna. hogy Romaiak
tsak hamar el érkeznének. a mint hogy valójában el
30 érkezének, keves idő mulva, Josef¹¹⁹⁰ meg ütközék

Joseph. de vita sua

¹¹⁸⁷ el vágá «a» amaga [amaga «a» fölé írva, sötétebb tintával:] bal kezét.
Josef ilyen formában «terité» szerzé viszá [szerzé «terité» fölé írva.]

¹¹⁸⁸ ezt «meg» hogy meg tudák

¹¹⁸⁹ menének «ek» [k – n-ből javítva; először *menéne*-et írt.]

¹¹⁹⁰ Josef «vélek,» meg ütközék vélek,

vélek, eleinte mindgyárt az emberei jól viselék magakat,
de végtire viszá kelleték nyomolni vesztésel., Ezen
időtől fogvást a historia nem téssen többé emlékezetet
Cestiusról, aki nem sokáig vivé agyalázatot. a melyet
tettek volt rajta a Jérusálemi sidok

Azonba pediglen. valóságál készülnek vala Jérusá-
lembe ahadakozáshoz, siettségel erősittik vala akö fala-
kot. és tsinállyák vala a [228a:] sok számu fegyvereket.,
az ifúság pedig abban foglalatoskodék. hogy azal jól
tudgyon bánni, ót minden nyughatatlanságban. és moz-
gásban volt. Az okosa pedig előre el látván a nyomoru-
ságokat a melyek hazájokat fenyegeték., a sziveket
akeserőség meg hatotta vala. és meg nem tartoztathat-
ták köny hulatásokat. Ellenben pedig, akik ahadakozás-
nak tüzet gerjesztik vala., hejában valo reménségel.
táplálák magokat. Ananusnak. avala a szándékja., hogy
félben hagyasa egy darab ideig mind ezeket akészülete-
ket. hogy hadd változtathasa meg az elméjeket apárto-
soknak. akik Zélátoroknak nevezik vala magokat, és
hogy okosab szándékra térithese őket, de semit nem
vihete végbe

Azon időtályba, Simon. a Giorás fia. akiről ezután
sok szor léssen emlékezet., az Idumea¹¹⁹² Ácrabatánába
volt. ahol sok számu pártosokat gyűjtöt volt maga
mellé.¹¹⁹³ a kikél a gazdagok jószágig prédállya vala, és
meg öli vala mind azokat. a kik kezében estenek.
Ananus hadat küldé abban a tartományba, a mely várat
meg más pártó-[228b:]sok birták, a honnét Iduméában
jártak¹¹⁹⁴ pusztítani. ugyan ót is marada az Ananus
haláláig.

5

10

15

20

25

30

A kristus eszt 69.
An vulg. 66¹¹⁹¹

XVII Rész

Jerusálem
a Romaiak ellen
valo hadakozáshoz
készül

de bello.
l.2. C.44.

¹¹⁹¹ 66 [Alatta:] Jerus. XVII Rész Jerusálem

¹¹⁹² Idumea [I—i-ből javítva;] Ácrabatánába [első a fölött áthúzott vessző.]

¹¹⁹³ mellé. [mellé-ből javítva, az ékezet áthúzásával.]

¹¹⁹⁴ jártak [ak—utólag beszúrva, sötétebb tintával a szóközbe.]

Vespásiánus Néro mellett volt. Ákájában a midön a syriai hadnak fő Generálisává tétetek. és a sidok ellen valo hadakozás reája bizatatek, mihent ezt a parantsolatot vevé, Titust, a fiát Alexandriában küldé, hogy onnét az ötödik, és a tizedik légiot judéában vinné néki, maga pedig syriában mene. ahol mind esze gyüjté a Romai eröt. és az Auxiliáris hadakat. a melyeket a körül valo királyok adának nékie. a hadait pedig igen szoros rendbe tartá. a melyért atartományok. nagy tiszteletel valának hozája.

de bello 1.3.C.2.

Azon időben a Jérusálemi sidok Ascalon városa ellen menének, a melyet kevés számu Romaiak örzötték, ezeknek Antal nevü kapitanyok., értelmes. és próbált tiszt volt, A sidok pedig igen sok számuan valának, de rend, és hadi tudomány nélkül. Antal meg tudván jöveleteket, Ascálonbol a lovasival ki mene. és bátran várá öket, Minek utánna az első ütközettyeket el várta volna, reájok üte, meg bontá¹¹⁹⁵ [229a:] öket, meg szalasztá. és tiz ezer sidot le vágata, kevés idő mulva. a sidok viszá menének Ascálon ellen. sokal több számuan mint előbször, Antal pedig lest hányván nekik az uton. reájok üte, és időt nem adván nékik arra hogy rendbe vegyék magokat. nyoltz ezeret le vágata közüllök. Niger, a sidok feje. egy toronyba szalada, Antal fel gyujtatá a tornyot. gondolván hogy el veszne mind azokal a kik véle valának., Niger pedig le ugordván a toronybol. egy pintzébe esék harmad nap mulva. a sidok. a kik a¹¹⁹⁶ holt testeket mentek volt el temetni. még életbe találák

Titus
vespásiánushoz
érkezék¹¹⁹⁷
ptolémaidaba
de bello. 1.3.c.3.

30 Vespásiánus Antiokiában érkezvén., ót találá Ágrip-pa királyt. a maga hadával, onnét együt meg indulván. ptolémaidában érkezének, A Sephorisi lakosok, a kik a

¹¹⁹⁵ meg bontá [tá—utólag írva *bon-* alá sötétebb tintával, a lap alján.] [229a:] öket, *<és>* meg szalasztá. és

¹¹⁹⁶ a [Beszúrás.]

¹¹⁹⁷ [A kéziratban:] érke

Romaiakhoz mindenkor hűségel valának, oda követeket küldének, segítséget kérvén a több Galiléai sidok ellen. séforis városa igen hasznos volt. nem csak a maga erősegiért¹¹⁹⁸ és nagyságáért, hanem még azért is hogy leg főveb oltalma volt Galiléának, vespásiánus Placidust küldé oda hat ezer gyalogal., és ezer lovasal., Titus vespásiánushoz érkezék ptolemaidába, két legioval. **[229b:]** vespásiánusal vala még egy harmadik légio, vala még véle huszon három Cohort, tiz pedig ezekből, mindenike ezer emberből állot, a többi hat száz gyalogbol. és¹¹⁹⁹ száz husz lovasbol., Ágrippa. meg más két királyok, mindenike két két ezer gyalogot. és ezer lovast küldének néki. Málcus, az Arabiai király. ezer lovast. és öt ezer gyalogot küldé, ezek mind nyilasok valának, ez az Ármáda fel ment hatvan ezer embere, nem számlálván¹²⁰⁰ a szolgálkot. a kik mind hadi emberek valának, életeket aveszedelemben. és a hadban töltöték

5 A kristus eszt 70.
An vulg. 67.

Ezel az erővel vespásiánus. Galiléába érkezék, ezen a tartományon akarván szán szándékal el kezdeni a hadakozást. azért hogy időt adgyon Jérusalemnek. és Judéának. hogy magában szállyon. és meg bánya tselekedetit, az egész tartomány nagy rémülésbe esék, Josefet pedig mindenek el hagyák. és kénszeriteték Tiberiádesbe szaladni. onnét meg irá Jérusalembe adolognak mi voltát., értékre adván. hogy ha a Romaiakal. kötest akarnak tsinálni. küldgyék el néki hamarjában, hogy ha pediglen nem, és hadakozni akarnak, küldgyenek néki erőt, a melyel¹²⁰¹ **[230a:]** ellene álhason az ellenségnek.

10
15
20
25 de bello l.3.C.9

Vespásiánus el végezé magában. hogy leg előbször¹²⁰²

1198 erősegiért [Első *é—i*-ből javítva.]

1199 és <sz> száz husz [Tollhiba.]

1200 számlálván [*m—l*-ből javítva.]

1201 a melyel [*a—m*-ből javítva.]

1202 előbször [*b—hosszú f*-ből javítva; az alatta levő sorban: *először*]

is Jotapat alá menyen., e Galiléának leg erőseb vára volt. de leg először az oda vivő utakat meg egyenesítette.¹²⁰³ mivel a gyalognak igen nehéz utak valanak, a lovas pedig azokon el nem mehetet, Azon idő alatt.

5 vespasianus meg vevé Gadarát. és fel égeté, mind a körül valo falukal együt, ez a város tsak két mély földnire volt jotapáthoz. Josef meg tudván avespásiánus szándékját. Jotapátba zárkozák. 21 maji. Vespásiánus azon örüle. gondolván. hogy ha Josefet meg foghattya,

10 ura lesz az egész Galiléának. Josef sokat beszélvén Jotapátrol. meg nem mondgya hogy mely tályon volt az avár. Mihent vespásiánus meg tudá hogy Josef jotapátba volna két vitéz. és értelmes kapitánt küldé alája. ugy mint Placidust. és Ebutiust. ezek minden felöl körül

15 vévék avárost. másnap maga is alája mene az egész hadával, és az után valo nap vini kezdé. a mely egész nap tarta, a Romaiak tizen harom embert vesztének el. és sok sebbe esék közülök, a sidok pedig tizen hét embert., és hat százan sebe esé-[230b:]nek, a következő öt

20 napon hasonló ostromok valának. egy aránsu győzedelemel mind a két részről. A város magos kösziklán feküt. és sohult ahoz nem férhetek, hanem észak felöl. de Josef még azt a részt is az erőséghez foglalta volt, ugy hogy az erőséghez tellyeségel ne lehesen férni.

25 Vespásiánus látván hogy a sidok keményen tartanak magokat. igen magos állásokot emeltete fel. a városnak olyan felire amelyet könnyeben leheté ostromlani, azon pedig egy nehány napokig ki mondhatatlan siettségel munkalodának, a sidok magok resziröl, minden tehett-

30 ségekel azon valának hogy a munkát késedelmeztessék, és félbe hagyatathasák, de nem álhatának ellene az erőnek, és a sokaságnak, Josef igen nagy siettségel más

¹²⁰³ egyenesíteté. [Harmadik e-i-ből javítva;] mivel a <Gay> gyalognak [gyaloknak-ből javítva.]

kőfalt emeltete a város kö falán belől, a mely sokal magosab volt. a Romaiak állásánál, hogy pediglen a munkásokot meg lehesen oltalmazni a kik a falt tsinálák. Josef az uj köfal eleiben gerendákat verete a földbe. távul egy mástol., és¹²⁰⁴ mindenik gerenda **[231a:]** közli. akoron öletet ökröknek a böreit a gerendákra fügeszteté tsak logolag, mint hogy pedig a bőrök tsak logoban valának fel akasztva, anyilak, és a dárdák nem árthatának, a sidoknak, söt még a köveknek erejét amelyeket reájok löttének. meg gyengítette, atüz sem árthata anedves bőröknek, Azon kívül a sidok gyakorta ki ütnek vala az ellenségre, és nyertesén térnek vala viszá; ugy anyira. hogy Vespásiánus el végezé hogy éhségel venné meg avárat, vagy szomjuságal., mivel azt tudta. hogy a viz szük volt avárosba.¹²⁰⁵ Josef pedig hogy meg mutassa nékik hogy a hejában valo remenség., sok vizes köntösököt teritete a kö falra. a melyekből. a viz le tsorgot., ezen aromaiak, mind tsudálkozának, mind meg szomorodának, meg nem foghatván hogy olyan emberek akiknél ha szük volna aviz, hogy olyan kiméletlen bännának véle Ez igy lévén el végezzék. hogy erővel kellene meg venni avárost

Josef látván akoron hogy nem volna már semi remenség, tanátsot tarta a fö tiszteivel, hogy¹²⁰⁶ mimodon lehetne avárosbol ki szökni, a nép ezt **[231b:]** meg tudván. esze gyülekezék. és arra kéré hogy elne hagyná öket., Josef meg gyözetetvén. mind kérések, mind sirások által, tsak azon gondolkodék. hogy keményen oltalmazhasa avárat., az ellenségre egy nehány szor ki ütének a sidok, amely valamely hasznokra tsak¹²⁰⁷ lett, vespásiánus pedig meg gondolván hogy kétségben eset

¹²⁰⁴ és [é—i-ből javítva.]

¹²⁰⁵ avárosba. [v—r-ből javítva.]

¹²⁰⁶ hogy <h> mimodon [Törlés a sor elején.]

¹²⁰⁷ tsak lett, [a—e-ből javítva.]

népel volna dolga, meg parantsolá ahadának, hogy a midön a sidok ki ütnek, esze ne elegyedgyenek vélek hanem tsak löjenek reájok, A midön pedig a padlásokot fel emelék a fal magoságáig, vespásiánus el végezé hogy
 5 kosokal. rontassa a falat. Josef pedig hogy meg gyengittse annak arettentő kosnak az erejít. sok szalma sákot botsátata le a kö falon, hogy a kos a szálmát üsse. ne a falat. de a Romaiak kaszákal el vágák a köteleket. és a Josef találmánya haszontalanná let. végtire Josef sok
 10 égető¹²⁰⁸ eszközt gyűjtete esze. azt meg gyujtá, és a Romaiak munkájokra.¹²⁰⁹ vár vevő szerszámokra hányatá., a melyek mind el¹²¹⁰ égének. és a Romaiak meg nem mentheték

Vespasiánus pedig, a midön a kosokal rontatná a
 15 falakot. a sorkában¹²¹¹ nyilat löttének, a mely [232a:] tsak kevés sebet tsinála. a hadgya pediglen. hogy sebesen látá, fel zudula, és ostromnak mene, sok sidok el is veszének, de mint hogy a fal egész volt. az ostrom a mely sokáig tarta. egyebre nem szolgált. hanem hogy el
 20 fárasza. mind aben. mind a kün lévőket. más nap hajnalba, a falat nagy darab helyt le ronták, de a sidok, azt hamarjában meg tsinálák minek elötte a Romaiak ahidat meg tsinálák, a melyen aváros falára mehesenek,

Más nap regel. minek utánna az egész had egy kevesé
 25 meg nyugodot volna. anagy fáradságok és munkák után. vespásiánus közönségesen valo ostromot tétete, az ostrom egy szers mind három felöl volt., és körül véteté az egész várost, ugy hogy senki abbol ki ne szaladhason, Josef rendelést tén a falak örzések iránt,
 30 maga pedig a meg tsorbásitot falnak örzésit válalá

¹²⁰⁸ égető <portékat> eszközt [eszközt <portékat> fölé írva.]

¹²⁰⁹ munkájokra. <m> vár vevő

¹²¹⁰ el [Beszúrás, sötétebb tintával.]

¹²¹¹ sorkában [sarkában helyett.]

magára a leg veszedelmeseb hely volt. keményen is állá
ellene az ellenségnek, de latván hogy a sokaság majd le
nyomná, igen sok forró olajat öntete azokra akik ostro-
molták, a kénszerité őket el szélyedni. és viszá térni.,
estve felé pedig vespásianus jelt adata. hogy ki ki viszá ⁵
takarodgyék., ez az [232b:] ostrom 20 juny volt., a
következendő napokon pedig a Romaiak, aváros körül
valo állásokon. és más munkákon dolgozának,

Azonban pedig vespásiánus el küldé Trájánust egy
legionak fő kapitányát. talám ugyan azt, aki azután ¹⁰
CSászará let, hogy Jafa városát a mely jotapáthoz közel
volt, meg vegye, a lakosok ki menvén Trájanusra
ütenek., de meg veretetének, és az üzésbe, vélek együt
bé mene a városnak első kerületében. A kik pedig a
varosba maradtanak. vala. azok a második kerületnek a ¹⁵
kapuit bé zárák, a magok felekezeteket ki zárák, és az
ellenség keziben hagyák. a két kerület közü szorulva.
ezek tizen két ezere valának, A várost pedig meg vevé
Titus a vespásiánus fia., akit Trájánus hitta volt, oda,
hogy néki engedné agyözedelemnek ditsőségit. a férfiakot ²⁰
mind le vágák, az aszszonyokot, és a gyermeke-
ket.¹²¹² rabságba vivék

A samaritánusok. a Garizim hegyén. az ő szent
hegyeken, esze gyülekezevén. és okot adván arra, hogy ²⁵
ők is akarnának valamit kezdeni., vespasiánus, hogy
annak eleit vegye ellenek küldé Cerealist, az ötödik
legionak [233a:] Tribunusát. hat száz lovasal., és három
ezer gyalogal. Cerealis a samaritanusokot a hegyen
sántzal bé kerité. a melyet keményen őrizteté. kevés ³⁰
nap mulva nyomoruságban esének, aviznek nem volta
miat. sokan szomjuan meg halának. mások Céréális
kezében adák magokot. Azok pedig akik nem akarák

¹²¹² gyermekek.et. [gyermeket.-ből javítva, írás közben; második k-től
javítva.]

magokat fel adni., le vágatának. 27 juny és a tizen egy ezer hat száz közül. egy sem szalada el.

A Jotapáti lakosokat el nyomta volt a fáradság. és a városnak olyan hoszas oltalmazása egészen el.gyengítette vala, vespásiánusnak egy szököt sidó tudtára adá, hogy az ostromnak leg jobb ideje jó hajnalba volna, mert akor mindnyájan avárosba mély álomba vannak., vespásiánus hive az sidó szavának, és el küldé a Tribunust, Domitius sabinust választot vitézekel,¹²¹³ a kik a strását meg ölvén a városba bé menének. senki elejekbe nem álla, azután ezeket követé a seregivel Ceréalís, és placidus, ugy anyira hogy aváros meg vala véve. minek előtte a lakosok. fel ébredének. és észre vevék, valakit találának mind meg ölék személy válogatás nélkül. a várost 1 july vevék meg, negyvén hét napig való vivás után, negyven ezer sidot ölének meg., ezeken kívül **[233b:]** tizen két száz rabot vivének ki avárosbol. hihető hogy ezek. aszonyok. és gyermekek valának.

Josef¹²¹⁴ pediglen egy titkos barlangba szalada, a melyet egy igen mély kut mellé ásták volt, oda szaladván, negyven embereit ót találá, akiknek egy nehány¹²¹⁵ naprá való élések volt. ot marad vala rejtékben. napal. étzaka pedig onnét ki mégyen vala. meg vizgálni az ellenség örzöit. és ha valami képen el szaladhatnának, de abban modot nem találván viszá tér vala abarlangba, harmad napján pedig egy aszony. el áruhá, vespásiánus akarván ötet látni., hozzája küldé¹²¹⁶ két Tribunust. paulinust. és Gallicánust, hogy ezek jovallyák meg neki a ki jövetelt, meg izenvén azt is hogy semi bántása nem léssen, de Josef nem mért neki hinni, vespasianus egy

¹²¹³ vitézekel, [z—megkezdett hosszú szárú betűből, talán k-ból(?) javítva.]

¹²¹⁴ Jesef [Íráshiba *Josef* helyett.]

¹²¹⁵ nehány [e—*a*-ból javítva.] naprá

¹²¹⁶ küldé [küldé-ből javítva, az ékezet áthúzásával.]

Nicanor nevü Tribunust küldé hozája, ez üsmerettségbe volt josefel. de nem akara ennek is ajovallására állani, A vitézek fel akarák égetni a barlangot. de vespásiánus nem engedé. mert azt akará. hogy elevenen juthason kezéhez, Azonba Josef. látván hogy sürgetik. és üsmer-
vén azt is hogy mitsoda nagy [234a:] veszedelembé
volna, maga esziben juttatá arégi álmajit, és a régi¹²¹⁷
profétáknak jövendölésit amelyeket olvasta volt, az Istent bizonyságul hívá a hazájához valo hüségeröl. és¹²¹⁸
Nicánornak azt fogadá hogy magát meg adgya.

A koron a kik véle valának a barlangba körül fogák, szemire hányák bátortalanságát. és ki huzván. kardgyo-
kot¹²¹⁹ fenyegetni kezdék ölésel. ha magát meg adgya a
Romaiaknak, Josef igen szép beszédél akará vélek azt el
hitetni, hogy nem szabad egy embernek. magát meg
ölni. hogy aki magát meg öli. a nem nemesi tselekedet.
hanem gyengeség. Mind ezek az okok, az ö elméjeket
meg nem haták. más egyéb modot nem találá, hanem
azt tanátsolá nékik hogy sorsot¹²²⁰ vessenek, mondván
nékik, mint hogy meg akartok halni. vessünk sorsot,
hogy ki¹²²¹ ölesék meg előbször az által. aki utánna
következik. és kövesük a sors vetést mind végig. ugy
hogy senki közüllünk magát meg ne ölye, hanem a más
keze által halyon meg, erre atanátsra. mindnyájan
örömel reá állának. nem kételked-[234b:]vén abban.
hogy Josefre is ne esnék tsak hamarjában a sórs, és hogy
jóbban szeretnék az életnél az olyan. ahalált, amely-
ben. része lenne néki is vélek együt.

Ez így lévén sorsot vetének., a kire esék a sors. az a
gégéjít nyutá annak hogy meg ölye, a ki utánna követke-

¹²¹⁷ régi [Elötte a *p* kezdővonala.] profétáknak

¹²¹⁸ és «Na» Nicánornak

¹²¹⁹ kardgyokot [Beszúrás.]

¹²²⁰ sorsot [Beszúrás.]

¹²²¹ hogy ki «h» ölesék meg

zék. ez aharmadikának, és így mind végig, valamég csak Josef marada másod magával. az Istennek különösön valo rendelésiből, Josef pedig csak könnyen el hiteté atársával hogy jób volna élni mint meg halni, Josef¹²²² meg szabadulván ebből a nagy veszedelemből, fel adá magát Nicánornak. aki vespásiánus eleibe vivé., az egész tábor nagy siettségel oda gyülekezék hogy láthasa ötet. vespásiánus ötet. Néro császárnak akará küldeni.

Josef meg tudván szándékját, azt izené néki, hogy különös beszédgye volna véle. vespásiánus eleibe vitetvén. mondá néki, Uram, az Isten parantsolattyából jövök elődbe., hogy néked olyan dolgot adgyak tudtoddra. a mely tégedet [235a:] illet, Nérohoz akarsz engemet küldeni. miért küldesz engemet hozzája, mivel ő, és azok a kik utánna következnek. igen kevesé fognak élni, Tégedet egyedül kel úgy tekéntenem. mint császárt. és Titust a te fiadot utánnad. mert mind a kettőtök a Császári székben fog ülni. öriztess engemet úgy a mint néked tettzik. de úgy mint a magad rabját. és nem úgy mint amását., Én tiéd vagyok a hadi hatalom által, és te rövid idő mulva ura lesz a birodalomnak. ahatalom által, a melyet az Isten fog néked adni, Az után bányál úgy én velem mint a leg gonoszab. és¹²²³ leg vakmerőb emberel; ha az időnek ki menetele meg nem¹²²⁴ fogja mutatni hogy viszá éltem az Istennek nevével, azért. hogy kénszerittselek hitelt adni egy tsalárdnak, vespásiánus hitelt ada a Josef jövendölésinek, annál is inkább, a midön meg tudá, hogy meg jövendölte volt. hogy jotapátot negyven nap mulva meg veszik., és ő maga a Romaiak kezében fog esni. vespasiánus meg

¹²²² Jesef [Íráshiba *Josef* helyett; többször előforduló íráshiba, l. az előbbi jegyzeteket is.]

¹²²³ el [Elírás és helyett.]

¹²²⁴ nem [Beszúrás.]

változtatá tehát szándékját. és nem küldé ötet Nérohoz. és kegyesen kezdék véle bánni. fő képen a Titus tekintetiért, a ki nagy barátságában kezdé ötöt venni, mind azon által, erős öri-[235b:]zet¹²²⁵ alatt tartatá. mert gondolá hogy még hasznát veheti valamely alkalmaz-
ságba, suetonus. és Dionus fel teszik. hogy Josef meg
jövendölte volt abirodalmat vespásiusnak.¹²²⁶

5 Sueton in vespas.
c.5. Dio.1.60

A jotapát meg vételének hire igen nagy keserűséget
okoza Jérusalembe, mint hogy pedig a hire a volt hogy
Josefis őt el veszet volna., az egész város oly igen
szomorkodék rajta, hogy minden ház népe, mint ha
gyászba let volna érette., harmintz napig siraták ötöt, és
ez a gyász olyan nagy volt. hogy ki ki azon igyekezék.
hogy musikásokat találhason. akik keserves énekeket
énekelyenek az ő emlékezetire, De amidön meg hallák
hogy még életbe volna az ellenség keziben, és hogy jól
bánnak véle. akoron a szeretet gyűlölségre változék,
ugy anyira hogy mindenüt tsak a sok bestelenséget
hallák felöle. némelyek félénknek mondák. némelyek
áruelonak tarták lenni.

de bello.1.3.c 30.

10

15

20

Jotapátot, első Julý vevék meg. vespásiánus pedig
negyedik viszá tére ptolemaidaba. és onnét csezáréába
mene. és a hadát avárosokra oszta. hogy a sok fáradsá-
gok után meg nyugodnának, csézáréába két legiot
hagya, és más kettőt scythopolisba küldé. A csézáréabé-
liek nagy kiáltással kérik vala vespásiánust hogy öletné
meg josefet, de semit nem felele kérésekre. azután
hol-[236a:]mi hadat küldé Joppé ellen, a melyet kevés
idövel annak elötte Cestius el pusztította vala, azután
holmi¹²²⁷ gyülevész sidok őt meg telepedének, és a
tolvajtságot üzék minden felé. a várost könnyen meg

de bello 1.3. c 28.

25

de bello 1.3.29

30

¹²²⁵ öri-[235b:]alat

¹²²⁶ vespásiusnak. [Nyilván íráshiba; általában *vespásiánus* alakban írja.]

¹²²⁷ holmi <gyl> gyülevész sidok [Törlés a sor elején.]

vevék. és a lakosok a hajókba futának. hogy el szaladhasanak tselédekel együt. de rettentő szélvesz támadván a tengeren. a parttol. el nem távazhatának., se a partra ki nem szállhatának. a Romaiak azt meg nem engedék nekik, a habok a kösziklákhoz tsapván hajojokot mind el töredezésnek és el sülyedének, nagy keserves kiáltásokkal., nyomorultul négy ezerezen atengerbe veszésnek

de bello. 1.31.c.32.

Agrippa kéré vespásiánust hogy jöne hozzája az ő országába. vespásiánus hogy meg mutassa hozzája valo barátságát, a pálesztinai Csészáréából meg indula. Agrippához mene filippi Csészáréába,¹²²⁸ amely város a jordán forrása mellet vagyon őt marada husz¹²²⁹ napig a hadával. meg tudván pediglen hogy Agrippa országában lévő két város. ugy mint Tarisé, és Tibériades fel támadtanak volna, azokat meg vevé. s' le tsendesité. Tibériades városa két részre volt oszolva, az egyik rész a békeségre hajlot. a másika tsak a háboruságot kereste. vespásiánus az [236b:] egész hadával avaroshoz közelitvén, egy tisztet küldé egy néhány vitezekel. a lakosokhoz. hogy tennék le a fegyvert., és térnének viszá köteleségekre. de apártosok nem hogy a tiszt intésire hajoltanak volna. a ki is le szállot volt a lovárol mind azokal kik véle valának hogy vélek beszéllyen. ellene menének. meg szalaszták. és a lovakot el nyerek vespásiánus az egész várost el akará pusztítani,¹²³⁰ hanem avárosiak kérék, hogy az ártatlanokat ne büntetné meg. abünösökért Agrippais a kié volt aváros. esedezék érettek. vespásiánus meg¹²³¹ engede nékik. hanem a városnak falában. egy darab részt le rontata,

de bello. 1.3.c.32. 30
33, 34

Vespásiánus Tibériadesből Tarisé mellé mene, a hova gyülekeztenek vala¹²³² atartomány béli fő partosok,

¹²²⁸ mene filippi Csészáréába, <mene.> amely

¹²²⁹ husz [u—o-ból javítva.]

¹²³⁰ az egész várost el akará pusztítani, <az egész várost,> hanem

¹²³¹ <meg> vespásiánus meg engede nékik. [Törlés a sor elején.]

¹²³² valo [Íráshiba *vala* helyett.]

akiknek egy Jesus nevü volt a fejek, Ez a város egy hegyen feküt. egy részit a Tiberiádes tója oltalmazta. a más részit erős köfalak. eleség¹²³³ pedig elegendő volt benne, A pártosok látván hogy a Romaiak atábor hely erősítésében foglalatoskodnának. ki útének reájok avárosbol. de a Romaiak viszá üzvén őket. a tón lévő hajokba futának. Azon időben, vespásiánus a fiát Titust. egy sereg. sido ellen küldé., akik avárosnak **[237a:]** más részin valának, Titus ezekre üte. meg szélyeszté, és meg szalasztá. nagyob része. el vesze vagy az ütközetbe. vagy a szaladásba, a többi avárosba vevék magokat, akoron avárosba nagy oszlás lön, a városiak közöt. kik a békeséget akarták. és a partosok közöt, kik a haboruságot okozák. Titus észre vévén a városban valo nagy kiáltásokbol. az ő egyenetlenségeket, ato¹²³⁴ felöl valo részit a városnak. kezdé ostromlani, és maga mene bé először a seregi elöt, a pártosok meg rémülvén olyan bátorságon, el szaladának amint lehete, némellyek a tó parton találván hajokot azokban szökdösének, némellyek meg uszva menének azok után akik már ahajokba valának hogy bé érijék, mások meg. a mezöre szaladának, mind ezekből sok számuakat ölének meg.

Vespásiánus körül véteté az egész várost hogy senki el ne szaladhatna, más nap pedig sok számu hajot tsinálta, hogy azok ellen menne. akik atón volnának, mihent a hajok el készülének, a hajokra üle anyi vitezekel, a meny¹²³⁵ elegendő volt hogy a pártosokot meg gyözhesse. nem is vala nehéz dolog meg gyözni azokat, akik tsak halász **[237b:]** hajokban valának, és a kik magokot sem tudák oltalmazni, ugyan azért sem szalada el egy is közüllök, a tó veres volt a vértöl, és apartyai rakva holt testekel, azután vespasiánus viszá tere Tarisébe, és

de bello l.3.c.36.

¹²³³ eleség [*elesék*-ből javítva.]

¹²³⁴ ato [*o*—fölrött áthúzott vessző.]

¹²³⁵ a meny *<elegok>* elegendő

tanátsot tarta a fő tisztel., hogy ha meg hadgyae életben apártosokot. és az idegeneket kik a városba volnának. és akik fő okai a hadakozásnak

Mindnyájan azt tanátsolák. hogy öletné meg őket,
5 mivel azok soha¹²³⁶ tsendeségbe nem maradnának, ha szabadá hagyná¹²³⁷ őket, Tiberiádesbe viteté tehát őket., a midön oda érkezének a piatzra viteté őket, és ót meg öleté mind az öreg embereket. és azokat a kik fegyvert nem foghatának, ezeknek a számok tizen két száz vala,
10 hat ezeret pedig a kik leg erősebbek valának. Nérónak küldé. hogy a nagy munkákra tennék őket. a többit pediglen a kik harmintz ezer. négy százan valának, pénzen el adá őket

de bello. I.4.c.1. 15 Tarisé meg vételével. a Romaiak az egész Galiléát magokévá tevék, ki vévén Gamalát. a Tábor hegyét. és Giskalát. Gamala. Tarisének által ellenébe volt. a jordanon tul. igen erős helyen., Agrippa a kié volt ez a város. hét holnapig vitatá **[238a:]** de hejában. vespasiánus alája mene az egész hadával: és meg szállá. Ágrippa
20 a város melle mene hogy a bene valokot arra ittse hogy magokot meg¹²³⁸ adgyák. de köveket hajigálának hozzája. meg is sebesítették a jób karját, A Romaiak., utat tsinalván¹²³⁹ akö falon. három felöl ostromlák. és meg vevék avárost, alakosok¹²⁴⁰ pedig avárosnak a leg felsőb
25 részire menének. a Romaiak utánnok akarván meni. igen sokan veszének el közüllök. mert az utza meredek, keskeny. és sikos lévén., a Romaiak nem oltalmazhaták magokot a lakosok ellen. akik nyilakal. kövekel ölték őket. hogy pediglen. magokot oltalmazhasák,¹²⁴¹ seregel

de bello I.4.c.2.
3.4.5.7.

¹²³⁶ azok soha <azok> tsendeségbe

¹²³⁷ hagyná [gy—g-je d-ből javítva.]

¹²³⁸ meg adgyák. de [meg és de—beszúrások.]

¹²³⁹ tsinalván [Íráshiba a szokott tsinalván helyett.]

¹²⁴⁰ alakosok [Második a—o-ból javítva.]

¹²⁴¹ oltalmazhasák, [sák, szótag a sorvégi margóra írva.]

mentenek a házakba, ahazak pedig igen meredék helyre
 lévén építve. se olyan erősen hogy anyi embert el
 birhason, az aláb valo házakra dölnek¹²⁴² vala. azok meg
 az aláb valokot döjtik vala, le,¹²⁴³ és ilyen formában sok
 Romaiakra dölének aházak, a többi viszá térének a 5
 táborba másnap 22 octobris, három romai vitézek akik
 strásán valának. éttzaka. aváros leg magosab tornya alá
 lopák magokot, a kik a toronyba valának észre nem
 vevék őket, ök pedig a torony fundámentumából ött
 nagy köveket ki vevének. **[238b:]** és nagy hamarságal 10
 viszá szaladának, atorony tsak hamar le dőle. igen nagy
 zörgésel. és mind azok a kik benne valának el veszének,
 másnap Titus lovas. és gyalog seregel. be mene városba.
 valakit találhattak azt mind meg ölték sokan alakosok
 közül a felső várba szaladának, feleségestől gyermekes- 15
 től. vespásiánus¹²⁴⁴ a felső vár ellen mene ahadával. a
 felső vár pedig igen magos kö sziklán feküt. ugy anyira
 hogy a Romaiak nyila¹²⁴⁵ nem mehete anyira fel. az alat
 irtoztato fergeteg támada. a mely a Romaiak nyilait a
 sidokra vivék. és a sidok nyilait viszá taszitotta ö 20
 magokra, és a fergeteg miat. nem is láthaták a Romaiak-
 kot. se magokot, a Romaiak pedig körül vevén avárat.
 bé menének, és valakit találának férfiat, aszonyt, gyer-
 meket. ölni kezdék, atöbbi azt látván hogy nintsen
 reménség, le veték a kö sziklákra feleségeket gyermeke- 25
 ket. és azután magok is utánnok ugrándoznak. és
 ilyen formába ött ezer személyek veszének el. a romai-
 ak fegyverek által pedig négy ezeren. és senki életbe
 nem marada avárba ilyen formába vevék meg aromaiak.
 Gamalát 30

¹²⁴² dölnek [nek szótag beszúrás.]

¹²⁴³ le, [Beszúrás.]

¹²⁴⁴ vespásiánus [e—a-ból javítva.]

¹²⁴⁵ nyila <m> nem mehete

Az alat. a még ezt a várost vitták, vespásiánus el küldé Plácidust hat száz lovasal. [239a:] nagy sereg sidok ellen. a kik a Tabor hegyén bé santzolták vala magokot, ez a hegy nagy térségnek¹²⁴⁶ a közepin vagyon. a hegy teteje pedíg nagy tágas térhely, a hosza több három ezer lépesnél placidusal nem lévén elegendő had. hogy a sidok ellen mehesen a hegyre., sok szép szokal le tsalogatá őket ahegyről., és amidön le mentenek volna, meg kezde szaladni előttök, és a midön látá hogy mesze volnának a hegytől, viszá fordula, el vágá az uttyokot. és meg ölé őket

Gamala¹²⁴⁷ meg vétele után. vespásiánus ezer embert ada Titus mellé és Giscála városa ellen küldé, ennek avárosnak a lakosi abékeséget ohajták, de János. a lévi fia. egy sereg tolvajnak a feje, a támadásra sürgeti vala őket, Titus inté őket hogy maradnának tsendeségbe, János felelé néki hogy reá áll abékeségre, és el veszi a gratiát melyet ígér nekik, hanem tsak arra kéri.¹²⁴⁸ mint hogy azon anapon szombat volna, hogy adgyon nékik más napig valo időt. Titus nem üsmervén ezt a tsalárdot, meg engedé néki azt az időt, János pediglen. éttzaka. a maga seregével és sok lakosokal. ki mene avárosbol. és Jérusalem felé vevé uttyát [239b:]

Titus másnap avároshoz közelgetvén. alakosok eleiben menének. és meg beszéllek néki hogy János mi formában szaladot volna el, és kérek. hogy az ártatlanokot ne büntetné avétkesekel., Titus azonnal. lovasokot küldé a szaladok után. János pedig a seregével Jérusalembe érkezék. minek előtte. a Romaiak bé érhatték volna, hanem avéle szaladokbol. hat ezeret le vágának, és viszá hozának három ezer aszonyt vagy gyermeket

¹²⁴⁶ térségségnek [Nyilván íráshiba *térségnek* helyett.]

¹²⁴⁷ <E> Gamala

¹²⁴⁸ kéri. <hogy> mint hogy

kik el maradoztak volt. Titus bé menvén avárosba,¹²⁴⁹ egy darab részt a falaknak le rontatá. és örzököt hagyta benne. kik a varost tsendeségbe tarttsák¹²⁵⁰ emeg lévén az egész Galiléa le tsendesíteté

Titus azután vespásiánushoz mene Csézareába, vespásiánus atizedik legiot scythopolisba küldötte vala., a más két legio maga mellet vala, időt akarván nékik adni a nyugalomra, a sok fáradságok után, hogy azután a Jérusálem meg szálásához kezdhesen nagyob erővel, mivel abban nem kételkedék. hogy sok munkában ne tellyék néki az aváros., mind azon által nem marada sokáig tsendeségbe csézareában., hanem onnét el indula hogy Jámniát, és Ázotot¹²⁵¹ meg vegye. akikben örzököt hagyta [240a:]

A sidok látván hová tovább közelgetni¹²⁵² a veszedelmet, és a Romai hadat készen őket el lepni, sok féle szándék kezdé őket háborgatni, a meg oszlás közöttök közönséges vala, az el terjedet vala a városokra. és az egész tartományokra, Némelyek a hadakozást akarták. mások a békeséget ohajtották. és mindenik rész meg egyezvén amaga részín valokkal, fegyvert fogának, és egymást kezdék prédálni, valamint ahadakozásba., Azt jó meg tudni, hogy mind azok, a kik jérusálemet fogják oltalmazni, azok. mind olyan tolvajok valának. akik a tartományokat, prédálták. pusztították. ezek egy nehany¹²⁵³ részre, seregre, vagy társaságra valanak osztva magok, közöt. mindenik résznek, vagy társaságnak különös feje volt. a kik egy mástól nem fügötenek, ezek a külömb külömb féle sereg tolvajok. már a tartományban többet nem prédálhatának, Jérusálem oltalmára

de bello.
I.4.c 10.11.

A krisztus eszt.70.
An vulg. 67.

XIX Rész

jérusálemben nagy háboruság és meg oszlás vagyon

¹²⁴⁹ avárosba, [ba, — beszúrás.]

¹²⁵⁰ tarttsák emeg lévén [Tollhiba.]

¹²⁵¹ Ázotot [Á — a-ból javítva.]

¹²⁵² közelgetni <közelgetni> a veszedelmet,

¹²⁵³ nehany [e — a-ból javítva.]

menének hogy már a Romaiak ellen. meg más sereg
tolvajok akik judeát el pusztíták. azok is oda menének.,
és zélátoroknak nevezteték magokat, (: a hazához való
buzgoknak.) Giscálai János a mint ide fellyeb meg
5⁵ mondok. öis oda [240b:] szaladot vala, és nagy meg vető
szokal beszél vala a Romaiak felöl., és bátorittya vala az
ifiuságot, a ki azon kívül is sokat tarta maga felöl, Az¹²⁵⁴
öregék és az értelmesebek. előre el látván anyomorusá-
got, mint egy el veszteknek tarták magokat. Jérusálem
10¹⁰ anyi reszre el osztot pártosok közöt, tsak nem olyan volt
mint az ellenségtől már meg¹²⁵⁵ vétetett. és fel prédálta-
tot város, a sok számu idegen sidok. akik mindenünén
oda gyülekeztenek vala, ót nagy nyomoruságokat oko-
zának, a mellyek okozák végtire veszedelmét., először
15¹⁵ az éhséget. el költvén az előre el tétetet volt gabonát,
azután, a meg hasonlást, mivel ezek is külömb, külömb
féle részt tsinálának

de bello 1.4.c 11

A zélátorok pedig el kezdék követni erő szak tételeket
Antipás ellen, aki a közönséges kintsnek örzöje volt,
20²⁰ azután Léviás, és sofás ellen, ezek királyi vérből valok
valának, és más fő renden valok ellen, ezeket a tömlötz-
be tevék, és kevés idő mulva. ugyan ót, meg is ölék őket.
mondván hogy ezek a Romaiak kezében akarták adni
avárost. A nép ezen a mérészségen meg ütközék.
25²⁵ apártosok [241a:] még annál kevélyebbek levének.
ezek atemplomba menvén. azt hadi erőségé tsinálák, és
azt meg fertezteték ezer képen. tisztátalan és véresen
menvén olyan. helyekbe, ahová tsak a papok, és atiszta
személyek mehettének, Azon időben Mátyás. a Theo-
30³⁰ philus fia vala a fő pap. ezt Ágrippa tette volt fő pappá
annak előtte egy néhány esztendővel

de bello 1.6.c 15¹²⁵⁶

¹²⁵⁴ Az [A—a-ból javítva.]

¹²⁵⁵ meg <vett,> vétetett. [Törlés a sor végén.]

¹²⁵⁶ de bello 1.6. c 15 [Alatta:] <de bello>

A pártosok a kik atemplomot el foglalak. magoknak azt a hatalmat is tulajdoníták hogy fő papot tegyenek a sors vetésel, olyan szin alatt. hogy az előtt is ugy. volt. Az ő szándékjok. tsuda volt., mivel¹²⁵⁷ fő papot nem tettek soha sors vetésel.

De bello 14 c 12

Nem gondolván tehát a papi első ágakal. ahonnét tették mind adig a fő papokat, sorsot vetvén tehát, a sors egy Phanniás nevűre esék. a samuel fiára. aki noha papi familiából¹²⁵⁸ volt is. de nem a fő papok. nemzettségéből., etelyeséggel érdemetlen vala arra a nagy méltóságra ez Aftási nevű városba lakván. onnét bé vitették. és a papi ruhákat reája adák, és meg tanították arra. hogy mint vigye végbe szolgálattját, aki inkább hasonlitta atheátrumon valo egy actorhoz, mint sem egy fő paphoz. A papok irtozva **[241b:]** nézék¹²⁵⁹ az ilyen meg ferteztetést, de apártosok ezt mind játéknak tarták., anép pedig igen meg boszongódek ellenek, és tsak azon gondolkodék. hogy mi formában menekedhesék meg kegyetlenségek közül.

paral. XXIV.7.

Ananus. a ki annak előtte hat, vagy hét esztendővel a fő papságot bírá. és aki. nagy idős koráért a hazája béliek között. nagy hatalmat szerzet vala magának. a városban valo fő¹²⁶⁰ rendenségiért, és akit mindenek böltsnek tartották, A népet esze gyűjté., és segitvén ötöt Gorion, a Josef fia, simon, a Gamaliel fia, és Jesus. a Gamala fia. a kik leg nevezetesebbek valának a városba, olyan hathatosan beszéle a népnek, hogy a fegyver fogásra vevé őket, meg szabaditván magokat abuzgok nyomorgatások alol, A buzgok pedig meg tudván agyülésben valo végezést. ök kezdének¹²⁶¹ leg

20 de bello 1.4.c.13.

25

30 de bello 1.4.c.14.

¹²⁵⁷ mivel «a» fő papot

¹²⁵⁸ familiából [Első *i* – *a*-ból javítva.]

¹²⁵⁹ irtozva [241b:] «nem» nézék

¹²⁶⁰ a városban valo fő «renden va» rendenségiért,

¹²⁶¹ kezdének «leg» leg elsöben [Törlés a sor végén.]

elsöben a népre menni, A hartz atemplom mellet volt. a mely kö hajigálásból állot, a lakos sebeseket a magok házokhoz vitték, a Zélátorok pedig amagok sebesit atemplomba vitték, nem [242a:] tartván a szent helynek. meg ferteztetésitöl, apártosok eleinte mindgyárt gyözedelmesek valának, de végtire a népnek sokasága miat, kénszeritetének atemplomban viszá térti, a nép az első kerületiböl is ki üzé atemplomnak, és a második kerületbe kellettök meniek. Ananus a szent helyhez valo

10 tiszteletböl nem akará hogy oda is reájok menyenek, hanem ezer embert rendeale atornáztokra, a kiket. más ezer embernek kellettök fel váltani, ugy hogy a Zélátorokot rekesztve tarttsák., és meg ne engedgyék öket onnét ki jöni.

15 János, a lévi fia, a ki Giskálából el szaladot vala, amint ide felyeb meg mondok. és aki Jerusálembe ment vala. a maga seregével, eleinte mindgyárt nagy buzgoságot mutata a nép részihez, mindenkor Ananus mellet volt, és jelen volt minden végezésbe. noha¹²⁶² oda nem

20 hitták. alatomban pedig mindeneket tudtára ád vala azélátoroknak, tsak hamar gyanóságba kezdék venni. de azt gondolák, hogy elegendö volna ötet arra meg esküttetni. hogy titokba fogja tartani a végezéseket. hogy a néphez hü lészen. és hogy minden tehetségivel

25 fogja öket segiteni, János mindgyárt [242b:] meg esküvék mindenre, azután azt gondolák hogy egész bizodalomal lehetnek hozzája. és ötet a Zélátorokhoz küldék. hogy talállyon valami modot abban hogy le tsendesittse öket. tartván igen attol., hogy atemplomnak¹²⁶³ szenttsége

30 meg ne ferteztetnék a sidoknak vérekel., jános míhent azélátorokhoz mene. nem hogy a békeségre hajtotta volna öket, hanem még jobban Ananus ellen

de bello 14 c 15

¹²⁶² † noha

¹²⁶³ atemplom-†[?]nak szenttsége

gerjeszté őket, mondván nékik, hogy meg izente volna vespásiánusnak. hogy kezében adgya a várost. hanem abban más mód nintsen hogy a veszedelemből meg szabadulyanak. mint hogy a népet magokra haragitották. hanem hogy valamely idegen segittséghez folyamodgyanak, nem mondá meg mindgyárt nékik. hogy ki volna az a segittség, de elégé meg érteté vélek. hogy az Iduméusokra¹²⁶⁴ tzeözna.

El végezék tehát, hogy el küldenének érettek, hogy jöjenek a közönségesen valo hazának segittsegire, mivel a miotától fogvást az Idumeusok. bé vették vala a környül metélést. és a sidok törvényit Hirkanus János idejében, az oltától fogvást őket ugy tekintették mint sidokot. [243a:] azon kívül is az Idumeus nemzet igen háboruság szerető volt. nyughatatlan. mindenkor kész volt fegyvert fogni. és olyan örömel mentek az ütközetre. valamint mások avendégségre, fegyvert fogának tehát nagy siettségel, és jérusálemhez közelgetének husz ezeren, Ananus látván el érkezéseket. a kapukot bé záratá. és özököt rendele akö falakra, a kik viszá üznék őket. hogy ha meg akarnák hágni avárost. nem akara vélek ugy bánni mint ellenségel. hanem okosan akará őket le tsendesíteni. Jésus, a Gamala fia. a ki mindgyárt Ananus elöt vala fő pap. és a ki anép részit tartá. egy toronybol., inteni kezdé őket arra, hogy tennék le a fegyvert. mivel mind az. valamit nékik mondottanak. tsak hamiség., Az Iduméusok pedig már haragban lévén azért. hogy a kapukot bé zárták volt elöttök. azon még inkább meg boszonkodának hogy a fegyver le tételit tanátsolák nékik

A következendö étzakán, rettentö nagy zápor esö volt, az Zélatorok. vagy is buzgok., a szél, és a meny dörgés közben a kapuknak sarkait, és zárjait el törék, és

5

10 XX Rész.
Az iduméusok
Jérusálembe
mennek.

15

20

25

30

de bello 1.4.c 17.

¹²⁶⁴ Iduméusokra [I—i-ből javítva.]

oly titkon menének ki atemplom-[243b:]ból, hogy senki észre nem vevé, azután aváros kapujához menének. azt is meg nyitták, az Iduméusokat avárosba bé vivék. azután a templomba, akoron. egy felöl az Iduméusok¹²⁶⁵

⁵ más felöl a Zélátorok ugyan azon éttzaka, a sidok örzöire ütének, a kik a Zélátorokat tárták bé zárva atemplomba, azokat mindgyárt meg ölék akiket aluva találának, atöbbinek kiáltására pedig a nép fel zudula. és fegyvert foga, de észre vevén hogy az Iduméusok

¹⁰ avárosba volnának,¹²⁶⁶ nagyob része el szélyede, és nagy félelem fogá el az egész várost. Az Iduméusok természet szerint valo kegyetlenek lévén. másként is meg boszondoktak vala azon hogy avárosba bé nem botsáták, valakit találának, azokat mind meg¹²⁶⁷ ölék. viradtakor.,

¹⁵ nyolcz ezer öt száz holt testeket találának az uttzákon, az Iduméusok akoron prédálni kezdének, és az öléstöl meg nem szünének, Ananust és Jesust. a Gamala fiát¹²⁶⁸ meg találván. ezeket gyalázatosan meg ölék, és azt akarák hogy ezeknek avadak. és a ma-[244a:]darak.

²⁰ legyenek temető helyek. noha a sidok akár mely véte-kért meg öletet embernek atestét el temetik meg nap le mente előtt., ez az Ananus., fia volt annak az Annásnak. akiröl emlékezik az Évangyélium. ugyan ez az Ananus öleté meg jakabot az ur Attya fiát, Ez is volt

²⁵ egyedül a sidok közöt, a ki az ö dolgokat jó rendbe hozhatta volna, le tsendesitvén a békeség ellenségít, és meg tsinálván a békeséget a Romaiakal.

A Jésus, és Ananus halálok után. az Iduméusok, és buzgok, meg nem szünének az alá valo népel kegyetlen-séggel bänni. akikből. irtoztato mészár széket tsináltak, A fő renden lévőket, és az ifiakot a kik fegyvert

¹²⁶⁵ egy felöl az Iduméusok <egy felöl,> más felöl [Törlés a sor elején]

¹²⁶⁶ volná<k>nak, [Megkezdett <k>; á—javítva.]

¹²⁶⁷ meg <meg> ölék.

¹²⁶⁸ fiát <kön> meg találván.

foghattanak, ezeket atömlöztbe tették., remélvén hogy ezek még azö részekre állanak, mind azon által nem találkozék egy is olyan. a ki jobban ne szerette volna halált szenvedni. mint sem azoknak agonoszoknak részire állani a hazájok veszedelmire, az Idumeusok pedig 5 hogy boszut ályanak¹²⁶⁹ az ö álhatatoságokért. kinos halálal ölik¹²⁷⁰ vala meg. A nép közöt arémülés olyan nagy vala. hogy senki nem mére. se sirni, se attyafiát el temetni. nem vala szabad keserü-[244b:]séget mutatni, avétkes dolog lett volna ezek előtt a kegyetlenek előtt; 10 E szerént veszének el tizen ket ezer fő renden lévő urak, akik még erejebbe lévén, oltalmazhatták volna hazájokot,

Az Iduméusok, és a buzgok., el unván a sok vér ontást. úgy téteték mint ha valamely igasságos rendet 15 akarnának tartani, szándékjokba a volt hogy halálra ítéltesék Zakariást, a Baruk fiát, sokan azt gondolák hogy elet volna az a Zakariás, a Baraki fia, akiről a kristus szol az Évangyéliumba. vádolván az sidokot azal. hogy a Templom, és az oltár közöt ölték volna 20 meg. zakariás a Baruk fia, nevezetes familiából¹²⁷¹ valo, hires az ö jó erköltsiért. az emberséges emberekhez valo szeretetiért, és agonoszokot valo gyűlölségiért. ennek gazdagságára a Buzgok vágyának, a kik a nép közül hetven embert választának. hogy ötet meg ítéllyék, 25 vádolván azal. hogy vespásiánushoz. küldöt. és avárost keziben akarja adni, Zakariás észre vévé jól. hogy mind a tsak arra valo volna hogy el fedezék az igasságtalanságot, magát keményen kezdé menteni ellenséginéke vádolásit semivé tévé, és olyan vétkekről [245a:] kezdé őket 30 vádolni a melyekért valóságal vétkesek valának. és beszédit, a hazájának nyomoruságos voltán végezé el.

¹²⁶⁹ ályanak [y—l-ből javítva.]

¹²⁷⁰ ölik [l—k-ből javítva.]

¹²⁷¹ familiából [Második i—a-ból javítva.]

Ez a beszéd még inkább fel indította a¹²⁷² Zélátorokat. akoron mindgyárt fel darabolták volna. de két színüsből, a törvénynek valamely igazságos formát akarának adni. akoron mondák ahétven bírának, hogy mondanák ki reája a sententiát de a bírák mindnyájan megvallák hogy ártatlan volna., jobban szeretvén magokat aveszedelemre tenni, mint sem lelkek üsmerete ellen egy jó embert halálra ítélni, Ezen a sententián a Zélátorok meg ütközének, és nagy dühöséggel kezdének kiáltani a bírák ellen. akoron kettő a leg Istentelenebek közöttök. meg fogák Zakariást, és meg ölék a Templom közepin. mondván néki. vedd el tölünk ezt a fel oldást. a mely bizonyosab. a bírákénál, a testet a templom mellet valo völgyben veték. a bírákat pedig kard lapjával üzék ki a templombol.

Az Iduméusok végtire anyi sok kegyetlenségek után. fel nyitják szemeket. és meg kezdék bänni oda valo meneteleket. azt tudták. hogy valamit Ana-[245b:]nusról mondottanak, tsak káromlás volt, ez így lévén elvégezik magok közöt hogy viszá térjenek, és két ezer lakost, fel szabadítának. a Buzgok pedig azon igen örülének. hogy azután tsak ök egyedül fognak uralkodni Jérusálembe, a kik egész szabadságba követik vala kegyetlenségeket, el veszték mind azokat, akik nekik nem tettzhetének. és tsak. az alá valo népet hagyák meg, A lakosok közül a kiktől leheté. a Romaiakhoz szaladának, de az nagy veszedelemel leheté meg, mert a Zélátorok az utakat örítették. és meg ölék mint¹²⁷³ az árukokot, a kiket meg kaphatának, hogy ha tsak nagy suma pénzt nem adának nekik, és meg nem fizetéki aki menetelre valo szabadságot.

de bello. I.4.c.22. 30

¹²⁷² a [Beszúrás.]

¹²⁷³ mint <al> árukokot, a kiket

Niger Péraitust. aki a Romaiak ellen való hadakozás-
ba. magát nevezetese tette vala, a Zélátorok fel áldozák
a magok dühöségeinek, meg fogván ötöt gyalázatosan
hurtzolák avárosan keresztül. és amidön ki vitték volna
akapukon. látá. hogy semi reménsége nem lehetne. arra
kényszerítte őket. hogy leg aláb holta után temetessék el
a testét, látván hogy azt sem akarják meg tselekedni.,
átkozni kezdé őket, ohajtván **[246a:]** hogy a Romaiak
jöjenek el, és ályanak boszut az ő vériért, A pedig
halálra méltó vétek volt, ha valakit el temettek volna
azok közül., a kiket ezek a gonoszok öletének meg. ugy
tették, mint ha fel akarták volna fordítani az Isten. és a
természet torvényit.

A Romai tiszték. látván nagy egyenetlenségit a sidok-
nak, arra surgeték vespásiánust, hogy menne hamarjáb-
ban ellenek, addig, amég meg nem egyeznek egy másal.
de ez a bölts Generalis azt felelé nékik. hogy még várni
kellene, és az Istenre kel hagyni. a ki győzedelmet
akarna adni a Romaiaknak. nagy munka, és vér ontás
nélkül., mentől továbbra halasztanak., annál inkább neve-
kednék¹²⁷⁴ azö bátorságok, és egyenetlenségek. és men-
től inkább magokot fogyasztanak., annál könyebé tennék
a győzedelmet. idővel bé is tellyesedék vespásiánusnak
ezek a szavai, minden nap sok számu sidok jönnek vala
azö taborára, akik a Buzgok. kegyetlenségek előtt sza-
ladnak vala el, Ezek a gonoszok. vivék végben. mond-
gya Josef. a mi annak előtte régen. meg vala jövendölve,
hogy Jérusálem. és a templom el égettetik azután, hogy
a városba az egyenetlenség léssen., és hogy azok, a
kiknek leg inkább kellett volna **[246b:]** tisztelni az ur
házát, ugyan azok azt meg fogják ferteztetni Istentelen-
ségekkel. Meg lehet látni Zakariasnak XI. XIII és XIV
részeit. a melyekre it, ugy tettik hogy Josef figyelmez

de bello 14. c.21

de bello 14. c.22.

¹²⁷⁴ nevedeknék <az> azö bátorságok,

Giskálai János. a mint már azt láttuk, a zélátorok közibe adta vala magát, és azt akará hogy ő parantsollyon nékik, de a több fők, mind irigységből. mind tartván attol is hogy olyan kegyetlen., és nagyra vagyó ember parantsollyon nékik mint János, azért meg oszlának magok közöt, Jánosnak meg marada a maga serege, és a¹²⁷⁵ töb fők. azoknak parantsolának., akik őket fejeknek üsmerék lenni., ez¹²⁷⁶ a két rész mindenkor tartalékba volt egyik amásikától., de ritkán verekedének egy másal., hanem minden erejeket a nép ellen fordították. a volt jobb a ki inkább prédálható

A kristus eszt 71
an.vulg 68.

[XXI Rész]

plutarch. in neron.
suet. l. 6.
Tacit. hist. l. 1.

Az alat a még a sidok öldöklék egy mást Jérusálembé, és vespásiánus halogatásba vala. hogy őket jobban meg gyözhese, Néro császár meg hala, és az ő halála igen nagy meg oszlásba veté a birodalmat, ezt a fejedelmet a Romai nép meg utálta vala kegyetlenségiért, és bolondságiért **[247a:]** még élt. amidön tudtára adák. hogy vindex galliába. ellene támadot volna. Gálba pedig spanyol országba, a Gálba része tsak hamar meg erősödék. közönségesen. a Gubernátorok. és anap¹²⁷⁷ nyugoti hadak meléje állának, ki vévén Clodius Macert. az Afrikai Gubernatort. és verginius Rufust. a felső német országnak Gubernátorát.¹²⁷⁸ verginius meg veré vindeket. és a maga hada ötöt Császárnak kiáltá. de ő tellyeséggel fel nem akará venni ezt a méltóságot, mind ezek a támadások nagy ijedségbe veték Nérot, a szándekja a vala hogy Egyiptumba menyen. Nymphidius sabinus a pretoriana militiának prefectusa. arra vevé a maga seregit. hogy hagynák el a Néro részit és üsmernék 30 Gálbát császárjoknak. Trigellinus maga. a ki kezdöje

¹²⁷⁵ a [Beszúrás világosabb tintával.]

¹²⁷⁶ <e> ez [Tollhiba.]

¹²⁷⁷ anap<ju> nyugoti

¹²⁷⁸ Gubernátorát [G—g-ből javítva.] -

volt mind azoknak avétkeknek. a melyekért Nérot
gyülöltk. ötet el hagyá és el árulá,

Nérot pediglen. fel ébredvén éjféltálya. meg ijede
azon. hogy a test örzői el hagyták volna. ötet. és hogy
már prédálnák a házát. fel kelvén egy néhány kapura ⁵
mene zörgetni. de senki meg nem nyitá néki, azután
olyat kerese valakit. a ki ötet meg ölné. de senkit olyat
nem találá, el-[247b:] vették volt tölle még a skatulyát is
a melybe méreg volt. azt is gondolá hogy a Tiberis
viziben ugordgyék. végtire azt választá magának hogy ¹⁰
valahová el rejtse magát., és anyi időt sem adván
magának hogy fel öltözék, egy¹²⁷⁹ ó köpenyeget veve
magára, egy rossz lora fel üle. és Romából ki mene, az
ábrázattát bé takarván egy keszkenővel, a kísérei
pedig négy szabadosiból állottanak, a midőn pediglen a ¹⁵
szabadosának faonusnak¹²⁸⁰ a házához közel volnának,
a lovokrol le szállának. és a nagy utat el hagyván, tsipkés
és bokros ösvenyen¹²⁸¹ kelleték menni a házig. a ház fala
mellé érkezvén. faonus arra kéré. hogy bunék egy
gödörbe, a honnét fővenyet huztak volt ki, de nero ²⁰
felelé. hogy nem akarná magát el temetni még éltiben, a
nádak közibe rejté magát és a földre le feküvék hogy észre
nevegyék. addig a még a ház falán egy lyukat tsinálná-
nak. a még lévén, azon a lyukon bé vivék, és a leg
közeleb való házba tevék. a hol tölté az éttzakát. es a ²⁵
más napot a mely 11 juny volt

Azonba pedig a tanáts Romában esze gyül-
[248a:]vén, Gálbát CSászárnak üsmeré lenni, Nérot
pediglen mindenek ellenséginek kiálták, a tanáts azt
parantsolá, hogy a régi szokás szerént büntetnék¹²⁸² ³⁰
meg, az az, hogy a piatzra vontzólnák mezitelen. a fejit

¹²⁷⁹ egy «régi» ó köpenyeget [ó «régi» fölé írva.] veve magára, «és» egy

¹²⁸⁰ faonusnak [o—u-ból(?) javítva.]

¹²⁸¹ ösvenyen «kel» kelleték [Tollhiba.]

¹²⁸² büntet«meg,»nék meg,

egy fa oszlophoz kötnék és addig korbátsolnák amég
élne. aholt testet a Capitolium kö sziklájáról le vetnék.
azután egy horogal a folyo vizig vonnák. és avizbe
vetnék, tsak hamar meg tudák hogy hol volna, egy
5 századost küldének el vitézekel. hogy fogná meg eleve-
nen, Néro meg tudván hogy atanáts mire ítélte volna, ki
huza két nagy kést. és ismét viszá tevé. mondván hogy
volna még ideje. Azután parantsolá hogy egy sirt ásná-
nak néki, vizet készittsenek. hogy meg mosák ötet. és
10 fát hogy meg égesék., azt hagyá mindenek felet. hogy ne
hagyák a fejit el vinni., mind ezeket sirva parantsolá.,
mondván gyakorta. hogy kel ilyen jó musikásnak el
veszni! végtire meg tudván. hogy tsak hamarjában meg
fognak ötet. egy kést üte amaga torkába., segitvén arra
15 amaga iró deákja, még életben vala amidön a százados
el érkezék hogy meg fogja, ez atiszt ugy téteté mint
[248b:] ha segittségire ment¹²⁸³ volna. de Néro rettentő
szemeket vetvén reája. mondá néki, már késő.hogy
vayon a hit. amelyet nékem fogadtál. és ezel ki mula a
20 világbol., harmintz egy esztendös korában. uralkodásá-
nak tizen negyedik esztendejében

Vespásianus azonban, a Jérusálem meg vételéhez
készül vala. de elsöbe¹²⁸⁴ a körül valo erősegeket.
magáévá akará tenni., a Gadára béliek hozá küldének
25 titkon, arra igérvén magokat, hogy a kapukot meg
nyittyák néki, negyedik martý bé mene avárosba. a
pártosok pedig a kik benne valának. tsak akkor vevék
észre. amidön a Romaiakot laták. mind azon által vala
anyi idejék. hogy meg ölheték Dolesust. a ki¹²⁸⁵ a
30 Romaiakert küldöt volt, és avarosbol ki szaladhasanak,
de placidus utánnok menvén, egy faluban sokakat le

de bello 14. c.25

¹²⁸³ ment </> volna.

¹²⁸⁴ elsöbe [*be*—beszúrás sötétebb tintával.]

¹²⁸⁵ a ki a<R> Romaikert

vága benne, a többi pediglen a jordánon által akarván
meni. sok¹²⁸⁶ számu más sidokal., a viznek nagyon valo
meg áradása. meg tartoztatá őket., placidus pedig
utánnok lévén. tizen öt ezeret levágata benne, nem
számlálván sok számuakot olyanokot. kik a jordánban 5
veszének. placidus azután fel járá az egész tartományt.
és az engedelmeség alá hajtá., meg tudván pedig azt.
hogy sok számu sidok [249a:] volnának hajokon a meg
holt tengeren, reájok mene. és fel darabolá őket.,
azután egy néhány városokot meg vevé. és olyan sidokot 10
teve azokba hogy örizek, akik szabad akaratbol adák
magokot a Romaiak mellé.

Vespasiánus viszá tervén Csezareába. azon vala hogy
meg erősítse a körül valo helyeket., és azokba hadat
tegyen, A husvét innepében, amely ebben az esztendőben 15
hetfőn. negyedik aprilis esék. agyilkosok. a kik
Massáda kastélyában¹²⁸⁷ valának. Engaddi kis városra
ütének, és közel hét száz személyt meg ölének, többire
aszonyok., és gyermekek valának, a ferfiaknak¹²⁸⁸ nem
lévén anyi idejek hogy fegyvert foghasának. el szaladá- 20
nak, agyilkosok avárost fel prédálák, ugy akörül valo
helyeket is, az ő számok. minden nap nevedekék, Judéa
minden féle prédálás alat vala, az meg oszlás mely
Jerúsálemben uralkodék, minden tartományokra el ha-
ta, szintén ugy. valamint az emberi testben., amidőn 25
valamely fő résziben nyavalya támad. az el hatt atöbb
részekreis, atolvajok afalukot el pusztitván, a pusztában
esze gyülekeznek vala., és egy néhány seregekből álván,
a városokban is menek vala prédálni a honnét siettségel
ki mentenek,¹²⁸⁹ még minek elötte a lako-[249b:]sok. 30
ellenek¹²⁹⁰ fegyvert foghattanak.

de bello 14. c. 26.
et 28.

¹²⁸⁶ sok <más> számu más sidokal., [más – beszúrás.]

¹²⁸⁷ kastélyában [Elírás.]

¹²⁸⁸ ferfiaknak [Második f–r-ből javítva.]

¹²⁸⁹ mentenek, [t–n-ből javítva.]

¹²⁹⁰ ellenek [k – utólag beszúrva a szóközbe.]

Az esztendőnek vége felé. vespásiánus meg tudván, a vindex pártolását. spanyol országba, és atöb tartományokba való háboruságokat., és előre el látván, hogy mind ezeket atámadásokat¹²⁹¹ más többek fogják követni, táborba szálla. és olyan rendelkezéseket tön, hogy mentöl hamaréb el végezhesse ahadakozást., de atél ellenkezővén szándékával., akis varosokba. örököt téve, A¹²⁹² tavasznak kezdetin Antipátridában mene., akörül való helyeket fel prédáltatá, és fel égeteté.
10 hasonlo képen bánék Thamna körül., azután lidda. és jamnia ellen mene. ez a két erőség magokat fel adák, az ötödik légiot Emmausba tévé. és ot egy tábor helyt, meg erősíte kö falal., ez aváros tsak három mély földnire volt Jérusalemtöl. harmadik juny pedig Jérikoban érkezék.
de bello l.4.c.27. 15 hét mély földnire Jérusalemtöl, avárost tsak nem pusztán találván., oda is öröket teve, azután Idumeában¹²⁹³ menván. ót prédáltata, holmi erősegeket meg veve. és egy néhány sereget hagyta ót. hogy élödyenek, nyerekedgyenek,

20 Vespásiánus minek utánna az egész Judeát, és Galileát maga alá tette volna csézáraába vi-[250a:]szá¹²⁹⁴ tére. hogy készülhesen az egész erejével. Jérusálem ellen meni. De a Néro halálának híret meg tudván. a meg tartoztatá, meg akará látni hogy annak mitsoda ki
de bello l.4.c.29 25 menetele lene, és nem akara semit kezdeni, új parantsolat nélkül., Ez így lévén, a sidoknak egész esztendő adaték ahadakozáshoz¹²⁹⁵ való készületre, vagy a Romaiak kegyelmeségihez való folyamodásra. de nem hogy azt az időt jóvókra fordították volna, hanem arra fordí-

¹²⁹¹ atámadásokat [Utána törölt vessző.]

¹²⁹² A [a-ból javítva.]

¹²⁹³ Idumeában [d-u-ból javítva.]

¹²⁹⁴ vi-[250a:]viszá tére.

¹²⁹⁵ ahadakozáshoz [hoz-ra-ból javítva.]

ták. hogy magokat fogyaszták ronttsák. és abban a fő városba. ujab részekre oszollyanak.

Simon a Giorás fia. ifiu, és bátor lévén, ha anyi tsalárdság nem volt is benne, mint a Giskálai Jánosban. de vakmerőb volt. és leg aláb olyan kegyetlen. Ez igen meg különböztette vala magát a Cestiusal valo verekedésekbe. és prédálni kezdvén az Iduméai tartományt, Ananus mindenüt kergeté, és arra kényszerité hogy a Massáda kastélyába zárkozzék. De a tolvajok akik azt a kastélyt birták. tsak a kastélynak az also részibe fogadák bé., nem merének nékie hinni, Ananus halála után, néki különös hada volt, akivel min-[250b:]denüt¹²⁹⁶ fosztot prédált, a prédát pediglen a fáran patakának barlangjiban zárja vala, az¹²⁹⁷ ő leg nagyob szándékja avolt, hogy Jérusálemet magáévá tehese. A zélátorok pedig tartván töle, meg akarák előzni. és hartzot állának véle, a melyet el vesztvén. Jérusalemig kergeté őket, de simonak nem lévén több husz ezer emberinél. nem meré avarost meg szálani

Azt gondolá. hogy elsőben magáéva tegye Iduméát. ellene¹²⁹⁸ mene tehát az egész hadával. az Idumeusok. eleiben menének, és a hartz regeltől fogva. estíg tartá. a gyözelem egy aránsu volt közöttök. simon Náim városában mene, a melyet meg erősítette vala. az Idumeusok pedig a magok házokhoz viszá térének. kevés idő mulva simon viszá tére nagyob erővel, és táborba szála. Thékúé város mellé, Élázárt pedig a Herodion kastélyában küldé, hogy tanátsollya a benne valoknak. hogy adnák keziben a kastélyt, Élázárt eleinte mindgyárt jól fogadák. mert nem tudták okát követséginek. de mihent meg tudák,¹²⁹⁹ a kastélyba

XXII Rész.

simon judeát
pusztította

5 De bello I.4.c 30

10

15

20

25

30

¹²⁹⁶ min[250b:] fosztot [A csonkán maradt *min* kiegészítve: *mindenüt*]

¹²⁹⁷ az <az> ő [ő <az> fölé írva.]

¹²⁹⁸ ellene <k> mene

¹²⁹⁹ meg tudák, [meg tudók, -ból javítva.]

valo örzök fegyvert vonának hogy ötet meg ölyék. mint hogy pe-[251a:]dig el nem szaladhata. a kö falrol¹³⁰⁰ le ugrég a völgybe és meg hala,

Az Iduméusok meg akarván igazán tudni a simon
5 hadának számát, erre valo nézve olur városából a hol az Idumeusok tabora vala. Jakabot. egyikét a fejek közül simonhoz küldék. a ki azt igéré simonak. hogy a hazáját keziben adná. tsak hogy tiszteletben tarttsa ötet. simon sok ajándékot ada néki. és viszá küldé, a ki viszá
10 érkezvén a fő tisztekel azt kezdé el hitetni, hogy a simon hada sokal feleseb mint sem ök gondolyák. azután atöb aláb valo Iduméusoknak. azt jovallá, hogy sokal¹³⁰¹ hasznosab volna a nemzetnek. neki meg hodolni mint sem bizonytalan gyözedelmü hartzot állani, meg izené
15 simonak. hogy miben volna adolog, és hogy ideje volna közelíteni. simon mihent meg mutatá magát az Idumeusoknak, Jakab a maga seregivel el szalada, ez anyira el remité az egész tábort, hogy minnyájan szaladni kezdének.

de bello 1.4.c 31 20

Simon ilyen formában ura léven az egész Idumeának. egyenesen Hebronba mene. ahol igen sok élést találá. azután keresztül mene az egész Iduméán, a hol igen sok pusztításokat vit végbe. mivel.¹³⁰² [251b:] a maga hadán kívül. negyven ezer ember vala véle, ezek mindenüt
25 prédáltak. égettek, és ugy tettzik. hogy a rosztselekedetben gyönyörködtek, A zélatorok igen nehezen tekinték. simonnak mind anyi szerentséit: de nem mérének nyilván hadakozni véle, hanem tsak leseket¹³⁰³ hánnak vala néki, és így el fogák feleségit. és sok tselédit. és
30 gyözedelemel vivék Jérusálembe. Simon nagy siettségel oda mene, de meg nem vehetvén avárost. a kiket

de bello 1.4.c 32.

¹³⁰⁰ falrol [Szóvégi l-r-ből javítva.]

¹³⁰¹ sokal [k-h-ből javítva.] hasznosab

¹³⁰² mivel. [vel. — utólagos beírás a sorvégi margóra, lap alján.]

¹³⁰³ leseket t [t-n-ből javítva; először *lesekent* volt.]

kaphatá azokat mind¹³⁰⁴ le fogá. száz féle képen kinoztatá őket, némelyeket meg ölete. némelyeknek¹³⁰⁵ kezeit el vágatá. és Jérusalembe viszá küldé, meg esküvén hogy a szerént fog bánni Jérusálemnek minden lakosival. hogy ha a feleségit viszá nem küldik. a nép, és a zélatorok¹³⁰⁶ ezen fenyegetéstől meg ijedvén. a feleségit viszá küldék. azután eltávozóék Jérusálem tályékárol, és Idumeában viszá tére, hogy el végeze. ami még őt prédálásra maradot volt.

Vespásiánus meg tudván a Néro halálát. és hogy Gálbát tették volna helyében Császárnak. a fiát Titust hozá küldé. hogy venné parantsola[252a:]tit. a sidokal valo hadakozás iránt. és hogy köszöntené nevével., Agrippa király is el mene véle. hogy köszöntené az uj császárt. de mint hogy tél volt. és nagy hajokon valának. Ákáját még el nem haladták vala, a midön meg hallák Gálba öletésit. hét holnap, és het nap után valo uralkodásának. és hogy Othont tették volna helyében., Agrippa nem hajtván erre a változásra. követé uttyát mind Romáig.: de Titus. mint¹³⁰⁸ egy menyei sugarlásbol., viszá tére azonal. az Attyához.¹³⁰⁹ Csézéreába,

Vespásiánus meg indula Csézéreából, hogy mind egészen meg hodittsa. a Jérusalem körül valo helyeket és meg vevé Bethelt. és Efremet., azokban örzöket¹³¹⁰ hagyta. és az után Jérusalemhez közelgete. és ezen uttyában, igen sok számu sidokot ölete. vagy fogata

5

10 de bello 14. c 29

Galba meg halvan, 1307 othon lesz helyibe

15

20

25

¹³⁰⁴ mind <el> le fogá. [*le* a sor eleji törlés elé írva a margóra.]

¹³⁰⁵ némelyek̃k

¹³⁰⁶ a zélatorok <en> ezen

¹³⁰⁷ meg halvan. <ot> othon

¹³⁰⁸ mint <ha> egy [Törlés a sor elején; *egy*—sorvégi margóra írva; előtte tévedésből egy sorral lejjebb is beírta.]

¹³⁰⁹ [Sor végén:] az Attyá <egy> [új sor elején:] hoz. [*egy*—sorvégi margón tévedésből beírva.]

¹³¹⁰ örzöket [*z*—*r*-ből javítva.]

meg, Ceréális. egyik a fő tiszttyei közül, nagy pusztitáso-
kot teszen vala a felső Idumeában., a ki meg vevé. és fel
égeté a híres Hebron városát., ilyen formában az egész
Judea: a Romaiaké volt. ki vévén Jérusalemet. Massá-
da. Herodion. és Makeronta¹³¹¹ kastélyit

A kristus eszt 72.
An vulg. 69

5 Vespásiánus meg hodoltatván Jérusálem körül valo
helyeket. Csézéreában viszá tére. ahol meg vivék néki a
híret, hogy Othon a Császárságra emeltetvén vitellius
ellen mene, a kit is császárnak tették volt. a¹³¹² országban
10 valo légiok, Othon pedig nagy siet-[252b:]tséggel adván
hartzot vitelliusnak, ahartzot el vesztette, és azután
magát is meg ölte. és hogy vitellius egyedül valo CSászár-
ra volna abirodalomnak, Mucianus. a syriai Guberna-
tor. és magais vespasianus ötet Császárnak¹³¹³ üsmerék
15 valamint mások. és a légiokal is letéteték néki ahitet,
Josef pedig azt erősitti, hogy vespasiánus igen nehezen
üsmeré Császárijának, szomorúan látá hogy vitellius
magának foglalta volna el abirodalmat, mint ha azt. el
de bello. 1.4.c 36 foglalhatná akinek tettzik., keserüségel látá hazáját
20 abban az állapotban., azért is nem gondolkodhaték
semi más dologrol., nagy kedve lett volna. meg segíteni
hazáját, de mind atávuval valo léte. mind atélnék ideje.
meg nem engedék néki hogy véghez vihese. azon kívül is
nagy változások. történhetének, minek előtte olosz
25 országban érkeznék.

A kristus eszt 72.
An.vulg 69.

Azonban¹³¹⁴ pedig a vespasiánus hada, szabadason
beszélnek vala magok közöt az ország dolgárol. egy más
szemére hányák vala késedelmeségeket. és hidegsége-
ket. mint ha nékik nem volna anyi hatalmok hogy
30 Császárt¹³¹⁵ tegyenek magoknak., valamint anémet or-
szági légiok. vagy mint ha. vespásiánus nem ér-

XXIII Rész
vespasiánust
császára teszik

¹³¹¹ Makeronta [*k-r*-ből javítva.]

¹³¹² a <német> országban

¹³¹³ Császárnak [*nak*-beszúrás.]

¹³¹⁴ Aonban [Íráshiba.]

¹³¹⁵ Császárt [*sz-r*-ből javítva.]

[253a:] demlené meg sokal jobban azt a tiszteletet, mint othon., és vitellius. ilyen formában beszélgetnek vala a Csezáreába valo vitézek. de meg előzék őket az Alexandriába lévők., mivel vespásiánust Császárnak kiálták. első júly, a maga hada pedig harmadik júly ötöt Császárnak üsmeré., tizen ötödik júly pedig az egész syria CSászárnak üsmeré, Muciánus. a syriai Gubernátor, és a több fő tisztjei, arra kérék. hogy vitellius.¹³¹⁶ ellen vinné őket, de elsőben bizonyos akara lenni. az Egyiptumiak. és az Alexandriaik hűségiben., ezért is levelet ira Tibérius Alexandernek., a ki Gubernátor volt, és a ki mindgyárt hűségire esketé a légiokot, és a népet. ennek az új császárnak, végtire az egész nap kelet Császárnak üsmeré nagy örömel.

Tacit hist 1.2.c 79

5

de bello 1.4.c 37

10

15 de bello 1.4.c.38.
Tacit. 1.2.c 81

Kevés idő mulva. vespásianus Berythbe mene. a hová sok tartomány béli követek menének hozzája, koronával., és engedelmes leveleket, őt nagy gyűlést. tarta., és minek utána ditséretet adot volna a Josef bátorságának. és elé beszélette volna. mi modon jövendölte meg néki a birodalmat. még Néro életében, fel szabaditá őtet, Titus jelen lévén. és kedvezvén Josefnek, mondá vespásiánusnak, Hogy ha a Josef fel szabaditása. az ő jóságához valo méltó tselekedet. a meg. az¹³¹⁷ [253b:] igasságához valo méltó tselekedet volna, meg adni néki a betsületet is. el rontván a lántzait. hogy abban az állapotban légyen, mint a melybe volt rabsága előtt. mivel el szokták volt rontani a lántzát annak, akit igaztalanul tették volt lántzra, vespasianus jóvá hagyá ezt a tanátsot és mindgyarást el törék az ő lántzait.

20

25

Mind ezek a nagy változások alatt, a sidok egy más ellen hadakoznak vala, és az ő belső meg oszlások fogsaszttya vala őket. Simon a Giorás¹³¹⁸ fia, jérusalem

30

¹³¹⁶ vitellius [*u*—*i*-ből javítva elvlasztás után, a sor elején.]

¹³¹⁷ az [253b:] <ö> igasságához

¹³¹⁸ [Sor végén:] Gio [új sor elején:] rás fia, [rás— a margóra írva.]

vidéken nagy pusztításokat viszen vala végben, A zélátórok pedig avárosba mindenre szabadságot adnak vala magoknak, A Giskálai János, a ki az ő részeken volt. még többet teszen vala, ezeknek rossz tselekedetekhez,
 5 ezek bé tölték avárost prédálásal, gyalázatal. erő szakal., Ezek. a leg gyalázatosab, és oktan állati tselekedetéből is. mulattságot. és játékot inditanak vala,¹³¹⁹
 Ezek aszony köntöst vesznek vala magokra, magokat fel ékesittik, és meg festik vala, valamint az aszonyok.,
 10 ugy tették mint ha Jérusalem. az utálatoságnak. és a¹³²⁰ fertezettetésnek helyévé vált volna

végüre a meg oszlás közikbe szivárkozáék, [254a:] mivel némely Idumeusok a kik a János részin valának irigyelvén hatalmát. és nem szenvedhetvén kegyetlenségit.,
 15 ellene támadának., meg verekedének a népivel a kik közül sokakat meg ölenek., a töbit az udvarházig¹³²¹ üzék, a melyben Janos lakot. onnét ki verék őket. a templomig üzék, azután viszá térének, és fel prédálák az udvarházat., A buzgok, a kik akoron el valának
 20 szélyedve a városon. a jános vitézi mellé állanak. akik a templomba vették vala magokat, János pedig készül vala., hogy a népre ki üssön. de véghez nem vivé szándékját

Azonban pedig a nép tartván attol. hogy János ki ne ütne reájok a templomból., és fel égese varost. erre való
 25 nézve esze gyülekezék az áldozó papokkal, had¹³²² láthasák. mit kellesék tselekedni, az Isten meg engedé. hogy ebben a gyűlésbe. olyan orvosághoz fogának, a mely veszedelmeseb volt anyavalyánál, azt végezvén el, hogy
 30 simonért. a Giorás fiáért küldgyenek. a ki ötet meg segítse János ellen, a fő pap Matthias., jonak tartá ezt a

¹³¹⁹ inditanak vala, [vala—valo-ból javítva.]

¹³²⁰ a [Beszúrás.]

¹³²¹ udvarházig [a—á-ból javítva.]

¹³²² had <lass> láthasák.

tanátsot, meg nem látván előre. hogy még mik követhetik, és ötet küldék követtségbe simonhoz, Simon kevélyen felele nékik. és ugy mint urok, mondván, hogy meg adná [254b:] kéréseket., és azonal bé mene avarosba. anép nagy örömel fogadván., ez Aprilisbe volt. Simon erőseb lévén a nép segittségivel, tsak hamar meg akará venni a Templomot. a hol János. és a¹³²³ buzgok valának, de viszá üzék ötet nagy vesztésel.

Simon tsak hamar ki nyilatkozttatá kegyetlenségit a Jérusálemiak ellen. a kik a varosokba fogadták vala, és a kik szabadok levén, rabság alá adák magokat. Az Atyafiság, barátság,¹³²⁴ és más kötelesegek. a melyek egymáshoz kötelezdek az embereket, meg nem tartoztathaták ötet attol. hogy meg ne véreze kezeit. A közönséges vétkek, és rend szerént valo¹³²⁵ gonoszságok, a közönséges, és az üsméretlenekel. valo gyalázatal és bestelenségel valo bánás, és mind ezeket az elméjiben, tsak félénk. és båtortalan gonoszságnak tartá lenni, ő olyan dolgot kívánt. a mi égre kiálto legyen, lábai alá akará tapodni a természetnek, barátságna. és az egyeségnek kötelesegit.

Vespasiánus Berythből Antiokiában mene, és Muciánust hadal olosz országba küldé vitellius ellen. Más felöl pedig Primus, a Mésiai Gubernátor vespasiánus részire álván. olosz ország felé indula a hadával. meg veré a Cecina hadát, a kit vitellius eleiben küldötte vala Romá-[255a:]ban mene. vitelliust meg gyöze, és vespásiust¹³²⁶ császárnak kiáltaná, Más nap Mucianus is avarosba érkezék. meg tartozttatá a primus vitézinek kegyetlenségit, akik meg akarák ölni mind azokat, kik vitéllius részin voltanak., az után a nép eleiben vivé Domitiá-

¹³²³ a [Beszúrás.]

¹³²⁴ barátság. [*barátság*.-ból javítva.]

¹³²⁵ valo [Beszúrás.]

¹³²⁶ vespásiust [L. az 1226. sz. jegyz.]

nust, a vespasiánus fiát. és keziben adá a birodalomnak igazgatását. amég az Attya a császár el érkeznék. Ez így lévén az¹³²⁷ egész birodalom Császárnak üsmeré vespasiánust, és a békeség viszá tére Romában. és atöbb tartományokba, tsak éppen sido ország marada a pártolásba.

de bello 1.4 c. ult.

Antiokiából¹³²⁸ vespasiánus Alexandriába mene, a hol minden tartományokból valo követek köszönték ötet. Az alat a meg olosz országba készülne. és Titust a fiát rendelné hogy Jérusálemet meg szállya. a sidok dolga. hová továb inkább fel zavarodék. Élészár, a simon fia. papi ágból valo. értelmes és bátor ember vala. ez leg első renden valo volt a buzgok közöt, a még a Giskálai János meg nem egyezet volna vélek, akoron egy harmadik részt igyekezék fel álitani Jérusalembe, erre valo nézve egy részit a zélátoroknak magához hoditá. és el foglalá a templomnak belső részit, az az: a papok¹³²⁹ rekesztésit., [255b:] Jánost. és a Zélátorokot, az Izrael¹³³⁰ udvarában szoritá, és mindenüvé örzöket teve. és a kapukra rakatá a népinek fegyvereit. hogy szükségbe el távoztassa azokat. kik a jános részin valának, mind azon által bé fogadgya vala mind azokat kik az áldozatra mentenek. mivel leg inkább. az ajándékokból., és a templomba talált eleségeköl élödtenek,

de bello 1.6.c 1.

Jerusalém három részre oszlik

25 Élészár látván hogy keveseb számu hada volna, nem mére Jánosra ütni. aki erőseb volt. Jánosnak ha feleseb hada valais, de nem örömet akara meg verekedni. Élészáral. a ki erőseb helyt volt. mivel a papok udvara vagy rekesztése. felyeb volt, a nép rekesztésinél, mind

¹³²⁷ az «egy» egész

¹³²⁸ Antiokiából [Első *i*—javítva *o*-ból.]

¹³²⁹ a papok «folyosolyát», rekesztésit [rekesztésit—törlés fölé írva a sor végén, lap alján.]

¹³³⁰ az Izrael «folyosolyába rekeszté» udvarában szoritá, [Javítások a törlések fölé írva.]

azon¹³³¹ által az ő bátorsága nem engedé hogy nyugodalomba maradna, gyakorta meg verekedék az Éléazár seregivel. és a templom minden nap meg fertezteték a halotak vérivel. Más felől. Simon aki a felső várost és az alsót is birta. annál is bátrabban ostromlá jánoszt. mert e¹³³² középbbe lévén. Éléazárnak is meg kellett felelni. Azonba pediglen. János. anyival erősebb helyt volt Simonál. a menyivel Éléazár erősebb helyt volt jánosnál. mivel a templom felyeb volt avarosnál. valamint a templomnak belső része. felyeb volt. a külső kerületinél Ez így lévén. ez a három rész. mindenkor vigyázot egy másra. Éléazárnak nem volt több, [256a:] két ezer négy száz vitézinél, Jánosnak hat ezer vala, és simonak tiz ezer. öt ezer Iduméusokkal együtt. Simon nem volt szükségbe az élés iránt. mivel a várost ő birta. János magának szerzet a népet prédalván. Éléazár pedig parantsolván az ajándékokból. a melyeket ajánlanak vala a templomnak. azokból részelteté a maga embereit. akik gyakorta meg részegedtenek.

A midön Jánost, mind simon. mind Éléazár egy szers mind ostromlák, akkor a hadát két részre oszttya vala hogy ellene ályon mind egyikének mind a másikának. A midön pedig tsak simonál volt dolga. olyan kor sokad magával üt vala a városra. és a menyi eleséget el vihetet. el vitte, és el égette. a mit el nem vihetet. simon pedig hogy Jánost ki fogyasza minden eleségből., fel égeté az élés házakot, mint ha esze beszéltenek volna hogy a várost éhséggel ölyék meg, el vesztvén a sok eleséget, a mely elegendő let volna egy néhány esztendőkre, Anyi ellenség közöt. a Jérusálemi nép olyan volt mint egy olyan martalék, a melyet. egy néhány vad állatok szaggattyák, ki ki a maga részire.

¹³³¹ azon [o—ö-ből javítva, az ékezet áthúzásával.] által az ő

¹³³² e <kop> középbbe [közép <kop> fölé írva.]

de bello l.6.

de bello l.6.c.3.

de bello 1.6. c 5

János abban a szándékba lévén hogy el fog-[256b:]lallya a templomnak belső részit, a melyben Élázár volt, el végezé magában hogy meg ostromolya, erre való nézve fa tornyokat akara tsináltatni a Cedrus fábol való gerendákból. a melyeket Agrippa király hozatta vala nagy munkával és költséggel atemplom számára. János a tornyokból akará rontatni a templom belső falait. de az Isten meg nem engedé hogy véghez vigye szándékját. mivel a Romaiak meg szállák avárost minek előtte a tornyok el készülhesenek.

XXIV Rész.

Titus Jérusálem ellen indul de bello 1.4. c ult.

Azon időben, a melyben vespasiánus meg indula Alexandriából olosz ország felé a tavasz kezdetin., Titust onnét el küldé aleg jobb hadaival. hogy Jérusálemet meg vegye. és el pusztitaná. Titus meg indulván Alexandriából, egy néhány napokig tarto nehéz utozása után cszézáreában érkezék, ahol még uj hadakat vára magához

de bello 1.5. c 6. Tacit. l. 5. c 1.

A három legion kívül a kik vespasiánus alatt szolgáltnak. még a tizen kettődik legio is mellette volt. ezel a sidok igen roszul bántanak vala Cestius idejében. azért igen kivanták hogy boszut alhasanak rajtok. Titus az ötödik légiot Emmáus felé küldé. és a tizedikét Jérikó felé. [257a:] és maga meg indula a más két legioval., ezeken kívül husz gyalog, és nyoltz lovas regimentek követék ötet, ezeket a szövetségbe lévő királyok adák melléje. két királyok is kísérek ötet. Agrippa volt az egyik., igen sok szeretsenek is valának véle., és sok olosz országí fő renden lévök. akik Titus láttára. hirt, nevet akarának magoknak szerezni.

A kristus eszt 73 An vulg 70

Imé¹³³³ mitsoda rendet tarta a Romai had az uttyában. Elöl jároba az idegen hadak mentenek, ezeket követé egy sereg ásoval, kapával. és féjszivel. ezek az utakat egyenesítették.¹³³⁴ és szélyesítették. ezek után mentenek

¹³³³ Imé <m> mitsoda [Tollhiba.]

¹³³⁴ egyenesítették. [Harmadik e—i-ből javítva.]

a tábor mesterek, és utannok a fő tisztek szekerei,
terhes lovai. a kísérel., Ezek után ment Titus a test
örzökel, és más több válogatot vitézekel, utánna ment
egy sereg lovas. a vár vivo eszközök és szerszámok elöt,
a melyekét követék a Tribunusok, és a Cohorsok fő
tiszttyei válogatot vitézekel. Ezek után vitték a sasos
zaszlot. környül véve a légiok zászlóival, és trombitások
előtte. Ezeket követek a légiok,¹³³⁵ egy sorjába hat hat
vitéz, utánok mentenek a légiok szolgálai abágásiával. leg
utollyára amarkotányosok. a mester emberek valának
az öket örzö [257b:] seregekel, Titus illyen rendel
érkezék Gofnába, és más nap Gabaába. három mely
föld, és hat száz lépésnire Jérusálemhez. mind ezeket
joseftől tudgyuk, a kinek vespásiánus meg parantsolta
vala, hogy Titus mellet legyen.

Ez Aprilisnak az elein volt. ahusvét Innepe közelitet.
erre valo nézve. véghetetlen¹³³⁶ idegen sidok gyülekez-
tek vala Jérusálembe. avilágnak minden résziröl. fő
képen az Eufrátesen tul valok, mivel a sidoknak elei oda
küldöttek vala segittséget kérni, gondolván hogy anap
keleti sidok fegyvert fognak mellettek a Romaiak ellen,
ez így lévén az Isten meg engedé azö igasságos boszu
állásából. hogy tsak nem az egész sido nemzet Jérusá-
lembe gyülekezék, mint egy tömlötzbe, a husvéti Innepe-
re, amelyben harmintz hét esztendővel annak előtte
meg ölették vala a kristus Jésust. Az a rettentö sok
ember. akikkel tele vala aváros, tsak hamar. éhséget. és
dög halált okozta, el lehet itélni annak sokaságát. amidön
josef azt mondgya hogy amég avároost vitták tizen egy
száz ezer¹³³⁷ ember holt meg. [258a:]

¹³³⁵ légiok, «hat lineaban», egy sorjába hat hat vitéz utánok [Javitás törlés
fölé írva.]

¹³³⁶ véghetetlen [len—beszúrás.]

¹³³⁷ ezer [Beszúrás.]

de bello 1.5 c 11

de bello 1.6 c 34.

de bello 1.5.c.25

A sidoknak fegyverek elég volt. sőt olyan lövő
eszköziis valának. a melyeket Cestiustol nyerték vala,
Josef azt mondgya hogy volt nekik töb három száz
balistanál, a melyekel nyilakot. és dárdákat löttének, és
5 negyven olyan szerszám, a melyekel köveket löttének.
de tsak igen kevésbé tudtanak ezeket élni. Eleségek
anyivolt hogy sokáig bé érhatték volna ha magok el nem
égették volna az élés házakot., halhattuk¹³³⁸ ide fellyeb
hogy simonak. Jánosnak., és Eléazárnak mitsoda hadai
10 valának avárosba. A nép pedig mind bátor, mind hü
vala, de tudatlan volt a hadi dologba, A maga életiért.
szabadságáért, Templomáért. feleségiért. gyermekiért
hadakozot, A feleség, a kéttségben valo esés. meg
vetteté véle a veszedelmet. nap keleten erősebb¹³³⁹ város
15 nem volt Jerúsálemnél. aváros két hegyen feküt, anak
az ő fő erősegi. három kö falai. a templom. az Antonia
tornya. a kástély. mind ezek anyi erősegek valának.
amelyek igen meg bátoritták a benne valokot. és ugy
tekinték avárost, mint olyat. amelyet nehéz volna meg
20 venni.

de bello 1.5.c.7

Titus Jerúsálem eleiben érkezhén, meg akará maga
visgálni avárost. hat száz lovasal. **[258b:]** még tsak a
sisakját sem akará fel tenni. vagy egy paist venni,
gondolván, hogy mihent ötöt meg láttyák, a nép aki
25 abékeséget ohajttya, a pártosok ellen támadna, és néki
meg nyitaná akapukot. A mint avároshoz közelitene
szoros, tövises bokros. és gödrös uton. egy szers mind
sok számu sidok rohanának reája, és el választák tölle a
lovasait, és nem engedék hogy azok a kik hátul volná-
30 nak. az elsőbek után siethesenek, Illyen formában Titus
igen kevesed magával marada. el lévén rekesztve a

A kristus eszt 73
An vulg. 70

Titus Jerúsálem
eleibe érkezik

¹³³⁸ halhattuk [*hal-* — sorvégi margóra írva; *hattuk*—új sor elején; *a-ja*
á-ból javítva.]

¹³³⁹ erősebb [Második *e*—megkezdett hosszú szárú betűből javítva.]

seregitől. se elé, se hátra nem mehet, a kísérei hátra¹³⁴⁰
lévén nem tudták hogy mitsoda veszedelembé volna.
gondolák hogy talám viszá tért volna, ő magok is viszá
térének. ilyen nagy veszedelembé Titus gondolván
hogy a meg szabadulásnak reménsége az ő bátorságán 5
állana. alovát az ellenség közí ugrattya, és magának utat
tsínál a kardgyával. és kiálttya a többinek hogy ötöt
kövesék. ha szinte nem vala is fegyverbe öltözve. és tsak
kevesed magával., de meg ölé mind azokat kik hozája
közelitének. és keresztül ment azokon a sok sidokon, 10
kik környül vették vala. Az Istennek láthato gond
viselése¹³⁴¹ volt rajta. meg [259a:] nem engedvén hogy a
rettentő sok nyíl, és dárda melyeket reája löttének meg
talállya ötöt, és a táborára leg kiseb seb nélkül téré
viszá. és tsak két¹³⁴² emberit veszté el 15

Ez a kis gyözedelmetske fel emelé az sidok bátorsá-
gát, és olyan reménséget ada nékik. a mely veszedel-
mekre fordula. mivel még jobban meg keményíté őket
szándékjokba, A következő éttzakán az Emmausba
lévő légio el érkezvén. Titus jó hajnalba scoposig közel 20
gete.¹³⁴³ nyoltz száz ötven lépésnire a városához. ót meg
szálitta két legiot, vagy is tizen két ezer embert, meg
parantsolván nékik, hogy munkáloedgyanak atábor he-
lyeken, a harmadik legiot pedig a ki Emmausból érke-
zet. avárostol még három száz lépésnél tovább hagyá, 25
mert e fárat¹³⁴⁴ lévén. had szálhason meg tsendeségben.
és¹³⁴⁵ az ellenség ne haborgasa a munkájában. mert a
Romai szokás avolt. hogy mihent a had meg szállot. a
tábor helyt mindgyárt meg erősítete, ha szinte tsak¹³⁴⁶

de bello 15.c.7

¹³⁴⁰ hátra <lé> lévén [Törlés a sor végén.]

¹³⁴¹ gond viselesé [Ékezethiba.]

¹³⁴² két <ember> emberit [Törlés tollhiba miatt.]

¹³⁴³ közelgete. <noltz> nyoltz

¹³⁴⁴ fárat [f-d-ből javítva.]

¹³⁴⁵ és <had> az ellenség

¹³⁴⁶ tsak [Beszúrás.]

egy nap maradot is azon a helyen. Ez a három legio mihent meg szálla, a tizedik légio is el érkezék Jérikobol. Titus ezt az olaj fák hegyére szállitta. a mely hegyet a Cedron pataka [259b:] választtja el avárostol.

- 5 A városba lévő három rész.látván aveszedelmet. meg¹³⁴⁷ egyezének. és nagy dühöségel menének erre az utolso legiora, az alat a még a tábor helyén munkáloodik vala az olaj fák hegyén,¹³⁴⁸ nagy rendeletlenségbe hozák. a lineáin kívül üzék. és fel is adtanak volna egészen
- 10 rajtok, ha Titus oda nem szaladot volna. és viszá nem üzte volna az ellenséget avárosba. A Romaiak pedig alig kezdék el ujontában a munkát. hogy az ellenség ujontába ki üte reájok, és meg szalaszták az örzöket, a kik arra rendeltettek vala, hogy örizék azokat kik a
- 15 tábor helyen munkáloodtanak. Titus egy darab ideig meg tartoztatá az ellenséget., a legio a ki mindgyárt szélyedni kezde. esze vevé magát. és Titus segittségire mene, a koron engedni kellették a sidoknak, és viszá térti avárosba, Hihető hogy Tacitus ezekről az ütközetekről szól.
- 20 amidön azt mondgya, hogy minek¹³⁴⁹ előtte avárost valójában meg szálották volna, egy néhány ütközet volt a Jérusálem falai és kapui mellet. a gyözedelem kéttésleges volt a sidok és a Romaiak között, de végtire a sidoknak viszá kellették törni. és valójában, azután
- 25 kezdék avárost vini. [260a:]

- Egy kevés ideig a külső ütközetek meg szüvnén, a városba ben uj hadakozás támada.¹³⁵⁰ 14 Aprilis. husvét napja elöt, Élézár meg nyitató a Templom belső kapuját., hogy a nép bé mehesen az Istent imádni.
- 30 Giskálai jános pedig sokakat a maga emberei közül a

de bello 1.5.c.8.
9, 10.

Tacit hist 1.5 c 11

de bello 1.5.c 11.

¹³⁴⁷ meg·y· egyezének.

¹³⁴⁸ hegyén, </> nagy

¹³⁴⁹ minek <ut> előtte

¹³⁵⁰ támada. [Ékezhethiba.]

kik nem valának igen üsméretesek, és a¹³⁵¹ kiknek fegyverek volt a köntösök alatt. a nép között bé tszutatá. akik mihent a belső udvarba érkezének fegyvert vonának. a nép¹³⁵² igen meg ijede. gondolván hogy őket akarnák meg ölni. és mindnyájan az oltár, és a sanctuárium mellé vonák magokat, de ezek csak az Éléázár embereit kezdék vagdalni, a kik a kapukot örzötték el szaladának, a János emberei pedig sok más ártatlanokat is meg ölének a Templomba. ilyen formában. a papok kerítése. és a sanctuárium mellett való helyek tele valának holt testekkel.

Ezen időtől fogvást az Éléázár része meg egyezék a jánoséval. az el szaladot vitéztek is viszá térének. és a fejekel. Éléázáral. a János részire állának. mind azon által Éléázár meg tartá magának a két ezer. négy száz buzgokon való tiszttségit. de János parantsolattya alatt. Ez így lévén. a három rész. a kik uralkodnak vala a városba [260b:] két részre szála. ez a két részis meg egyezik vala egy másal, egy néhány órákig. a midőn a Romaiak ellen kellett hartzolni, de annak vége lévén, egy másra fordították vala fegyvereket, a nép pedig¹³⁵³ úgy volt. mint akét rész között való préda, János egyedül bírta. mind a belső. mind a külső részit a templomnak, a többi mind simoné volt., a Templom, és a város között vala bizonyos pusztaság ahol aházak el égtének volt, ez olyan hartz hely vala, a¹³⁵⁴ hol a két rész gyakorta meg verekedék egy másal,

Titus. a hadat, a mely scoposba vala Jérusálemhez közöleb akarván hozni, meg egyenesíteté a földet mely a város faláig terjede, a kertek kerületeit, abokrokot, a fákat le vágatá, a kö sziklákot el daraboltatá. az árkokot

de bello 1.5.c 16

15

20

25

XXV Rész

Titus békeséget hirdet a sidóknak

30

¹³⁵¹ a [Beszúrás.]

¹³⁵² nép [é—á-ból javítva.]

¹³⁵³ pedig <olyan> úgy volt. [ugy <olyan> fölé írva.]

¹³⁵⁴ a [Beszúrás.]

bé tölteté. és meg tisztítatá a helyt scopostol fogvást a Hérodes temető helyéig. és akigyok továbbig a melyet az előtt Betharának nevezték, mind ezek a munkák négy nap alatt véghez menének. Azután Titus a hadának egy részivel két száz lépésnre meg szállá avároost, azon a helyen ahol a falak eszakrol. nap nyugotra fordultanak, és a több hadat¹³⁵⁵ a Hippika tor-[261a:]nyának által ellenibe szálítá, tsak egyedül atizedik légiot hagyá azolaj fák hegyén. hét száz lépésnre a várostol. Ezen készület közben, Titus békeséget igére a sidoknak Josef által, de ők hallani sem akarák. Más nap a sidok úgy téteték mint ha fel akarnák adni¹³⁵⁶ magokat, sokan közüllök a kö falrol a Romaiakot kezdék hini. úgy tétetvén mint ha a kapukot és a várost kezekbe akarnák adni. a mint hogy némelyek a Romaiak közül hívén nékik. olyan balgatagok valanak hogy utánnok bé menének a kapukon Titus parantsolatya ellen, és midön bent volnának. egy szers mind a sidok körül fogák őket, és nagy nehezen szaladhatának ki a kapukon., Titus keményen meg akará őket büntetni engedetlenségekért, de atisztek. és avitezek addig kérék, hogy meg kegyelmeze nekik

Minek előtte¹³⁵⁷ az ostromokot el kezdgyék. Titus meg kerülé a várost, valogatot sereg lovasal. hogy meg lássa az ostromra valo alkalmas helyeket, azt találá, hogy a leg alkalmasab hely az ostromra, a fő pap Janos temetője¹³⁵⁸ iránt volna, mert ót a fal leg alatonab volna, és az első falat, a második nem oltalmazná., és hogy azt a helyt. nem igyekeztek volt meg erősíteni. mert az új város. nem vala még elegendő népes. ezen ahelyen¹³⁵⁹ foglalni. a felső városal együt, és azután az

¹³⁵⁵ hadat. <ugyan anyira.> a Hippika

¹³⁵⁶ adni [Sorvégi margóra írva.]

¹³⁵⁷ előtte [Beszúrás.]

¹³⁵⁸ temetője <f> iránt

¹³⁵⁹ ahelyen <e> foglalni.

Antonia erősegivel a Templomot is, Ezen idő alatt.
Nicanor, egy a Titus jó akarói közül aváros falaihoz
közelgetvén Josefel., hogy a sidokot a békeségre hajta-
ná. akínek¹³⁶⁰ egy nyilal meg sebesíték a bal vállát, Titus
ezt látván fel tévé magában hogy az erejít forditaná 5
ellenek. azután meg engedé a vitézinek hogy a külső
várost el ronttsák., a gerendákból. a deszkákból állásot
köt tsinallyanak,¹³⁶¹ a melyekre a lövő szerszámokat
tegyék. ezen a munkán az egész had dolgozék, ki
mondhatatlan siettségel., a lövő szerszámok¹³⁶² pedig 10
szüntelen löttenek a sidokra és sokan is vesznek vala el
közülök. atöbbi közöt el vesze az a Jésus. a kiről ide
felyeb szollánk. és aki hét esztendőtol fogvást szüntelen
jövendölte a sidoknak veszedelmeket

de bello 1.5 c 31

A sidok is amagok résziről a falakra rakták vala az ő 15
lövő szerszámokat. a melyeket Cestiustol nyerték volt.
de mint hogy nem tudták jól azoknak amesterségit, sok
hasznokot sem veheték. nékik pedig hasznosab volt.
mikor a Romaiakra ki ütöttek. ezt pedig gyakran
tselekedék, de a Romaiak mindenkor¹³⁶³ viszá üzik 20
[262a:] vala. mindenik légio előtt voltak lövő szerszámok.
A tizen kettödik legio¹³⁶⁴ előtt valanak a leg
veszedelmesebbek. mivel ezekből sokal nagyob köveket
löttenek, a melyek oly mesze szolgáltatnak. hogy nem
csak azokat ölik vala meg. kik a városból ki jöttenek. 25
hanem még azokat.is. kik a város falain valanak, a leg
kisebik kö. száz huszon öt fontos vala. mindenik két
száz ötven lépésnire el szolgált. az ő erejek pedig olyan
nagy volt. hogy fel fordították azokat. kik az első, vagy
a második rendbe voltak, de a sidok gyakarta el 30

de bello 1.5. c 18

¹³⁶⁰ akí<t>nek [nek—beszúrás.]

¹³⁶¹ tsinallyanak, [Második n—k-ből javítva.]

¹³⁶² szerszámokal [Második sz—m-ből javítva.]

¹³⁶³ mindenkor [kor—beszúrás.]

¹³⁶⁴ legio<t> előtt

vonák el vonák magokat elöttök. meg halván az áerben
zugását. mint hogy pediglen azok akövek igen fejérek
valának. még meszire meg lehete látni olyankor sok
szor el kerülték, de még a sidok vigyázokot is tettek vala
5 atornyokba. akik mihent látták hogy a lövő szerszámok-
bol löttének. tudokra adgyák vala nékik. kiáltván
sidoul. *Bar-ba*: A fiu jö. erre a jelre a földre estenek. és
a kövek feleték el mentenek., A Romaiak ezt észre
vévén a köveket meg feketítették., és az után több sidok
10 veszének el. ugy anyira hogy egy kö egy néhány sidot ölt
meg.

Dionus azt írja. hogy Jérusálembe sok olyan [262b:]
Dio.lib 66 fold alatt való utak¹³⁶⁵ valának, a melyek a falak alatt
mentenek el. és aki menetelek, mesze volt a mezőben, a
15 sidok azokon szoktak volt ki járni, és ha Romaiakot
találtak a táboron kívül meg ölték. de vegtíre Titus
azokat azutakot bé zárátá. Azonba pediglen a Romaiak
azö munkájokot követik vala. és amidön el végeztek
de bello 1.5.c.20 volna. egy kötel végire kötven egy darab onnot. aváros
faláig hajították. hogy meg tudhasák menyire volna azö
20 állások, a város falától. más képen meg nem mérheték a
sidok nyilaitól dárdáitól., látván hogy a kosok el érné-
nek a falig. a rontáshoz kezdének, a több lövő szerszám-
mokat is közeleb vevék, és Titus három helyt kezdé
25 rontatni a falakat. A bé rekesztet sidok látván a vesze-
delmet., meg egyezének, simon meg izené Jánosnak,
hogy a templomból aváros segítségire jöhetne, A sidok
minden erejekel azon voltak hogy el égethesék alövvö
szerszámokot., és az állásokot., és hogy el távoztathasák
30 a Romaiakot., Titusnak igen nehéz vala mind ezeket
meg oltalmazni. mivel a sidok nagy vakmerőséggel ütöt-
tek ki gyakorta a Ro-[263a:]maiakra.

Titus az állásokra, három fa tornyot tsinaltatot volt,
mindenik ötven könyökni magoságu volt, ezek mago-

¹³⁶⁵ utak <utak> valának,

a Romaiak az első
kerítést
meg veszik

sabbak voltak a falaknál, és a bastyáknál. mint éj fél
tályba az egyik torony magától le esvén. annak anagy
zörgése az egész tábort fel indittá. mert azt gondolák.
hogy a sidok ütöttek volna ki. azonal mindnyájan
fegyverhez kapának, és nem tudván miben volna ado-
log, mindenik várá a Titus parantsolattyát de Titus hogy
meg tudá miben volna adolog, tudtára adatá az egész
tábornak, és ki ki meg tsendesedék. A sidok pedig a
tornyokat fel nem égetheték. mert vasal valának bé
boritva. se a dárdáknak. és nyilaknak a melyeket
szüntelen a tornyokból löttének ellenek nem álhatának.
kételenek valának meszeb távozni, akoron a kosal
bizvást törhetvén a falat. nagy rést is tsinála. és a
Romaiaiak bé menének avárosba, nem nagy erőszakal.,
mivel a sidok nem igen akarák oltalmazni azt afalat mert
még kettő maradat vala nékik, ez így lévén az első
kerítést aváros meg szállása után tizen öt napal vevék
meg. 28 aprilis [263b:]

de bello 15.c.20

5

10

15

Titus a városba szálla, és tsak egy nyil lövésnire lévén
de bello a második falhoz, el végezé hogy ostromoltatni
fogja, A sidok pedig el oszták magokat, hogy könye-
ben¹³⁶⁶ oltalmazhasák, János az Antonia erőségiben
verekedék. és a Templomnak tornátzi felet. Simon
pedig a falnak egy nagy¹³⁶⁷ darab részit oltalmazá., ezek
gyakorta ki ütnek vala a Romaiakra. és meg verekednek
vala vélek. de mindenkor vesztésel térnek vala viszá.,
hanem mikor a Romaiaiak ostromlották őket. akkor inkább
valának nyertesek, leg inkább ugyan akkor mutattyák vala
meg nagy buzgo bátorságokat.

de bello 15 c 21

20

25

Titus parantsolá hogy az eszak felől valo toronymak a
középe felé tennék kost, a torony tsak hamar meg
mozdula. a sidok a kik benne valanak, érezvén a

30

de bello 15.c.23

¹³⁶⁶ könyeben [ö—e-ből javítva.]

¹³⁶⁷ nagy [gy—g-je p-ből javítva.]

mozdulását, úgy téteték mint ha fel akarnak adni magokat Titusnak, azonban simonhoz küldének. tudtára adván néki hogy mint akarnák meg jadtzatni az Romafakat., Titus pedig félben hagyatá a fal verést, és

5 békeséget ígére nekik tsak valójában kíván-[264a:]nyák azt, de tsak hamar észre vévén az ő mesterségeket, ujontában el kezdeté akosal veretni. a sidok akik benne valának fel gyujták. és atüzbe ugrándozának, A torony le esvén utat nyitta a Romaiaknak, hogy bé mehesenek

10 a második kerületben is. öt nap mulva hogy az elsöt meg vették volna, Titus bé mene tehát két ezer emberel. és mint hogy kíváná meg tartani a varost., nem akará le rontatni se a falat, se aházakat. söt meg békeséget ígére a sidoknak,¹³⁶⁸ ha meg adnák magokat. de nem hogy azt

15 el vették volna. hanem még reája ütének nagy vakmerőségel. és sok Romaiakot meg ölének, mivel az utzák keskenyek. és egyenetlenek lévén. a¹³⁶⁹ helyeket is üsmerték, mind ezek nékik sokat szolgáltak. azon kívül is aréss keskeny lévén a Romaiak azon sokan egy szers

20 mind ki nem mehettek., a sidok pedig minden felöl reájok ütven, nehezen szaladhatának el.és ilyen formában el kellett hagyni a második kerületet tsak nem mindgyárt hogy meg vették volt. A Romafak ujontában ostro-[264b:]molni kezdék a második kerítést. három

25 nap egy más után. de semit nem tehetének, hanem a negyedik napon Titus olyan nagy erővel ostromoltatá., hogy végtire másodszor viszá vevé, és azonal le rontatá az észak¹³⁷⁰ felé valo részit, és örzöket teve a¹³⁷¹ dél felöl valo tornyokba,

30 Azonba pediglen az éhség nagyobodék avárosba. apártosok kegyetlenül prédállják vala aközönséges né-

XXVI Rész

nagy éhség
jérusálemben.

¹³⁶⁸ a sidokk,

¹³⁶⁹ a <neki a> helyeket

¹³⁷⁰ észak [Ékezetiba.]

¹³⁷¹ a [Beszúrás.]

pet, a kik egy darab időtől fogvást. ugy mondván tsak magokban elődtek. eledel nélkül,¹³⁷² Titus minek előtte aharmadik falnak ostromához kezdgyen., időt akara adni a sidoknak hogy magokban. és köteleségekre térjenek, meg is akará nékik mutatni az egész hadát hogy a meg ijeseze őket. erre valo nézve. ahostátokba olyan helyen a hová avárosbol jól láthattak., az egész hadát ki rendelé valamint a hartzra, és meg fizetete az egész hadnak, és élést osztogattata nékik, az egész város ki falakra. ki házakra¹³⁷³ szaladot vala hogy láthasa ahadat. A¹³⁷⁴ pártosok magok is azon meg ijedének Josef azt tarttya, hogy talám magokat¹³⁷⁵ fel adták volna, ha remélhették volna hogy botsánatot nyerhetnek a sok gonoszságért melyeket követtek. ez a [265a:] mustra pedig négy napig tarta. Titus látván hogy a sidok nem kapnának a békeségen. két részre osztá a hadát. hogy két helyt ostromolnák avárost az Antonia tornya részin, ezen a két helyen, két két állásokat¹³⁷⁶ emeltete. és mindenikén egy légio dolgozék Az alat amég azokon dolgozának, Titus aki meg akará tartani avarost. és a Templomot a vakmerő partosok. ellenzések ellen is. hozájok küldé jofefet hogy jovallaná nékik hogy ne kíványák olyan nyakaságal oltalmazni avarost. a melyet ugy kellene nékik tekinteni mint meg vett várost.

Josef tehát meg kerülván avárost., és egy magos helyre álván. a hová a nyil nem szolgálhata, és a honnet a sidok. meg halhaták beszédit, Arra kezdé őket inteni., hogy lennének szánakodással magokon. a Templomon, és ahazájokon, és ne legyenek ezekhez, a melyeket oly

de bello 1.5.c 25

5

10

15 12 majusig

20

25

de bello 1.5 c 26.

¹³⁷² nélkül, [Íráshibás ejtett alak; l. a 757. sz. jegyz. is.]

¹³⁷³ hazákra [Ékezethiba *házakra* helyett.]

¹³⁷⁴ A [a-ból javítva.]

¹³⁷⁵ magokat [*magát*-ból javítva.]

¹³⁷⁶ állásokat állásokat [Íráshibából eredő szóismétlés.]

kedvesnek kellene tartaniok. nagyob kegyetlenségel.
mint sem az idegenek, a kik ezeket meg akarják tartani,
azt ígéré nékik, hogy mindent remélhetnek a Romaiak.
kegyelmeségitől., Eléjekbe adá, hogy lehetetlen volna
5 nékik ellenek állani, és hogy mit várhatnak magokra. ha
avárost erővel veszik meg, Ha szint elegen volnának is.
elegendő hadi tudomá-[265b:]nyok, bátorságok volna-
is. de rövid idő alatt az éhség meg emészti őket.: Hogy
nem kellene magoknak hízkelkedni oly ok nélkül az Isten
10 segítségivel, minek utánna ötöt meg bántották volna
gonoszságokkal.: Hogy a nem csak egy szer történt meg,
hogy az Isten meg boszorkodván népinek hamiságán,
az idegenek keziben adta a szent várost., és a Templo-
mot,: ök magok tudhatták hogy mi történt Sédécias
15 idejében: Hogy ök nem volnának aláb valo gonoszok az
Isten szemei előtt. mint az akori sidok: Hogy az Isten
ugy mondván kedvez a Romaiaknak, mivel a siloé
tsorgoja. és a város körül a¹³⁷⁷ több vizek. igen meg
apadtak volt apriliséig. noha természet szerént addig
20 kellett volna leg bővebnek leni, a míolta pedig a
Romaiak meg szállották a várost, avizek bőséggel foly-
nak; Ez a tsuda meg történt volt akkor is. a midőn a
káldeusok meg vevék a várost Nabugodonozor idejében.
Sokan azok közül kik a bástyákról halgatták a jofes
25 beszédit., meg tsufolák ötöt, mások bestelenségel ille-
ték, némellyek meg dárdákat hajigálának hozzája, öpe-
dig még ezek után. [266a:] nagyob indulatal követé
beszédit, mint annak előtte:, de mind ezekre meg nem
hajola a sidok elméje. hanem a nép közül sokan aváros-
30 bol ki menének. és Titusnak meg adák magokat, sokan
a mi leg drágáb jóságok vala el adák valamely kevés
aranyon. a mely aranyat el nyelék., ne hogy a pártosok
el vegyék töllök. és a midőn avároson kívül voltak,

¹³⁷⁷ a [Beszúrás.]

tudták hol keresni az el nyelt aranyat. Titus meg engedé
nékik hogy oda menyenek ahová nékik tettzik. minden
bántodás nélkül, apártosok pedig azt meg tudván. és
gyanoságba esvén. örzököt rendelének akapukra. meg
parantsolván hogy senkit ki ne botsásanak, meg ölik
5
vala mind azokat akikre leg kiseb gyanoságok¹³⁷⁸ volt
hogy el akarnának szökni Gyakorta a szökéssel vádolák
a gazdagokat és a fő renden lévőket,¹³⁷⁹ noha arra leg
kiseb okot nem adának, és egy hamis bizonyásnak
vádolására, jános el veszi vala joszágát. azután Simon-
10
hoz küldé hogy fosztaná ki mindeniből. , mivel e szerént
oszttyák vala fel magok között a mások joszágát. és mint
egy jádznak vala a nép életével. és vérivel. [266b:]

de bello 1.5.c 27

A szegények, a kiknek sok tselédgyek vala, és a kik¹³⁸⁰
nem szaladhatának ki avárosbol. feleségekel. és gyer-
mekekel. kételenek valának ót maradni, és nem szen-
vedhetvén az éhséget amely őket emésztette. éttzaka ki
mennek¹³⁸¹ vala a völgyekbe a hova atábor el nem
terjedet volt, hogy holmi füvet, és gyükeret szedgyenek
eledelekre, Titus ezt meg tudván. és hogy még aváros
20
béli hadi emberek is mennének ki atöbivel. , azokba a
helyekbe lovasokat tett lesbe. akik napjába öt százat is
el fognak vala benek, és némelykor töbet is, a szükség,
és kinzástol valo¹³⁸² félelem arra kénszerité némelykor
25
azokat a nyomorultakat. hogy magokat oltalmazák,
olyankor pedig nem vala abban mód hogy szabadon
botsásák az olyanokat a kiket erővel fogtanak meg, azis
nehéz vala hogy anyi rabot tarttsanak, Titus tehát hogy
meg ijeszse a sidokot. meg ostoroztattya. és fel fesziteti

de bello 1.5 c 28

¹³⁷⁸ gyanoságok <h> volt hogy

¹³⁷⁹ lévőket, <is.,> noha arra leg kiseb okot nem adának, <is.> és

¹³⁸⁰ a kik <el> nem

¹³⁸¹ ki mennek <a> vala a

¹³⁸² valo [o—a-ból javítva.]

vala őket aváros láttára,, a Romai vitézek pedig ezekhez több kinokot is tesznek vala, ugy anyira sok volt a számok azoknak a kiket el fogdosnak vala, hogy alig győzték keresztet tsinálni nékik,, és helyt találni a hová a kereszteket fel állítsák [267a:]

5 A pártosok mind ezekre. még nagyobb dühöségel kezdének lenni, és azt hitették el a népel. hogy a Romaiak, mind úgy bának azokkal, a kik hozzájuk szaladnak.¹³⁸³ azután azoknak attyafiait a kik ki szalatak volt. a falokra vivék. hogy had lasák magok mint kinoznák attyok fiait. amint hogy azoknak akiknek szándékjok vala az el szaladásra. egy darab ideig meg maradának a kinzásra valo nézve. és a partosok beszédire. De Titus hogy meg mutassa simonak, és Janosnak. hogy a kiket olyan formában büntetné. nem olyan szököt emberek volnának. akik magok akarattyokból adták volna fel magokot. hanem olyanok a kiket fegyveresen fogták el.¹³⁸⁴ egy nehánynak a kezeit el vágatá és viszá küldé a városba, hogy meg mondanák atöbinek az igazságot., ez így lévén anép ismét kezdé kí szökni titokba. és a Romaiak táborára menének.

de bello 15.c.30

Végtire az állások. és más egyéb munkák el készülének tizen két nap alatt. a lövő szerszámokat az állásokra tevék. és el kezdék a falt rontani.: De jános a¹³⁸⁵ két állások alatt a melye-[267b:]ken valának a lövő szerszámok és a kos, a földet meg ásatá pintze formára, és hogy a föld mindgyárt le ne esék. gerendákal fel támasztatá. azután sok száraz fát vitetvén apintzébé. és a gerendákat meg kenetvén szurokal. meg gyujtatá. a gerendák amelyek a pintzét tartották el égvén. a pintze le omlék. a föld a melyre volt építve a két állás le omolván. a két

¹³⁸³ szaladnak. <azok> azután azoknak

¹³⁸⁴ fogták el. <azut> egy nehánynak

¹³⁸⁵ a [Beszúrás.] két állások<ot> alatt

állások is le dőlének igen nagy zörgéssel, két nap mulva simon a más két állást akará el rontani a maga hadával, a melyeken a kos már rajta volt. és el is kezdették volt már a falt rontatni., De három sidó mindenik egy égő fáklyával, az ellenségen rettentő vakmerőséggel által verék magokat, és meg gyujták az állásokat. a Romaiak oda futának hogy a tüzet el oltsák. és leg aláb a kosokat meg mentték a tüztől. de haszontalanul., mivel a sidok oly bátorsággal oltalmazák atüzet hogy kételenek valának el hagyni mind kosokat., mind állásokat, a melyeket atüz meg emészté ⁵ ¹⁰

A¹³⁸⁶ sidok fel fuvalkodván szerentséjeken nagy vakmerő sebeséggel. menének a Romaiak strásaira, a kiket kénszerítették viszá nyomolni a tábor [268a:] felé. Titus azon időben az Antonia erősigihez ment vala. hogy valamely olyan alkalmas helyt találhason a hová ujjab állásokat tsinálhasanak, a táborba nyargala, és oldalt mene a sidok ellen, a kik mint a kéttségben esettek. oltalmazák vala magokat. és sokáig verekedének a Romai had ereje¹³⁸⁷ ellen. végtire vissza térének. ditsekedvén, hogy egy kevés idő alatt el rontották volna a Romaiak munkájit. a mely nékik anyi sok fáradságba és költségbe tölt. ¹⁵ ²⁰

Mind ezek a szerentsétlen esetek tsak alig hogy a Romaiak batorságát el nem lankaszták egészen, sokan is közöttök. el kezdék magokal hitetni. hogy az emberi erőnek nem lehet jérusálemet meg venni, közönségesen ezt mondgyák vala, Dio azt mondgya, hogy a Romaiaknak nem vala elegendő vizek. és hogy mesze kellett vizért menni. de még ugy sem találtak jót, mert a sidok titkon meg rontottak volt. sőt még valának olyan ²⁵ ³⁰

Dio I.66

¹³⁸⁶ A [Előtte tollhiba miatt félbemaradt A betű; csak a szárát írta le.]

¹³⁸⁷ [Sorvégi margón:] ere- [új sor elején:] je-rö- [a j betűt a törlés után írta az e elé; először had erő volt.]

Romaiak a kik el szökének és a sidok közti menének, a kiket nagy gyözedelemel fogadák., és noha nagy éhség vala is a városba. de bőséggel vendéggelék őket. ugyan [268b:] ezek a szökötek is taníták meg a sidokot. hogy mi képen éllyenek. a lövő szerszámokkal.

XXVII Rész.

A Romaiak körül veszik falal jérusalemet

de bello 1.5.c 31

A dolog ilyen állapotban lévén, Titus esze gyűjteté. a fő tiszteket. és nagy tanátsot tartta vélek. A tanáts sok féle volt., némelyek azt tanátsolák, hogy az egész hadal kellene ostromnak menni. Mások akik okosabak valának, azt jóvallák. hogy új állásokat kellene tsinálni. Mások azt mondák. hogy éhséggel kellene avarost meg venni, mivel mint egy lehetetlen meg gyözni olyan népet. aki tsak ahalált ohajttya, azon kívül is haszontalan volna vélek verekedni. mivel ők magok fogyaszttyák magokot. A Titus tanátsa pedig a vala. hogy a várost bé kerittsék falakal. hogy senki se bé. seki ne jöhessen. és hogy az elrontot munkákat helyre állítsák, Azonal a munkát el osztják. és az egész tábor dolgozék azon olyan nagy serénységel., hogy három nap alatt el végezzék, a mely hihetetlen dolognak láttzanék. hogy ha igaz bizonyosságok nem bizonyítanak. mivel a kerület négy ezer,¹³⁸⁸ nyoltz száz hetven lépés volt., a mely tsak nem két mély földet teszen. a falakot pedig tizen három [269a:] erősséggel erősíték meg. az után azokat az erősségeket meg rakák örzökel, ugy anyira, hogy a kristus Jésus jövendölese szerént avarost bé keríték santzokkal. bé rekeszték és meg szoríták minden felöl.

luk.XIX 43.

de bello 1.5.c 32.

A sidok eszerént bé zárva a várokba tellyeséggel kétttségbe esének meg szabadulások felöl. Az éhség egész haz népeket¹³⁸⁹ emészt vala meg.

A házak tele valának az aszszonyok és agyermekek holt testekkel. és az uttzák az öregek testekkel. Az ifiak

¹³⁸⁸ ezer, [ezer,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹³⁸⁹ népeket [k—javítva t-ből(?)]

mint erősebek, a piatzokra mennek vala fel puvadva, és tántorogva, és akik inkább hasonlítanak aholtakhoz, mint az előkhöz. senkinek nem vala anyi ereje hogy el temethese aholtakat, Az éhség. és anagy keserűség meg fojtá benne a sirást. és a jajgatást, A gonosz pártosok pedig a kik okai valának azoknak a nyomoruságoknak. a házakot fel járták. és¹³⁹⁰ a holt testeket meg foszttják vala, a haldoklokot szidalomal illeték. és a kik még életben valának. azokat által ütik vala fegyverekkel. hogy meg próbályák ha élesé a fegyverek, de meg más ellenkező kegyetlenségből, meg nem akarák ölni azokat akik arra kérék. vagy fegyvereket oda adni hogy magokot [269b:] meg ölyék. és meg menekedhesenek anyi nyomoruságoktól., A haldoklok¹³⁹¹ haltokor, a templom felé fordittyák vala fejeket mint ha boszu állást kértek volna azokra a gonoszokra. mint hogy pedig nem gyözték atesteket el temetni, a falokon hányák vala által avölgyekbe, Titus azt irtozva nézé. és nagy suhajtásal. a kezeit az Ég felé emelvén, az Istent bizonyságul hitta hogy nem volna annak óka

Az éhség pedig nevededvén, ugy tettzet mint ha apártosok kegyetlenségeis nevededék, mint hogy pedig már buza nem vala, erővel mennek vala bé aházakba, buzát keresni, ha találtanak, meg verték azokat akiknél talaltanak. hogy miért nem adták nekik tudtokra hogy vagyon buzájok. hogy ha pedig nem találtanak. azal vádolták hogy el rejtette. és meg kinozták hogy adgya elé, ha valakit láttak olyat akiben még valamely kevés erőtske volt, azt gyanóságba vették. hogy buzát rejtet el, sokan a gazdagok nagy titkon el adák jországjokot, valamely¹³⁹² kevés buzáért. mások meg valamely kevés

¹³⁹⁰ és «meg» a holt testeket meg foszttják vala,

¹³⁹¹ haldoklok «meg» haltokor. [haltokor. — a-ja és t-je javítva.]

¹³⁹² vala kevés buzáért. [vala — sorvégi elválasztás után nem folytatta.]

árpáért. és azután aházoknál lévő leg titkosab helyre rejték vala el magokat, és őt né-[270a:]melyek tsak örletten eszik vala, mások meg lisztet tsináltak belöle. és meg sütötték a mint lehete abban a nyomorult idöben, akoron nem lehete látni teritet asztalt. hanem 5 ki ki tsak a szénre vetette a mit akart sutni de még azt sem hagyták meg sülni, Egyik a másiknak kapta ki a kenyeret a kezéböl: Az aszonyok a ferjek keziböl. a gyermekek az attyokéböl, és ami még leg hihetetleneb., az anyák a gyermekek keziböl 10

A partosok mint aragadozo farkasok házrol, házra jartanak hogy el vigyék amit azokban találnak, mihent valamely háznak akapuját zárva látták. gyanakodván azon hogy annál a háznál volna mit enni. akaput bé 15 ronttyák vala, és a gazdának a szájából is ki vonták a falatot, de söt még a szegényektöl a füvet is el veszik vala, a melyet ök éttzaka szedék nagy veszedelemel. nem akarván leg kiseb részt is hagyni nekik. még azt tartották. hogy elég nagy kegyelem töllök ha meg nem ölik, de még a holtakat is meg keresgéltek, hogy ha a 20 köntösiben nem dugot volté el egy darab kenyeret. Amidön pedig¹³⁹³ azok az éhel holt emberek., semit nem találhattak olyanok valának mint a dühöt ebek, akik min-[270b:]denuvé futkostak ok nélkül. hol egy kapura. 25 hol másra mentenek zörgetni. és egy ora alat kétszer, háromszor is viszá tértenek egy olyan hazhoz. a mellyet már fel hajházták volt.

Ezeket pedig nem az utolso szükség vivé arra hogy eszerént tselekedgyenek., mivel még szükségbe nem 30 valának., hanem ajövendötöl tartának, Egy veka buza egy tálamentumot ért. ugy mint leg aláb ezer két száz forintot, Az sidok már anyira voltak hogy az uttzákon, a szemét dombokon a száraz ganét szedték táplálásokra.,

Rend kívül való
éhség
jérusalembé.

de bello 15 c 37.

¹³⁹³ pedig [g—k-ból javítva.]

vagy más egyéb tisztátalanságot a melytől tsak a szem is irtozik, Azö éhségek mindenre reá vivé öket. még az olyanra. is. a mit a leg rutab állat is. alábai alá tapodná., a meg ölt állatok az inait amelyet imit amot szedték fel. és a fünek mértékjit. harmintz három polturán adták., az bőr övöket. ahol valami rothat szénát, vagy füvet találhattak. ezeket mind meg eszik vala A Romaiak ezeket nem halhaták szánakodás nélkül., A pártosok pedig hová tovább meg keményedvén. ezeket a nyomorúságokat keserőség nélkül nézik vala., se azt meg nem bánák. hogy ök volnának azoknak okai [271a:]

De semi jobban meg nem mutattya a sidoknak retten-tő éhségben valo léteket, mint aza nevezetes példa. a melyet Josef mond egy aszszonyrol., a ki meg ette a maga gyermekét. Ez az historikus meg vallya hogy ilyen példa nem hallatot még aleg kegyetleneb nemzettek közöt is. és hogy nehezen venné reá magát hogy le írja, hogy ha még sok bizonyági nem volnának. A jordánon tul valo egy fő renden lévő aszony, Mária nevü. az Élézár leánya. és igen gazdag, kényszeritvén el hagyni¹³⁹⁵ amaga tartományát hogy el kerülhese ahadakozásba valo sok zenebonát és Jérusalembe mene. avárostop hogy szállák oda rekeszték a kis fiatskájával. a még tsets¹³⁹⁶ szópó volt. a pártosok eleinte még el vevék tölle a mi leg drágáb portékája vala, és az után minden nap ki fosztogattyák vala. az élésiböl is, nagy keserőségében. minden féle átkot. szitkot, bestelenséget mond vala nékik, tsak azért hogy ölnék meg ötet. de senki nem akará bé tölteni ohajtását., végtire az éhség. a keserőség. a harag olyanra inditták a melytől irtozik atermészet.

de bello 16.c.20

5

10

de bello 16.c.¹³⁹⁴ 21

15

Egy anya a maga
gyermekét
meg eszi

20

25

30

¹³⁹⁴ c.27, 21

¹³⁹⁵ egy hagyni [Elírás.]

¹³⁹⁶ tseh szópó [Elírás(?) tsets szópó helyett.]

A fiát a tsetstöl¹³⁹⁷ el voná. és ezen szokot mondá néki. szerentsétlen gyermek, én tégedet. a hadakozás, az éhség. és ahazám romlása közöt hozta-[271b:]lak evilágra. mire tarttsalak tégedet., Arraé¹³⁹⁸ hogy a
 5 Romaiak rabja légy? de az ehség el veszi életünket, minek előtte kezekbe eshesünk, Arraé, hogy azoknak a kegyetleneknek azoknak agonoszoknak kezekbe hagyalak, a kik anyakunkra tették labokot, akik kegyetlenebek a Romaiaknál. és még az éhségnél? nem jobbé hogy
 10 kezem által haly meg. és eledelem légy. hogy boszondogyanak azok atigrisek, hogy az utánnunk valok tsudálkozanak ilyen veszedelmes tselekedeten, mivel tsak¹³⁹⁹ evagyon hátra, hogy bé tellyék anyomoruságoknak mértékje, a melyek mostanában¹⁴⁰⁰ a sidokot leg nyomorultab népé tészik evilágon., ezeket el végezvén,
 15 a fiát meg ölé, meg főzé. és egy darab részit meg evé, és atöbbit el rejté.

Azok aragadozo farkasok, a kik tsak a ragadomány után¹⁴⁰¹ éltenek, mindgyárt a házához menének, és meg
 20 érezvén a szagját annak az utálatos ételnek, ölesel kezdék fenyegetni,¹⁴⁰² hogy ha elé nem adná a főztit, az aszony meg mutatá nékik a fiának még maradot keserves részeit, azok pedig azt látván tsak el bámulának.: de az aszony nagy mérgiben ezeket mondá nékik. Igen is ez
 25 az én fiam a kit láttok, én magam öltem meg. tiis ehettek belöle, mivel leg először én ettem belöle, nin-[272a:]tse-né anyi bátorságtok. mint egy aszonymak, vagy szánakodobbak vagytoké ti egy anyánál.? hogy ha valamely áitatoságból meg nem akarjátok kostolni. én mind meg

¹³⁹⁷ tsehtöl [Elírás(?) *tsetstöl* helyett.]

¹³⁹⁸ Arraé [A—*a*-ból javítva.]

¹³⁹⁹ tsak <e>evagyon [Tollhiba.]

¹⁴⁰⁰ mostanában <leg> a sidokot leg nyomorultab

¹⁴⁰¹ után <elte> éltenek,

¹⁴⁰² fenyegetni. [*t—n*-ből javítva.]

eszem. azok pedig reszketve menének ki aházból, és oda hagyák. azt az irtoztato eledelet. annak anyomorult anyának: Illyen halálos tselekedetnek a hire az egész városon el terjede, ki ki irtozásal hallá. A kik leg inkább valának az éhségben, azok ígen ohajták hogy hamar el végezhesék élettyeket. és had láthasák végít anyi nyomoruságoknak. 5

A Romaiak hogy meg hallák ezt a rettentő dolgot. némelyek nem akarák el hinni. némelyek nagy szánakodással valának, mások meg annál inkább kezdék gyűlölni 10 a sidokot Titus hogy ez iránt magát mentse az Isten előtt. mindenek hallottára meg esküvék hogy meg ígérte volna a sidoknak hogy minden el mult dolog nékik meg botsátatik, de jobban szerették apártolást az engedelmeségnél, a hadakozást, a békeségnél. az éhséget. a bőségnél. hogy mar is el kezdték a magok kezekel égetni a templomot, de mint hogy meg tetézték gonoszságokat olyan fertelmes tselekedetel., öis el fogja temetni azt az irtoztato tselekedetet, az ő fő váro- 15
[272b:]soknak romlása alá. azért hogy a nap ne kénszeritessék el fedezni sugárit. irtozván látni olyan várost. 20 ahol az anyák a gyermekek husával táplállyák magokot. és ahol az emberek még kegyetlenebbek. ne akarják le tenni a fegyvert. hogy végít vessék anyi nyomoruságoknak, Az aszonymak¹⁴⁰³ ez a historiája juliusnak avégin 25 történék, a midön a sidok¹⁴⁰⁴ el égetek a folyosokot a melyek az Antonia tornya, és a Templom közöt valának, tartván attol. hogy a Romaiak atoronybol. a Templomba ne menyenek. atornyot pedig a Romaiak már birták. It mind egészen le irtuk a mi az éhséget 30 illeti. azért hogy félbe ne szakaszuk a historiát.

¹⁴⁰³ Az aszonymak [Iráshiba.]

¹⁴⁰⁴ a sidok a sidok [Íráshibából eredő szóismétlés.]

A Romaiak pedig körül vevén falal Jérusalemet. attol nem tartanak hogy a sidok ki üsenek. tsendeségbn maradának, és atáborokban böségben élnek vala, mivel syriából. és a több tartományokból., minden féle ele-
 5 gendő élést visznek vala nékik, a bé zárkoztak pedig jól láthatták azt a böséget, mert szán szándékal. ugy rakták ki hogy ök jól láthassák¹⁴⁰⁵ a falakrol, a pedig nagyobitá keserüségeket. és boszontá éhségeket. Titus hogy meg szabaditsa leg aláb egy részit annak anyomorult népnek.
 10 a kit avárosba látá el veszni, új állásokat kezdé tsináltatni, hogy sietesse jérusalem meg vételit., de nem dolgozhatának [273a:] azokon olyan siettséggel mint eleinte, tizedik juny kezdék el, és tsak a végin készülének el, mert a mik azokhoz kívántatának és közel voltak,
 15 azokat atüz meg emesztette. a vitezeknek tehát egy fertály mély földnre kellett menni avárostol. hogy hozanak a mi azokhoz kívántatot. leg inkább vastag fákat. ugy anyira hogy avaros körül valo helyek. a mellyek annak elötte ékesek¹⁴⁰⁶ valának a szép fákal, és
 20 kertekel. és kiesek valának, pusztán maradának, meg fosztatva arégi szépségektől., mind azon által a négy állásokat¹⁴⁰⁷ fel tsinálák. az Antonia tornya felé, a melyek nagyobak valának. az előbenieknél., De mind ezek apartosok elméjit meg nem változtaták. mivel
 25 semit nem tehetvén a Romaiak ellen, minden dühöségeket a nép ellen fordittyák vala.

Simon, a kit a fő pap Matthias a városba¹⁴⁰⁸ bé botsátatta vala, olyan formában amint ezt ennek elötte meg mondok, rettentő hálá adatlansággal fizeté meg néki
 30 azt a jó akarattyát., mivel gyanakodván Matyás ellen.

¹⁴⁰⁵ láthassák [ss—tt-ből javítva.]

¹⁴⁰⁶ ékesek [Első k—s-ből javítva.]

¹⁴⁰⁷ állásokat <meg> fel tsinálák. [fel <meg> fölé írva.] <am> az Antonia tornya felé, a melyek

¹⁴⁰⁸ a város/ba [Tollhiba a sor elején.]

hogy a romaiakhoz hajolna, meg fogatá. és meg kinoztatá három fiaival együtt., semi időt nem adván nékik a magok mentségekre.¹⁴⁰⁹ halálra itélé őket., Ez a tiszteletes öreg [273b:] ember, Simontól csak azt a¹⁴¹⁰ kegyelmet kéré, hogy hadd öletné meg ötöt először, és azután a fiait, de simon azt a kegyelmet¹⁴¹¹ meg nem engedé néki. és még nagy kegyetlenségből. atesteket temetetlen hagyák. más tizen hét fő renden valokal. hasonló képen bánék. a historikus Josefnek. az anyát is a tömlőztbe tették, trombita szonál meg tilták nagy fenyegetés és büntetés alatt, hogy sokan együvé ne gyűjenek,¹⁴¹² tartván hogy valamely árulás ne legyen avárosba. mihent pedig egy néhányat együtt láttak sírni, azokat mindgyárt meg ölték minden irgalmaság nélkül.

Egy judás nevü sidó a Romaiak kezében akarván adni a tornyot a mely¹⁴¹³ őrzése alatt volt tudokra adá nékik., eleinte mindgyárt nem hittének néki, azután hozzája küldének. de már késő volt. mivel simon azt meg sajditván. meg előzé a Romaiakot. judást meg ölé, és véle együtt atiz vitézeket kik véle egyet értenek., és atesteket a kö falon által vetteté. Josef pedig meg nem szünék a népnek jovallani hogy adgyák fel avárost a Romaiaknak, avárost a melyet már tovább nem oltalmazhattyák. ugy történék hogy egy kor a falakhoz igen közel talált közelíteni. a honnét egy kövel meg sebesíték a fejit. és le [274a:] esvén el ájula, a sidok mindgyárt oda futának hogy el kapják, de Titus vitézeket küldvén segítségire el ragadák töllök és el vivék még ájulva. a hire el terjedvén avárosba hogy meg holt volna, az igen

¹⁴⁰⁹ mentségekre. [mentyégekre-ből javítva.]

¹⁴¹⁰ a [Beszúrás.]

¹⁴¹¹ kegyelmet [t—g-ből javítva.]

¹⁴¹² gyűjenek, [j—n-ből javítva.]

¹⁴¹³ a mely [ly—l-je s-ből javítva.]

meg keseríté az anyát aki fogva volt. de sőt még alakasokot is, mivel hozzája folyamodnak vala. a midön alkalmaságot találtnak az el szaladásra. A pártosok pedig halálán igen örülének, de Josef tsak hamar meg gyogyulván, meg kezdé magát mutatni. és anépet inteni mint annak előtte, hogy hajollyanak abékeségre.

XXVIII Rész

josefre
gyanakodnak
mind a sidok mind
a Romaiak.

josef de vita sua.

Josef akár mint igyekezék is azon hogy meg mutassa a sidoknak hogy az ő jovokot keresné. és akar mely figyelmeteséggel volt is azon hogy meg mutassa hűségít a Romaiakhoz. mind azon által mind egyik, mind¹⁴¹⁴ a másik fél benne gyanakodának, A sidok ötet ugy tekinték, mint hazája arulot. A Romaiak pedig néki tulajdonnityák vala. akár mely szerentsétlenségeket, és sok panaszt tettek ellene Titusnak, vádolván azal. hogy el árullya őket ugy anyira hogy sokszor veszedelemben vala élete., és azt elsem kerülte volna. a Titus oltalmazása nélkül. [274b:]

A nyomoruságok. a melyekben avárosiak valának. és az éhség a mely emészté. sokakat arra vivé hogy onnét ki szökjenek., és inkább minden féle veszedelemre tegyek magok, hogy sem olyan nyomorultul el veszenek, Nemellyek a falokon botsátták vala le magokot, mások pedig köveket fogának mint ha a Romaiakra¹⁴¹⁵ vetnék. és azután fel adgyák vala magokot, De az éhséget el akarván¹⁴¹⁶ kerülni gyakorta a bőségben és az ételbe lett halálok, mivel fel lévén puvadva. mint aviz korságosok. mértékletlenül és mohon akarának.enni. és tsak nem azon órában meg fokadoznak vala, az okosabbak pedig közöttök, eleinte mindgyárt¹⁴¹⁷ tsak keveset ettenek,

¹⁴¹⁴ mind [*m*—*a*-ból javítva.] a másik

¹⁴¹⁵ Romaiakra [*ra*—beszúrás].

¹⁴¹⁶ el akarván [*ti. kerülni*]

¹⁴¹⁷ mindgyárt [*i*—*e*-ből javítva.]

hogy a gyomrokot. lassan. lassan az emésztéshez szokták.

Azt mondok ide fellyeb hogy a sidok közül¹⁴¹⁸ sokan el adgyák vala amijek volt, egy nehány aranyért és hogy el ne vegyék töllök az aranyat el nyelik vala, és azután a Romaiakhoz szöknek vala, de a táboron azt észre vevek hogy ők hol keresgélék az el nyelt aranyat. atáboron mindgyárt el futamodék ahir hogy a szököt sidok tele volnának aranyal. A syriaiak. a szeretsenek. és még némely Romaiak is éttzaka sokaknak fel hasogaták ahasokot. hogy aranyat keresenek a bélekbe., egy éttzaka [275a:] el is vesze¹⁴¹⁹ ilyen formába. mint egy két ezerig valo szököt sidó, Titus olyan irtozásal hallá meg ezt a dolgot. hogy magában fel tevé. hogy a gyilkosokot környül véteti a lovasokal. és dárdákal meg öleteti., a melyet véghez vitte volna hogy ha a vétkesek száma. sokal fellyeb nem halatta volna a holtak számát. Erre valo nézve esze gyűjteté az idegen hadaknak fejait, és még a légioknak is tiszteit. és meg tilta az egész hadnak élete el vesztése alat. többé olyan dolgot tselekedni De ezek a fenyegetések azt véghez nem viheték, hogy sokan a syriaiak. és a szeretsenek közül. sok olyan sidoknak ahasokot fel ne hasittsák. akik kezekbe akadtak.

Az alat amég a sidok ilyen nyomoruságokot szenvednek vala. avároson kívül, a városba minden nap nagy számuan hálnak vala meg alakosok, a pártosok eleinte mindgyárt a varos költségin temetetik vala el aholtakot, hogy meg menekedhesenek a bűdöségtől. de látván hogy a holtak száma minden nap nevedeknék. a falakon vettetik vala le az árkokba. Egy Manné nevü ember. alázár fia. a ki arra rendeltetet vala hogy egyik kapunál

¹⁴¹⁸ kö</>zül sokan el adgyák vala amijek <egy> volt, egy nehány

¹⁴¹⁹ el is vesze <mint> ilyen formába. mint egy

De bello 1.5. c.37.

meg fizese azokat kik a városbol ki vetették a holt testeket, Titusnak azt mondá. hogy 14 aprilis [275b:]től fogvást. első juliusig, száz tizen öt ezer, nyoltz száz nyoltzvan¹⁴²⁰ holt testért fizetet volna, azokat nem számlálta,¹⁴²¹ akiket mások temettettek el a magok költtsegin Mások azt mondgyák. hogy a kapukon hat száz ezer szegényeknek atesteket vetették volna ki a kapukon., és hogy a többit meg nem számlálhatták., és végtire mint hogy nem gyözhatték atesteket ki vetni, ketelenek voltak, a nagy házaknál. rakásba tenni atesteket., és azután bé zárták aházakat, Anyi rettentő holt testnek rakáson mind belől. mind kívül a varoson. irtoztato bűdöséget kellett okozni, de még dög halált is. De azt tarttyák hogy a meleg országokba. a holt testeknek bűdösége. nem olyan veszedelmes. mint ami tartományinkba.

de bello 1.6. c.42.

10 ketelenek voltak, a nagy házaknál. rakásba tenni atesteket., és azután bé zárták aházakat, Anyi rettentő holt testnek rakáson mind belől. mind kívül a varoson. irtoztato bűdöséget kellett okozni, de még dög halált is. De azt tarttyák hogy a meleg országokba. a holt testeknek bűdösége. nem olyan veszedelmes. mint ami tartományinkba.

de bello 1.5 c.37.

A pártosok olyan állapotra jutatták vala már a népet. hogy semije nem volt amiből ki foszthatták volna. János a Templomot birván el kezdé a prédálást, és magáénak tartani a drága ajándékokot, a melyek az Urnak valának szenteltetve., el olvasztatá a pohárokot, tálakat. és más edényeket, a melyek az áldozatokhoz¹⁴²² tartoztanak, El vevé az arany edényeket is amelyeket Augustus császár, és livia a felesége adtanak vala a Templomnak, és azt mondgya vala a maga hiveinek, hogy bátran élhetnek és a magok szükségekre fordihattyyák mind azokat a mi az [276a:] Istené. mivel az Istenért hadakoznának, minden tartalék nélkül el vevé a bort, és az olajat., is a mellyek a templom belső résziben valának, és a melyeket az áldozatokra tartották., azokat a maga hivei közöt el osztá. akik minden tartalék nélkül meg is részegednek vala,

¹⁴²⁰ nyoltz [t-z-ből javítva;] száz nyoltzvan [íráshiba.]

¹⁴²¹ számlálta, [m-l-ből javítva.]

¹⁴²² áldozatokhoz [k-z-ből javítva.]

Mind enyi nyomoruságok között is. a sidok hejában
 valo remenségekel hizelkednek vala magoknak, nem
 hitethetvén el magokal. hogy az Isten el hagyja a szent
 városát. és a Templomot. és az ellenségi kezében adgya,
 A pártosok hogy a népet el fordítsák a ki szökéstől,
 hamis profétákat támasztának. a kik nekik tsak hamar
 idő alatt valo segítségét ígérének. A nép könnyen híven.
 hitelt ad vala azoknak atsalárdoknak. és meg marada
 avárosba, várván az ígretnek bé tellyesedését, nem
 figyelmeztvén arra, hogy azö vétkek már tetézve volt, és
 hogy az Istennek haragja ki nyilatkoztatta vala magát
 rajtok végzetetlen képen. De sőt még senki nem folya-
 modék ahoz az egyedül valo módhoz hogy azokat a
 nyomoruságokat el fordithasa, és az Isten haragját meg
 engesztelhese. a mely mód alet volna, hogy meg térje-
 nek, élettyeket meg változtasák. és hidgyenek a kristus
 Jésusba.

A négy új állások a melyeket a Romaiak [276b:]
 kezdték volt tsinálni¹⁴²³ 10 juny. tizen hét nap mulva el
 készülvén. A sidok avárosból ki ütének. első july olyan
 szándékal hogy azokat fel égeség,¹⁴²⁴ mínek előtte a
 kosokot azokra tegyék, de mint hogy keveseb rendel. és
 bátorsággal menének ki. mint sem rend szerént. a Romai-
 ak is vigyázobbak levén, és nagyobb készüllettel fogadván
 őket., meg is veretetének. és viszá kelleték térniek
 avárosba tsak haszontalanul. a Romaiak azonal az
 állásokra tevék a kosokot, és másnap az Antonia erőse-
 git kezdék törni, de látván hogy a kos semit nem
 törhetne, a fundamentumát kezdék ásni, négy követ
 meg is¹⁴²⁵ mozdítának afundamentumába, ugyan azon

de bello 1.6.c 1.
 2. 3.

¹⁴²³ kezdték volt tsinál [Íráshiba *tsinálni* helyett.]

¹⁴²⁴ fel égeség, [fel égesék]

¹⁴²⁵ meg is <moz> mozdítának [Tollhiba.]

helyt találták volt meg ázni, a melyet János meg ásta
 vala, amidön a két állásokot el égeté, a¹⁴²⁶ fal pedig
 éttzaka le döle, de a sidok azon belől más falt tsináltak
 vala,¹⁴²⁷ A Romaiak pedig el unván már a sok munkát,
 5 nem akarának ostromnak menni. ámbár Titus minden
 erejével arra intivala is őket, hanem tsak tizen két vitéz
 ajánlá magát hogy ostromnak mene, és a kik fel is
 menének arésen, arettentő sok dárda, és nyil között
 melyeket reájok löttének, Az¹⁴²⁸ ő nagy bátorságok meg
 10 ijeszté asidokot, azt is gondolák, hogy talám még
 többen volnának, [277a:] azért arést el is hagyák. De
 sabinus aki első volt a tizen kettő között, elől menván.
 egy köben meg botlék. s' el esék., az zörgésre a sidok
 viszá fordulának, reája menének., nyilakal meg ölék, és
 15 még más hármat is véle együt a résen, atöb nyoltzat a
 Romaiak meg szabadíták de mind sebesek valának. és a
 tábora vivék őket, ez a dolog. harmadik júly történék

de¹⁴²⁹ bello l 6. c 6

Két nap mulva, husz Romai vitéz akik örzök valanak,
 az ötödik legiobol egy Zászlót vevének., két lovast, és
 20 egy trombitást, éj fél tályba a romlot köfalon fel mené-
 nek. nagy tsendeséggel. az Antonia erősigiig, ót a sidó
 örzöket aluva¹⁴³⁰ találván. azokat meg ölék, a fal már
 övék lévén. a trombitás trombitálni kezdé. atöb sidó
 örzök azt gondolván hogy a Romaiak sokan volnának.
 25 el szaladának. Titus pedig ezt hogy meg tudá oda futa
 aleg bátrab vitézivel. A sidok pedig mind a simon, mind
 a János reszéről esze gyülének, tartván attól. hogy a
 Romaiak meg ne vegyék¹⁴³¹ a Templomot, és annak a
 szent helynek kapuját elöt. nagy hartz lön. a mely tiz

¹⁴²⁶ a <torony> fal [fal <torony> fölé írva.]

¹⁴²⁷ tsináltak vala, <de> A Romaiak

¹⁴²⁸ Az [az-ból javítva.]

¹⁴²⁹ de bello [de fölött tollhibából félbemaradt d vonala látszik.]

¹⁴³⁰ a <la>luva [Törlés a sor végén.]

¹⁴³¹ [Sor végén:] ve [új sor elején:] vegyék

oráig tarta, végtire a Romaiaknak el kellették hagyni a hartz helyt. és meg elégedni azal, azon anapon, hogy az [277b:] Antonia tornyát el nyerék Egy julianus nevű Romai kapitány. ebben állapotban tsudálatra méltó bátorságot mutata, Azután hogy a Romaiak viszá térének, tsak maga egyedül a sidok köziben mene, el távoztatá. és el szélyeszté őket, és arra kénszerité hogy a templom szegeletéhez¹⁴³² vonnák magokot. de amint nagy sebeségel kergette volna őket akő pádimentumon., a szegek miat. a melyekel a tzipelüse talpa meg vala rakva. az akori hadi embereknek szokások szerint. meg sikamodék, és el esék, a sidok pedig reája rohanván minden felől..meg ölék, noha igen igyekezék hogy kelhesen.

Titus hogy a hada könnyen mehesen az Antonia tornyában. annak egy darab részit le rontatá. ugy hogy onnét nagyobb erővel ostromolhasa atemplomot. a rontásra hét nap kívántaték. tizen hetedik Julý pedig a¹⁴³³ mindenkori áldozat, a melyet minden nap kellett ajánlani estve, és reggel a templomba. meg szünek. mivel senki nem találkozák olyan aki azt véghez vihese. Titus azt meg tudván hogy a nép azon igen meg keseredet volna, azt izené Josef által Jánosnak, hogy ha olyan nagy kedve¹⁴³⁴ vagyon a verekedésre., jöjjön ki an-[278a:]nyi számú vitézivel. amenyi nekí tettzik. tsak a Templom meg ferteztetésitől szünyék meg, és ne kívánja azt a szent helyt, és a várost, magával együt el veszteni., Azonba pedig ő meg nem gátollya, hogy a rend szerint való áldozatokat ne ajánlyák¹⁴³⁵ az urnak. de sőt még reája hadgya. hogy válaszon azokbol., a kik

de bello 16 c 7.

5

10

15 XXIX Rész

Az estvéli és a regeli áldozatok meg szünek a templomba.

de bello 16. c 8.

20

25

30

¹⁴³² szegeletéhez [hez—beszúrás.]

¹⁴³³ a <sz> mindenkori

¹⁴³⁴ kedve [d—v-ből javítva.]

¹⁴³⁵ ajánlyák [j—hosszú f-ből(?) javítva.]

azokat ajánlották Josef nem Jánosnak beszélle sidoul.
hanem mind azoknak.is. akik halgatni akarák.

János pedig szitokal bestelenségel. felele a Josef
beszédire. mondván hogy semit nem félne, mivel Jéru-
5 sálem az urnak szölője lévén, emberi kéz azt meg nem
veheti. Josef felelé ezekre, Épen hozád illik a városnak.
és a Templomnak szenttségihez támaszkodnod, te aki
minek utánna meg motskoltad volna mindenikét avérel.
mellyet¹⁴³⁶ azokban ki ontottál oly méltatlanul, és min-
10 den nap meg fertezteted azt a szent helyet. kitsoda ne
tudná azt, hogy a proféták meg jövendölték hogy
Jerúsálemet meg veszik a midön a sidok egy más vérit
fogják ki ontani, Nem tsak aváros de még a Templom is.
nintseneké tele holt testekel. akiket fel daraboltál,
15 hihető hogy Josef Zakariásnak a XI Részire figyelme-
zet. [278b:]

de bello 1.6. c 9

Josefnek ezek a beszédi igen meg haták a népet, és
sokan a fő renden lévők közül a Romaiakhoz szökének,
a többi josef kabi, és Jesus, a Damneus fia, ezek mind a
20 ketten a fő papságot viselték volt. Titus ígen jól fogadá
öket. és Gofna városában küldé öket. hogy ót lennének
a még ahadakozás tartana, De mint hogy a pártosok azt
kezdék hirdetni hogy a Romaiak meg ölették volna
öket, Titus azután viszá hozatá, hogy a nép had lassa
de bello 1.6. c 10
25 meg. hogy tsak káromlás volt. Mint¹⁴³⁷ hogy pedig Titus
minden erejével azon¹⁴³⁸ igyekezet hogy meg tarthasa a
Templomot, apártosoknak maga kezde beszélteni, hogy
meg próbállya, ha nem fordithatnáé öket abékeségre.
és leg aláb arra. hogy legyenek tisztelettel ahoz a szent
30 helyhez. mivel azt magok láttyák. hogy tsak hamar meg
veszik, és a vitézek meg ferteztetik., Azok a dühösek

¹⁴³⁶ mellyet et [t—k-ból javítva; *mellyeket* volt.]

¹⁴³⁷ Mint hogy [t—d-ből javítva.]

¹⁴³⁸ minden erejével az igyekezet [az—íráshiba *azon* helyett.]

nem hogy bé vették volna az ilyen hasznos tanátsot.
hanem még abátortalanságnak tulajdonították, és még
kevélyebbeké lének, Titus pedig látván hogy erővel
kellene vélek bánni, ahadának egy részivel a Templo-
mot ostromoltatá éj fél tályba, gondolván hogy a sidok
alunának., de abban meg tsalá magát., ahartz nyoltz
oráig tarta, mind [279a:] a két részről, egy aránsu
bátorságal, és nem leheté tudni melyik részen volt a
gyözedelem,

de bello 1.6.
C 21 22.

Titus azután¹⁴³⁹ le rontatá a tornyot, vagy is az
Antonia erőségit. és nagy egyenes utat tsináltata a
Templomig, Az után a légioknak parantsolá hogy négy
állásokot tsinályanak, hogy a Templom első kerítésit
ostromolhasák, De ezeken a munkákon nehezen dol-
gozhatának, mivel a Romaiáknak öt mély földnire
kelleték meni¹⁴⁴⁰ avárostol fáért. A munkához 12 julý
kezdének, a kos pedig tsak nyoltzadik Augusti kezdé a
töréshez, De amég azon munkálodának. a Templomnak
az első kerületit meg vevék. amint ezt meg fogjuk
mondani. egy nap a pártosok el végezék hogy a Romai
örzökre üsenek akik az olaj fák hegyén valának., estve
négy ora tályba, remélvén hogy meg lophattyák őket,
De a Romaiak észre vevén ki meneteleket igen kemé-
nyen fogadák, és viszá üzék őket avárosba,

de bello 1.6. C 13.

A sidok 22 julý látván hogy hová tovább inkább szoron-
gatnák őket, azon igyekezének hogy a Romaiak neme-
hesenek a Templomba, ö magok fel gyujták a két
folyosot. amelyek az¹⁴⁴¹ Antonia erőségihez valanak
ragasztva, és abból le [279b:] rontának mint egy husz
könynyöknit.¹⁴⁴² két nap mulva a Romaiak. meg gyujták

¹⁴³⁹ azután «meg» le rontatá

¹⁴⁴⁰ meni «fa» avárostol fáért.

¹⁴⁴¹ az Az [Íráshibából eredő szóisméltés.]

¹⁴⁴² könynyöknit. [ny ny – nyilván íráshiba a Mikesnél szokásos ny helyett;
alább:] könyokni

ugyan azon folyosokat., tizen négy könyökni el ége
 belöle, A sidok pedig le ronták a fedelit a folyosonak, és
 le ronták mind azt. valami közösülhetet az Antonia
 erősigivel., ilyen formában, nem hogy a tüzet óltották
⁵ volna, hanem ö magok gyujtogatták., és le ronták azt.,
 amit atüz meg nem emészte. 27 julý, a sidok meg tölték
 atornáztba az üreséget a mely volt agerendák, és fedele
 közöt, fával, büdös kövel, és szurokal, és úgy tétetek
 mint ha el szaladnának.¹⁴⁴³ és el hagynák a tornáztot., a
¹⁰ Romaiak kozül aleg vakmerőbbek lajtorjákön fel mene-
 nek, és amidön atornázt tele volna vitézekel., a sidok
 titkon meg gyujták a fakot, és azonal. a láng el¹⁴⁴⁴ lépé a
 Romaiakot és meg emeszté öket, és száz féle képen
 veszének el, némelyek¹⁴⁴⁵ atüzbe ugrának, némelyek le
¹⁵ ugrándozának, és magokot meg ölék az esésbe, mások
 meg. által szurták magokot a magok fegyverekel., tsak
 éppen egy Artorius nevü szabaditá meg magát mestersé-
 gesen mivel alat látván egy lucius nevü társát, szollittá.
 és mondá néki, hogy minden jószágát néki adgya tsak
²⁰ segittsen néki mikor le ugrik., lucius reája álla [**280a:**] és
 oda futamodék. hogy meg tarttsa az esésbe, de anagy
 terh reája esvén meg ölé, és meg tartá életét Ártoriusnak
 A Romaiak 28 julý meg gyujták a folyosot a mely a
 templomon kívül vala. az Antonia tornyától fogvást a
²⁵ Cedron völgyiig. ilyen formában a külső kerítést¹⁴⁴⁶
 ahová anép szokot volt gyülni. egészen el nyerek, ugy
 anyira hogy a sidoknak. tsak a belső kerítés, vagy is
 apapok udvara marada, valóságal szolván atemplomal
 együt., ugy mint. a szent., és a sanctuárium. a házak, és
³⁰ a folyosok melyek ezen szent hely körül valának, Titus a

¹⁴⁴³ el szaladnának. [Első a – e-ből javítva.]

¹⁴⁴⁴ el <fogá> lépé

¹⁴⁴⁵ <ne> némelyek [Tollhiba.]

¹⁴⁴⁶ kerítést [Elírás; k – a-ból javítva.] ahová

még az állások el készülének, hat egész nap vereté
amásodik kerítést. vagy is apapok udvarának kerítésit.
egy Éléopolis nevü machinával., de semire nem mehető.
8 Augusti pedig a két állások el készülvén. reájok
téteté¹⁴⁴⁷ a kosokot. hogy rontasa ugyan azon kerítést.,
és egy szers mind a vitézekel¹⁴⁴⁸ a fundámentumát is
kezdé ásatni.

Mint hogy pedig se akosokal., se az ásással nem
tehetének semit a falnak. el végezék hogy lajtorjakon
meg hagyják a falt., A sidok akik arrol nem gondolkodtak
vala, meg hagyák a Romaiakot hogy a lajtorjákat a
falhoz tamaszak, fel menyenek egészen a folyosokig. és
a zászlojokot fel tegyék. De akoron [280b:] nagy sebesé-
gel reájok rohanának viszá nyomák, a lajtorjákat vitéze-
kel együt le döjték, és egészen el üzék őket, söt
zászlokot is nyerének.

Titus látván hogy a templom meg tartásának szándék-
ja miat, anyi sok Romaiak vesztik vala el élettyeket, el
végezé hogy fel gyujtasa a tornáztokot. előre a kapukot
gyujták meg. a melyek ezüst pléhekel valának bé borit-
va, a tűz meg gyulván a fákot el égeté, az ezüstöt el
olvasztá, és fel hata a folyosok padlására, atüz egész
nap, és éttzaka tartá., A sidok pedig tsak el réműlvén,
nem vala anyi bátorságok hogy atüz oltásán munkálod-
hasanak, atornáztok hogy égtének. tsak nézék. meg
sem mozdulának. azal bé érék, hogy átkot mondgyanak
a Romaiak ellen.

Más nap kilentzedik¹⁴⁴⁹ Augusti. Titus parantsolá
hogy oltaná el atüzet, és utat tsinályanak a folyosok
mellet. a légiok számára azon pedig tanátsot tartá.
generalisal., Tibérius Alexanderel. a légiok Colonelusi-
val. hogy el végezék. ha a Templomot el égeséké vagy

¹⁴⁴⁷ téteté [té—beszúrás.]

¹⁴⁴⁸ vitézekel [z—k-ból javítva.]

¹⁴⁴⁹ kilentzedik [k—9-ből(?) javítva.]

sem. úgy mint azt a részit a mely fedél alatt. és¹⁴⁵⁰ második kerítésen belül volt. a hol a szent., és a sanctuárium vala. Többire mind azt¹⁴⁵¹ jovallák. hogy **[281a:]** el kellene égetni, mondván. hogy a már nem⁵ volna templom. hanem hadakozó hely. és a még a fent állana. a sidok adig békeségben nem maradnának., Titus pedig értésekre adván. hogy nem az épület. hanem az emberek ellen hadakozik., és hogy soha arra nem áll. hogy olyan tsudálatra méltó épületet fel égésenek. a töb fő tiszték is a Titus¹⁴⁵² akarattyára hajlának. és parantsolá hogy azon a napon, és amásikán a hadat nyugosztallyák, hogy tizen egyedik közönségesen való ostromot adhason.

de bello 16. c. 25 15 Más nap tizedik Augusti regel hét ora tályba A sidok anap keleti kapun ki ütének, és nagy hartzolást kezdének, eleinte mindgyárt nyertesek valának a sokaság miat, Titus pedig az Antonia tornyából segítségire futván amaga nepinek. viszá nyomá a sidokot. a hartz négy oráig tarta, azután viszá tére az Antonia tornyában²⁰ hogy nyugodnék a hadával. mivel más nap közönségesen való ostromot akara adni, A sidok ahartz után meg másodikor is ki ütének. és a Romaiak viszá üzék egészen a belső kerítésig. és a Templomig. a mely valóságosan a Templom volt, ennél már **[281b:]** egyebet²⁵ nem is birtak a sidok. a Templomnál¹⁴⁵³ a melyet valóságosan mondhatni Templomnak, az Isten házának. a kerítéseknek¹⁴⁵⁴ közepete volt., ahöz képest kis épület¹⁴⁵⁵ volt, a sidoknak abban nem volt szabad bé

A kristus eszt. 73.
An vulg. 70

¹⁴⁵⁰ és [é—a-ból javítva.]

¹⁴⁵¹ az jovallák. [az—nyilván elírás azt helyett.]

¹⁴⁵² aTitus [T—t-ből javítva.]

¹⁴⁵³ Templomnál [nál szótag beszúrás.]

¹⁴⁵⁴ kerítéseknek [t—s-ből javítva.]

¹⁴⁵⁵ épület<ben.> volt, [volt, <ben.> fölé írva.]

lépni, ők pediglen mind atöb kerítéseket is.¹⁴⁵⁶ vagy ugy mondván. az egész kastélyt. Templomnak hitták

A koron egy Romai vitéz. minden parantsolat nélkül, és mint egy természet felet valo indulatbol. egy égö üszöget vévén a keziben, és atársaival magát fel emeltetvén, egy háznak az ablakán bé veté. a Templom körül pedig házak valának epítve.¹⁴⁵⁷ a melyek aTemplomhoz valának ragasztva, és körül fogták. észak, és nap¹⁴⁵⁸ nyugot felöl. azok aházak pedig három sorjában valának egy másra építve. A tűz mindgyárt meg gyulada nagy sebeségel. A sidok azt látván rettentő képen kezdének kiáltozni, és oda futának hogy ha lehetne el oltani, nem tekintvén aveszedelmet. se nem tartván a Romaiaktol. akik körülöttek valának,, a mint meg mondok. etizedik Augusti törteneke a mely nap veszedelmes napja vala a Jérusalemi Templomnak

Titus akoron nyugszik vala a maga sátorában. de mihent meg érté hogy miben [282a:] volna adolog azonal oda futamodék. hogy atüzet el oltassa, és az egész had utánna mene nagy kiáltásal. és rendeletlenségel, Titus minden erejiböl kialtani kezdé és a kezivel inté. hogy oltanák el a tüzet., de a rettentő zajba nem halhatták kiáltását. azon kívül is a vitézek nagy haragjokba. nem figyelmeznének az intésire. Azok akik atáborol oda érkeznek vala.hasonlo indulatba lévén, seregel és sebeségel mennek vala bé. nem azért hogy atüzet olttsák, hanem még nagyobitsák,. noha Titus parantsollya vala nékik hogy el olttsák. de nem halhatak a sok kiáltozásba. Az alat pedig hogy atüz hová tovább nagyobodék a Romaiak üzik. vágják. ölik vala a sidokot, ugy anyira, hogy a papok. udvarában, az oltár körül, a szent helyen. tsak holt testeket. és vért lehete látni

XXX Rész.

Egy Romai vitéz a templomot fel gyujtva

¹⁴⁵⁶ kerítéseket [Első t—s-ből javítva.]

¹⁴⁵⁷ epítve. [t—d-ből javítva.]

¹⁴⁵⁸ nap *cl* nyugot

Titus látván hogy minden igyekezete haszontalan volna hogy meg tarthasa¹⁴⁵⁹ a Templomot., a szent helybe bé mene., azután a sánctuáriumba a hol olyan gazdagságokat. és szépségeket láta, a¹⁴⁶⁰ melyek sokal
5 felyeb halatták mind azt, a mit a sidok azok felöl mondottak, A szent helybe va-[282b:]la a hét águ arany gyerttya tarto, az asztal a melyen a kenyerek állottak, és az füstölő oltár, mind ezek aranybol valának, A sanctuáriumba. ahová tsak a fő papnak egyedül volt szabad
10 meni. azt is tsak egy szer esztendőben, josef idejében semi nem volt. hanem salamon idejében ót vala a szekrény, a törvény táblái. és kérubimok.

de bello 15. c 14

Mint hogy pedig a házak a melyek a templomhoz valának ragasztva. és a¹⁴⁶¹ melyeket meg gyutották
15 vala., nem valának olyan magosan építve mint a templom. és hogy a tűz még el nem hatot volt a szent helybe. se a sanctuáriumba. Titus¹⁴⁶² azt ohajtá hogy a templomnak leg aláb azt a részit meg tarthasa, A szent helyből ki menván kéré a vitezeket hogy oltanak atüzet., söt még
20 parantsolá egy kapitánynak liberalis nevünek. hogy verné meg azokat, kik nem akarnának engedelmeskedni. de a vitézek süketek, valának, és nem hajtának mind ezekre. Mihent pedig Titus ki mene atemplombol., egy azok közül a kik bé mentek volt véle. titkon tüzet vete
25 az ajto megí. a mely egy szers mind meg gyulván nagy lángot vete, ugy anyira hogy azok a kik még atemplomba maradtak volt nagy siettségel szaladának ki, Azután nem [283a:] gondolkodának atüz oltásáról, látván hogy nem lehetne semit is meg menteni., A vitézek. le huzák
30 szagaták. az arany, és az ezüst pléheket, a mint tölök

¹⁴⁵⁹ tarthasa [sa—beszúrás.]

¹⁴⁶⁰ a a melyek [a—ismételve, új sor elején.]

¹⁴⁶¹ a [Beszúrás.]

¹⁴⁶² Ti [Sorvégi elválasztás után nem folytatja.]

lehető, azután el ragadák¹⁴⁶³ és el ronták az ezüst. arany edényeket., asztalokat, úgy anyira hogy egy sem volt.. a ki meg ne gazdagodot volna.

de bello 1.5.
c 28. 32.

A sidok akik avárosnak olyan részein valának a melyeket még a pártosok birták., látván az égést, keservesen kiáltozának, akik pedig a Templomba bé valának zárva, azokat le vagdalák minden irgalmaság nélkül. és minden válogatás nélkül. öreget, vagy aszonyt, hanem egy része azoknak, a Romaiakon által vágák magokat., és avárosnak arra a részire menének amelyet még nem birta az ellenség., Némellyek az áldozó papok közül, nem dárdákal., hanem nyársakal menek vala a Romaiak ellen. és a kövek helyet, darab onokal halyigáják vala, mivel azö székek. ón székek valának, De látván hogy a meg nem menthetné őket, és a tűz tsak terjedne. a tornázt falára szaladának, a mely falnak szélyesége nyoltz könyökni volt., és egy darab ideig őt maradának. kettő közülök tsak magok akarattyok-[283b:]bol., atüzbe ugrék,¹⁴⁶⁴ a többi öt napig maradának a falon. azután mind az éhség mind a szomjuság arra kénszeríté hogy meg adnák magokat, Titustol gratiát kérének, a ki is azt felelé, hogy az irgalmaságnak ideje el mult, és mint hogy a Templom oda vagyon áldozó papra sintsen szükség, és hogy szégyen volna nékik. ha a Templomal együtt el nem vesznének., meg is öleté őket.

5

10 de bello 1.5 c 28

de bello 1.5. c 29

15

de bello 1.5.c 33.

20

25

A nép közül hat ezeren., mind esze. férfiu. aszony, és gyermek., a Templom külső folyosojára szalattanak vala, a mely még egészen volt, de a vitezek nagy haragjokba Titus parantsolattya nélkül meg gyujták., és ez a sokaság mind el vesze., némellyek azért mert olyan magos helyekről le ugrándoznak, a többit atüz meg emészté. Ezeknek anyomorultaknak pedig veszedelme-

de bello 1.5. c 29
et 30

30

¹⁴⁶³ el ragadák 'az' és el ronták az ezüst. [ezüst. z-je d-ből javítva.]

¹⁴⁶⁴ ügrék, [Ékezethiba.]

ket. egy hamis jövendölő okozá, a kik avárosbol a templomba tsak azért mentenek volt fel., mert azt igerte vala nékik, hogy azon a napon.¹⁴⁶⁵ tsudálatosan valo segittségit vennék Istennek.

- 5 A Romaiak el égetvén a Templomot, semit nem akarának meg tartani. abbol a mi körülötte volt, még tsak a kints tarto házakot sem. a mellyek tele valának gazdagságokal. sok drága [284a:] köntösökel, aranyal. ezüstel., a gazdag sidok., azokba tették volt le a leg drágáb joszágjokot., a Romaiak tehát mindent fel gyotogátanak., hanem akoron tsak két kaput hagyának meg, és azt a keritést., ahová az Aszonyok szoktak vala gyülekezni. A sidok még mostanában is sirattyák mind az első, mind a második Templomot, az első,¹⁴⁶⁶ a káldéusok rontották vala el., és nagy böjtöt tartanak az Ab. holnapjoknak kilentzedik napján a mely Augustusba esik.

XXXI Rész

a Romaiak
áldozatot
tesznek¹⁴⁶⁷ aváros
meg vételiért.

de bello l.6 c 32

de bello l.6. c 43

- 20 A midön ilyen formába atemplomot el égeték, és apártosokot meg ölék, azokon kívül kik avárosba szaladhatnak. a Romaiak a Zászlojokot fel tevék a Templom belső udvarában, és áldozatokat tévén az ő Isteneknek, Titusnak az Imperator nevet adák nagy örömel valo kiáltásal, mind azon által ez a fejdelem maga meg vallá hogy az Isten hartzolt volna érette ezen vár vivás
25 alat, hogy nem ő tselekedte volna mind ezeket., mivel ő tsak a karját adta volt a Minden ható, sidok ellen valo haragjának. és boszu állásának,

- A pártosok két elöl járojk. Janos. és simon. a Templombol. avárosnak dél felöl valo¹⁴⁶⁸ részére szaladának, amely rész még az övék volt., Ezek arra kérék
30 Titust, hogy had szolhatnának véle. azt meg. [284b:]

¹⁴⁶⁵ a napon. <h> tsudálatosan

¹⁴⁶⁶ első, [l-s-ből javítva.]

¹⁴⁶⁷ tesznek <av> aváros [Tollhibá.]

¹⁴⁶⁸ valo részére [l-r-ből javítva.]

engedé nékik, és hogy meg nyerhese őket. maga kezdé
 el a beszédet, és sok intési után, szemekre hánya a sok
 nyomoruságokat. a melyekbe vetették a magok nemze-
 teteket., és azokat., a melyekre ötet kénszerítették nékik
 tenni. Ti magatok gyujtottátok meg a Templomot, 5
 mondá nékik, és mostanában velem akartok kötést
 tsinálni. mint ha még a ti hatalmatokba volna meg
 tartani azt. amit, ati Istentelenségtek nem félt el rontani,
 és mint ha annak a Templomnak el rontása, nem tenne
 titeket méltatlanoká minden botsánatra, de söt még 10
 ilyen utolso állapototokban, és amidön ugy tétetitek
 mint hogy könyörögni jöttetek volna még is fegyveresen
 mertek előmbe jöni. Ti nyomorultak.¹⁴⁶⁹ mitsoda remén-
 ségre epítetek tehat ati merészségteket. A hadakozás. az
 éhség, ati irtoztato kegyetlenségtek., az egész népet el 15
 vesztette, A Templom oda vagyon. aváros az enyim: ati
 életetek kezem közöt vagyon. még is mind ezek után,
 azt gondollyátok hogy rajtatok áll, életeteket betsülete-
 sen el végezni., Nem méltoztatom hogy hoszab beszédel
 előtökbe tegyem bolondságtokot., hanem tegyétek le a 20
 fegyvert., hadgyátok az én kegyelmeségemre magato-
 kot, az életeteket meg hagyom., a többit magamra
 hagyom, [285a:] hogy ugy tselekedgyem mint olyan jó
 ur, a kí aleg nagyob vétket is nehezen bünteti meg. A
 pártosok felelék néki, hogy fogadást tettek magok 25
 közöt, hogy soha magokot¹⁴⁷⁰ fel nem adgyák, hanem,
 ha meg engedik nékik hogy apusztában mehesenek.
 feleségekel. gyermekekel., ugy a várost fel adgyák,
 Titus igen meg haraguvék. azö vakmerőségeken. azért
 mindgyárt ki kiáltatá, hogy a sidok. ugy oltalmazák 30
 magokot., hogy egynek sem kegyelmezne meg, mind
 azon által ugyan a napon meg engede az Izát király

¹⁴⁶⁹ nyomorultak. <mire> mitsoda¹⁴⁷⁰ magokot <ne> fel nem adgyák,

fiainak,¹⁴⁷¹ atya fiainak és más töb fő renden valoknak, a kik magokat fel adák, mind azon által fogságba tartá őket.

de bello 1.6. c.35

5 Titus azután a mely részit a városnak birta avitézeknek adá, a kik fel gyujták, és azon anapon a tűz nagyob részit meg emészté, mas nap fel égeték a helyt ahol aleveleket szokták volt tartani. és ahol törvényt tettek, az égés a Héléna királyné udvar házáig el hatván, meg emeszté mind a házakot, a melyek rakva valának holt
10 testekel. A pártosok pedig a mi jországok volt avárosba., azt mind a királyi udvar házba vivék, a Romaiakot onnét ki üzék, anép aki oda szaladot vala, mind meg ölék, mint egy nyoltz ezer. négy százig valo embert, ezeknek a mi jországok marada fel prédalák **[285b:]**

de bello 1.6. c.38

15 Más nap a Romaiak, a pártosokot ki üzék az also városbol., és mindent fel égetének. egészen a siloé tsorgojáig, de semit nem prédálhatának mert a pártosok mindent el vivének magokal. a felső városba, Josef pedig minden tehetségivel azon vala, hogy meg tarthasa
20 annak anyomorult¹⁴⁷² városnak valamely szomoru¹⁴⁷³ maradekját. azokáért, azon vala hogy lehetne meg utáltassa azokal a pártosokkal azö Istentelenségeket, és gonoszságokot., arra inté őket. hogy adnák fel magokot, és ne vesztenék el azt a keveset is a mi még meg
25 maradot, de ök tsufságal illeték ötet, nem is akarák hallani azt. hogy Romaiaknak fel adgyák magokot, mert meg esküttenek vala. hogy soha azt nem tselekezik. abban az állapotban sem valának hogy verekedhénének vélek. mivel körül valának véve., oly igen meg
30 szokták vala a gyilkoságot., hogy tsak az ember ölést keresték. avaroson el rejtik vala magokot. és a kiket láttak hogy Romaiakhoz akarnak szaladni. azokat meg

¹⁴⁷¹ fiainak, «és» atya fiainak és

¹⁴⁷² [Sor végén:] anyo- [új sor elején:] rult

¹⁴⁷³ szomaru [Az a betű nyilván íráshiba o helyett.]

ölik vala, azt könnyen véghez viheték., mivel azok anyomorult emberek, az éhség miatt olyan gyengeségbe¹⁴⁷⁴ valának. hogy ahalál kedvesebnek tették nekik¹⁴⁷⁵ az életnél., nem vala az egész városon olyan hely, amely rakva nelet [286a:] volna holt testek, és mind azok ahelyek meg mutaták, hogy az éhség. és apartosoknak dühösegek, mitsoda hihetetlen nyomorusagba vették volt azt a szegény népet., Azal hízkelkedének magoknak azok a gonoszok. hogy magokat el rejthetik apintzékbe, és más föld alatt való rejték helyekbe. aváros meg vétele után őt maradnak mind addig amég a Romaiak el nem takarodnak, erre való nézve. élést kezdének gyűjteni azokba ahelyekbe. de etsak hejában való volt mert el nem rejtheték magokat az Isten igassága., és a Romaiak vigyázása elől

de bello 1.6. c 39

A Romaiak hogy a felső várost meg vehesék, kételenek valának új állásokat tsinalni, amely igen nehéz munka vala, amely munkát huszadik Augusti kezdék el, és hetedik septemberben végezék el. fő képen akirályi udvar házat kellett meg venni. a melyben apártosok valának, nap nyugot felől kezdék ostromlani. Azonban pedig az Idumeusok meg akarának válni simontól., és őt követeket küldének Titushoz. kérvén hogy fogadná el őket Titus meg ígéré nekik a botsánatot, de simon meg sajditván szándékjokat, meg fogatá. és a tömlötzbe téteté a fő tiszttyeket, és meg öleté az [286b:] őt követeket, és nagy vigyázással volt atöbire, noha sokan el szaladának közüllök. ha szinte sokat meg ölete is közüllök. de még többen szaladának el, Titus kegyelmesen fogadá őket. desöt még szabadságot ada. negyven ezer városiaknak, hogy oda menének ahová tettzik., atöb aláb való népet, amelynek véghetetlen vala száma,

de bello 1.6.c 40

¹⁴⁷⁴ gyenségbe [Elírás.]

¹⁴⁷⁵ ahalál kedvesebnek tették nekik az 'ahalál' életnél., [az — z-jét a törlés után írta be a mellé.]

el adák igen oltson, de ha oltson adták is. kevesen valának a vévök.

de bello 16. C 41.

Két áldozo papok. az egyik maga adta vala meg magát. a másikat el fogták volt, azt ígérék Titusnak, hogy sok gazdagságokat adnának elé. ha meg ígéri¹⁴⁷⁶ nekik hogy meg nem öleti, meg ígervén nekik, adának neki két gyerttya tartot. asztalokot. pohárokot. és más egyéb edényeket mind aranybol., és igen nehezek valának. ezeken kívül, köves papi ruhakot. drága superlatokot. sok fü szerszámokot, és más sok drága portékákot.

Az utolsó kerületet meg veszik János. és simon el rejtik magokot

de bello L 6. c 42.

Az állások el készülvén, a kosokot reájok tevék, és hetedik septembris. törni kezdék avárosnak az utolsó kerületit, ugyan azon anapon egy nagy darabját a falnak le ronták, egy néhány tornyokal együt., akik atornyokot őrizték el szala-[287a:]dának, János, és simon azt látván. meg minek előtte a Romaiak a réshez közelítettek volna. ők el szaladának, és azután nem gondolkodának többé. semmi oltalomrol., Ezek agonoszoknak, aretten-tő kevélységek egy szers mind nagy ijedségé változék, hogy ugyan lehete tsudálni azt a mód nélkül való változást, Az ő szándekjok avala, hogy az örökre üsenek, akik a falat őrizték. amelyet a Romaiak tsináltak vala aváros körül, és hogy azon el szaladgyanak, de elhagyták vala őket azok a vitézek akik annak előtte oly hívek valának hozájok. mindenik el szaladot volt. ahová lehetet. mint hogy pedig a félelem¹⁴⁷⁷ az elmét, meg háborittya. és más képen mutattya a dolgot. mint sem a mint vagyon., ezek is anagy ijedségekben nem tudván hová lenni, a földre borulának. és egy más szemire hányák vala bolondságokot. és mint ha a meny kö eset volna reájok,¹⁴⁷⁸ tsak el bámulának, és nem tudák

A kristus eszt. 73 An. vulg. 70.

de bello 1.6. c 42

¹⁴⁷⁶ ígéri </> nekik hogy

¹⁴⁷⁷ félelem <meg> az elmét, meg háborittya.

¹⁴⁷⁸ reájok, <nem> tsak el bámulának, és nem

mitsoda tanátsot adni magoknak, világosan ki tették
akoron az Isten hatalmának ereje, mivel ezek akegyetlenek.
meg bódulván. el hagyák. a Hippios, Pházáel. és a
Mariámma tornyait, a melyekbe tsak az éhségtől tarthat-
tak volna. a Romaiak tsak könnyen jutá-[287b:]nak
ezekhez¹⁴⁷⁹ atsudálatos tornyokhoz, a melyek olyan
erősek valának. hogy soha a kosokkal meg sem mozditha-
ták volna, azután hogy János. és simon azokat el
hagyák, vagy ugy mondván. az Isten őket ki hajta. A
siloé völgyében menének, és aváros körül valo falt
kezdék ostromlani, de mint hogy nem az előbbeni
vakmerőségekben valának, azért vissza is üzék őket. és
el szaladának. ki egy felé. ki más¹⁴⁸⁰

A Romaiak látván hogy azok atornyok birtokok alá
estenek volna, zászlókat tevének reájok. nagy örömel
valo kiáltásal, mivel a sok szenvedések és fáradtságok
után valo győzelem még nagyobb örömet inditta be-
nek, a Romaiak el szélyedvén avárosban. minden valo-
gatás nélkül meg ölik vala akit tanálnak,¹⁴⁸¹ és fel égetik
vala aházakat mind azokat. a kik benne valának. és
mind¹⁴⁸² olyan házakat. amelyek tele valának holt teste-
kel. arakás holt testekkel pedig az uttzák dugva valának,
napal. a sok ölés. etzaka a sok tűz.

Titus avárosba bé menvén nyoltzadik septembris,
tsudálkozék az erősegeken, de főképen. a három tor-
nyoknak nagy ropantságokon, és szépségeken, a me-
lyekben. nagy. és sok szép paloták valának, meg visgalá
figyelmeteséggel., a tornyoknak magoságit, szélyeségit.
a rend kívül valo nagy köveket, és hogy azok. mitsoda
mesterséggel valának esze [288a:] foglalva egy másal.,

de bello L 6. C 43.

A kristus eszt. 73.
An vulg. 70

¹⁴⁷⁹ ezekhez [ezeket-ből javítva.]

¹⁴⁸⁰ ki egy felé. ki más [Ti. felé; a befejezetlen kifejezés sor végén és bekezdés végén van.]

¹⁴⁸¹ tanálat, [Nyilván íráshiba *tanálnak*, esetleg *tanáltak* helyett.]

¹⁴⁸² mind az<on> olyan

mint ha az egész torony egy köből állot volna, nagy
álmétkodásában fel kiálta, mondván, Igazán ki tettzik
hogy az Isten hartzolt érettünk, és ő hajtotta ki a sidokot
ezekből atornyokbol, mivel se emberi erővel, se más
5 egyéb eszközökel őket azokbol ki nem lehetet volna
venni, az után fel szabaditá mind azokat a kik azokba
rabok valának, azután mindent el rontata, tsak épen
azokat a tsudálatra méltó tornyokot hagyatá meg, hogy
a következő emberek¹⁴⁸³ meg emlékezenek az ő
10 szerentsés voltárol, a mely nélkül, soha azokat atornyokot
meg nem vehette volna.

de bello l.6. c 44.

Mint hogy a Romaiak már el fáradtak volt a sok
ölésbe. és hogy még sok számuan valának életbe a nép
közül. Titus meg parantsolá. hogy tsak azokat ölnék
15 meg. akik magokot oltalmaznák. de a vitézek parantso-
lattya ellen is meg ölék az öregeket, és akik gyenge
állapotba valának az éhség miat, és meg hagyák azokat
akik erősek, és¹⁴⁸⁴ szolgálatra valok valának,¹⁴⁸⁵ Titus
ezeket a szabadosa Frontonius keze alá adá, hogy ugy
20 bányék vélek¹⁴⁸⁶ a mint neki tettzik, Frontonius meg
öleté atolvajokot és apartosokot. a kik egy mást vádo-
lák, és meg tartá [288b:] a triumphusra aleg erősebeket.
és termetüeket, el küldé pedig meg lántzolva Egyiptum-
ba azokat a kik. a¹⁴⁸⁷ tizen hét esztendőt meg haladák.
25 hogy ót dolgozanak, a tizen hét esztendőnél aláb valokot
pedig el adák, Titus sok számu rabokot osztogata el
atartományokban., a kik amulattságokban kardosok
legyenek, és avad állatokal küszködgyenek

Mind ezek aválasztások, el osztogatások egy ne-
30 hány¹⁴⁸⁸ napokig tartának, amelyek alat tizen egy ezeren

¹⁴⁸³ emberek <nek> meg emlékezenek

¹⁴⁸⁴ és <sz> szolgálatra [Törlés a sor végén.]

¹⁴⁸⁵ valának, [n—megkezdett k-ból javítva.]

¹⁴⁸⁶ vélek [k—utólagos beszúrás a szóközbe.]

¹⁴⁸⁷ a [Beszúrás.]

¹⁴⁸⁸ néhány [Beszúrás.]

halának meg¹⁴⁸⁹ ezekből arabokból, némellyek mert nem adnak vala enni nékiek, mások. mert nem akarának enni. Josef sok raboknak nyere szabadságot., Titus meg engedé néki, hogy választhat magának azokból. amit találnak aromlások alatt. de ő tsak a szent könyvet kéré tőlle. és egy nehány rabokat. Az öttsit Máttyást hogy el fogák, Titus az ő kéresire fel szabaditá, és meg más ötvent a jó akaroi közül, száz nyoltzvan üsmerőinek meg nyeré szabadságokat minden sartz nélkül, arabok között is a kiket fel fesztették vala. harmat látván az üsmerői közül. Titushoz menván. gratiát kére nékik. Titus parantsolá hogy hamarjában le venék a keresztről. és hogy orvosolnák, de tsak egyike marada meg közülök. [289a:]

Josef nékünk azt mondgya, hogy ebben ahadakozásban kilentzvéen hét ezer rabot fogtanak el. jérusálemben pedig. az oltától fogvást, amikor a Romaiak meg szállák a várost. mind a még meg vevék¹⁴⁹⁰ és el ronták egy millium, száz ezer ember hala meg. vagy a fegyver, pestis. vagy az éhség miatt mind ezek noha sidok. valának is. de leg nagyobb része, nem sidó országban születet volt, hanem más országokrol gyülekeztenek vala Jérusálemben a husvét innepére, a Romaiak meg szállván avarost. bent rekedének mint fogságba. mint hogy pediglen anyi sok¹⁴⁹¹ népnek nem vala elegendő szállások, a pestis közikbe szálla, és tsak hamar az éhség is követé., hogy ha pedig hihetetlennek láttzik, hogy az a nagy város oly igen népes let volna, hogy szállást nem adhatot volna elegendőt az idegen sidoknak. ebből a példából meg láthatni. a mely Cestius idejében történek, mivel ez a Gubernator. meg akarván mutatni Néronnak, a ki meg veti vala a sidokat. hogy mitsoda nagy erő

15 XXXII Resz
arabok, és halottak számokrol.
de bello 16. c 45

¹⁴⁸⁹ meg [Beszúrás.]

¹⁴⁹⁰ meg <ve>vevék

¹⁴⁹¹ anyi sok </> népnek

volna Jérusálembe. arra kéré az áldozó papokat hogy talállyanak valami modot [289b:] hogy meg lehesen tudni számát a népnek, arra pedig husvét napját választák, a melyben kilentz orától fogvást tizen egyik¹⁴⁹² szüntelen ölték az áldozatokat. egy bárányhoz tiz személy kivántaték. de nemely kor huszan is valának. ugy találkozáék. hogy két száz ötven öt ezer, hat száz bárányt öltének meg, minden bárányhoz tsak tiz személyt számlálván, két millium. öt száz ötven hat ezer. személyre¹⁹ megyen nem kel tehát tsudálni, ha anyi rettentő nép vesze el avárosba.

de bello I 6. c 46

A Romaiak egy néhány napokat abban töltének hogy a várost egészen el égesék,¹⁴⁹³ a falakat le ronttsák, apintzékben, és más föld alat valo rejték helyekbe.¹⁵ keresgélyenek. a hová a sidok sok gazdagságokat rejtettek vala el., azokba a helyekbe többet két ezer holt testeknél találának. azon kívül sok sidokat életbe, akiket mind meg ölék, rabokat is találának ót, a kiket azok a kegyetlenek¹⁴⁹⁴ rekesztették volt oda. a kiknek²⁰ talám szabadságot adának. valamint tselekedének atób rabokal.

A két kegyetlenek pedig János és simon a föld alat valo rejték helyekbe buttak vala. de Jánost az éhség tsak hamar arra kényszeríté hogy onnét ki jöne, és grátiát²⁵ kérne a Romaiaktól, akik azt meg adák, de ugy hogy holtig valo rabságba lenne. Simonnak pedig több élése lévén, továb marada, és [290a:] octobernek avégiig vala rejtékbe. de akoron¹⁴⁹⁵ nem lévén mivel élni kényszeríték a föld alól ki bujni, fejr ruhában, és királyi palástba³⁰ mutatá meg magát, gondolván hogy azal aRomaiakot meg ijeszti, a mint is hogy egy kevesé meg ütközének

¹⁴⁹² tizen egyik [tizen egyig]

¹⁴⁹³ el égesék, [Ékezetthiba.] a falakat le ronttsák, «és» apintzékben, és

¹⁴⁹⁴ kegyetlenek † rekesztették volt oda. [d—megkezdett k-ból javítva.]

¹⁴⁹⁵ akoron †m nem lévén mivel

rajta a midön meg láták, és kérdék tölle hogy ki volna, de a nevét nem akarván meg mondani. arra kéré hogy hinák hozája¹⁴⁹⁶ a fő tisztet, a fő tiszt pedig Terentius Rufus vala, mivel Titus nem vala Jérusálembé. Terentius hozája menván. és meg tudván hogy ki volna, lántzra téteté, és Titushoz küldé Csézareába. Titus azután Romába vivé. és őt meg ölék.

Azután hogy már a Romaiak el fáradtak vala a sok ölésbe, és prédálásba. Titus le rontatá vélek a Templo mot egész Fundámentumig Akoron meg láthaták a kristus Jövendölésinek. egészen valo bé tellyesedésit, hogy ugy le rontanák azt a szép és drága épületet. hogy a kö, a kövön meg nem maradna. hasonlot tselekedének avárossal is. a mi még maradt volt, tsak épen a Hippicos. pházáel, és Máriámna három tornyait hagyatá meg, hogy a maradékok meg láthasák, mitsoda erő kívántáték aváros meg vételihez. nap nyugot résziröl valo falt is meg tartá, hogy a tizedik légiónak tábor he-[290b:]lye lenne, a városnak a töb kerületit mind le rontatá, ugy anyira, hogy alig lehele meg üsmérni hogy azon a helyen valaha város lett volna, a sidok azt tarttyák. hogy az ekét, Cérémonióval vontatták által avárossan., vagy is leg aláb a templom helyén, a mely jele volt atellyeségel valo el rontásnak, a Romai törvény tiltá leg kiseb épületet tenni az olyan. helyen, ahol ezt a Céremoniót végben vitték,

Titus meg parantsolá a tiszteteknek hogy adnák bé néki aneveket mind azoknak. kik valamely nevezetes dolgot tselekedtenek, amelyek meg különböztesék őket atöbitöl, azután nevek szerént szollitá őket. nagy ditséreteket ada nékik, mondván hogy az ő ditsőségeken¹⁴⁹⁸ anyiba örülne valamint a magáén. azután maga tén

5
de bello 17. c 18.

de bello 17. c 1

10
Matth. XXIV. 2.

15

20
In¹⁴⁹⁷ Euseb
Chronic. p.2112.

25
de bello 17. c 3.

30

¹⁴⁹⁶ hozája [á—o-ból javítva.]

¹⁴⁹⁷ † In Euseb [Tollhiba.]

¹⁴⁹⁸ ditsőségeken [k—n-ből javítva.]

mindenkének a fejére egy arany koronát, arany lántzot
ada nékik. sidákat ada nékik, a melyeknek a végén vas
helyet., arany volt, pénzt, és drága köntösöket osztoga-
tata nékik. úgy anyira hogy nem vala egy is aki bőséges
5 adakozását ne vette, volna, és hogy mindeneiket meg
jutalmaztatot volna érdemek szerént, a székből le
szálla, az egész had. nagy kiáltással kivána néki ditsősé-
get., és szerentset, azután áldozatokat ajánla az Istenek-
nek meg öletvén sok számu ökrököt. a kik a husokot
10 avitézinek osztogatatá, és afő tiszteit, harmad napig
vendégelé. [291a:]

A kristus eszt 74.
An.vulg. 71

Titus egy néhány városokot fel járván addig amég az
idő meg engedné hogy Romában mehesen. Alexandriá-
ban akarván menni, jérusálemen mene által, de a midőn
15 meg látá avárost abban a keserves állapottyában meg
nem tartoztathatá magát, hogy könyves szemekel ne
nézné, el romlását, egy olyan, nagy., hatalmas és kevély
városnak, meg is átkozá azokat, a kik kezdői valanak a
pártolásnak, akik ötet arra kényszeríték. hogy oly kemé-
nyen bányon avárosal. a vitézeket pedig még úgy találá,
20 hogy keresgélnek vala a pintzékbe. gödrökbe, a hol még
pártosokot találnak vala, és sok el rejtet gazdagságokot.

de bello 1.7. c 15

XXXIII Resz

Vespásianus es¹⁴⁹⁹
Titus triumphusal
menek bé
romában.

Titus Jerusálemből Alexandriában mene. és onnét
Romában. ahová egy néhány napok mulva, nagy tri-
umphusal mene bé. vespasiánusal az attyával. ebben a
Ceremoniában a drága nyereségek közöt ezek valának
leg fővebek, és a Templombol valok, Az arany asztal. a
mely sok talentumokot nyomot, A hét águ gyertya
tarto, amely oly igen szép munka volt, A sidok törvénye,
25 pergamenan irva. és drágán bé takarva, eztet leg utollyá-
ra vitek, mint leg drágábat. és leg tiszteletesebet a
nyereségek közöt. vespasiánus¹⁵⁰⁰ sok templom béli

de bello 17. c 17.

¹⁴⁹⁹ es [Eredetileg *et* volt; *s* (hosszú *f*)—*t*-ből javítva.]

¹⁵⁰⁰ vespesiánus [*ia* szórés *án* betűkből javítva; második *e* íráshiba *a*
helyett.]

ékeségeket tétete a békeségnek templomában, a melyet maga építette vala. Romában még most is láthatni avespasiá-[291b:]nus, és a Titus triumphusát. a kövön ki metzve.

Baron. An. 73.

Három erőség vala még sido országba. a sidok keziben. ugy mint Herodion, és Massáda, a jordanon innét, ezek nem valának mesze Jérusálemtől, és Makeronta, a jordanon túl, Lucilius Bassust küldék Romából ugy mint vicé Gubernátornak judeában. a ki tsak hamar meg vevé Hérodiontot, Az után esze¹⁵⁰¹ gyüjté minden hadát és Mákeronta alá mene, amely igen¹⁵⁰² erős vár volt, de mihent egy Eleázár nevü vitéz embert el fogák, akinek sok¹⁵⁰³ elő kelő atyafiai valának avárba. hogy az életít meg tarttsák, és meg menttsék. a kereszten valo haláltol. avárat fel adák, és szabadá hagyák őket, hogy oda mehetnek. ahová akarják ok pediglen¹⁵⁰⁴ más pártos sidok közü adák magokat. akik¹⁵⁰⁵ egy erdőben laktanak, A Romaiak rajtok menének, és egy igen kemény hartz után, meg gyözők, és le vágák mind őket. az elől járojokkal judásal együt aki is Jerusálemből szököt volt ki.

5

10 De bello 17. c.20.
25. 26.

15

20

Bassus meg halván kevés idő mulva az után. Fulvius Silva következék helyiben [292a:] aki a Massáda várát meg szállá. Éléázár. a jair fia vala fejek a gyilkosoknak avárba, avár igen magos kö sziklás hegyen feküt. A Romaiak körül vevék a hegyet falal. hogy senki el ne szaladhason. azután két száz könyökni magosagu állásokat tsinálának,¹⁵⁰⁶ a melyekről a kosál a falt kezdé töretni, nagy darabot le is töre, de avár béliek, a kö

An.vulg. 72.

25

¹⁵⁰¹ esze <e>gyüjté

¹⁵⁰² igen [g-n-ből javítva.]

¹⁵⁰³ sok [Beszúrás.]

¹⁵⁰⁴ pediglen [d-p-ből javítva.]

¹⁵⁰⁵ akik egy [a-e-ből javítva.]

¹⁵⁰⁶ tsinálának, [i-a-ből javítva.]

falon belől. más falt tsináltanak vala nagy gerendákból. úgy anyira hogy a kos annak semit nem tehete. sylvá látván hogy semire nem mehetne más képen. hanem tsak tüzel, avitézekel igen sok égő üszöget hánya a fa falra. a mely nagy sebeséggel meg gyulván, a szél a lángot a Romaiakra fordítá. a kik, amidön kéttségbe estenek vala. hogy meg nem szabadithatták. se az állásokat. se a kost. és mint ha magokra gyujtották volna meg tüzet. egy szers mind a szél meg fordula¹⁵⁰⁷ a lángot aváros felé vivé, és a fal egészen el ége. ezt a tsudát Eléázár magais észre vette¹⁵⁰⁸ hogy az Isten munkája, azután a Romaiak viszá terének a taborra, olyan szándékal., hogy más nap jó regel meg ostromolyák avárat.,

Eléázár pedig látván hogy a fal el éget volna¹⁵⁰⁹ és nem lévén már más reménsége a meg szabadu-[292b:]lásra. nem hogy az Istenhez folyamodot volna. hanem rég rettentő szándékba vala. esze gyujte tehát mindeneket, a kiknek sok hoszu beszédekel, elejekben adá a hazának el pusztulását, atemplomnak. Jérusálemnek porá valo létit. a Romaiak kegyetlenségit. és hogy ditsőségeseb volna nékik ahalál. mint sem feleségeket gyermekeket. rabságokra tenni, azután mindeneket a vár¹⁵¹⁰ közepire hordák. ki ki meg ölelé, feleségit. gyermekeit. és mindenik meg ölé feleségit, és gyermekeit., e meg lévén. tizet választának magok közül. a kik meg ölnék mind a töbit. mikor már töb nem maradot volna tsak akilentz, azok is sorsot vetének. hogy melyike ölné meg akilentzet. a melyikére a sor esék hogy utolyára maradgyon. a meg ölé akilentzet, és amidön tsak egyedül maradot volna., mindent fel gyujta. és arakás testek mellé menvén. magat is meg ölé, a holt testeknek számok, férfiu.

A kristus eszt 75
An vulg. 72.

¹⁵⁰⁷ meg fordula <és> a lángot aváros felé vivé, és

¹⁵⁰⁸ észre [Utána kimaradt az igei állítmány.]

¹⁵⁰⁹ volna<n> és nem

¹⁵¹⁰ a vár<os>közepire

aszony gyermek. kilentz száz. hatvan vala., etizen ötödik aprilis történek. mind ezek közül. két aszszony. és öt gyermek szabadulának meg. ezek még előre el rejtették vala magokat.

Más nap jó regel a Romaiak¹⁵¹¹ nagy [293a:] készül- 5
tel menének ostromra, a falt kezdék törni, de azon tsudalkozni kezdének hogy senki magát ki nem mutatná, a házak égtenek, de nem tudhaták mitől volna ez a nagy tsendeség. kiáltozni kezdének. hogy valaki felelyen nékik, akoron a két aszonyok ki menének a¹⁵¹² 10
rejtekek helyekből. és elő beszéllék nékik. mint történt volna adolog. a Romaiaknak ez a rend kívül valo dolog. oly hihetetlennek látték leni. hogy nehezen adának hitelt az aszonyok beszedinek., azután bé menének a várban. a tüzet kezdék oltani,¹⁵¹³ és mint el tsudálkozá- 15
nak amidön meg láták arakás holt testeket. de nem hogy örültek volna, ellenségek halálán hanem eleget nem tsudálhaták. hogy anyi¹⁵¹⁴ nép ugy meg vetette volna ahalált. hogy oly rettentő dologra adta magát.

Hetven egyedik esztendőben., vespásiánus parantso- 20
latot küldöt vala Bassusnak. hogy adgya el a földit mind azoknak. a kik meg holtak, vagy rabságban vannak, mivel azok ötet illetnék magának el foglalá mind azoknak ajövedelmit. A tartományokba lévő városokat meg nem építeté, az Emmaus kis városát. nyoltz száz öreg 25
vi-[293b:]tézéeknek¹⁵¹⁵ adá, hogy ót meg telepedgyenek, az oltától fogvást, az a város. a Nicopolis nevet hordozá, a Császár azt is parantsolá, hogy minden sidó a Capitoliumnak két dragmát fizetne, valamint szokták volt annak 30
előtte fizetni a Jérusalemi Templomnak,

Dio 1.66.

¹⁵¹¹ jó regel a Romaiak <jó régel.> nagy

¹⁵¹² a <j> rejtek helyekből.

¹⁵¹³ a tüzet kezdék olt, [Íráshiba *oltani* helyett;] és mint el tsudálkoznak [első a fölött törölt vessző.]

¹⁵¹⁴ anyi<ra> nép

¹⁵¹⁵ vi-[293b:]vitézeknek

Sokan a gyilkosok közül Egyiptumba szaladának, a kiket Alexandriába. atöb sidok jól fogadák. a pártolásra való szándékot. oda is el vivék magokal, és azon igyekezének. hogy a többivel. közöllyék. de a leg okosabja, és a leg előb valoja anemzetnek. tudván a nyomoruságos példát.¹⁵¹⁷ a mely Jérusalemel történt. kevés idővel annak előtte. nem akarának vélek¹⁵¹⁷ közöszülni, és az egész sidok esze gyülvén. azt végezték. hogy a Romaiak kezekbe adnák őket. amint is hat százat a gyilkosok közül meg fogának, sokan el szaladának. de mind viszá hozák őket. ezek a gyilkosok, inkább szereték minden féle kinokot el szenvedni. mint sem a Császárt uroknak mondani., ilyen formában kergeté az Isteni boszu állás ezeket anyomorultakot. mivel még Egyiptumban is ahová szaladtak vala, meg találák a magok gonoszságokért való büntetést. **[294a:]**

Azt már láttuk másut, hogy a sidok egy templomot építtének vala Egyiptumba, a kristus születése előtt mint egy száz ötven esztendővel. Heliopolis talyékan. kilentz mély földnire Memfishez. a Romaiak tartván attól., hogy a Jérusalemi templom el romlása után, a sidok ebben ne gyülekezzenek, és mind együtt lévén. valamely új támadást ismét ne kezdgyenek, lupus. az Alexándriai Gubernátor. tudtára adván vespásiánusnak. hogy mi dolog történt légyen a gyilkosokkal. parantsolattyát vévé. hogy le rontatná azt templomot. lupus egyebet nem tselekedék. hanem csak bé záratá. de paulinus. a ki helyében következék, minden ékeséget, gazdagságokat belöle ki vitete., a kapukot bé záratá. és meg nem engedé.¹⁵¹⁸ hogy őt valamely vallásbéli szolgálatot tselekedgyenek.

Egy Jonathás nevü gyilkos, el szaladván Judéából.,

¹⁵¹⁶ példát. <tör> a mely Jérusalemel történt. kevés <id> idővel

¹⁵¹⁷ vélek [é—más betűből javítva.]

¹⁵¹⁸ engedé. [é—a-ból javítva.]

lybiába mene, őt magát profétának tevé, két ezer szegény sidot el ámitván. arra vevé hogy ötet apusztában kövesék., igérvén hogy tsudákat tenne, Az elei a sidoknak tudtára adák Catullusnak. a tartomány béli tisztartanak, a ki holmi hadat küldé jonathás után. tsak hamar bé érék azö seregit., és könnyen le is-[294b:] vágák, rabulis sokat fogának el, jonathás pedig el szalada, de fel keresék. meg fogák, és Catullusnak vivék. a kinek a leg gazdagab sidokot bé vádolá, mondván hogy¹⁵¹⁹ azok vették volt arra amit tselekedet. Catullus örömel halgatá ezeket¹⁵²⁰ a vádlásokot, meg fogatá a sidokot akiket Jonathás neki neveze. és a gazdagjából három ezeret meg ölete. és a jóságjokot el foglalá a Császár neve alatt.

Catullus még ezel meg nem elégedék. hanem Jonathással vádoltatni kezdé a fő renden lévő sidokot a kik akoron Romában. és Alexándriában valának, Josef a historikus a ki Romában vala. oda számláltaték, Jonathás azt állittá. hogy Josef mind pénzt. mind fegyvert küldöt volna néki. Catullust, Jonathással együt. Romában hivaták, vespásiánus meg vizsgálván jól ezt a dolgot, jonathást káromlonak találá leni, és az égetésre itélé, és a bé vádoltakot., ártatlanoknak mondá leni. Cátullusnak¹⁵²¹ meg botsata. de az Isten igasága meg bünteté, olyan ijedségel., hogy szüntelen a szemei előtt gondolá lenni azokat¹⁵²² a kiket meg ölette volt ártatlanul, és olyan [295a:] rettentő belső forroság jöt rea. hogy orditot. abelső égetés miat. a mely tűz meg is emésztette.

A sidok hadakozása, és Jérusálem meg vétele után. vespásiánus fel keresteté mind azokat akik Davíd maradéki valának, nem akarván. hogy senki is maradgyon

¹⁵¹⁹ mondván hogy [h—m-ből javítva.]

¹⁵²⁰ ezeket [et szórész beszúrás.]

¹⁵²¹ Cátullusnak < / > meg botsata.

¹⁵²² [Sor végén:] azo [új sor elején:] a kiket

abol a szent familiából, hihető meg hallotta volt. azt, hogy a sidok egy meg váltot várnak a David házabol. és hogy tsak azokat tartanák valóságos királyoknak, a kik a David nemzettségéből valok. hogy pedig végit vesse
5 atámadásra valo minden álkalmatoságnak a sidok köz-öt, fel tevé magában hogy el törölné egészen a David nemzettségít, De véghez nem viheté, ha szinte véghez vitte volna is. mit tehete a Dávid nemzettségéből valo Jesus kristus ellen, avilág meg váltoja ellen. a ki már
10 abban az időben el jöt volt., a kinek birodalma. nem avilágból valo volt., és akinek Anyaszent egy háza a sok üldöztetések közöt is minden nap terjed vala,

E szerént végezödék el tehát a Romaiaknak, a sidok ellen valo hadakozások, ugyan azon is végezők el az ó
15 testámentumnak Historiá-[295b:]ját,¹⁵²³ mert ám bár a kristus Jésus halála tellyesité bé a régi szövetséget, és kezdé el az ujat. mind azon által. valamég a templom fent álla, a meg tért sidó hivek., többire oda járnak vala¹⁵²⁴ a vallás béli tselekedeteknek gyakorlására. és
20 nem tekinték ugy a Ceremoniának törvényit mint tellyeségel el töröltetett. A synagoga¹⁵²⁵ le esésének ideje. és a sidok Cérémoniainak egészen valo el végezése, a templom el rontásakor lett. A kristus fel támadásakor. atörvény meg hala, de az el temetése, atemplom el
25 romlásával lett.

Az üdvezítő, és utánna az Apostolok,¹⁵²⁶ oly gyakorta, és oly világosan fel tették volt. az Istennek. azt a rettentő boszu állását. hogy helyyesnek ítéltük¹⁵²⁷ fel tenni elegendő bőségel annak historiáját. Ez a historia minden kételkedés nélkül meg bizonyította a mi vallá-

Chrysost. in act.
homil. 5. in Rom.
homil. 25. in
Matth. homil. 77. 30
Hieronym.
et Beda.
in Matth. XXIV.

¹⁵²³ Historiá[295b:]ját,

¹⁵²⁴ valo [Íráshiba *vala* helyett.] a vallás béli <té> tselekedeteknek

¹⁵²⁵ A [Javitva;] synagoga-nak> [szóvégi a fölött törölt vessző.]

¹⁵²⁶ Apostok, [Elífrás.]

¹⁵²⁷ ítéltük <lenni> fel tenni

sunkot. az üdvezítő fenyegetésinek. tellyeségel valo bé
telésivel, meg bizonyittya. az ő második el jövetelét, az
utolso itéletet. és apokolbéli szenvedéseket, A melyek-
nek.¹⁵²⁸ Jérusálem el romlása, és a sidok el veszése.
példája, bizonyosága. és zálogja. Ezt a historiát pedig. a ⁵
historikus joseftől tarttyuk. aki [296a:] minden okokra
valo nézve. leg alkalmatosab volt¹⁵²⁹ hogy minket arra
meg taníttson. mivel ő születet sido¹⁵³⁰ volt. fő renden
valo, a ki tellyeségel tudta, és látta mind azt. amik a
koron mentenek végben, magának is azokba része volt, ¹⁰
az ő írása bizonyosága. annál is inkább tiszteletre méltó-
bak. hogy mind a sidok. a pogányok. és akeresztyének
meg vallották. hogy ezt a hadakozást. leg igazábban leg
hiveben irta volna le atöbinél.

A kristus eszt 75
An.vulg. 72.

vide chrystos in
judaeos. homil 3.
quae est primi
tom. p.430.b.

A sidok, és az uj Testamentum historiájának. ¹⁵

Vége

¹⁵²⁸ A melyeknek. <a> Jérusálem

¹⁵²⁹ volt <arra.> hogy minket arra

¹⁵³⁰ sidot [Íráshiba *sido* helyett.]

